Deset pražských dnů

17.–27. listopad 1989

DOKUMENTACE

Historický ústav Československé akademie věd
Historická komise Koordinačního centra Občanského fóra

Deset pražských dnů (17.–27. listopad 1989) Dokumentace

Deset pražských dnů
(17.–27. listopad 1989)

DOKUMENTACE

Academia 1990

Preface © Václav Havel, 1990
© Milan Otáhal, Zdeněk Sládek, 1990
ISBN 80-200-0340-1

Deset dnů, které dokumentuje tato kniha, jsem prožíval tak intenzívně, měl jsem tolik práce a vše se dělo v tak hektickém napětí, že si dnes na ně téměř nevzpomínám. Můj mozek prostě nebyl schopen vše pojmout a uložit do paměti, takže mám – pokud jde právě o tyto dny – cosi, čemu se odborně říká „okno". Proto se velice těším na klidnou chvíli, kdy si tuto knížku přečtu. Vše nasvědčuje tomu, že to bude zatím nejdůkladnější a nejsolidnější zpráva o té zvláštní době, tak nesmírně důležité v novodobých dějinách našich národů. Možná, že četba té knihy vyvolá dokonce leccos ze skrytých vrstev mé paměti a já se přiměji k tomu, že k ní napíšu dodatek, v němž bude vše to, co vím já a co nevědí jiní nebo o čem nevypovídají dokumenty. To ale není slib, to je spíš jen přání. Ať tak či onak, děkuji našim historikům za velkou práci, kterou do přípravy této knihy vložili. Slouží tím budoucím generacím. Je skvělé, že to udělali dřív, než bude mít „okno" celá naše generace, a že se tím zasloužili o to, že se naši potomci nebudou ve školách učit bludům.

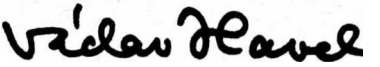

Úvod

Jakmile vypukla listopadová revoluce 1989, historikové si uvědomili, že jejich prvořadou občanskou povinností je ujmout se okamžitě svých profesionálních povinností. Měli na paměti příklad tzv. Černé knihy, tj. dokumentace k sedmi pražským srpnovým dnům roku 1968, a začali přemýšlet o tom, jak zachovat a shromáždit materiály i z tohoto období. Organizovanější podoby nabylo toto úsilí na schůzce 25. listopadu 1989 v bytě dr. P. Seiftera, které se zúčastnili dále dr. S. Šísler a dr. M. Otáhal, a otištěním výzvy nezávislých historiků v denním tisku, aby Pražané sbírali materiály a posílali je do tiskového střediska v galerii U Řečických. Později se dr. P. Seifter a dr. S. Šísler věnovali jiným úkolům, takže starost o vydání dokumentace připadla dr. M. Otáhalovi a dr. Z. Sládkovi. Po vytvoření historické komise Občanského fóra byli také oba počátkem prosince 1989 pověřeni sestavením publikace, která měla obsáhnout události v Praze ve dnech 17.–27. listopadu 1989. Uvedená práce se stala jedním z důležitých úkolů historické komise.

Okruh i počet spolupracovníků na dokumentaci se stále měnil a většina z nich pracovala na knize jen v určité fázi. V druhém týdnu listopadu se na zpracování kroniky událostí, především z tisku, podíleli historikové dr. T. Brod, dr. B. Černý, dr. J. Doležal, dr. O. Janeček, dr. V. Kašík, dr. H. Mejdrová, dr. B. Pekárek. Takto vypracovaná kronika byla doplňována z jiných zdrojů, např. dr. I. Seidlerová zpracovala dokumentaci studentů Vysoké školy ekonomické a ing. Vladka Václavů materiály z činnosti divadel. Obtížného úkolu se ujala dr. J. Svobodová, která evidovala zprávy ČTK k danému období a zpracovala je do regest. Také náročný přepis rozhovorů z magnetofonových nahrávek je její zásluhou. Vypracované záznamy uspořádal do věcného katalogu a chronologicky seřadil V. Novák, posluchač FF UK.

Zároveň započal sběr různých materiálů, a to jak ve vznikajících archivních sbírkách, tak v podnicích, institucích i na ulicích. Shromažďování dokumentace v oblasti divadelnictví prováděly ing. Vladka Václavů ve spolupráci s dr. K. Ptáčkovou a dr. J. Svobodová, zatímco dr. I. Seidlerová spolupracovala s celostátním výborem vysokých škol. I. Fialová zajišťovala dokumentaci podnikových stávkových výborů a dr. I. Šťovíček shromáždil materiály o činnosti ústavů ČSAV. Dr. J. Pelikánová zpracovala fond Střední průmyslové školy Na Třebešíně, kde byla uložena podstatná část spisů, týkajících se činnosti středních škol. Dnes je součástí fondů Archivu hl. města Prahy. Dále provedla průzkum sbírek archivu Národního muzea. Doklady o činnosti některých škol a Klubu pro socialistickou přestavbu Obroda zajišťoval dr. B. Pekárek. Materiály byly získávány také od jednotlivců.

Mezitím dr. M. Otáhal a dr. Z. Sládek předložili historické komisi Koordinačního centra Občanského fóra návrh koncepce publikace, který byl projednán a schválen.

Značné potíže se vyskytly již při samotném soustřeďování dokumentů, neboť nově vzniklé organizace nemohly ještě přistoupit k jejich archivnímu zpracování. Např. bylo velmi nesnadné získat jakékoli doklady z Koordinačního centra stávkového výboru vysokoškoláků, protože všichni jeho spolupracovníci se soustřeďovali na řešení aktuálních politických problémů. V samotných archivech, jako např. v Archivu hl. města Prahy a Národního muzea, se dokumenty jen shromažďovaly a ukládaly, ale nebyl čas na jejich zpracování. Podobně tomu bylo též v divadlech, v organizacích výtvarníků, na závodech, ve školách a jiných institucích. Přístup do Koordinačního centra Občanského fóra byl umožněn až na přelomu února a března; výběr provedli dr. Z. Sládek a dr. M. Otáhal. V této souvislosti bychom chtěli poděkovat dr. Z. Poustovi, který materiály připravil ke studiu, přestože ani zde nebyly uspořádány. Provádět výzkum bylo tedy obtížné i časově náročné a přes veškerou snahu a iniciativu nebylo možné prostudovat veškerý materiál a vytvořit tím předpoklady pro objektivní výběr textů.

Tak se stalo, že některé oblasti společenského života nejsou zastoupeny v míře, jaká by jim příslušela a naopak. Za těchto mimořádných podmínek a s nepočetným stavem spolupracovníků, který se neustále měnil, byli autoři vedeni cílem shromáždit a co nejrychleji zpřístupnit široké veřejnosti alespoň ty prameny, které byly dostupné a zachycovaly památnou atmosféru oněch deseti listopadových dnů. V této souvislosti bychom rádi poděkovali archivářům a všem dalším obětavým spolupracovníkům, kteří nám umožnili přístup do dosud nezpracovaných sbírek. Současně byla zajišťována i fotografická dokumentace, jejíž vytvoření a doplňování spočívalo na I. Fialové.

Publikace obsahuje dokumenty, které byly určeny především veřejnosti. Byly odesílány představitelům KSČ, vládě, ostatním politickým stranám Národní fronty, masovým organizacím, zejména však Občanskému fóru a studentům a dále masovým sdělovacím prostředkům. Počítalo se však s tím, že se dostanou do povědomí širšího okruhu obyvatelstva. Proto byla např. řada stanovisek vylepována i na ulicích, v metru a dalších dopravních prostředcích, část z nich alespoň ve výtazích uveřejňoval tisk a nově vzniklé Nezávislé tiskové středisko. Výběr z těchto dokumentů tvoří jádro edice. Bohužel se nám nepodařilo získat dokumentaci odrážející vnitřní činnost nezávislých iniciativ, t.j. Občanského fóra, ani materiály z jednání celostávkového výboru vysokoškoláků, nebo později ustaveného celostátního stávkového výboru závodů. Nezískali jsme také materiály ze sekretariátu a předsednictva ústředního výboru KSČ. K dispozici jsme neměli ani elaboráty vzniklé z činnosti federální a české vlády, ani z jednání mezi předsedou vlády L. Adamcem a zástupci Občanského fóra. Tuto mezeru jsme se snažili vyplnit alespoň částečně pomocí rozhovorů s předními činiteli nezávislých iniciativ a KSČ. Patří jim náš upřímný dík, že – ač mimořádně zaneprázdněni – si našli čas na zodpovězení našich otázek.

Kromě materiálů získaných z archivů či sbírek, jež většinou obsahují stanovis-

ka, provolání, výzvy ap. jednotlivých institucí, závodů, církví nebo jednotlivců a zabývají se hlavně zásahem bezpečnostních složek proti studentům 17. listopadu 1989, generální stávkou 27. listopadu 1989 a kádrovými změnami ve vládě nebo orgánech KSČ, byl dalším zdrojem informací tisk. Výběr byl prováděn jak z tisku politických stran Národní fronty, tak nezávislých iniciativ, odborů, masových organizací ap.

V souvislosti s událostmi 17. listopadu 1989 jsme rovněž shromáždili značný počet svědectví a stanovisek nezávislé vyšetřovací komise i parlamentní vyšetřovací komise. Protože však šetření nebylo v době přípravy edice ukončeno a nebyla stanovena osobní odpovědnost stranických a státních funkcionářů, nemohli jsme tyto materiály do publikace zařadit. Pro omezený publikační prostor nebylo možno začlenit další zajímavé dokumenty, jako např. seznamy výjezdů a diskusí v divadlech, informace o činnosti herců. Stejně tak se nepodařilo využít všech soustředěných dokumentů o aktivitě podniků, úřadů, institucí a jejich kolektivů a zařadit je do této publikace. Všechny nepublikované texty jsou k dispozici příštím badatelům, kteří se budou touto tematikou zabývat.

Z výše uvedených, či spíše naznačených důvodů vyplývá, že příprava i konečné zpracování textu edice bylo omezeno mnohými skutečnostmi, které určily její charakter. Cílem autorů bylo formou populárně vědné edice dokumentů zachytit atmosféru deseti pražských dní, které bouřlivým a přesto nenásilným způsobem rozhodly o dalším osudu nás všech. Stane-li se podnětem k zamyšlení, jak se to vše událo, či dokonce podnětem pro další badatelskou práci a vědecký výzkum, splnila svůj účel.

Práce je rozdělena do kapitol podle jednotlivých dnů. Uvnitř jednotlivých kapitol jsou dokumenty řazeny podle tematických okruhů a v jejich rámci abecedně. Přetištění uveřejňovaných dokumentů a úprava příslušného aparátu k nim je provedena podle platných předpisů o vydávání novodobých pramenů s ohledem na vědeckopopulární charakter edice.

Každý dokument uveřejněný in extenso je opatřen záhlavním regestem, který obsahuje datum (bez udání roku). U některých dat je uvedena hodina, event. údaj ráno, dopoledne, večer, v noci, a to v případě, kdy se to dalo zjistit. Není uváděno místo vzniku dokumentu (všechny jsou pražské provenience), dále je uveden původce dokumentu, někdy adresát a druh dokumentu, vždy jeho věcný obsah. Pokud je *datum označeno hvězdičkou, znamená to, že událost se stala uvedeného dne*, avšak byla přejata z pramenů pozdějšího data. Dokumenty, vydané určitého dne, ale pojednávající o událostech dne předchozího a vyjadřující stanovisko svého autora, zařazujeme podle dne jejich vzniku anebo vydání. Znění dokumentu je převzato z původních textů, přetištěny jsou v nezkrácené podobě. Drobné chyby v originále (např. překlepy, vynechání písmene, event. gramatické chyby ap.) byly v přepisu upraveny, stylistické ani další úpravy nebyly prováděny. Rovněž jména a názvy byly ponechány v původním znění. Vlastnoruční podpisy a razítka, pokud byly čitelné, byly

přepsány, nečitelná razítka a podpisy byly vyznačeny. V případě většího množství podpisů je uveden pouze jejich počet.

Vedle textu dokumentů obsahuje poblikace anotace stručně charakterizující obsah dokumentů, které nemohly být vzhledem k jejímu omezenému rozsahu uveřejněny in extenso. Zařazeny jsou rovněž stručné záznamy o společenském dění.

Pod každým dokumentem, anotací i záznamem je ve zkratce uveden pramen, tj. místo uložení dokumentu, značka sbírky nebo jiné úložné jednotky a v převážné většině i údaj o způsobu vyhotovení dokumentu, s nímž autoři pracovali. Dokumenty převzaté z tisku jsou označeny názvem periodika nebo jiné tiskoviny a datem vydání. Pod zprávami převzatými z ČTK je uvedena značka. Vzhledem k charakteru edice se pomocný aparát omezuje na nezbytné archeografické poznámky vztahující se přímo k publikovaným dokumentům, především k jejich datování. Připojený seznam zkratek zahrnuje zkratky užívané v regestech a citacích pramenů, nikoliv zkratky z textu dokumentů. Zásadně bylo použito zkratek pouze pro politické strany a masové organizace, a zkratek zcela vžitých (např. ONV, ČSAV, UK ap.). Výběrový věcný rejstřík poskytuje přehled tématických okruhů, podle nichž jsou dokumenty v jednotlivých kapitolách řazeny s odkazem na příslušné stránky textu. Edice je doplněna fotodokumentací z deseti pražských dnů a rozsáhlou přílohou obsahující interview s některými osobnostmi politického dění.

Na regestování dokumentů se podíleli dr. R. Hlušičková, dr. J. Kocian a dr. D. Musilová. Na kolacionování se podílela dr. D. Musilová, dr. P. Vošahlíková a D. Jiráňová. Konečnou redakci pro tisk provedla s velkou pečlivostí dr. R. Hlušičková, která spolupracovala na archeografické části úvodu. Obtížný úkol stál před pracovnicemi, které přepisovaly z málo čitelných podkladů a prováděly písařské úpravy čistopisu. Na tomto úkolu se podílely: J. Bucharová, O. Valentová, J. Baronová, M. Ernestová, M. Tanzerová, D. Brůhová a J. Růžičková.

Konečný výběr textů a jejich uspořádání provedli autoři úvodu. Při pořádání pomáhala dr. L. Otáhalová, která také přepsala kroniku.

Dík vyslovujeme také redakci obrazového zpravodajství ČTK, která nám poskytla slevu na 63 černobílých fotografií, a fotografům B. Dobrovolnému, M. Foktovi, A. Schreitovi, H. Slavíkovi, F. Štollovi a J. Všetečkovi.

Mimořádnou ochotu při redakčním zpracování textu projevily pracovnice nakladatelství Academia dr. O. Castiellová a J. Axamitová.

Chtěli bychom touto cestou poděkovat všem spolupracovníkům, kteří se dobrovolně a často i na úkor svého osobního času, z přesvědčení o potřebnosti této publikace, podíleli na této přípravě.

Podstatný podíl na zpracování dokumentace „Deset pražských dnů" má Historický ústav v čele s ředitelem dr. F. Šmahelem, který s velkým pochopením a ochotou umožnil, aby se celá agenda a organizace spojená s přípravou dokumentace soustředila od února t.r. do znovuzřízeného ústavu. Historický ústav dal také k dispozici vědecké pracovníky, písařky a technický aparát. Konkrétní administrativní, technické, finanční a jiné požadavky operativně zajistil dr. J. Harna. Díky vyslovujeme zároveň Ústavu dějin východní Evropy a jeho řediteli dr. M. Švankmajerovi, který vyšel potřebám této publikace ochotně vstříc.

Kniha „Deset pražských dnů" chce být nepatrnou splátkou historiků nejen lidem této země, kteří „byli u toho" a pomáhali, ale také těm, kteří stáli v čele a aktivním podílem rozhodli o porážce totalitního režimu a otevření cesty k demokracii. Proto ji věnujeme především studentům a Občanskému fóru.

M. Otáhal, Z. Sládek

V Praze, 15. května 1990.

Seznam použitých zkratek

AMP	Archív hl. m. Prahy
AMU	Akademie múzických umění
ANM	Archív Národního muzea
a.s.	Akciová společnost
CZO	Celozávodní organizace
CZV	Celozávodní výbor
CZV KSČ	Celozávodní výbor Komunistické strany Československa
CZV SSM	Celozávodní výbor Socialistického svazu mládeže
ČKD	Českomoravská Kolben-Daněk
ČNR	Česká národní rada
ČSAD	Československá automobilová doprava
ČSAV	Československá akademie věd
ČSČK	Československý červený kříž
ČSL	Československá strana lidová
ČSN	Český svaz novinářů
ČSPB	Český svaz protifašistických bojovníků
ČSR	Česká socialistická republika
ČSS	Československá strana socialistická
ČSSN	Československý svaz novinářů
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSSŽ	Československý svaz žen
ČTK	Československá tisková kancelář
ČVUT	České vysoké učení technické
DV ROH	Dílenský výbor Revolučního odborového hnutí
FF	Filozofická fakulta
FF UK	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
FMV	Federální ministerstvo vnitra
FÚV	Federální ústřední výbor
FV	Federální výbor
FV SI ČSSR	Federální výbor Svazu invalidů ČSSR
HS	Hlavní správa
HÚ	Historický ústav Československé akademie věd
HV KSČ	Hlavní výbor KSČ
HV SSM	Hlavní výbor SSM
IS	Informační servis
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KC OF	Koordinační centrum Občanského fóra

k.p.	Koncernový podnik
KSČ	Komunistická strana Československa
KV ČSL	Krajský výbor Československé strany lidové
LD	Lidová demokracie
MěV ČSL	Městský výbor Československé strany lidové
MF	Mladá fronta
MS	Mladý svět
MS VB	Městská správa veřejné bezpečnosti
MV KSČ	Městský výbor Komunistické strany Československa
MVR	Městská vysokoškolská rada
MV SSM	Městský výbor Socialistického svazu mládeže
MVŽP ČSR	**Ministerstvo vnitra a životního prostředí České socialistické republiky**
NF	Národní fronta
n.p.	Národní podnik
NVP	Národní výbor hl. m. Prahy
OF	Občanské fórum
ONV	Okresní národní výbor
OSN	Organizace spojených národů
OS SNB	Okresní (obvodní) správa Sboru národní bezpečnosti
OV KSČ	Okresní výbor Komunistické strany Československa
OV NF	Obvodní (okresní) výbor Národní fronty
PedF UK	Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy
ROH	Revoluční odborové hnutí
RP	Rudé právo
SEŠ	Střední ekonomická škola
SHD	Severočeské hnědouhelné doly
s.p.	Státní podnik
SPŠ	Střední průmyslová škola
SS	Svobodné slovo
SSM	Socialistický svaz mládeže
SSR	Slovenská socialistická republika
SV	Stávkový výbor
SVAZARM	Svaz pro spolupráci s armádou
SVS	Stávkový výbor studentů
TOS	Továrna obráběcích strojů
TZ Benzina	Technický závod Benzina
UK	Univerzita Karlova v Praze
ÚKRK	Ústřední kontrolní a revizní komise
ÚRO	Ústřední rada odborů
ÚV ČSS	Ústřední výbor Československé strany socialistické
ÚV ČSSN	Ústřední výbor Československého svazu novinářů
ÚV ČSŽ	Ústřední výbor Českého svazu žen
ÚV ČSSŽ	Ústřední výbor Československého svazu žen

ÚV ČSTV	Ústřední výbor Československého svazu tělesné výchovy
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
ÚV NF ČSSR	Ústřední výbor Národní fronty Československé socialistické republiky
ÚV SI ČSR	Ústřední výbor Svazu invalidů ČSR
ÚV SSM	Ústřední výbor Socialistického svazu mládeže
VB	Veřejná bezpečnost
VŠ	Vysoké školy
VŠE	Vysoká škola ekonomická
ZO KSČ	Základní (závodní) organizace Komunistické strany Československa
ZO ROH	Základní organizace Revolučního odborového hnutí
ZO SSM	Základní organizace Socialistického svazu mládeže
ZPA	Závody průmyslové automatizace
ZV	Závodní výbor
ZV ROH	Závodní výbor Revolučního odborového hnutí

PÁTEK 17. LISTOPADU

17. listopad – Leták nezávislých studentů vyzývající k účasti na studentské manifestaci 17. listopadu.

Vezmi s sebou květinu

Po Praze koluje v těchto dnech leták tohoto znění:
17. listopadu si připomeneme 50. výročí slavných i tragických událostí, k nimž došlo v souvislosti s pohřbem studenta lékařské fakulty UK Jana Opletala, smrtelně zraněného při protiokupantských demonstracích 28. října 1939. Zdánlivou tečku za tímto novým protinacistickým vystoupením znamenala okamžitá brutální perzekuce: 9 studentských předáků bylo popraveno, na 1 500 studentů bylo odvlečeno do koncentračních táborů a české vysoké školy byly uzavřeny. Současně se však ve světě zvedla vlna rozhořčení, která vbrzku vedla k ustavení právě 17. listopadu za Mezinárodní den studentstva.

Nechceme jen pietně vzpomínat tehdejších tragických událostí, ale chceme se aktivně přihlásit k ideálům svobody a pravdy, za něž jejich účastníci obětovali své životy. Neboť i dnes jsou tyto ideály vážně ohroženy a my se nechceme dát zahanbit svými vysokoškolskými kolegy, kteří za ně před 50 lety odvážně vystoupili.

Proto dne 17. listopadu po 16. hodině půjdeme od Patologického ústavu na Albertově, kde vyšel pohřeb Jana Opletala, přes Karlovo náměstí, Štěpánskou ulicí do Opletalovy ulice, kde v parku před Hlavním nádražím položením květin pietní akt ukončíme.

Studentská unie, Sbírka, xeroxová kopie strojopisu.

17. listopad – Informace o diskusích na fóru pražských vysokoškoláků k činnosti SSM na vysokých školách.

Vivat academia

Je stará známá věc, že temperaturu společnosti můžeme změřit i podle dění na jejích univerzitách a vůbec všude tam, kde se rodí, utváří a modeluje myšlení. Znovu jsme si to ověřili na nedávném fóru pražského vysokoškolského studentstva. Mladí lidé nejrůznějších oborů (zúčastnili se studenti z AMU, medicíny, pedagogické fakulty, ČVUT, filozofie i žurnalistiky) si bez obalu říkali věci, které by ještě před rokem či dvěma zamlčovali i v soukromí. A přitom nešlo o nic nového či světoborného.

Studentům se nelíbí formalismus, bující v práci škol i svazu mládeže. Vystupují ze SSM nebo se k tomu chystají. Žádají samostatný svaz vysokoškoláků, kterému by žádná politická síla nediktovala podmínky a regule. Jiní se vyslovují pro zachování, ale podstatnou reformu stávajícího svazu, což opět znamená vymanit se z područí všech dosavadních závislostí a orientovat se na mládež rozmanitého filozofického a světonázorového zaměření. K tomu je ovšem zapotřebí dostatečný prostor. I o ten se studenti hlásí. O možnost přednášet své názory a hájit své postoje všemi legálními způsoby, o právo shromažďovat se podle potřeby a zájmu. A co chtějí studenti především: zodpovědnost odpovědných, kontrolu dosud nekontrolovatelných, otevřenost na všech stranách. Skutečně – žádné zvláštní nebo nereálné nároky. Jen jsme si je všichni v poslední době odvykli vyslovovat – a mnozí i vůbec připouštět. Tato neznalost možností a metod demokracie zanechala své stopy i na tomto fóru. Mnozí mladí jsou netrpěliví, nedovedou vždy přesně formulovat svůj názor a vyslechnout pozorně argument protichůdný. Není divu. Vždyť diskuse jako základní komunikační způsob je u nás teprve v plenkách. Ale přesto: zůstane-li těmto mladým jejich odvaha a zásadovost, není proč se dívat do blízkého budoucna bez naděje.

Petr Žantovský

LD, 17. 11. 1989.

17. listopad – Zpráva o průběhu oslav 50. výročí 17. listopadu 1939.

Studentská anabáze

Albertov, 17. 11., transparenty: K vánocům svobodu! Možná přijde i kouzelník, Studenti všech fakult, spojte se! Studenti, už nikdy o nás bez nás! Evropu bez politických vězňů, Přestaňte bít studenty, Respektujme akademické svobody! Nechceme Miloše! Zrušte MLF na školách, Bez tolerance není svobody, Lidové noviny studentům! Nezávislý svaz studentů! Buďte realisté, žádejte nemožné. 17. 11. – symbol odporu, Pravdu o našich dějinách! Jan Opletal – Jan Palach, Nechceme kůl v plotě! Náhradní vojenskou službu! Chceme novou vládu! Všichni chceme, že jo, tu demokracii, Lží už bylo dost, Proč se učit nesmysly, Svobodnou republiku ve svobodné Evropě! Demisi dinosaurů!

16.00 – Gaudeamus igitur, následuje přivítání a oznámení programu.

16.05 – První projev – dr. Josef Šárka (účastník Opletalova pohřbu v roce 1939). Promluvil jasně, pregnantně: „Studenti, nedejte se, jsem rád, že bojujete o to, o co jsme bojovali my tenkrát." Následuje mohutný potlesk a mohutné volání „Svobodu! Svobodu!", potlesk bouří, volání: „Dialog! Dialog!"

16.10 – Druhý projev – akademik Katětov. Mluvil déle, rozebíral situaci na VŠ dnes, otázku centrálního řízení, vyzýval k nutnému dialogu, mluvil velmi chytře, ale bylo to celkově trochu rozvleklé.

16.20 – Opět bouřlivý potlesk a volání „Svobodu! Svobodu!"

16.23 – Třetí projev – Jiří Jaskmanický z Městské vysokoškolské rady. Lidé ho často

přerušují nesouhlasem. Provolání: „Kdo za to může?" Na otázku, co můžeme udělat pro lepší zítřek, následuje z davu odpověď: „Odstoupit, odstoupit!" Dále Jaskmanický řekl: „O demokracii se musíme poprat! Podporujeme vysokoškolské časopisy!" (Nesouhlas z davu). A pak na závěr řekl: „V jednotě je naše síla." Chladný potlesk.

16.30 – Martin Klíma za nezávislé studenty. Velmi chytře, například: „Za svobodu se musí bojovat!", načež z davu: „Svobodu, svobodu!" On pokračoval: „Vytvořit obraz národní sebeúcty, právo na svobodu nezávislé existence, jde nám o přítomnost, ale ještě více o budoucnost." Velký potlesk a skandování: „Jakeš ven!" Klíma dále vyzval „k právům na akademické svobody", zdůraznil, že „poroba je v duchu Opletalova odkazu horší nežli smrt". Potlesk a zvolání: „Svobodu! Svobodu!" Máme „především studovat, ale také musíme si připravit společnost pro sebe". Dále připomenul, že základ všeho spatřuje v mravní obnově, že musíme mluvit pravdivě, otevřeně a nepřihlížet mlčky. „Nepotřebujeme odborníky s diplomem a pokřiveným svědomím. Studenti se musí dát dohromady, zastat se o dialog a pluralitu." Dav opět skanduje „Spojte se! Spojme se!" M. K. – „musíme bojovat za svobodu a proti totalitnímu bezpráví. Vzpomeňme na Prahu 39 a Peking 89". Vyzval za tyto mrtvé k minutě ticha.

16.37 – Minuta ticha. Následuje mohutný potlesk a skandování hesel: „Ať žije Charta! Václavák! Ať žije Havel! Masaryk! Devátý!" Pohyb davu z Albertova směrem dolů.

16.47 – Pokřiky: „Svobodné volby! Nechceme vládu jedné strany! Dubček! Zrušte StB! Zrušte Lidové milice! Chceme novou vládu! Lidové noviny! Neničte nám Stromovku! V jednotě je síla!"

16.53 – Pokřiky na Albertově pokračují, stmívá se, lidé rozsvěcují svíčky a křičí opět hesla: „Několik vět!"

16.58 – Pomalý pohyb na čele vpřed, skandování cestou na Vyšehrad: „Masaryk! Chceme novou stovku! Nahoře se krade! Gottwald = Stalin! Svobodu! Nechceme Štěpána! Ať žije Havel!"

17.12 – Pokřiky: „Respektujte značky!" Dav odchází z ulice Albertov směrem doleva na Vyšehrad a ne doprava na Václavák.

17.22 – Nechceme Štěpána!

17.47 – Můj příchod na Vyšehrad, kde už většina aktu (hymna, kladení květin) skončila. Lidé obešli Vyšehrad, a pak potkáváme velký dav, který teprve na Vyšehrad míří. Lidé jsou všude, odhaduji počet na padesát tisíc. Pokřiky: „Chceme novou stovku! Sundejte z ní vraha!"

Dav se roztrhl, polovina zamířila nejkratší cestou na Václavák, přes most Klementa Gottwalda. U Paláce kultury se otočil a šel za námi.

18.02 – „Chceme novou vládu!" A lidé se zastavili pod Vyšehradem.

18.13 – Odchod na Václavák, myslím si, že jdu mezi prvními skupinami, což se mi potvrzuje i v ulici Vyšehradská. Míjím kluka s československou vlajkou: „Stojím tady už čtvrt hodiny a nikde zatím není vidět konec." Výkřiky: „Masaryk na stovku!". Lidé sestupují poměrně svižným tempem Vladislavovou ulicí dolů z Vyšehradu, jdou pod železniční most a za chvíli jsou zastaveni ve Vyšehradské ulici, vedle Botičské, před ministerstvem spravedlnosti. Tam průvod naráží na pohotovostní pluk minis-

terstva vnitra, který je absolutně neprodyšný, lidé se štosují, občas propukne panika.
18.28 – Křičí se: „Jakeš ven!"
18.30 – První střet s bílými helmami a lidé utíkají a padají, pak se uklidňují, sedají si, zvedají ruce nad hlavu: „Máme holé ruce!"
18.35 – Lidé dále postupují směrem dopředu, ulice je absolutně plná, ale zdaleka není vidět konec.
18.38 – Hymna a pokřik: „Zase jste nám lhali!"
18.45 – Volání na bílé helmy: „Pojďte s námi. Taky jste Češi!"
19.00 – Pomalý odchod od konce Plaveckou ulicí na nábřeží, kde se postupuje směrem k Národnímu divadlu, celé nábřeží je úplně plné, volá se: „Češi, pojďte s námi!" a mnozí občané nás zdraví, tleskají nám z oken, někteří se připojují.
19.20 – U Mánesa se křičí „Národ sobě", už vzhledem k Národnímu divadlu. U Slávie zase: „Platit, platit!"
19.30 – Jsem u Národního divadla a zní hesla: „Svobodu umělcům, Svobodu kultuře, ať žije pan Kemr!"
19.38 – Dav je zastaven u Máje, já končím u Mělnické vinárny. Hesla: „Jak dlouho ještě? Už to prasklo!"
19.42 – Kordon u Voršilské ulice, dav je uzavřen neprodyšně z obou stran lidé si sedají s rukama nad hlavou a volají: „Máme holé ruce! Nechceme násilí! Nechceme Čínu! Jakeše do koše! Jakešovo gestapo!"
20.11 – První výzvy k rozchodu z prostoru, ze kterého nelze uniknout, vyhrožují obušky a psy, lidé zpívají hymnu.
20.14 – Zpívají Masarykovu oblíbenou píseň Ach synku. Mnozí lidé se pokoušejí odejít, ale není kam, tak se jen bezmocně vracejí. Skandování: „Masaryk! Ať žije Charta! Havel! Dubček!"
20.40 – První velký tlak směrem od Národního divadla, lidé narážejí do aut, pokoušejí si sedat, ale pořádkové síly do nich na zemi kopou, dupou po nich, dělají si mezi lidmi uličky, kterými dav zmenšují a nemilosrdně a hanebně mlátí, vždy na chvíli tlačit přestanou, proti sobě, lidé nemají kam jít, dusí se, jsou mezi nimi i děti, kterým ještě nebylo ani čtrnáct, či patnáct let. Lidé jsou biti hlava nehlava, tlak sílí, lidé hystericky brečí, křičí, mnozí nemají prostor na dýchání, jsou nahánění do podloubí u jazykové školy, zde je na zemi rozbitá kamera britské televize ABN, její kameraman byl ztlučen a ještě večer ho odváží britští představitelé do nemocnice ve Frankfurtu nad Mohanem.
Mnohým se daří uniknout do Mikulandské, ale na jejím konci na ně samozřejmě čeká další jednotka. Bezbranní studenti ze všech pražských škol, šílení strachem utíkají do domů a schovávají se v okolních bytech u úplně cizích lidí. Počet v jednotlivých bytech je různý, až 120. Lidé nám pomáhají.
K osudnému podloubí dobíhá pán ve středních letech a přerývaně vykřikuje: „Slyšel jsem na Hlase, že vás tady bijou. Přišel jsem vám pomoct."
21.35 – Pohotováci se rozbíhají od Máje a naposledy „čistí" prostor až k Mikulandské. Po pěti minutách mizí.
22.00 – Před květinami na Národní zastavuje autobus plný baretů. Poslední útok

této speciální jednotky je veden se stejnou agresivitou jako ty ostatní. Za deset minut nasedají a odjíždějí. ms

Studentské listy, prosinec 1989, č. 0, přetištěno ze zvláštního čísla časopisu Fakulty žurnalistiky UK „Proto", č. 7, „Proč?" z 20. 11. 1989.

17. listopad – Projev zástupce nezávislých studentů Martina Klímy na povoleném shromáždění k uctění památky Jana Opletala v Praze na Albertově.

Přátelé!

Dnes vzpomínáme našich předchůdců, kteří neváhali nasadit svůj život při obraně práv, která považovali za nezadatelná – práva na vzdělání, práva na akademické svobody, práva na národní hrdost. Tehdy nepochybovali o tom, že poroba je horší než smrt a že o svobodu se musí bojovat, a nelze bez ní žít.

Medik Jan Opletal byl zabit, devět studentských pracovníků bylo popraveno, české vysoké školy byly násilně uzavřeny. Ale studenti uhájili svou stavovskou čest!

Obrana svobody – základního rozměru lidského života, obrana národní sebeúcty – to je poselství studentských demonstrací z počátků nacistické okupace.

Toto poselství k nám přichází v době, kdy se mnozí studenti dožadují práva na svobodnou, nezávislou existenci. Dnes nebudeme jen pietně vzpomínat, jde nám o přítomnost a ještě více o budoucnost!

My, studenti, máme ovšem především studovat a připravovat se pro společnost, jak se nám často připomíná. Ale mělo by to být také obráceně: tuto společnost bychom měli připravit pro sebe! Už jako studenti se musíme účastnit společenského života přinejmenším tak, abychom přispěli k tomu podstatnému: k mravní obnově. Musíme sebe i jiné naučit tomu, co budeme jednou nejvíc potřebovat: umění dialogu a tolerance, vzájemné úctě a respektu. Musíme se naučit mluvit pravdivě a otevřeně, neuhýbat před problémy, nepřihlížet mlčky k bezpráví. A s tím je třeba začít již dnes; náš národ potřebuje lidi vzdělané, ale ještě více poctivé, nikoli odborníky s diplomem a pokřiveným svědomím.

Jsme přesvědčeni, že na každé fakultě je několik, možná i několik desítek studentů, kteří nejsou úplně otupělí, kteří mají o něco zájem, ale nemohou prorazit krunýř lhostejnosti, který je obklopuje. A dnes je nejdůležitější, aby se tito lidé o sobě dozvěděli.

Proto si myslíme, že první věc, kterou by měl každý z nás udělat, je vyhledat na své fakultě studenty podobného smýšlení. Seznámit se s nimi a společně vytvořit nejrůznější společenství usilující o obrodu společenského a vysokoškolského života. Deset lidí pohromadě udělá mnohem víc než desetkrát jeden člověk. Teprve až budou na všech fakultách existovat takovéto dobře organizované skupiny, je možno pomýšlet na strukturu, která je sjednotí.

V této chvíli je pro budoucí svobodnou studentskou existenci nezbytné, abychom se zastali našich kolegů na vysokých školách, kteří jsou persekvováni za svůj občan-

ský postoj nebo za účast na demonstracích 28. října. K jejich obraně vyzýváme všechny, zvláště pak oficiální studentské představitele.

Vysokoškoláci na různých místech a v různých dobách bojovali a bojují za svobodu, proti totalitnímu bezpráví. To byl případ českých studentů v roce 1939, o to usilovali čínští studenti, zabití letos v Pekingu, proti zlu bojují studenti v Palestině a dalších zemích.

Prosím vás, abyste jejich památku uctili minutou ticha.

Studentská unie, Sbírka, xeroxová kopie strojopisu.

17. listopad – Leták, obsahující seznam adres představitelů nezávislého studentského hnutí, rozdávaný na manifestaci.

Přátelé,
slyšeli jste proslov, který končí výzvou ke studentské solidaritě. Podepsali ho studenti z různých fakult. V duchu tohoto proslovu vás zveme ke spolupráci na těchto kontaktních adresách.

Vzhledem k tomu, že těchto adresářů není dostatek, opiště si kontaktní adresu vaší fakulty a pošlete dál. Děkujeme.

Jan Dus	FF UK V. r. katedra věd o antickém starověku
Ondřej Zach	FF UK III. r. katedra vědeckých informací a knihovnictví
Martin Bláha	PedF I. r. učitelství pro I. st. – prac. výchova, tel. 52 06 36
Ivana Rakovičová	FVL UK II. r. kruh 30
David Korecký	LFH UK II. r. kruh 1, tel. 42 41 89
Magdalena Forštová	LFH UK IV. r. kruh 2, tel. 32 61 16
Juraj Rojko	MFF UK III. r. kruh 18 – optika a optoelektronika, t. 78 13 222
Marek Benda	MFF UK II. r. kruh 1 – mat. analýza tel. 29 86 76
Šimon Pánek	PřF UK III. r. zoologie živočichů, tel. 74 53 01
Jiří Dienstbier	ČVUT FSI II. r. kruh 34, tel. 25 18 753
Radim Boháček	ČVUT FArch. A3 r. kruh A. tel. 29 13 36
Martin Klepal	ČVUT FJFI I. r. kruh 2
Miloš Rybáček	ČVUT FS II. r. kruh 23, tel. 78 13 176
Martin Benda	ČVUT FEL II. r. kruh 7, tel. 29 86 76
Marcel Fišer	ČVUT FJFI II. r. kruh JI
Pavel Svoboda	VŠE ZO III. r. kruh 9
Petr Lövenhöfer	VŠE ASŘ III. r. kruh 4, tel. 75 76 63

Pavla Knoblochová VŠCHT FPBT IV. r. kruh 432 tel. 31 18 537
Jaroslav Bezus VŠCHT FChI II. r. kruh 251, tel. 78 64 938
Ludmila Vítkovičová H. bohoslov. fakulta

HU, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

19. listopad. 14.30 hod. – Společné prohlášení tajemníka ÚV NF a nezávislých skupin

Deklarace národní jednoty

Události posledních dnů, zejména 17. listopadu 1989, nás vedou k přesvědčení, že jedinou cestou, jak zabránit dalšímu rozkolu společnosti a prohloubení celospolečenské krize, která by znemožnila nezbytný demokratický vývoj společnosti, je jednotné vystoupení všech demokratických sil, obávajících se o další osud národa a společnosti.

Považujeme proto v tomto okamžiku za potřebné:

1. Okamžité zahájení celospolečenského dialogu bez předběžných podmínek, dialogu, který jediný je schopen uvolnit tvůrčí síly našich národů.
2. Vytvoření legislativního programu zásadní reformy politického systému. Máme zde především na mysli novelu volebních zákonů a novou úpravu práva shromažďovacího, spolčovacího a petičního.
3. Provedení takových politických a zákonodárných aktů, které by zajistily plnou účast naší republiky na současných převratných změnách ve kvalitě vztahů mezi evropskými státy a národy.
4. Považujeme za samozřejmé, že události 17. listopadu 1989 budou řádně a nestranně vyšetřeny a přijata nezbytná opatření.

Vyzýváme další organizace občanů, které podporují tuto deklaraci, aby k ní připojily podpisy svých zástupců.

Dohodnuto 19.11. 1989 14.30–16.30. Přítomni: Křeček, tajemník NF za socialistickou stranu, Daniel Kroupa, Pavel Bratinka.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

Po 17. listopadu[1] *– Prohlášení vyzývající ke zveřejnění faktů o stavu společnosti.*

Otázky, které zajímají dělníky

1. Kam šly všechny zisky, které jste vyprodukovali za posledních 20 let? Všechno jste odevzávali vládě a dnes slyšíme, že všechny fabriky jsou zastaralé a my si teď máme vydělat na jejich obnovu.
2. Kolik stojí naše armáda, naše bezpečnost, aparáty strany, aparáty ROH? Žádáme zveřejnění těchto údajů.
3. Kolik jste dodávali na dluh? Kolik jste spolufinancovali irácko-íránskou válku z dělnických peněz? Kdo za to zodpovídá?
4. Kolik stojí Spartakiáda (1,2 mld. Kčs), sjezdy, oslavy, zahraniční cesty tisíců funkcionářů, účasti na cizích sjezdech, špalíry Tater 613 a bohatě placených funkcionářů na vítání a loučení s kdekým?
5. Kdo zavinil takový stav ekonomiky, že nyní vláda počítá se zavíráním hutí, dolů apod.? Co s uvolněnými lidmi bude? Snad nemají padesátiletí hutníci a havíři jít dělat do služeb?
6. Co vyplývá z moratoria staveb, které vláda chce prodloužit na léta? Co bude s miliónem stavbařů? Co bude s vybudovanými kapacitami? Kdo z nás stavbařů se kdy k těmto otázkám směl vyjádřit?
7. Je pravda, že vláda má připravenou variantu, která počítá s 1 miliónem nezaměstnaných?
8. Jaké cenové úpravy se chystají? Co bude s nájemným, poplatky za elektřinu, za topení?
9. Žádejme kontrolu inflace, zveřejňování údajů o cenách prům. spotřebního koše! Požadujeme, aby zboží, které v něm bude uvedeno se stanovenou cenou, bylo také v běžném prodeji! Žádejme glasnosť ve všech otázkách týkajících se naší i budoucí životní úrovně!
10. Žádejme vysvětlení nedostatků na trhu! Žádejme přehled vývozních úkolů, jejich efektivnosti. Pracovníků v zahraničním obchodě je 100·000 s vysokými platy a znemožňují našim podnikům samostatně podnikat ve svůj prospěch.
11. Kdo je konkrétně zodpovědný za stav našeho životního prostředí? Kdo nám zatajoval údaje o mnohonásobném překračování hodnot znečištění vzduchu a vody? Kdo vydal předpis o zatajování skutečností, které stojí zdraví naše děti?
12. Zveřejněte zdravotní stav našich branců! Kdo zavinil trvalá postižení mládeže vyrostlé v zamořených oblastech? Komu chodily zprávy o kritických situacích na odborných pracovištích a kdo je zatajoval?
13. Zveřejněte přehledy o množství invalidních osob a nárůstu zejména u mladých! Jaké jsou příčiny? Kdo nás mrzačí? Doplácíme na to zdravím i životní úrovní!
14. Zveřejněte údaje o stavu našich nemocnic! Zveřejněte fotografie lidí ležících na zemi, lidí umírajících na chodbách a na zemi mezi lůžky přeplněných pokojů. Takový stav je nejen ve Vinohradské nemocnici, ale i na mnoha jiných místech.

15. Zveřejněte situaci v zásobování léky a její příčiny! Uveřejněte přehled zastavených léků pro smrtelné choroby! Zveřejněte systém zásobování nemocnic pro vyvolené!
16. Jak to, že se postavil nový Sanopz v Motole, kde lůžko stálo přes tři milióny korun, a my pracující jsme v Praze nedostali jedinou novou nemocnici? Zveřejněte, kolik stojí provoz pokojů zde, když na každého nemocného připadá jeden lékař a dvě sestry, zatímco jinde je nedostatek personálu. Zveřejněte fakt, že při těchto nehorázných nákladech, kdy každý pacient má barevnou televizi, video a telefon, ještě zatěžují normální nemocnice operativními výkony? Jak to, že jim přednostně slouží nejlepší odborníci?
17. Zveřejněte náklady na výstavbu a provoz stranického hotelu v Dejvicích. Co je to za ohrazenou pevnost? Pro koho? Co se tam děje? Proč tam není nemocnice nebo hotel pro turistický ruch?
18. Zveřejněte údaje o stavu majetku našich čelných funkcionářů! Chceme vědět, jak bydlí, čím jsou jejich děti, z jakých zdrojů mají devizová konta, z jakých peněz jejich rodiny tráví dovolenou na Západě?
19. Zveřejněte strukturu pracovníků našich zastupitelských orgánů v zahraničí včetně jejich příbuzenských svazků a zásluh těch, kteří tam reprezentují náš národ! Chceme znát výsledky jejich práce!
20. Zveřejněte počty pracovníků našeho zahraničního obchodu v západních zemích. Každá organizace ZO si zde vydržuje síť zástupců, vesměs z prominentních rodin, když celkový výsledek a efekt našeho obchodu se zahraničím je katastrofální.
21. Zveřejněte aféry našich politiků, obchodníků, sportovců apod., kteří byli přistiženi při krádežích, pašování, úplatkářství. Citujte články, které o tom vycházejí v zahraničí. Pověst národa je naší pověstí.
22. Proč nezveřejníte stav naší ekonomiky? Proč dosud po dvou letech nebyla dána k dispozici Prognóza ekonomiky, zpracovaná kvalifikovanými týmy Prognostického ústavu ČSAV? Vždyť to předseda vlády sliboval!
23. Chceme znát pravdu o své situaci. Chceme vědět, kam nás naše vláda v uplynulých letech dovedla. Kde jsme na žebříčku evropských národů? Jak jsme na tom se srovnatelnou životní úrovní? Zveřejněte, za kolik měsíců našetří na auto, ledničku, pračku, oblečení, stravu náš průměrný občan a za kolik u západních sousedů?
24. Zveřejněte, jaké máte konkrétní plány obnovy ekonomiky! Jaké jsou vytyčené priority, jaké zásadní cíle, kdy čeho chceme dosáhnout. Přestavba obecně je jen nápravou vašich chyb, které nás zavedly do krize. My chceme znát věrný, propracovaný, vědecký plán rozvoje. My chceme vědět, zda opravdu mají naše tři vlády, které dokáží zaplnit tři autobusy nebo 64 Tater 613 jen svými ministry, schopnosti na to, aby nás vyvedly z krize!
25. Chceme být součástí Evropy posledních desetiletí tohoto století. Nechceme zůstat izolovanou ostrovní říší, jak nás přezdívá svět. Zveřejněte veškeré konstruktivní kroky, které vláda podnikla pro zapojení se ČSSR do hospodářského a politického dění v Evropě!

26. Zveřejněte výdaje na zbrojení, postup odzbrojování, postup snižování počtu vojsk! Urychlete náhradní vojenskou službu.
27. Žádáme vystoupení čelních funkcionářů k nejzávažnějším otázkám nových vztahů v rámci východní Evropy, v rámci RVHP.
Obecné proklamace o přestavbě neřeší životně důležité otázky, co bude s fabrikami, které ztratily odbyt díky nesmyslné orientaci na jediného odběratele, na zastaralé výrobky, na mizernou kvalitu! To jsme neudělali my, dělníci, ale ti, co byli bohatě placeni za národohospodářskou politiku!
28. Žádáme o seznámení se s odpovědnými hospodářskými pracovníky, kteří určovali direktivně nejlepší cesty technického rozvoje a směřovali miliardové a bilionové investice na místa, kde jsou ztraceny! Byly to naše peníze, vždyť jste nás léta učili, že podíl, který připadá na investice a příjmy těch, kdo bezprostředně nepracují ve výrobě, jsou nadhodnotou, vzniklou dělnickou prací!
29. Odpisy v národním hospodářství za uplynulých 20 let šly do biliónu. Naše podniky odváděly až 90 % zisku do státního rozpočtu. Vy jste s těmito prostředky hospodařili, vy jste je přerozdělovali, k „prospěchu" lidu. Lid se nyní ptá, kde ty prostředky jsou, kde je ten prospěch? Kdo nám to adresně vysvětlí?
30. Do starého bytového fondu Prahy se neinvestovalo 60 let. Stará Praha, poklad Evropy, se hroutí. Zamaskovali jste to fasádami Královské cesty – ale proč se nazývá Královská, když Potěmkin byl jen kníže? Kam jste dali peníze na obnovu Prahy? Co s ní chcete dělat? Prodat ji cizincům? Zbourat ji?
31. Jaká je vaše sociální politika při stěhování lidí z oblasti tzv. modernizace? Kdo se nám to stěhuje do státem renovovaných bytů v historických čtvrtích? Kolik platí nájem? Zveřejněte skladbu bytů funkcionářů. Kolik z nich si zaplatilo družstevní výstavbu?
32. Jaký je program záchrany historických objektů, které nám závidí svět? Co bude s Českým Krumlovem, se stovkami zámků, jako jsou archívy v Břevnovském klášteře, proč zeje prázdnotou již třicet let renovovaný kostel v Emauzích, proč devastujeme poklady v depozitářích? Ať se vysloví odborníci!
33. Mládež potřebuje jednotný program. Jde o její budoucnost, ona musí rozhodovat o správnosti rozvojových programů. Ona je bude plnit, ne ti dnešní šedesátníci a sedmdesátníci! Společným zájmem mladých budoucích hospodářů této země musí být odsouhlasený, věcný program rozvoje, musíme vědět, kdo jsou naši spojenci, čeho chceme dosáhnout, s kým a kdy. Studenti musí mít jistotu, že se učí to, co bude potřeba, a že se to učí tak, jak to doba vyžaduje. Dělnická mládež bude realizovat rozvoj ve třetím tisíciletí. Jsme spojené nádoby! Pro nás všechny je důležité, abychom oslovili dobu jejím jménem!
34. Program přestavby v prvé řadě znamená „moudré lidi na pravá místa"!
Žijeme v době, kdy ostatní národy reprezentuje jejich skutečná elita. To není pohana pracujících. Z nich tuto elitu nutno vybrat. Každé slovo našich vedoucích činitelů musí být na takové úrovni, abychom je poslouchali s úctou, aby bylo pro nás všechny zdrojem poučení, abychom jim mohli věřit.
35. Chceme žít na úrovni doby. Proto se musíme snažit, aby vědomí o našem národě na této úrovni bylo. Každé slovo, každý čin našich představitelů nás musí

naplňovat hrdostí, musíme si být jisti, že ti, co nás oficielně reprezentují, skutečně představují hodnoty národa!

36. Chraňme si národní hrdost! Nenechme vekslovat malé ani velké veksláky. Vekslovat s morálními hodnotami, s národní kulturou, s tradicemi, s úrovní umění, s hrdostí na naše zlaté ruce a to vše jen pro osobní zájmy hrstky lačných a nemorálních jedinců!
Národ, který nemůže být hrdý na své výsledky, přestává být národem! Chtěli by z nás udělat žebráky Evropy! Nenechme se!

37. Byli jsme první, kdo před 20 lety ukazoval Evropě, že zaprodala svá východní území modernímu carismu. Byli jsme příkladem pro celý svět, jakými metodami se područí udržuje. Ale byli jsme i impulsem k současným dějům. Po svých zlých zkušenostech jsme nyní poslední, kdo strhává okovy. Vše je jiné – pochopili nás, uskutečnili víc než naše někdejší sny, musíme se dostat opět do čela. Boj za demokracii má u nás hlubší kořeny než v jiných zemích východní Evropy. Dokažme být hodni svých tradic!

HÚ, Sbírka L, leták, tisk.

---

[1] *Dokument není blíže datován.*

Po 17. listopadu[1] *– Anonymní provolání k veřejnosti s výhradami k vnitropolitickému vývoji a činnosti Charty 77.*

Dělníci, rolníci, studenti, učni, inteligence, rodiče

Víte co se u nás děje? Je to revoluční zlom?
Současný vývoj není jen revolučním, ale také rozhodujícím mocenskopolitickým bojem. Síla, která dnes stojí v čele, nás nevede k obrodě socialismu, ale k jeho likvidaci.
V čele tohoto hnutí stojí Charta 77, která se nikdy se svým záměrem likvidovat socialismus a nastolit kapitalismus netajila. Veřejně jej balí do líbivých hesel o lidských právech a svobodách. Slyšel však někdo z Vás také o lidských povinnostech?
Chartě 77 a podobným strukturám nejde o Vás, mladé, dělníky, rolníky a studenty. Jste pouhým nástrojem pro dosažení jejich sobeckých cílů. Přemýšleli jste někdy, kdo tyto síly podporuje morálně a finančně? Věříte tomu, že Západu jde skutečně o rozvoj socialismu v naší vlasti? Věříte tomu, že statisícové částky, které dostávají, jsou určeny na podporu rozvoje socialismu naší vlasti? Myslíte, že se kapitalismus někdy smířil s existencí socialismu?
Věříte, že jde skutečně o zájmy lidu?
Věříme, že přes Vaše mládí, i když zatím bez větších životních a politických zkušeností, si na tyto otázky dokážete dát sami správnou odpověď.
Zamyslete se nad skutečností proč Charta 77 udržuje úzké kontakty s polskou

SOLIDARITOU. Čeho tato SOLIDARITA v Polsku dosáhla? Uchopila politickou moc ve státě. A jaké jsou výsledky. Rozvrat hospodářství, prázdné obchody, bída a hlad. Snad sami vidíte, jak občané Polska obléhají naše obchody a nakupují potraviny a další zboží. K takovému stavu by Vás dovedla i Charta 77, kterou dnes vědomě i nevědomě podporujete.

IHÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

[1] *Dokument není blíže datován.*

SOBOTA 18. LISTOPADU

18. listopad – Zpráva o slavnostních shromážděních věnovaných 50. výročí listopadových událostí roku 1939 v Čechách a o demonstraci 17. listopadu 1989.

Odkaz 17. listopadu

Vystoupení soudruha F. Pitry v pražském Karolinu. Mezinárodnímu svazu studentstva předáno vysoké ocenění OSN. Setkání studující mládeže a zasloužilých pedagogů v Bratislavě. Svědectví „Kolonky". ová výstava v Památníku Terezín.

Praha/Bratislava (Od našich zpravodajů a ČTK) – Ve velké aule Karolina se v pátek odpoledne uskutečnilo slavnostní společné zasedání Čs. ústředí vysokoškoláků SSM, předsednictva ÚV SSM a sekretariátu Mezinárodního svazu studenstva věnované 50. výročí listopadových událostí roku 1939 v Čechách a oslavě letošního Mezinárodního dne studentstva.

Hlavní projev přednesl vedoucí delegace ÚV KSČ, ÚV NF ČSSR a vlády ČSSR člen předsednictva ÚV KSČ a předseda vlády ČSR František Pitra.

Na slavnostním shromáždění promluvil dále též rektor Univerzity Karlovy Zdeněk Češka a předseda MSS Josef Skála.

Zástupce ředitele oddělení OSN Muhammad Sharif předal Mezinárodnímu svazu studentstva vysoké uznání zásluh o podporu myšlenek OSN, kterou mu udělil generální tajemník OSN Javier Pérez de Cuellar.

Místopředseda FÚV Čs. svazu protifašistických bojovníků, generálporučík František Šádek předal J. Skálovi Zlatou medaili protifašistických bojovníků, jež byla při této příležitosti udělena Mezinárodnímu svazu studentstva.

Slavnostního shromáždění se dále zúčastnili soudruzi Miloslav Dočkal a Vasil Mohorita. (pos)

Pokrokový a humanistický odkaz 17. listopadu si v pátek připomněli v Bratislavě studující mládež a zasloužilí pedagogové z celého Slovenska na setkání s představiteli stranických, státních a společenských orgánů SSR.

Mladí lidé mezi sebou přivítali člena předsednictva ÚV KSČ, prvního tajemníka ÚV KSS Ignáce Janáka, kandidáta předsednictva ÚV KSČ, předsedu vlády SSR Pavla Hrivnáka a člena předsednictva ÚV KSS, předsedu SNR Viliama Šalgoviče.

K účastníkům setkání promluvil soudruh Pavel Hrivnák, který mimo jiné označil přestavbu za historickou šanci i pro naši mládež, která se v ní může plně realizovat. Dále uvedl, že její osudy nám nejsou lhostejné a federální i národní vlády podnikají všechny možné reálné kroky k řešení nejpalčivějších problémů mladých lidí.

Jako partnerská výmena názorů vyznělo páteční setkání nejlepších studentů a žáků vysokých a středních škol s představiteli ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČSR, které se v Praze uskutečnilo při příležitosti 50. výročí listopadových událostí roku 1939 v Čechách a Mezinárodního dne studentstva.

Na setkání se hovořilo také o podílu studentů a žáků na řízení škol. Středoškoláky zaujaly i nové přístupy k přijímacímu řízení a k maturitám. Studenti besedovali také o možnostech získávat zkušenosti v zahraničí, o způsobech zlepšení sociálního zajištění, o přípravě nových školských zákonů. Zajímali se i o množství dalších otázek, jež se bezprostředně dotýkají jejich života.

„Zde stála studentská kolonie na Letné Kolonka, bašta pokrokové mládeže 1921–1939," je navždy zapsáno do pamětního kamene, který byl v pátek odhalen v Praze 6 – Na špejcharu na památníku obětí vysokoškoláků ze 17. listopadu 1939 a dalších šesti let nacistické okupace.

Profesor Josef Polišenský ve svém projevu připomněl, že právě před 50 lety ve 4 hodiny ráno vtrhly do této a dalších pražských kolejí esesácké oddíly a zatčené studenty odvezly do Ruzyně nebo do koncentračních táborů. Na Kolonce si počínaly zvláště surově, protože tu bylo centrum pokrokové, levicově orientované mládeže.

Slavnostnímu aktu byli přítomni soudruzi Miroslav Štěpán a pražský primátor Zdeněk Horčík.

Výstava nazvaná 17. listopad 1939 byla v pátek otevřena v Památníku Terezín. Dokumentární expozice přibližuje méně známé okolnosti osudů perzekvovaných studentů v koncentračním táboře Sachsenhausen. Zdůrazňuje pomoc, kterou studentům poskytli čeští a němečtí komunisté věznění v tomto táboře.

Výstava byla připravena také v německé verzi a souběžně instalována i v Národním památníku Sachsenhausen v NDR. V Terezíně potrvá do 15. prosince. (sed)

Demonstrace studentů

Praha (Od naší zpravodajky) – Na Albertově v Praze 2 se v šestnáct hodin shromáždilo kolem 15 tisíc studentů pražských vysokých škol, aby zde uctili památku Jana Opletala zavražděného fašisty. Společná akce městské vysokoškolské rady a neorganizovaných studentů měla rozpornou tvář. Ukázala, jak studenti touží hovořit nahlas a otevřeně o svých problémech, že vyžadují rychlejší postup společenských přeměn a také, jak snadno se nechají strhnout k radikalismu. To se projevilo už při rušivých reakcích na projevy řečníků, zejména představitele městské vysokoškolské rady. Po ukončení shromáždění na Albertově se jeho účastníci průvodem vydali na vyšehradský Slavín, kde měli položit květy ke hrobu Karla Hynka Máchy.

Už na Albertově a potom během pochodu se na transparentech a ve skandovaných pokřicích objevovala a postupně převládla hesla, která napadala představitele KSČ, vedoucí úlohu komunistické strany, požadovala zrušení milicí, demisi vlády, svobodné volby a podobně. Na Vyšehradě mělo shromáždění s pietním aktem, který zde měl být ukončen, společného již málo. Postupně tu převládly hlasy, které požadovaly, aby se průvod přesunul do středu města. Ve večerních hodinách dav postupoval k Národnímu divadlu a po Národní třídě.

K udržení veřejného pořádku v centru města byli povoláni příslušníci Veřejné bezpečnosti. Ověřovali totožnost účastníků demonstrace a kolem sta osob bylo předvedeno na místní oddělení VB. Ve 22 hodin byl ve středu města obnoven klid.

(lou)

RP, 18. 11. 1989.

18. listopad – Článek Svobodného slova o průběhu pietního aktu k 50. výročí 17. listopadu 1939.

JAK JSME VIDĚLI MANIFESTACI PRAŽSKÝCH VYSOKOŠKOLÁKŮ

Vzrušeně, ale společně

Byl to první skutečně zásadní pokus o otevřenou diskusi. Městská vysokoškolská rada MV SSM v Praze požádala spolu s neorganizovanou mládeží Obvodní národní výbor v Praze 2 o to, aby směla na obvodě uspořádat pietní akt s průvodem. Včera v 16 hodin se na Albertově sešly tisíce mladých lidí, aby si připomněly památku 17. listopadu 1939, a zároveň se přihlásily k myšlence svobody a demokracie.

Vznikla z toho manifestace, o níž nelze říct, že by byla nevzrušená, ale zároveň manifestace, která nepostrádala konstruktivní myšlenky. Některé z nich vyslovil ve svém pozdravném projevu jeden z účastníků událostí před padesáti lety – akademik M. Katětov z Matematicko-fyzikální fakulty UK. Řekl, že je třeba najít racionální cesty, kterými bychom se všichni dostali k většímu materiálnímu a kulturnímu rozkvětu naší vlasti, hovořil o připravované novele vysokoškolského zákona, o níž míní, že nás vrací zhruba k roku 1966, kdy situace byla lepší než později, avšak zdaleka ne optimální. A zmínil se také o úloze SSM, jenž by měl mít právě tolik, a ne více autority, kolik si dovede sám vydobýt.

Zástupce Pražské vysokoškolské rady J. Jaskmanický poté připustil, že proces demokratizace neprobíhá tak snadno a rychle, jak jsme si představovali, a zdůraznil: „Jsme si vědomi potřeby tolerance jiných táborů. Dialog se stejně smýšlejícími lidmi nikam nepovede." S uspokojením přijali studenti jeho slova podpory vysokoškolským časopisům, avšak neakceptovali větu o tom, že existence opravdu nezávislých časopisů je závislá jenom na snaze a průbojnosti vysokoškoláků, kteří je píší a vydávají.

Včerejší shromáždění vůbec ukázalo, že mladí lidé nejsou ochotni akceptovat zdaleka všechno, co se jim předkládá. Chvílemi to vyjadřovali dosti tvrdě. Avšak i to se mi zdálo poučné. Za potěšitelné považuji skutečnost, že se podařilo, aby oficiální zástupci společnosti a ti, kdo si přejí jednat zcela nezávisle, vykročili stejnou cestou. Včera vedla z Albertova na Vyšehrad, ke hrobům velikánů našich dějin, kde podle programu organizátorů vyvrcholila.

Radka Kvačková

V závěru **zprávy ČTK,** která informuje o studentském shromáždění, se praví: Akci i následný průvod zneužila skupina osob, nechvalně známých z různých protispolečenských vystoupení v minulém období. Vykřikovala hesla hanobící socialistický stát, ústavní činitele a představitele strany a státu. Znovu prokázala, že jí nejde o dialog, že jí nejde o přestavbu a demokratizaci, že jí jde o destabilizaci, narušení a rozvrat společenského života. Shromáždění chtěli zneužít pro své osobní ambice i někteří známí exponenti z období společenské krize 1968/69. Vzhledem k tomu, že pokusy o protispolečenské vystoupení pokračovaly i po skončení vzpomínkové akce, byly pořádkové jednotky nuceny přijmout opatření k zajištění klidu a pořádku.

SS, 18. 11. 1989.

18. listopad – Článek Lidové demokracie o studentském shromáždění 17. listopadu 1989. Popisuje jeho průběh a průvod do centra města. Na závěr konstatuje, že „pořádkové síly po několikanásobně opakovaných výzvách k rozchodu a uvolnění Národní třídy tvrdě zasáhly".

LD, 18. 11. 1989.

18. listopad – Článek Mladé fronty o událostech na Národní třídě po skončení pietního aktu k 50. výročí 17. listopadu.

Když skončil průvod

50. výročí 17. listopadu 1939 využili v řadě míst naší vlasti studenti k diskusím o jeho aktuálním odkazu, k tříbení názorů a aktivizaci pro uskutečnění politiky přestavby a demokratizace. Pro toto období je charakteristický stále otevřenější dialog se všemi, kterým leží na srdci perspektivy socialismu, jeho upevnění a rozvoj. Přestavba a demokratizace je neoddělitelně spjata s aktivní účastí mládeže a studentů vysokých škol. Mnohé, co je potřeba změnit, je předmětem zanícených diskusí i v těchto dnech, kdy si připomínáme odkaz 17. listopadu 1939, jednotného protifašistického vlasteneckého vystoupení studentů českých vysokých škol.

Masového shromáždění v Praze zneužila skupina osob nechvalně známých z různých protispolečenských vystoupení v minulém období. Vykřikovala hesla hanobící socialistický stát, ústavní činitele a představitele strany a státu. Znovu prokázala, že jí nejde o dialog, že jí nejde o přestavbu a demokratizaci, že jí jde o destabilizaci, narušení a rozvrat společenského života. Shromáždění chtěli využít pro své osobní ambice i někteří známí exponenti z období společenské krize 1968/69. Vzhledem k tomu, že pokusy o protispolečenské vystoupení, k němuž byli strženi další lidé,

pokračovaly i po skončení vzpomínkové akce, byly pořádkové jednotky nuceny přijmout opatření k zajištění klidu a pořádku.

MF, 18. 11. 1989.

18. listopad – Panelová diskuse uspořádaná Mezinárodním svazem studentstva k 17. listopadu 1939 konaná pod názvem Studenti proti fašismu a rasismu.

ČTK – PR – 18.

18. listopad – Prohlášení ústředního stávkového výboru pražských vysokých škol k zásahu bezpečnostních složek dne 17. listopadu na Národní třídě.

Hanebný masakr bezpečnostních složek a speciálních jednotek MV vykonaný v ulicích Prahy dne 17. listopadu 1989 na bezbranných studentech středních a vysokých škol i na ostatních občanech, kteří se spontánně připojili k manifestačnímu průvodu uspořádaného v upomínku na tragický skon studenta Jana Opletala a na následné fašistické represálie nás, studenty pražských vysokých škol, přesvědčil o tom, že současná československá vláda není schopna respektovat základní lidská práva.

Tato poslední zkušenost nás utvrdila v tom, že československé státní a stranické orgány nejsou ochotny vést dialog jiným způsobem, než z pozic mocenské síly. Nikdo nás již nepřesvědčí o tom, že vražda Martina Šmída dne 17. listopadu 1989 byla náhodným omylem. Naopak, byla zcela logickým vyvrcholením vystupňovaných represálií a pokusů zastrašit občany před snahami svobodně vyjádřit své názory.

Poslední projev brutality tzv. bezpečnosti nám výrazně evokuje situaci z přelomu října a listopadu roku 1939. Nevidíme již jiné cesty jak vyjádřit svůj nesouhlas a zděšení nad současnou vnitropolitickou situací v naší zemi, a proto vstupují studenti pražských vysokých škol do stávky, ve které neskončí, dokud nebudou mít právní záruky pro splnění následujících požadavků:

1. Žádáme vyšetření brutální a tragické vraždy našeho kolegy, studenta matematicko-fyzikální fakulty, Martina Šmída, případně i dalších občtí.

2. Zveřejnění úplných a pravdivých informací o agresívní akci bezpečnostních složek.

3. Zveřejnění jmen a povolání k odpovědnosti všech osob odpovědných za násilný zásah proti pokojné manifestaci studentů dne 17. XI. 1989 v centru Prahy.

4. Zveřejnění informací o zdravotním stavu hospitalizovaných: propuštění zajištěných a zastavení jejich následné perzekuce včetně zrušení již vynesených postihů.

5. Vytvoření vládní komise s účastí zástupců stávkového výboru studentů pražských vysokých škol, která poskytne právní záruku a zasadí se o splnění výše uvedených požadavků.

6. Zahájení účinného dialogu se všemi složkami společnosti bez výjimek.
7. Zveřejnění tohoto prohlášení a pravdivé průběžné informování veřejnosti o probíhající studentské stávce.

Obracíme se na pedagogy všech škol i na ostatní občany s žádostí o maximální podporu.

Všichni studenti, kteří vstoupili do stávky, souhlasí s tímto prohlášením.

Ústřední stávkový výbor pražských VŠ

Archiv stávkového výboru studentů FF UK Praha, sl. Dokumenty studentů VŠ (mimo FF), sl. 18. listopadu č. 2; xeroxová kopie.

18. listopad – Prohlášení studentů pražských vysokých škol o zahájení stávky a jejích požadavcích.

Prohlášení studentů pražských VŠ

Pod vlivem událostí z pátku 17. listopadu 1989, kdy byla v centru Prahy brutálně potlačena pokojná demonstrace pražských studentů, nevidíme již jiné cesty jak vyjádřit svůj nesouhlas a zděšení nad současnou vnitropolitickou situací v naší zemi, a proto vstupujeme do týdenní stávky s těmito požadavky

1. Žádáme ustanovení nezávislé vyšetřovací komise FS [fed. shr.] s účastí zástupců stávkových výborů VŠ a zástupců ostatních občanských iniciativ.
2. Okamžité potrestání osob odpovědných za rozpoutání pražského masakru i jeho přímých vykonavatelů. Zveřejnění jmen a funkcí. Zároveň žádáme zveřejnění pravdivého svědectví očitých svědků o zdravotním stavu hospitalizovaných.
3. Vyzýváme pracovníky všech sdělovacích prostředků, aby se nepodíleli na šíření nepravdivých informací o současném dění v ČSSR.
4. Okamžité propuštění všech politických vězňů a zastavení trestního stíhání nespravedlivě obviněných.
5. Žádáme legalizaci Lidových novin a všech nezávislých tiskovin.
6. Zahájení účinného dialogu se všemi složkami společnosti bez výjimek.
7. Žádáme, aby ústavou zaručené shromažďovací právo nebylo fakticky znemožňováno prováděcími předpisy. Tyto předpisy musí být zrušeny.
8. Žádáme zveřejnění tohoto prohlášení a pravdivé průběžné informování veřejnosti o probíhající studentské stávce.
9. Dále žádáme, aby toto naše prohlášení bylo prodiskutováno v živém vysílání ČST s účastí zástupců stávkových výborů VŠ.
10. Vyzýváme všechny občany, kterým není lhostejný stav v našem státě, aby vyjádřili svoji vůli generální stávkou 27. 11. 1989 od 12.00–14.00.
11. Obracíme se na pedagogy všech škol i na občany s žádostí o materiální podporu.

HÚ, Sbírka I., xeroxová kopie.

18. listopad dopoledne – Výzva studentů Divadelní fakulty Akademie múzických umění k týdenní protestní stávce jako odpověď na zásah bezpečnostních sil.

Všem občanům!

V pátek 17. listopadu se uskutečnila manifestace vysokoškolských studentů u příležitosti Mezinárodního dne studentstva, pořádaná nezávislými studenty a Městskou vysokoškolskou radou.

Tento pietní akt na uctění památky Jana Opletala byl zjevně podpořen řadou dalších spoluobčanů. Z Vyšehradu se průvod spontánně vydal do centra města, kde byl příslušníky VB a vojsky MV nemilosrdně zmasakrován.

Vyzýváme proto studenty, pedagogy a vůbec všechny spoluobčany k týdenní protestní stávce. Zároveň žádáme vytvoření vládní komise, která vyšetří tento brutální policejní zákrok.

Věříme, že každý, komu není lhostejný stav a vývoj naší společnosti, se připojí k tomuto vynucenému, ale zásadnímu kroku.

Studenti DAMU

HÚ, Sbírka L, originál strojopisu.

18. listopad – celozávodní konference KSČ Fakulty všeobecného lékařství UK za účasti M. Štěpána bez zmínky o událostech 17. listopadu.

ČTK-PR-17. RP, 20.11. 1989.

18. listopad, večer – Prohlášení prozatímního koordinačního výboru Hnutí za občanskou svobodu k událostem 17. listopadu.

Mohutný několikakilometrový průvod pražské mladé generace k 50. výročí 17. listopadu 1939 už vešel do novodobých československých dějin jako manifestace vůle po svobodě. Avšak zároveň do nich vešel i jako manifestace krutosti těch držitelů moci, kteří jsou ochotni i prolít krev, jen aby ještě o pár měsíců prodloužili své nekontrolované panování.

Bohužel, ve své první odezvě na tuto celonárodní událost se musíme zabývat její tragickou stránkou. Na Národní třídě se přední část průvodu dostala do policejních kleští. Těm vpředu byl dán povel, aby se vrátili na nábřeží. Těm vzadu v tom ale jiný „pořádkový" sbor bránil. Lidé zpívali, potom si sedli, nikdo však ze zástupu neprojevoval agresivitu. A takto pokojný zástup lidí byl náhle napaden se zběsilostí, jež ještě předčila černý lednový čtvrtek. Bezbranní jednotlivci museli projít bicí uličkou, někteří klesli k zemi v bezvědomí. Očití svědkové viděli bezvládnou dívku ležící na chodníku, kterou čtyři sadisté mlátili, jako by to byl snop. Zvláštní skupina výsadkářů v baretech bravurně předváděla své údery karate a kopy do rozkroku.

Ještě dlouho po tomto masakru sbírali chodci po zmlácených lidech oděvní svršky, rozbité brýle a jiné stopy násilí spáchaného na pokojných občanech.

Obracíme se proto ke všem stoupencům HOS i ke všem naším spoluobčanům s naléhavou prosbou: nespokojte se tentokrát se slovním protestem. Žádejte od poslanců svých obvodů i od svých odborových organizací, aby veřejně a bez vytáček zaujali k masakru na Národní třídě stanovisko. A žádejte spolu s námi okamžitou demisi ministra vnitra i všech dalších odpovědných činitelů a zřízení nezávislé vyšetřující komise, která by označila viníky hrubého, nelidského a lidskou důstojnost ponižujícího zacházení, jehož se dopustili státní zaměstnanci, kteří mají bdít nad bezpečím občanů. Své požadavky podpořte všemi pokojnými prostředky.

Připojujeme se k prohlášení dramatických umělců vyzývající k protestní generální stávce v pondělí 27. 11. 1989 od 12 do 14 hodin.

Nikdo se za tyto události nevyhne odpovědnosti. Zvláštní odpovědnost pak mají naši spoluobčané – komunisté. Obracíme se i na ně jako občané k občanům: nemčli byste lhostejně a alibisticky přihlížet, jak se i vaším jménem vede nevyhlášená občanská válka. A že vás reprezentují funkcionáři, jejichž celá státnická moudrost se vejde do jednoho bílého obušku. Ještě je čas, abyste i vy našli cestu k převážné části obyvatelstva, která už nechce žít ve špíně, lži a poddanství. A že k této části republiky patří právě ti, kterým náleží budoucnost, o tom se mohl přesvědčit každý, kdo viděl vystoupení mladé generace v Praze 17. listopadu 1989.

V Praze dne 18. 11. 1989.

Rudolf Battěk, Václav Benda, Pavel Bratinka, Jaromír Glac, Tomáš Hradílek, Jiří Kantůrek, Ladislav Lis, Ivan Mašek, Jaroslav Mezník, Pavel Neuman, Jaromír Piskeř, Hana Ponická, Jiří Šašek, Jan Štern st., Eduard Vacek, Aleš Valenta

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

18 listopad – Stanovisko Charty 77 k 17. listopadu.

Včera 17. listopadu v odpoledních a večerních hodinách byla Praha svědkem nejmohutnější demonstrace za posledních 20 let. Veřejné shromáždění, které u příležitosti 50. výročí protinacistických bouří v Praze a smrti studenta Jana Opletala, svolali studenti pražských vysokých škol, pak v průvodu Prahou pokračovalo masovou politickou demonstrací, jíž se dle střízlivých odhadů zúčastnilo nejméně 50 000 lidí. Studenti a lidé v ulicích žádali okamžité zahájení celospolečenského dialogu, odstoupení nynějšího stranického a politického vedení naší země, svobodné volby a zrušení monopolu KSČ a důsledné uplatňování lidských práv, včetně propuštění politických vězňů. Když se průvod dostal na Národní třídu ve středu Prahy, byl zastaven a obklíčen speciálními jednotkami vojsk ministerstva vnitra, v jejichž výzbroji nechyběly ani obrněné transportéry. Při následném brutálním zásahu proti pokojným demonstrantům, který mnohým připomínal nacistické řádění před 50 lety, jehož se zúčastnily červené barety, speciální jednotky cvičené na boj muže proti muži, bylo mnoho lidí zraněno včetně žen, dětí a starců. Lidé skandovali „Jakešovo gestapo". Domácí a světová veřejnost je pobouřena a zděšena. Zatímco už téměř

všechny země východní Evropy se pokojně ubírají cestou demokratických reforem, rozpoutává Československo – stranické a státní vedení – válku proti vlastním občanům, kteří se nedožadují ničeho jiného než následování příkladu okolních zemí. Válku, která budoucí a nevyhnutelný celospolečenský dialog může učinit jen bolestnější a obtížnější. CHARTA 77 se cítí nucena zaujmout k současné situaci v naší zemi následující stanovisko: 1. Považujeme za nezbytné, aby ze stranického a státního vedení naší země okamžitě odstoupili ti, kteří jsou přímo zodpovědní za brutální postup proti vlastním občanům. 2. Je nezbytné okamžitě zahájit vskutku celospolečenský dialog o cestě budoucích reforem, jehož se budou moci plnoprávně zúčastnit všechny složky naší společnosti včetně nekomunistických politických stran, církví, inteligence, dělníků, studentstva a nezávislých iniciativ. CHARTA 77 jako jedna z mnohých iniciativ je připravena nabídnout k tomuto dialogu své služby. 3. Dialog je v krátké budoucnosti opravdu nevyhnutelný. Apelujeme proto na veškerou naši veřejnost, aby již teď pomohla všemi pokojnými prostředky k jeho uskutečnění. Ujišťujeme, že všechny takové pokojné akce protestu proti mocenské zvůli budeme rozhodně podporovat. Za dané situace bychom již neměli jen vyčkávat. Je třeba jednat. 4. Obracíme se rovněž na veřejnost a politické představitele všude na světě, aby politickým tlakem na současné československé vedení napomohli tento dialog začít. Situace v Československu na sklonku roku 1989 je ostudná a nebezpečná. Začněme ji proto všichni neprodleně řešit.

Podepsáni: Tomáš Hradílek, Dana Němcová, Saša Vondra; mluvčí CHARTY 77

ANM, Sbírka, xeroxová kopie strojopisu.

18. listopad. – Provolání Společnosti pro lidská práva k zásahu proti demonstrantům dne 17. listopadu.

Provolání

V preambuli Všeobecné deklarace lidských práv se vyhlašuje, že je nutné, aby lidská práva byla chráněna zákonem, nemá-li být člověk donucen uchylovat se, když vše ostatní selhalo, k odboji proti tyranii a útlaku. Po nacistické tyranii a útlaku přišel útlak nový. Tím horší, že se jej dopouštějí Češi a Slováci na vlastních národech.

V únoru letošního roku jsme protestovali proti brutálnímu zásahu policie při lednové pokojné demonstraci občanů za svobodu a demokracii. Žádali jsme potrestání všech, kdo k tomuto násilí dali příkaz, a těch, kteří byli jeho vykonavateli. Bohužel marně.

Občané jsou stále pronásledováni pro své názory a místo svobody jsou biti, týráni a protiprávně odsuzováni.

17. listopad tohoto roku se stal znovu tragickým dnem v historii našeho lidu.

Jsou to vůbec lidské bytosti, co se v tento den dopustily v ulicích Prahy na bezbranných studentech a občanech usilujících o návrat svobody, lidské důstojnosti

a demokracie, nebývalé krutosti a násilí? Kdo to bil a kopal do našich dětí, do žen i starých lidí?

Nemůžeme mlčet a vznášíme protest proti zrůdnému násilí uplatňovanému proti pokojně demonstrujícím občanům.

Vznášíme protest proti pokračujícímu zatýkání, odsuzování, bití a týrání našich občanů, kteří se dožadují oprávněně dodržování základních lidských práv a svobod.

Vznášíme protest a žádáme o potrestání všech těch, kdo se 17. listopadu dopustili násilí proti účastníkům pokojné demonstrace. Ve jménu lidskosti, svobody, pravdy a spravedlnosti žádáme, aby ti, co sužují naši zemi a vládnou proti vůli lidu, odstoupili a umožnili našim národům ve svobodných volbách návrat k vytoužené svobodě a demokracii. Ne diktátorský monolog, ale lidský, svobodný dialog se všemi občany vyvede naše národy z područí tyranie.

V Praze dne 18. listopadu 1989

Dr. Emil Ludvík v. r.
gen. tajemník

univ. prof. Dr. Milan Machovec
DrSc. Dr. h. c.
v. r.
předseda

zakázané Společnosti pro lidská práva

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

18. listopad, večer – Prohlášení přijaté na diskusním klubu v pražském divadle Disk.

Prohlášení

Nic tolik neskličuje člověka, nepůsobí vztek a bolest jako bezmocnost. Nic jiného než bezmocnost tolik nevzbuzuje nenávist.

Desetitisíce mladých lidí, kteří se sešli 17. listopadu 1989 v Praze na Albertově, aby si připomněli tragické události spojené se smrtí studenta Jana Opletala v roce 1939 za nacistické okupace, a zároveň se přihlásili k morálnímu postoji tehdejších studentů, aby vyjádřili svůj vztah k minulosti, současnosti i budoucnosti, aby vyjádřili své občanské postoje a svůj vztah k jakékoli diktatuře a násilí, jistě nepředpokládali, že za několik hodin po neopakovatelném pietním aktu na vyšehradském Slavíně budou plakat ne nad násilím fašistických okupantů, ale ze strachu o vlastní zdraví a snad i život. V monumentálním průvodu po pražském nábřeží panovala radost a euforie. Bariéra je prolomena, zdálo se, a nikdo si nepřipouštěl tolikrát opakované ukončení spontánní demonstrace. O to hrůzněji pak musel zapůsobit zásah represivních složek policie po hodinovém čekání před štíty a obušky ozbrojeným kordonem bránícím vstupu na Václavské náměstí. Lidé v zoufalém očekávání špetky svědomí ozbrojence přemlouvali, zapalovali před kordonem na dlažbě svíčky, kladli na zem státní vlajky a do řad policie házeli květiny. Volali: „máme holé ruce" a zvedali je na důkaz bezmocnosti a odhodlání. Pak přišlo něco, na co nikdo

z přítomných jistě v životě nezapomene. Důkaz nelidskosti a zvůle režimu, který nechce slyšet hlas lidu, o němž říká, že z něj pochází. Nevíme, kdo pohotovostní jednotky řídí, kdo vlastně rozhoduje o způsobu zásahu, ale víme, že za každých okolností to jsou nástroje nejvyšších mocenských sfér, a tudíž plná odpovědnost padá na státní představitele. Dějinné srovnání s postupy orgánů v roce 1939, které se k tomuto datu nabízejí, je děsuplné. Nikdo samozřejmě nepůjde do koncentračních táborů, nikdo ani do studentů nestřílí, ale také není válka a žijeme ve dvacátém století uprostřed demokratické a demokratizující se Evropy. To srovnání nutně musí každému přijít na mysl, protože, kdo tam byl, viděl, že 17. listopadu na Národní třídě šlo o život. Policie se rozhodla zcela programově pro masakr. Uzavřela pokojný dav ze všech stran a začala ho nekompromisně bít, najížděla do lidí transportéry a každého, kdo se v zoufalství a panické hrůze snažil utéci, odejít pryč, zachránit se, surově a naprosto bezdůvodně zbila obušky do krve. V davu narostl takový tlak, že praskaly kosti, hrozilo ušlapání, lidé se dusili a báli se smrti. Viděli jsme zakrvácené tváře, zlámané ruce, lidi pokousané od psů, ale také bezmocný vztek, uplakané oči a hlubokou beznaděj. Ne náhodou mnozí křičeli na pořádkové oddíly „gestapo". Těžko nalézt v češtině jiné synonymum pro postupy těchto sil. Jako posily se ten večer objevily také speciální jednotky ministerstva vnitra, nacvičené pro boj s teroristy. Tedy lidé, jejichž pracovní náplní je připravovat se na boj o život. Jejich zásahy patřily k nejbrutálnějším. To již nebyli nadopovaní mladíčci v helmách. To byli profesionálové násilí, používající přesně naučených metod karate, přesně mířených ran obušky do přesných míst. Profesionálové beze strachu.

Téměř démonická byla odevzdanost studentů, kteří v okamžiku zásahu usedli do první řady vstříc ozbrojeným jednotkám a objímajíce se kolem ramen byli rozhodnuti čelit násilí. Po prvních kopancích a ranách obušky, po prvních rozbitých hlavách a po první krvi však nemohl vydržet nikdo. Někde pod změtí nohou skončil transparent „Nechceme násilí", hodinu držený před očima policistů. Nikdo z účastníků demonstrace na brutální zákroky nereagoval silou. Všichni se odevzdaně poddali násilí. Jejich silou, a všichni to v ten okamžik věděli, je pravda. Tu nelze ani ranami, ani smrtí změnit. Mnozí si jistě vzpomněli na slova studenta Klímy, přednesená na Albertově: „Život v porobě je horší než smrt." Heslo, kterým se řídili studenti v roce 1939.

„Už toho bylo dost!", volal průvod ještě na nábřeží. A bylo toho ještě víc, můžeme říci teď. Všichni jsme se dosud snažili prosadit jakýsi dialog, tolik proklamovaný i státním vedením. Snažili jsme se navázat rozhovor o věcech, které jsou lidem už dávno jasné, i přesto, že vedení takového dialogu o samozřejmostech, jakými jsou svoboda slova, tisku, shromažďování, politický pluralismus, demokratický parlamentní státní systém atd., je ve dnešním světě 20. století ponižující. Jedinou odpovědí na tyto mírumilovné výzvy, prosazované prostředky běžnými v celém světě, totiž demonstracemi, bylo násilí a zvůle, pohrdání, výsměch a pomluvy. To všechno svědčí o neochotě k jakémukoli dialogu o základních politických otázkách ze strany státních orgánů. Poslední zásah policie nás přesvědčil o tom, že už nemá smysl o nějaký dialog žádat jakoukoli formou. Proti násilí a demagogii totiž neexistují argumenty. Jediným východiskem je nekompromisní požadavek okamžitého od-

stoupení současných státních a stranických představitelů, demise vlády a okamžité zrušení zakotvení vedoucí úlohy strany v Ústavě, bezprostřední změny právního řádu, která by zrušila tresty za takzvané protistátní a protisocialistické aktivity a umožnila rehabilitaci v současné době za takovou údajnou činnost odsouzených. Pak teprve bude možno vést dialog o budoucnosti naší země. K takové brutalitě a násilí, jaké bylo 17. listopadu použito, nelze přistupovat kompromisně. Kdo dovolí a je ochoten přihlížet, ne-li velet tomu, co se na Národní třídě dělo, nemůže být v čele státu v centru civilizované Evropy.

18. listopadu se studenti některých fakult rozhodli vyhlásit prozatím týdenní stávku, ve které ale hodlají pokračovat až po usnesení speciální komise, která se zásahem ze 17. listopadu a všemi ostatními problémy naší společnosti bude objektivně zabývat. Studenti vyzývají všechny ostatní fakulty, instituce a podniky k následování.

Toto prohlášení bylo přijato v divadle Disk v Praze při spontánním diskusním klubu dne 18. 11. 1989, který se konal namísto divadelního představení.

HÚ, Sbírka I., xeroxová kopie strojopisu.

18. listopad, večer – Prohlášení schválené na zasedání pražských i mimopražských divadelníků v Realistickém divadle Zdeňka Nejedlého.

Prohlášení ze zasedání pražských i mimopražských divadelníků v RDZN v Praze dne 18. 11. 1989.

Vážení spoluobčané,

na veškeré pokusy občanských iniciativ o navázání konstruktivního dialogu odpovědělo vedení státu zcela jednoznačně: kriminalizováním, persekucemi a nyní už dokonce masakrem pokojné studentské demonstrace v pátek 17. 11. 1989, uspořádané k uctění památky J. Opletala.

Připojujeme se k výzvě studentů ze dne 18. 11. 1989, ve které vyslovují požadavek na vytvoření zvláštní vládní komise, která vyšetří tento brutální zákrok.

Jejich požadavek plně podporujeme a obracíme se na všechna československá divadla:

Vyzýváme Vás, abychom se připojili k týdenní protestní stávce studentů tím, že v tyto dny místo plánovaných představení přečteme naše stanovisko k těmto událostem a nabídneme divadelní prostory k široké veřejné diskusi.

Zároveň se obracíme ke všem spoluobčanům:

Zabraňme dalšímu násilí, krveprolití a politické zvůli!

Navrhujeme vyhlásit na pondělí 27. listopadu mezi 12.00–14.00 hodinou protestní generální stávku.

Zdeněk Mahdal (herec)
Eva Miláčková (herečka)
Ludvík Novák (herec)
Hynek Hanák (dělník)
Mirka Součková (herečka)
Zdeněk Košara (herec)
Jaroslav Horák (herec)
Karel Sekera (herec)
Marie Jirková (hudebnice)
Miloš Pospíšil (dirigent)

Anna Lošťáková (lektorka dramaturgie)
Marta Hrachovinová (herečka)
Vladimír Sláma (osvětlovač)
Václav Vostarek (herec)
Martin Kolár (herec)
Vanda Švarcová (herečka)
Radka Malá (herečka)
Jiří Ton (hudebník)
Miroslav Rovenský (hudebník)
Vodislav Šebek (hudebník)
Josef Litoš (hudebník)
Olin Súdavský (hudebník)
Dagmar Seidlová (nápovědka)
Jiří Hála (hudebník)
Leonard Taraba (hudebník)
Jaroslav Košťál (technik)
Pavel Hýbl
Baborská M. (vrátná)
Hana Vohryzková (rekvizitářka)
Eliška Kasanová (herečka)
Zdeněk Peroutka (herec)
Štekr Jiří (mistr zvuku)
Potušáková Zdeňka (účetní)
Staňková Eva (účetní)
Gallertová Libuše (účetní)
Olga Kocianová (účetní)
Brandalík František (technik)
Vodrážka Rudolf (herec)
Otto Liška (herec)
Jiřina Pachlová (herečka)
Jindra Železná (garderobiérka)
Marie Donátová (garderobiérka)
Saša Bártů (technik)
Radmila Textorová (vlásenkářka)
Langr Václav (elektrotechnik)
Jitka Curčková (vlásenkářka)
Eva Kubešová (osvětlovačka)
Ivan Vlasák (technik)
Petr Zadák (technik)
Ing. Karel Bláha (náměstek ředitele)
podpis nečitelný (účetní)
Pátek
Danuše Franková (herečka)
Josef Kettner (herec)
Markéta Vrhalová (referentka)
Milada Kadeřábková (lektorka dramaturgie)
Věra Kmochová (dramaturg)
Václav Tomšovský (režisér)
Jan Řeřicha (herec)
Hana Čížková (herečka)

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy. K dokumentu je připojeno 61 stránek dalších podpisů.

18. listopad – Zpráva o zahájení stávky v pražských divadlech.

SS, 20. 11. 1989: Proč v sobotu přestala hrát všechna pražská divadla.

Po 18. listopadu – Prohlášení ZV ROH Divadla S. K. Neumanna o připojení se ke stávce divadelníků.

ZV ROH se připojuje a souhlasí s „Prohlášením divadelníků" ze dne 18. 11. 1989, na základě kterého vstoupila pražská divadla do týdenní stávky. Zároveň podporujeme všechny akce vedení divadla a svých členů s tímto související.

ZV ROH Divadlo S. K. Neumanna
Praha 8 - Libeň,
tř. Rudé armády 34

HÚ, Sbírka L, kopie strojopisu.

Poselství 26. synodu Českobratrské církve evangelické

„Připravte cestu Páně, vyrovnejte jeho stezky!" Tak volal Jan Křtitel na přelomu dějin, před příchodem Ježíše Krista, protože poznal tíhu Božího soudu. Hřích nazval hříchem a vinu vinou. Lidé se ho ptali: „Co máme činit?"

I my žijeme v převratné době. Jsme součástí společnosti, která je nemocná a potřebuje nápravu. Potřebuje vyjít na nové cesty. Slova pravdivé kritiky, podobně jako volání Jana Křtitele, otvírají naději na překonání mnoha věcí, které nás tíží. A přece nemůžeme zůstat jen u soudu. Uvědomujeme si svou odpovědnost a ptáme se: Co dělat? Co máme dělat my, křesťané? Máme dělat dílo Boží: Máme věřit v Krista a ukazovat k němu. To je skutek, který žádá Bůh (Jan 6, 28n). Kristus je „ten, který přijíti má". Jeho evangelium je odpovědí na hřích a bolesti tohoto světa. Bůh přijímá hříšného člověka a nabízí nový život všem. Přichází v Ježíši Kristu, který se zastával chudých, pomáhal nemocným, osamoceným a nešťastným. Ujímal se jich a otvíral jim možnost nového života. Ve své lásce šel až na smrt. U jeho stolu se scházejí ti, kdo dříve stáli na protichůdných frontách. Toto je evangelium o Boží milosti a tuto dobrou zprávu jsme dlužni dnešnímu světu.

Obracíme se především na vás, bratři a sestry v našich sborech. Vyznáváme, že jsme se od tohoto evangelia vzdálili. Mnohdy jsme se styděli vyznat svou víru, pod tlakem strachu jsme se nezastávali postižených. Jsme však vděčni za to, že evangelium přesto zaznívalo a vytvářelo v našich sborech společenství služby. Byli i takoví, kteří nemlčeli. Svědomí jim nedovolilo, aby kvůli vytyčené životní dráze zapřeli Krista. Věrnost Kristu není marná a nese nečekané ovoce. Nežijeme však z vlastní věrnosti, ale z věrnosti Kristovy a z jeho evangelia. Stůl Páně je nám darem, radostí a příležitostí k odpuštění. Smíme odložit vzájemné spory a usilovat o to, aby naše vztahy potvrzovaly naše svědectví. Z tohoto zázemí smíme přistupovat i k problémům veřejného života jako ti, kdo přinášejí odpuštění, protože sami z odpuštění žijí; jako ti, kdo odhalují nepravosti, ale přijímají hříšníky, mezi něž počítají především sebe. – Uvažujme nad Písmem, jak vyjádřit evangelium v jeho plnosti, aby naše svědectví bylo přesvědčivé. Nezapomínejme na službu nemocným, osamoceným, trpícím, vězněným a bezradným. Rozvinutí služby, včetně založení Diakonie, bude však znamenat velké nároky nejen na naše hospodaření. Neváhejme tato břemena nést. Nový životní styl v odvaze k oběti a službě i dobrovolnému sebeomezení přináší přece radost, zbohacuje naše životy a přispívá k ozdravění prostředí zpustošeného naším sobectvím. Nezapomínejme na ty ve světě, kteří trpí skutečným hladem. Je to dnes většina lidstva i většina křesťanů. Nebudeme-li citlivě vnímat nouzi světa, nebudeme schopni pravdivě řešit ani své vlastní problémy.

Obracíme se na vás, bratři a sestry z ostatních společenství církve Kristovy. Zveme vás ke společnému stolu Páně. Usilujme o jednotu Božího lidu. Hledejme nejhlubší motivy své víry i svých tradic. Přestaňme je chápat jako dělící hradby a navzájem se jimi obohacujme. Své poslání naplníme i tím, že budeme společně usilovat o spravedlnost, pokoj a uchování stvoření, jak se k tomu zavázali představitelé nás všech na letošním ekumenickém shromáždění v Basileji.

Odvažujeme se oslovit i vás, naši spoluobčané. Chceme vám uprostřed proměn času povědět, že setkání s postavou Ježíše Krista se stalo rozhodující událostí našeho života. Poznali jsme, že je živ a že je nadějí celého světa. Věříme, že sám Bůh v něm přišel mezi nás. Víme, že jsme mu často nedělali čest, ale přesto vás v jeho jménu chceme pozvat a vyzvat k zamyšlení nad křesťanskou tradicí naší vlasti, která vede k pravé humanitě: nad dědictvím cyrilometodějským, nad odkazem M. J. Husa, Petra Chelčického, J. A. Komenského a T. G. Masaryka. Nesoustřeďujme se jen na hmotný blahobyt, neboť v něm není štěstí. Neobávejme se vyjádřit své mínění. Podporujme přetváření naší společnosti k přesvědčivé sociální spravedlnosti a k plné demokracii, která je našim křesťanským tradicím zejména blízká.

Nakonec se obracíme k vám, představitelé našeho veřejného života. Chceme aktivně podporovat nápravu v oblasti duchovní, mravní, společenské, v ochraně životního prostředí i v hospodářském životě. Očekáváme úctu k mínění všech občanů bez rozdílu, tak jak jsou si rovni před Bohem i před zákonem. Nikdo si nesmí přivlastnit moc na úkor ostatních. Právě v těchto dnech jsme zblízka prožili, jak hrůzným způsobem může být moci zneužito. Zastáváme právo všech shromažďovat se a šířit myšlenky i vyjadřovat vůli nenásilnými prostředky. Očekáváme, že budou propuštěni vězňové pro svědomí. Věříme, že toto vše nepovede k destabilizaci, ale naopak k očištění a upevnění celé společnosti. Tak se bude účinněji vytvářet atmosféra důvěry, která je jedním z předpokladů skutečného rozvoje, sblížení a pokoje na celém světě.

Všem vám chceme sdělit svou radost ze setkání při společné bohoslužbě, modlitbách a rozhovorech. Kristus žije! Sloupy našeho spolužití nechť jsou odpuštění, pravda, svoboda, láska a naděje.

Zdravíme vás apoštolským pozdravem „Pokoj Ježíše Krista budiž s vámi".

Poslanci 26. synodu Českobratrské církve evangelické

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

NEDĚLE 19. LISTOPADU

19. listopad – Zpráva o zadržení a zahájení trestního stíhání ing. Petra Uhla pro rozšiřování nepravdivé zprávy o smrti M. Šmída.[1]

ČTK – PR-19.

---

[1] *Dne 19. 11. 1989 sdělil děkan MFF, ministryně školství a ministr MV a SV ČSR, že zpráva o smrti M. Šmída se nepotvrdila (ČTK–PR–19). Dne 22. 11. 89 byla na P. Uhla uvalena vazba (IS/4, 23. 11. 1989).*

19. listopad, po 21. hod. – Prohlášení předsedy vlády ČSR F. Pitry v Československé televizi.

Vážení spoluobčané, obracím se k vám jako předseda vlády České socialistické republiky. Před dvěma lety jsme se vydali cestou přestavby a demokratizace. Nejde pochopitelně o proces jednoduchý a přímočarý. Je spojen s hledáním, je provázen diskusemi, tříbením názorů, stanovisek, existuje řada názorů na charakter přestavbových procesů, na jejich tempo i způsob jejich uskutečňování.

Je pochopitelné, že mladá generace patří k těm nejkritičtějším posuzovatelům našich praktických kroků. Projevuje přirozené nadšení a zápal pro věc socialistických reforem. Není divu, že se chce aktivně do celého procesu zapojit, vždyť jde o její budoucnost. My s mládeží plně počítáme a zveme ji k aktivní účasti. Program přestavby a demokratizace, naše československá cesta, respektující vlastní historické i dnešní zkušenosti i zkušenosti dalších socialistických zemí, je trnem v oku některým kruhům doma i v zahraničí. Každá příležitost je jim dobrá k organizování destabilizace a rozvratu a tím k narušení nastupujících reforem.

K tomu zneužily i situaci po pátečním pietním shromáždění pražských vysokoškoláků. O tom, k čemu došlo, byla naše veřejnost informována. Každého musí pobouřit nehoráznost dezinformace, že po zásahu pořádkových jednotek údajně zemřel jeden vysokoškolák. Dokazuje to, že organizátoři těchto provokací se neštítí ničeho, že jim není doslova nic svaté. I z toho je zřejmé, kdo je kdo. Kdo o co usiluje a proč. Kdo zneužil vysokoškoláky, umělce a další. Zcela odpovědně prohlašuji, že na těchto zprávách není nic pravdivého. Zásahu pořádkových sil se nezúčastnily žádné další ozbrojené složky. Lživé a úmyslně rozšiřované fámy o mrtvých a těžce raněných bohužel na mnohé zapůsobily a ovlivňují jejich stanoviska a postoje. Zapůsobily na některé občany, zejména na umělce a mladé lidi. Výsledkem napjaté

atmosféry je i oznámení některých divadel o tom, že na neurčito odkládají svá představení. V prohlášení vyzývají k protestním stávkám a dalším formám odporu.

Ne náhodou v době, kdy si připomínáme tragické události kolem 17. listopadu 1939, se obracejí především k vysokoškolským studentům. Podporují anonymní výzvy ke studentským stávkám a jiným neuváženým krokům.

Vážení spoluobčané, každý ví, co dokáží rozjitřené city. Naším programem nemohou být zmatky, nepořádky a chaos. Obracím se na vás, spoluobčany, na vysokoškoláky, mládež, umělce, na všechny. Žádná krajnost a neuváženosti nemohou vést společnost kupředu. Drtivé většině našeho lidu záleží na pokojném vývoji, na tom, aby se nám dařilo lépe rozvíjet naše hospodářství, lépe uspokojovat potřeby našich lidí. Aby v každé rodině vládl pocit jistoty a pohody. esnadne úkoly, které jsou před námi, vyžadují plné soustředění sil každého z nás. Vyžadují tvořivost, rozvahu a občanskou odpovědnost.

RP. 20. 11. 1989.

19. listopad – Prohlášení předsednictva a sekretariátu ÚV ČSS, klubu poslanců ČSS ve Federálním shromáždění a ČNR, redakce Svobodného slova a redakce Ahoje na sobotu k událostem 17. listopadu.

Naše prohlášení k 17. listopadu 1989

Již po delší dobu představitelé Československé strany socialistické, naši poslanci ve federálním shromáždění i České národní radě, územní stranické organizace, členové redakce Svobodného slova i ostatního stranického tisku, ale i řadoví členové využívali každou vhodnou příležitost k tomu, aby zdůraznili nezbytnost skutečného a otevřeného dialogu s každým, komu leží na srdci osud této země a jejich národů. Činili tak proto, že si uvědomovali, že je to jediná možná cesta, jak nalézt ta nejlepší řešení problémů této země. Potřeba dialogu upřímného a otevřeného byla nesčíslněkrát zdůrazněna na stránkách Svobodného slova, v článcích našich redaktorů.

Skutečnost, že stále znovu a znovu docházelo k násilným zákrokům proti pokojným demonstrantům, vedla předsednictvo ÚV Čs. strany socialistické k tomu, že dne 29. srpna t.r. schválilo náš návrh zákonodárných iniciativ k právu shromažďovacímu a spolčovacímu a předložilo je ÚV Národní fronty ČSSR s doporučením na jejich urychlené schválení a přijetí. Na 10. zasedání ÚV ČSS v říjnu t.r. zdůraznil předseda Čs. strany socialistické bratr Bohuslav Kučera opětovně nezbytnou potřebu co nejotevřenějšího dialogu jako jedné z cest opravdové demokracie k vybudování skutečně humánního socialismu. Vyzdvihl požadavek na urychlené přijetí našich zákonných návrhů k právu shromažďovacímu a spolčovacímu.

Naše setrvalé úsilí, naše výzvy k dialogu, naše opakované zdůrazňování potřeby povolování pokojných demonstrací zůstaly nevyslyšeny.

Tváří v tvář národu, vědomi si názoru našich členů, vycházejíce z našich humanistických kořenů a tradic jsme nuceni jasně a veřejně vyjádřit svůj zásadní nesou-

hlas se zákrokem bezpečnostních složek proti účastníkům páteční manifestace konané k uctění památky studenta Jana Opletala. V okamžicích, kdy přijímáme toto prohlášení, ještě neznáme celý průběh a rozsah následků této události. Mimo vší pochybnost však víme, že opětovně, tak jako po několikáté v tomto roce, došlo znovu k fyzickému napadení bezbranných manifestantů a následky na zdraví, ale zejména na duši a svědomí národa, jsou nezměrné.

Chceme v této souvislosti se vší vážností upozornit, že zákroky bezpečnostních sil silně vyhrocují napětí ve společnosti a vyvolávají přirozený odpor zejména těch, kteří tvoří budoucnost této země – naší mládeže.

Požadujeme, aby řešení podobných událostí tímto způsobem se již nikdy neopakovalo. Zároveň důrazně požadujeme přešetření oprávněnosti i metod zákroku a vyvození nezbytných závěrů a v této souvislosti urychleně a naléhavě přezkoumat, zda zadržení v této situaci účiněná skutečně odpovídají trestnímu řádu i uplatnění ústavních práv. Plně chápeme rozhořčení, které tato událost vyvolala a našla svůj výraz v prohlášeních pražských studentů, českých divadelníků a dalších občanů i jejich organizací.

I když došlo v důsledku těchto událostí k vážnému vyhrocení společenskopolitické situace, zůstává ještě cesta k dialogu a konsensu, jejímž základem však musí být bezvýhradné uznávání lidských, zejména pak politických práv, především však práva na pokojné shromažďování. Proto znovu opakujeme svůj požadavěk na urychlené přijetí našich zákonných iniciativ k právu shromažďovacímu, spolčovacímu i petičnímu, a zejména pak na zásadní změnu politického klimatu.

Společnost je na rozcestí a v těchto chvílích je už jen jediná možnost: hledat to, co nás všechny spojuje nebo může spojovat.

Nedopusťme, abychom promarnili tuto chvíli, kdy je poslední příležitost prosazovat zájmy lidu této země ještě demokratickými prostředky.

Předsednictvo ÚV ČSS
Sekretariát ÚV ČSS
Kluby poslanců ČSS ve FS a ČNR

Redakce Svobodného slova
Redakce Ahoje na sobotu

SS, 20. 11. 1989.

19. listopad – Stanovisko předsednictva MěV ČSL v Praze k zásahu proti pokojné studentské demonstraci dne 17. listopadu.*

Stanovisko předsednictva MěV ČSL v Praze

Včera se v Praze sešlo předsednictvo městského výboru Čs. strany lidové na mimořádném zasedání, na němž odsoudilo zásah bezpečnostních orgánů proti pokojné studentské demonstraci v Praze dne 17. 11. 1989. Zároveň rozhodlo svolat na dnešek

v 16.30. hod. mimořádnou schůzi pléna MěV ČSL, na které by byl projednán postoj městské organizace ČSL k současné situaci.

LD, 20. 11. 1989.

19. listopad, 15.30 hod. – Prohlášení přijaté na mimořádném společném zasedání předsednictva MV SSM a městské vysokoškolské rady.*

Společné prohlášení

Praha – Za účasti předsedy ÚV SSM V. Mohority se včera sešla k mimořádnému společnému zasedání předsednictva MV SSM a MVR SSM, která přijala následující prohlášení:

Dne 17. listopadu 1989 byl pořádán MVR SSM Praha a neorganizovanými studenty pietní akt na Albertově a průvod na Vyšehrad při příležitosti 50. výročí událostí 17. listopadu 1939. Po oficiálním ukončení akce na Vyšehradě se spontánně vydala část průvodu do centra města. Pořádkové síly zastavily účastníky průvodu na Perštýně a neumožnily mu pokračovat na Václavské náměstí. Účastníci byli několikrát vyzváni k rozchodu, větší část odešla, avšak ve chvíli, kdy ještě zaznívaly tyto výzvy, byl již celý prostor uzavřen a posléze následoval tvrdý zákrok pořádkových sil.

Předsednictvo MV SSM Praha a předsednictvo MVR SSM prohlašují:

1. Podle dostupných informací od přímých účastníků převažují názory, že zákrok byl neadekvátní a politicky neuvážený. V této souvislosti se obracíme na Generální prokuraturu ČSSR s žádostí o prošetření postupu pořádkových sil a současně žádáme, aby Federální shromáždění vytvořilo komisi k přešetření všech skutečností vážících se k těmto událostem. Navrhujeme, aby se práce této komise účastnili zástupci studentů a veřejnosti.

2. Vyjadřujeme znepokojení a rozhořčení nad dosud známými a oficiálně uveřejněnými informacemi o zraněných účastnících. Vzhledem k akceleraci nálad mezi pražskou mládeží vyzýváme oficiální vládní činitele k urychlenému zaujetí stanoviska k událostem a zveřejňování co nejpodrobnějších pravdivých a potvrzených skutečností.

3. Plně podporujeme prohlášení ČSÚV SSM ze dne 17. listopadu 1989 a připojujeme se k výzvě fakultním výborům SSM, aby se zasadily proti případným neoprávněným postihům studentů, kteří se událostí účastnili.

4. Jsme přesvědčeni, že jediným možným východiskem ze současné situace je skutečně otevřený celospolečenský dialog mezi všemi, kdo o něj usilují. Zároveň důrazně odmítáme všechny síly, kterým jde o konfrontaci a násilí, distancujeme se od nich.

5. Vyzýváme studenty a mládež k uvážlivému jednání. Zachovejme jednotu. Žádáme státní orgány o citlivé řešení vzniklé situace výhradně politickými prostředky a urychlené zaujetí stanoviska k našemu prohlášení.

Schváleno jednomyslně

MF, 20. 11. 1989.

19. listopad – Provolání vědeckých pracovníků a studentů k akademické obci a československé veřejnosti v souvislosti s událostmi 17. listopadu.

Provolání k akademické obci a československé veřejnosti

Co nejrozhodněji protestujeme proti brutálnímu rozehnání pokojné manifestace, která se konala 17. listopadu 1989 v Praze u příležitosti Mezinárodního dne studenstva a uctění památky Jana Opletala, zavražděného fašisty. Tato manifestace vyjádřila nesouhlas mladé generace s váhavým a nedůsledným způsobem uskutečňování přestavby v naší zemi a snahou izolovat Československo od radikálních reformních procesů v ostatních socialistických státech.

Manifestace pražských studentů byla navýsost pokojná. Přesto byli její účastníci obklíčeni pořádkovými silami a několikrát systematicky surově zbiti. Zjevně se tedy nejednalo o pokus obnovit veřejný pořádek, ale o nepřípustné fyzické potrestání s velmi těžkými následky. Tento postup je v příkrém rozporu s posláním pořádkových sil, s platnými československými zákony i s přijatými mezinárodními konvencemi.

Události 17. listopadu znovu ukázaly, že důsledné politické reformy, zaměřené na demokratizaci našeho života, jsou podmínkou obnovení důvěry naší veřejnosti ve vedení státu a zároveň i předpokladem úspěšnosti ekonomických reforem. Je zřejmé, že konfrontační atmosféru v naší společnosti nevyvolávají pokojná občanská shromáždění. Taková atmosféra je přímým důsledkem cílevědomé snahy současného politického vedení zabránit dialogu s občany. Tento dialog je však jedinou možnou cestou řešení existující morální, ekologické, ekonomické a politické krize a předpokladem obnovení konsensu v naší společnosti. Účast na dialogu musí být umožněna všem, nikdo nesmí být vylučován.

Navrhujeme zřídit na všech našich vysokých školách demokraticky ustavená akademická fóra sdružující studenty a učitele. Tato fóra by měla ve spolupráci se všemi institucemi a jednotlivci, kteří jsou si vědomi své odpovědnosti za další vývoj v naší zemi, vytvořit platformu pro široké demokratické posouzení naléhavých problémů naší společnosti a podporovat kroky k jejich nekonfliktnímu řešení.

Požadujeme neprodlené prošetření represivních akcí proti účastníkům manifestace studentů 17. listopadu. Zároveň žádáme potrestání těch, kteří v této souvislosti překročili platné zákony. Požadujeme proto vytvoření příslušné parlamentní vyšetřovací komise za účasti volených zástupců studentů a učitelů vysokých škol.

V první fázi by měla akademická fóra posoudit akce zaměřené na podporu uvedených požadavků.

Vyzýváme další členy akademické obce a československou veřejnost aby, pokud souhlasí s obsahem uvedeného provolání, se k němu svými podpisy připojili.

MUDr. Jiří Kofránek, CSc., odborný asistent FVL UK, katedra patologické fyziologie FVL UK, U nemocnice 5, 128 53 Praha 2

PhDr. ing. Milan Znoj, CSc., odborný asistent FF UK, náměstí Krasnoarmějců 24, 110 00 Praha 1 – ručí za správnost uvedených podpisů.

ing. Josef Vavroušek, CSc., Martin Konečný, studující FVL, Dr. Miroslav Jauris, CSc., Jiří Slabý, studující FVL, doc. MUDr. Zdeněk Pokorný, CSc., Jiří Poněšický, studující FVL, PhDr. Oto Novotný, Ondrej Horváth, studující FVL, Ivo Slavík, literární kritik a publicista, Martin Malý, studující FVL, RNDr. Jaroslav Mácha, Stanislav Juhaňák, studující FVL, RNDr. Jindřich Nosek, CSc., Tomáš Štulc, studující FVL, PhDr. Josef Velek, CSc., Radim Tobolka, studující FVL UK, PhDr. Miloslav Ransdorf, CSc., MUDr. Dan Wichterle, MUDr. Jan Hugo, PhDr. Jan Kobylka, MUDr. Michal Kunz, MUDr. Ivana Jungmannová, MUDr. Pavel Brožek, MUDr. Tomáš Kozák, MUDr. Vladimír Línek, MUDr. Hana Kučerová, PhDr. Milan Kinkor, MUDr. PhDr. Kamil Kalina, CSc., PhDr. Jiří Kovařík, MUDr. Pavel Taimr, MUDr. Renata Kadečková, MUDr. David Neubauer, MUDr. Jiří Macek, MUDr. Alena Baxová, Michael Vančura, promovaný psycholog, Ivana Hořicová, soc. prac., MUDr. Lea Šmídová, MUDr. Jan Pfeiffer, MUDr. Pavel Hudec, MUDr. Jan Payne, Ivo Sedláček, prom. psycholog, MUDr. Jaromír Rubeš.

HÚ. Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

19. listopad. po 22.00 hod. – Provolání Občanského fóra o jeho ustavení a jeho požadavcích.

Na setkání v hledišti pražského Činoherního klubu bylo dne 19. 11. 1989 ve 22 hodin ustaveno Občanské fórum jako mluvčí té části československé veřejnosti, která je stále kritičtější k politice současného československého vedení a která byla v těchto dnech hluboce otřesena brutálním masakrem pokojně manifestujících studentů. Práce tohoto fóra se účastní Charta 77, Čs. helsinský výbor, Kruh nezávislé inteligence, Hnutí za občanskou svobodu, Artforum, Obroda, nezávislí studenti, Čs. demokratická iniciativa, VONS, Nezávislé mírové sdružení, Otevřený dialog, československé centrum PEN klubu, někteří členové Čs. strany socialistické, Čs. strany lidové, církví, tvůrčích a jiných svazů, někteří bývali i současní členové KSČ a další demokraticky smýšlející občané. Občanské fórum se cítí být způsobilé okamžitě jednat se státním vedením o kritické situaci v naší zemi, vyjadřovat aktuální požadavky veřejnosti a jednat o jejich řešení.

Takovéto jednání, které by mělo být začátkem celospolečenské diskuse o budoucnosti Československa, chce Občanské fórum začít jednáním o těchto naléhavých a širokou veřejností stále otevřeněji formulovaných požadavcích:

1. Aby ihned odstoupili ze svých funkcí ti členové předsednictva ÚV KSČ, kteří jsou bezprostředně spojeni s přípravou intervence pěti států Varšavské smlouvy z r. 1968 a kteří jsou odpovědni za mnohaletou devastaci všech oblastí společenské-

ho života u nás. Jmenovitě jde o Gustáva Husáka, Miloše Jakeše, Jana Fojtíka, Miroslava Zavadila, Karla Hofmanna a Aloise Indru. Zhoubná politika těchto lidí, kteří po léta odmítali jakýkoli demokratický dialog se společností, zcela zákonitě vyústila do hrůzných událostí posledních dnů.

2. Aby ihned odstoupil první tajemník MV KSČ v Praze Miroslav Štěpán a federální ministr vnitra František Kincl, kteří jsou odpovědni za všechny zásahy, které policie v posledních měsících provedla proti pokojně manifestujícím občanům.

3. Aby byla ustavena komise, která konkrétně vyšetří tyto zásahy, zjistí jejich viníky a navrhne jejich potrestání. V této komisi musí být zástupci Občanského fóra.

4. Aby byli okamžitě propuštěni všichni vězňové svědomí, včetně těch, kteří byli zadrženi v souvislosti s posledními manifestacemi.

Občanské fórum žádá, aby toto provolání bylo publikováno v oficiálních československých sdělovacích prostředcích.

Občanské fórum se domnívá, že jeho vznik a práce odpovídá vůli 40 000 dosavadních signatářů petice Několik vět, a je otevřeno všem složkám a silám československé společnosti, kterým záleží na tom, aby i naše země začala pokojným způsobem hledat cesty k demokratickému společenskému uspořádání, a tím i k hospodářské prosperitě.

Za Občanské fórum:
Ing. Rudolf Battěk, Petr Čepek, Václav Havel, Milan Hruška, prof. Dr. Milan Jelínek, Milan Kňažko, Dr. Lubomír Kopecký, CSc., Jiří Křižan, Václav Malý, Martin Mejstřík, Petr Oslzlý, doc. Dr. Libor Pátý, CSc., Jana Petrová, Jan Ruml, prof. Dr. Věněk Šilhán, Ondřej Trojan, Ing. Josef Vavroušek, CSc., Saša Vondra.

Informační servis, č. 1/20. listopad 1989.

19. listopad – Prohlášení nezávislé politické strany Československá demokratická iniciativa s návrhy na řešení krize ve společnosti.

Prohlášení nezávislé politické strany Československá demokratická iniciativa

Situace v naší zemi se vyostřila, tentokrát už daleko za únosnou míru. Policejní násilí a brutalita, použité proti pokojnému shromáždění, nepamatujeme od časů padesátých let. Nemusíme snad připomínat, jak velkou odpovědnost za tento neblahý vývoj nese současná vláda a vedoucí politická strana. Kdybychom nyní požadovali pouze to, aby byly z Prahy okamžitě staženy pohotovostní jednotky VB a aby bylo okamžitě zastaveno policejní pronásledování protestujících občanů a nezávislých aktivistů, žádali bychom pouze malou část toho, čeho je v této situaci nutně zapotřebí. Soudnost a svědomí totiž velí, aby současná vláda odstoupila a ještě předtím umožnila přechod k demokratičtějšímu a humánnějšímu způsobu vládnutí.

Žádáme současnou vládu, aby se to stalo takto:
– nechť vláda odstoupí k 25. listopadu 1989,

– nechť do té doby uskuteční rozhovory a na jejich základě uzavře dohodu o vytvoření přechodné vlády občanského soužití.

Tyto rozhovory má současná vláda vést:
– s Alexandrem Dubčekem a představiteli vedení státu před ozbrojenou invazí 21. srpna 1968,
– s Václavem Havlem a dalšími představiteli nezávislého opozičního hnutí.

Vláda občanského soužití má tedy být vytvořena z těchto tří skupin, tj. z představitelů vedení státu před srpnem 1968, z představitelů nezávislé opozice a z nezkompromitovaných zástupců nynější vlády, kteří ještě zcela neztratili důvěru obyvatelstva. Účast představitelů reformního hnutí z roku 1968 má zvýraznit kontinuitu demokratického procesu v ČSSR, podíl nezávislých občanských skupin pak má zajistit účast obyvatelstva na vládě.

Současná vláda ČSSR nechť ještě před svým odstoupením vydá ústavní zákon, jímž k 1. 12. 1989 ukončí činnost Federální shromáždění a nechť rovněž slavnostně prohlásí absolutní platnost občanských práv obsažených v Mezinárodních paktech o lidských a občanských právech a v závěrečných dokumentech Vídeňské konference.

Vláda občanského soužití pak jako jeden ze svých prvních kroků předloží Federálnímu shromáždění do 15. 12. 1989 nový, demokratický volební zákon, na jehož základě pak bude k 1. 2. 1990 zvoleno Ústavodárné shromáždění ČSSR. Volební zákon má umožnit kandidaturu kandidátům nezávislých skupin a dále všem těm, kteří získají podporu nejméně od 1 000 československých občanů.

Provedení těchto kroků je podle našeho názoru jediná schůdná cesta k tomu, aby se vykloubený politický a společenský život v ČSSR vrátil do normálních kolejí.

Československá demokratická iniciativa navrhuje od svého vzniku konkrétní program pokojného přechodu k demokracii, který by vyústil ve svobodné volby a vytvoření pluralitní společnosti s rozvinutým tržním hospodářstvím. Nedávno se ustavila jako nezávislá politická strana, jež chce v souladu se svým Programovým provoláním usilovat o celkovou humanizaci československé společnosti v rámci mezinárodních dohod a tradic duchovního a kulturního odkazu křesťanské Evropy.

Předsednictvo ČsDI

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

19. listopad – Výzva přípravného výboru Československé sociální demokracie k obnovení činnosti strany.

Prohlášení přípravného výboru

Je velmi těžkým úkolem v bezpříkladně vzrušené době, jakou je doba nynější, v době, kdy jsme svědky a účastníky událostí, které ještě nedávno byly pokládány

za nemožné a které s veškerou tíhou i nadějným očekáváním na nás doléhají, najít slova k vyjádření hlubokého opovržení nad metodami, kterými současná moc brání nadvládu privilegované vrstvy, která se svévolně bez důvěry národa nazývá vedoucí silou a vnucuje všem svou vůli.

Historie tohoto století svědčí o tom, že tam, kde z veřejného života v Evropě zmizelo sociálně demokratické hnutí, jehož příčinou zániku vždy byla nejrůznější forma násilí, zmizela také demokracie, svoboda občanů, postupně mizel i blahobyt a další pozitivní prvky a hodnoty života. Místo nich se rychle dostavily násilí, teror, koncentrační tábory, šibenice a řada dalších sociálních zel. Na druhé straně v těch zemích, kde sociálně demokratické hnutí existuje a má dostatečný vliv, mohou i komunistické strany, pokud se zřekly násilí a diktatury, svobodně pomáhat k větší spokojenosti a blahobytu občanů.

V naší zemi ovšem tato situace není. Čs. sociálně demokratické hnutí bylo, obdobně jako ostatní demokratická hnutí, násilím v roce 1948 umlčeno. Stalo se to proto, že komunistická strana opustila vlastní, československou cestu socialismu a přijala za svůj Stalinův požadavek nastolit diktaturu. A tak existence Stalinových gulagů, nesmírné utrpení v sibiřských táborech nucených prací s desítkami miliónu obětí se projevilo i v československých podmínkách nesmírným utrpením politických vězňů a tolika politickými vraždami. Nynější nositelé moci měli šanci dlouhých 40 let, aby dokázali realizovat tu pověstnou říši svobody, o které hovořil Karel Marx. Uplynulo však 40 let a místo toho prožíváme hlubokou společenskou a morální krizi, období hluboké stagnace v rozvoji všech sfér společenského života.

Od chvíle, kdy jsme na počátku roku 1987 uslyšeli z úst generálního tajemníka KSSS Gorbačova, že přestavba sovětské společnosti je revoluce v revoluci, že se netýká pouze ekonomiky, ale především politiky a ideologie, prakticky všech sfér sociálního života, uplynuly dlouhé tři roky.

Naše státní a stranické vedení se už od návštěvy generálního tajemníka Gorbačova v Praze plně přihlásilo rovněž k programu přestavby. A tak všichni naši občané v souladu s předcházející praxí, že vždy nám byl Sovětský svaz kladen jako vzor generální výstavby socialismu, očekávali, že dojde k obdobným změnám i u nás. Jak hluboce jsme se všichni zklamali! Zatímco Sovětský svaz prohlubuje demokratizaci společenského života, zrušil cenzuru tisku, umožnil sdružování občanských iniciativ, realizoval svobodnější systém voleb, značnou publikační svobodu a svobodu umělecké tvorby, veškerý život u nás nadále stagnuje. Jsme jediným státem střední Evropy, který má politické vězně, kde se veřejná shromáždění rozhánějí obušky, psy a vodními děly, kde i nadále existuje cenzura tisku. A tak se setkáváme s paradoxní situací, kdy státy, v nichž v minulosti existovaly fašistické nebo monarchistické diktatury, zvolily již svobodnější systém vlády, zatímco u nás, ve světě s bohatou tradicí demokratickou, nadále panuje diktatura. A to vše proto, aby se udrželi u moci ti, kteří tam byli dosazeni ozbrojenou mocí, eufemisticky nazývanou bratrskou pomocí.

Domníváme se, že socialismus, pokud není usilováním o nejdokonalejší demokracii, demokracii sociální, není socialismem.

Vědomi si všestranné hluboké stagnace, v jaké se naše společnost nachází, rozhodli jsme se spolupůsobit k jejímu řešení. Nevidíme jiné východisko, než obnovit

činnost sociálně demokratické strany, která od samého počátku svého vzniku byla stranou dělnickou a stranou nejširších lidových vrstev. Proto chceme navázat na tuto tradici a vyzýváme zejména dělnictvo ke spolupráci. Nejlepší projev spolupráce s námi spatřujeme v ustavování výborů solidarity na podporu idejí demokratického socialismu k realizaci skutečné sociální demokracie. Avšak první naší společnou akcí budiž projev solidarity s našimi studenty a prohlášením Občanského fóra.

Nedejte na ulicích tlouct naše děti proto, že se chtějí stát plnoprávnými občany! Všichni se sjednoťme v našem úsilí a odhodlání a solidárně vstupme v pondělí 27. listopadu od 12 do 14 hodin do GENERÁLNÍ STÁVKY!

Přípravný výbor sociálně-demokratické strany

Slavomír KLABAN
Pujmanové 1547
Praha 4

Břetislav NEDBÁLEK
Národní 30
Praha 1

Vladislav VŠETEČKA
Leninova 1288
Hradec Králové II

KDO S NÁMI SOUHLASÍ, AŤ SE PŘIHLÁSÍ NA UVEDENÝCH ADRESÁCH

HÚ, Sbírka L, otevřený dopis, xeroxová kopie strojopisu.

19. listopad – Prohlášení Kruhu nezávislé inteligence k událostem dne 17. listopadu.

Prohlášení kruhu nezávislé inteligence k událostem 17. listopadu 1989

Hluboce zasaženi otřesnými událostmi z pátku 17. 11. 1989 obracíme se k československé veřejnosti s následujícím prohlášením.

Dne 17. listopadu se uskutečnilo v Praze na Albertově shromáždění k 50. výročí zákroku fašistického režimu proti českému studentstvu v roce 1939 a k uctění památky studenta Univerzity Karlovy Jana Opletala. V úvodních projevech a za podpory desetitisíců shromážděných zazněla jednoznačná výzva k okamžitému řešení naléhavých politických problémů cestou otevřeného celospolečenského dialogu. Poté se shromáždění vydali na Vyšehrad k pietnímu aktu u hrobu Karla Hynka Máchy a odtud směrem do středu Prahy k ulici Jana Opletala, kterou směřoval pietní průvod v roce 1939. Po celou dobu probíhalo shromáždění důstojně, bez nejmenších násilných projevů. Na Národní třídě byl průvod zastaven a posléze obklíčen bezpečnostními a ozbrojenými oddíly v prostoru, z něhož nebylo úniku. Za těchto okolností nebylo možné ani vyhovět výzvám k odchodu. Po určité době bylo shromáždění surově napadeno, bito a týráno. Násilí ozbrojených složek na bezbranných občanech pokračovalo až do pozdních večerních hodin. Jeho výsledkem bylo množství zraněných.

17. listopadu 1989 tak byla v Praze brutálním zásahem bezpečnostních sil znectěna pietní památka Jana Opletala a jeho kolegů. Zákrok proti studentům právě

v den tohoto výročí vyvolává údiv a hluboké rozhořčení. Plni obav si v této chvíli klademe otázku, kam na své historické cestě Československo směřuje a jak bude řešit vnitrospolečenské napětí, které se tímto činem státní moci znásobilo. Způsob, jakým byl zásah proti manifestaci proveden, svědčí o tom, že nešlo o ochranu veřejného pořádku, ale že byl záměrně připraven jako odstrašující masakr. Násilný akt státní moci proti manifestaci, která požadovala hluboké politické změny, zpochybnil naděje na řešení problémů naší země pokojnou cestou. V krajně vážné situaci se Kruh nezávislé inteligence obrací k celé československé veřejnosti.

Plně se připojujeme k prohlášení studentů DAMU a herců pražských divadel. Vyzýváme akademickou obec a zvláště pedagogy vysokých škol, aby všemožně podpořili požadavky studentů.

S veškerým důrazem se obracíme na československou vládu, aby s plným vědomím odpovědnosti reagovala na vzniklou situaci konstruktivním jednáním a nikoliv dalším násilím. K tomu požadujeme:

1. Objektivní vyšetření postupu bezpečnostních a ozbrojených složek a stanovení odpovědnosti těch vládních a politických činitelů, kteří svými rozhodnutími uvolnili cestu tomuto násilí.

2. Vytvoření nezávislé vyšetřovací komise, v které by byli zastoupeni i představitelé akademické obce, studentstva a nezávislých občanských iniciativ.

3. Zajistit, aby vyšetřování tragických událostí probíhala veřejně a k zjištěným faktům měly přístup všechny sdělovací prostředky, bez ohledu na jejich oficiální statut a bez cenzurních omezení.

4. Postih viníků v těch případech, kdy došlo k protiprávnímu jednání nebo k přímému narušení ústavou stanovených pravomocí a povinností.

5. Zajistit ochranu občanů před jakýmkoliv dalším pokusem o zneužití ozbrojených a bezpečnostních složek proti zájmům veřejnosti a státu.

6. Okamžitě zastavit perzekuci opozičních skupin a zahájit s nimi přímé jednání. Jedině tímto způsobem lze předejít dalšímu nekontrolovatelnému růstu společenského napětí.

Vědomi si toho, že mlčení v nynější situaci znamená souhlas s brutální akcí, obracíme se na československou veřejnost, aby zásah proti studentům odsoudila.

pracovní tým Kruhu nezávislé inteligence

dr. I. Gabal
dr. L. Hlavatý, CSc.
dr. J. Juna, CSc.
akademik M. Katětov
dr. L. Kopecký, CSc.
dr. P. Kratochvíl
doc. dr. L. Pátý, CSc.
ing. J. Vavroušek, CSc. v. r.

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku.

19. listopad – Prohlášení souboru činohry Národního divadla v Praze k událostem 17. listopadu.

Prohlášení souboru činohry Národního divadla

Dosud jsme se domnívali, že tím nejsmysluplnějším, co od nás společnost očekává, je za všech okolností hrát co nejlépe divadlo.

Nepředpokládali jsme, že nastanou okolnosti, kdy budeme nuceni dojít k přesvědčení, že výrazem naší občanské povinnosti je divadlo nehrát. Na rozdíl od způsobu, jakým byla prostřednictvím masových sdělovacích prostředků informována naše veřejnost, prohlašujeme, že jak herci, technický personál, tak i diváci o přestávkách se stali přímými svědky krutého „divadla" na Národní třídě, při němž se tloukly obušky do bezbranných lidí, tekla krev.

Jelikož shledáváme, že způsob, jakým reagovaly složky MV, LM a ČSLA na povolenou pokojnou demonstraci k 50. výročí zavraždění Jana Opletala, přesahují svou brutalitou naše chápání, žádáme vytvoření vládní komise, která by tento zásah vyšetřila a viníky exemplárně potrestala. To jsou důvody, které nás přiměly k rozhodnutí dnešní představení nehrát.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

19. listopad – Usnesení mimořádné schůze ZO KSČ činohry Národního divadla vyjadřující protest proti zásahu 17. listopadu.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

19. listopad – Prohlášení Aktivu mladých malířů, sochařů, grafiků a restaurátorů Svazu českých výtvarných umělců k zásahu proti manifestaci studentů dne 17. listopadu.

Vládě ČSSR
ÚV KSČ
sdělovacím prostředkům

Jménem Aktivu mladých MSGR SČVU žádáme o bezodkladné vyšetření brutálního zásahu proti pokojné manifestaci studentů dne 17. 11. 1989 v Praze a zveřejnění pravdivých informací o této události v hromadných sdělovacích prostředcích.

Tento brutální zásah považujeme za důsledek protilidové destruktivní politiky vedení našeho státu po roce 1969. Žádáme proto o potrestání viníků, o demisi vlády, odstoupení všech odpovědných činitelů a okamžité rozpuštění speciálních jednotek MV a Lidových milicí.

Pokud nedojde k okamžitému zásahu a k přijetí účinných opatření k ochraně lidských a občanských práv, lze očekávat, že celospolečenská krize přeroste v krvavý konflikt mezi občany a politickou mocí, který má paralelu s událostmi před padesáti lety.

za Aktiv mladých MSGR SČVU výbor Aktivu mladých
předseda Boris Jirků
za správnost vedoucí rady Galerie mladých
Michal Blažek

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

19. listopad – Prohlášení přípravného výboru Unijazz – sdružení pro podporu kulturních aktivit k událostem 17. listopadu.

Místo prohlášení...

Dne 17. 11. tohoto roku jsme byli spolu s mnoha našimi členy účastníky manifestačního pochodu k výročí úmrtí studenta Jana Opletala. Tragické ukončení této pokojné akce otřáslo svědomím národa a vyvolalo bezpočet spontánních reakcí, odsuzujících policejní brutalitu a požadujících celkové, urychlené a důsledné vyřešení neúnosné situace v naší společnosti. Proto nepovažujeme za nutné vydávat další samostatné prohlášení. Plně se ztotožňujeme s programem Občanského fóra a rádi se zapojíme do jeho činnosti.

Máme však prosbu ke studentským stávkovým výborům, k pracovníkům divadel i k ostatním občanům:

Vláda ČSSR slíbila, že události ze 17. listopadu budou vyšetřeny generální prokuraturou. Obáváme se, že za současné situace dosud nemůžeme věřit v objektivnost případného vyšetřování. Občané by neměli dopustit, aby informace o následcích zákroku byly zkresleny. Mnozí možná ve svém okolí vědí o zraněných nebo nezvěstných. Věříme, že pracovníci divadel a studentské stávkové výbory přijmou každou ověřenou informaci o podobných případech a dokážou koordinovat jejich shromažďování. Tím mimo jiné pomohou i nezávislým iniciativám, které se touto činností zabývají již delší dobu, avšak lidé si k nim často neumí najít cestu.

Zároveň tedy prosíme všechny, kdo by mohl takové zprávy podat, aby se na studenty nebo divadla obrátili. Myslíme, že si tu důvěru zasluhují. Nedovolme, aby se dosud na anonymní oběti násilností zapomnělo.

Za přípravný výbor UNIJAZZ – sdružení pro podporu kulturních aktivit

Čestmír Huňát
Nad Šárkou 104
160 00 Praha 6

Jiří Exner
Nad Kajetánkou 1
169 00 Praha 6

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

19. listopad – Prohlášení rockových a folkových hudebníků k zásahu proti studentům.

Prohlášení rockových a folkových hudebníků

Níže podepsaní rockoví a folkoví hudebníci se plně ztotožňují se zásadním prohlášením pražských herců, formulovaném v Realistickém divadle dne 18. 11. 1989, a s požadavky v něm obsaženými. Spolu s pražskými herci se připojují k týdenní protestní stávce na protest proti brutálnímu zákroku vojsk MV proti pokojnému shromáždění pražských studentů a dalších občanů dne 17. 11. 1989 v Praze.

Také my dáváme k dispozici svá vystoupení pro nenásilný odpovědný společenský dialog.

Zároveň se připojujeme k výzvě k protestní generální stávce **dne 27. 11.** od 12.00 do 14.00 hod.

L. Kantor
P. Skoumal
Vl. Merta
M. Tučný
R. Tesařík
P. Kalandra
J. Dědeček
Za správnost: Kantor

M. Kocáb
M. Horáček
M. Prokop
Dáša Andrtová-Voňková
Michal Pavlíček
Jaromír Nohavica

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

19. listopad – Prohlášení Českého centra mezinárodní nevládní organizace PEN k zásahu proti manifestaci studentů dne 17. listopadu.

Prohlášení PEN k událostem ze 17. listopadu 1989

České centrum mezinárodní nevládní organizace PEN, sdružující spisovatele, literární teoretiky a publicisty, vyjadřuje ohromení a hněv nad brutalitou zásahu

pořádkových sil, podpořených příslušníky speciálních jednotek, proti pokojné manifestaci studentů. Případ je o to více odsouzeníhodný, že k surovému zákroku došlo přesně v den výročí nacistického zásahu proti protestujícím studentům, v den, kdy si připomínáme tragickou smrt Jana Opletala. Padesát let po Opletalově smrti byly doslova zmasakrovány desítky mladých lidí. Tímto činem dala naše moc jasně najevo před celým národem a světem, k jaké tradici se hlásí. České centrum PEN zdůrazňuje, že při demonstraci nebyl proti ozbrojencům hozen jediný kámen, nebylo rozbito jediné okno, studenti se chovali zcela pokojně. V této tragické chvíli se PEN obrací na všechny občany bez ohledu na jejich postavení, přesvědčení a politickou příslušnost s výzvou: Chraňme naši mládež, projevme jí solidaritu. Využijme všech legálních a nenásilných prostředků ke zjednání spravedlnosti. Je třeba obnovit demokracii a ve svobodných volbách ustavit takovou vládu, která nebude proti našim dětem posílat červené barety. České centrum PEN se obrací zejména na pracovníky veřejných sdělovacích prostředků s výzvou, aby pověděli národu pravdu o tragédii, ke které došlo. Nechť mají konečné slovo i napadení. Obrací se i na všechny spisovatele, aby se k této výzvě připojili.

Autenticitu textu stvrzuje mluvčí PEN Ondřej Neff
14 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

---

[1] *Datováno podle SS 20. 11. 1989.*

Po 19. listopadu[1] *– Prohlášení nezávislé Kristovy církve Voda života o připojení k hnutí Občanského fóra.*

- Jsme nezávislá křesťanská církev, dosavadním režimem nepovolená
- Nehodláme se skrývat, chceme seznámit celý československý národ s Evangeliem Ježíše Krista
- Z těchto důvodů se stáváme účastníky Občanského fóra, s jehož požadavky plně souhlasíme.

Kristova církev
VODA ŽIVOTA

Pastýř: Saša Flek
Zástupce v Obč. fóru: Jarka Marcineková
Jan Bradna
Petra Honsigová

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

---

[1] *Prohlášení není blíže datováno.*

19. listopad, 15 hod. – Protest pracovníků ve zdravotnictví, adresovaný ministerskému předsedovi L. Adamcovi a dalším vládním činitelům a představitelům společenských organizací, proti násilí, spáchanému 17. listopadu 1989 bezpečnostními složkami.

Pracovníci ve zdravotnictví za očistu a proti násilí

Vázáni etikou své práce, svým občanským svědomím a svými akademickými sliby dbát o zdraví člověka a šířit poznání. Jde nám o obrodu člověka, sociálních skupin, rodin i společnosti jako celku. Pouze s touto obrodou je možná naše odborná práce, bez ní již ztrácí smysl. Příčiny společenské krize maří naše úsilí o zdraví a rozvoj člověka. S plnou zodpovědností za své pacienty a klienty říkáme, že bez základní morálky, svobody a možnosti podílet se na veřejných věcech není myslitelné zdraví národa ani jednotlivce.

Jsme proti násilí, protože ničí dar života, který máme chránit a rozvíjet. Jsme rozhořčeni brutalitou, která se v poslední době stala normou vystupování státních orgánů vůči občanům a vedla až ke krvavým a tragickým událostem večer 17. 11. 1989. Obáváme se, že toto násilí povede k dalšímu násilí, a chceme tomu zabránit. Zároveň odsuzujeme metody, které vrhly stovky mladých lidí v uniformách do tohoto zásahu proti lidem. I když je nezbavujeme osobní odpovědnosti, nevidíme v nich hlavní viníky. Připojujeme se ke všem občanům a skupinám, které žádají, aby byl rozsah tragédie ze 17. 11. 1989 plně uveřejněn, důkladně vyšetřen a aby byli voláni k odpovědnosti i zodpovědní činitelé. Vyslovujeme nedůvěru současnému vedení a žádáme, aby nebránilo současnému pozitivnímu programu. Sympatizujeme s divadelníky a dalšími umělci, se studenty, dělníky a všemi občany, kterým v tuto chvíli leží na srdci naše společná budoucnost. Obracíme se na všechny pracovníky ve zdravotnictví a sociální péči, vyzýváme je k věrnosti k akademickým slibům, profesionální etice a občanskému svědomí. Hledejme společné cesty, to můžeme udělat my a právě nyní. Účastněme se generální stávky a dalších protestů tak, abychom nezanedbali své základní profesionální povinnosti a neohrozili zdraví lidí.

Jako členové a funkcionáři československých a mezinárodních odborných organizací vyzýváme naši i mezinárodní odbornou veřejnost k podpoře a solidaritě.

Adresováno:
Ladislav Adamec, předseda federální vlády, Prof. MUDr. Jaroslav Prokopec, CSc., člen korespondent ČSAV, ministr zdravotnictví a sociálních věcí, Česká lékařská společnost J. E. Purkyně, Kruh nezávislé inteligence, politické strany Národní fronty, Aktiv dramatických umělců, Aktiv studentů, Rektor UK, ČTK, VIA Výbor československé veřejnosti pro humanitární spolupráci a lidská práva a další.

19. 11. 1989 do 15 hodin – 131 podpisů. K prohlášení je možno se připojit na těchto adresách:
MUDr. Jaromír Rubeš, Markušova 1632, 149 00 Praha 4-Chodov, tel. 79 20 586.
MUDr. PhDr. Kamil Kalina, CSc., Ke Karlovu 11, 120 00 Praha 2, tel. 20 62 50–9.

HÚ, Sbírka L, kopie strojopisu.

Po 19. listopadu[1] – Rezoluce zaměstnanců fakultní nemocnice 1 a 2 s poliklinikou k situaci ve společnosti.

Rezoluce zaměstnanců fakultních nemocnic FNsP1 a FNsP2 v Praze

My zaměstnanci FNsP1 a FNsP2 v Praze považujeme za svou občanskou, profesionální i prostě lidskou povinnost připojit se se svým hlasem k probíhajícímu celonárodnímu obrodnému hnutí.

Plně souhlasíme se stanovisky vyjádřenými v prohlášení Občanského fóra **ze dne 19. 11. 1989**.

Žádáme dále okamžité vytvoření zákonných záruk zachování ústavních a občanských práv a umožnění přechodu k demokratické pluralitní společnosti. Jen tak budeme moci s důvěrou budovat budoucnost naší společnosti, jen tak bude mít smysl náš každodenní boj o lidský život a zdraví.

REZOLUCI PODEPSALO 826 ZAMĚSTNANCŮ

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

---

[1]*Časové určení vychází z textu.*

PONDĚLÍ 20. LISTOPADU

20. listopad – Informace ČTK o průběhu demonstrace 17. listopadu 1989 a o údajné smrti studenta Martina Šmída.

Pokus vyvolat společenský neklid

Domnělá oběť – student Karlovy Univerzity Martin Šmíd – před televizní kamerou. Zadržen šiřitel provokační verze.

Praha (ČTK) – Jak byla veřejnost informována, v pátek ve večerních hodinách došlo v Praze k demonstraci. Západní sdělovací prostředky rozšiřují zprávu, že jeden z jejích účastníků zemřel na následky zranění, agentura AFP uvedla, že zemřeli čtyři lidé. A některé agentury uvádějí dokonce i jméno – Martin Šmíd. Je to však záměrně šířená dezinformace, která neodpovídá skutečnosti.

Žádný z účastníků manifestace neutrpěl těžké zranění, ani nikdo nezemřel. O co tedy jde? Pravdou je, že někteří západní novináři, hned jak přijeli do Prahy „informovat o studentském shromáždění", netajili se tím, že manifestace skončí krveprolitím. O tom, že akce byla zčásti režírována ze zahraničí, svědčí i skutečnost, že po skončení oficiálního shromáždění se skupina osob, známá z různých protispolečenských vystoupení, snažila vyprovokovat zákrok Bezpečnosti. Na výzvy k rozchodu, které byly opakovány téměř hodinu, odpovídala provoláváním hesel vyzývajících mj. k odstranění vlády a k fyzické likvidaci komunistů. A dnes jim jde o to, rozšířit „zaručené" zprávy o obětech a vyvolat tak společenský neklid.

Ministerstvo vnitra na dotaz zpravodaje ČTK sdělilo:

Od soboty 18. listopadu se po Praze šíří nepravdivá zpráva, kterou zařadila do svého vysílání rozhlasová stanice Hlas Ameriky, že při zákroku pořádkových jednotek 17. listopadu 1989 byl těžce zraněn student matematicko-fyzikální fakulty UK Praha Martin Šmíd, který údajně na následky zranění zemřel v nemocnici 18. listopadu.

Tato nepravdivá zpráva se rychle rozšířila zejména mezi mladými lidmi. Vyskytly se i případy amatérské výroby a rozšiřování úmrtního oznámení studenta MFF Martina Šmída a snahy o uspořádání pietního aktu k jeho úmrtí.

Obracíme se proto na celou občanskou veřejnost s naléhavou výzvou, aby nepodporovala šíření těchto fám. Jde o záměrnou manipulaci s vědomím lidí a vyvolávání emocí a nepřátelských nálad.

Ve sdělení se dále uvádí, že mezi zraněnými účastníky demonstrace se nenachází žádná osoba jménem Martin Šmíd a ani žádná osoba toho jména 18. listopadu nezemřela.

Ministryně školství, mládeže a tělovýchovy ČSR Jana Synková ČTK sdělila: „Po skončení oslav 50. výročí 17. listopadu na Vyšehradě se část shromážděných vydala do středu města, kde vyvolávala výtržnosti. Zde měl být údajně těžce zraněn student matematicko-fyzikální fakulty UK Martin Šmíd a měl prý zranění podlehnout. Tyto fámy se nezakládají na pravdě. Martin Šmíd se zúčastnil shromáždění, zraněn nebyl, je zdráv a v pondělí bude normálně pokračovat ve studiu. Děkan matematicko-fyzikální fakulty UK hovořil s ním i s jeho rodiči. Další student matematicko-fyzikální fakulty stejného jména je rovněž zdráv. Shromáždění se nezúčastnil."

Ministr zdravotnictví a sociálních věcí ČSR Jaroslav Prokopec ČTK uvedl: „Zprávy o úmrtí jednoho nebo dokonce čtyř studentů na následky zranění se nezakládají na pravdě. Na základě šetření ve zdravotnických zařízeních a v záchranné službě v Praze mohu konstatovat, že žádný student neutrpěl zranění těžké. S lehčími zraněními bylo ošetřeno 36 lidí a dosud je jich hospitalizováno deset. Nikdo z nich není ohrožen na životě."

Jak uvedla Čs. televize v neděli večer v relaci Televizních novin, na matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy v Praze studují dva studenti téhož jména. První z nich Martin Šmíd z Berouna v rozhovoru, který s ním v neděli natočila Čs. televize, uvedl, že se manifestace v Praze nezúčastnil a v pondělí půjde normálně do školy. S druhým Martinem Šmídem hovořil redaktor Televizních novin v neděli na kolejích matematicko-fyzikální fakulty UK v Praze. Uvedl, že se shromáždění studentů v Praze na Albertově zúčastnil a šel s průvodem až do jeho konce. Na otázku, zda ví o zprávách, které tvrdí, že zemřel, odpověděl, že o nich ví.

Vyšetřovatel SNB dne 19. listopadu 1989 zahájil trestní stíhání a současně vznesl obvinění proti ing. Petru Uhlovi (jde o signatáře Charty 77 - pozn. red.) pro trestné činy poškození zájmů republiky v cizině podle paragrafu 112 trestního zákona a šíření poplašné zprávy podle paragrafu 199 trestního zákona.

Vyšetřováním bylo doposud zjištěno, že 18. listopadu 1989 agentura BBC a následně dne 19. listopadu 1989 rozhlasová stanice Svobodná Evropa vysílala sdělení ing. Petra Uhla, ve kterém uvedl, že při zákroku pohotovostní jednotky proti demonstrantům v Praze dne 17. listopadu 1989 byl ubit student matematicko-fyzikální fakulty Martin Šmíd.

Jmenovaný Uhl byl podle paragrafu 75 trestního řádu zadržen a prokurátorovi bude podán návrh na vzetí obviněného do vazby. Ve vyšetřování se pokračuje.

Velice emocionálně reagovaly na rychle rozšířenou lživou fámu o smrti studenta Martina Šmída některé divadelní kolektivy, a aniž by ji ověřily, neuskutečnily

v sobotu, případně v neděli svá představení. Organizátoři pražských demonstrací rozšířili mezi ně výzvu k „divadelní stávce". Jsou provokačně šířena i hesla vyzývající dokonce ke „generální stávce". Na druhé straně se mezi herci ozývají hlasy vyzývající k rozvaze a klidu.

Na vysokoškolských kolejích jsou rozšiřovány výzvy ke studentské stávce.

RP, 20. 11. 1989.

20. listopad – Článek Svobodného slova o reakci na 17. listopad.

Ohlasy pátečního večera

Praha (r) – Do naší redakce byla včera doručena řada prohlášení, vyjadřujících se k zásahu bezpečnostních složek proti účastníkům páteční manifestace.

Vedení Výboru čs. veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci přijalo včera prohlášení, v němž se mj. uvádí: „Události posledních dnů nás vedou k tomu, abychom upozornili na přijaté mezinárodní závazky helsinského procesu v oblasti lidských práv a svobod občanů. Výbor se obrací na státní orgány se žádostí o důkladné prošetření postupu pořádkových sil v uplynulých dnech a žádá o urychlenou aplikaci mezinárodních závazků ve společenské praxi. Jde totiž o zachování základních hodnot socialismu a dodržování socialistické zákonnosti."

Prohlášení předsednictva MV SSM a městské vysokoškolské rady SSM nejprve stručně rekapituluje situaci, která vznikla 17. listopadu po pietním aktu pořádaném Městskou vysokoškolskou radou SSM Praha a neorganizovanými studenty na Albertově a Vyšehradě. Vyjadřuje převažující názor, že podle dostupných informací od přímých účastníků byl zákrok neadekvátní a politicky neuvážený: „V této souvislosti se obracíme na Generální prokuraturu ČSSR s žádostí o prošetření postupu pořádkových sil a současně žádáme, aby Federální shromáždění vytvořilo komisi k přešetření všech skutečností, vážících se k těmto událostem." Závěrem prohlášení vyzývá studenty a mládež k uvážlivému jednání.

České centrum PEN, sdružující spisovatele, literární teoretiky a publicisty, vyjadřuje ve svém prohlášení ohromení a hněv nad pátečními událostmi. Mj. se v něm obrací na všechny občany s výzvou: „Chraňme naši mládež, projevme jí solidaritu. Využijme všech legálních a nenásilných prostředků ke zjednání spravedlnosti." Dále se obrací zejména na pracovníky sdělovacích prostředků, aby pověděli národu pravdu o této tragedii. Obrací se i na všechny české spisovatele, aby se k této výzvě připojili.

Dále protestují studenti pražských vysokých škol, divadelníci, účastníci XXVI. synodu Českobratrské církve evangelické, členové Svazu českých výtvarných umělců, představitelé dobrovolné kulturní organizace Artforum a zástupci Kruhu nezávislé inteligence. Do redakce přišla i řada jednotlivců se svými svědectvími, která spolu s prohlášeními předáváme našemu vydavateli – ústřednímu výboru Čs. strany socialistické.

SS, 20. 11. 1989.

20. listopad – Informace o situaci v pražských a mimopražských divadlech dne 18. listopadu a manifestacích 19. listopadu.

Zpravodajství našich redaktorů

V sobotu večer se v pražských divadlech sice otevřela opona, ale místo původně plánovaného představení byli diváci seznámeni s prohlášením českých divadelníků, kteří se připojili k výzvě studentů z 18. 11., která žádá vytvoření vládní komise a vyšetření tvrdého zákroku proti pokojné studentské demonstraci konané v pátek 17. 11. K této výzvě se připojilo Národní divadlo, všechny pražské scény i řada mimopražských divadel, například Gottwaldov, Uherské Hradiště, Hradec Králové, Most, Kladno atd.

K výzvě představitelů předních pražských divadel se připojili rovněž brněnské scény Mahenovo divadlo, HaDivadlo a Divadlo Na provázku. Na provázku bylo včera před zahájením odpoledního představení přečteno mj. prohlášení uměleckých pracovníků pražských divadel a také prohlášení brněnských vysokoškoláků na jejich podporu, které bylo reakcí na páteční události v Praze. Polský soubor Teatr 77, který je v Brně na zájezdu, byl připraven dodržet smlouvu a odehrát inscenaci Proměna F. Kafky. Po přečtených prohlášeních však diváci opustili hlediště a představení se nekonalo.

Historická budova ND měla v neděli na svém dopoledním programu představení Prodané nevěsty. Před do posledního místa zaplněným hledištěm vystoupil zástupce souboru, který přečetl Prohlášení českých divadelníků k událostem ze 17. 11. 1989. Prohlášení bylo přijato bouřlivým potleskem a minutou ticha. Po státní hymně, kterou zazpívalo spontánně celé hlediště doprovázené orchestrem Národního divadla, se diváci důstojně rozešli.

O tvrdém zákroku pořádkových sil proti manifestujícím 17. 11. a o pražských událostech posledních dnů diskutovali včera také novináři.

V neděli již v časných odpoledních hodinách se scházely desítky především mladých lidí na Národní třídě na místech zákroku pořádkových jednotek z páteční večera. Na chodnících a ulicích, kde byly ještě krvavé stopy, zapalovali lidé svíčky a kladli květiny. Kolem 16. hodiny se větší část shromáždění přemístila na Václavské náměstí k soše sv. Václava, k němuž se tradičně národ uchyluje v závažných chvílích historie. Vzápětí celé sousoší zářilo stovkami svíček, před sochou zapálená světla tvořila velký kříž. Na sousoší byla umístěna čs. státní vlajka, aktuální nápisy a data 17. 11. 1939 a 17. 11. 1989. Posléze se dav zformoval v průvod, který prošel Václavským náměstím a zamířil směrem k nábřeží. Když procházel kolem Národního divadla, zdravili jej z prvního patra Nové scény herci a zaměstnanci naší přední scény. Ozývala se hesla Národ sobě, Děkujeme hercům!, Svobodné volby! Potom

průvod čítající několik desítek tisíc lidí pokračoval přes most 1. máje na druhou stranu Vltavy. Tam se pořádkovým jednotkám podařilo průvod rozdělit. Část lidí se tedy musela vrátit opět k Národnímu divadlu, kde se přidávali další. Společně pak odešli na Václavské náměstí a pietně postáli u pomníku sv. Václava. Kolem dvacáté hodiny se shromáždění začalo pomalu rozcházet.

LD, 20. 11. 1989.

20. listopad – Demonstrace v Praze. Od rána se shromažďovaly skupiny občanů u sochy Sv. Václava a vyslovovaly nesouhlas se zásahem pořádkových sil a s vládou. Kolem 17. hodiny se zformoval průvod více než 100 tisíc občanů, kteří šli k Národnímu divadlu. Jelikož Mánesův most byl uzavřen pořádkovými jednotkami, táhli demonstranti na Staroměstské náměstí s hesly za politický pluralismus. Na Václavském náměstí pokračovaly diskuse a promluvil tam V. Mohorita. Kolem 20 hod. se shromáždila skupina občanů před budovou Československého rozhlasu. Podle sdělení MSVB pořádkové jednotky nezasáhly.

ČTK – PR – 20. 11.

20. listopad – Stanovisko mimořádné plenární schůze vlád ČSSR, ČSR a SSR k událostem 17. listopadu.*

Vlády ČSSR, ČSR a SSR k událostem 17. listopadu

Vlády trvale usilují o důslednou realizaci společenské přestavby a demokratizace, o zlepšování sociální a ekonomické úrovně života občanů. Od programového prohlášení federální vlády v listopadu loňského roku jsme uskutečnili řadu zásadních opatření pro další rozvoj ekonomiky a životní úrovně. Byly vypracovány desítky nových zákonů, které tvoří právní základ přestavby a hospodářské reformy, jejíž zavedení bylo urychleno o jeden rok. K uskutečňování tohoto programu dostala vláda ČSSR minulý týden plnou podporu Federálního shromáždění ČSSR. Provádíme nejhlubší zásahy do společenského života v dosavadní historii socialismu u nás.

Pro realizaci rozsáhlého programu přestavby a demokratizace společnosti je rozhodující aktivní podpora všeho lidu včetně mládeže. Proto nás tak znepokojují pokusy narušovat pořádek, vyvolávat nedůvěru k činnosti vlády a k socialistickému zřízení. Takový postup jen nahrává odpůrcům přestavby a je v rozporu se skutečnými zájmy lidu této země.

Přestavba pro nás znamená i dialog. Vítáme všechny podněty, iniciativy i připomínky, které mohou tento složitý proces vyjasnit a urychlit. Jsme přitom jednoznačně pro politická řešení existujících problémů. Ta se ale nedají hledat v atmosféře emocí, vášní a protisocialistických vystoupení tak, jak k tomu došlo v posledních dnech v Praze.

Jsme pro čestnou a poctivou politiku. Odmítáme proto provokace. Nechceme jít cestou konfrontace, kterou se nám pokoušejí určité protisocialistické živly vnutit.

Žádná vláda v právním státě však nemůže trpět porušování ústavy a zákonů své země. Proto vlády ČSSR, ČSR a SSR souhlasí s opatřeními, která měla za cíl obnovit pořádek, chránit majetek a životy občanů.

Oceňujeme rozvážný postoj dělníků, družstevních rolníků a inteligence, kteří si i při oprávněné kritice různých nedostatků uvědomují nezbytnost každodenní poctivé práce, základů našich sociálních jistot a životní úrovně. Nemůžeme však nečinně přihlížet k činnosti těch skupin, které působí v rozporu s čs. právním řádem a jsou podněcovány ze zahraničí.

Vlády ČSSR, ČSR a SSR se obracejí ke studující mládeži s výzvou, aby chápala složité procesy ve všech souvislostech, aby nepodléhala iluzím o možnosti jednoduchých řešení složitých otázek. Je zapotřebí rozeznávat, kdo chce mezi mládeží hledat podporu pro své sobecké cíle. Stejně tak se obracíme na naši uměleckou frontu. Lidu této země mohou být prospěšni jen ti, kteří tvořivými, nikoliv destruktivními činy pomáhají společenskému vývoji.

Vlády ČSSR, ČSR a SSR budou v souladu se svými ústavními povinnostmi energicky chránit zájmy socialistické společnosti i zákonná práva občanů ČSSR.

RP, 21. 11. 1989.

20. listopad – Stanovisko účastníků aktivu funkcionářů KSČ na federálním ministerstvu vnitra odsuzující pokusy o destabilizaci socialismu.

HU, Sbírka I., kopie tisku.

20. listopad – Stanovisko k situaci ve společnosti.

Předsednictvo ÚV KSČ jednalo o politické situaci v zemi, vyslovilo znepokojení nad vypjatou situací v Praze, odmítlo výzvy k protestním stávkám, vyzvalo k obnovení výuky na školách a podpořilo prohlášení vlád ČSSR, ČSR a SSR.

Člen předsednictva a tajemník ÚV KSČ Ivan Knotek se zúčastnil jednání výroční schůze ZO KSČ Strojexport, kde zaujal stanovisko k aktuálním vnitropolitickým otázkám. Generální tajemník ÚV KSČ Miloš Jakeš se setkal s funkcionářským aktivem SČSP (ČTK–PR–20). Ve svém projevu hovořil o významu Říjnové revoluce, poděkoval funkcionářům za jejich práci a zdůraznil, že podmínkou úspěchu přestavby je zachování klidu (RP 21. 11. 1989).

Aktiv členů komisí mládeže MV KSČ a OV KSČ a komisí pro práci s mládeží OV KSČ hlavních závodů podpořil prohlášení předsedy vlády ČSR F. Pitry (VP 21. 11. 1989). Úvodník RP „Rozhodně proti provokatérům" odsuzuje rozšiřování zpráv o smrti M. Šmída a žádá pokračovat v přestavbě.

RP 21. 11. 1989.

20. listopad – Informace o vystoupení M. Štěpána na setkání předsedů CZV a ZO KSČ významných pražských závodů.*

Diskuse s M. Štěpánem

Praha (zčt) – Včerejší pracovní setkání předsedů celozávodních a základních organizací KSČ z rozhodujících pražských podniků mělo mít původně na programu stav přípravy na celozávodní a celopodnikové konference strany. Hlavním bodem jednání se však stal rozbor současné situace v hlavním městě, kterou charakterizuje stávka vysokoškoláků i podivný postoj části umělecké fronty. Člen předsednictva ÚV KSČ, vedoucí tajemník MV KSČ a předseda MV NF v Praze M. Štěpán ve svém vystoupení řekl, že se v Praze ostře dynamizuje názorová hladina, podnícená především zkresleným pohledem na druhou část pátečního shromáždění studentů na počest 50. výročí 17. listopadu 1939. Třebaže značná část „zaručených fám" byla vyvrácena, pokračují vysokoškoláci ve stávce, přičemž ovlivňují i další skupiny mládeže, zejména středoškoláky. Rovněž jednání s umělci, především s pražskými divadelníky, nevedlo zatím k cíli. Ti se navíc pokoušejí přimět pražskou dělnickou třídu ke generální stávce, kterou připravují na 27. listopad. M. Štěpán připomněl, že situace přímo vyžaduje vést rozumný a otevřený dialog s pracujícími pražských podniků a závodů, získávat pro politiku KSČ všechny poctivé dělníky a techniky. V diskusi se straničtí funkcionáři z pražských výrobních organizací soustředili na probíhající události v Praze. Podtrhli, že pracující zásadně odmítají tuto formu nátlaku, kterou zvolili vysokoškoláci i část umělecké fronty. Na závěr porady M. Štěpán zdůraznil, že všichni členové a kandidáti strany v Praze musejí zaujmout k současným událostem pevné stanovisko. Připomněl, že tyto události jsou zároveň dokladem, že se dlouhou dobu obcházely některé problémy, týkající se mladých lidí. Řekl, že po vychladnutí emocí bude jistě dosti času i prostoru pro výměnu názorů. Otevřený dialog však nelze vést na ulici.

SS, 21. 11. 1989.

20. listopad – Informace o setkání představitelů pražských divadel s vedoucím tajemníkem MV KSČ M. Štěpánem, náměstkem primátora J. Hájkem a dalšími představiteli na půdě NVP hlavního města Praha.*

Solidarita umělců

Včera se na půdě Národního výboru hlavního města Prahy uskutečnilo setkání představitelů pražských divadel s vedoucím tajemníkem MV KSČ M. ŠTĚPÁNEM, náměstkem primátora J. HÁJKEM a dalšími představiteli. Diskutovalo se

o pátečních událostech a o akcích protestu v pražských divadlech. M. Štěpán v této souvislosti prohlásil, že si nechá ze zásahu VB proti studentům promítnout záznam, protože nebyl v Praze a není dostatečně informován.

Dále mimo jiné řekl, že nasazeni nebyli parašutisté, ale příslušníci pořádkových jednotek MV, kteří nosí červené barety, nebyl použit plyn a vodní děla, jak udávaly některé sdělovací prostředky. Prohlásil, že neřídi bezpečnost ani armádu, odsoudil dezinformaci o oběti zásahu a vyzval divadelníky k odpovědnému a kompetentnímu postupu, neboť v emocích se nedá nic vyřešit. Později se představitelé pražských divadel sešli s reprezentanty některých dalších českých scén, herci a dalšími uměleckými pracovníky. Informovali je o situaci a společně se rozhodli pokračovat ve stávce a v diskusích s diváky. Na této schůzce informoval o situaci v Národním divadle šéf jeho činohry prof. M. Lukeš. Uvedl, že ředitel divadla nařídil zavřít obě divadelní budovy a znemožnit jakékoli diskuse. Šéf činohry podal demisi. Ke stávce činoherců ND se přidaly i ostatní soubory první scény a zaměstnanci dílen ND Flóra. Do stávky vstupují i divadla mimo hlavní město. (Např. nehrají divadla v Brně.) Atmosféru setkání charakterizuje výzva ředitele divadla Na zábradlí: Buďte čestní, ukáznění a pravdiví. (pak)

SS, 21. 11. 1989.

20. listopad – Komentář Rudého práva k údajnému úmrtí studenta Martina Šmída a k událostem předchozích dnů.

Očité svědectví

Praha (Od našeho zpravodaje) – Zprávy o „ubitém studentovi" a výzvy k protestní stávce se rozšířily v sobotu odpoledne a večer. Během odpoledne je do svých relací začaly zařazovat vysílačky Svobodná Evropa a Hlas Ameriky a převzaly je také některé tiskové agentury.

Ve večerních relacích Hlasu Ameriky a Svobodné Evropy bylo poprvé uvedeno, že v pátek zemřel student matematicko-fyzikální fakulty Karlovy Univerzity Martin Šmíd na následky zranění, které utrpěl při zákroku proti demonstraci v pátek večer.

Slova o smrti mladého člověka vzbuzují vždy silné city nad zmarněním života. Tomu odpovídá i síla rozhořčení, odhodlání k nápravě. S tím zřejmě kalkulovali ti, kdo tuto zprávu rozšířili.

Byl jsem v pátek večer jako zpravodaj Rudého práva svědkem událostí, které s odvoláním na chartistu Petra Uhla Svobodná Evropa vylíčila tak drasticky, že měly u každého, kdo zprávu slyší, okamžitě vyvolat bouře hněvu a rozhořčení. Byly však v rozporu s tím, co jsem viděl. Nesouhlasily také mnohé další „detaily". Především výzvy k rozchodu byly několikrát zřetelně opakovány. Shluk lidí na to odpovídal provoláváním hesel vyzývajících k odstranění vlády a podobně. Neviděl jsem použití slzného plynu ani nasazení psů, mezi zakročujícími příslušníky nebyli

vojáci. Ke střetům a použití obušků docházelo, když konkrétní osoba kladla odpor při předvádění nebo zjišťování totožnosti. Ale mlácení a kopání do lidí, potoky krve, jak to líčili údajní svědkové v citovaných vysílačkách, jsem neviděl.

Tragédii, kterou naznačovala informace rozšiřovaná vysílačkami, které si už za toto zasluhují označení štvavé, nelze však odbýt svědectvím a dojmy jedince. Během nedělního odpoledne byly z příslušných míst tyto zprávy oficiálně dementovány. (Jejich text přinášíme na jiném místě.) Od odpoledních hodin vysílaly zprávy ČTK popírající smrt Martina Šmída a vyzývající ke klidu, Čs. rozhlas i televize. Byly vysílány i pražským rozhlasem do ulic ve středu města.

Občané a návštěvníci Prahy, kteří vyšli do města, aby využili krásného počasí k procházce a otevřených obchodních domů k nákupům, byli vtaženi do situací, které lze jen těžko pochopit. Před palácem Metro na Národní třídě skupina mladých ošetřovala jakýsi oltářík – spoustu svíček – prý za zabitého při demonstraci. Totéž hned naproti – u jazykové školy se šuškalo, že zabiti tu byli hned dva – chlapec a dívka. Kus dál – u vchodu do kanceláře Sportturistu další koberec vosku a svíček. I tady měl prý vyhasnout mladý život.

Někteří kolemjdoucí si dovolili poznámku, že přece hlásili v rozhlase, že nikdo nezahynul. Z davu byla pohotově anonymní odpověď: „Snad tomu nevěříte!"

Kolem čtvrté hodiny se z přihlížejících na Národní třídě utvořil dav, který směřoval na Václavské náměstí. Došel nahoru. Mládenci na vyvýšených místech po cestě vyvolávali různá hesla, která dav opakoval. „Chceme novou vládu!", „Pověste komunisty!", „Pryč s Lidovými milicemi!", „Pryč s armádou!" a také „Už to začalo, nelze skončit!" či „Nechceme být poslední!"

Proti mase několika tisíc lidí, z nichž mnozí se ještě nedokázali vymanit ze zajetí rozjitřených emocí, orgány SNB nezasahovaly. Až když před šestou hodinou večer samozvaní vůdci táhli s davem na Malou Stranu a ozvaly se hlasy „Na Hrad!", přehradily pořádkové oddíly v prostoru Újezd cestu nepovolené demonstraci.

Dav se přelil zpět na Václavské náměstí a potom zase k Národnímu divadlu. A opět hesla a výzvy. Před jedenadvacátou hodinou se lidé začali rozcházet. Ze vzrušené atmosféry zůstaly ve městě hloučky diskutujících. K zásahu jednotek VB nedošlo.

Jiří Kohout

RP, 20. 11. 1989.

20. listopad – Porada vedoucích tajemníků KV ČSL a zástupců ZV ROH ČSL a redakce Naší politiky, odsuzuje postup bezpečnostních složek 17. listopadu. Téhož dne se konala schůze ústřední revizní komise, která přijala podobné stanovisko.*

LD, 21. 11. 1989.

20. listopad – Prohlášení redakce Lidové demokracie k událostem 17. listopadu 1989 a k situaci ve vydávání tisku.*

Prohlášení redakce Lidové demokracie

Na včerejším shromáždění kolektivu redakce Lidové demokracie poděkoval šéfredaktor St. Toms členům redakce za občtavou novinářskou práci v minulých dnech. Upozornil současně na to, že – zvláště v této vzrušené době – je nutno prověřovat všechna fakta, aby právě svou pravdivostí co nejvíce přesvědčovala. Na závěr shromáždění bylo pak jednomyslně přijato toto prohlášeni redakčního kolektivu Lidové demokracie:

„Členové redakčního kolektivu deníku Lidová demokracie si jsou plně vědomi nezbytnosti otevřeného dialogu s každým, kdo miluje svou vlast a chce upřímně přispět k jejímu dalšímu rozvoji. Je to jediná cesta, svědčící o demokratickém přístupu k řešení vzniklých problémů, cesta, kterou by se měl dnes brát každý humánně a křesťansky smýšlející občan naší vlasti. Tomuto požadavku naprosto odporují brutální zákroky bezpečnostních složek proti pokojně manifestujícím studentům dne 17. listopadu 1989, což následně vedlo k vyhrocení napětí a k akcím v dalších dnech. Není divu, že tyto násilné činy vyvolaly odezvu v prohlášeních studentů vysokých škol, u představitelů SSM, v řadách divadelních umělců i dalších organizací našich občanů. Žádáme proto, aby bylo urychleně přistoupeno k vyšetření příčin vzniku podobných zákroků vůči občanům a k demokratickému řešení všech sporných problémů, včetně uznávání lidských práv v plném slova smyslu Závěrečného aktu helsinské konference a následné schůzky ve Vídni.

Členové kolektivu redakce Lidová demokracie, mající vlastní nedobré zkušenosti z právě uplynulých let, kdy byly redakci ukládány finanční postihy za zveřejnění materiálů, které plně nekorespondovaly s názorem nadřízených orgánů nebo jednotlivců, jsou toho názoru, že by mělo být odsunuto projednávání novely tiskového zákona ve Federálním shromáždění. Jednak návrh znění této novely nebyl dán k projednání příslušným orgánům Čs. svazu novinářů, jednak je kolektiv redakce přesvědčen o tom, že jedinou a nejlepší cestou, která by novinářům opravdu pomohla, je co nejrychleji dohotovit a projednat znění nového a komplexního tiskového zákona, což je právě neustálými novelizacemi stále odsouváno.

Kolektiv redakce Lidové demokracie ochotně zveřejní stanovisko nejvyšších orgánů Čs. strany lidové k současné situaci. Mělo by plně odpovídat křesťanskému charakteru naší strany, která má ve svém programu i obhajobu práv věřících a dalších občanů našeho státu v duchu humanity a zachování lidské důstojnosti." Zasedání předsednictva ÚV ČSL se koná dnes dopoledne v Praze.

K tomuto prohlášení se jednohlasně připojuje i redakce stranického týdeníku Naše rodina a čtrnáctideníku Naše politika.

LD. 21. 11. 1989.

BEZ MEGAFONU, K LIDEM

Vasil Mohorita: „Jednoznačně podporuji studenty."

„Už je tady!" skandovalo se mnohohlasně po šesté hodině večerní u sochy svatého Václava. Vasil Mohorita, předseda ÚV SSM, doprovázen několika mladými muži z ÚV SSM a stávkových výborů vysokoškoláků, v kožené bundě s rukama za zády vystoupil po stupních podstavce. Pod několika československými vlajkami zahájil své vystoupení tím, že si spolu s pokojnými demonstranty zazpíval československou státní hymnu. Lidé požadovali pro Mohoritu megafon, který by posloužil k lepší slyšitelnosti jeho vystoupení.

Stovky lidí se tlačily okolo sochy, nepropadl by list papíru, další se sbíhali, ačkoli hlavní část demonstrantů už Václavák opustila. Mohoritova slova o tom, že sekretariát ústředního výboru SSM jednoznačně podporuje stávkové výbory na vysokých školách, byla přijata s potleskem, stejně jako téměř každá věta z prohlášení. Vasil Mohorita mluvil jasně a s přehledem. Lidé evidentně poslouchali s napjatou pozorností, při přerušeních bylo okamžitě zjednáno ticho.

Černovlasý štíhlý chlapec se protlačil až pod sochu a vzrušeně hovořil o tom, že prý se děkan pedagogické fakulty chystá povolat pořádkové síly, aby zabránil okupační stávce. Vasil Mohorita znovu potvrdil, že stojí jednoznačně za stávkovými výbory, a dodal, aniž ztratil humor: „Pokud budou použity represe proti stávkovým výborům, půjdu skutečně od koryta, jak se o mně říká." Narážel na dříve provolávané heslo: Mohorita od koryta.

Přijetí nebylo jednoznačné, ozývaly se jednotlivé hlasy: „Jak to, žes tak rychle obrátil?", „Nevěřte mu!" a dokonce i invektiva „Kdy zhubneš!" Lidé z davu je však okamžitě umlčovali a zjednávali z plných plic ticho. Bylo jasně vidět, že naprostá většina demonstrantů chce dialog a vysoce oceňuje představitele, který vystoupil na Václavském náměstí. Zadní řady byly rozladěny, že dobře neslyšely. Lidé se vyptávali ostatních, o čem byla řeč. Proto i další řečník vyhlásil: Zítra ve čtyři hodiny odpoledne bude ozvučeno Václavské náměstí a povedeme dialog. Nato se strhla bouře: Dialog, dialog! Někteří žádali, aby tento rozhovor byl veden i v dnešním živém vysílání TKM. Za pochvalného pokřiku „Mohorita, Mohorita" se odebral předseda mládežnické organizace řešit některé konkrétní návrhy studentů. Lidé ještě dlouho diskutovali, drtivě však převažovaly hlasy vysoce oceňující jeho čin z hlediska politického i lidského. Říkali: mluvit s lidem je povinností politiků.

MF, 21. 11. 1989.

20. listopad – Informace o činnosti městské vysokoškolské rady v Praze, a některých vysokých škol.*

NEŽ VYŠLI NA VÁCLAVÁK

U telefonu na městské vysokoškolské radě v Praze jsme včera seděli i my.

„Od rána shromažďujeme informace o situaci na jednotlivých fakultách pražských vysokých škol," řekl nám včera krátce po poledni na městské vysokoškolské radě K. Křivan. „Už nyní je jisté, že nedělní prohlášení předsednictva MV SSM a MVR (MF je uveřejnila včera) získává podporu."

U „horkého" telefonu má službu tajemnice Vlaďka Mejtská: „Na některých fakultách drží iniciativu vyloženě svazáci, např. na fakultě všeobecného lékařství je svazák ve stávkovém výboru, stejně tak i na ekonomce, právnické, na fakultě tělesné výchovy a sportu i jinde. Zatím ovšem nemáme trvalé spojení s centrálním stávkovým výborem." Ve složce na jejím stole přibývá i písemných stanovisek – např. výboru ZO SSM, zaměstnanců, aspirantů a stážistů na matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy a Vysoké škole ekonomické, která hovoří stejnou řečí jako předsednictvo MV SSM ve svém prohlášení. „Podle telefonátů se zdá, že je stávka výrazem všeobecného mínění," dodává V. Mejtská.

O půldruhé se zdá, že na Václavském náměstí bude plno. O chvíli později přichází neověřená zpráva, že dělníci z Kladenska sehnali autobusy a jedou do Prahy. Bude prý stávkovat i ČKD. Zástupci jednotlivých fakult si začínají doslova podávat dveře. „U nás jsme okupační stávku odhlasovali 396 ku 342, kteří byli proti," hlásí student z filozofické fakulty UK. Spojka z právnické fakulty: „Na třetí hodinu svoláváme kantory. Průvod na Václavák organizovat nebudeme, ale individuální účast nikomu nezakazujeme." Na drátě je strojní fakulta, Vlaďka se zlobí: „Svazáci nevystupují, jo?" A k nám: „Je to živelný." Přichází místopředseda MV SSM Jan Prádler: „Na Akademii výtvarných umění chtějí dělat týdenní okupační stávku. Řekl jsem jim, že to považujeme za krajní řešení, ale když ji mají za nezbytnou, nejsme proti." Na stole se objevují čs. trikolóry a hromádka špendlíků, které vyndává z tašky udýchaná dívka. Za pár minut pracovník ČÚV SSM: „Naše prohlášení je už hotové, podporujeme stanovisko předsednictva MV SSM a navíc žádáme i kádrové změny."

Dvojice studentů Vysoké školy zemědělské zase žádá vysvětlení, proč centrální stávkový výbor neřídí vývoj událostí. „Máme jeho telefonní číslo, ale nikdo to tam nebere," opakuje už alespoň podesáté Vlaďka. A navrhuje, aby se za této situace vytvořilo centrum na MVR. Tvořili by je zástupci celoškolských stávkových výborů. Jiní chtějí, aby se zkoordinoval alespoň postup vysokoškoláků ze šestého pražského obvodu – to znamená z Vysoké školy zemědělské, Českého vysokého učení technického a Vysoké školy chemickotechnologické. Ale to už přichází informace, že se studenti právě z těchto i jiných škol vydali směrem na Václavské náměstí. Hodiny ukazují 15.07.

Odcházíme se směsicí obav i naděje. Na městské vysokoškolské radě jsme se totiž také dozvěděli, že se k pražským studentům přidalo i Brno, Bratislava, Hradec Králové, Česká Lípa, Olomouc, Košice, Most a snad ještě další města.

Stávka není recesí

Od ranních hodin zasedal včera ve velkém sále divadelní fakulty AMU celopražský studentský koordinační stávkový výbor. V sále byli přítomni zástupci většiny pražských vysokých škol a také mnoha škol středních. Přijali společně prohlášení, k němuž se během dne připojovali studenti na ostatních stávkujících fakultách. Prohlášení požaduje zejména ustavení nezávislé vyšetřovací komise FS s účastí zástupců stávkových výborů vysokých škol a zástupců ostatních občanských iniciativ. Dalším požadavkem je okamžité potrestání osob odpovědných za rozpoutání násilí v Praze v pátek večer, jeho přímých vykonavatelů, včetně zveřejňování pravdivého svědectví očitých svědků. Prohlášení je ukončeno výzvou ke všem, komu není lhostejný stav v našem státě, aby vyjádřili svoji vůli.

Jako první z pedagogů se na DAMU hlásí doc. E. Němec a jménem vedení fakulty shromážděným oznamuje, že cítí povinnost studenty v jejich úsilí podpořit. Za stranickou organizaci DAMU vystupuje doc. M. Loucká. Ta informuje, že výbor KSČ rovněž studenty podporuje. „Kdybychom v tuto chvíli nebyli s vámi, tak zde nemáme co dělat," říká prof. K. Martínek a racionálně dodává: „Studenti vždy věděli, kde je dobro a kde zlo. Ale nesmíme přitom zapomínat, že okupační stávka je krajním politickým činem, a ne nějakou recesí."

Předseda celoškolského výboru SSM na VŠE v Praze L. Chrobok nám řekl: „Činnost našeho školního stávkového výboru podporujeme, i když v něm zatím nejsme zastoupeni. Rozhodně však poskytneme stávkujícím studentům kanceláře i pomoc při jednání s vedením a stranickými orgány ve škole. K tomu rektor VŠE PhDr. J. Bauer, CSc.: „Vedení stávku respektuje, studenti jsou nám v rozhovorech seriózními partnery."

Strávit na půdě školy celou dobu stávky byli včera odpoledne rozhodnuti také studenti pražské Vysoké školy uměleckoprůmyslové, fakulty žurnalistiky UK, fakulty tělesné výchovy a sportu UK... Včera v 15.30 hod. odpoledne již stávkovaly všechny pražské vysoké školy.

MF, 21. 11. 1989.

20. listopad – Prohlášení sekretariátu ÚV SSM.*

Prohlášení sekretariátu ústředního výboru SSM

Sekretariát ústředního výboru Socialistického svazu mládeže na svém mimořádném zasedání dne 20. listopadu 1989 projednal a posoudil situaci, která vznikla v Praze

17. listopadu po ukončení pietního aktu k uctění památky Jana Opletala i v následujících dnech, a přijal toto prohlášení:

„Sekretariát ÚV SSM plně podporuje stanovisko Československého ústředí vysokoškoláků SSM ze dne 17. listopadu a prohlášení společného jednání předsednictev městského výboru Socialistického svazu mládeže a městské vysokoškolské rady SSM v Praze dne 19. listopadu.

Stavíme se za požadavek objektivního prošetření postupu pořádkových sil v pátek večer na pražské Národní třídě, za okamžité vytvoření komise Federálního shromáždění ČSSR k vyšetření skutečností vážících se k těmto událostem. Podporujeme urychlení přípravy novely zákona o shromažďování a sdružování i novely trestního zákoníku. Striktní uplatňování přežitých právních norem v této oblasti neodpovídá požadavkům doby ani vážnosti současné situace.

Většina mladých lidí požaduje a podporuje zásadní a nezbytné politické reformy v naší společnosti. Možná někdy s menší soudností, s větší kritičností mládí, ale upřímně. Politické řešení současné situace pokládáme za nezbytné a jedině možné už proto, že v pátek večer, stejně jako již několikrát v posledních měsících, stáli proti sobě na ulici i členové Socialistického svazu mládeže, mladí lidé. Odmítáme extrémní projevy a přístupy, ať už z té či oné strany. Násilí v daném případě pokládáme za nedemokratické, neodpovídající politice přestavby a demokratizace společnosti.

Přihlásili jsme se k závěrům 7. a 9. zasedání ústředního výboru Komunistické strany Československa. Při jejich naplňování však konkrétní činy zaostávají za slovy. Považujeme za nutné znovu zdůraznit, že není možné, aby v naší společnosti existovala navždy zakázaná témata, pro všechny situace navždy platné závěry. Odporuje to nejen současnému vývoji u nás, ale i myšlence vytvoření společného evropského domu, podstatě socialistické přestavby zahájené v dubnu 1985 Komunistickou stranou Sovětského svazu. Ovšem je třeba, zejména s mladými lidmi, otevřeně mluvit.

Řešení současné situace není možné bez dialogu všech, kterým leží na srdci další osud naší socialistické vlasti. Jinak je a bude ohrožena důvěra veřejnosti v reálnost i upřímnost citů přestavby a demokratizace. Vyzýváme k takovému rozhovoru všechny, kteří o něj mají zájem. To je plně v souladu s politikou jednotné dětské a mládežnické organizace, se závěry nedávné celostátní konference SSM.

Sekretariát ústředního výboru Socialistického svazu mládeže si je vědom závažnosti současné situace zejména na vysokých a středních školách. Apelujeme na všechny naše členy, mladé lidi, aby jednali a postupovali uvážlivě. Ku prospěchu naší vlasti, Československé socialistické republiky.

Sekretariát ústředního výboru SSM

MF, 21. 11. 1989.

20. listopad – Postoj ÚV ČSSZ k událostem 17. listopadu odmítající dialog na ulici.

ČTK PR-20.

20. listopad – V průběhu druhého dne II. sjezdu Českého svazu ochránců přírody se souhlasem delegátů vystoupili zástupci studentů s prohlášením k událostem po 17. listopadu. V usnesení sjezdu byl vyjádřen nesouhlas s postupem bezpečnostních složek.

ČTK-PR-19.

20. listopad – Informace o schůzi novinářů, na níž odsoudili zásah proti demonstraci 17. listopadu a formulovali politické požadavky.*

Mínění novinářů

PRAHA (ač) – Kolem čtyř set novinářů se včera sešlo večer v Praze, aby zhodnotili situaci, která vyvrcholila událostmi na pražských ulicích 17. 11. 1989. Toto shromáždění přijalo prohlášení, kterým se obrací na občany naší republiky. Odsoudilo brutální zásah proti manifestantům a vyslovilo požadavek vytvoření nezávislé vyšetřovací komise. Odsoudilo bití našich a zahraničních kolegů-novinářů. V této souvislosti vyjádřilo solidaritu s prohlášením studentů vysokých škol a umělců. Shromáždění novináři vyslovili zklamání nad vládním hodnocením oprávněnosti zásahu proti studentské manifestaci. Novináři vyslovili požadavek možnosti pravdivě informovat veřejnost a zastavit projednávání novely tiskového a vydavatelského zákona s tím, že by měla být předložena k veřejnému posouzení nejen novinářům, ale celé společnosti. Shromáždění novináři pokládají za nezbytné okamžitě legalizovat vydávání nezávislého tisku a propustit všechny uvězněné žurnalisty. Z politických požadavků prohlášení obsahuje mj. odmítnutí vedoucí úlohy jedné strany včetně eliminace příslušného článku Ústavy ČSSR, vypsání svobodných, přímých, rovných a tajných voleb v příštím roce. Shromáždění vyjádřilo podporu nově vytvořenému Občanskému fóru. V závěru prohlášení požaduje, aby vedení Čs. svazu novinářů zmíněné stanovisko podpořilo, v opačném případě aby ihned odstoupilo. Na setkání novinaru byla současně ustavena oficiální skupina pro vznik nezávislého sdružení novinářů.

SS, 21. 11. 1989.

20. listopad – Prohlášení stávkových výborů a městské vysokoškolské rady SSM v Praze o nesouhlasu se stanovisky vlád ČSSR, ČSR a SSR k událostem dne 17. listopadu.

Pracovní prohlášení k 21. XI. 1989

Nesouhlasíme se stanovisky vlád ČSSR, ČSR a SSR, která nás utvrzují v přesvědčení, že vlády nemají pravdivé informace o násilném ukončení studentské manifestace 17. listopadu, anebo chtějí řešit vzniklou situaci represemi.

Trváme na ustavení vládní vyšetřovací komise za účasti občanských iniciativ a studentů.

Vyzýváme představitele federální vlády k zahájení skutečného dialogu, který dosud neexistuje. Za otevření tohoto dialogu budeme považovat účast oficiálních představitelů na lidových a studentských shromážděních. Dosud se k takovému vystoupení odhodlal pouze představitel Socialistického svazu mládeže Vasil Mohorita. Cílem dialogu s vládou by mělo být reálné zhodnocení situace v naší společnosti a jejích příčin. My tuto situaci považujeme za krizovou, z hlediska politického i morálního.

Vyzýváme všechny pracující republiky, aby vyjádřili svou podporu studentským požadavkům a nenechali za sebe promlouvat ty, se kterými nesouhlasí.

Prohlášení bylo přijato na společném jednání spontánně vzniklých stávkových výborů a MVR SSM Praha.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Výzva studentů vysokých škol k protestní generální stávce a prohlášení shrnující studentské požadavky.

Výzva ke všem občanům

Obracíme se na Vás s naléhavou výzvou. Naši čelní představitelé nehodlají nic měnit. Jakákoli snaha o domluvu s nimi je marná! Nebojte se využít stávky. Uvažte sami, jestli existuje jiná cesta ke změnám. Předkládáme Vám stanovisko studentů. Přesto, že stávkují studenti téměř všech vysokých a středních škol, sami neznamenají nic! Podpořte je a připojte se k protestní generální stávce dne 27. 11. 1989.

Prohlášení studentů pražských vysokých škol

Pod vlivem událostí z pátku 17. listopadu 1989, kdy byla v centru Prahy opět brutálně potlačena poklidná demonstrace pražských studentů, nevidíme již jiné

cesty, jak vyjádřit svůj nesouhlas a zděšení nad současnou vnitropolitickou situací v naší zemi, a proto vstupujeme do týdenní stávky s těmito požadavky:

1. Žádáme ustavení nezávislé vyšetřovací komise Federálního shromáždění s účastí zástupců stávkových výborů a zástupců ostatních občanských iniciativ.

2. Žádáme okamžité potrestání osob odpovědných za rozpoutání pražského masakru i jeho přímých vykonavatelů. Žádáme zveřejnění jejich jmen a funkcí. Zároveň žádáme zveřejnění pravdivého svědectví očitých svědků a zveřejnění obrazového materiálu a informací o zdravotním stavu postižených.

3. Vyzýváme pracovníky všech sdělovacích prostředků, aby se nepodíleli na šíření nepravdivých informací o současném dění v Československu.

4. Žádáme okamžité propuštění všech politických vězňů a zastavení stíhání všech nespravedlivě obviněných.

5. Žádáme zahájení účinného dialogu se všemi složkami společnosti bez výjimek.

6. Žádáme legalizaci Lidových novin a všech nezávislých tiskovin.

7. Žádáme, aby ústavou zaručené právo shromažďovací nebylo fakticky znemožněno prováděcími předpisy. Tyto předpisy musejí být zrušeny.

8. Žádáme zveřejnění tohoto prohlášení a pravdivé průběžné informování veřejnosti o probíhající studentské stávce. Dále žádáme, aby toto naše prohlášení bylo prodiskutováno v živém vysílání ČST za účasti zástupců stávkových výborů VŠ.

9. Obracíme se na pedagogy všech škol i na ostatní občany se žádostí o maximální podporu.

10. Vyzýváme všechny, kterým není lhostejný stav v našem státě, aby vyjádřili svoji vůli generální stávkou 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00.

HÚ, Sbírka I., xeroxová kopie tisku.

20. listopad – Prohlášení vysokoškolských studentů k dělníkům a rolníkům přijaté na zasedání celopražského studentského koordinačního stávkového výboru.

Provolání vysokoškolských studentů k dělníkům a rolníkům Československa

My, studenti československých vysokých škol, co nejrozhodněji protestujeme proti brutálnímu rozehnání pokojné manifestace, která se konala 17. listopadu 1989 v Praze u příležitosti Mezinárodního dne studentstva a uctění památky Jana Opletala, zavražděného fašisty. Manifestace pražských studentů byla navýsost pokojná. Přesto byli její účastníci obklíčeni pořádkovými silami a několikrát systematicky surově zbiti. Zjevně se tedy nejednalo o pokus obnovit veřejný pořádek, ale o nepřípustné fyzické potrestání s velmi těžkými následky. Tento postup je v příkrém rozporu s posláním pořádkových sil, s platnými československými zákony i s přijatými mezinárodními konvencemi. Uvědomte si, prosím, že to nebyl zásah pouze proti studentům, ale zároveň i proti vašim dětem, dětem z dělnických a rolnických rodin.

Požadujeme neprodleně prošetření represivních akcí proti účastníkům manifestace studentů dne 17. listopadu. Požadujeme proto především vytvoření příslušné parlamentní vyšetřovací komise za účasti zástupců stávkových výborů vysokých škol a následné potrestání všech viníků bez ohledu na jejich nynější funkci a postavení.

Protože nevidíme jiné cesty, jak vyjádřit svůj nesouhlas a zděšení nad současnou vnitropolitickou situací v naší zemi, nezbylo nám, než vystoupit s těmito základními požadavky do týdenní prostestní stávky.

Vás, dělníky a rolníky, kteří vytváříte svou každodenní prací materiální hodnoty a umožňujete nám se vzdělávat a připravovat na naše budoucí povolání, vyzýváme, abyste se zamysleli nad vážnými morálními, ekologickými, ekonomickými i politickými problémy naší společnosti. Pokud nedojde k radikální reformě našeho ekonomického i politického života, tyto problémy přerostou do hluboké krize, která se přímo dotkne nejen vás, ale i vaší životní úrovně a vašich životních perspektiv.

Obracíme se proto na vás, protože myslíme nejen na vaše problémy, ale i na mnohé, před čím oficiálně přivíráme nebo docela zavíráme oči a co nelze ani vcelku vyjmenovat:

1. Myslíme na dělnice a dělníky, pracující v podmínkách urážejících lidskou důstojnost – v textilkách, konzervárnách, ve slévárnách, dolech atd...
2. Na mladé rodiny bez bytů.
3. Na důchodce a všechny sociálně slabé a potřebné.
4. Na špínu korupce a stínové ekonomiky, které se dnes už nedokáže vyhnout nikdo a žádná oblast národního života.
5. Na nezasloužená privilegia mocných.
6. Na zanedbaný stav našeho školství, zdravotní péče a životního prostředí.
7. Na nedostatečnou možnost cestování a styku se světem.

Obracíme se na vás, abyste podpořili stávku i naše požadavky. Znáte své problémy, a proto nedopusťte, aby vaším jménem mluvili ti, se kterými nesouhlasíte.

Studenti pražských vysokých škol

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

20. listopad[1] – Výzva stávkujících studentů ke spoluobčanům přijatá na zasedání celopražského koordinačního stávkového výboru studentů.

Výzva ke spoluobčanům

Po represivním zákroku „pořádkových sil" v pátek 17. listopadu 1989 v Praze vstoupili studenti do stávek, které získaly širokou podporu a přerostly ve všenárodní hnutí. Tato odezva nás zavazuje nejen potrestat viníky pátečního masakru, ale svědčí především o tom, že jsou nevyhnutelné hluboké strukturální změny politického systému, způsobu řízení národního hospodářství a celkového společenského

klimatu v zájmu obnovení mravní a občanské odpovědnosti každého jednotlivce. Aby toho mohlo být dosaženo, považujeme za nezbytné:

1. Ustavit vládní komisi, v níž budou zastoupeni představitelé nezávislých studentských i občanských iniciativ, která vyřeší všechny okolnosti páteřních událostí, pojmenuje viníky a předá objektivní zprávu orgánům ministerstva spravedlnosti a československé veřejnosti.
2. Aby ihned odstoupili ze svých funkcí lidé odpovědní za současnou společenskou a politickou krizi, kterou považujeme za logický důsledek mnohaleté devastace základních národních i obecně lidských hodnot; jmenovitě Gustáv Husák, Miloš Jakeš, Alois Indra, Jan Fojtík, Miroslav Zavadil, Karel Hoffmann.
3. Aby ihned odstoupil 1. tajemník MV KSČ v Praze Miroslav Štěpán a federální ministr vnitra František Kincl, kteří jsou plně odpovědni za všechny brutální zásahy v posledních měsících.
4. Aby Federální shromáždění zrušilo článek o vedoucí úloze KSČ Ústavy ČSSR, který odporuje demokratickému principu řízení státu.
5. Aby byly okamžitě osvobozeny osoby obviněné, žalované, odsouzené a ve výkonu trestu za trestný čin pobuřování a obdobně zneužívaná ustanovení trestního zákona; bývají označováni za politické vězně.
6. Aby začaly být okamžitě dodržovány mezinárodní závazky týkající se lidských práv, k nimž se ČSSR oficiálně přihlásila v Helsinkách a ve Vídni.
7. Aby byla zahájena a vedena časově neomezená všelidová diskuse o současných poměrech, která bude zahrnovat hledání východisek z katastrofální společenské, politické a ekologické situace.

Na podporu těchto požadavků vyzýváme všechny spoluobčany k aktivní spoluúčasti na generální stávce dne 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 hodin, kterou vyjádří svou solidaritu.

Stávkující studenti:
AMU (DAMU, FAMU, HAMU)
UK (fakulta pedagogická, filozofická, všeobecného lékařství, mat.-fyz., žurnalistiky, přírodovědná a tělesné výchovy a sportu)
ČVUT (fakulta jaderného inženýrství, architektury, strojní, stavební, elektrotechnická)
VŠCHT
VŠE
VŠZ
Husova čs. bohoslovecká fakulta

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

---

[1] *Dokument není datován, jeho časové určení se opírá o zprávy denního tisku.*

20. listopad – Dialog představitelů vedení škol se studenty na všech fakultách o situaci. Studenti se rozhodli pro týdenní stávku a vznesli své požadavky.

ČTK-PR-20.

20. listopad – Zahájení stávky studentů, vedení školy a pedagogů Akademie výtvarných umění.

ČTK–PR–23.

Po 20. listopadu – Prohlášení studentů Divadelní fakulty Akademie múzických umění ke středoškolským studentům, v níž je vyzývají, aby svou stávkovou činnost přizpůsobili podmínkám středních škol.

Prohlášení ke středoškolským studentům

Vám již jistě známé důvody nás vedly k vyhlášení týdenní stávky na naší škole. Vítáme Vaši podporu našich požadavků a těší nás Vaše solidarita, ale zároveň si uvědomujeme, že týdenní stávka ani na vysokých školách neznamená nepracovat.

Voláme-li po dialogu, je nutné být maximálně informován nejen o současných událostech, ale také o celém dějinném vývoji u nás. Využijte proto vhodně této doby k získání co nejvíce informací a zodpovězení vám dosud nejasných otázek vašimi pedagogy. Prostřednictvím stávkových výborů můžete využít zkušeností Vašich učitelů, s jejichž pomocí bude Vaše myšlenka podpořena.

Není možné přenést okupační stávku z vysokých škol na střední. Výuka na středních školách má svá specifika: maturitní ročníky by měly pokračovat v přípravě k maturitě.

Ostatní ročníky nesmí opouštět školu, a po dohodě s pedagogy by si měli upravit charakter vyučování a neprobranou látku prostudovat doma! Stávkový výbor by měl upozornit vedení školy, že výuka musí být skončena tak, aby studenti měli možnost se dostat bezpečně domů před začátkem demonstrací.

Zároveň vás upozorňujeme: demonstrací se můžete zúčastnit jen se souhlasem rodičů!
Nepřidávejte se k neznámým lidem!
Nevyvolávejte provokační hesla!!!
Distancujte se od všech projevů násilí a provokačních výzev tzv. Mladé levice!!!
Jen vzdělaný a moudrý člověk může a dokáže čelit nespravedlnosti.

Studenti DAMU

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Provolání posluchačů Divadelní fakulty Akademie múzických umění a Filmové fakulty Akademie múzických umění „Nečekat – Jednat!".

Rok 1989 v ČSSR můžeme smutně vyhlásit rokem obušku. Tento obušek se v pátek 17. listopadu zbarvil krví studentů. Volání po dialogu je v tuto chvíli bezpředmětné, protože se zločinem se nediskutuje, zločin je třeba odsoudit.

My, studenti vysokých škol, žalujeme čs. vládu a KSČ, které jsou odpovědny za morální marasmus, který v naší společnosti panuje, za dlouhotrvající policejní brutalitu a konečně za zmrzačení účastníků demonstrace 17. 11. Podáváme žalobu celému demokraticky smýšlejícímu lidstvu. Přátelé, pomozte nám, jsme biti za vyjadřování svých názorů.

V roce dvoustého výročí francouzské revoluce se obracíme zejména na evropské státy. Vy, kteří jste s námi v červnu oslavovali ideály svobody, nedopusťte, aby tyto ideály doslova před našima očima byly ubíjeny. Obracíme se na věřící celého světa, neboť není porušován jen zákon lidský, ale i Boží. Podpořte nás a odsuďte viníky!!!

Zejména se ale obracíme na své spoluobčany. Nedopusťte, aby vaše děti žily v zemi krve a násilí. Máme povinnost tento stav změnit. Nemůžeme čekat, že nám svobodu někdo daruje, musíme si ji vybojovat. Nechceme přece žít v porobě a hanbě.

Žádáme:

1. Okamžité potrestání osob odpovědných za rozpoutání pražského masakru, jeho přímých vykonavatelů. Zároveň žádáme zveřejnit ve sdělovacích prostředcích pravdivé svědectví očitých svědků a svědectví obrazového materiálu.

2. Okamžité vypsání mimořádných voleb.

3. Zrušení ústavního článku o vedoucí úloze KSČ, který je v rozporu s principy demokratického státu.

4. Žádáme, aby Ústavou zaručené právo shromažďování nebylo fakticky znemožňováno prováděcími předpisy. Tyto předpisy musí být zrušeny.

5. Všelidovou diskusi o současných poměrech v ČSSR, které bude poskytnut prostor ve všech sdělovacích prostředcích.

6. Registraci Lidových novin.

7. Žádáme osvobození osob obviněných, obžalovaných, odsouzených a ve výkonu trestu za trestný čin pobuřování a obdobně zneužité ustanovení trestního zákona. Bývají označováni jako političtí vězňové.

8. Žádáme, aby toto naše stanovisko bylo prodiskutováno v živém vysílání ČST.

9. Vyzýváme pracovníky všech sdělovacích prostředků, aby se nepodíleli na šíření nepravdivých informací o současném dění v ČSSR.

10. Vyzýváme všechny občany, kterým není lhostejný stav v našem státě, aby vyjádřili svoji vůli generální stávkou 27. 11. 1989 mezi 12.00–14.00 hodinou.

Chceme žít svobodně a čestně!!!
Budoucnost je naše!!!
(Za DAMU a FAMU)

Informační servis, č. 1/20. listopad 1989.

20. listopad – Stanovisko pracovníků oblastního výpočetního centra vysokých škol Českého vysokého učení technického k současné vnitropolitické situaci.

Stanovisko pracovníků oblastního výpočetního centra vysokých škol ČVUT k současné vnitropolitické situaci

Dne 20. listopadu 1989 se sešla veřejná schůze pracovníků Oblastního výpočetního centra vysokých škol ČVUT, svolaná ZV ROH a přijala následující stanovisko:

S vědomím občanské odpovědnosti a snahy o pozitivní uspořádání poměrů ve společnosti se připojujeme k 10 požadavkům, uvedeným v prohlášení studentů pražských vysokých škol ze dne 20. listopadu 1989 a doplňujeme následující body:

11. přijetí takových změn československé ústavy, které by žádné politické straně nezaručovaly privilegované postavení ve společnosti;
12. uvedení našeho právního řádu do souladu s přijatými mezinárodními závazky helsinského procesu, především v oblasti lidských práv a občanských svobod;
13. přijetí takových opatření, která zabrání násilí páchanému na občanech naší republiky.

Podle našeho názoru jsou pro splnění uvedených požadavků nezbytné zásadní kádrové změny ve vedení státu a zajištění svobodných voleb.

Pracovníci OVC VŠ ČVUT
(z přítomných 126 pracovníků
hlasovalo 120 pro, 3 proti
3 se zdrželi hlasování)

Příloha: Prohlášení studentů pražských vysokých škol
Kopie: Rudé právo, Práce, Svobodné slovo

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Prohlášení studentů, učitelů, pracovníků a FV SSM Fakulty dětského lékařství UK o připojení se ke stávce.

Prohlášení studentů Fakulty dětského lékařství UK

Studenti FDL UK se připojují k výzvě studentů DAMU a ostatních vysokých škol, kterou do této doby podpořila divadelní sekce SČDU s jeho předsedou a ředitelem činohry panem Lukešem, MVR a MV SSM.

My, studenti FDL UK, se připojujeme k protestu proti brutálnímu zásahu jednotek ministerstva vnitra ČSSR a nasazení psů a obrněných transportérů proti pokojné demonstraci neozbrojených studentů. Toto shromáždění se konalo v Praze, v den výročí tragických listopadových událostí roku 1939 a u příležitosti Mezinárodního dne studentstva.

Studenti FDL UK se zavazují aktivně podporovat všechny studenty a účastníky všech následujících akcí, protestujících proti zvůli a bezpráví, jehož výsledkem bylo potlačení manifestace dne 17. 11. 1989. V rámci solidarity se všemi studenty, kteří utrpěli zranění, se připojujeme k výzvě zahájit týdenní protestní stávku od 20. 11. 1989 a generální stávku dne 27. 11. 1989 od 12 do 14 hodin, kterou by měli podpořit i ostatní spoluobčané.

My, studenti FDL UK, vyzýváme všechny naše pedagogy, lékaře a ostatní zdravotnické pracovníky, aby dle svého svědomí a lékařské etiky aktivně podpořili naši výzvu a napomohli objektivnímu zhodnocení brutálních zákroků.

Zabraňte dalšímu násilí, krveprolití a politické zvůli!

Studenti, učitelé, pracovníci a FV SSM FDL UK

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Dopis pedagogických pracovníků infekčních klinik Fakultní nemocnice Bulovka, Fakulty dětského lékařství UK, Fakulty všeobecného lékařství UK a Lékařské fakulty hygienické UK rektoru UK Z. Češkovi se stanoviskem k zákroku vůči shromáždění studentů dne 17. listopadu.

Vážený soudruh akademik
Zdeněk Češka
rektor University Karlovy
Ovocný trh 5
Praha 1 – Staré Město

Vážený soudruhu rektore,

uvítali jsme povolení masového pietního aktu u příležitosti 50 výročí tragických událostí ze dne 17. 11. 1939, organizovaného městskou vysokoškolskou radou. Ač toto shromáždění bylo legální, překvapilo nás, že se ani při zahájení této slavnosti nezúčastnil oficiálním projevem nikdo z ministerstva školství nebo z představitelů vysokých škol. Předpokládali jsme, že ve svém oficiálním projevu tito představitelé vzpomenou událostí minulých a zároveň promluví i o situaci současné. Domníváme se, že v současné době je na místě vést se studenty otevřený dialog a nejpovolanější k tomu jsou právě nejvyšší představitelé našeho školství, kulturní sféry a vedení naší společnosti. Nestalo se tak a byla tím promarněna další příležitost otevřené výměny názorů.

Byli jsme otřeseni a rozhodně odsuzujeme brutální a zcela neodůvodněný zákrok ozbrojených složek ministerstva vnitra vůči mírumilovnému shromáždění studentů, kteří volali po dialogu. Zranění účastníků demonstrace, která si vyžádala hospitalizaci (zhmoždění břišních orgánů, otřesy mozku apod.), nejsou zranění lehká, za jaká byla vydávána našimi sdělovacími prostředky. Tento brutální zákrok proti účastníkům pokojné demonstrace je protiústavní a v rozporu s mezinárodními

závazky přijatými naším státem na poli lidských práv. Násilí není prostředkem výchovným, ale politickou skandalizací, jejímž důsledkem je ztráta důvěry k vedení naší společnosti.

Jako vysokoškolští učitelé žádáme, aby vůči studentům, ktcří se této manifestace zúčastnili, nebyla uplatňována žádná represivní opatření. Domníváme se, že je třeba urychleně vyvodit z těchto událostí závěry a zahájit otevřený dialog. Zároveň žádáme důkladné vyšetření tohoto brutálního zákroku proti lidem, tohoto pošlapání ústavních práv a přísné potestání viníků.

Pedagogičtí pracovníci infekčních klinik FN Bulovka
Fakulta dětského lékařství UK
Fakulta všeobecného lékařství UK
Lékařská fakulta hygienická UK

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

Noc z 20. na 21. listopad – Provolání stávkového výboru studentů Filozofické fakulty UK k pedagogům a zaměstnancům Filozofické fakulty UK.

Prohlášení studentů filozofické fakulty k pedagogům a k zaměstnancům FF UK

Přátelé!
Studenti FF UK dne 20. 11. 1989 vstoupili do stávky na protest proti brutálnímu zásahu čs. policie proti pokojné manifestaci 17 . 11. 1989.

Rozhodnutím fakult. fóra ze dne 20. 11. 1989 je stávka prohlášena za okupační.

Naše požadavky se shodují s požadavky uvedenými v Prohlášení studentů pražských vysokých škol ze dne 19. 11. 1989.

Po včerejších negativních zkušenostech z jednání s vedením fakulty v čele s děkanem přebírá stávkový výbor dnešním dnem plnou odpovědnost za chod, provoz a pořádek v hlavní budově FF UK na nám. Krasnoarmějců.

Vyzýváme všechny pedagogy a zaměstnance FF UK, aby stávku podpořili a respektovali rozhodnutí stávkového výboru. Těm, kteří se k nám připojí, umožníme se podílet na řízení stávky prostřednictvím svých zástupců zvolených do stávkového výboru.

Nepodporujte vedení fakulty, nepodporujte děkana, jejich rozhodnutí jsou v rozporu se zájmy stávkujících studentů i celé společnosti.

Nabídky ke spolupráci vítáme, obracejte se s nimi na stávkový výbor.

Stávkový výbor FF UK Praha

Archiv stávkového výboru studentů FF UK Praha, sl. Dokumenty studentů a pedagogů FF UK Praha, sl. dokumenty studentů č. 4; xeroxová kopie.

20. listopad – Stanovisko CZV KSČ Filozofické fakulty UK k situaci. Žádá vyšetření nepřiměřeného zásahu bezpečnostních složek 17. listopadu, distancuje se od pokusů zneužít studentské manifestace k protisocialistickým vystoupením a útokům proti KSČ. Vyslovuje se pro urychlené svolání sjezdu KSČ.

Archiv SV studentů FF UK, sl. Dokumenty studentů a pedagogů. FF UK, sl. dokumenty pedagogů č. 1, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad, 20.15 hod. – Usnesení 1. ZO KSČ Matematicko-fyzikální fakulty UK k událostem dne 17. listopadu.

I. Členská schůze 1. ZO MFF UK přijala na své mimořádné schůzi dne 20. 11. 1989 následující prohlášení:

a) Členská schůze 1. ZO schvaluje a podporuje postup VZO ve věci prohlášení prohlášení VZO 1. ZO KSČ MFF UK zaslaného předsednictvu ÚV KSČ.

b) Členská schůze podporuje postup a stanovisko vedení fakulty k situaci, která se vyvinula po studentské manifestaci dne 17. listopadu 1989.

c) Všem komunistům v 1. ZO KSČ jde o zachování a obnovu socialismu v naší vlasti. Současnou situaci hodnotíme jako přelomovou. Chceme-li v této situaci se ctí obstát, musíme se vyvarovat chybných postupů, které v sousedních zemích vedly jen ke zostření celé situace. Právě proto nemůžeme souhlasit se současným hodnocením celkové politické situace vedením strany týkajícím se událostí od 17. listopadu 1989.

Členská schůze považuje za nutné upozornit na nutnost urychlení kádrové obnovy na všech stupních stranické reprezentace a urychlený odchod těch soudruhů z vedení strany, kteří nesou politickou zodpovědnost za současnou situaci ve straně a společnosti, zejména generálního tajemníka strany a vedoucího tajemníka městského výboru KSČ v Praze.

Podle názoru členské schůze jde v současnosti o vyhrocení celospolečenských problémů. Necitlivé řešení těchto problémů nahrává skutečným protispolečenským silám v naší společnosti a ztěžuje pozici řadových komunistů při obhajování politiky strany v procesu přestavby.

d) Členská schůze nedoporučuje svolání navrhované manifestace členů strany, která má podpořit politiku současného vedení strany. Tuto akci pokládáme v dané situaci za politicky neuváženou.

II. Členská schůze ukládá výboru základní organizace předat toto prohlášení předsednictvu ÚV KSČ s žádostí o prošetření zásahu příslušným státním orgánům.

Archiv stávkového výboru studentů FF UK, sl. Dokumenty studentů VŠ (mimo FF), sl. 20. listopadu, č. 17; počítačová technika.

20. listopad – Stanovisko CZV KSČ Pedagogické fakulty UK k současné situaci.

Stanovisko CZV KSČ PedF UK k současné situaci na fakultě, které bylo projednáno na stranickém aktivu dne 20. 11. 1989

1. Žádáme spolu s našimi studenty o důsledné přešetření postupu o přiměřenosti zásahu pořádkových sil proti účastníkům veřejné demonstrace v centru Prahy dne 17. 11. 1989.
2. Očekáváme urychlené zaujetí oficiálních stanovisek vyššími stranickými orgány ke vzniklé situaci.
3. Vyzýváme všechny pracovníky a studenty fakulty, aby využili všech prostor fakulty k věcnému dialogu o současné situaci.

S tímto stanoviskem se FV SSM PedF UK a stávkový výbor plně ztotožňují.

HÚ, Sbírka L, kopie strojopisu.

20. listopad – Protest studentů Fakulty žurnalistiky UK proti šíření nepravdivých zpráv.

Nesouhlasíme s reakcí některých masových sdělovacích prostředků, zvláště Rudého práva a ČTK, které neobjektivně informují o událostech probíhajících od 17. 11. 1989 v ulicích Prahy.

Páteční demonstrace nebyla jen pietním aktem. Tímto způsobem jsme vyjádřili své, nikým neovlivněné, postoje k současné politické, ekonomické, ekologické a mravní krizi v celé naší společnosti.

Brutální zákrok ozbrojených elitních jednotek ministerstva vnitra, jehož jsme byli přímými svědky, se nedá žádným způsobem zatajit. Není třeba diskutovat o tom, zdali někdo zemřel či nikoli. Nesporné je, že bylo nelidským způsobem ohroženo zdraví a životy lidí.

Je proto absurdní tvrdit, že cílem demonstrací je provokace nebo snaha o vyvolání neklidu a násilí.

Zdá se nám proto nezbytné, aby byly v souladu s novinářskou etikou publikované informace uvedeny na pravou míru. Nelze dál takto manipulovat s veřejností, která je na informacích sdělovacích prostředků závislá.

Studenti FŽ UK

Archiv stávkového výboru studentů FF UK Praha, sl. Dokumenty studentů VŠ (mimo FF), sl. 20. listopadu, č. 13; xeroxová kopie strojopisu.

Po 20. listopadu[1] – Stanovisko vysokoškolských studentů k provokatérům a výzva příslušníkům veřejné bezpečnosti, armády a lidových milicí, aby se nedali zneužít.

My, stávkující studenti vysokých škol, se distancujeme od provokativních prohlášení tzv. Mladé levice a jim podobných. Jsme zásadně proti jakémukoliv násilí, neboť jsme ho na vlastních tělech poznali.

Příslušníkům VB, ČSLA a LM:

Apelujeme na Vaše svědomí a občanskou odpovědnost. Nedopusťte, abyste byli zneužíváni. Nechceme potrestání nepravých viníků, je třeba řešit PŘÍČINY, které vedly ke krvavým DŮSLEDKŮM 17. listopadu 1989. My, studenti, Vám podáváme ruku.

Zabraňte dalšímu násilí!

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

[1] Dokument není blíže datován. Leták Mladé levice byl rozšiřován v noci z 20. na 21. 11. 1989. IS č. 1, 20. 11. 1989.

20. listopad – Stanovisko středoškolské mládeže Prahy 9 k 17. listopadu.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Středoškoláci všech gymnázií a většiny průmyslových a ekonomických středních škol se připojují ke studentské stávce.

LD, 21. 11. 1989

20. listopad – Střední školy, které přijaly prohlášení k 17. listopadu:

Studenti gymnázia Štěpánská 22, studenti SEŠ Resslova 8, dopis 67 pedagogů a pracovníků SPŠ Na Třebešíně předsedovi federální vlády L. Adamcovi. (AMP, SPŠ Na Třebešíně). Provolání SV 4. D. Gymnázia Nad Alejí 1 952 (HÚ, Vojtěchová).

AMP, SPŠ Na Třebešíně.

20. listopad – Protest pedagogů a zaměstnanců gymnázia Jana Keplera v Praze 6 proti zásahu bezpečnostních sil 17. listopadu.

Prohlášení

Studenti a pedagogové z celé naší republiky s hlubokou úctou vzpomněli v pátek 17. 11. 1989 smrti studenta Jana Opletala, zavražděného nacisty. Všechny nás překvapilo, když v tento pietní den, který se stal svátkem studentů celého světa, brutálně zasáhli příslušníci VB a vojsk MV československého socialistického státu proti účastníkům pokojné manifestace.

Posláním nás pedagogů je péče o vzdělanost českého národa a o jeho morální úroveň. Zásah proti studentům je políčkem a výsměchem tomuto našemu poslání. Proto nemůžeme mlčet a žádáme, aby byla československá veřejnost seznámena se jmény viníků cynického masakru. Zároveň žádáme, aby nahromaděné problémy naší společnosti byly neodkladně řešeny.

K podobně situaci už nikdy nesmí dojít!!!

Pedagogický sbor a zaměstnanci gymnázia Jana Keplera, Parléřova 2, Praha 6

HÚ, Sbírka L., xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Prohlášení studentů Střední odborné školy výtvarné a Střední uměleckoprůmyslové školy k zásahu proti manifestaci studentů dne 17. listopadu.

Prohlášení SOŠ výtvarné a SUPŠ

Otřeseni brutálním potlačením pokojné manifestace studentů, konané u příležitosti 50. výročí Mezinárodního dne studentstva, se připojujeme k „Prohlášení studentů pražských vysokých škol" a vstupujeme tímto do protestní stávky s totožnými požadavky.

Připojujeme ještě tyto další:

1. Okamžité propuštění ing. Petra Uhla a všech osob zadržených v souvislosti s pátečním masakrem.
2. Okamžité zveřejnění informací o zdravotním stavu všech postižených.

Ve stávce setrváme do splnění těchto požadavků.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Prohlášení studentů Konzervatoře pro zrakově postiženou mládež v Praze a Střední odborné školy ladičské pro zrakově postiženou mládež v Praze k zásahu proti demonstraci dne 17. listopadu.

Konzervatoř pro zrakově postiženou mládež v Praze, střední odborná škola ladičská pro ZP mládež v Praze Maltézské náměstí 14, Praha 1 – Malá Strana

Mnozí z nás očima nevidí, srdce však máme na pravém místě. Přejeme si potrestání těch, kteří do krve bili naše bratry studenty.

Požadujeme:

1. aby sdělovací prostředky pravdivě informovaly o vnitropolitickém dění;
2. aby nedošlo k persekuování studentů a pedagogů, účastnících se na povolené demonstraci ze 17. 11. 1989 a těch, kteří aktivně vyjadřují nesouhlas s brutálním zásahem bezpečnostních složek;
3. aby byla zveřejněna jména viníků pátečního masakru, požadujeme též jejich potrestání (zde plně souhlasíme s prohlášením našich profesorů);
4. aby vláda zahájila dialog se všemi společenskými organizacemi a nezávislými iniciativami, např. SSM, ČHM, katolickou, protestantskou a jinak církevně sdruženou mládeží a dalšími.

Prohlašujeme, že svou neúčastí ve vyučování podpoříme kolegy studenty do té doby, dokud příslušné orgány neučiní rozhodné kroky k rozumnému vyřešení současné situace.

Plně podporujeme prohlášení pražských herců.

Na vědomí:

ÚV SSM	kardinál F. Tomášek
primátor hl. m. Prahy	synodní senior ČCE J. Hromádka
předseda vlády	nezávislé studentské iniciativy
ministerstvo školství	

Za text a podpisy se zaručují:

Miloš Pechar, Záběhlická 20, Praha 10, 106 00 za protestanty
Jiří Červený, Na vrstvách 970, Praha 4, 140 00 za katolíky
Milan Lesňák, Alšova 1 741, Sokolov, 356 05 za SSM
Rostislav Charvát, Basilejské nám. 2, Praha 3 130 00 za neorganisované

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Provolání žáků elektrotechnického učiliště ČKD Praha, v němž protestují proti zásahu 17. listopadu a připojují se ke generální stávce.

UŽ JE TOHO DOST!

Provolání žáků SOU elektrotechnického ČKD Praha, Poděbradská 1, Praha 9

My, žáci elektrotechnického učiliště, pobouřeni zásahem jednotek ministerstva vnitra proti bezbranným a pokojným účastníkům manifestace, konané v Praze

17. listopadu tohoto roku, rozhodli jsme se připojit k celotýdenní stávce studentů vysokých a středních škol.

Jako představitelé nastupující dělnické generace cítíme za svou povinnost se v těchto pohnutých dnech přihlásit k požadavkům vysloveným všemi pokrokově smýšlejícími občany této republiky. Plně se ztotožňujeme s „Prohlášením studentů pražských vysokých škol" a všemi silami se budeme zasazovat za uskutečnění všech požadavků, které byly v tomto prohlášení vzneseny.

Čelní představitelé našeho státu a KSČ se často odvolávají na svou příslušnost k dělnické třídě a jejím jménem mnohdy činí taková rozhodnutí, jež jsou v naprostém rozporu s ideály socialismu, tím spíše komunismu. Takovým bylo i rozhodnutí krvavě potlačit pietní shromáždění, konané u příležitosti 50. výročí násilné smrti Jana OPLETALA. K tomu nemůžeme mlčet, neboť i tak naplňujeme odkaz, který nám Jan OPLETAL dal.

Jako první svůj protest vyjádřili vysokoškolští studenti a umělci, po nich i studenti středních škol. Nyní je řada na nás...

Tímto prohlášením se zařazujeme mezi tu část českého a slovenského národa, které není lhostejný osud naší drahé vlasti, a reagujeme tak i na nám adresované výzvy z řad studentstva a inteligence.

Pokud nebudou splněny požadavky vznesené v prohlášení vysokoškolských studentů, i my se připojujeme ke generální stávce, která se bude konat 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 hod.

Učni dělníkům

Jsme přesvědčeni, že ve svém protestu nezůstaneme osamoceni, a že se k nám připojí i zaměstnanci dalších závodů, především dělníci ČKD, naši budoucí spolupracovníci.

Stávkový výbor SOU 01

HÚ, Sbírka I., xerografická kopie strojopisu.

20. listopad – Dopis pedagogických pracovníků a žáků Středního odborného učiliště 04 ČKD ministryni školství mládeže a tělovýchovy se stanoviskem k zásahu proti demonstraci dne 17. listopadu.

Opis

Ministerstvo školství, mládeže
a tělovýchovy
k rukám s. ministryně

My, pedagogičtí pracovníci a žáci SOU 04 ČKD, Plzeňská 6, odsuzujeme brutální zásah proti pokojné demonstraci, která se konala 17. 11. 1989 v Praze. Připojujeme se plně k prohlášení stávkového výboru vysokoškolských studentů, středoškoláků, herců, výtvarných umělců, pracovníků zdravotnictví a kinematografie. Zejména podporujeme prohlášení sekretariátu ÚV SSM, že je nutné ustavit komisi, která

objektivně prošetří postup pořádkových sil při zásahu proti demonstrantům. Zároveň považujeme prohlášení vlády ČSSR k uvedeným událostem v dané situaci za nedostačující.

Za stávkový výbor žáků:
1 podpis
Opsala: Tomková 22. 11. 1989

Za pedag. pracovníky:
1 podpis

Archiv KC OF, xeroxová kopie opisu strojopisu.

20. listopad – Rozhovor s fotografem Jaroslavem Krejčím o zasedání Občanského fóra v Mánesu.*

Měl jsem to štěstí být při tom

Jaroslav Krejčí reprezentuje už řadu let na domácím i mezinárodním fóru špičku české divadelní fotografie. Poslední měsíc ho však lze zastihnout nejspíše v epicentru Občanského fóra, jehož je fotografem.

– Co všechno se ve vašem životě změnilo dnem 17. listopadu tohoto roku?

„Spousta věcí. Především: změnil se druh únavy. Chodím teď sice domů utahaný jako kotě, ale je to úplně jiná únava než předtím. Tehdy to nebyla únava, bylo to vleklé psychické vyčerpání z neustálých soubojů s fůrou nesmyslných nařízení, s lidskou zlobou, neschopností a hloupostí. Teď makám třeba čtrnáct, šestnáct hodin denně a jsem unavený docela normálně, jako když člověk skládá uhlí. Ještě jednu změnu pokládám za zásadní – bohužel jsem nezaznamenal přesně, kdy nastala. Pro mne došlo u nás ke změně tehdy, když jsem přestal poslouchat Svobodnou Evropu, protože jsem se o tom, co se tu doopravdy děje, dozvěděl i z našich sdělovacích prostředků."

– Jak jste se stal fotografem Občanského fóra?

„V pondělí 20. 11. jsem šel do Mánesa, kde výtvarníci dávali dohromady první kolekce fotografií ze 17. listopadu. Cestou jsem se dozvěděl, že tam za chvíli začíná sezení Občanského fóra. Vletěl jsem na FAMU, od študáků jsem vydyndal pár filmů, protože jsem s sebou neměl ani jediný, přišel jsem do Mánesa, kde za pár minut začalo jednání. Právě se formulovaly první požadavky na setkání s premiérem Adamcem. Netušil jsem, že do toho spadnu, ale tím momentem jsem se stal fotografem štábu OF. Spolu s Pavlem Štechou, který se ke mně hned odpoledne přidal, se pokouším podat svědectví o tom, co se tam dělo a co jsem zažil."

– A co jste tam zažil?

„Ze všech žabomyších bojů jsem se naráz ocitl v situaci, kde špičkový orchestr sehrál neuvěřitelnou symfonii mozků. V čele orchestru Václav Havel hrál první housle a vedl přesnou melodii a dvacet, třicet lidí (kteří se neustále střídali – přicházeli, odcházeli) mu k tomu stavělo akordy. Dur, moll. A aby Havla neunavovali, dirigoval to všechno vynikajícím způsobem Václav Malý, který měl nesmírný cit

pro reakci lidí. Nakonec Havel udělal definitivní tvar a třeba hned sedl a vše na místě zapisoval a formuloval. Tenhle orchestr sehrál Devátou, jakou jsem ještě neslyšel. Měl jsem to štěstí být při tom, když lidi myslí – přesně, konkrétně, věcně, bez jediného zbytečného slova. To zažívám až dodnes. Chci ukázat, kdo jsou ti lidé, o kterých jsme donedávna jen slyšeli anebo ani neslyšeli. Snažím se podat o každém z nich svědectví, zachytit je v charakteristickém momentě, v situacích, ke kterým se jiní fotografové nedostali."

– A co divadlo?

„Snažil jsem se i v této době zachytit alespoň zásadní dění v divadlech. Leccos se mi podařilo. Hlavně mám ale dojem, že nadchází doba, kdy by se konečně mělo zase začít dělat divadlo. Něco mi říká, že by zase mělo být v divadlech co fotografovat a že by byla škoda, kdybychom to my, tedy já a moji studenti, nezaznamenali. Takže divadlo nevzdávám."

Ptala se Vlasta SMOLÁKOVÁ

LD, 22. 11. 1989.

20. listopad – Prohlášení Československé demokratické iniciativy ke stanovisku oficiálních vedoucích politických kruhů Československa k situaci.

Prohlášení Čs.D.I. k situaci v ČSSR po prohlášení politického vedení dne 20. 11. 1989

1. Prohlášení československého politického vedení z 20. t.m. drastickým způsobem vyjasnilo situaci v naší zemi. Masakrování studentů a pokojného obyvatelstva vyvolalo hněv, rozhořčení a snahu po nápravě ve všech vrstvách našeho obyvatelstva. Naopak politické vedení země se s pátečním masakrem ztotožnilo. Vše se zjednodušilo: na jedné straně oni, na druhé my: lid, obyvatelstvo, národ.
2. Naši členové a příznivci se nás ptají: jak dál? Odpovídáme:
   - Podporujte protestní akce, získávejte pro ně dělníky a příslušníky všech dalších společenských vrstev!– Vytvářejte místní a okresní odbočky Čs.D.I.!
   - Získávejte nové členy!
   - Stanovisko čs. politického vedení země vyjasnilo situaci v tom smyslu, že základním předpokladem pro dialog je odstoupení vlády.
   - Podporujte plán Čs.D.I. na řešení československé krize:

   Žádáme proto rychlé odstoupení čs. vlády a vytvoření vlády občanského soužití za účasti:
   a) těch činitelů státních orgánů, kteří nejsou plně kompromitováni,
   b) Alexandra Dubčeka a představitelů vedení státu před invazí 21. srpna 1968,
   c) Václava Havla a dalších představitelů nezávislého opozičního hnutí.

Účast představitelů reformního hnutí z roku 1968 má zvýraznit kontinuitu demokratického procesu v ČSSR, podíl opozičního hnutí pak poprvé po dvaceti letech účast obyvatelstva na vládě.

Žádáme dále, aby tato nová přechodná vláda vypracovala a do 15. 12. 1989 předložila FS ČSSR nový, demokratický volební zákon, na jehož základě pak bude k 1. 2. 1990 zvoleno ústavodárné shromáždění.
V těchto chvílích cítíme všichni obrovskou odpovědnost. Víme, že nesmíme zklamat sebe, své rodiny, své děti.
Čs.D.I. věří, že se to nestane.

Za předsednictvo Čs.D.I., nezávislé politické strany
Emanuel Mandler — předseda
Karel Štindl — místopředseda

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Návrhy skupiny MOST na řešení situace v zemi.

MOST navrhuje

Na předsedu vlády ČSSR v září letošního roku, později na další orgány včetně ÚV SSM, se obrátila iniciativa MOST, sdružující na padesát předních osobností našeho kulturního života a publicistiky.

V návaznosti na současnou závažnou situaci ve společnosti předkládá MOST následující návrhy:

1. Zahájit naplnění ústavního článku o svobodě shromažďování a s okamžitou platností zrušit všechny podzákonní normy, které tomu brání.

2. Okamžitě ustavit vyšetřující komisi pro vyšetření událostí ze dne 17. listopadu 1989, její výsledky předložit veřejnosti a viníky spravedlivě potrestat. Ve sdělovacích prostředcích zajistit neodkladně úplné a pravdivé informace o počtu zraněných.

3. Jednoznačně se distancovat od veškerých forem represivního používání moci, a to jak ve vnitřních vztazích – brutální zásah proti pokojné demonstraci 17. 11. t. r. – tak ve vztazích mezinárodních.

Pod tímto návrhem iniciativy MOST jsou podepsáni hudební skladatel Michael Kocáb, Karlova 12, 110 00 Praha 1, a publicista Michal Horáček, Kladenská 43, 160 00 Praha 6. (r)

MF, 21. 11. 1989.

20. listopad – Prohlášení účastníků neformální ekonomické skupiny k situaci ve společnosti.

Prohlášení

Účastníci neformální ekonomické skupiny, která se pokouší zpracovat návrhy na řešení současné ekonomické krize, se přihlašují k závěrům i požadavkům „Občanského fóra", a chtějí přispět svými silami k jejich realizaci.

14 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

20. listopad – Prohlášení Nezávislého mírového sdružení – iniciativy za demilitarizaci společnosti k zásahu proti manifestaci dne 17. listopadu.

Prohlášení Nezávislého mírového sdružení – iniciativy za demilitarizaci společnosti

Desetitisíce manifestujících vyjádřily dne 17. listopadu zásadní nespokojenost s politickým vedením státu. Toto politické vedení nedokázalo reagovat jinak, než nejhrubším násilím. Totalitní moc má zřejmě v úmyslu hájit své postavení za každou cenu. Na Národní třídě nebyli zbiti jen demonstrující studenti – je to odpověď celému národu. Právě k němu se NMS-IDS obrací s touto výzvou. Nedopusťme další krveprolití!

V těchto dnech jde o mnoho, ne-li vůbec o všechno! Není cesty zpátky! Zaměstnanci továren, podniků a závodů, podpořte stávkující studenty a herce! Podpořte demonstrující Prahu!

Řádění policejních oddílů se může dnes či zítra opakovat, a možná v podobě ještě brutálnější. Tomu můžeme zabránit jen tak, že prokážeme masové, celonárodní odhodlání i této hrozbě se postavit. Tím odradíme ony představitele vládnoucí komunistické elity, kteří v této alternativě spatřují poslední prostředek své záchrany.

Stabilizace poměrů, kterou naléhavě potřebujeme, může nastat jen tehdy, odstoupí-li původci společenských poměrů, které vehnaly zástupy do ulic, a viníci zásahu ze 17. listopadu.

NMS žádá demisi vlády a obrací se k občanům, aby tuto výzvu podpořili. Plně se ztotožňujeme s prohlášením herců, vyzývajících k dvouhodinové generální stávce v pondělí 27. listopadu. Studenti a inteligence nesmějí ve svém boji zůstat osamoceni, jinak nemohou být poraženi; s nimi však všichni ostatní, každý z nás.

Za NMS-IDS:
Jan Chudomel,
Jana Petrová,
Ruth Šormová - zástupci
a Libor Konvička

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Stanovisko rozšířeného předsednictva ústředního výboru Svazu českých dramatických umělců k 17. listopadu a ke stávce divadelníků.

Stanovisko předsednictva ÚV SČDU rozšířeno o členy výborů sekcí divadelní, filmové, televizní a rozhlasové k událostem v Praze dne 17. listopadu 1989

Předsednictvo Svazu a výbory všech sekcí na společném zasedání 20. 11. 1989 přijaly veřejné stanovisko k událostem posledních dnů.

Plně se ztotožňujeme s prohlášením českých divadelníků ze dne 18. 11. 1989 v Realistickém divadle v Praze a se všemi body prohlášení studentů pražských vysokých škol ze dne 20. 11. 1989.

Vyjadřujeme svou plnou podporu stávce českých a slovenských divadel a stávce všech studentů. Chceme být nápomocni důstojnému průběhu těchto akcí a proto ustavujeme poradní stávkový výbor SČDU.

Předsednictvo ÚV SČDU navrhuje hercům, aby dostáli svým smluvním mimodivadelním závazkům uzavřeným před 20. 11. 1989 s tím, že honoráře za období stávky poukáží ve prospěch stávkujících studentů. Dále navrhujeme, aby tvůrčí pracovníci v televizi, filmu a rozhlase postupovali stejným způsobem. Tento návrh je motivován snahou, aby naší stávkou nevznikaly další kulturní a ekonomické škody. Tento návrh se nevztahuje na generální stávku dne 27. 11. 1989.

Žádáme Čs. televizi a Čs. rozhlas, aby poskytly veřejnosti, včetně stávkujících a demonstrujících občanů, pravidelný denní diskusní pořad, byť na úkor uměleckých programů, nejlépe pod patronací Československého výboru pro lidská práva a společenského fóra, v němž by byl podán reálný obraz naší současné společenské krize a analyzovány její příčiny a hledána východiska.

Současně vyjadřujeme svou pochybnost, zda dnešní složení nejvyšších státních orgánů, včetně ministra kultury, umožňuje pozitivní východiska nalézt. Stojíme zásadně na principu tolerance a celospolečenského dialogu, z něhož nikdo nebude předběžně vylučován. Chceme tímto dnešním postojem k pozitivnímu řešení vážné vnitropolitické krize, v níž se nacházíme, přispět.

Prohlášení českých divadelníků ze dne 18. 11. 1989 v Realistickém divadle v Praze a prohlášení studentů pražských vysokých škol jsou nedílnou součástí tohoto stanoviska a jsou k němu připojeny.

HÚ, Sbírka L., xeroxová kopie.

20. listopad – Prohlášení členů filmové sekce Svazu českých dramatických umělců, dalších filmových pracovníků, kritiků a novinářů, žádající potrestání osob odpovědných za zákrok 17. listopadu a podporující generální stávku.*

LD, 21. 11. 1989.

20. listopad – Rozhodnutí ředitelů pražských divadel o účasti na společně vyhlášené týdenní stávce.*

SS, 22. 11. 1989.

20. listopad – Prohlášení pracovníků Divadla na Vinohradech o připojení se k divadelní stávce.

Prohlášení pracovníků Divadla na Vinohradech

V sobotu 18. 11. 1989 a ráno v pondělí 20. 11. 1989 se naprostá většina uměleckých, technických a dalších pracovníků DnV připojila k prohlášeni českých divadelníků z 18. 11. 1989. Spravedlivé rozhořčení nad policejním masakrem studentského průvodu 17. 11. 1989 se však každou hodinu stupňovalo šokující neschopností vedoucích státních a stranických orgánů na vzniklou situaci reagovat. Jsme pobouřeni dezinformacemi některých oficiálních sdělovacích prostředků a prohlášením předsedy české vlády F. Pitry, neodpovídajícím realitě a pomíjejícím zcela jádro problému, spočívající v dlouhodobě nakupených rozporech mezi zájmy lidu a moci. Zdůrazňujeme, že studentské a divadelnické prohlášení bylo v rozporu s tvrzením předsedy české vlády přijato několik hodin před tím, než byla rozšířena nepodložená zpráva o smrti jednoho studenta.

Připojujeme se ke všem rezolucím, které do divadla dostáváme, a plně podporujeme jejich spravedlivé požadavky.

Požadujeme proto hodnověrné a důvěryhodné záruky, že v tomto státě bude respektována vůle lidu a bude konečně vytvořena demokratická pluralitní společnost, plně uznávající všechna lidská práva.

Na podporu tohoto požadavku po dobu jednoho týdne, pokud nebude dříve splněn, neuvádíme svá plánovaná večerní představení a připojujeme se ke generální stávce v pondělí 27. 11. 1989 mezi 12.00 až 14.00 hod.

Archiv KC OF, xeroxová kopie.

20. listopad – Postoj ZO a ZV ROH Divadla na Vinohradech k situaci v zemi a požadavek SV Městských divadel pražských, aby masová média věnovala více prostoru pro svobodnou diskusi.

HÚ, Sbírka L, cyklostyl a xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Stanovisko ZO KSČ Divadla na Vinohradech, požadující mj. objektivní analýzu činnosti nejvyšších státních a městských orgánů KSČ a urychlené svolání mimořádného sjezdu KSČ.

HÚ, Sbírka L., xeroxová kopie.

20. listopad – Prohlášení herců a zaměstnanců divadla Na zábradlí o připojení se k divadelní stávce.

PROHLÁŠENÍ DIVADLA NA ZÁBRADLÍ

Nehrajeme – diskutujeme

Připojujeme se k prohlášení pražských divadelníků a solidarizujeme s prohlášením studentů pražských vysokých škol. Zastavujeme umělecký provoz v divadle, ale vítáme své diváky v hledišti, abychom jim vysvětlili naše postoje a diskutovali s nimi o současných událostech. Přijďte všichni, ať už máte vstupenky nebo ne!

Současně protestujeme proti naprosto neobjektivnímu informování Rudého práva ze dne 20. 11. 1989 o průběhu demonstrací a motivech divadelní stávky.

Žádáme ustavení nezávislé vyšetřovací komise Federálního shromáždění s účastí zástupců stávkových výborů a zástupců občanů.

Žádáme potrestání osob zodpovědných za rozpoutání pražského masakru i jeho přímých vykonavatelů. Žádáme zveřejnění jejich jmen a funkcí. Zároveň žádáme zveřejnění obrazového materiálu a informací o zdravotním stavu postižených v čs. televizi tak, aby si veřejnost sama mohla udělat úsudek o rozsahu demonstrace a adekvátnosti zásahu bezpečnostních sil.

Umělecké soubory DNZ
technický soubor DNZ
ZV ROH DNZ
ZO KSČ DNZ

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie.

20. listopad – Prohlášení členů uměleckého souboru divadla S. K. Neumanna o připojení se k divadelní stávce.

Prohlašujeme

jako členové uměleckého souboru divadla S. K. Neumanna, že pozastavujeme jakoukoli spolupráci se všemi hromadnými sdělovacími prostředky – Čs. TV, Filmovým studiem Barrandov, Čs. rozhlasem a uměleckými agenturami, a to po dobu trvání divadelní stávky v souladu s prohlášením pražských divadel.

Podepsán celý umělecký soubor,
za správnost podpisů ručí
Martin Velíšek

Dne 22. 11. 1989 se ustanovilo OF DSKN. Jeho výbor je totožný se stávkovým výborem DSKN, mluvčím je Martin Velíšek.
Dne 22. 11. se k OF DSKN svým podpisem připojilo 72 pracovníků divadla.

HÚ, Sbírka L, originál strojopisu s vlastnoručním podpisem.

20. listopad – Prohlášení pracovníků mimořádné plenární schůze ROH Laterny magiky, v němž mj. odsuzují zákrok bezpečnostních složek 17. listopadu a připojují se ke generální stávce.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Dopis stávkového výboru Městských divadel pražských vedení závodu ČKD Dukla s pozváním na diskusní večery v divadle pro zaměstnance závodu.

ČKD Dukla – n. p.
Thámova 11
Praha 3
Ředitelství
Závodní výbor ROH
Závodní výbor KSČ

Vážení spoluobčané,
obracíme se na vás jako na svůj družební závod, s nímž nás spojuje nejen mnohaletá formální dohoda, ale i četná přátelská setkání. Jde nám o to, abychom předešli v této vzrušené době snahám oddělovat tzv. „inteligenci" a tzv. „pracující", jak jsme tomu byli v posledních měsících často svědky.

Páteční manifestace studentů k uctění památky 17. listopadu 1939 se v závěru zvrhla v nelítostné masakrování poklidně demonstrujících lidí. Studenti i divadla se rozhodli reagovat na tuto skutečnost týdenní protestní stávkou. Domníváme se, že je třeba, aby vedení našeho státu bralo na vědomí názory nejširších vrstev občanstva, aby byly slyšeny i hlasy neoficiální, poctivě uvažující o mravní, ekologické i ekonomické budoucnosti našeho národa. Svůj názor do jisté míry vyslovily již i některé noviny (Svobodné slovo, Lidová demokracie), avšak stále dochází k ne-

pravdivým informacím, které například popírají při manifestaci 17. listopadu násilí pořádkových sil a tzv. „červených baretů" a lživě uvádějí smyšlený fakt, že demonstranti žádali „fyzickou likvidaci komunistů" (oznámení ČTK, jak vyšlo např. v Rudém právu 20. 11.). Požadujeme, aby sdělovací prostředky informovaly pravdivě a otevřeně.

Místo představení ve dnech 18. až 25. listopadu se setkávají herci i techničtí pracovníci našeho divadla s diváky, aby je seznámili s prohlášením k dané situaci a nabídli divadelní prostor scény Rokoka i ABC k veřejné diskusi.

Zveme zaměstnance našeho družebního závodu, aby se těchto setkání zúčastnili, ať již v hledišti, nebo spolu s námi na jevišti.

Prosíme ředitelství a oba závodní výbory, aby s tímto dopisem seznámili co nejrychleji všechny zaměstnance ČKD Dukla.

Přikládáme prohlášení divadelních umělců ze soboty 18. listopadu 1989.

Za členstvo Městských divadel pražských
stávkový výbor MDP

HÚ, Sbírka L, xerorová kopie strojopisu.

20. listopad – Protest pracovníků Národního divadla proti zásahu 17. listopadu a oznámení o připojení se k divadelní stávce.

Prohlášení pracovníků Národního divadla Praha

Dosud jsme se domnívali, že tím nejsmysluplnějším, co od nás společnost očekává, je za všech okolností hrát co nejlépe divadlo. Nepředpokládali jsme, že nastanou okolnosti, kdy budeme nuceni dojít k přesvědčení, že výrazem naší občanské povinnosti je divadlo nehrát.

V pátek 17. 11. 1989 se uskutečnila povolená manifestace vysokoškolských studentů u příležitosti Mezinárodního dne studentstva. Pietní akt na památku Jana Opletala byl podpořen tisíci dalšími spoluobčany. Když se průvod dostával k centru města, byli někteří z nás svědky napadení a zmasakrování účastníků pokojné manifestace. Jsme nesmírně pobouřeni brutalitou policejních složek a zvláštních bezpečnostních jednotek MV, které způsobovaly těžká zranění nejen studentům, ale i starým lidem a dětem. Odsuzujeme rovněž to, že proti demonstrantům byly použity obrněné transportéry a sítě na chytání lidí, a to od složek, které mají za úkol ochraňovat bezpečnost občanů. My, pracovníci Národního divadla, dáváme všechny naše síly a um k dispozici tomuto státu, milujeme svůj národ. Chceme demokratickou, socialistickou společnost, odmítáme uvedenou bestialitu a žádáme soudní vyšetření a potrestání všech, kdo celou akci nařídili a na všech stupních organizovali a vedli, jakož i těch řadových příslušníků jednotek, kteří se dopustili surového násilí. Od ledna t.r. jsme již několikrát protestovali proti podobným zákrokům, ale marně. Proto jsme se rozhodli na výraz protestu připojit se k výzvě, kterou vydalo shromáž-

dění divadelníků 18. 11. 1989, a po celý týden nehrát představení na jevištích ND, Smetanova divadla, Nové scény a Laterny magiky a místo nich seznamovat obecenstvo s naším stanoviskem.

Zároveň žádáme sdělovací prostředky, televizi, rozhlas, film a tisk, aby vylíčily pravdivě všechny události a nepokoušely se zatajovat pravdu, jako až doposud.

Mimořádná plenární schůze ROH zaměstnanců ND

Praha, 20. 11. 1989

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Veřejná diskuse pracovníků Realistického divadla s diváky o politické situaci.

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku.

20. listopad – Prohlášení z veřejného shromáždění 1500 českých výtvarných umělců a architektů ve výstavní síni Mánes k situaci ve společnosti.

Dne 20. listopadu 1989 na veřejném shromáždění 1500 výtvarných umělců a architektů ve výstavní síni Mánes bylo jednohlasně vyjádřeno připojení výtvarníků a architektů k Občanskému fóru. Současně byl jednohlasně zvolen koordinační výbor. Shromáždění odhlasovalo a podpisy potvrdilo následující provolání:

PROVOLÁNÍ VÝTVARNÝCH UMĚLCŮ K VLÁDĚ ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY, ÚV KSČ, SDĚLOVACÍM PROSTŘEDKŮM a SPOLUOBČANŮM

K událostem 17. listopadu 1989 nemůžeme a nechceme zůstat lhostejní. Sílící policejní represe vyvrcholily krví. Je absurdním a pro nás nepřijatelným faktem, že jsou lidé biti proto, že manifestací a bez násilí požadují demokracii a revizi již neudržitelné situace politické, hospodářské a kulturní.

Vedení státu, které tak brutálním způsobem likviduje protinázor, ztrácí důvěru lidu, který se nikdy nevzdá práva své názory a požadavky vyslovovat.
Od vlády ČSSR požadujeme:

1. zastavit represe;
2. zahájit vyšetřování brutálního zákroku proti studentům;
3. veřejně odhalit iniciátory těchto policejních zákroků a postihnout viníky;
4. zaujmout a zveřejnit stanovisko ke jmenovaným událostem, odvolat odpovědné osoby;
5. zásadně zrevidovat dosavadní politiku;
6. zahájit skutečný, veřejný dialog se zástupci Občanského fóra.

Jsme členy uměleckého svazu. Jako takoví, vzhledem k závažnosti vzniklé situace, žádáme:

a) aby vedení SČVU svolalo předsednictvo ÚV SČVU na čtvrtek dne 23. listopadu 1989;
b) aby předsednictvo SČVU přednostně před ostatními problémy SČVU projednalo obsah tohoto provolání a přijalo k němu usnesení;
c) aby se SČVU a ČFVU připojily k protestním akcím studentů a divadelních umělců tím, že ve všech galeriích budou zveřejněny texty tohoto provolání a v galerii Mánes a galerii Václava Špály budou navíc k dispozici podpisové archy.

Toto provolání bylo dne 20. listopadu 1989 dáno k dispozici sdělovacím prostředkům.

Připojují se dělníci JZD Sychrov – 54 podpisy.

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku s vlastnoručními podpisy.

20. listopad – Stanovisko České filharmonie k politické situaci v zemi s politickými požadavky.

Stanovisko České filharmonie

V těchto chvílích,
ve chvílích, kdy moc mocných je co chvíli demonstrována s krutou přesvědčivostí, kdy paragrafy jsou čím dále ohebnější a podpisy pod deklaracemi čím dál vybledlejší,
v této chvíli i my, členové České filharmonie, pozvedáme svůj hlas proti bezpráví a násilí a kategoricky odsuzujeme opakované represivní zásahy ozbrojených složek proti pokojným shromážděním. Pozvedáme svůj hlas, abychom protestovali proti zlovolné brutalitě, ke které došlo od začátku tohoto roku již poněkolikáté.
Pozvedáme svůj hlas,
protože neexistují žádné záruky, že k podobným násilným akcím nebude i nadále docházet.
Na protest proti surovým skutečnostem přerušujeme veškerou naši koncertní činnost. Podporujeme a stavíme se plně za prohlášení a požadavky pražských studentů, herců pražských divadel, členů Svazu skladatelů a koncertních umělců včetně prohlášení Občanského fóra z těchto dnů. Připojujeme se k vyhlášení generální stávky dne 27. listopadu t.r. od 12 do 14 hodin.
Požadujeme:

1. aby odstoupili ze svých funkcí všichni političtí představitelé, kteří jsou zodpovědni za současný politický stav i za opakované represe,
2. ustavení nezávislé vyšetřovací komise, která vyšetří brutální policejní zákroky z letošního roku a navrhne potrestání osob zodpovědných za tyto akce,
3. zaručení všech ústavních svobod včetně svobody shromažďovací, spolčovací, práva petičního a svobody tisku.

Vyzýváme všechny lidi dobré vůle, všechny naše spoluobčany, aby se k nám připojili!

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Prohlášení orchestru Pražských symfoniků proti zásahu vůči studentské demonstraci.*

ČTK–PR–21

20. listopad – Prohlášení členů ROH Studia dokumentárních filmů Krátkého filmu k politické situaci v zemi.

Prohlášení
členů ROH Studia dokumentárních filmů Krátkého filmu

Členové ROH, zaměstnanci Studia dokumentárních filmů Krátkého filmu, kteří se s ohledem na události posledních dnů sešli na mimořádné schůzi v pondělí 20. listopadu 1989, přijali toto prohlášení:

1) Členská schůze se jednomyslně připojuje k prohlášení členů skupiny KSČ Studia dokumentárních filmů Krátkého filmu v tomto znění:
„Pod vlivem zhoršující se politické a hospodářské situace v zemi a zejména pod vlivem událostí z pátku 17. 11. 1989 se členové stranické skupiny obracejí na výbor ZO KSČ KF a ÚV KSČ:
   1. Nesouhlasíme s brutálním zásahem ozbrojených složek MV proti pokojné demonstraci pražských studentů dne 17. 11. t.r. Tento zákrok považujeme za neadekvátní, politicky neuvážený a neomluvitelný.
   2. Žádáme okamžité vytvoření nezávislé komise, která vyšetří okolnosti tohoto zásahu a zavedení trestního řízení proti osobám za tento zákrok odpovědným, ať jsou v jakékoliv funkci a postavení.
   3. Události v Praze jsou výsledkem dlouholeté špatné politiky vedení KSČ. Toto vedení se ve svém rozhodování stále více uchyluje k politice konfrontace, namísto dialogu, tolik potřebného pro zdravý společenský vývoj. Proto navrhujeme, aby osoby ve vedení KSČ, odpovědné za celkovou situaci v zemi, odstoupily a umožnily práci na skutečné obnově politické i ekonomické situace v zemi.
   4. Žádáme předsednictvo ÚV KSČ, aby urychleně vypracovalo akční program strany, který bude řešením všech nahromaděných problémů, a předložilo jej k veřejné diskusi.
   5. Protože ani nám není lhostejný stav v naší zemi, připojujeme se k návrhu na uspořádání generální stávky dne 27. 11. 1989 od 12 do 14 hodin."
2) Náš názor na pobuřující a nepochopitelné události, ke kterým došlo v Praze 17. 11. t.r., se plně ztotožňuje s prohlášením Čs. strany socialistické k 17. 11. 1989

tak, jak bylo uveřejněno dnes ve Svobodném slovu. Toto prohlášení podporujeme, protože jako jediné oficiálně publikované stanovisko pravdivě vystihuje vážnost situace.

Dále jsme se seznámili s deklarací studentů DAMU z 18. 11. t.r., prohlášením kulturních pracovníků z 18. 11 t.r. a stanoviskem MV SSM z 19. 11. 1989, se kterými v plném rozsahu souhlasíme.

3) Připojujeme se k návrhu na vyhlášení generální stávky v pondělí 27. 11. 1989 v době od 12 do 14 hodin s výjimkou filmových štábů, které budou natáčet její průběh.
4) Jako publicisté pokládáme za svou povinnost přispět k pravdivému informování veřejnosti urychleným vydáním filmového týdeníku z materiálů, které v těchto dnech natáčejí naše štáby.
5) S tímto prohlášením seznámíme ostatní DV ROH Krátkého filmu a ZV ROH našeho podniku, aby neprodleně svolal plenární schůzi odborářů v Krátkém filmu k posouzení současné politické situace.

Členové ROH Studia dokumentárních
filmů Krátkého filmu
L.S.: org. číslo 24-0044-3101
ZO ROH Krátký film
DÍLENSKÝ VÝBOR
Studio dokumentárních filmů
2 nečitelné podpisy

Tento text bude zaslán:
DV ROH KF – všem
ZV ROH KF
vedení KF
Pražské odbor. radě
Odbor. svazu pracovníků ve školství, vědě a kultuře ÚRO
Redakcím Svobodného slova a Práce
SČDU
MV SSM
DAMU - FV SSM

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručními podpisy.

20. listopad – Dopis Karla Gotta předsedovi vlády ČSSR.*

Vážený pane předsedo vlády,
obracím se na Vás se svými čerstvými pocity po pátečních událostech v pražských ulicích, které mnou otřásly. Víc než čtvrt století zpívám našemu publiku písně o lásce, přátelství a něžných vztazích, písně úspěšné nejen u publika, ale které přinesly i mně nakonec ocenění nejvyšší od naší vlády. Proto mi nemůže být

lhostejné, když bylo použito neadekvátního tvrdého zásahu naší bezpečnosti proti pokojnému studentskému shromáždění. Prosím Vás proto, pane předsedo vlády, abyste zvážil a podnikl kroky k zabránění opakování podobných situací a pomohl umožnit ten slibovaný ohrožený celospolečenský dialog mezi všemi.

Karel Gott

SS, 22. 11. 1989.

20. listopad – Stanovisko členů ZV ROH Úřadu prezídia ČSAV k vnitropolitickým událostem a k 17. listopadu.

Stanovisko
členů ZV ROH ÚP ČSAV k posledním vnitropolitickým událostem

Členové ZV ROH Úřadu prezídia ČSAV vyjadřují své znepokojení nad současným vývojem vnitropolitické situace, který vyvolává mezi širokým okruhem našich spolupracovníků důvodné obavy o další vývoj procesu demokratizace a ekonomických změn ve společnosti.

V této souvislosti členové ZV ROH ÚP ČSAV zaujímají toto stanovisko k posledním událostem:

- současná situace vyžaduje citlivé řešení všech problémů výhradně politickými prostředky,
- za východisko z této situace považujeme otevřený celospolečenský dialog a současně důrazně odmítáme všechny síly, kterým jde o konfrontaci a násilí,
- odsuzujeme použití represivních opatření ze strany bezpečnostních složek proti shromáždění především studentů k výročí 17. listopadu, která neodpovídala danému společenskému a politickému vývoji a jsou projevem politické neprozíravosti.

Se zápisem ze schůze ZV ROH dne 20. 11. 1989 odesláno na ÚVOS školství a vědy.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Seznam ústavů ČSAV a výzkumných ústavů, které přijaly prohlášení k 17. listopadu:

Odborový úsek Pedagogického ústavu J. A. Komenského, pracovníci úseku Fyzikálního ústavu ČSAV (HÚ, SB/AKA K. Vereš – 11), pracovníci Fyzikálního ústavu ČSAV, mimořádná členská schůze ZO SSM Matematického ústavu ČSAV, dopis ZO KSČ Výzkumného ústavu vodohospodářského adresovaný ÚV KSČ.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Stanovisko pracovníků Encyklopedického institutu ČSAV k 17. listopadu a k Prohlášení ČSS ze dne 20. listopadu.

My, níže podepsaní, při vědomí kolektivní zodpovědnosti, odsuzujeme brutální zásah pořádkových sil při pokojné demonstraci dne 17. listopadu a připojujeme se k Prohlášení Československé strany socialistické ze dne 20. 11. 1989, žádající mj. zásadní změnu politického klimatu v naší zemi.

Spolu s podpisovými archy předáno redakci Svobodného slova v pondělí 20. 11. 1989.

HÚ, Sbírka I., xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Prohlášení pracovníků Fyziologického ústavu ČSAV k 17. listopadu 1989 s politickými požadavky.

Prohlášení

S hlubokým politováním a pocitem smutku jsme se dozvěděli, že během spontánního pokračování studentské manifestace, která se uskutečnila dne 17. 11. t.r. k uctění památky Jana Opletala, došlo k hrubému zásahu bezpečnostních složek, jehož výsledkem bylo vážné zranění mnoha studentů. Jsme přesvědčeni, že ve styku s lidmi obecně a s mladou generací zvláště nelze používat násilí k řešení názorových rozdílů. Je třeba vést dialog, postupovat citlivě a ohleduplně. Mnoho z nás je absolventy fakult Karlovy univerzity a ČVUT, fakult, jejichž studenti se této manifestace zúčastnili a byli zásahem bezpečnostních složek tvrdě postiženi. Považujeme tyto události i za naši věc a proti tomuto aktu násilí s rozhořčením protestujeme.

Žádáme, aby vedení našeho státu učinilo okamžitá opatření, aby se v budoucnu podobná tragédie nemohla opakovat. Požadujeme, aby generální prokuratura ČSSR plně vyšetřila postup pořádkových sil, aby Federální shromáždění a vlády republiky ustavily komisi k přešetření všech skutečností vážících se k těmto událostem a aby z těchto šetření byly vyvozeny konkrétní závěry a byla s nimi seznámena veřejnost. K objektivnímu vyšetření musí být v komisi zastoupeni též studenti, pořadatelé manifestace ze 17. listopadu 1989. Současně žádáme, aby zadržení studenti byli propuštěni a bylo zastaveno jakékoli další řízení proti nim.

S vědomím občanské zodpovědnosti chceme zdůraznit, že podobný zásah je v přímém rozporu s věcí socialismu v naší vlasti a vážně ji oslabuje. Žádáme proto,

aby vláda vytvořila záruky, které by dovolily řešit nazrálé problémy demokratickou cestou a s vyloučením násilí.

Pracovníci Fyziologického ústavu ČSAV

HÚ, Sbírka L., xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Prohlášení ZV ROH Geofyzikálního ústavu ČSAV k 17. listopadu s politickými požadavky.

Prohlášeni ZO ROH Geofyzikálního ústavu ČSAV

1. Odsuzujeme brutální zásah bezpečnostních orgánů proti pokojné studentské demonstraci v Praze 17. listopadu 1989.
2. Navrhujeme vytvoření komise pro důkladné prošetření postupu pořádkových sil proti páteční demonstraci a žádáme o spravedlivé potrestání všech zodpovědných osob a žádáme okamžité záruky, že tyto zásahy nebudou opakovány.
3. Žádáme okamžité propuštění všech osob zadržených v souvislosti s manifestací 17. 11. 1989 a všech politických vězňů.
4. Po opakovaných brutálních zásazích pohotovostního pluku MV žádáme o jeho rozpuštění.
5. Žádáme o důsledné dodržování shromažďovacího práva zaručeného ústavou ČSSR.
6. Žádáme o adekvátní a pravdivou informovanost v masových sdělovacích prostředcích a vystupujeme proti všem snahám o výklad událostí ze 17. 11. 1989 jako protisocialistických provokací.
7. Vzhledem k tomu, že současné stranické a státní vedení nese plnou zodpovědnost za vzniklou situaci, a jsme přesvědčeni, že není schopno ji řešit, žádáme jeho odstoupení.
8. Žádáme vypsání svobodných a demokratických voleb do zastupitelských orgánů a zahájení celonárodního dialogu se všemi názorovými skupinami.
9. Na podporu našich požadavků jsme připraveni připojit se k jednorázové generální stávce.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

20. listopad – Prohlášení ZO KSČ, ZO ROH a ZO SSM, úseků ROH technického oddělení a ionosférického oddělení Geofyzikálního ústavu ČSAV k 17. listopadu obsahující politické požadavky.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Prohlášení ZV ROH Matematického ústavu ČSAV k 17. listopadu s politickými požadavky.

Jsme hluboce otřeseni brutálním zásahem bezpečnostních složek proti studentskému průvodu ve večerních hodinách dne 17. listopadu. Jde o opakovaný hrubý a násilný zásah proti bezbranným lidem vedený se záměrnou a nesmyslnou brutalitou. Byla to vážná politická chyba, která demonstruje neschopnost vedoucích struktur řešit konstruktivně a demokraticky dnešní hlubokou krizi v naší společnosti. Plně se stavíme za požadavky vznesené Městským výborem SSM v Praze a zveřejněné v Mladé frontě dne 20. 11. 1989. Požadujeme zejména objektivní vyšetření událostí, povolání k odpovědnosti všech těch, kteří za toto zbytečné násilí nesou služební odpovědnost, a odstoupení politicky zodpovědných osob. Dále žádáme, aby naše hromadné sdělovací prostředky přinášely objektivní a úplné informace o událostech v Československu a aby tato informovanost byla základem k nezbytnému celospolečenskému dialogu. Naléhavě žádáme, aby byly učiněny všechny potřebné kroky pro vyvedení naší země ze současného stavu. Žádáme společenské a právní záruky, že se podobné otřesné události již nebudou opakovat. Soudíme, že současnou krizi československé společnosti lze řešit pouze urychlením demokratických reforem včetně přípravy a uspořádání svobodných voleb.

Vedení Matematického ústavu
Výbor ZO KSČ MÚ ČSAV
ZV ROH MÚ ČSAV
Výbor ZO SSM MÚ ČSAV 4 nečitelné podpisy

Toto stanovisko bylo jednomyslně schváleno členskou schůzí základní organizace ROH Matematického ústavu ČSAV dne 20. 11. 1989.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

20. listopad, 15 hod. – Stanovisko členské schůze ROH Prognostického ústavu ČSAV k současné politické situaci.

Stanovisko pracovníků Prognostického ústavu ČSAV k současné společensko-politické situaci

V ČSSR se v posledních dnech a hodinách vytváří nová politická situace. Vývoj této situace se formuje v zákonitých návaznostech s vývojem situace v SSSR, PLR, Maďarsku, NDR, BLR a v celém světě. Jde o objektivní historický proces, který by bylo hluboce mylné považovat za emocionální výbuch části mladé generace a kulturní fronty. Objektivní nutnost hluboké přestavby čs. společnosti a ekonomiky je diskutována již delší dobu a z diskusí vyplývají zcela jednoznačné směry základních reforem, které široká většina obou národů požaduje. Přitom tyto reformy nejsou záležitosti subjektivních přání a emocí, ale nutným krokem, nemá-li se ČSSR ocitnout mimo ty cesty evropského a světového vývoje, kde se reálně rozhoduje

o dalším pokroku země. Jinak půjde o pokračování stagnace směřující k úpadku a ztrátě po staletí vytvářeného historického místa ve světě.

Nová politická situace vyžaduje nových politických řešení a to bez otálení, nemá-li docházet k anarchii až ke konfrontaci a krveprolití. Je třeba s veškerou odpovědností varovat před politikou krvavé konfrontace, která by mohla mít neblahé následky. Jakýkoliv pokus o opakování posledních pekingských variant v Praze, v ČSSR, uprostřed Evropy, by byl nerealistickým pokusem, který by znamenal otevření nových výbuchů roztrpčení, nevole a protestu stále širších lidových vrstev včetně všech rizik dlouhodobé destabilizace a dalšího zhoršení politické i hospodářské situace.

Proto je nutno s vysokou odpovědností volat k rozumu, který velí ke skutečně humánnímu postupu na bázi rozhodné demokratizace. Je nutné, aby především s velikou odpovědností zaujaly nekonfrontační reformní pozici vládnoucí struktury, aby přistoupily k naprosto otevřenému, širokému dialogu a na jeho základě urychleně formulovaly akční program zabezpečující zásadní politické reformy, otevírající plný prostor světově přiznaným lidským právům a jejich civilizačně uznaným právním vyjádřením, až po mírný nekonfrontační vývoj situace směrem k všeobecným demokratickým volbám.

Nelze přitom ovšem zcela ponechat stranou reformy ekonomické, orientované k moderní tržní ekonomice při využití možnosti strukturálních změn, otevírající čs. ekonomiku světu a řešení její konkurenceschopnosti, vytvoření nové společenské atmosféry přející podnikavosti, rozvoji tvořivých sil a tvořivé práci, a na promyšlených programových základech v tomto směru rozvíjet dlouhodobou nelehkou, ale k trvalému vzestupu orientovanou československou cestu k hospodářské prosperitě. Je možné i nutné rozvíjet takové cesty ekonomické reformy, které bez hrozivé inflace, ztráty úspor a dopadu do široké nezaměstnanosti povedou k postupnému vzestupu životní úrovně. Nebude to lehké, nepůjde to bez obětí, ale je to v silách československé ekonomiky.

Ve všech těchto historických souvislostech, na jejím konkrétním průsečíku v srdci Evropy, v Praze a v ČSSR nutno plně chápat nedávné i současné demonstrace studentstva i dalších vrstev obyvatelstva, s nimiž i vědečtí i ostatní pracovníci Prognostického ústavu ČSAV (PGÚ ČSAV), vedeni svými celoživotními morálními postoji, vyjadřují svůj souhlas. Proto odsuzujeme páteční represe, žádáme prošetření jejich zavinění a potrestání viníků. Již ode dneška nutno definitivně skončit s jakýmikoliv represemi proti mírným shromážděním, ať se konají kterýmikoliv ideovými hnutími a kdekoliv v republice. Nutno neprodleně zabezpečit svobodu shromažďování, slova i tisku, ale jde o více, jde o vytváření nové politické situace a její nové řešení v našich tradicích, bez krveprolití, a o dosažení nového, všenárodního porozumění i v těchto těžkých hodinách. Cesta konfrontace není přijatelná. Je nutno rozvinout všechny politické, kulturní i hospodářské síly a zájmy k vytvoření nového všenárodního dorozumění za nové, demokratické Československo.

Schváleno na mimořádné členské schůzi ROH PGU ČSAV dne 20. 11. 1989 v 15 hod.

Archiv VŠE-78, počítačová technika.

20. listopad – Stanovisko pracovníků Ústavu československých a světových dějin ČSAV v Praze k zákroku pořádkových sil 17. listopadu s politickými požadavky.

My, pracovníci Ústavu československých a světových dějin ČSAV v Praze se ztotožňujeme s prohlášením MV SSM a MVR SSM v Praze ze dne 19. listopadu 1989, které vyjádřilo znepokojení nad zásahem pořádkových sil proti účastníkům pokojné studentské manifestace dne 17. 11. t.r. Tento zásah byl neadekvátní situaci a lze jej hodnotit jako neuvážený politický čin.
Požadujeme proto:

1. aby byla ustavena nezávislá a objektivní vyšetřovací komise, jejíž práce by se účastnili zástupci studentů a veřejnosti;
2. potrestání osob, které na tomto zásahu nesou vinu;
3. aby o výsledcích jednání vyšetřovací komise podaly naše sdělovací prostředky pravdivou a nezkreslenou informaci. Rovněž požadujeme, aby veřejnost byla pravdivě informována o všech dalších společenských a politických událostech v naší vlasti.

Souhlas s tímto prohlášením stvrzujeme podpisem.

Na vědomi: Federální vláda ČSSR
sdělovací prostředky

72 podpisy

HÚ, Sbírka I., xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

20. listopad – Stanovisko ZO KSČ Ústavu dozimetrie záření ČSAV k zásahu bezpečnostních složek dne 17. listopadu a k situaci ve společnosti.

Na základě dostupných informací se domníváme, že zásah bezpečnostních složek dne 17. 11. 1989 nebyl adekvátní vzniklé situaci. Žádáme proto nezávislé, důkladné a rychlé prošetření tohoto zásahu a zveřejnění jeho výsledků, včetně důsledků vyvozených ve všech příslušných orgánech. Jsme si vědomi narůstajícího napětí ve společnosti a jsme přesvědčeni, že pro další rozvoj našeho státu k plně rozvinuté socialistické a demokratické společnosti je nezbytné plně rozvinout formy otevřeného dialogu mezi všemi vrstvami společnosti, které mají o tento vývoj zájem. Strana, která bude vedena v tomto duchu, má šanci se v tomto procesu aktivně uplatnit.

L.S.:
Základní organizace
Komunistické strany Československa
Ústav dozimetrie záření ČSAV
obvod Praha 3

Jindřich Homola
předseda ZO KSČ ÚDZ ČSAV

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

20. listopad – Prohlášení ZO ROH a ZO SSM Ústavu fyziologických regulací ČSAV předsedovi vlády ČSSR L. Adamcovi, odsuzující zásah proti studentské manifestaci dne 17. listopadu a oznamující účast na generální stávce.

Ladislav Adamec
Předseda vlády ČSSR
Nábřeží kpt. Jaroše 4
110 00 Praha 1

Prohlášení ZO ROH a ZO SSM Ústavu fyziologických regulací ČSAV

My, níže podepsaní odboráři, svazáci a zaměstnanci Ústavu fyziologických regulací Československé akademie věd vyjadřujeme své rozhořčení nad brutálním zásahem příslušníků pohotovostních vojsk a speciálních jednotek ministerstva vnitra proti pokojné studentské manifestaci dne 17. listopadu 1989 a nad rigidním a nezodpovědným jednáním těch, kteří k těmto represím dali příkaz.

Nemůžeme a nechceme se spolu s oficiálními představiteli a většinou informačních médií tvářit, jako by se nic nestalo, a i když vycházíme ze zásady zachování veřejného pořádku, neschvalujeme naprosto neadekvátní metody k jeho udržení. Žádná skutečnost, ani nepovolená demonstrace, nemůže ospravedlnit organizované násilí na vlastním lidu, v tomto případě na mladých lidech a budoucích příslušnících naší inteligence. Takový přístup je neslučitelný s morálními hodnotami civilizované společnosti.

Požadujeme, aby byla okamžitě ustavena nezávislá parlamentní komise se zástupci studentů a veřejnosti, která by vyšetřila celý průběh událostí, a aby viníci byli voláni k zodpovědnosti. Současně požadujeme, aby byly dány právní záruky zajišťující, že se podobná situace nebude již nikdy opakovat.

Jelikož dosavadní postup vlády a strany neumožnil řešení neustále narůstající společenské krize, vyjadřujeme své rozhodnutí přijmout výzvu studentů pražských vysokých škol ze dne 20. listopadu 1989 ke generální stávce dne 27. 11. 1989 od 12 do 14 hod.

Na vědomí:
Prof. MUDr. Z. Dienstbier, DrSc., předseda Československého výboru pro lidská práva a humanitární otázky
M. Zavadil, předseda Ústřední rady odborů
V. Mohorita, předseda ÚV SSM
akademik J. Říman, předseda ČSAV
Československá tisková kancelář

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Prohlášení ZO SSM a neorganizovaných mladých pracovníků Ústavu hematologie a krevní transfúze k 17. listopadu obsahující politické požadavky.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Dopis pracovníků Ústavu makromolekulární chemie ČSAV prezidentu republiky G. Husákovi s žádostí, aby byly vyšetřeny události 17. listopadu.

Dr. Gustáv Husák
prezident Československé socialistické republiky
Praha - Hrad

Vážený pane prezidente,
po skončení vzpomínkového a pietního aktu k uctění památky Jana Opletala došlo v Praze dne 17. listopadu t.r. k zákroku bezpečnostních a pořádkových sil proti manifestujícím občanům. Podle všech dostupných informací byl tento nevyprovokovaný zákrok nepřiměřeně brutální a došlo při něm ke zranění desítek, převážně mladých lidí.

My, pracovníci Ústavu makromolekulární chemie ČSAV, kteří jsme se dnes shromáždili z podnětu ZO ROH a ZO SSM, jsme se rozhodli obrátit se na Vás jako na nejvyššího ústavního činitele ČSSR s tímto svým stanoviskem.
Žádáme Vás, vážený pane prezidente, abyste

1. využil svých pravomocí hlavy státu a vrchního velitele čsl. branných sil k okamžitému zastavení stupňujících se násilných akcí proti bezbranným občanům,
2. podpořil požadavky o ustavení nezávislé komise s cílem nestranného vyšetření a zveřejnění všech okolností zásahu ze 17. listopadu a potrestání všech, kteří při nich porušili zákon a překročili své pravomoci.

Pracovníci Ústavu makromolekulární
chemie ČSAV na shromáždění pořádaném dne 20. 11. 1989
z podnětu ZO ROH a ZO SSM

Za správnost:

Ing. M. Kubín, CSc.
předseda ZV ROH
L.S.: Org. číslo 23-0052-3104
ZO ROH-Odborový svaz pracovníků
školství a vědy
Závodní výbor

Ing. M. Provazník
předseda ZO SSM
L.S.: nečitelné razítko

Ústav makromolekulární chemie ČSAV
1 Heyrovského nám. 2 162 06 Praha 6 - Břevnov

Na vědomí: Rudé právo, Mladá fronta, Svobodné slovo, Práce, Lidová demokracie, ČTK, Městská vysokoškolská rada SSM Praha, Městský výbor SSM Praha, Čs. výbor pro lidská práva a humanitární spolupráci

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku s razítky a vlastnoručními podpisy.

20. listopad – Stanovisko mimořádného celoústavního shromáždění pracovníků Ústavu molekulární genetiky ČSAV k událostem dne 17. listopadu.

Stanovisko pracovníků Ústavu molekulární genetiky ČSAV k událostem dne 17. listopadu 1989 v Praze

Pracovníci ÚMG ČSAV v Praze se sešli na mimořádném celoústavním shromáždění svolaném z iniciativy všech zaměstnanců dne 20. 11. 1989 a posoudili události, ke kterým došlo v Praze dne 17. 11. 1989 v souvislosti s manifestací konanou k uctění památky studenta Jana Opletala.

Pracovníci ÚMG ČSAV odsuzují zásah bezpečnostních sil proti shromážděným studentům 17. 11. 1989 v Praze. Požadují proto vytvoření příslušné parlamentní komise, která by tyto události objektivně posoudila. Žádají, aby zodpovědní činitelé, kteří k zákroku dali příkaz, byli odvoláni z funkce a spolu s příslušníky pořádkových sil, kteří se dopustili násilností, byli potrestáni podle zákona.

Současně vyjadřují podporu požadavkům na důsledné ozdravení politického života v naší zemi.
Požadují zejména:

a) obnovení základních politických svobod – svobody slova, tisku, shromažďování a spolčování, uspořádání skutečně svobodných voleb;
b) okamžité zahájení otevřeného celospolečenského dialogu mezi všemi složkami naší společnosti. Z tohoto dialogu nesmí být nikdo a priori vyloučen;
c) plné a nezkreslené informování veřejnosti o výsledcích jednání vlády zaměřeném k vyřešení současné společenské krize;
d) okamžité zastavení represivních akcí proti účastníkům pokojných manifestací a propuštění politických vězňů;
e) poskytnutí záruk, že podobné nepřiměřené zákroky státní moci proti občanům se již nebudou opakovat;
f) v rámci přípravy nové ústavy zřízení nezávislého ústavního soudu a uspořádání celonárodního referenda k návrhu ústavy.

Solidarizují plně s prohlášením studentů a pedagogů pražských vysokých škol a podporují jejich požadavek na zřízení demokratických akademických fór. Vyzývají studenty, pracovníky vysokých škol a vědeckých institucí, aby využili všech politických prostředků k řešení současné situace ve společnosti a předešli tak dalšímu násilí. Účastníci shromáždění podporují požadavek studentů na vyhlášení generální stávky dne 27. 11. 1989 od 12 do 14 hodin.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

20. listopad – Dopis členů a kandidátů KSČ a ostatních pracovníků Ústavu pro filosofii a sociologii ČSAV adresovaný ÚV KSČ, v němž je odsouzen zákrok proti účastníkům studentské demonstrace dne 17. listopadu.

Československá akademie věd
Ústav pro filosofii a sociologii
sekce pro výzkum vědeckotechnické revoluce
Praha 1, Jilská 1

Ústřední výbor
Komunistické strany Československa
Praha

Soudruzi,

my, podepsaní členové a kandidáti Komunistické strany Československa a ostatní pracovníci Ústavu pro filosofii a sociologii ČSAV Praha, účastníci veřejné stranické schůze dne 20. 11. 1989 rozhodně odsuzujeme brutální zákrok složek mocenského aparátu proti účastníkům pokojné studentské demonstrace 17. listopadu 1989 v Praze. Tento zákrok považujeme nejen za porušení základních občanských práv zaručených Ústavou ČSSR, ale rovněž za další projev chybné politiky nynějšího stranického a státního vedení. Namísto hledání cest a prostředků k adekvátnímu politickému řešení společenských problémů podněcuje postup těchto orgánů násilnou konfrontaci.

Proto požadujeme:

1. Objektivní vyšetření celého incidentu nezávislou vládní komisí, v níž by byly zastoupeny všechny demokratické složky československé společnosti, pravdivé informování o celé záležitosti a obecněji otevření sdělovacích médií alternativním názorům a stanoviskům,
2. potrestání viníků tohoto brutálního zákroku,
3. okamžité odvolání vedoucích politických a státních funkcionářů, kteří nesou zodpovědnost za nynější vyhrocení společensko-politické situace,
4. vytvoření ústavních záruk pro to, aby se žádné podobné násilné akce ozbrojených složek nemohly opakovat,
5. neprodlené zahájení přímého jednání se všemi zájmovými skupinami s cílem přípravy všeobecných demokratických voleb,
6. členové strany současně požadují svolání mimořádného pléna ÚV KSČ, které by neprodleně rozhodlo o příslušných kádrových změnách k zajištění skutečné

demokratizace života naší společnosti. Požadují rovněž vyloučení těch komunistů, kteří diskreditují stranu před společností.

Na vědomí:
Federální shromáždění ČSSR
Úřad předsednictva vlády ČSSR
ÚV SSM
Ústřední rada odborů
Městský výbor KSČ Praha
Československá tisková kancelář
Československá televize
Československý rozhlas
Generální prokuratura ČSSR

Veřejná členská schůze ZO KSČ ÚFS ČSAV, konaná dne 20. 11. 1989 k událostem 17. listopadu 1989 v Praze

Podpisová listina
(143 vlastnoručních podpisů)

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

20. listopad – Stanovisko výboru ZO SSM Státního výzkumného ústavu pro stavbu strojů k zákroku proti demonstraci dne 17. listopadu.

Výbor ZO SSM Státního výzkumného ústavu pro stavbu strojů v Praze 9 – Běchovicích na dnešní schůzi vyslechl brutální zákrok pořádkových oddílů a plně se ztotožnil se společným prohlášením předsednictva MV SSM a MVR SSM otištěným 20. 11. 1989 v deníku Mladá fronta. Výbor ZO toto stanovisko podporuje ve všech bodech. Dále požaduje, aby MV SSM a ÚV SSM podpořily neprodlené projednání a schválení nového zákona o shromažďování, který by nepřipouštěl použití násilí proti pokojným demonstrantům.

Projednáno na výboru ZO SSM 20. 11. 1989

S pozdravem
výbor ZO SSM SVÚSS

Na vědomí:
1. ÚV SSM
2. MV SSM Praha
3. MVR SSM Praha
4. výbor ZO KSČ SVÚSS Běchovice
5. ZV ROH SVÚSS Běchovice
6. předsednictvo vlády ČSSR

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Prohlášení pracovníků Ústředního ústavu geologického k zásahu proti demonstraci dne 17. listopadu.

Pracujícím v hornictví a geologii

Přátelé,
zasíláme Vám naši výzvu k odsouzení neslýchaného násilí, kterého se dopouští naše státní bezpečnost pod vedením zdiskreditovaných politiků na našich studentech

a pracujících. Tento postup vyvrcholil tragédií, ke které došlo 17. listopadu 1989 při demonstraci pražských studentů a dalších občanů u příležitosti vzpomínky na Jana Opletala. Masakrováním předvoje demonstrace, bitím a kopáním účastníků státní moc reagovala na požadavky desetitisíců zúčastněných o dialog, svobodu a odstoupení politiků, kteří ztratili důvěru.

Jako geologové víme, že bez svobody je nemožný jakýkoliv pokrok. Tento pokrok pendreky a kopance našemu státu nepřinesou! Je i ve Vašem zájmu, aby bezpečnostní orgány nebyly štvány proti nastupující vědecké a technické inteligenci.

Tak jako již několikrát v naší historii, prokažte odvahu a připojte se ke spoluodpovědnosti za demokratický vývoj v naší zemi. Řekněte své NE! dnešnímu politickému vedení, které se skrývá za frázemi o přestavbě a demokratizaci, aby svým brutálním činem jasně dokázalo, že mu jde pouze o zachování absolutní moci. Požadujte svobodné volby, zajištění takové vlády, která nebude ignorovat naši touhu po svobodě a demokracii; vlády, jež bude zárukou, že se tragédie ze 17. listopadu již nikdy nebude opakovat.

Za pracovníky
Ústředního ústavu geologického
1 nečitelný podpis

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

20. listopad – Protest pracovníků Výzkumného ústavu matematických strojů Vokovice proti zásahu bezpečnostních sil 17. listopadu.

Prohlášení pracovníků Výzkumného ústavu matematických strojů z pracoviště Vokovice

Jsme otřeseni brutálním zásahem ozbrojených sil proti bezbranným studentům při pokojné manifestaci u příležitosti výročí událostí 17. listopadu 1939. Tyto události nemůžeme přejít mlčením, protože bychom se museli cítit spoluviníky tohoto odsouzeníhodného jednání.

Proto se připojujeme k požadavkům vysokoškolských studentů a divadelních umělců z 18. listopadu 1989.

Žádáme:

1. Zjištění a potrestání osob zodpovědných za řízení a provádění akce ozbrojených sil proti manifestaci dne 17. listopadu v Praze.
2. Pravdivé informace o průběhu manifestací 17. a 19. listopadu, zejména o počtu zraněných.
3. Propuštění a zastavení stíhání všech osob zadržovaných v souvislosti s těmito manifestacemi, včetně aktivistů nezávislých skupin.

4. Zahájení dialogu všech složek naší společnosti o východiscích ze současné krize.
5. Zrušení článku Ústavy ČSSR o vedoucí úloze KSČ. Každá politická strana má mít tolik moci, kolik si jí získá ve svobodných volbách. Proto žádáme vypsání svobodných voleb.

Vyjadřujeme podporu stávkujícím studentům a divadelním umělcům.

Připojujeme se k výzvě k uspořádání generální stávky dne 27. listopadu 1989 od 12 do 14 hodin.

HÚ, Sbírka L, počítačová technika.

20. listopad – Dopis zaměstnanců Autoškoly Praha-Holešovice předsedovi vlády ČSSR k zásahu proti manifestaci dne 17. listopadu.

Vážený pane předsedo vlády,
my, níže uvedení zaměstnanci Autoškoly Praha-Holešovice, se připojujeme k zásadnímu nesouhlasu s brutálním a nepřiměřeným zásahem bezpečnostních složek proti účastníkům páteční manifestace, konané k uctění památky studenta Jana Opletala, při níž došlo i k vážným újmám na zdraví bezbranných demonstrantů.

Důrazně požadujeme přešetření oprávněnosti i metod zákroku a vyvození nezbytných závěrů, zejména seznámení veřejnosti s odpovědností za něj. V této souvislosti žádáme upřímný, otevřený a opravdový dialog ve všech oblastech našeho života, zejména:
– uskutečňování svobody shromažďovací a spolčovací,
– pravdivé informování veřejnosti, vyplývající ze svobody vyjadřovací a svobody tisku,
– zabezpečení vzniku skutečně humánního právního státu cestou opravdové demokracie.

Připojujeme se k protestům studentů, umělců, věřících a všech ostatních podobně smýšlejících občanů, kterým není lhostejný osud našich dětí a naší země.

Na podporu našeho stanoviska uvedených událostí ze dne 17. 11. 1989 a v obavách o schopnost stávajícího vedení naší společnosti řešit déletrvající situaci, využíváme proto jedinou možnost poklidného občanského protestu, a to vynecháním pracovní směny dne 20. 11. 1989 níže podepsanými pracovníky.

21 podpisů

Archiv KC OF, dopis, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

20. listopad – Stanovisko ZV ROH ředitelství ČKD Dukla Karlín k 17. listopadu 1989 adresované tisku, ÚV KSČ, ÚRO a vládě.

AMP, SPŠ Na Třebešíně.

20. listopad – Stanovisko odborových úseků dílenského výboru ETÚ 2 ČKD Praha, kombinát závod Elektrotechnika, odsuzující zásah pořádkových sil 17. listopadu a připojující se k prohlášení ÚV SSM z 19. listopadu.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Prohlášení pracujících provozu EKŽ závodu Elektrotechnika státního podniku ČKD Praha k událostem na Národní třídě dne 17. listopadu.

Pracující provozu EKŽ závodu Elektrotechnika s.p. ČKD-Praha se sešli na mimořádné schůzi, na které bylo přečteno prohlášení MV SSM a MVR SSM, ke kterému se připojujeme.

Domníváme se, že povinností každého čestného člověka naší vlasti je zaujmout k událostem dne 17. 11. 1989 nekompromisní stanovisko, a proto vyjadřujeme svůj zásadní nesouhlas se zákrokem bezpečnostních sil fyzickým napadením bezbranných manifestantů, neboť tyto zákroky ještě více vyhrocují napětí ve společnosti a vzbuzují přirozený odpor. Připojujeme se k názoru, že takové pokusy o řešení situace jsou neadekvátní a politicky neuvážené.

Žádáme, aby ani milice nebyla používána k zákrokům mimo území závodu. Žádáme o přešetření celé akce bezpečnostních sil a zveřejnění jmen konkrétních osob zodpovědných za tento zákrok.

Přítomno 130 členů ROH
7 členů se zdrželo hlasování

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

20. listopad – Dopis rady pracujících Interprojektu předsedovi vlády ČSSR L. Adamcovi s odsouzením zásahu proti účastníkům manifestace dne 17. listopadu.

Úřad předsednictva vlády ČSSR
předseda vlády L. Adamec

Vážený pane předsedo vlády,
rada pracujících Interprojektu, zastupující 300 členný kolektiv zaměstnanců státního podniku, rozhodně odsuzuje brutální a situaci zcela nepřiměřený zásah pořádkových jednotek proti účastníkům pokojné manifestace konané v Praze dne 17. listopadu 1989.

Tímto zásahem byla porušena základní lidská práva a lidská důstojnost. Pokud si vláda republiky a KSČ chce zachovat podporu většiny občanů republiky i inteligence a mladé generace, je nutné, aby své jednání řídila zásadami humanismu, demokracie a opravdového socialismu.

Zásadně nesouhlasíme s obsahem televizního projevu předsedy vlády ČSR, ve kterém byla snaha uvedený zásah obhajovat.

Žádáme bezodkladné vyšetření zodpovědnosti za uvedený zásah a vyvození patřičných důsledků. Zároveň požadujeme, aby se řešení podobných událostí již více neopakovalo a byl umožněn skutečný svobodný dialog o dalším vývoji společnosti.

Rada pracujících Interprojektu
Ing. Hledík Jiří
Ing. arch. Ivan Březina
Ing. Stanislav Bůžek
Ing. Vladimír Macháček
Ing. arch. Igor Filipovič
Ing. Jiří Holáň
Ing. Jaroslav Moučka
Ing. Marie Kordová

c/o:
- Česká národní rada
- Městský výbor KSČ
- Městský výbor Národní fronty
- Československý rozhlas
- Československá televize
- Redakce Svobodného slova
- Redakce Lidové demokracie

Převzal 21. 11. 89:
Redakce Mladé fronty
Za Národní divadlo-činohru L.S.: dvě nečitelná razítka
ÚVPZP – Babiak
L.S.: Redakce Svobodného slova Václavské náměstí 36, 112 12 Praha 1
L.S.: Československý rozhlas – HPÚ útvar vnitřní správy odd. podatelny a poštovních manipulantů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítky a vlastnoručními podpisy.

20. listopad – Stanovisko 3. ZO KSČ Kancelářské stroje k událostem 17. listopadu a k situaci ve společnosti zaslané na ÚV KSČ.

ÚV KSČ Praha
cestou OV KSČ Praha 5

Členská základna 3. ZO KSČ Kancelářské stroje o. p. Praha 5, Radlická 2 se na své členské schůzi dne 20. 11. 1989 vyjádřila k událostem 17. 11. 1989:

Považujeme za nutné, aby byly uveřejněny nezkreslené informace, neboť informace uvedené ve stranickém tisku neumožnily jednoznačné posouzení situace jak při vlastní demonstraci, tak i při dalších následujících událostech. Stavíme se za požadavek objektivního prošetření postupu pořádkových sil, protože i my se domníváme, že zákrok nebyl adekvátní dané situaci a že nebyly vyčerpány možnosti pro rozchod demonstrantů.

Považujeme za nutné, aby byl zachován pořádek a podmínky pro klidnou práci,

Považujeme za nutné, aby byl zachován pořádek a podmínky pro klidnou práci, ne však cestou opatření, která podle názorů většiny pracujících narušují a poškozují demokratizační proces.

Ve vztahu ke studentům připomínáme, že určitá část těchto mladých lidí pochází z komunistických rodin a zásah proti demonstraci naprosto nepomohl stranické práci v současné době. Svědčí to o tom, že vedoucí pracovníci strany nechápou vývoj demokratizačního procesu v průběhu přestavby a nařízením takovýchto opatření poškodili platformu vedoucí úlohy strany.

Připomínáme naše stanoviska z výroční členské schůze a výroční schůze CZV, včetně diskusních příspěvků, kde bylo poukázáno na nutnost výměny členů ÚV, kteří zůstávají ve funkcích téměř 20 let a ztratili důvěru veřejnosti i členů strany. Právě zejména u mladých lidí se projevuje tato nedůvěra ve stávající vedení strany, které působíc v čelních funkcích strany uplynulých 20 let, nemůže přesvědčivě prosazovat nové myšlenky.

Je nezbytné, aby v zájmu vedoucího postavení strany ve společnosti byla řešena vzniklá situace upřímným dialogem – bez emocí, a tím aby byla nalezena východiska ještě dnes, neboť zítra může být přirozené aktivity mladých lidí daleko více zneužito v neprospěch naší socialistické společnosti.

Základní organizace
Komunistické strany Československa
Kancelářské stroje, konc. účel. org.,
organizace č. 3
obvod Praha 5
1 nečitelný podpis

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

20. listopad – Stanovisko zaměstnanců závodu Pragotron s. p. ZPA Čakovice k zákroku pořádkových sil 17. listopadu.

Vyjadřujeme zásadní nesouhlas se zákrokem bezpečnosti proti účastníkům páteční manifestace konané k uctění památky studenta Jana Opletala a proti obdobným shromážděním občanů.

Žádáme, aby se zákroky bezpečnosti proti pokojným demonstracím neopakovaly a aby došlo k přešetření zásahu bezpečnosti a potrestání skutečných viníků.

Zaměstnanci závodu PRAGOTRON státního podniku ZPA ČAKOVICE TÚ Holešovice, Praha 7, Mladé gardy 55

46 podpisů

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

20. listopad – Stanovisko pracovníků Státního závodiště Praha k zásahu proti studentům a dalším občanům dne 17. listopadu.

My, pracovníci Státního závodiště Praha, se připojujeme ke všem organizacím, jež rozhodně odsoudily neskutečně brutální zásah bezpečnostních orgánů, pohotovostních sborů ministerstva vnitra a výsadkových vojsk ČSLA vůči pokojně demonstrujícím studentům a dalším občanům dne 17. listopadu 1989 na Národní třídě v Praze. Tímto bezprecedentním aktem vyvrcholil dvacetiletý útlak totalitní moci, která byla dosazena po pražském jaru v roce 1968 tanky spojeneckých armád států Varšavské smlouvy a jejíž nadvláda nemá a nikdy neměla nic společného s ideály socialismu, humanismu a demokracie.

I my žádáme, aby ihned *odstoupili všichni zdiskreditovaní* státní a straničtí činitelé v čele s prezidentem republiky, generálním tajemníkem ÚV KSČ a vedoucím tajemníkem MV KSČ v Praze. Dále žádáme, aby byly neprodleně a objektivně vyšetřeny a potrestány všechny zločiny, kterých se dopustili ti, kteří zasáhli 17. 11. 1989 proti pokojným a bezbranným občanům, a především ti, kteří jim k tomu dali pokyn.

Pracovníci Státního závodiště: 49 podpisů

Prohlášení adresované předsedovi federální vlády Ladislavu Adamcovi a zaslané na vědomí ÚV KSČ, MV KSČ, Kanceláři prezidenta republiky, redakcím ústředních deníků, Československému rozhlasu a Československé televizi.

Archiv KC OF, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

20. listopad – Stanovisko pracovníků a členů ROH oddělení odbytu Tesly, s. p., k 17. listopadu.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Prohlášení montérů Tesly Karlín o podpoře postoje umělců.

Drazí přátelé.
Přijměte toto jako podporu k Vašemu postoji. Vedou nás k tomu nejen mravní zásady, ale též hluboké přesvědčení, že dnes máme povinnost se vyjádřit k tomu, co se u nás děje. Všem snad jde o opravdu demokratickou společnost, kde každý by měl

masakrování. Nedopusťme, abychom promarnili tuto chvíli, kdy je poslední příležitost prosazovat zájmy lidu této země ještě demokratickými prostředky. Stojíme pevně za prohlášením herců.

MONTÉŘI TESLA KARLÍN:
44 vlastnoručních podpisů

Dále se připojují
montéři t. č. mimo Prahu:
14 vlastnoručních podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

20. listopad – Nesouhlas pracovníků Zeleniny Praha – závod 1 s postupem československé vlády a orgánů státní moci.

Prohlášení pracovníků Zeleniny Praha – závod 1

My, pracovníci obchodu, nemůžeme a nechceme zůstat lhostejní a musíme vyjádřit svůj nesouhlas s postupem československé vlády a orgánů státní moci.
Podporujeme a připojujeme se k Prohlášení studentů pražských škol, herců a ostatních občanských iniciativ.
Svým podpisem potvrzujeme svoji vůli a odhodlání zúčastnit se generální stávky dne 27. 11. 1989 od 12.00 – 14.00 hod.
Za pravost podpisů 151 pracovníků se zaručují:

Robert Vacek	Martin Rybín	Vlastimil Doležal
Radhošťská 30	Slezská 11	Na celné 8
Praha 2	Praha 2	Praha 5
VACEK R.	RYBÍN Martin	DOLEŽAL

Archiv KC OF, leták, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

20. listopad – Dopis pracovníků Československé televize předsedovi vlády ČSSR o připojení se k prohlášení pražských vysokoškoláků a pracovníků pražských divadel.

Adresát: Úřad předsedy vlády do rukou předsedy vlády L. Adamce
Redakci Rudého práva – Praha 1

Podepsaní pracovníci Československé televize se připojují k prohlášení pražských vysokoškoláků a pracovníků pražských divadel odsouzených Rudým právem dne 18. 11. 1989.

Souhlasíme s požadavky zde uvedenými a k dvouhodinové protestní stávce vyhlášené na 27. 11. 1989 se připojíme, pokud nebudou tyto požadavky splněny. Dále protestujeme proti nepravdivému informování veřejnosti v oficiálních sdělovacích

cích prostředcích a žádáme okamžitou nápravu. Rozhodně odsuzujeme zásah bezpečnostních složek proti spontánní, pokojné manifestaci pražských studentů a ostatních občanů v pátek 17. 11. 1989.

Pracovníci Čsl. televize

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Stanovisko sekretariátu ÚV ČSTV k 17. listopadu a žádající řešení situace dialogem.

ČTK–PR–20.

20. listopad – Dopis patriarchy církve československé husitské Miroslava Nováka předsedovi vlády ČSR F. Pitrovi k zásahu 17. listopadu.

ÚSTŘEDNÍ RADA
CÍRKVE ČESKOSLOVENSKÉ HUSITSKÉ
166 26 Praha 6-Dejvice, V. Kujbyševa 5
tel.: 320 041–3 – Účet u státní spořitelny
Praha 6: 1256320

Vážený pan
František Pitra
předseda vlády ČSR
Praha

Vážený pane předsedo vlády,
v zastoupení věřících církve československé husitské vznáším stížnost na neúměrné a hrubé použití moci při událostech 17. listopadu 1989.

Již od ranních sobotních hodin dostávala ústřední rada CČSH zprávy očitých svědků o zásahu pohotovostních jednotek MV proti pokojné demonstraci. Byla podána svědectví o použití obušků, psů a transportérů.

Skutečnost, že zásah mocenských orgánů byl nepřiměřený, byla potvrzena i údaji v nedělním vydání televizních novin, kde lékař jedné z pražských nemocnic uvedl, že ve večerních hodinách 17. listopadu t.r. bylo k nim přivezeno 38 zraněných a z toho 10 ještě v neděli večer bylo v nemocničním ošetřování pro zranění hlavy a páteře.

Očekával jsem, že ve svém vystoupení v televizi vyslovíte politování nad brutálním zásahem a přislíbíte řádné vyšetření i potrestání viníků. NESTALO SE TAK!

Domníváme se, vážený pane předsedo vlády, že obušky, psi a pohotovostní oddíly nejsou vhodnými nástroji ke konstruktivnímu dialogu, tak potřebnému k zajištění zdárného průběhu přestavby společnosti.

V úctě Dr. M. Novák
patriarcha

L. S.: Ústřední rada
československé církve
husitské v Praze

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

20. listopad – Stanovisko evangelických církví k 17. listopadu.*

LD, 21. 11. 1989.

20. listopad – Dopis rabína pražského a České socialistické republiky Daniela Mayera předsedovi vlády ČSSR L. Adamcovi k zásahu proti demonstrantům dne 17. listopadu.

Daniel Mayer
rabín pražský a ČSR
Rabbi of Prague and
Czech Socialist Republic
Maislova 18
110 01 Praha 1
Czechoslovakia

Vážený pane předsedo vlády ČSSR,
píši Vám jako věřící a občan naší vlasti. Byl jsem hluboce otřesen a šokován skutečnostmi, které se udály v Praze 17. listopadu 1989, kdy bylo ze strany bezpečnostních složek nelítostně, brutálně a arogantně postupováno proti pokojným a bezbranným demonstrantům, z nichž valnou část tvořili mladí lidé – budoucnost naší země.

Tímto svým dopisem se na Vás obracím s prosbou, abyste se plnou vahou své autority zasadil o to, aby se v budoucnu již nikdy neopakovaly nelidské a nedůstojné zásahy bezpečnostních složek proti pokojným a bezbranným lidem vyjadřujícím své názory.

Jako věřící mám obavy z vyhrocování celospolečenského napětí, které se dá řešit pouze otevřeným a přesvědčivým dialogem se všemi, jimž jde o dobro, všelidské mravní zásady a celkový harmonický a demokratický rozvoj naší vlasti. Represivní postupy, násilí a intolerance vůči názorům jiných, ještě nikdy nepřispěly k spravedlivému vyřešení existujících rozporů a problémů.

Závěrem mi dovolte, abych citoval z Písma svatého: „Ne mocí ani silou, nýbrž mým duchem, praví Hospodin zástupů" (Za 4,6).
S projevem úcty

Daniel Mayer

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

20. listopad – Dopis pracovníků Uměleckoprůmyslového muzea voleným osobám v úřadech a orgánech ČSSR o zásahu proti demonstraci dne 17. listopadu a ke společenské a politické situaci.

Motto:
Karel Čapek – Matka
Matka: Co říkáš? Děti? Copak někdo zabíjí děti?... Jdi!

V souhlase se svým přesvědčením, že demokratické tradice zasazené v našem malém národě hlouběji a původněji než v mnohém jiném, že zášť projevovaná vůči celému národu a někdy vůči jeho nejchudším a jindy vzdělaneckým vrstvám měla v jeho dějinách často zvláště surovou podobu, že jsme zavázáni svému svědomí, vzdělání i zaměstnání, které nám umožňuje pečovat a uchovávat projevy kultury našeho národa, prohlašujeme, že stojíme v jednoznačném odporu proti všem tendencím myšlení i politické praxe, jak se projevily zásahem pořádkových sil ozbrojených složek příslušných ministerstev ČSSR vůči pokojné, neozbrojené a nenásilné demonstraci, jež vzpomínala dne 17. listopadu letošního roku 50. výročí tragických událostí roku 1939. Paralela mezi tehdejším zásahem proti studentům a zásahem letošním nás naplňuje zoufalým hněvem, neboť tehdy šlo o projev nepřátelství proti naší mladé generaci od nacistických okupantů, zatímco nyní došlo k bezdůvodnému násilí od bezpečnostních jednotek československých. Považujeme za zvláště morálně odporné, že proti studentům byli nasazeni mladí příslušníci. Stáli tu proti sobě lidé, kteří snad chodí na stejné diskotéky, hlasují pro stejné Zlaté slavíky a smějí se stejným vtipům. Jedni chtěli – s holýma rukama a pouze svými hlasy – demonstrovat svou spojitost s demokratickými tradicemi československými, druzí byli vedeni výchovou a poslušností k rozkazu, aby bez vlastního rozmyslu byli nejen schopni, ale i ochotni mrzačit, bít, utloukat své generační druhy. Ti, kdo je k tomuto druhu služby vychovávali, jim patrně zapomněli sdělit, že výmluva na rozkaz nemá nejen morální, ale ani – od roku 1945 nejméně – právní platnost. Projev předsedy vlády ČSR ve večerních hodinách 19. listopadu t.r. nás definitivně přesvědčil, že současné vedení našeho státu dokonce ani nemá zájem slyšet druhou stranu. Mohl-li opět tvrdit, že při demonstraci šlo o manipulaci jakýmisi vnějšími silami, potom musíme jenom litovat, že přes jistě rozsáhlý státní aparát té věci sloužící je jeho informovanost tak obludně nízká. Anebo jeho vztah k pravdivé informaci tak lhostejný.

Nedomníváme se, že bychom mohli z pozice svého postavení nějak ovlivnit významným způsobem dění v Československu v nejbližší budoucnosti. Ale také se nedomníváme, že dějiny našeho národa, jež denně potkáváme ve výrazech jeho

hmotné i duchovní kultury v našem muzeu, že osudy našich rodičů, kteří prožili od třicátých do osmdesátých let našeho století dějinné peripetie, v nichž hrůza, utištění, věznění, mrzačení a smrt byly každodenní součástí, že budoucnost našich dětí, které dokonce i bez války jsou odsuzovány dýchat, jíst a pít tak, že již dnes víme, že jejich život je denně ohrožován, nám nedovoluje, abychom mlčeli, neboť toto mlčení by bylo možno si vykládat jako lhostejnost nebo dokonce souhlas s tím, co se děje.

Nuže nikoliv. Nemáme důvěru k vám, které jsme si chtě nechtě volili ve volbách, jež ostatně měly daleko k tomu, co Evropa již od minulého století považuje za volby svobodné a tajné. Chcete-li umožnit nápravu současného stavu, udělejte ve svých úřadech místo lidem schopnějším a opravdovějším. Svobodnou volbou nechť jsou vybráni lidé, kteří se pokusí zachránit v našem národě to, co ještě po stránce mravní, duchovní i hmotné zachránit jde. Od nikoho neočekáváme zázraky. Víme, že síla demokracie je v její takzvané slabosti: v tom totiž, že budeme mít vždycky možnost nahradit neschopné a zklamavší lepšími. Že svobodně zvolená vládnoucí většina bude respektovat práva menšiny. Nechceme změnu administrativní, v níž by se posouvaly a podsouvaly židle. Chceme změnu jako projev svobody a respektu pro všechny. Pro tento požadavek nepotřebujeme ani příklady odjinud. Máme vlastních dost.

Svoje prohlášení vám zasíláme bez rozdílu členství ve stranách a organizacích, protože se domníváme, že ve vnitrostranických věcech si musí straníci všech stran udělat pořádek svůj. A zasíláme své prohlášení vám, ačkoliv vám tím nechceme projevovat už žádnou důvěru. Respektujeme pouze formálně stávající strukturu státu a jeho úřadů a organizací. A žádáme vás jako představitele její současné podoby, abyste dali možnost všem občanům republiky se svobodně, beze strachu z následků pro ně nebo jejich děti, na shromážděních, schůzích a ve všech formách diskusí dobrat demokratické, svobodné, perspektivní budoucnosti Československa.

Pracovníci UPM v Praze
(odhlasováno 63 hlasy)

Zasláno: Ministrovi kultury ČSR
Předsedovi ČVOS pracovníků umění, kultury a společenských organizací ROH

P. S. Protože příčina, proč jsme toto prohlášení vydali, je věcí veřejnou, vyhražujeme si právo informovat o něm denní tisk a další organizace a osoby.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Dopis výroční členské schůze ZO ROH Městské knihovny v Praze předsedovi vlády ČSSR L. Adamcovi k 17. listopadu.

Soudruh
Ladislav Adamec
předseda vlády ČSSR
Úřad předsednictva vlády
nábřeží kpt. Jaroše 4
Praha 1-Malá Strana

Vážený soudruhu předsedo vlády,
v pátek 17. listopadu 1989 se sešli studenti a pražská mládež na povolené manifestaci k Mezinárodnímu dni studentstva. Manifestace se stala spontánním vyjádřením touhy po radikální společenské reformě. Mladí lidé žádali svobodné volby, odstranění monopolu nekontrolovatelné moci i odchod politiků, kteří nezískali důvěru. Tyto požadavky v žádném případě nelze označit za protisocialistické či protiústavní. Zcela obdobné požadavky vznáší společnost ve všech sousedních socialistických zemích, kde jsou jako oprávněné akceptovány. K těmto požadavkům se i my připojujeme a jsme přesvědčeni, že spolu s námi i všichni ti, kdo chtějí v naší zemi smysluplně žít a pracovat, nikoliv pouze dožít či bezperspektivně živořit.

Pokojná manifestace byla v závěru násilně rozehnána pohotovostními oddíly a výsadkem MV, podpořeným vojenskou technikou. Jsme přesvědčeni, že nešlo o žádné „obnovení klidu a pořádku", nýbrž o surové potrestání mladých lidí, kteří nalezli odvahu svobodně se vyjádřit.

Ptáme se, čím se liší dnešní mládež od demonstrujících studentů, kteří byli před padesáti lety ve stejný den krutě ztrestáni policejními silami okupantů? Odpověď je snadná: v pátek proti našim dětem s bezpříkladnou brutalitou zasáhly bezpečnostní složky tohoto státu, jehož vedoucí silou je KSČ.

Jelikož tento násilný čin jen potvrdil oprávněnost studenty vznesených požadavků, žádáme Vás, soudruhu předsedo vlády, abyste k němu zaujal principiální stanovisko. Zároveň Vás žádáme, abyste po jeho pečlivém vyšetření povolal k zodpovědnosti všechny odpovědné činitele, kteří mohli a měli této tragické události zabránit.

Dopis byl schválen na výroční členské schůzi základní organizace ROH Městské knihovny v Praze dne 20. 11. 1989.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Prohlášení pracovníků Národní galerie, jímž se připojují ke stávce studentů a ke generální stávce.

My, pracovníci Národní galerie v Praze, kteří jsme se sešli na mimořádném shromáždění 20. listopadu 1989, považujeme za svou morální a občanskou povinnost

vyjádřit protest proti brutálnímu zásahu tzv. pořádkových sil vůči páteční pokojné manifestaci studentů a občanů k uctění památky Jana Opletala.

Připojujeme se k protestnímu vystoupení studentů, divadelníků, výtvarníků a ostatních skupin občanů a vyhlašujeme solidární protestní uzavření všech stálých expozic a výstav Národní galerie na dobu jednoho týdne. Připojujeme se k požadavku generální stávky dne 27. listopadu 1989 mezi 12.00 – 14.00 hodinou. K solidárnímu vystoupení vyzýváme také pracovníky ostatních galerií, muzeí a výstavních síní v celém Československu.

Současně vznášíme tyto požadavky:

1. aby byly vyšetřeny okolnosti pátečního zásahu proti manifestujícím a aby byli spravedlivě potrestáni viníci,
2. aby byli propuštěni zadržení účastníci manifestací a všichni političtí vězňové,
3. aby se skončilo s jakýmikoli represemi vůči nezávislým občanským iniciativám a veřejným vystoupením občanů,
4. aby se skončilo s omezováním spolčovacího a shromažďovacího práva,
5. aby byly povoleny nezávislé tiskoviny a aby se začalo s pravdivým informováním veřejnosti v oficiálních sdělovacích prostředcích,
6. aby odstoupila nynější vláda ČSSR a vedení KSČ.

Zaměstnanci Národní galerie v Praze

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Stanovisko pracovníků vlastivědného útvaru Pražské informační služby vyjadřující souhlas s postojem studentů a dramatických umělců.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

20. listopad – Prohlášení mimořádné schůze ZV ROH, DV ROH hudebníků a ZO SSM Pražského kulturního střediska k situaci.

AMP, SPŠ Na Třebešíně.

20. listopad – Dopis lékařů a středního zdravotnického personálu dětských klinik z Prahy 2 předsedovi vlády ČSSR s protestem proti zásahu 17. listopadu.

Archiv NM.

20. listopad – Nesouhlasné stanovisko veřejné schůze ZO KSČ Psychiatrické léčebny v Praze 8--Bohnicích s protestními stávkami.

Vážené soudružky, soudruzi, vážení spolupracující,
sešli jsme se dnes, 20. listopadu 1989, na veřejné schůzi, abychom si řekli, jak se nám v průběhu roku daří plnit hlavní úkoly psychiatrické léčebny jak na úseku léčebně preventivní péče, tak i na úseku ostatních činností. Jak sami vidíte, vcelku se nám podařilo zrychlit ekonomicko-sociální rozvoj léčebny a nepřetržitě připravuje vedení, spolu se ZO KSČ i ZV ROH podmínky, aby se situace postupně zlepšovala. To, co si připravíme a uděláme sami, to budeme také v naší léčebně mít. Z hlediska organizace a řízení je snahou vedení léčebny, abychom našich cílů dosáhli pokud možná v co nejkratší době. Musíme mít přitom na paměti možnosti finanční i kapacitní, volbu důležitého od méně důležitého, hlavního od vedlejšího. K tomu, abychom volili správně, vyzýváme k aktivní účasti a zapojení se do řízení veřejných věcí všech pracujících naší léčebny, členů KSČ, bezpartijních i členů ostatních politických stran. Každý z nás má možnost vyjádřit se k záměrům. Není pro nás východiskem účast na žádných protestních stávkách, ke kterým je v posledních hodinách v hl. m. Praze nezodpovědnými lidmi nabádáno. Pro nás ze složité situace je jediným východiskem poctivá práce, pracovní kázeň a občanská disciplína a udržení pořádku na pracovištích léčebny, na které jsme se mohli vždy spolehnout. Pro všechny čestné lidi, kteří chtějí zlepšit naši sociálně ekonomickou situaci a urychlit náš rozvoj, se musí stát heslem myšlenka poctivé práce, smysl pro moudrost a rozvahu. Nic strašnějšího by naši společnost nemohlo potkat, než anarchie, destrukce a svévole některých dobrodruhů, kteří by chtěli ke svým záměrům strhnout veškerou mládež. Jako rodiče a zodpovědní občané našeho právního státu, přesvědčujme své děti i nejbližší okolí, na které můžeme působit, aby se mládež zdržela jakýchkoli nepředložených činů, účasti na stávkovém hnutí a protestních akcích, kterými se jedině zbrzdí celkový pozitivní vývoj v naší společnosti. Stávkami nikdo nic nevyřešíme, my potřebujeme k dosažení všech cílů v sociální oblasti především silnou ekonomiku a tu nemůžeme nikdy mít na základě stávek a podobných činností. Proto Vás, soudružky a soudruzi, vyzýváme k pokojné práci, odmítnutí veškerých pokusů destrukce. Svými postoji a poctivou prací dejme najevo, kde je naše místo a jak přemýšlíme. Posilujme veškerou svojí činností základy socialismu a tyto rozvíjejme. Silně nám současné dění připomíná situaci před více jak 22 lety a proto alespoň u nás, v psychiatrické léčebně udělejme všichni pro klid a pořádek vše, co udělat můžeme našimi vlastními silami. Prohloubit společensko-politickou krizi není až tak velké umění, ale uměním zůstane se ovládnout, přemýšlet, udržet mnohdy emotivní projevy na uzdě a pracovat a přes toto krizové období se právě poctivými činy přenášet a aktivně se zapojit na plnění závěrů XVII. sjezdu KSČ i Programového prohlášení vlády ČSSR a na plnění usnesení naší výroční členské schůze ZO KSČ. Zvláště naši mládež, která v léčebně pracuje na všech úsecích činnosti, vyzýváme ke klidu, rozvaze a zachování rozumných postojů. Žádáme Vás, aby pokud bude mít někdo z pracujících nějaké výhrady k vývoji situace v léčebně, aby se obrátil na členy vedení léčebny, funkcionáře ZO KSČ, ZV ROH i ZO SSM, společně o pro-

blémech budeme jednat a situaci řešit. Nedopusťme chaos nebo nějaké nepředložené protispolečenské a protisocialistické akce.

V Praze 8 – Bohnicích dne 20. listopadu 1989, předneseno na veřejné stranické schůzi v divadle PL.
Výbor ZO KSČ
PL v Praze 8 Vedení PL v Praze 8

HÚ, Sbírka L, cyklostyl.

20. listopad – Dopis soudců z povolání generálnímu prokurátorovi ČSSR k zásahu 17. listopadu s požadavkem důsledného vyšetření události.

Generálnímu prokurátorovi
Československé socialistické republiky
Praha

Dne 17. 11. 1989 se konala povolená manifestace pořádaná městskou vysokoškolskou radou a MV SSM k uctění památky studenta Jana Opletala, zavražděného nacisty v roce 1939, a k uzavření vysokých škol.

Při této manifestaci došlo k brutálnímu a nepřiměřenému zásahu ozbrojených jednotek proti občanům a ke zranění občanů.

Obracíme se na Vás se žádostí o důsledné prošetření okolností, které vedly k tomuto postupu, a k vyvození závěrů proti těm, kteří zásah proti občanům nařídili.

Máme za to, že je nezbytné vyslechnout nejen příslušníky přítomných ozbrojených složek, ale i ty účastníky, k jejichž napadení takto došlo, a vyčerpat veškeré důkazní prostředky dané právními předpisy.

Náš důrazný požadavek vyplývá z povinnosti soudců z povolání, zvolených do funkcí Českou národní radou. Zastupujeme před veřejností zákonnost a spravedlnost.

Tento dopis podepsalo (140) soudců z povolání z Prahy.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

20. listopad – Prohlášení pracovníků Československého střediska výstavby a architektury Praha k zásahu proti manifestaci 17. listopadu.

Pracující Československého střediska výstavby a architektury Praha, státní podnik, se připojují k protestu pražských studentů a divadelníků proti brutálnímu postupu ozbrojených složek státní moci proti pokojné manifestaci 17. listopadu 1989.

Žádáme objektivní vyšetření těchto událostí a potrestání iniciátorů a vykonavatelů zásahu. Žádáme urychlenou realizaci politických občanských práv a zahájení otevřené a demokratické veřejné diskuse o věcech veřejných.

Ing. arch. Petr Syrový, CSc.
předseda rady pracovního kolektivu
L. S.: nečitelné razítko

Ing. arch. Jan Fibiger, CSc.
ředitel
Ing. Jan Zelinka
předseda ZO KSČ
Ing. arch. Miloslav Maxa
předseda ZV ROH

Na vědomí:
Městská vysokoškolská rada SSM
Český svaz dramatických umělců
Rudé právo
Svobodné slovo
Lidová demokracie
Mladá fronta
Československý rozhlas
Příloha:
3 archy podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručními podpisy.

20. listopad – Protest skupiny občanů proti zatčení Petra Uhla.

Dne 18. listopadu 1989 uveřejnil Petr Uhl, jeden ze zakladatelů Východoevropské informační agentury, prohlášení o tom, že student Matematicko-fyzikální fakulty UK Martin Šmíd byl umlácen při brutálním zákroku proti studentské manifestaci v pátek 17. listopadu 1989. V neděli 19. listopadu Československá tisková kancelář oznámila, že ing. Petr Uhl byl zadržen a obviněn ze šíření poplašné zprávy (par. 199) a z poškozování zájmu republiky v cizině (par. 112). Ani ČTK, ani vláda, ani nikdo jiný nepátral po původcích surového masakru tisíců pokojných manifestantů.

Prohlášení Petra Uhla bylo založeno na informacích přímé svědkyně (ostatně velmi věrohodných, jak mohou někteří z nás potvrdit) a na informacích mnoha očitých svědků násilností. Kdo 17. listopadu večer na Národní třídě v Praze byl, může potvrdit, že by nebylo divu, kdyby byl při zákroku někdo usmrcen. Ministryně školství prostřednictvím sdělovacích prostředků ujistila diváky a posluchače, že Martin Šmíd, který matematicko-fyzikální fakultu navštěvuje a manifestace se zúčastnil, žije. Ani ona, ani nikdo jiný neoznámil, zda nebyl usmrcen nebo těžce zraněn některý jiný účastník manifestace. Počet těch, kdo vyhledali lékařské ošetření, se ze dne na den ztrojnásobil. A co se ještě můžeme dozvědět zítra?

Zdá se, že se Petr Uhl stal obětí dezinformace – ne-li rovnou provokace. Zdánlivě věrohodná svědkyně patrně nemluvila pravdu.

My jsme také v postavení nezávislých novinářů v dosud totalitním Československu a víme tedy, jak těžké, téměř nemožné je ověřit si některou zprávu, nemůžeme-li

použít služeb státního aparátu. Víme také, jak často jsou zprávy pro státní moc nepohodlné zkreslovány a překrucovány, ne-li rovnou potlačovány. Tato skutečnost byla také jedním z důvodů vzniku Východoevropské informační agentury. Je nám úplně jasné, co Petra Uhla ke zveřejnění prohlášení vedlo. Nechtěl, aby násilí, kterému může zabránit jen odpor veřejnosti, zůstalo před veřejností utajeno. Plně se s ním solidarizujeme a protestujeme proti tomu, aby byl vězněn a souzen, a kategoricky žádáme jeho okamžité propuštění.

Celá záležitost v nás totiž vyvolává další otázky: kdo vlastně poškozuje zájmy této republiky v cizině? Kdo tady šíří poplašné zprávy? Petr Uhl, nebo vedení státu? A kdo by měl být postaven před soud?

20. listopadu 1989

Ivan Lamper, Zbyněk Petráček, Jan Ruml, Petruška Šustrová, Jáchym Topol, Jan Urban, Saša Vondra, Anna Šabatová, Petr Pospíchal

Informační servis č. 1/20. listopad 1989.

ÚTERÝ 21. LISTOPADU

21. listopad – Článek Rudého práva „20. listopad" komentující demonstraci na Václavském náměstí dne 20. listopadu a reakce na události 17. listopadu.

Demonstrace 150 000 lidí v ulicích hlavního města. Divadla nehrají. Dělníci vyzývají ke klidu a žádají pravdivé informace.

Praha (Od našich zpravodajů) – Hlavní město naší republiky prožilo v pondělí dramatický den. Většinou pod vlivem emocí rozjitřených zprávami o pátečním zásahu pořádkových sil proti nepovolené demonstraci v ulicích vnitřní Prahy a pod dojmem nepravdivých zpráv o smrti jednoho z jejích účastníků se v odpoledních hodinách shromáždilo na Václavském náměstí na 150 000 lidí, většinou posluchačů vysokých a středních škol a dalších, zejména mladých lidí.

Demonstranti nesli transparenty a skandovali hesla, která vyjadřovala nesouhlas s pátečním zásahem pořádkových sil a vyzývala k odstoupení jednotlivých představitelů vedení KSČ a vlády. Skandovala se hesla „Pryč s KSČ", „Chceme koaliční vládu", „Svobodné volby", „Dnes nebo nikdy" apod.

Podle informace ČTK z podstavce sochy svatého Václava ke shromážděným promluvil člen sekretariátu ÚV KSČ, předseda ÚV SSM Vasil Mohorita. Účastníky seznámil s obsahem prohlášení sekretariátu ústředního výboru SSM a odpověděl na dotazy.

Kolem 17. hodiny se průvod vydal na Národní třídu. Od Národního divadla pak pokračoval na náměstí Krasnoarmějců.

Další cestu přes Mánesův most na Malou Stranu mu zastoupily pořádkové jednotky. Demonstranti se tedy vydali na Staroměstské náměstí, kde vyvěsili hesla vyzývající k politickému pluralismu. Část z nich pak pokračovala zpět směrem na Václavské náměstí. Okolo dvacáté hodiny se početná skupina shromáždila před budovou Čs. rozhlasu na Vinohradské třídě. Po 22. hodině byl v hlavním městě ČSSR klid.

Během pondělka byla vyhlášena na pražských vysokých školách studentská stávka, při níž byly některé fakulty obsazeny posluchači. Na mnoha fakultách byla pořádána shromáždění. Zaznívaly na nich požadavky na politické reformy a také výzvy ke generální stávce.

Podle informací odboru školství Národního výboru hlavního města Prahy se v pondělí nevyučovalo také na některých středních školách.

Svědectví některých žáků dokládá, že v několika školách si ukončení vyučování vymohly skupiny mladíků, kteří se označovali za vysokoškoláky a nutili studenty a učitele, aby se připojili ke stávkám na vysokých školách.

Studentské stávky byly vyhlášeny i v některých dalších městech. V Bratislavě, Liberci, Ostravě, Olomouci a několika jiných městech proběhly demonstrace.

Jednání s divadelníky

V podělí dopoledne se sešli představitelé MV KSČ, Národního výboru hlavního města Prahy (NVP) a ROH s řediteli, předsedy ZO KSČ, ZV ROH a dalšími členy uměleckých souborů pražských divadel řízených NVP. Předmětem jednání byla situace, která vznikla po událostech 17. listopadu. V sobotu se nehrálo, v neděli nehrálo ani jediné pražské divadlo. Místo představení bylo přečteno prohlášení aktivu divadelníků, kteří se připojili k týdenní stávce vysokoškolských studentů.

V úvodu promluvil náměstek primátora Josef Hájek, který se mimo jiné vyslovil k požadavkům zmíněného prohlášení. Řekl, že situace je vážná a k jejímu uklidnění by přispěl i normální provoz divadel. Vypjatá atmosféra těchto dnů vyžaduje především rozvahu. Jakékoliv podléhání emocím je nesprávné a může přilít jen olej do ohně.

Následovala diskuse. Hned v úvodu zazněl názor, že se divadelníci nejdříve dohodnou mezi sebou a potom se teprve sejdou k jednání se svým provozovatelem, což je NVP. I přes toto stanovisko, znemožňující vlastně vzájemnou domluvu, diskuse pokračovala.

V další diskusi byly vysloveny požadavky zabránit opakování podobné situace. Člen předsednictva ÚV KSČ a vedoucí tajemník MV KSČ v Praze soudruh Miroslav Štěpán potom ocenil skutečnost, že se v této situaci jednání koná, že se vyjasňují stanoviska. Dále připomněl, že diváci mají rádi tvůrčí a odpovědnou práci divadelníků, a proto by bylo v zájmu společnosti, aby divadla hrála. Je třeba si ale uvědomit, že divadlo není soukromá záležitost. Vždyť ve vypjaté atmosféře se jen těžko dá něco řešit. Záměr s úmyslně nepravdivým ohlášením smrti studenta měl vytvořit paralelu mezi rokem 1939 a 1989 s programem vyvolat v této zemi chaos. Strana nemá program obušku, ale pozitivní práce.

V dalších hlasech byla znát obava o vědomí mládeže; vždyť většina účastníků je i rodiči. Zdůrazněna byla odpovědnost při všech rozhodováních týkajících se právě mladé generace. V tomto směru zněly až neuvěřitelné zprávy o působení některých herců i na nejmenší diváky, zdůvodňujících zrušení představení i pro ně mimo jiné tvrzením, že byl zavražděn student, a to v době, kdy už tato zpráva byla věrohodně vyvrácena.

Podle sdělení ředitelů ve většině divadel vznikly stávkové výbory, které chtějí v těchto dnech rozhodovat o osudu divadel. Na závěr bylo rozhodnuto, že vedení divadel s jejich zřizovatelem budou v příštích dnech pokračovat v jednání. (cg)

Aktiv předsedů pražských stranických organizací

„Chceme v klidu pracovat, ale zároveň požadujeme včasné, a ne rozporuplné informace o událostech, ke kterým dochází v těchto dnech." Taková slova bylo slyšet na pondělním aktivu, kde se sešli předsedové stranických organizací z rozhodujících pražských podniků s funkcionáři MV KSČ. Zněly zde názory osobní, ale i pracov-

ních kolektivů, stranických organizací. V mnohých závodech a podnicích totiž byly v pondělí dopoledne svolány aktivy.

„U nás se pracovalo normálně. Máme konečně po třech letech šanci vyrovnat se s úkoly, není čas na emoce," řekl M. Žďárek z Avie. „Do učiliště nenastoupili někteří učitelé, ale věci se nakonec vysvětlily. Mezi lidmi se však tříbí názory: jedni odsuzují zneužití páteční manifestace, druzí zákrok pořádkových sil."

„My potřebujeme klid pro práci, jinak nezajistíme zásobování obyvatelstva," řekl V. Toman z Pražských pekáren a mlýnů. Vzhledem k tomu, že v pekárnách pracují studenti jako brigádníci, jsou zde obavy, že nenastoupí. Proto chtějí požádat o výpomoc při výrobě příslušníky armády.

„Koluje u nás dopis adresovaný předsedovi federální vlády, požadující prošetření zásahu Bezpečnosti. Podepisují ho jak bezpartijní, tak i někteří členové strany," uvedla M. Fridrichová z obchodního domu Kotva. „Přišli i dva studenti FAMU, prý jako členové stávkového výboru, abychom jim dali k dispozici rozhlas, že přečtou výzvu ke stávce. To jsme nepřipustili. Chceme zajistit bezporuchový chod obchodního domu a zajistit lidem klidné nákupy."

O jednotném názoru pracujících o nutnosti dále budovat socialismus hovořil M. Vlach z TOS Hostivař. Jiné jsou ale názory na způsoby zásahu proti demonstrantům. Poukázal však také na to, že by se mělo poukazovat nejen na postup pořádkových sil, které vlastně řeší až důsledky, ale ukázat i příčiny, průvodní jevy, vinou kterých k těmto situacím dochází.

Názory se i zde lišily. Podstatné však bylo stanovisko a to vyjádřili účastníci aktivu jasně: Chaos a emoce nedodají zboží na náš trh, nelze proto podporovat žádné stávky.

Soudruh Miroslav Štěpán uvedl, že zmatek, chaos a nejistota není programem strany. Když hovořil o pátečních událostech, zdůraznil, že nebyly náhodné a bylo by chybné je spojovat jen s mladou generací. Protistátní a protistranická hesla nevymyslela mládež, ale jsou importované. (ada)

RP, 21. 11. 1989

21. listopad – Článek Svobodného slova o demostraci na Václavském náměstí, konané dne 20. listopadu.

SPONTÁNNÍ DEMONSTRACE NA VÁCLAVSKÉM NÁMĚSTÍ

Včerejší den v Praze

V doznívající atmosféře událostí z minulého víkendu prožívala Praha včera vzrušený den. Hlavní slovo vedli především mladí lidé, mnozí z nich ozdobeni na klopách kabátů trikolórami nebo malými státními vlajkami.

Největší zájem veřejnosti vyvolalo prohlášení k 17. listopadu 1989, otištěné včera v našem listě a vydané z podnětu předsednictva a sekretariátu ÚV Čs. strany

socialistické, klubů poslanců ČSS ve Federálním shromáždění a v České národní radě a redakcí Svobodného slova a Ahoje na sobotu.

Od ranních hodin se shromažďovali lidé před budovou Melantricha na Václavském náměstí a četli prohlášení vystavené ve výlohách i přibité na stromech. Podobná situace byla na náměstí Republiky u vývěsných skříněk Čs. strany socialistické. Mnoho lidí – zejména mladých – přišlo v průběhu dne do naší redakce se svými příspěvky o průběhu minulých dnů, s informacemi o tom, co se kde v Praze děje a také se žádostí o výtisk Svobodného slova.

Zároveň na Václavském náměstí u pomníku svatého Václava probíhalo neformální shromáždění. Prostor kolem sochy byl až do odpoledne místem setkání občanů, kteří se chtěli vyjádřit k událostem posledních dnů. Současně společně diskutovali, jak by se naše společnost měla v nejbližší době vyvíjet. Podstavec byl obložen květinami a svíčkami. Nad hlavami aktivistů a studentů byla připevněna státní vlajka, kterou doplňovaly trikolóry a nápisy, např. „Svobodné volby". Zatímco po osmé hodině sochu obklopovalo několik desítek lidí, zanedlouho se jejich počet rozrostl na několik set. Ke shromážděným občanům hovořili především velmi mladí lidé. Seznamovali je s prohlášením pražských vysokoškoláků, průběhem stávky na vysokých školách, s projevy solidarity, které oznámily některé střední školy (již v 13.45 hodin byla ohlášena 16. střední škola, která vstoupila do stávky) a mnoha dalšími prohlášeními. Shromáždění občané spontánně reagovali.

U sochy sv. Václava se objevily nad hlavami nápisy Stop totalitě! – Národní muzeum s národem! – Žádáme demisi! Konec demokratizace, začátek demokracie! – 17. listopad 1989 už nikdy!

Po třetí hodině přicházeli na Václavské náměstí první vysokoškoláci a studenti středních škol. Vysoké školy nesly vlastní transparenty: Vysoká škola zemědělská, Vysoká škola ekonomická, Fakulta tělesné výchovy a sportu UK atd.

Tisíce lidí se zakrátko slily v jednolitý proud, který zaplnil celé náměstí. Byli to především vysokoškoláci, středoškoláci a ostatní mládež. Hlava na hlavě, ohromné množství lidí se sešlo ke spontánní demonstraci, jakou Praha nezažila už desítky let. Předlouhý průvod procházel dolů po Václavském náměstí. Spořádaně, ukázněně se společnou myšlenkou: demokracie, svoboda, humanismus, nesouhlas se zásahem pořádkových sil po studentském průvodu na počest 17. listopadu.

Krátce nato byl obraz takový: Hrozny lidí, rozvinuté vlajky, obraz vlajky a na ní portréty TGM a E. Beneše. Mezi lidmi kolují prohlášení různých organizací k současné situaci. Řidiči na dálnici pod muzeem troubí, lidé cinkají klíči, rolničkami, zvonky a volají Poslední zvonění, Svobodné vánoce!

Nad hlavami pochodujících vlály vlajky a transparenty s hesly vyjadřujícími nespokojenost s vládou, nedůvěru k některým vedoucím představitelům, požadující politický pluralismus, svobodné volby, skutečný dialog a radikální reformy.

Podle informace ČTK z podstavce sochy sv. Václava ke shromážděným promluvil člen sekretariátu ÚV KSČ, předseda ÚV SSM Vasil Mohorita. Účastníky seznámil s obsahem prohlášení sekretariátu ÚV SSM a odpověděl na dotazy. K otázce případného potrestání stávkujících studentů prohlásil, že pokud by byli studenti perzekvováni, odstoupí ze své funkce.

Na transparentech jsme mohli číst: Ne násilí! – Národ sobě! – V jednotě je síla! – Dělníci, pojďte s námi! – Svobodu! Před budovou Melantrichu se opakovaně neslo Václavským náměstím hromové Svobodné slovo! Pište pravdu! Chceme pravdivé informace! Ať žije pravda! My jsme s vámi! Masaryk! Ráno zase pravdu! – Vyvěste vlajku! A když se na budově objevila, přivítal ji bouřlivý jásot a volání Už je tady!

Před šestou hodinou se zástupy rozcházely. Ukázněně a spořádaně, po demonstraci, jaké jsme už léta nebyli svědky. Podle některých informací se jí zúčastnilo přes sto tisíc lidí ...

Demonstrace pokračovaly v pražských ulicích až do pozdních večerních hodin. Zúčastnilo se jich podle našeho odhadu na 200 000 lidí.

Z Václavského náměstí se průvod mnoha desítek tisíc lidí vydal po trase Národní – Smetanovo nábř. – nám. Krasnoarmějců – Kaprova na Staroměstské náměstí. Od původního záměru vydat se na Hrad manifestanti upustili, když zjistili, že Mánesův most je uzavřen. Lidé nesli mnoho transparentů, např. Nežít ve lži. Vyvolávali bezpočet hesel. Zdravili se s lidmi v oknech okolních domů, kteří mávali vlajkami a zapalovali svíčky. Nadšení zesílilo u Laterny magiky a zejména u Národního divadla, kde skandovali „Ať žijí herci!". Velký potlesk sklidili studenti FAMU a fakulty žurnalistiky, stojící před dveřmi svých škol pod nápisy Okupační stávka FAMU a stávka – Chceme psát pravdu. Řidiči zablokovaných tramvají zdravili průvod zvoněním.

Na Staroměstském náměstí mladí lidé obklopili pomník Mistra Jana Husa, ozdobili ho transparenty, vlajkami a kresbou kalicha. Dominantním heslem bylo Konec vlády jedné strany. S transparenty zde stáli studenti jednotlivých vysokých škol, pražští architekti, lékaři ... Převládali velmi mladí lidé, ale jak jsme se přesvědčili v rozhovorech s účastníky průvodu, byli zde i dělníci, a to nejen z Prahy. V půl sedmé zazněla náměstím státní hymna. V horní části Václavského náměstí v tuto dobu pokračovalo shromáždění velkého počtu lidí, v dolní části Pražané zpívali národní písně a diskutovali v hloučcích.

Kolem půl sedmé jsme se ocitli na Klárově při ústí Mánesova mostu, kde stálo osm antonů a odtud později vyjela i dvě obrněná vozidla. Od Klárova uzavíral most kordon policejních jednotek, který se za naší přítomnosti dále rozrůstal. Jejich příslušníci začali vytlačovat část davu, jenž se chtěl spojit s dalšími tisíci proudícími z centra města. My jsme přišli ze stanice Malostranská a snažili se zjistit, co se děje na absolutně přeplněném mostě. Ani příslušníci, ani jejich velitel nás však nechtěl pustit přesto, že jsme se prokazovali novinářskými průkazy. Hovořili jsme s některými z nich a ptali se, proč nás i skandující mladé lidi z druhé strany nechtějí nechat projít. Setkali jsme se s hradbou mlčení, ale i s názorem: „Kdyby bylo po mém, tak bych je pustil." Nakonec jsme narazili na podobné mlčení také v pevně semknutém kordonu, kde se na naše naléhání otevřela malá škvíra, jíž jsme prošli. V 19 hodin byly Mánesův most, náměstí Krasnoarmějců a přilehlé ulice stále plné. Ozývala se tu čs. státní hymna, cinkání klíčů a zvonečků i skandování: Veřejnost chce bezpečnost!, Máte sloužit lidu!, Máme holé ruce? V téže době se na Újezdě mladí lidé

snažili debatovat s příslušníky pohotovostních jednotek o adekvátnosti pátečního zásahu.

Mánesův most byl uzavřen na malostranské straně pohotovostním oddílem VB a třemi obrněnými transportéry. Ještě před dvacátou hodinou zde stálo a sedělo asi pět set lidí. Jeden z řečníků zdůraznil, že studentská stávka i manifestace byly namířeny proti násilí, a proto se její účastníci nesmějí něčeho podobného dopustit. V osm hodin manifestanti zazpívali státní hymnu a pokojně se rozešli.

V 19.30 se další několikatisícový průvod vydal z Václavského náměstí do Lazarské ulice podpořit stávkující studenty pedagogické fakulty. Studenti účastníkům megafonem oznamují, že děkan původně odmítl jejich požadavky. Hrozilo dokonce násilné vyklizení školy. Celozávodní výbor KSČ však děkana přehlasoval. Jeho členové poskytovali studentům pomoc již během dne. Ti zůstávají přes noc zamčeni na fakultě a jsou rozhodnuti stávkovat celý týden.

Ve 20 hodin opět putovaly po Václavském náměstí početné skupinky lidí všech věkových kategorií. Tramvaje normálně projížděly do Jindřišské ulice. V hloučcích se poklidně diskutovalo. U sochy sv. Václava nadále drželi mladí lidé stráž. Podporovalo je několik set občanů. Aktivisté byli rozhodnuti prostor kolem sochy chránit až do dnešního dne.

Ve 21 hodin se dav u sochy sv. Václava rozrostl o dalších několik set lidí. Uprostřed zahranického kruhu ve spodní části ostrůvku pod sochou neustále přibývaly nové svíčky symbolizující požadovanou svobodu. Náměstím se neslo „Dneska celá Praha, zítra celá země" a mnoho dalších hesel.

Ladislav Tůma
Martin Denemark
Zbyněk Žitný

Jana Šmídová
Ivana Kněžinková

SS, 21. 11. 1989

21. listopad – Článek Lidové domokracie o průběhu manifestaci na Václavském náměstí a dalších místech v centru Prahy dne 20. listopadu.

MANIFESTACE V PRAŽSKÝCH ULICÍCH

Reportáž našich redaktorů ze stotisícového průvodu demonstrantů

Již od časných dopoledních hodin se včera na Václavském náměstí v Praze shromáždovali Pražané, aby protestovali proti pátečnímu zásahu pořádkových sil vůči studentům a vyjádřili nespokojenost s průběhem přestavby a demokratizace a manifestovali své názory a politické požadavky. Odpoledne bylo náměstí zcela zaplněno lidmi nejrůznějších věkových skupin i sociálních vrstev. Kolem čtvrté hodiny

shromáždění natolik zmohutnělo, že plocha druhého největšího náměstí v Praze začala být těsná. A v této době také začíná naše reportáž ...

Magnetem, který přitahoval oči všech shromážděných, byla socha svatého Václava, kolem níž hořely desítky svící. Na soše patrona české země vlála státní vlajka, vlajkou bylo ozdobeno i Národní muzeum, jehož pracovníci dali najevo svou solidaritu s manifestujícími Pražany i tím, že rozsvítili slavnostní osvětlení. Na rampě pod rozzářeným muzeem stály stovky lidí a tleskaly. Přibližně v 17 hodin se mohutný proud dal do pohybu. Manifestující se vydali směrem k Můstku a odbočili k Národní třídě. V průvodu, který měl pokojný charakter, bylo vidět mnoho transparentů s hesly. Uvádíme některá z nich: Nechceme násilí, Ať žije svoboda, Studenti, umělci jsou s vámi, Dělníci, pomozte nám, Jednotná kulturní fronta. Přestaňte se bát, Chceme novou vládu, politický pluralismus, Svobodné volby ...

Když průvod osvětlovaný po setmění stovkami svící procházel kolem míst, kde se odehrál páteční krvavý masakr, připomněli si jeho účastníci tuto tragickou událost mohutným skandováním slov: Tady se to stalo, tady tekla krev. Cestou kolem Národního divadla pozdravili lidé české herce symbolickým voláním Národ sobě! Manifestující zdravili i stávkující studenty ve vlajkami vyzdobených budovách FAMU, Umprum a Filozofické fakulty. Na průčelí Fakulty žurnalistiky UK vyvěsili budoucí novináři heslo Chceme psát pravdu. Když průvod minul Karlův i Mánesův most, které byly příslušníky Veřejné bezpečnosti zataraseny, vydali se manifestující na Staroměstské náměstí. Zde ozdobili pomník mistra Jana Husa československou vlajkou, svícemi a nápisem Nechceme vládu jedné strany a skandovali hesla: V jednotě je síla a zpívali státní hymnu.

Shromáždění, které se zde začalo rozcházet, mělo zcela pokojný charakter. Případné snahy o narušení klidu dokázali manifestující sami v zárodku eliminovat. Veřejná bezpečnost do průvodu nezasáhla a omezila se pouze na řešení dopravních problémů.

Poblíž stanice metra Malostranská, kde byl několik hodin zablokován třemi speciálními transportéry Mánesův most, diskutovali občané s příslušníky VB o současné situaci a perspektivách dalšího vývoje naší společnosti.

Z podstavce sochy svatého Václava ke shromážděným promluvil člen sekretariátu ÚV KSČ, předseda ÚV SSM V. Mohorita. Účastníky seznámil s obsahem prohlášení sekretariátu ÚV SSM a odpověděl na dotazy.

LD, 21. 11. 1989.

21. listopad – informace o setkání předsedy vlády ČSSR L. Adamce s představiteli studentských, uměleckých a občanských kruhů pražské veřejnosti.*

L. Adamec se setkal s představiteli občanských kruhů

Praha (ČTK) – Předseda vlády ČSSR Ladislav Adamec se v úterý v Praze setkal s představiteli studentských, uměleckých a občanských kruhů pražské veřejnosti.

Setkání se zúčastnili: herec Jiří Bartoška, předseda městského výboru SSM Martin Ulčák a místopředseda téhož výboru Jan Prádler, horník Milan Hruška, Martin Mejstřík z koordinačního stávkového výboru pražských vysokých škol, hudební skladatel Michael Kocáb, redaktor Mladého světa Michal Horáček, z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze předseda celozávodního výboru KSČ Zdeněk Veselý a předsedkyně fakultního výboru SSM Pavlína Kupová a Jan Ruml za iniciativní sdružení Občanské fórum.

Účastníci setkání informovali předsedu vlády ČSSR o svých pohledech na současnou situaci v Praze i v dalších městech naší republiky, zejména na vysokých a středních školách. Zdůraznili, že k vyhrocení, k manifestacím a stávkám dochází pro neadekvátní zásah pořádkových sil proti demonstraci dne 17. listopadu 1989. Vyslovili dále názor, že k uklidnění by bylo třeba tuto otázku přešetřit a zahájit rozsáhlý dialog s veřejností.

Ladislav Adamec v odpovědi na tyto otázky a během obsáhlé diskuse ujistil přítomné, že vláda ČSSR v souladu se svým programovým prohlášením z listopadu loňského roku cílevědomě připravuje zásadní společenskou přestavbu. Velký kus práce byl již vykonán v ekonomické oblasti, takže od 1. ledna příštího roku přejde na nová pravidla řízení celá ekonomika. Nyní je potřeba soustředit se i na politickou oblast. Půjde především o návrh nové Ústavy ČSSR, návrhy zákonů o shromažďovací a o spolčovací svobodě. Tyto závažné zákonné změny ale nejde připravit uspěchaně, pod tlakem. Vláda ČSSR je přitom připravena přijmout jakoukoliv dobrou radu, od kohokoliv, přispěje-li to k obnově naší socialistické společnosti. „Socialismus ale budeme chránit, o tom není možné diskutovat," zdůraznil.

Protože se stále objevují dotazy k zásahu pořádkových sil dne 17. listopadu 1989, požádal jsem generálního prokurátora ČSSR, aby celou záležitost přešetřil, řekl Ladislav Adamec. S výsledky bude veřejnost seznámena. Vláda ale musí dbát na dodržování veřejného pořádku. Odmítl v té souvislosti pověsti o chystaných útocích proti studentům.

I naše dnešní setkání, uvedl dále Ladislav Adamec, je konkrétním důkazem toho, že federální vláda se vůbec nevyhýbá dialogu. Nejsou otázky, o kterých by se nedalo v klidu, rozvážně a po promyšlené přípravě hovořit. „Dialog o mnoha závažných problémech naší společnosti se ale přece nedá rozumně vést na ulici. Vraťte se do škol, začněte opět hrát v divadlech," vyzval předseda vlády ČSSR přítomné a jejich prostřednictvím všechny studenty a umělce.

RP, 22. 11. 1989.

21. listopad – Zpráva o jednání předsedy vlády ČSSR L. Adamce s ThDr. J. Hromádkou o situaci a postavení církví.

ČTK–PR–21

21. listopad – Zpráva o stanovisku hlavního výboru SSM federálního ministerstva vnitra, který odsoudil pokusy protisocialistických sil o zvrat poměrů a který pokládá zákrok SNB za správný.

ČTK–PR–21.

21. listopad – Zpráva o mimořádném zasedání vlády ČSR za účasti zástupců ÚV NF, ČOR, českého ústředného výboru SSM a primátora hlavního města Prahy. Vláda vyslechla informace o situaci a o přešetření událostí 17. listopadu. Uložila ministrovi vnitra a životního prostředí ČSR, aby složky VB postupovaly v souladu se zákony. Vyzvala spoluobčany a mládež, aby upustili od stávek a demonstrací.

ČTK–PR–21.

21. listopad – Zpráva ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČSR o situaci na středních školách, které jsou převážně obsazeny žáky. Na gymnáziích probíhají diskuse a vyučuje se jen částečně. Pedagogičtí pracovníci usilují o udržení nebo obnovení výuky.

ČTK–PR–21.

21. listopad – Stanovisko mimořádného rozšířeného zasedání rady ONV v Praze 8 k situaci na obvodě a ve městě.

Rada
Obvodního národního výboru
v Praze 8

Rada Obvodního národního výboru v Praze 8 na svém mimořádném rozšířeném zasedání dne 21. listopadu 1989 projednala současnou situaci na obvodě a ve městě. Vyslovuje v této souvislosti poděkování všem, kteří i v těchto složitých dnech svou prací přispívají k bezporuchovému fungování výroby a všech služeb nezbytných pro klid a pohodu našich občanů.

Současně je rada ONV jako představitel občanů a pracujících obvodu povinna tlumočit jejich mínění, že pro zachování klidu a veřejného pořádku je nezbytné přijmout politická opatření, která budou adekvátní situaci. Tomu, podle názoru rady ONV v Praze 8, stanoviska vlády ČSSR a vlády ČSR ze dne 20. listopadu 1989 neodpovídají. Pokračování v dosavadním postupu hrozí nebezpečím prohlubování současné společenské krize.

Rada Obvodního národního výboru v Praze 8 oceňuje občanskou rozvahu obyvatel obvodu včetně mladé generace. Vyslovuje přesvědčení, že žádnými neuváženými kroky nebude narušen veřejný pořádek a možnosti pozitivního dialogu ve společnosti.

Jan Genšer
tajemník ONV v Praze 8
LS: Rada Obvodního národního výboru Praha 8

RSDr. Stanislav Fiala
předseda ONV v Praze 8

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku.

21. listopad – Prohlášení ÚV Svazu požární ochrany podporující politickou linii KSČ, její vedoucí úlohu a žádající socialismus bez deformací.

ČTK-PR-21.

21. listopad – Projev generálního tajemníka ÚV KSČ M. Jakeše v Československé televizi dne 21. listopadu.*

Vážení spoluobčané, soudružky a soudruzi,
obracím se k vám v souvislosti se závažnými událostmi, které se odehrávají v posledních dnech v Praze a v některých dalších místech naší vlasti a staly se zdrojem společenského napětí. Naše společnost se nachází na křižovatce svého dalšího vývoje.

Plně si uvědomujeme, že další rozvoj socialismu v naší zemi není možný bez reforem. Od tohoto kursu, sledujícího zlepšení života lidí u nás, neustoupíme.

Vedení komunistické strany a československého státu vynakládá veliké úsilí k tomu, abychom vytyčených cílů dosáhli. Jsme si přitom vědomi i opodstatněných připomínek veřejnosti k tempu společenských přeměn, k jejich rozsahu i důslednosti při jejich uskutečňování. Přejeme si s vámi, aby přestavba rychleji přinášela konkrétní výsledky. Jsme si zároveň vědomi své odpovědnosti za to, aby důsledky nezbytných změn nedopadly na bedra pracujících, neohrozily sociální jistoty občanů a jejich životní perspektivu. Naším programem není anarchie, zmatek, sociální napětí a společenský rozvrat. To by mohlo závažně poškodit i naše národní zájmy.

Jsme si vědomi, že musíme se všemi poctivými občany uskutečňovat vlastní, československou cestu celospolečenské přestavby odpovídající našim národním a de-

mokratickým tradicím, pracovitosti, talentu a kulturnosti našich lidí. Vítáme dialog se všemi, kteří jsou pro socialismus, i když vyjadřují kritická stanoviska k nešvarům a nedostatkům, s nimiž se potýkáme. Řešení všech otázek, které naše občany tíží, i nových úkolů, které před námi stojí, lze však dosáhnout jen v konstruktivních, dělných jednáních, v otevřeném a odpovědném posuzování různých alternativ, v ochotě naslouchat jeden druhému. O to vždy budeme mít upřímný zájem. Jsme si vědomi, že nesnadné úkoly, které jsou před námi, zvládneme, budeme-li si vážit navzájem své práce, opírat se jeden o druhého. Čeká nás také nejeden dialog, polemika o vyjasnění souvislostí, a to nejen těchto dnů, ale celé dosavadní i budoucí cesty přestavby.

Ústřednímu výboru Komunistické strany Československa dochází v těchto dnech množství telegramů a dopisů, v nichž kolektivy i jednotlivci požadují zabezpečení počádku a klidu, podmínek pro tvořivou práci a spokojený život.

Přestavba přirozeně přináší rozdílnost názorů i postojů. Je tu však hranice, kterou bychom neměli překračovat. Vymezuje ji naše ústava a zákony socialistického státu. To je demokratické a to musí respektovat každý.

Víme, že mladí lidé se setkávají v práci, ve studiu, v každodenním životě s řadou problémů a starostí, které je třeba odpovědně řešit. Vyplynulo to i z jednání nedávné celostátní konference Socialistického svazu mládeže.

Jak však postupují a jaký mají program ty skupiny, které stojí v pozadí nynějších událostí v Praze? Snaží se bezohledně manipulovat částí mládeže a zneužívat její upřímný zájem pohnout rychleji věcmi kupředu. Vliv tohoto působení se projevil i mezi částí naší kulturní, umělecké fronty. Jakou morálku mohou mít lidé, kteří bezostyšně rozšiřují lživé zprávy a fámy o smrti mladého člověka jen proto, aby rozpoutali vášně a emoce s nepřevídatelnými důsledky. Nejde jim o nic jiného než o to, aby pod hesly přestavby a demokratizace libovolnou cenou rozvrátili proti zájmům lidu socialistické zřízení v Československu. V této souvislosti se často diskutuje o pátečních událostech na Národní třídě. I ty, jak víte, budou prošetřeny. Jedno je však jasné. V sázce je věc pracujícího lidu, socialismus, se kterým spojuje svoji budoucnost většina našeho lidu včetně mladé generace.

Základní podmínkou úspěchu přestavby a jejího dynamického postupu je klidné společenské ovzduší. Demonstracemi nebo stávkami se ekonomická situace i celkový život společnosti nezlepší. Ke zhodnocení nynějších událostí a nastoleným otázkám je správné přistoupit bez jakýchkoli emocí a zaujatosti. Nejvyšší stranické a státní orgány jsou na to připraveny.

Obracím se na vás, na všechny dělníky, rolníky, na inteligenci, na mladou generaci, na všechny komunisty, příslušníky politických stran a organizací Národní fronty.

Udělejme vše pro to, abychom se zbavili břemene současné vypjaté situace.

Pro naši zemi je jedinou perspektivou socialistická cesta rozvoje. Jsme povinni uhájit hodnoty socialismu vydobyté v minulých zápasech a obětavou prací celých

generací, rozvíjet a obohacovat je v nových podmínkách vývoje, který před nás staví i nové úkoly.

Projevme všichni vysokou občanskou odpovědnost, rozum a rozvahu.

RP, 22. 11. 1989.

21. listopad Zpráva o přijetí delegace kladenských závodů gen. tajemníkem ÚV KSČ M. Jakešem. Delegace mu tlumočila podporu politice KSČ a žádala rázná opatření proti rozvratným silám.

ČTK-PR-21.

21. listopad – Prohlášení MV KSČ v Praze k současné společenskopolitické situaci v hlavním městě republiky.*

Soudružky a soudruzi, vážení spoluobčané!

Společně prožíváme velmi závažné období. Program přestavby a demokratizace, zahájený z iniciativy Komunistické strany Československa, je ohrožen. Střed Prahy, pražské vysoké školy a pražská divadla se staly místem, které se snaží zneužít k zadušení nastupujících ekonomických a politických reforem opoziční, protisocialistické kruhy. Do své nebezpečné hry zatahují mládež, studenty a umělce a nestydí se své mocenské zájmy prosazovat i prostřednictvím dětí. Pod falešnou záminkou smrti studenta matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy a apelem na údajnou brutálnost zákroku pořádkových sil dne 17. listopadu 1989 tyto síly pod tlakem emocí a hysterie, evidentní manipulací, které se bohužel propůjčily i některé československé sdělovací prostředky, získaly vědomí velké části pražské dramatické fronty a radikalizované středoškolské a vysokoškolské mládeže. Ta se tak mimoděk, a ne z vlastní vůle a iniciativy stává nástrojem v rukou těch, kteří chtějí rozvrat a destabilizaci, návrat před únor 1948.

Jaká je pravda: teď už nejde o páteční události na Národní třídě. Nejde ani o diskuse o adekvátnosti či neadekvátnosti zákroků pořádkových sil. Nejde o přestavbu a demokratizaci, nejde ani o studenty, ani o mládež, ani o Pražany. Jde o zneužití vzniklé vážné situace pro úzké osobní ambice, dosažení skutečné krize a převzetí moci reakcí. Situace se neustále vyvíjí a zatím komplikuje. Čeká nás nejeden dialog, polemika, velký zápas o vyjasnění všech souvislostí, a to nejen těchto dnů, ale celé dosavadní cesty přestavby. Jedno je však jasné už teď: vše nasvědčuje tomu, že jde o změnu socialistického zřízení. V sázce je věc pracujícího lidu, v sázce je socialismus, pro který přinesly velké oběti a vynaložily nezměrné úsilí předcházející generace, se kterým spojuje svůj život naprostá většina Pražanů, ke kterému se hlásí a chce za něj bojovat také pražské studenstvo, mládež a umělci.

Městský výbor KSČ nastoupil v květnu loňského roku cestu uskutečňování přestavby a demokratizace v Praze, cestu morální obnovy všech stránek jejího

života. Nikdy jsme se netajili, že jde o proces velmi složitý, rozporný, plný hledání i možných omylů, mnohdy doslova bolestný, avšak zcela nezbytný pro další rozvoj a upevnění socialismu u nás. A od toho bychom teď pod tlakem emocí, ovlivněným vnější a vnitřní reakcí, měli ustoupit?

Každý rozumně uvažující mladý člověk, dělník, student, vědec, umělec, technik, učitel, každý pracující jistě dospěje ke stejnému názoru jako my: teď už jde o to, že nelze připustit, aby navrch měly emoce, které znemožňují dialog, posuzování nejrůznějších alternativ k dosažení společného cíle.

Proto se obracíme na vás, všechny pražské komunisty, členy dalších politických stran, společenských organizací sdružených v Národní frontě, poslance a další funkcionáře. Proto se obracíme na vás, pražskou mládež, ať už jste členy SSM, či se hlásíte k různým neformálním skupinám. Proto se obracíme na vás, pražské pracující a občany. Rozhodně odhalme ty, kteří stojí za rozpoutáním situace posledních dní. Rozhodně se vyslovme, že si nedáme vzít naše nezadatelné právo i povinnost dovést dílo přestavby a demokratizace až k úspěšnému završení, cestou tvořivé každodenní práce. Rázně skoncujme s vášněmi a hysterií.

Žádáme akademické funkcionáře a komunisty na vysokých školách, aby vedli nepřetržitý dialog se studenty, svazáckými i nezávislými výbory, především o nebezpečnosti současné situace a o východiscích, kterými jsou jen a jen upuštění od krajních, konfrontačních forem nátlaku. Jen tak bude možno spravedlivě, objektivně, bez emocí demokraticky posoudit všechny nastolované otázky dneška a zítřka.

Obracíme se na pedagogy z gymnázií, ze středních odborných škol a učilišť a základních škol, na vychovatele a rodiče: nepřipusťte další zneužívání dětí. Jejich místo není na ulici, ale ve školách. Přesto, že pořádkové jednotky zachovávají naprostou zdrženlivost a nenechají se vyprovokovat, hrozí nebezpečí provokace od nejrůznějších sil včetně zkriminalizovaných živlů, kterým vyhovuje destabilizovaná situace. Zabraňme společně případné tragédii.

Žádáme pražské vysokoškoláky a umělce, aby znovu posoudili, jestli jejich současný přístup a praktiky odpovídají závažnosti politické situace a jestli přispívají ke společnému dílu, které jsme zahájili, k naplnění jejich osobních tvůrčích a uměleckých cílů.

Obracíme se k dělníkům pražských závodů, ČKD, smíchovské Tatrovky, Avie, Pragovky, hostivařských TOS a z dalších závodů, na příslušníky pražských Lidových milicí a dalších ozbrojených složek: stůjte pevně na pozicích, které v těchto složitých chvílích prokazujete.

Obracíme se na pražské pracující a všechny Pražany: nenechte se svést emocemi a buďte i nadále pevným článkem fronty boje za přestavbu a demokratizaci. Anarchie a rozvrat nejsou naším programem. Nechme vychladnout emoce a pojďme společně dál cestou, kterou jsme svorně přijali.

Městský výbor KSČ v Praze

RP, 22. 11. 1989.

21. listopad – Zpráva o vystoupení vedoucího tajemníka MV KSČ M. Štěpána na mimořádném zasedání MV KSČ v Praze. Hovořil o jednotném postupu komunistů, zneužití studentů nepřáteli socialismu a o zavedení pořádku díky jednotě strany.

ČTK–PR–21.

21. listopad – Informace o souhlasném vyjádření organizací ČSS, dalších institucí, pracovních kolektivů i jednotlivců k prohlášení k událostem dne 17. listopadu 1989 přijatém dne 19. listopadu.

JSME PRO DIALOG

Stanoviska členů Čs. strany socialistické. Rezoluce pracovních kolektivů a prohlášení občanů

Praha (rs) – Předsednictvo ústředního výboru a sekretariát ÚV Čs. strany socialistické, kluby poslanců ČSS ve Federálním shromáždění a České národní radě, redakce Svobodného slova a Ahoje na sobotu přijaly v neděli 19. listopadu prohlášení k událostem dne 17. listopadu 1989. K tomuto dokumentu, který jsme otiskli v pondělí 20. listopadu, k nám po celý včerejší den přicházela souhlasná vyjádření od organizací ČSS, od dalších institucí, pracovních kolektivů, obraceli se na nás jednotlivci osobně i telefonicky.

Ze zasedání MěV ČSS v Praze

Předsednictvo městského výboru Čs. strany socialistické v Praze přijalo včera na svém mimořádném zasedání prohlášení, v němž se mj. praví: stojíme zcela jednomyslně za prohlášením předsednictva a sekretariátu ÚV ČSS, klubů poslanců ve FS a ČNR a redakce Svobodného slova a Ahoje na sobotu k událostem ze 17. listopadu t.r.

Jsme přesvědčeni, že jediným východiskem ze současné politické krize je otevřený dialog se všemi občany našeho státu, jímž osud této země i jejích národů nejsou lhostejné. Předsednictvo MěV ČSS na nutnost zahájení tohoto dialogu upozornilo ve svém stanovisku už 25. 7. 1989, které bylo publikováno ve Svobodném slově. V tomto stanovisku jsme apelovali na vlastenecké cítění všech občanů a požadovali spojení všech tvůrčích sil a schopností k řešení celospolečenských problémů. K tomuto dialogu je naše městská organizace připravená.

Naše svědomí nám nedovoluje mlčet. Co nejrozhodněji odsuzujeme brutální zákrok bezpečnostních složek proti účastníkům páteční manifestace studenstva, zvláště odmítáme nasazení protiteroristických jednotek proti bezbranným občanům. Máme za to, že podobné zákroky, které byly při různých příležitostech použity v letošním roce už několikrát, nemohou přispět ke klidu a pořádku, ale naopak vyvolávají odpor a hněv veřejnosti.

Žádáme, aby od těchto a podobných metod bylo napříště upuštěno, aby byly odsouzeny jako nehumánní a aby byly poskytnuty veřejnosti záruky, že se nebudou

opakovat. Pověřujeme pražské poslance Čs. strany socialistické v zákonodárných sborech, aby ve věci pátečního zásahu proti manifestantům interpelovali ministry vnitra.

Ze stanovisek organizací ČSS

Ústřední revizní komise ČSS na svém zasedání 20. listopadu 1989 se zabývala vážnou politickou situací posledních dnů v naší zemi a plně se ztotožňuje s prohlášením naší strany k 17. listopadu. Je přesvědčena o tom, že prosazování zájmů lidu této země lze řešit jen demokratickými cestami, které mají v naší vlasti hlubokou tradici. Plná demokracie je jediným možným východiskem.

Na své mimořádné schůzi se sešlo rovněž předsednictvo OV ČSS v Kutné Hoře. „Jsme jednoznačně pro to, aby se okamžitě ukončily násilné zákroky Bezpečnosti proti bezbranným lidem, kteří touto formou chtějí vyjádřit svůj příspěvek k celospolečenskému dialogu," praví se v přijatém vyjádření. Obdobný je text předsednictva OV ČSS Praha-východ, který mj. upozorňuje na skutečnost, že „existuje řada nevyjasněných problémů a nezodpovědných otázek, týkajících se zejména posledních dvaceti let vývoje ČSSR. Tato situace vede k periodicky se opakujícím krizím a k projevům občanské nespokojenosti a k nepřiměřeným reakcím mocenských orgánů. Tyto problémy je třeba řešit dialogem a ne násilím." Členové městské organizace ČSS v Mladé Boleslavi jednoznačně odsuzují pošlapání základních lidských práv a vyzývají představitele státní moci ke konstruktivnímu dialogu a okamžitému řešení nahromaděných problémů. Plnou podporu prohlášení ústředních orgánů ČSS a klubů poslanců naší strany, zpracované společně s redakcemi stranického tisku k 17. listopadu 1989 dále vyjádřila předsednictva okresních výborů ČSS v Českém Krumlově, Prachaticích, Českých Budějovicích, v Kladně, rovněž předsednictvo městského výboru ČSS v Brně a předsednictvo OV ČSS v Příbrami, ZO Čtyři Dvory, České Budějovice a Vlašim.

SS, 21. 11. 1989.

21. listopad – Informace Svobodného slova o pravidelné pracovní poradě předsedů a vedoucích tajemníků krajských výborů za přítomnosti politických pracovníků ÚV, která se sešla v ústředním sekretariátě ČSS 21. listopadu.*

V PÁTEK ZASEDÁ ÚV ČS. STRANY SOCIALISTICKÉ

K současné situaci

Praha (ich) – V úterý se v ústředním sekretariátě Čs. strany socialistické sešla pravidelná pracovní porada předsedů a vedoucích tajemníků krajských výborů za přítomnosti politických pracovníků ÚV strany.

Místopředseda strany, ministr vlády ČSR bratr K. Löbl, který se pravidelně zúčastňuje obdobných porad, je v současné době na delší zahraniční cestě.

Předseda Čs. strany socialistické, místopředseda Federálního shromáždění ČSSR bratr B. Kučera, podal obsáhlý výklad k současné politické situaci v zemi. Na poradě, kterou řídil ústřední tajemník bratr J. Škoda, se všichni představitelé krajských výborů ztotožnili s prohlášením ústředních řídících orgánů Čs. strany socialistické k 17. listopadu 1989, uveřejněném v pondělí 20. listopadu.

Bratr B. Kučera znovu v souladu se závěry z IX. celostátní konference ČSS z roku 1987 zdůraznil, že Čs. strana socialistická nadále setrvává na politické základně Národní fronty a zopakoval potřebu vážných změn k demokratizaci společnosti, respektování občanských práv a nezbytného konstruktivního dialogu v rámci celé společnosti.

Na základě doporučení vedoucích krajských funkcionářů předsednictvo ÚV Čs. strany socialistické rozhodlo o svolání 11. plenárního zasedání ústředního výboru strany na pátek 24. listopadu.

Z vedení klubů poslanců ČSS

Na své úterní schůzi předsednictva klubů poslanců Čs. strany socialistické ve Federálním shromáždění a v České národní radě posoudila aktuální situaci i s ohledem na prohlášení vlády ČSSR. Členové předsednictva klubu poslanců Čs. strany socialistické v České národní radě se v souladu s prohlášením předsednictva ÚV ČSS sekretariátu ÚV ČSS i obou klubů poslanců – členů naší strany z 20. listopadu 1989 a na základě názorů územních stranických orgánů rozhodli podat naléhavou interpelaci ministru vnitra a životního prostředí ČSR. V ní budou požadovat zevrubné a pravdivé přešetření oprávněnosti, přiměřenosti a důvodů zákroků bezpečnostních sil v souvislosti s událostmi 17. listopadu 1989 a sdělení, jaká opatření byla učiněna k nápravě.

Stovky ohlasů a vyjádření k současné situaci v naší zemi dostáváme od členů naší strany, jednotlivců, základních, okresních i krajských organizací. Z došlých ohlasů vyjímáme: K prohlášení otištěnému v našem listě v pondělí 20. 11. se mj. přihlásily OV ČSS v Olomouci, OV ČSS v Přerově a OV ČSS v Bruntále. Připojila se rovněž ZO ČSS Mladá Boleslav, městská organizace naší strany v Nymburce, OV ČSS Praha-západ a OV ČSS v Praze 10 společně s aktivem členů ČSS z 10. pražského obvodu. Omlouváme se, že bohužel není možné otisknout jména všech, kteří nám zaslali své protesty.

SS, 22. 11. 1989.

21. listopad – Informace o stanovisku orgánů ČSL k zákroku pořádkových sil 17. listopadu a k přípravě výročních členských schůzí a stranických konferencí.

Stanovisko orgánů Čs. strany lidové

Porada vedoucích tajemníků KV ČSL – Schůze Ústřední revizní komise – Zasedání městských výborů strany v Praze a v Brně.

V pondělí se v Praze konala pravidelná pracovní porada vedoucích tajemníků KV ČSL. Jednání se dále zúčastnili političtí pracovníci sekretariátu ÚV ČSL, zástupci stranického tisku a podniku Lidová demokracie – Vyšehrad. Za řízení ústředního tajemníka ČSL, poslance FS bratra J. Andrše, byly projednány vnitrostranické otázky související s přípravou výročních členských schůzí a stranických konferencí.

Účastníci porady, opírající se o hlasy v členské základně strany, společně se zástupci ZV ROH pracovníků ČSL a redakce Naší politiky, vyjádřili nesouhlas s postupem bezpečnostních složek při demonstraci studentů, mládeže a pracujících v hlavním městě, v Praze, dne 17. listopadu 1989.

Jako strana, která se staví proti násilí, vyzýváme své politické partnery k celospolečenskému dialogu s dílem zabránit opakování podobných událostí a řešit problémy dalšího společenského vývoje.

S vědomím závažnosti situace se účastníci porady obracejí na předsednictvo ústředního výboru ČSL s žádostí, aby se okamžitě sešlo a zabývalo se řešením vzniklé situace. S tímto stanoviskem byl seznámen předseda naší strany místopředseda FS ČSSR bratr Zb. Žalman, který se části jednání účastnil.

Členové ústřední revizní komise Čs. strany lidové se včera sešli na své řádné schůzi. Jednání byli přítomni rovněž člen sekretariátu ÚV ČSL a ředitel podniku Lidová demokracie – Vyšehrad br. K. Hrunek, vedoucí ekonomického oddělení SÚV ses. H. Lapačová a předsedové krajských revizních komisí.

Členové komise vyslechli a schválili politickou informaci, kterou podal předseda ÚRK br. Vl. Kratochvíl, zprávu ses. H. Lapačové o hospodaření SÚV ve třetím čtvrtletí letošního roku a o výsledcích projednávání plánu a rozpočtu na příští rok, doplněnou informacemi br. K. Hrunka o hospodaření podniku, jakož i zprávy o prováděných revizích.

V usnesení, které bylo závěrem schůze jednomyslně přijato, bylo vyjádřeno i toto stanovisko: Ústřední revizní komise ČSL, rozšířená o předsedy KRK ČSL v souladu se zásadami křesťanského humanismu, odsuzuje brutální zásah bezpečnostních orgánů proti pokojné studentské demonstraci dne 17. listopadu 1989 v Praze konané k uctění 50. výročí smrti studenta Jana Opletala. Zároveň žádá o ustavení komise pro důsledné vyšetření událostí a zveřejnění výsledků šetření a připojuje se k požadavkům Výboru čs. veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci.

Předsednictvo OV ČSL v Praze 1 vydalo toto prohlášení:

Po zhodnocení reálné situace, která vznikla brutálním zásahem pořádkových sil proti pokojné demonstraci studentů dne 17. listopadu, požadujeme: Urychlené

vyšetření celého incidentu a příkladné potrestání viníků z řad pořádkových sil přímo zúčastněných na zákroku proti pokojné demonstraci a odstoupení těch funkcionářů, s jejichž souhlasem celý zákrok proběhl. Současně podporujeme iniciativy vyvolané událostmi ze 17. listopadu, zejména prohlášení herců pražských divadel.

Městský výbor ČSL v Brně a celoměstský aktiv funkcionářů místních organizací dne 20. listopadu 1989 přijal toto prohlášení k pražským událostem ze dne 17. listopadu 1989: „Při vědomí plné odpovědnosti před svým svědomím, celou společností, vlastní politickou stranou a naší mladou generací, odsuzujeme brutální zásah a následné represe bezpečnostních složek proti účastníkům páteční manifestace v Praze, související se vzpomínkovou akcí na první studentské oběti přinesené naším národem v období nacistické okupace. Na ulicích našich měst nechceme krev! Takové události silně narušují politické klima a jsou tragickým nepochopením celospolečenského úsilí o demokratizaci společnosti a procesu pokojného vývoje, její přestavby. Vycházejíce ze svých křesťanských zásad, které se ve vývoji lidské společnosti osvědčily jako spolehlivé zdroje mravního a kulturního vzestupu civilizace, jsme přesvědčeni, že skutečného dobra pro jednotlivce, národy a státy nelze dosáhnout násilím. Chceme, aby zvláště do života mladé generace, které patří budoucnost, nebyla vnášena nenávist a krutost, ale smysl pro dialog. Jenom v něm je poznání pravdy. Žádáme objektivní vyšetření celkového průběhu této události, potrestání všech přímých i nepřímých viníků a zajištění takového politického klimatu, které znemožní opakování událostí ze 17. 11. 1989."

Včera se sešlo rozšířené plénum MěV ČSL v Praze a přijalo toto usnesení: Dne 17. 11. 1989 došlo k zákroku pořádkových jednotek proti pokojné studentské demonstraci. Zákrok byl proveden způsobem, který je v rozporu s našimi zákony, a ti, kteří jej prováděli a dali k němu souhlas, překročili své pravomoci.

Kategoricky odsuzujeme tento brutální čin a žádáme, aby bylo zahájeno trestní stíhání viníků.

Současně žádáme, aby poslanci ČNR – členové ČSL interpelovali ministra vnitra a životního prostředí a žádali informaci, jak byly osoby odpovědné za brutální zásah potrestány.

Žádáme vytvoření nezávislé komise, složené ze zástupců politických stran, studentů a další veřejnosti, která by posoudila politickou odpovědnost konkrétních osob.

Požadujeme dialog se všemi členy naší společnosti a jako členové MěV ČSL Praha prohlašujeme, že jsme připraveni spolupracovat s každým, komu osudy demokracie v naší zemi nejsou lhostejné. Jako předpoklad společenského dialogu požadujeme propuštění všech osob, které byly zadrženy v souvislosti s těmito událostmi, a zastavení trestního stíhání, pokud je proti nim vedeno.

Zastáváme názor, že současnou situaci může řešit pouze vytvoření nové vlády, jejíž členové by byli vybíráni nikoli podle politické příslušnosti, ale na základě dborných a morálních kvalit.

K zajištění demokratického systému společnosti k ochraně práv občanů požadujeme jako záruku uskutečnění svobodných voleb, vytvoření nezávislých soudů a svobodný tisk.

K vnitrostranické situaci přijalo plénum MěV ČSL Praha toto usnesení:

Žádáme okamžité svolání mimořádného zasedání ÚV ČSL rozšířeného o předsedy obvodních a okresních organizací a vyslovit nedůvěru předsednictvu ÚV ČSL pro pasivní postoj k současné situaci.

V tomto smyslu posíláme dopis všem krajským výborům ČSL. Předsednictvo OV ČSL v Praze 6 se po včerejším mimořádném zasedání pléna MěV ČSL v Praze jednoznačně připojuje k jeho závěrům. Znovu zdůrazňuje, že brutalita zásahu pořádkových jednotek, od které se nedistancovalo vedení naší strany, vede k opakovaným závěrům, že toto vedení nereprezentuje nikoho z naší členské základny. Proto mu vyslovujeme naprostou nedůvěru.

V prohlášení rozšířeného předsednictva OV ČSL Praha-západ se praví mj.: Krátce po tom, kdy se řada z nás vrátila z Říma plna hlubokých dojmů z mírového poselství naší svaté Anežky, byli jsme svědky brutálního násilí příslušníků VB vůči pokojné demonstraci studentů v Praze. Nejde o první zásah tohoto druhu, páteční je však o to tragičtější, že byl veden vůči studentům, kteří si připomínali zásah fašistické policie v roce 1939. Jednoznačně odsuzujeme tento postup a žádáme, aby páteční události byly řádně prošetřeny a dialog se vedl bez použití pendreků. Vzhledem k tomu, že PÚV ČSL dosud nezaujalo stanovisko k závažné politické situaci dnešních dnů, vyslovujeme mu nedůvěru a žádáme o zvolení nového předsednictva. Žádáme, aby se ústřední výbor strany sešel nejpozději do 15. prosince a jako hlavní bod projednal kádrové změny, zejména složení PÚV ČSL.

LD, 21. 11. 1989

21. listopad – Informace o stanovisku předsednictva Českého vysokoškolského ústředí SSM ze dne 21. listopadu.*

Stanovisko předsednictva Českého vysokoškolského ústředí SSM

Předsednictvo Českého vysokoškolského ústředí SSM se sešlo na svém mimořádném zasedání 21. 11. 1989 ve 14 hodin, aby zaujalo stanovisko k současné politické situaci mezi studenty v ČSR.

Podporujeme prohlášení sekretariátu ÚV SSM z 20. 11. 1989 a názory studentů, že je třeba přejít od slov k činům. Zároveň podporujeme požadavky stávkových výborů, vycházející z prohlášení MV SSM a městské vysokoškolské rady SSM v Praze a distancujeme se od všech extrémních přístupů a projevů.

Vyzýváme vlády ČSSR a ČSR, poslance FS a ČNR, aby neprodleně zahájili dialog s představiteli stávkových výborů. Tuto cestu považujeme za výchozí krok k řešení současné situace.

Oceňujeme zahájení šetření příčin, které vedly k zásahu bezpečnostních jednotek dne 17. 11. 1989 v centru Prahy a jeho úměrnosti Generální prokuraturou ČSR.

O požadavcích studentů dnes jednáme s ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČSR a veřejnost chceme o výsledcích jednání neprodleně informovat.

Předsednictvo Českého vysokoškolského ústředí SSM,
schváleno jednomyslně

MF, 22. 11. 1989.

21. listopad – Stanovisko předsednictva MV SSM a sekretariátu MV SSM Praha k politické situaci.

Stanovisko předsednictva MV SSM Praha a sekretariátu MV SSM ke dni 21. listopadu 1989

1. Potvrzujeme platnost a neměnnost stanoviska P–MV SSM a MVR SSM ze dne 19. 11. 1989, přihlašujeme se a plně podporujeme prohlášení Se-ÚV SSM ze dne 20. 11. 1989 a rovněž společné prohlášení k 21. 11. 1989 spontánně vzniklých stávkových výborů a MVR SSM.
2. Nesouhlasíme s výsledkem jednání vlád ČSSR, ČSR a SSR a jako představitelé mládeže hlavního města ČSSR žádáme vlády ČSSR, ČSR a SSR, aby přehodnotily své stanovisko ze dne 20. 11. 1989 vzhledem ke skutečnému průběhu událostí 17. 11. 1989.
3. Podporujeme studentské stávky na vysokých a středních školách jako krajní prostředek k naplnění našeho prohlášení a stanoviska.
4. Obracíme se na organizace, orgány SSM a všechny občany, aby se připojili k našemu stanovisku a podpořili toto stanovisko pokud se s ním ztotožňují.
5. Upřímně žádáme účast představitelů stranických a státních orgánů na spontánních shromážděních jako konkrétní formu zahájení celospolečenského dialogu.
6. Znovu zdůrazňujeme, že rázně odmítáme všechny síly, kterým jde o konfrontaci a násilí, distancujeme se od nich a jsme přesvědčeni o nutnosti citlivého řešení vzniklé situace výhradně politickými prostředky. Jde nám o náš domov, Československou socialistickou republiku.

Schváleno jednomyslně

L.S.: SSM
Socialistický svaz mládeže
obvodní výbor Praha 1
110 00 Praha 1,
Staroměstské nám. 17

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem.

21. listopad – Prohlášení ÚRO k situaci žádající zachování podmínek k pokračování v přestavbě.

Z předsednictva ÚRO

Předsednictvo ÚRO se včera v úvodu svého jednání zabývalo současnou vnitropolitickou situací a přijalo k ní stanovisko. Za účasti ministra práce a sociálních věcí ČSSR M. Bodi pak posoudilo návrh koncepce státní rodinné politiky. Dále projednalo návrh vyhlášky o fondu kulturních a sociálních potřeb.

Vedeno upřímným zájmem většiny pracujících o věcné řešení problému doby vyjadřuje ÚRO ve stanovisku k vnitropolitické situaci mj. znepokojení a nesouhlas s činy, které nejen vyvolávají chaos, narušování pořádku a společenskou nervozitu, ale v důsledcích znamenají útok proti socialismu. ROH považuje přestavbu za proces umožňující každému účast na řešení úkolů a problémů. Přestavba vybízí k vyjadřování názorů, stanovisek, vytváří možnost širokého dialogu všech, kteří sledují zájmy a prospěch socialistické společnosti. Jako společenská organizace NF, jejímž hlavním posláním je uspokojování a ochrana oprávněných zájmů a požadavků pracujících, spatřují jednotné odbory cestu k naplňování tohoto cíle v rozhodném a urychlenému postupu federální a národních vlád při řešení problémů, které trápí pracovní kolektivy, ztrpčují lidem život a na něž kriticky poukázala celostátní všeodborová konference.

SS, 22. 11. 1989.

21. listopad – Prohlášení předsednictva Československého mírového výboru vyslovující nesouhlas se zásahem pořádkových sil 17. listopadu a se snahami zneužít situaci k vyvolání neklidu. Dále se vyslovuje pro dialog a dobré vzájemné vztahy.

ČTK–PR–21.

21. listopad – Dopis 23 žen adresovaný ČSSŽ s protestem proti jeho prohlášení v Československé televizi.

Výboru Československého svazu žen
Panská 1, Praha 1 – Nové Město

V minulých dnech jsme začaly vypracovávat výzvu, se kterou jsme se na Vás chtěly obrátit, a požádat Vás o rozhodnou akci pro zlepšení ekologických podmínek

v našem státě, které by mělo pozastavit současné aktuální ohrožení zdravotního stavu obyvatelstva a zejména našich nastávajících matek a dětí.

Události posledních dnů odsunuly tyto otázky poněkud do pozadí, i když přirozeně jejich aktuálnost trvá.

Ukazuje se, že je nejprve potřeba splnit obecné politické předpoklady v naší společnosti, aby bylo možno nastoupit cestu rozumného a odpovědného řešení všech vzniklých problémů.

Spontánní pokojné manifestace naší mládeže, ke kterým se připojili i mnozí další občané, to vyslovují velmi pádně a my se s nimi plně solidarizujeme.

V této souvislosti nás pobouřilo Vaše vyjádření v Čs. televizi, v němž alibisticky vyzýváte mládež ke klidu a pořádku. Demonstrující mládež byla pokojná, stála s holýma rukama tváří v tvář promyšleně zorganizovaným a technikou vyzbrojeným oddílům, které se na demonstranty vrhaly a s bezpříkladnou brutalitou je masakrovaly.

Dalo by se očekávat, že právě Vy jako představitelky žen a matek budete mezi prvními, kteří tento postup rozhodně odsoudí a budou žádat nápravu a potrestání viníků. Vždyť ti mladí lidé nechtějí nic jiného, než zajistit si budoucnost, ve které by mohli žít beze strachu, s rovnou páteří a svobodně rozvíjet všechny své tvořivé síly.

Pokud Váš výbor toto nechápe a naopak se staví na stranu organizátorů masakru, signalizuje to, že se nemíní zabývat skutečnými zájmy československých žen a není tedy jejich pravým reprezentantem.

23 vlastnoručních podpisů

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad. – Prohlášení Mezinárodního svazu studentstva k 17. listopadu.

Sekretariát Mezinárodního svazu studentstva (MSS) pozorně sleduje vystoupení studentů v Československu v souvislosti s 50. výročím 17. listopadu 1939 – Mezinárodního dne studenstva. MSS se zúčastnil pokojného mítinku a průvodu, pořádaných pražskými studentskými organizacemi u příležitosti Mezinárodního dne studenstva se souhlasem příslušných úřadů. A chce vyjádřit své politování nad násilím, v nějž tato akce později vyústila.

Sekretariát Mezinárodního svazu studenstva

SS, 22. 11. 1989.

Po 21. listopadu – Seznam členů koordinačního stávkového výboru studentů.

Koordinační stávkový výbor studentů

Martin MEJSTŘÍK – narozen 30. 5. 1962 v Kolíně
– jeden rok SOU Hejnice, gymnázium Frýdlant v Čechách, maturita 1982, dva a půl roku PgF UK, jeden a půl roku ULD, dále od roku 1986 DAMU, nyní 4. ročník, obor loutkoherec
– spolupředseda koord. výboru

Šimon PÁNEK – narozen 27. 12. 1967 v Praze
– gymnázium Botičská, PřF UK, nyní 3. ročník, obor speciální biologie a ekologie
– spolupředseda koord. výboru

Tomáš CTIBOR – narozen 11. 5. 1963 v Mostě
– gymnázium v Mostě, tři roky Fak. architektury ČVUT, práce v architektuře, jeden rok práce v oboru, jeden rok učitel na ZŠ, UMPRUM, nyní 4. ročník, obor architektura

Marek BENDA – narozen 10. 11. 1968 v Praze
– SPŠ strojní Preslova Praha, MFF UK, nyní 2. ročník obor matematická analýza
– výkonný zástupce koord. výboru

Martin BENDA – narozen 13. 5. 1970 v Praze
– SPŠ elektrotechnická Praha FEL ČVUT, nyní 2. ročník
– výkonný zástupce koord. výboru

Richard ČTVRTEČKA – narozen 2. 5. 1964 v Opočně
– gymnázium Náchod, PřF UK nyní 5. ročník obor biologie
– výkonný zástupce koord. výboru

Martin PRCHLÍK – narozen 29. 6. 1957 v Praze
– gymnázium W. Piecka, FVL UK, ukončena v roce 1982, nyní dětská chirurgie Fakultní Thomayerova nemocnice
– úzký spolupracovník výboru

Martin KLÍMA – narozen 7. 6. 1969 v Bristolu (GB)
– gymnázium Botičská, MFF UK, nyní 3. ročník, obor chemická fyzika
– mluvčí koord. výboru

Michal SEDLÁČEK – narozen 23. 4. 1967 v Plzni
– gymnázium W. Piecka, Fž UK, nyní 4. ročník, rozhlasová specializace

Honza FULÍN – narozen 12. 3. 1970 v Praze
– gymnázium Pražačka, DAMU, nyní 1. ročník, obor režie
– tiskový mluvčí

Radovan HALUŽÍK – narozen 7. 4. 1969 ve Zlíně
– gymnázium Zlín, PřF UK, nyní 2. ročník, obor speciální biologie a ekologie

HU, Sbírka L, xeroxová kopie počítačové techniky.

21. listopad – Stanovisko koordinačního výboru stávky pražských vysokých škol k prohlášení vlád ČSSR, ČSR a SSR k událostem 17. listopadu a následujících dnů.

Stávkující studenti chtějí tímto vyjádřit svůj protest proti prohlášení vlád ČSSR, ČSR a SSR k událostem 17. 11. 1989 a následujících dnů.

Uvědomujeme si, že odezva československé studentské veřejnosti a ostatních vrstev naší společnosti, vyjádřená v současné době masovými protestními akcemi není pouhou záležitostí emocí, bezprostředně vyvolaných brutálním potlačením pokojné demonstrace studentů.

Současnou situaci považujeme za vyvrcholení dlouhodobého procesu nevšímavosti a při nejmenším neobjektivního hodnocení a postojů vládních činitelů k reálnému stavu společnosti v naší zemi. Přes veškerá prohlášení ze strany vlády a představitelů KSČ o radikálních krocích v postupu přestavby a demokratizace v ČSSR, neshledáváme ve skutečném životě nás i našich spoluobčanů žádné změny.

Neustále pronášená prohlášení vlády o společenských proměnách již považujeme za prázdná a neuspokojivá.

Cílem našeho protestu není v žádném případě snaha o vyvolání konfrontace a narušování veřejného pořádku a zároveň jednotně prohlašujeme, že žádný z našich činů není namířen proti socialismu a demokracii.

Protestujeme proti současnou vládou uplatňovaným praktikám, které jsou právě se socialismem a demokracií neslučitelné.

Na nejvyšší míru jsme znepokojeni otevřeným souhlasem vlády s brutálním zásahem složek ministerstva vnitra proti pokojné demonstraci 17. 11. 1989. Tento souhlas odhaluje skutečný postoj oficiálních představitelů naší společnosti k řešení všech naléhavých společenských otázek.

Jednomyslně se připojujeme k výzvě stávkujících studentů ke svým spoluobčanům, dělníkům a rolníkům a naléhavě žádáme vládu o přistoupení na podmínky této výzvy.

Koordinační výbor stávky
pražských vysokých škol

Archiv SVS FF UK Praha, sl. Dokumenty studentů VŠ (mimo FF), sl. 20. listopadu č. 10; xerokopie.

21. listopad, 13,30 hod. – Výzva koordinačního výboru stávky pražských vysokých škol všem vládám světa a OSN o podporu

Všem vládám světa a OSN

Po masakru pokojné studentské demonstrace dne 17. 11. 1989 vstoupili studenti československých vysokých škol do stávky. Požadují potrestání viníků brutálního zásahu, právní jistoty, že se něco podobného již nebude opakovat. Stávka získala širokou podporu veřejnosti, demonstrace na podporu studentských požadavků dne 20. 11. 1989 se zúčastnilo přes čtvrt miliónu obyvatel. Dva vedoucí představitelé, premiér Adamec a předseda oficiální mládežnické organizace Mohorita se odhodlali k dialogu s námi. Máme obavy, že ostatní představitelé státní moci pochopí tuto snahu o dialog jako signál k roztržce, kterou se možná pokusí v nejbližších hodinách vyřešit nasazením ozbrojených sil, jejichž obětmi máme být opět my a naši spoluobčané.

Obracíme se na Vás s prosbou o okamžitou všemožnou podporu a pomoc všemi diplomatickými prostředky, které máte k dispozici.

Jde nám o holé životy.

V Praze dne 21. 11. 1989 ve 13,10 hod.

Koordinační výbor stávky
pražských vysokých škol

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Informace o průběhu stávky na ČVUT a Filmové a televizní fakultě Akademie múzických umění.

Šli jsme za studenty

Praha (kva/čt) – Podle informací z ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČSR probíhaly včera ve všech vysokých školách v ČSR s výjimkou pedagogických fakult v Ostravě, Plzni a Hradci Králové týdenní studentské stávky. Účastní se jich zhruba 80 000 mladých lidí.

V areálu ČVUT v Praze-Dejvicích bylo kolem osmé ráno minimálně stejně rušno, jako ve dnech, kdy běží výuka na plné obrátky. Od stanice metra i od zastávky autobusů proudily davy studentů, z nichž mnozí směřovali před budovu stavební fakulty. Prý tu má být diskuse s některým politickým představitelem.

Nebyla, jak nám řekl M. Rybáček, vysokoškoláci se v pondělí pokoušeli pozvat akademika Juliše, ale nedostali se dál než do vrátnice. Jednalo se tedy hlavně o organizačních záležitostech. Když se podařilo uvést do chodu mikrofony (bez jejichž pomoci by ti vzadu nic neslyšeli), mluvčí ohlásil, že zástupci studentů se sjednotili na okupační formě stávky. V budově však nebudou zůstávat zdaleka všichni, nýbrž vždy jenom určitý počet lidí každého kruhu. V tom okamžiku se

ozvala osamocená námitka: Neomezovat! Mluvčí však zareagoval okamžitě a rozumně: tak jsme se dohodli s vedením školy. Nejsme tu proto, abychom stávkovali proti němu, nýbrž spolu s ním. Souhlasili téměř všichni. Pak bylo přečteno provolání studentů vysokých škol k dělníkům a rolníkům, v němž se zdůrazňuje skutečnost, že v pátek se nejednalo o obnovení pořádku, nýbrž fyzické potrestání demonstrujících.

Dále posluchači odhlasovali, že nebudou pít po celou dobu stávky žádný alkohol (jen jeden hlas tvrdil, že by potřeboval grog pro zahřátí) a ozvala se také žádost, aby studenti pomáhali odstraňovat podivné plakáty, které se začaly objevovat na některých místech. Jsou prý podepsané jakousi organizací, kterou nikdo nezná (jakousi Levou frontou?) a žádají smrt komunistům.

Odpoledne jsme se byli podívat na Filmové a televizní fakultě AMU, kde, jak jsme se dozvěděli, mají zajímavý dokumentační materiál z páteční manifestace. A skutečně, viděli jsme několik fotografií, pro které si sem chodí i studenti a dělníci odjinud. Právě jsme tu zastihli jednoho pracovníka pražského metra. Na klidný rozhovor však nebyl opravdu čas. V místnosti, kde sídlí stávkový výbor, se netrhly dveře: Hlásím, že jdu tam a tam – přišla říct jedna dívka a další chtěla vědět, jestli se má založit nová kniha odchodů na tento den. Chodili i pedagogové a další pracovníci fakulty, jedna žena středních let vypadala udýchaně: vysokoškoláci by měli trochu sledovat, co se kde děje. U koně prý stojí dívka, nahýbá si z láhve, uráží okolojdoucí a ostentativně o sobě prohlašuje, že je vysokoškolačka. V tom okamžiku se všichni sebrali a šli shánět někoho, kdo by pomohl zabránit podobným provokacím.(kva)

SS, 22. 11. 1989.

21. listopad – Prohlášení ze shromáždění komunistů Akademie múzických umění v Praze k současné politické situaci.

Prohlášení ze shromáždění komunistů Akademie múzických umění v Praze dne 21. 11. 1989 – 14.00 hodin

Komunisté z Akademie múzických umění v Praze, shromáždění na aktivu vyjádřili hluboké znepokojení nad faktem, že v současné vypjaté politické situaci prudce klesá prestiž naší strany. Proto se obracíme na vyšší stranické orgány s tímto prohlášením:

1. Vyjadřujeme nesouhlas s tím, aby politické problémy byly řešeny administrativními způsoby (včetně uplatňování represivních nástrojů). Proto žádáme ustavení nezávislé vyšetřovací komise federálního shromáždění, aby prošetřila zásah pořádkových sil VB 17. 11. 1989 a zveřejnila výsledek svého šetření.
2. Považujeme prohlášení studentů AMU ze dne 20. 11. 89 (body 1–10) za základ jednání se studenty.
3. Konstatujeme, že nynější politická situace vznikla v důsledku trvalé pasívní ideologické práce strany, opožděného reagování a neexistence politického dialogu.

4. Stanovisko tří vlád a informace z předsednictva ÚV KSČ nevycházejí z reálné situace na vysokých školách. Pro zklidnění situace je nutný trvalý dialog se studenty, vedený vedoucími představiteli strany a státu.
5. Vzniklý stav ve straně a ve společnosti vyžaduje neprodleně řešení, proto je nutné svolat mimořádnou stranickou konferenci v prosinci tohoto roku a delegáty zvolit mimo stávající aparát.
6. Aktiv komunistů ukládá všem členům strany na AMU, aby aktivně reagovali a ovlivňovali politickou situaci v trvalé spolupráci se studenty ve smyslu revoluční přestavby a obnovy socialismu.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Ustavení odbočky Občanského fóra ve fakultní nemocnici v Motole a na Fakultě dětského lékařství.

SS, 22. 11. 1989.

21. listopad, ráno – Stanovisko Fakulty elektrotechnické ČVUT k událostem. Fakulta respektuje stávku studentů, ale nesouhlasí s jejím okupačním charakterem. Za východisko považuje dialog. Dopoledne přijato provolání pražských vysokoškoláků.

ČTK-PR-22.

21. listopad – Programová hesla studentů Fakulty elektrotechnické ČVUT v Praze.

Programová hesla studentů Fel ČVUT

1. Skutečná svoboda sdělovacích prostředků, slov a shromažďování.
2. Nahrazení vedoucí úlohy strany systémem více stran.
3. Vypsání svobodných a demokratických voleb.
4. Propuštění politicky pronásledovaných osob.
5. Navázání dialogu mezi komunistickou stranou a opozičními skupinami.
6. Přehodnocení roku 1968.
7. Fakulta se staví proti prohlášení, rozšířeného z neznámého zdroje, které burcuje obyvatelstvo k provokacím a násilí vůči KSČ ap.

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku.

21. listopad – Dopis mimořádné porady katedry výchovy a vzdělávání dospělých děkanovi Filozofické fakulty UK.

Archiv SV FF KU, Praha, sl. Dokumenty studentů a pedagogů FF UK, sl. Dokumenty pedagogů č. 2, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Prohlášení Komenského evangelické bohoslovecké fakulty k vývoji událostí v zemi.

Prohlášení Komenského evangelické bohoslovecké fakulty

Poslední události v naší zemi, kterých jsme svědky a přímými účastníky, nás naplňují úžasem. Většina z nás nezažila nikdy nic podobného. Tváří v tvář probíhajícím změnám v sousedních zemích jsme se v minulých měsících, snad ještě před týdnem, cítili až zahanbeni. Na otázku, proč se neděje nic u nás, nás napadly nelichotivé odpovědi o švejkovské národní povaze, o zkažení konzumem, o komplexu z porážek z let 1968, 1948, 1938, 1620 atd.

Najednou se něco děje i tu. Máme radost a chováme se k sobě opět jako lidi. Přestáváme se bát. Je velmi důležité uvědomit si, proč se to mohlo stát. Jistě k tomu doba zrála. Bezprostředním a posledním popudem k podstatnému posílení naší odvahy, a tak i ke změně situace u nás byly tragické události v pátek 17. 11. na Národní třídě. Probudili bychom se, kdyby při demonstraci studentů nedošlo ke krvavému masakru jejich pokojného průvodu? Tato otázka chce podtrhnout, co pro nás všechny znamenají ti zmlácení a otřesení z černého pátku. Obětí, byť byla nedobrovolná, vzniká nová skutečnost. Je nesporné, že zásadně změnila naši situaci. Až hmatatelně i bolestně nám ukazuje, že cesta oběti je smysluplná, ačkoli oběť sama se zdá být absurdní a zbytečná. Řekneme-li, že oběť vysvobozuje, pak páteční události nás vysvobodily z letargie, svazujícího strachu a z prohlubování morálního úpadku. Řekneme-li, že smiřuje, pak nás tyto události smířily se sebou navzájem, neboť cizí lidé se setkávají a nejsou si lhostejní. Dnes více než jindy si uvědomujeme dosah velikonoční oběti Ježíše Krista, který zemřel na kříži za provinění všech nás.

17. 11. 1989 vyvstala absurdně a smutně historická paralela – listopadovými událostmi před padesáti lety. Tehdy i teď stály proti sobě bezbranná vůle ke svobodě a ozbrojená totalitní moc. V listopadu 1939 začal zápas o znovuvytvoření svobodné republiky.

„Program nové československé republiky", formulovaný československým odbojem, se hlásil k pokusu o demokracii první republiky. Vyjádřil i určité principy socialismu a sociální odpovědnosti. Jeho tvůrci si byli vědomi, že demokracie není a nikdy nebude něčím hotovým. Je to věc zápasu a programu navazujícího na nejlepší odkaz naší historie. Takto chápejme i naše úsilí dnes. Historie je nám však i velkým varováním. Začátek nové éry v roce 1945 je poznamenán velkým selháním. Myslíme tu na konec války a pomstu vůči poraženým okupantům. Víme také, že se nejvíce mstili ti, kdo nejméně bojovali. Nevíme, jak dlouho náš dnešní zápas bude trvat, ale zbavme se důsledné myšlenky na pomstu. Nemluvme o šibenicích ani žertem. To neznamená, že by neměli být viníci potrestáni. Trest však musí sloužit

poze k zastavení zla. Kristus nás učí: Kdo jsi bez viny, první hoď kamenem. Část viny neseme pro své mlčení i my. Proto nehřešme více, dosti jsme hřešili. To ať je naším heslem na cestě do budoucnosti. Po té cestě dokážeme jít tehdy, povede-li nás ten, který působí smíření a pokoj – Ježíš Kristus.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopadu – Příkaz děkana Pedagogické fakulty UK.

Děkan
Pedagogické fakulty
Univerzity Karlovy v Praze

Příkaz děkana

S okamžitou platností zakazuje vyvěšovat jakékoliv materiály v prostorách fakulty, včetně přístupové cesty před fakultou.

Prof. PhDr. Miloslav Sýkora, CSc.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

21. listopad – Prohlášení členů fakultní organizace KSČ Přírodovědecké fakulty UK k situaci v Praze a k současné politice KSČ.

PROHLÁŠENÍ FAKULTNÍ ORGANIZACE KSČ PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTY UK
Studentům a zaměstnancům Přírodevědecké fakulty UK

Chceme Vás informovat o tom, že komunisté Přírodovědecké fakulty UK v Praze 21. 11. 1989 na své všeplenární schůzi co nejrozhodněji podpořili požadavky stávkujících studentů i jejich stávku tím, že se k ní připojili v pedagogickém procesu. Na svém shromáždění přijali rezoluci adresovanou městskému a ústřednímu výboru strany, ve kterém odsoudili zásah pořádkových sil proti pokojné manifestaci 17. 11. 1989 v Praze jako hluboce nehumánní a politicky chybný. V rezoluci jsou dále vyjádřena následující stanoviska.

Jediným výsledkem současných událostí je pouze to, že většina studentů i pracovníků fakulty se dostává do názorové opozice k politice strany. KSČ se vinou dosavadní vyčkávací politiky ocitla ve vnitrostranické krizi i mezinárodní izolaci. Svědčí o tom i zásadní rozdílnost stanovisek vydaných k uvedeným událostem centrálními orgány strany a státu a stanovisek základních organizací KSČ. Hospodářskou přestavbu není schopna provést izolovaná strana. K obnově společnosti

a k přestavbě ekonomiky je nutně potřeba spoluúčasti příslušníků jiných stran i nestraníků, se kterými strana musí umět vést zcela otevřený dialog. KSČ musí obhájit svou vedoucí roli ve společnosti nikoliv násilným potlačováním názorů občana, ale silou svých myšlenek, jejich koncepčností a promyšleností a tím, že v jejím čele budou stát nejschopnější a nejčestnější členové KSČ požívající přirozené autority celého národa. Jedině tak je možné obnovit důvěru ve stranu. Myslíme si, že i dnes jsou mezi členy strany lidé, kteří jsou schopni získat si důvěru, a stranu a společnost ze vzniklé krize vyvést. Na druhé straně se domníváme, že dosavadní vedení strany ztrácí potřebnou autoritu ve společnosti i důvěru většiny řadových členů strany. Proto žádáme odstoupení předsednictva MV KSČ a vlády ČSSR. Jejich další setrvávání v rozhodujících stranických a státních funkcích ohrožuje samu existenci strany. V této souvislosti považujeme za nutné svolat mimořádný sjezd KSČ v co nejkratším termínu, na kterém by vedení strany mělo vystoupit s jasným programovým prohlášením. Nesouhlasíme přitom se schematickým odsouzením celé generace. Pokud k této obměně nedojde včas, vystavujeme se nebezpečí vystupňování útoků na celou stranu zvenčí, vedených často z antikomunistických pozic.

Jsme si vědomi vážné ekonomické situace v naší zemi i toho, že stávkami a demonstracemi ji nezlepšíme. Nejde nám o vyvolání chaosu a neklidu, ale o urychlené řešení vyhrocených společenských problémů a o budoucnost KSČ.

Distancujeme se od názorů a stanovisek antisocialistických a antikomunistických. Těmto názorům lze čelit jedině pod nezdiskreditovaným vedením strany a státu. Je proto nejvyšší čas přejít konečně od slov k uvážlivým, ale jasným činům.

Členové fakultní organizace KSČ na PřF UK v Praze 21. 11. 1989

Toto stanovisko bylo dne 21. 11. ve 14.00 hod. předáno ČSV KSČ, v 15.00 hod. OV KSČ v Praze 2 a touto cestou i ÚV KSČ. Stanovisko bylo téhož dne předáno MěV KSČ.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad, v noci – Vytvoření informačního centra na Vysoké škole ekonomické, zajišťujícího spojení s výborem okupačních stávek a informačními centry ostatních škol.

ČTK-PR-21. SS, 22. 11. 1989

21. listopad – Stanovisko 5. ZO ZSČ na Vysoké škole ekonomické vyjadřující souhlas se stanoviskem CZV KSČ a žádající svolání mimořádného sjezdu KSČ.

VŠE-9, počítačové záznamy.

Po 21. listopadu[1] *– Informace pro studenty vysokých škol o jednání zástupců Občanského fóra s L. Adamcem doplněná o požadavky stávkujících studentů.*

Informace z jednání Adamce a OF

1. Vláda má mít rovnoměrné zastoupení KSČ a opozice
2. Vyšetřovací komise – složení 6 poslanců, 5 občanů, 1 OF, 2 studenti
3. Vláda požádá studenty o ukončení stávky
4. FS požádá prezidenta o propuštění politických vězňů
5. OF bude mít proslov ve sdělovacích prostředcích

Program VŠ – doplňky

1. Vytvořit síť mezi školami, aby bylo možno přejít na okupační stávku!
2. Koordinační výbor rozhodne podle parlamentu
3. Jsou připraveny akademické požadavky studentů vůči MŠ ČSR

1. SV vstoupí v jednání s vedením fakult 1 : 1, tento poměr bude zachován nejméně
   po dobu zimního semestru
2. Zimní semestr – zrušit zkoušky, které jsou zbytečné!
3. Vedení fakult uvolní potřebné prostory a techniku pro práci SV
4. Státnice budou konány jen z odborných předmětů
5. Ve společenskovědních předmětech přistoupit k diskusím (i u státnice)
6. Akademičtí funkcionáři budou voleni v tajných, rovných a přímých volbách
7. Obnovit statut akademické půdy – (žádná politická strana, každý může být příslušníkem nějaké strany)
8. Zrušit povinnost přednášek
9. Vymezení podílu studentů na vedení fakult
10. Zatím budou studenti reprezentováni SV
11. Zrušení vojenských povinností (zatím do konce zimního semestru)
12. Volný přístup k rozmnožovací a další technice na fakultě
13. Zveřejnit rozdělení financí resortu školství
14. Rozšířit výuku o některé předměty (individuálně podle fakult)
15. Termíny zkoušek si budou studenti domlouvat s pedagogy individuálně
16. Právo přerušit studium na 2 roky bez udání důvodu
17. Je nepřípustné nutit k oslovování „soudruhu" (ale je to možné)
18. Vypracovat systém daňových úlev pro podniky vyrábějící pro školství
19. Seznamy učitelů!!!

Tyto požadavky a další budou předloženy vedení fakult a MŠ ČSR. Komise budou zvoleny studenty kruhu, ke spolupráci mohou být zváni učitelé.

HÚ, Sbírka L, cyklostyl.

[1] *Dokument není datován, jednání OF s L. Adamcem se konalo 21. 11. 1989.*

21. listopad - Informace o připojení středních škol k protestní stávce studentů a pedagogů vysokých škol.

Středoškoláci se připojují

K protestní stávce studentů a pedagogů vysokých škol se v pondělí připojila téměř všechna pražská gymnázia a rovněž většina středních průmyslových a ekonomických škol. Na jednotlivých školách se ustavily stávkové výbory, jejichž úkolem je nejen řídit stávku a propagovat myšlenky, za něž se středoškoláci postavili, ale i organizovat tzv. náhradní stávkový program. Během dne probíhají např. diskuse mezi studenty a pedagogy či besedy s herci pražských divadel. Na některých školách, např. na střední uměleckoprůmyslové škole či na SPŠ sdělovací techniky, se včera v časných ranních hodinách konala shromáždění, při nichž studenti položili hořící svíčky a květiny k československé vlajce.

LD, 21. 11. 1989.

21. listopad – Výzva pražských pedagogů rodičům žáků středních škol, aby pomohli udržet dialog se žáky pouze v budovách škol.

Jako učitelé i jako rodiče dětí se na Vás, rodiče našich žáků, obracíme s prosbou o pomoc při zajišťování nejen výchovy a vzdělávání, ale v současných dnech i bezpečnosti studujících.

Žáci středních škol dali již dostatečně najevo svůj postoj k nedávným událostem i prokázali zájem o pozitivní vývoj v naší společnosti. Pedagogové respektují solidaritu, kterou vyjádřili středoškoláci k akcím studentů vysokých škol. Neplnoleté děti však musí volit jiné formy i trvání protestních akcí.

Proto se obracíme na rodiče pražských středoškoláků s výzvou, aby spolu s pedagogy pomohli udržet dialog se žáky pouze v budovách škol a spolupracovali s námi při výchovně vzdělávací práci v klidných a příznivých podmínkách.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Prohlášení pedagogů Jazykové školy v Praze 1 k zásahu proti demonstraci 17. listopadu.

My, pedagogové Jazykové školy, Praha 1, Národní 20, shromáždění na schůzi dne 21. 11. 1989, pobouřeni a s rozhořčením odsuzujeme hrůzné násilí spáchané na studentech, pokojně demonstrujících na podporu ušlechtilého odkazu protinacistického studentského odboje spojeného s datem 17. listopadu. Toto násilí se doslova bohužel událo na prahu budovy naší školy, která má v průčelí bystu J. A. Komenského. Plně se solidarizujeme s prohlášeními studentů a hluboce oceňujeme jak jejich statečné a vlastenecké postoje, tak i podporu, které se jim dostalo od našich herců, výtvarníků a dalších umělců a představitelů inteligence. Bylo vždy v tradici tohoto národa, že pochodeň nejušlechtilejších pokrokových snah nesli představitelé naší inteligence a tvořivých sil společnosti. Plně podporujeme oprávněné požadavky studentů, připojujeme se ke stávce ve stejné formě, jak probíhá na ostatních středních školách, a chceme ze všech sil přispět k obrodě naší společnosti. Jako občané se přihlašujeme k prohlášení Občanského fóra.

Za opis ručí M. Weiss

Archiv KC OF, xeroxová kopie rukopisného opisu.

21. listopad. – Prohlášení k situaci a ke stávce, přijaté studenty Střední odborné výtvarné školy na Hollarově náměstí, Střední průmyslové školy technologie masa, Navrátilova ulice, Střední průmyslové školy strojní, Presslova ulice, profesory Střední průmyslové školy Na Třebešíně, ZO ROH Střední ekonomické školy, Resslova ulice, a stávkovým výborem Střední průmyslové školy chemické, Křemencova ulice.

AMP, SPŠ Na Třebešíně.

21. listopad – Prohlášení žáků a učitelů Středního odborného učiliště Motorlet o podpoře stávky studentů.

Prohlášení žáků a učitelů SOU Motorlet

Po dohodě žáků SOU a svazácké organizace jsme se usnesli, že plně podpoříme stávku studentů a rozhodnutí ÚV SSM.

Vyhlašujeme celotýdenní stávku, která bude probíhat v prostorách SOU a ZK ROH. S tím, že dodržíme určené vyučovací hodiny formou diskuse k současným událostem.
Abychom neohrozili výrobu a plnění plánu podniku, této akce se nezúčastní žáci v odborném rozvoji.

CÚO SSM SOU MOTORLET

Archiv KC OF, xeroxová kopie rukopisu.

21. listopad – Stanovisko žáků základní školy na nám. Curieových v Praze 1 k zásahu proti demonstracím 17. listopadu.

Studenti!

V pátek dne 17. 11. 1989 byla veřejnou bezpečností surově rozehnána Vaše pokojná demonstrace k uctění památky smrti Jana Opletala. Této demonstrace se zúčastnilo i mnoho dalších občanů, kteří byli spolu s Vámi zbiti a mnozí i zraněni. Naprosto nesouhlasíme s tímto brutálním zásahem a tímto listem Vám vyjadřujeme svou solidaritu.

162 podpisy
Žáci ZŠ nám. Curieových 2, Praha 1

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

21. listopad – Dopis Občanského fóra prezidentovi USA G. Bushovi a předsedovi Nejvyššího sovětu SSSR. M. Gorbačovovi.

Vážení pánové!
19. listopadu 1989 se v Praze ustavilo Občanské fórum, které se cítí způsobilé být mluvčím čs. veřejnosti. Na manifestaci pražského obyvatelstva dne 21. listopadu, jíž se na Václavském náměstí zúčastnily statisíce lidí, Občanské fórum získalo názorový konsensus, a proto se na Vás obrací i jménem těchto lidí.

Sovětská vláda vyhlašuje v souvislosti s demokratizačním hnutím ve východní Evropě zásadu nevměšování. Musíme vás upozornit, že v případě Československa tato politika ve skutečnosti znamená podporu politickému vedení, které bylo dosazeno v roce 1968 intervenční mocí a které se během dvaceti let vlády naprosto zdiskreditovalo. Jedním z požadavků masové demonstrace 21. listopadu je právě odchod těchto politiků z politické scény.

Vážení pánové, jsme toho názoru, že minulé vměšování z roku 1968 do vnitřních československých událostí by mělo být i odsouzeno, i odvoláno jako zásah protiprávní. Mlčení kolem intervence v srpnu 1968 znamená faktické vměšování do vnitřních

československých poměrů. Žádáme vás, abyste této otázce věnovali při svých jednáních pozornost; není důležitá jen pro Československo těchto dní, ale pro celou Evropu.

Občanské fórum

Informační servis č. 2/21. listopadu 1989.

21. listopad – Stanovisko Občanského fóra k informaci o setkání předsedy vlády L. Adamce se zástupci Občanského fóra.

Součástí dnešního prohlášení vlády ČSSR byla též informace o setkání předsedy vlády Ladislava Adamce se zástupci Občanského fóra.

Vláda pochopila jednání jako začátek dialogu a interpretovala je v tom smyslu, že i tato skutečnost svědčí o snaze orgánů vlády zásadně řešit stávající krizovou situaci.

Tím podle mínění vlády pominuly důvody pro organizování stávek a demonstrací.

Prohlašujeme: Jednání zástupců OF s L. Adamcem mělo charakter pouze informativní, a proto nemohlo v žádném případě ovlivnit naše postoje. OF jednoznačně podporuje stávky studentů, divadelních a výtvarných umělců a rovněž podporuje vyhlášení stávky na 27. listopad.

K případnému dialogu chceme napomoci tím, že se budeme podílet na ustavení výboru, který by reprezentoval nejširší veřejnost a který by zahájil jednání o čtyřech požadavcích základního prohlášení OF.

Informační servis č. 2/21. listopadu.

21. listopad – Prohlášení výboru Rómské občanské iniciativy k vývoji ve společnosti.

Prohlášení

My, výbor Rómské občanské iniciativy, který reprezentuje 800 000 občanů rómské národnosti, žijících v ČSSR, jsme přijali toto stanovisko:

1. My Rómové, kteří máme za sebou tisíciletou historii strádání a utrpení, pronásledování a ponižování, odsuzujeme nelidský zákrok pořádkových složek tohoto státu proti bezbranným, mladým lidem, uctívajícím památku smrti Jana Opletala.
2. Plně se stavíme za prohlášení vysokoškolských studentů, umělecké fronty a výboru čs. veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci a souhlasíme s jejich požadavky.

3. Rómská občanská iniciativa se ztotožňuje a podporuje všechny požadavky Občanského fóra ze dne 20. 11. 1989.
4. Svým stanoviskem, které vyjadřuje mínění čs. Rómů, jejich převážné většiny, doufáme, že začátek společenských změn bude ve prospěch skutečné demokracie v naší vlasti.

13 podpisů
Za výbor ROI

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

21. listopadu[1] – Prohlášení mladých matek, v němž vyjadřují podporu Občanskému fóru a generální stávce dne 27. listopadu.

Prohlášení mladých matek

My, mladé české matky, chceme, aby naše malé děti vyrůstaly ve společnosti lepší, než jsme zatím měly možnost poznat my.

Souhlasíme proto s činností Občanského fóra a vyjadřujeme mu plnou podporu.

Naše postavení a vědomí nám nedovolují přerušit svou práci – péči o naše děti, proto vyjádříme svou účast na generální stávce 27. 11. manifestačně, a to vyvěšením československých státních vlajek v oknech našich domovů.

ing. Eva Maternová
ing. Eva Sokolová
Eva Burgová
Daniela Sázavská
Dana Mimrová
Ing. Jitka Štěpánková
Věra Půlkrábková
Ing. Alexandra Vobořilová
Ing. Jana Viktorinová
Pavla Maříková
RNDr. Eva Ulrychová
RNDr. Eva Nešverová
Eva Prágerová
Ing. Marcela Mašková
Ing. Jana Pelikánová
Šárka Vitásková
Ing. Olga Mazalová
Renáta Štípková
Zuzana Zápalková

S pozdravem „Svatá Anežko chraň nás před Československým svazem žen!"

Eva Maternová
Soukenická 34
Praha 1

Archiv KC OF, leták, xeroxová kopie tisku.

[1] *Podle sdělení pí Maternové byl dokument vydán pravděpodobně 21. 11. 1989.*

21. listopad – Stanovisko ÚV ČSDU k situaci.

Předsednictvo ÚV Svazu českých dramatických umělců rozšířené o členy výborů divadelní, filmové, televizní a rozhlasové sekce, přijalo stanovisko, v němž se praví mj.: „Předsednictvo navrhuje hercům, aby dostáli svým smluvním mimodivadelním závazkům uzavřeným před 20. 11. s tím, že honoráře za období stávky poukáží ve prospěch stávkujících studentů." Vyjadřují pochybnost, zda dnešní složení nejvyšších státních orgánů včetně ministra kultury umožňuje pozitivní východiska nalézt.

SS, 22. 11. 1989.

21. listopad – Informace o situaci v Divadle Na Vinohradech.*

Vinohradské pódium

Praha (ska) – Také včera večer se stalo Divadlo na Vinohradech volnou tribunou. Viktor Preiss seznámil přítomné s peticemi vyjadřujícími solidaritu s herci a vysokoškoláky, v okénku aktualit režiséra J. Dudka vystoupili mj. zástupci Čs. rozhlasu s peticí, kterou jim nebylo umožněno uvést ve vysílání. Pracovníci Národního divadla, kteří nemají díky administrativnímu zásahu k dispozici svou mateřskou scénu, přečetli rezoluci k prohlášení studentů a herců a Iva Janžurová zdůraznila paradox, že výrazem občanské povinnosti herců je v současné době divadlo nehrát. D. Kolářová informovala přítomné o protestu pléna Divadla na Vinohradech proti vládnímu prohlášení ze dne 20. 11. a vyjádřila jednomyslný souhlas zaměstnanců divadla s vyhlášenou pondělní generální stávkou. J. Hanzlík přečetl provolání v neděli ustaveného Občanského fóra, které se cítí být způsobilé k okamžitému jednání o naléhavých a stále otevřeněji formulovaných otázkách společnosti. M. Stropnický seznámil přítomné se včerejší situací na Václavském náměstí, H. Vondráčková přednesla petici tvůrců, interpretů a publicistů v oblasti populární hudby, podporující prohlášení divadelníků a vysokoškoláků vyzývající rozhlas a televizi ke svobodné diskusi. M. Labuda informoval o znemožnění kontaktu se slovenskými návštěvníky divadel administrativním zásahem.

SS, 22. 11. 1989.

21. listopad, 18.15 hod. – Stanovisko pracovníků Divadla na Vinohradech k vývoji společenské situace.

Stanovisko pracovníků Divadla na Vinohradech k vývoji společenské situace

Sledujeme s napětím informace o dnešním postupu předsedy vlády Adamce. Rovněž my se stavíme se vší rozhodností proti provokačním projevům násilí a voláme po důstojném způsobu projevování občanského postoje.

Nemůžeme však pominout, že ve včera přijatém prohlášení federální a obou národních vlád se mimo jiné praví: „Proto vlády ČSSR, ČSR a SSR souhlasí s opatřeními, která měla za úkol obnovit pořádek, chránit majetek a životy občanů." Tímto prohlášením na sebe vlády vzaly plnou odpovědnost za brutální zásah pořádkových sil 17. 11. a měly by nést i důsledky.

Opakujeme znovu požadavek hodnověrných a důvěryhodných záruk, že v tomto státě bude konečně vytvořena demokratická pluralitní společnost, plně uznávající všechna lidská práva. Východiska proto vidíme v prohlášení Občanského fóra.

Proto souhlasíme s protestní generální stávkou v pondělí 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 hod.

Přijato jednomyslně pracovníky divadla 21. 11. 1989 v 18.15 hod.

HÚ Sbírka L, cyklostyl.

21. listopad – Dopis uměleckých pracovníků, dělníků a administrativních pracovníků Hudebního divadla v Karlíně a divadla Semafor k událostem posledních dnů.'.

Vážené soudružky, vážení soudruzi,

my, umělečtí pracovníci, dělníci a administrativa Hudebního divadla v Karlíně i divadla Semafor, členové KSČ, ROH, SSM, členové dalších politických stran Národní fronty i bezpartijní, se k vám obracíme se svým stanoviskem k událostem posledních dnů, které v nebývalé míře vyhrotily společenskou situaci v Praze i v dalších městech ČSSR. I my jsme se přihlásili k oprávněným požadavkům vysokoškoláků a ostatních divadelních a kulturních pracovníků.

Krize posledních dnů nevznikla náhodou. Je důsledkem dlouholetých polovičatě nebo vůbec neřešených ekonomických, politických i ekologických problémů, které se staly překážkou, jež nás nejen tíží, ale i zdržují od cesty vpřed. Morální marasmus, korupce, lhostejnost, stav, kdy není dostatečně oceňována kvalitní práce a na druhé

straně bují neoprávněné zisky různých příživníků – k tomu všemu a dalším nedostatkům vytvořilo současné vedení příznivé podmínky. Stále častěji je diskutována otázka vedoucí úlohy KSČ. Její uzákonění považujeme za výchozí bod ke všem uvedeným problémům. Jsme toho názoru, že vedoucí úlohu ve společnosti si musí strana získávat v každodenním dialogu s jinými politickými názory drobnou každodenní prací v továrnách a podnicích, v místech bydliště a v rámci celého společenského života, a takto získanou důvěru uplatňovat ku prospěchu celé naší společnosti.

Nikdo z nás není proti socialistickému zřízení, jsme si plně vědomi, co nám toto zřízení dává a ještě více co by nám mohlo a mělo dát. Je ironií, že průměrný dělník ve vyspělých kapitalistických státech má daleko vyšší životní úroveň než dělník náš.

Jsme toho názoru, že je to opět důsledek výše uvedeného problému neodborně vedeného hospodářství s výsledky především vaši práce, určitá gigantománie, kdy peníze potřebné pro zdravotnictví, školství a byty, jsou utápěny v tisících tun betonu. Je to důsledek nehybnosti aparátu, který nechápe a snad ani dostatečně nezná každodenní obtíže řadového občana.

Nejde nám v žádném případě o nekonstruktivní kritiku. Můžeme vám doložit, že jsme po řadu let poukazovali na nedostatky v řízení kulturní sféry na stranických, odborových, svazových i veřejných schůzích a přenášeli je i na kompetentních místech. Byli jsme sice vyslechnuti, ale k uspokojivému řešení většinou nedošlo. Přitom i v oblasti kultury dochází k nerovnoměrnému rozdělování prostředků. Protože se cítíme být členy této socialistické společnosti, považujeme za nutné obrátit se na vás tímto dopisem, v němž vás informujeme o našich skutečných stanoviscích. Jsou i různé tendence – jak dosvědčuje i nedávné stanovisko OV KSČ v Praze 8 – rozdělit naši společnost tvrzením, že inteligence zrazuje dělnickou třídu. Považujeme to za pomlouvačnou a nebezpečnou snahu. Nezrazujeme a neopouštíme dělnickou třídu, vždyť většina z nás z ní vyšla a je si odpovědnosti k ní plně vědoma. Snažíme se však vidět dopředu. Nemůžeme souhlasit s tím, že výsledky především vaší práce jsou kompetentními rozhodováními promrhávány.

Jedním z bodů, kterým se někteří představitelé snaží vložit přehradu mezi dělníky a umělce, je i otázka odměňování umělců. Jen pro ilustraci a udaná fakta si můžete u nás kdykoliv ověřit – členové sboru (s vysokoškolským vzděláním) mají hrubý průměrný plat 2 204,–, sólisté po 20 a 30 leté namahavé práce 3 116,–, členové orchestrů 2 576,–, průměrný plat dělníka v našem divadle činí 2 711,–. To vše za každodenní práci po večerech, o sobotách i nedělích – za něž se nepobírají žádné příplatky. A to nemluvíme o únavných zájezdech po velmi složitém průběhu zkoušek za probíhající rekonstrukce. Naši umělci mají minimální možnosti pro tak zvanou mimodivadelní činnost, a mohou ji absolvovat jen s vypětím všech sil a ve svém volnu. Není to žádný stesk – chceme vás jen poctivě seznámit se skutečností a jak doopravdy vypadají ony často citované „závratné sumy", které umělci pobírají.

Chceme, stejně jako vy, žít ve společnosti spořádané, po všech stránkách demokratické a prosperující, kde zákony budou platit v plném rozsahu pro každého, kde vedoucí představitelé budou mít důvěru nás všech. Taková společnost si také zaslouží, aby jí vedli skutečně ti nejlepší. Nemůžeme se v tomto dopise pouštět do podrobností, ale uvítáme, když naše zástupce pozvete mezi sebe, abychom si mohli

o všech problémech otevřeně pohovořit, vždyť je i naším přáním, aby vaše city i postoje nebyly zneužity mylnými informacemi nebo polopravdami tlumočenými často i naším tiskem. Jistě s námi budete souhlasit i v tom, že by už nikdy nemělo dojít k dalšímu krveprolití. S politováním musíme konstatovat, že poslední prohlášení stranických orgánů, obou našich vlád i ČNR z posledních dnů se opět obracejí zády k oprávněným požadavkům, jejichž řešení by napomohlo obratu současné krize.

Děkujeme vám předem za pochopení a pozornost, které našemu dopisu budete věnovat, a věříme, že se opět brzy sejdeme v plné pohodě i v našem divadle.

Tento dopis byl schválen na veřejné členské schůzi ZO KSČ a pléna ZO ROH dne 21. 11. 89 za účasti 241 členů a podpisy jsou součástí originálu tohoto dopisu.

HÚ, Sbírka L, dopis, xeroxová kopie.

---

[1] *Adresát není uveden.*

21. listopad. – Stanovisko pracovníků Laterny magiky a Ústředního loutkového divadla k situaci.

SS, 22. 11. 1989.

21. listopad – Prohlášení Městských divadel pražských o podpoře Občanského fóra.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie.

21. listopad – Zpráva o průběhu večera v divadlech Ypsilon, Realistickém, v divadle E. F. Buriana, Činoherním klubu a Hudebním divadle v Karlíně.

ČTK–PR–22.

21. listopad – Prohlášení členů Svazu českých skladatelů a koncertních umělců k politickému, ekonomickému a duchovnímu vývoji společnosti.

V této dramatické a vážné době úsilí o směrování našeho dalšího politického, ekonomického i duchovního vývoje cítíme jako svou společnou odpovědnost ne pouze přihlížet, ale spolu s ostatními spoluobčany se na něm i podílet. Proto se dnes obracíme na všechny naše přátele, kolegy, soudruhy, na všechny, kteří jako my cítí

občanskou, politickou i mravní povinnost vystoupit z klidu svých pracoven na veřejnost, s tímto prohlášením:

1. Odsuzujeme každou formu násilí, jako prostředek řešení našich problémů. Události ze 17. listopadu na Národní třídě námi otřásly. Touto cestou nelze jít dál. Socialismus nelze chránit ranami obušků, ale silou argumentů a důvěrou občanů ve správnost nastoupené cesty. Žádáme ustavení nezávislé vyšetřovací komise k prošetření odpovědnosti na této události.
2. Vyzýváme k neprodlenému nastolení celostátní diskuse všech občanů, kteří se chtějí podílet na procesu demokratizace našeho života. Odmítáme jakékoliv formy selekce této diskuse, nesouhlasíme s nikým, kdo by chtěl předem tuto diskusi omezovat, nebo dokonce určovat, kdo má právo se jí zúčastnit.
3. Žádáme o odstranění všech, kteří této demokratizaci brání svými sektářskými postoji a vyznávají represi jako prostředek vlády.
4. Apelujeme na naše kolegy v ostatních tvůrčích svazech, aby zaujali k našemu prohlášení své stanovisko. Uvítali bychom, aby tento náš apel byl impulsem k formulaci společného stanoviska všech tvůrčích svazů.

97 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad[1] *– Prohlášení autorů a interpretů populární hudby a sdružení AGON, připojujícího se k prohlášení divadelníků a studentů.*

SS, 22. 11. 1989.

---

1 Dokument nelze přesně datovat.

21. listopad[1] *– Prohlášení československých filmových umělců vyzývající k okamžitému odstoupení představitelů KSČ a členů vlády, nesoucích odpovědnost za kritickou situaci. Dále vyzývá všechny pracovníky k okamžitému zastavení práce na filmových projektech s výjimkou zpravodajských.*

Informační servis, č. 2/21. 11. 1989.

Dokument nelze přesně datovat.

21. listopad, odpoledne – K prohlášení českého PEN klubu se dosud přihlásilo přes 40 spisovatelů.

SS, 22. 11. 1989.

Po 21. listopadu[1] *– Dopis českých spisovatelek Ústřednímu výboru Českého svazu žen k zásahu proti shromáždění dne 17. listopadu a o nesouhlasu s jeho prohlášením.*

České spisovatelky Českému svazu žen

My, podepsané české spisovatelky, chceme dnes poděkovat naší mládeži, především studentům, za to, že i pro nás otvírají prostor k vyslovování dlouho umlčovaných pravd.

Připojujeme se ke všem protestům proti neslýchané brutalitě.

Je pro nás nepochopitelné prohlášení ÚV Českého svazu žen, které neprojevilo ani trochu lidského citu k bezbranému masakrovanému shromáždění. Pociťujeme stud za zbyrokratizovanou instituci, v níž funkce a osobní politické zájmy přehlušily nejcennější ženské vlastnosti. Udivuje nás, že její pobouření se neobrátilo především proti těm, kdo vycvičili a poslali mladé lidi z ozbrojených složek proti vlastní generaci.

Rozhodně odmítáme, aby vedení svazu mluvilo v této chvíli jménem všech českých žen.

Alexandra Berková
Hana Bělohradská
Ilona Borská
Zdena Bratršovská
Jana Červenková
Martina Drijverová
Daniela Fischerová
Eliška Horelová
Lenka Chytilová
Hana Prošková
Dagmar Sedlická
Jindřiška Smetanová
Helena Šmahelová
Jana Štroblová
Jarmila Urbánková
Alena Vostrá

Archiv KC OF, dopis, xeroxová kopie strojopisu.

---

[1] *Dopis se nepodařilo blíže datovat.*

21. listopad – Dopis vedení Úřadu prezídia ČSAV, ZO a CZV KSČ, ZV ROH adresovaný ÚV KSČ o současné politické situaci.

Ústřednímu výboru KSČ
Praha

Vážení soudruzi,
včerejší manifestace prokázala převážně socialistickou orientaci zúčastněné veřejnosti. Jsme přesvědčeni, že volání mladé generace po dialogu je oprávněné a lze jej akceptovat bez použití síly. Jsme zklamáni prohlášením vlád a stanoviskem PÚV KSČ k událostem 17. listopadu 1989 a stávající situaci. Jsme přesvědčeni, že současná situace vyžaduje citlivé a velkorysé řešení výhradně politickými prostředky.

Vedení ÚP ČSAV
Zástupci výborů ZO a CZV KSČ
ZV ROH
6 podpisů

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

21. listopad – Stanovisko pracovníků Ekonomického ústavu ČSAV k vnitropolitické situaci s naléhavými politickými požadavky.

STANOVISKO
pracovníků Ekonomického ústavu ČSAV k vnitropolitické situaci

Považujeme za zcela nepřijatelné vystupňované použití hrubého násilí v závěru pokojné manifestace svolané městskou vysokoškolskou radou SSM při příležitosti 50. výročí zásahu fašistů proti čs. studentům. Na pokojné výzvy orientované převážně k urychlení přestavby a demokratizace, ke kádrové obnově, která ostatně probíhá téměř ve všech socialistických zemích, nelze reagovat povýšeně, podrážděně a agresívně. Žádáme proto o prošetření odpovědnosti za nepřiměřený postup pořádkových jednotek a potrestání přímých a nepřímých viníků. Jsme toho názoru, že nelze ztotožňovat zájmy společnosti s partikulárními představami některých vedoucích představitelů.

Brutální zásah nepovažujeme za náhodné selhání, nýbrž za logické vyústění politiky současného stranického a státního vedení, které dlouhodobě prokazuje neschopnost spravovat věci veřejné v zájmu občanů této země. Neprodlené zahájení prací na druhé etapě radikální ekonomické reformy i nezbytnost přestavby politického mechanismu vyžadují postavit do čela státu a KSČ lidi, kteří jsou ochotni a schopni zahájit otevřený celospolečenský dialog mezi všemi, kdo o něj usilují. Předpokladem pro takovýto dialog je propuštění politických vězňů. Domníváme se, že další úspěšný rozvoj naší společnosti předpokládá obnovu demokracie včetně vyhlášení svobodných voleb a zajištění svobody informací. Na podporu našich požadavků se připojíme ke generální stávce.

Současně prohlašujeme, že jsme připraveni dát k dispozici všechny své odborné znalosti k přípravě nutných zásadních ekonomických reforem a vypracování nové koncepce hospodářské politiky.

Za vedení Ekonomického ústavu ČSAV:
akademik František Valenta, ředitel

Za ZO ROH
Ing. Zdeněk Lamser, CSc.
předseda ZV

Za ZO KSČ:
Ing. Michal Mejstřík, CSc.
předseda výboru

Za ZO SSM:
Ing. Jaroslav Horák, CSc.
předseda výboru

Toto stanovisko bylo přijato na ústavním shromáždění dne 21. 11. 1989, jehož se zúčastnilo 146 pracovníků EÚ ČSAV při 2 absencích.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Stanovisko pracovníků historických institucí k událostem 17. listopadu 1939 a 1989.

Ačkoliv bylo opětovně vážně varováno, pokouší se od nějaké doby skupina českých intelektuálů ve spolupráci s emigrantskými kruhy v cizině, menšími nebo většími akcemi odporu rušiti klid a pořádek v Protektorátu Böhmen und Mähren. Při tom bylo zjištěno, že původci těchto aktů odporu jsou zvláště také na českých vysokých školách.

Vyhláška k zavření českých vysokých škol ze dne 17. 11. 1939

V posledních dnech se různé skupiny osob snaží za aktivní podpory některých západních sdělovacích prostředků, zejména rozhlasových a televizních stanic vyvolat konfrontaci se státní mocí, destabilizovat politickou situaci, navodit ovzduší společenského neklidu v naší zemi ...

Úvodník Rudého práva z 20. 11. 1989

My, pracovníci historických institucí, pobouřeni nápadnou shodou událostí ze 17. listopadu roku 1939 a 1989, obracíme se na československou veřejnost s následujícím prohlášením:

1. jsme zcela solidární s protestem vysokých škol,
2. požadujeme vytvoření nezávislé komise, která by vyšetřila původce brutálního zásahu proti pokojné demonstraci dne 17. 11. 1989, a aby bylo napříště upuštěno od jakýchkoliv nehumánních zákroků,
3. požadujeme zahájení celospolečenského dialogu se všemi složkami obyvatelstva, který jediný může najít východisko z dlouholeté krizové situace společnosti.

Věříme, že splnění těchto požadavků otevře možnost pozitivní změny celospolečenského klimatu v naší vlasti.

HÚ Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Stanovisko 259. ZO KSČ Institutu vzdělávání vědeckých kádrů ČSAV k událostem 17. listopadu a ke krizi ve straně a společnosti.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad[1] – Rezoluce plenární schůze ZO ROH Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská ČSAV k 17. listopadu, mj. požadující odstoupení všech činitelů odpovědných za krizi ve společnosti.

Rezoluce Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská ČSAV k události 17. listopadu 1989

Plenární schůze ZO ROH Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská ČSAV se jednomyslně připojuje k mnoha občanským rezolucím z posledních dnů.

Odsuzujeme brutální masakr, který byl spáchán silami ministerstava vnitra na pokojné studentské manifestaci. Žádáme vyšetření celého případu, potrestání viníků a propuštění všech zadržených osob.

U vědomí vážného vyhrocení vnitropolitické situace a vzhledem k hluboké krizi celého státního systému žádáme odstoupení všech činitelů, odpovědných za její vyhrocení, a zahájení širokého celospolečenského dialogu.

Zároveň se připojujeme k plánované generální stávce 27. 11. 1989.

L.S.: razítko nečitelné
nečitelný podpis

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

[1] *Datováno podle sdělení pracovníků Kabinetu.*

21. listopadu – Stanovisko pracovníků Ústavu experimentální medicíny ČSAV k politické situaci.

V pracovních skupinách ÚEM ČSAV byly v pondělí 20. 11. 1989 diskutovány události, ke kterým došlo v Praze večer 17. 11., a způsob, jakým reagovaly stranické a státní orgány (prohlášení předsedy vlády ČSR, úroveň zpravodajství ČST 17. 11. a RP 20. 11. atd.).

Studentské manifestace se zúčastnila i řada mladých vědeckých pracovníků ÚEM ČSAV a děti jiných našich zaměstnanců. Bezprostřední informace potvrzují, že průběh událostí byl v podstatě pravdivě vylíčen v prohlášení MV SSM (MF 20. 11.), nikoli v prohlášení předsedy české vlády, resp. ve společném prohlášení federální a národních vlád z 20. 11., a dalších podobných materiálech.

Vzhledem k závažnosti situace se 20. listopadu postupně sešla mimořádná členská schůze ZO SSM, ZO KSČ a celoústavní schůze ROH. Stanovisko všech zaměstnanců ÚEM bylo v základních otázkách naprosto jednotné:

1. kategoricky protestujeme proti neospravedlnitelné brutalitě, s jakou byla potlačena manifestace mládeže 17. listopadu,
2. důrazně žádáme o okamžité zastavení násilných zákroků ozbrojených složek proti pokojným shromážděním,
3. žádáme o okamžité zahájení vyšetřování odpovědnosti stranických a státních funkcionářů za použití násilí proti manifestaci 17. listopadu,
4. vyjadřujeme svou solidaritu s protestní studentskou stávkou, kterou považujeme za morálně plně oprávněnou.

S cílem přispět k co nejrychlejšímu zastavení násilných akcí byly uvedené požadavky 20. listopadu večer telegraficky odeslány prezidentovi ČSSR, předsedovi federální vlády, redakci aktualit ČST a předsedovi ČSAV.

Na uvedených schůzích bylo současně jednomyslně rozhodnuto vyjádřit naše stanovisko k zásadním otázkám formou dopisu, adresovaného vyšším politickým i služebním institucím a tisku. Tento dopis byl vypracován v ranních hodinách 21. 11. V té době už bylo známo společné stanovisko vlád, předsednictva ÚV KSČ, názor s. Štěpána aj. (RP 21. 11.).

Společné prohlášení vlád je protismyslné. Vlády schválily brutální postup proti manifestaci, současně však mluví o čestné a poctivé politice, o ústavních právech, o ochraně majetku a zdraví občanů. Jsme pro přísné dodržování zákonů, včetně zákonných práv na svobodu shromažďování a projevu a přijatých mezinárodních závazků helsinského procesu.

Jsme proti jakýmkoli mocenským konfrontacím. Víme ale, že jednotky policie i červených baretů, psi, obrněné transportéry atd. byly v pražských ulicích připraveny dávno před tím, než manifestace 17. 11. vůbec začala. Víme, že manifestace byla pokojná až do okamžiku, kdy její účastníci začali být mláceni policejními jednotkami. V celém průběhu manifestace nedošlo k žádným škodám na majetku ani k poškození zdraví – opět až do okamžiku ozbrojeného zásahu. Mocenskou konfrontaci tedy vědomě připravili a vyvolali ti, kdo uvedli do chodu ozbrojené složky, nikoli studenti. Také naprosto klidný průběh manifestací 18. – 20. 11., pokud se obešly bez ozbrojených zásahů, ukazuje odpovědnost za „narušení pořádku" jednoznačně.

Jako lékaři projevujeme svůj úžas nad cynismem, s jakým se některé sdělovací prostředky soustředily na otázku údajné smrti jenoho účastníka manifestace. Zodpovědná souhrnná zpráva o zraněních, která utrpěli účastníci manifestace, nebyla vydána. Dílčí ingformace (viz např. interview Dr. Ždychynce z pražské Záchranné služby) mluví o zlomené ruce, zlomené lopatce, zlomené páteři, rozsáhlých zhmožděninách břicha, o těžkých otřesech mozku. Takové úrazy mohly vzniknout jen při

bezohledném mlácení do hlavy, napadání zezadu, kopání do ležícího. Tak tomu také skutečně bylo. Kdokoli z těchto lidí může mít dlouhodobé, možná celoživotní následky, nemluvě o následcích těžkých duševních otřesů, které u mladých lidí (včetně dětí) musel postup ozbrojených složek vyvolat. Není proto vůbec podstatné, jestli někdo zemřel nebo ne. Podstata je v krutosti, bezohlednosti, naprosté nemorálnosti a věcné nesmyslnosti zásahu proti lidem, kteří se „provinili" nejvýše tím, že nahlas vyjadřovali nesouhlas s politikou orgánů, které ostatně nikdy řádně nezvolili, a které ani nemají možnost důsledně kontrolovat ani jinak ovlivňovat.

Rozhodně protestujeme proti demagogické kampani posledních dnů, v které se o mladých lidech mluví jako o svedených importovanými argumenty, zneužitých pro cizí zájmy atd. Prostor pro takovou demagogii mj. připravila ČST tím, že nedokázala přinést obrazové zpravodajství z průběhu manifestace 17. 11. od okamžiku, kdy desítky tisíc lidí opustily Vyšehrad a nezdokumentovala postup ozbrojených složek. Takové dokumenty jsou ostatně k dispozici v zahraničí. Proč nejsou použity místo málo kvalifikované jednostranné „výměny názorů" v RP? Jde přece především o mladou generaci, na které závisí budoucnost socialismu a kterou lze získat jedině pravdivými argumenty, souladem slov a činů a vlastním příkladem.

Zastáváme názor, že protesty lidí (zdaleka ne jenom těch, kteří manifestovali) vyvolává postup ústředních politických orgánů této země. Vedoucí úloha s sebou nese i zodpovědnost za kritický stav, do kterého se dostala ekonomika, ekologie i další oblasti života společnosti.

Předseda federální vlády L. Adamec ve svém vystoupení ve Federálním shromáždění 14. 11. prohlásil, že ekonomická reforma nemůže mít úspěch bez reformy politické (tj. bez obnovení důvěry v politické instituce), a že v našich podmínkách by politické změny měly být provedeny v předstihu. Formulace názorů jasně ukazuje, že ani předseda vlády nevěří, že nějaké podstatné politické změny už provedeny byly.

Při zcela nedávném jednání J. Fojtíka s V. Medvěděvem v Moskvě bylo stejně jednoznačně konstatováno, že „bez důkladné analýzy minulosti nelze vytyčit jasné záměry a cíle do budoucna" (RP 18. 11.).

Za dva roky, kdy se čs. vedení začalo hlásit k programu přestavby, však chybí analýzy příčin s jasným vymezením osobní odpovědnosti a příslušnými důsledky. To podlamuje důvěru k různým programovým prohlášením vedoucích orgánů, resp. k poctivé vůli a schopnosti je splnit.

Generální tajemník KSČ s. Jakeš na plénu ÚV KSČ v září t.r. hodnotil vývoj v okolních státech. Vyjádřil se odmítavě k situaci v PLR a MLR, projevil obavy před některými jevy v SSSR a bezvýhradně se solidarizoval se stranickým vedením v NDR a Bulharsku. Během několika málo týdnů došlo v obou posledně jmenovaných zemích k zásadním změnám, k odstranění osob, ke kterým jsme se v září tak jednoznačně hlásili, k tvrdé kritice škod, které přinesli svou politikou socialismu, a k návrhům na jejich postavení před soud.

Všechny tyto skutečnosti ukazují, že stranické vedení v ČSSR nehodnotí situaci správně, že jeho kritika širokými vrstvami společnosti je oprávněná a zcela pochopitelná. Léta zneužívaná klišé o zahraničních centrálách, které rozvracejí socialismus,

působí při nedostatku schopnosti a odvahy k analýze vlastních chyb nepřesvědčivě, spíše trapně.

Za této situace je široký dialog ve společnosti naprosto nezbytný. Prostor pro něj mohou sotva vytvořit zformalizované instituce NF, zdegenerované dlouholetým přitakáváním. Vývoj v NDR znovu jednoznačně ukazuje, že ničím neomezovaný dialog je jedinou možností, jak obnovit zájem lidí o pozitivní vývoj společnosti, a že podmínky pro něj dovede cílevědomé politické vedení vytvořit doslova ze dne na den.

V ČSSR se dialog proklamuje, ale ve skutečném životě se mu brání opakovaným nasazováním policie a bitím lidí. Považujeme takový přístup z hlediska dalšího vývoje Československa a získávání lidí pro socialismus za katastrofální!

Plně souhlasíme s tím, že hlavní podmínkou obnovení rozvoje ČSSR je poctivá práce. Máme to štěstí, že děláme práci náročnou a tvořivou, která je pro většinu z nás hlavní životní náplní. Chceme ji dělat v klidu. Tím víc si ale uvědomujeme, jak nezbytné je, aby tvůrčí schopnosti lidí a výsledky jejich práce nebyly znehodnocovány nekvalifikovanými administrativními metodami byrokratického pseudořízení, a jak nutné je ovzduší myšlenkové a názorové volnosti, a také hrdosti lidí na příslušnost k jednomu z tradičně nejkulturnějších národů světa.

Kolektiv pracovníků ÚEM ČSAV
(schváleno na společné schůzi základních organizací KSČ, SSM, ROH)

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

21. listopad – Prohlášení pracovníků Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV s odsouzením brutálních zákroků proti účastníkům veřejných manifestací v roce 1989 a proti studentské demonstraci dne 17. listopadu.

Pracovníci Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV na shromáždění 21. 11. 1989 odsoudili brutální zákroky proti účastníkům veřejných manifestací v letošním roce, a zejména proti studentské demonstraci 17. 11. 1989 v Praze. Považujeme tyto incidenty za projev dlouhodobé chybné politiky, která místo hledání prostředků k řešení politické krize stupňuje napětí ve společnosti. Vyvrcholením této politiky se stalo společné prohlášení české, slovenské a federální vlády ze 20. 11. t.r. Vyjadřujeme proto plnou solidaritu se studenty vysokých škol, kteří vstoupili do stávky a podporujeme jejich požadavky, vyjádřené v prohlášení ze dne 21. 11. Stejně tak jsme solidární s akcemi československých divadelníků.

Zejména trváme na těchto požadavcích:

1) Na objektivním vyšetření incidentu nezávislou vládní komisí, v níž by byly zastoupeny všechny demokratické složky československé společnosti, potrestání viníků a plnou publicitu výsledků tohoto šetření.

2) Odvolání vedoucích politiků, kteří nesou zodpovědnost nejen za nedávné incidenty, nýbrž za celkovou společenskou krizi.

3) Neprodlené zahájení přímého jednání se všemi zájmovými skupinami s cílem přípravy všeobecných demokratických voleb.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Usnesení společné schůze ZO ROH a ZO SSM Ústavu pro jazyk český ČSAV k politické situaci v Praze.

Dne 21. listopadu 1989 v 15 hod. se sešly na společné plenární schůzi ZO ROH a ZO SSM Ústavu pro jazyk český ČSAV v Praze, aby zaujaly k současné politické situaci v Praze následující postoj:

Členové ZO ROH a členové ZO SSM ÚJČ ČSAV v Praze odsuzují zásah pořádkových sil v závěru studentské manifestace dne 17. 11. t.r., který byl neadekvátní a vyvolal negativní odezvu nejen u mladé generace.

Vzhledem k tomu, že svou formou politickou situaci neuklidnil, ale naopak vyhrotil, žádáme o objektivní vyšetření všech okolností kolem tohoto zásahu, potrestání viníků a podání informace o výsledcích šetření. Jsme totiž přesvědčeni, že takový postup by uklidnil současnou situaci, která nikterak nepřispívá k dalšímu pozitivnímu rozvoji naší společnosti.

Nemůžeme souhlasit s prohlášením vlád, předsednictva ČNR a předsednictva ÚV KSČ schvalujícími tento brutální postup bezpečnostních složek.

Žádáme o přijetí takových ústavních opatření, která zaručí, že se podobný zásah nebude opakovat. Vznášíme požadavek, aby osoby zadržené v souvislosti s událostmi v Praze byly propuštěny.

Vyslovujeme solidaritu se stanovisky studentů a kulturních pracovníků. Vyzýváme k neprodlenému zahájení opravdového a otevřeného celospolečenského dialogu. Odmítáme pokusy stavět naše stanoviska vykonstruovaně do protikladu se zájmy dělníků a ostatních pracujících.

Tato rezoluce byla schválena 62 hlasy, 10 se hlasování zdrželo, 3 hlasovali proti.

ÚV KSČ
Prezidium ČSAV
Předsednictvo ČNR
Předsednictvo vlády
ÚV SSM
Městská studentská rada SSM

Redakce:
Svobodné slovo
Práce
Lidová demokracie
Rudé právo
TV
Československý rozhlas

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

21. listopad – Dopis ZV ROH Ústavu teoretické a aplikované mechaniky ČSAV federální vládě ČSSR o současné politické a ekonomické situaci.

Federální vládě ČSSR (k rukám předsedy s. L. Adamce)

Vážení soudruzi,
chápeme náladu našich dětí a ostatních našich mladých spoluobčanů, kteří si zřejmě uvědomují, jak těžký život je čeká v zemi, kterou jim naše generace předá s vyčerpaným přírodním bohatstvím, se zaostalou výrobní základnou, se zamořeným životním prostředím a s morálkou zkaženou takovými protispolečenskými jevy, jako jsou úplatkářství, neúcta k hodnotám apod. Samotné oficiální informace o perspektivách oživení ekonomiky a o plánech zajištění budoucí prosperity zřejmě nejsou natolik přesvědčivé, aby tyto obavy mladé generace rozptýlily.

Žádáme Vás proto, abyste s účastí veřejnosti, zvláště mladé a názorově nejednotné, otevřeně řešili problémy našeho politického a ekonomického života, a to bez předem daných omezení a výhrad. Žádáme, abyste s účastí veřejnosti hodnotili a volali k zodpovědnosti ty, kteří nás dovedli k současné neutěšené ekonomické a politické situaci, a ty, kteří jsou zodpovědni za brutální zásah našich bezpečnostních složek dne 17. 11. 1989 proti bezbranným studentům. Jsme přesvědčeni, že jedině takovéto vyjasnění problémů, pokud ochotu k němu dáte dostatečně rychle a průkazně najevo, může vést k uklidnění, k odvolání stávek a jiných projevů neklidu, narušujících pokojnou konstruktivní práci.

Plně se ztotožňujeme s prohlášením Výboru pro lidská práva a humanitární spolupráci uveřejněném 20. 11. 1989, s prohlášením studentů pražských vysokých škol, se společným prohlášením MV SSM a MVR SSM a prohlášením sekretariátu ÚV SSM.

Toto stanovisko bylo schváleno na mimořádné členské schůzi ZO ROH Ústavu teoretické a aplikované mechaniky ČSAV v Praze dne 21. 11. 1989.

nečitelný podpis
L.S.: razítko nečitelné

podpis: Fiřt
Ing. Vladimír Fiřt, DrSc.
předseda ZO ROH ÚTAM ČSAV

Na vědomí: ÚV KSČ
ÚRO
Prezidium ČSAV
Výbor pro lidská práva
a humanitární spolup.
ÚV SSM
MV SSM

L.S.:
Org. číslo 23-0052-3102
ZO ROH odborový svaz
pracovníků školství a vědy
Závodní výbor
Ústavu teoretické a aplikované
mechaniky ČSAV
Vyšehradská 49, 126 49 Praha 2

podpis.: nečitelný
L.S.: razítko nečitelné

nečitelný podpis
L.S.: razítko nečitelné
podpis nečitelný

podpis nečitelný
L.S.: razítko
nečitelné

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s razítky a vlastnoručními podpisy.

21. listopad – Prohlášení pracovníků Ústavu klinické a experimentální medicíny k situaci.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Prohlášení pracovníků Výzkumného ústavu chorob revmatických k zásahu proti studentům dne 17. listopadu a ke společenské situaci.

Prohlášení pracovníků Výzkumného ústavu chorob revmatických Na slupi 4, Praha

Otřeseni brutálním zásahem pořádkových jednotek proti pražským studentům dne 17. listopadu 1989, chceme veřejně vyjádřit své stanovisko nejen k těmto událostem, ale ke společenské situaci vůbec.

Přiměla nás k tomu zejména skutečnost, že vlády ČSSR, ČSR a SSR ve společném komuniké z 20. listopadu 1989, schváleném předsednictvem ÚV KSČ, nepřijaly žádnou zodpovědnost za tento těžko pochopitelený a nepřiměřený zásah speciálně vycvičených pořádkových jednotek. Přitom vedoucí činitelé nesou za jejich výchovu plnou zodpovědnost. Tato skutečnost dostatečně ilustruje morální úpadek naší společnosti.

My, zdravotničtí pracovníci, v souladu se svým humanistickým posláním se připojujeme k požadavkům formulovaným v prohlášení studentů pražských vysokých škol z 20. listopadu 1989, k prohlášení vysokoškolských studentů dělníkům a rolníkům a ke stanovisku dramatických umělců, zvláště týkajících se přešetření událostí ze 17. listopadu 1989 a šíření pravdivých informací všemi sdělovacími prostředky. Generální protestní stávky (27. 11. 1989) se zúčastníme sami tak, abychom nezanedbali své profesionální povinnosti.

Zároveň vyzýváme mezinárodní lékařskou veřejnost, své kolegy a přátele, aby podpořili tyto spravedlivé požadavky, které jsou v souladu s helsinskými dohodami, k jejichž plnění se naše vláda zavázala.

Schváleno výroční členskou schůzí ROH dne 21. 11. 1989 89 hlasy, 10 hlasů bylo proti.

PhDr. Alena Svobodová
předsedkyně ZV ROH

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

21. listopad – Prohlášením 8. ZO ROH a SSM Avia, CZV SSM Státního podniku stavby silnic a dálnic a účastníků celostátního aktivu Čs. spojů.

ČTK-PR-21.

21. listopad – Prohlášení dělníků a techniků TZ Benzina, Praha 8 o souhlasu s prohlášením studentů ze dne 19. listopadu.

Prohlášení dělníků a techniků TZ Benzina, Praha 8, Pernerova 48

My dělníci a technici TZ Benzina se stavíme za prohlášení studentů a vysokoškoláků ze dne 19. 11. 1989 a souhlasíme s ním v plném znění.

42 podpisy

Za správnost podpisů ručí: Kleiner Jiří, Toman Pavel

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

21. listopad – Prohlášení dělníků střediska 334 závodu ČKD Kompresory, v němž vyslovují nesouhlas s prohlášením vlády k událostem 17. listopadu a podporují generální stávku.

Prohlášení dělníků ČKD

Na dobrovolně svolaném aktivu dělníků se plně stavíme za požadavky studentů, umělců a novinářů. Odsuzujeme zásah bezpečnostních složek proti studentům a nesouhlasíme s prohlášením vlády, kde vyslovila pochopení pro tento zásah. Odporuje to všem prohlášením z poslední doby o svobodě národa, politickém pluralismu, demokracii.

Požadujeme svobodné volby s více politickými stranami, volné shromažďování, absolutní svobodu všeho tisku; odmítáme vedoucí úlohu jedné strany dané ústavou. Vláda by měla respektovat názory pracujícího lidu.

Jako dělníci jsme si vědomi negativního dopadu stávek a chaosu na ekonomiku státu. Proto by se napjatá politická situace měla řešit demokraticky, jak se od vyspělého národa očekává.

V případě, že nebude požadavkům studentů, umělců a všeho svobodně smýšlejícího lidu vyhověno a nenastoupí cesta rozumného a skutečného dialogu, podpoříme tyto požadavky dne 27. 11. od 12.00 do 14.00 hod. generální stávkou.

Dělníci stř. 334 ze závodu ČKD Kompresory

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie.

21. listopad – Rezoluce z veřejného shromáždění pracujících ČKD Polovodiče s politickými požadavky.

Na základě událostí ve dnech 17.–21. 11. 1989 se sešli pracující závodu ČKD Polovodiče a k těmto událostem zaujímají tato stanoviska:

1. Zásadně nesouhlasíme s brutálním zákrokem pořádkových sil dne 17. 11. 1989 proti účastníkům pokojného shromáždění studentů.

2. Žádáme, aby byla vytvořena nestranná vyšetřovací komise za účasti zástupců čs. veřejnosti včetně postižených studentů.

3. Dále žádáme o pravdivé publikování výsledků šetření a přísné potrestání viníků.

4. Žádáme, aby byla všem pracovníkům sdělovacích prostředků dána možnost objektivně a pravdivě informovat veřejnost.

5. Vyjadřujeme plnou podporu společnému prohlášení MV SSM, MVR SSM ze dne 19. 11. 1989, předsednictva ÚV ČSS a Výboru československé veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci.

6. Nesouhlasíme s prohlášením vlád ČSSR, ČSR a SSR ze dne 20. 11. 1989 k situaci vzniklé 17. 11. 1989 v Praze.

7. Jsme přesvědčeni, že jediným možným východiskem ze současné situace je skutečný otevřený celospolečenský dialog.

8. Plně solidarizujeme se stávkujícími studenty a divadelními umělci.

9. Požadujeme legalizaci nezávislých skupin.

10. Požadujeme vydat výzvu ke zrušení LM a nepoužití jejich zbraní.

11. Konání svobodných voleb.

12. Na podporu požadavků tohoto prohlášení jsme připraveni k manifestačnímu přerušení práce dne 27. 11. 1989 mezi 12.00–14.00.

Shromáždění se zúčastnilo 1 410 pracujících, 1 se zdržel hlasování, 2 byli proti, 1 407 hlasovalo pro rezoluci.

Účastníci shromáždění.

Na vědomí: PV ROH ČKD Praha, ÚRO, OOR P4, OV KSČ P4, ÚV KSČ, vlády ČSSR, ČSR a SSR, SP ČKD kombinát, ÚV SSM, MVR SSM, Rudé právo, Práce, Mladá fronta, Svobodné slovo, Lidová demokracie, Čs. televize a rozhlas.

Kontakt ČKD: Rudolf Anděl, Zdeněk Lukeš, tel. 412 28 71, 412 28 63.

Informační servis č. 2/21. listopadu 1989.

21. listopad – Prohlášení pracovníků ČKD Praha – Smíchov k zásahu proti manifestaci studentů dne 17. listopadu.

Prohlášení

V pátek 17. listopadu 1989 se uskutečnila manifestace studentů, oficiálně povolená NV Praha 2, u příležitosti Mezinárodního dne studentstva, pořádaná městskou vysokoškolskou radou a nezávislými studenty. Tato akce byla zjevně podpořena dalšími spoluobčany.

Podle očitých svědků (i některých členů našich rodin) bylo proti této akci brutálně zakročeno státní policií.

Tímto prohlášením se plně ztotožňujeme s požadavky studentů, herců, zdravotníků, ČSS, ČSOP, vydavatelství Albatros, SČDU, výtvarných umělců ap., zejména s ustavením vládní komise pro vyšetření neopakovatelnosti těchto projevů politické zvůle.

Tímto se přihlašujeme ke všem požadavkům Občanského fóra a Demokratické iniciativy.

71 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

21. listopad – Informace o dialogu herců a studentů s dělníky.*

Dialog s dělníky

Včera navštívili členky Realistického divadla v Praze Jaroslava Pokorná a Marie Marešová a tři studenti architektury ČKD – Naftové motory, Vrchlického 11, a hovořili zde s pracovníky tohoto závodu a s dělníky: „Snažili jsme se jim vysvětlit, že herci nejsou uličníci, kteří žijí z jejich peněz, jak nám bylo mnohokrát řečeno do telefonu v Realistickém divadle," vypráví J. Pokorná. Dělníci byli tak laskaví, že nás

pozvali na svou schůzi ROH, kde měli studenti architektury (přímí účastníci masakru na Národní třídě) vypovídat o svých autentických zážitcích. Někteří ze zaměstnanců měli tak zkreslené názory, že se nás dokonce ptali, zda je pravda, že studenti rozlévali červenou barvu na Národní třídě a fingovali tím krev. Po rozhovoru se studenty pochopili, jak se věci mají. My jsme jim přečetli prohlášení techniků-kulisáků z Národního divadla, což je dělnická třída spolupracující s umělci. A. M. Marešová přečetla prohlášení, ve kterém se my herci bráníme proti osočování, že celý týden nepracujeme. Potom se přihlásil nějaký dělník, který navrhl, aby zaměstnanci tohoto závodu podepsali oficiální prohlášení SSM, a zvedl se les rukou. Také jsme se snažili vysvětlovat, že není dobré rozdělovat lidi na inteligenci, studenty a dělnickou třídu, naopak chtěli bychom být všechni zajedno. Mluvil o tom student architektury, řekl, že studuje ve IV. ročníku a že nechce studijní léta zahodit, že chce ve svém životě stavět a pracovat a že mu o nic jiného nejde, že nevidí své životní poslání v ničení. A nechce se odlišovat od dělnické třídy. Předtím, než jsme dorazili na tento závod, obvolávali jsme i jiné závody ČKD, které by byly eventuálně ochotny nás přijmout. Odpovědi byly velice pestré. Někde nás velice slušně informovali, že by bylo možná dobré, kdyby dělníci s námi hovořili, ale že bohužel vchody jsou uzavřeny, takže se nedostaneme dovnitř. I když my herci momentálně nehrajeme, jsme ve svém divadle dokonce i přes noc (já třeba i se svým dítětem). Stáli bychom moc o dialog s dělníky a o zamezení dalšího rozeštvání dělníků, studentů a pracující inteligence."

LD, 22. 11. 1989,

21. listopad – Prohlášení 1. ZO KSČ Grafické závody Svoboda k situaci.*

LD, 23. 11. 1989.

21. listopad – Prohlášení zaměstnanců Metrostavu, ROH a Inpro Pražského stavebního podniku a výrobní porady střediska 13 a 70 s.p. Aritma.

Archiv SV FF UK, Praha, Sl. Dokumenty výrobních podniků 21. 11. 1989.

21. listopad – Prohlášení ZO SSM a neorganizované mládeže Pérovny Hostivař k současným problémům společnosti.

PROHLÁŠENÍ
ZO SSM a neorganizované mládeže Pérovny Hostivař

My, členové ZO SSM a mladí lidé zaměstnaní v podniku Pérovna Hostivař, chceme zaujmout stanovisko k probíhajícím událostem, které vznikly v souvislosti s nedů-

sledným řešením politických, ekonomických, sociálních a dalších problémů v naší zemi a prohlašujeme:

1. Nesouhlasíme s brutálním postupem pořádkových jednotek při potlačení povolené demonstrace studentů středních a vysokých škol a ostatní neorganizované mládeže konané dne 17. 11. 1989 v Praze.
2. Žádáme, aby celá tragedie ze dne 17. 11. 1989 byla řádně vyšetřena, viníci a odpovědní činitelé, kteří dali souhlas k tomuto postupu byli voláni k odpovědnosti a výsledky byly zveřejněny.
3. Dále požadujeme, aby byl uskutečněn otevřený celospolečenský dialog s odpovědnými vládními představiteli o politických, hospodářských, sociálních a ekologických problémech naší země.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Dopis pracovníků s. p. Potrubí Praha stávkujícím studentům.

Stávkujícím studentům!!!

My, pracovníci s. p. Potrubí Praha, pracoviště Vítězná 1, Praha 5, rozhodně odsuzujeme nepřiměřený zákrok pořádkových jednotek proti pokojné demonstraci studentů na Národní třídě 17. 11. 1989.

Vyslovujeme plnou podporu všem požadavkům stávkujících studentů, pracovníků vysokých škol a divadelních umělců.

Jsme přesvědčeni, že jediným východiskem ze situace, ve které se naše společnost nachází, je otevřený celospolečenský dialog.

38 podpisů

kopie zaslány:

ÚV SSM, Praha 1, Gorkého nám. 24	PV ROH s. p. Potrubí Praha
Výbor pro lidská práva a humanitární spolupráci	PV KSČ s. p. Potrubí Praha
redakce Mladé fronty	PV SSM s. p. Potrubí Praha

Archiv KC OF, dopis, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

21. listopad – Prohlášení ZO SSM koncernového podniku Praga závodu 04 – Strašnice k politické situaci v zemi.

Prohlášení ZO SSM k. p. PRAGA závod 04 – Strašnice ke vzniklé politické situaci v zemi

Dne 17. 11. 1989 ve večerních hodinách došlo k zákroku pořádkových hlídek proti pokojné studentské manifestaci. Mezi účasníky byli i někteří členové naší ZO SSM. Jsme nuceni jasně a veřejně vyjádřit svůj nesouhlas s postupem bezpečnostních

složek proti účastníkům manifestace. Bez jakýchkoli emocí odsuzujeme to, že nasazené jednotky VB a speciální útvary vojsk ministerstva vnitra masakrovaly bezbranné občany, kteří zbytečně ukazovali prázdné ruce. Pro nikoho nebylo slitování.

Vzhledem k tomu, že do dnešního dne ústřední orgán KSČ – Rudé právo podává lživé a zkreslené informace k pátečním událostem, jsme nuceni vyjádřit nedůvěru jak jediné vládnoucí složce, tj. KSČ, tak i vládě ČSSR. Jestliže máme nastoupit cestu přestavby, není možno v ní pokračovat ve starých základech. Je nutné skončit s monopolem KSČ, bezpodmínečně ustavit konkurence schopnou politickou stranu, jejíž existence by zaručovala veškerá občanská práva a svobody. Zároveň je nezbytné vytvoření nové vlády na základě odborných a morálních vlastností jejích členů a ne na základě jejich politické angažovanosti.

Souhlasíme s postojem, který zaujali k těmto událostem naši umělci a někteří novináři a vyjadřujeme důvěru Československé straně lidové a Československé straně socialistické, které jediné zaujaly k situaci pravdivé a konkrétní stanovisko.

Podporujeme rozhodnutí studentů, kteří dnem 20. 11. 1989 vstoupili do generální stávky a připojujeme se k vyhlášení generální stávky na den 27. 11. 1989 od 12–14 hod.

Následné demonstrace na Václavském náměstí ve dnech 19. a 20. listopadu 1989, kterých se zúčasnily desetitisíce občanů naší republiky, ukazují, že nastoupená cesta přestavby tak, jak ji vytyčila opět pouze KSČ, není asi tou správnou cestou, se kterou národ souhlasí. Jak může mladá generace věřit v cíle, o jejichž stavu realizace je možné se na každém kroku přesvědčit, kdy zjišťujeme, že stávající vedoucí strana touží po dialogu, o kterém tvrdí, že nelze vést na ulicích, ale kterému neumožní poskytnout seriózní místo a prostor pro toto jednání.

Tímto prohlášením nehodláme ještě více prohlubovat rozkol ve vnitropolitickém životě po událostech 17. 11. 1989, avšak považujeme za nutné se k situaci vzhledem k nepravdivému stanovisku vlády, ÚV KSČ vyjádřit tak, jak sami cítíme.

Členové ZO SSM PRAGA 04
Černokostelecká 1168
Praha 10 – Strašnice
1 nečitelný podpis

L.S.: Socialistický svaz mládeže Praha 10
Základní organizace
PRAGA 04 – Strašnice
SSM ČSSR

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

21. listopad – Dopis zaměstnanců Pražských vodáren Federálnímu shromáždění s politickými požadavky.

Federální shromáždění
Vinohradská 1
Praha 1

My, níže podepsaní zaměstnanci Pražských vodáren se připojujeme k prohlášení Demokratické iniciativy z 20. 11. 89 a žádáme:

1) důsledné zjištění viníků brutálního zásahu bezpečnostních složek a jejich potrestání,
2) odstoupení současné vlády,
3) utvoření prozatímní vlády národní jednoty za účasti všech progresivních složek společnosti,
4) vypsání demokratických voleb,
5) vypuštění čl. 4 z Ústavy ČSSR o vedoucí úloze KSČ ve společnosti a ve státě.

Na vědomí: ÚRO, A. Zápotockého, 130 00 Praha 3
OV KSČ, Staroměstské nám. 22, 110 00 Praha 1
Městský výbor SSM, Senovážná 2, 110 00 Praha 1
Příloha: podpisová listina č. 1, č. 2, č. 3

Archiv KC OF, dopis, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Prohlášení zaměstnanců Státních tiskáren cenin Praha o nesouhlasu se zákrokem proti studentské demonstraci 17. listopadu a k situaci ve společnosti.

Prohlášení

I my, zaměstnaci Státní tiskárny cenin, si plně uvědomujeme pohnutost doby a nemůžeme zůstat lhostejní k událostem kolem nás.

Již charakterem svého povolání jsme předurčení k čestnosti a poctivosti. Proto cítíme potřebu vyjádřit svůj nesouhlas s brutálním zákrokem proti studentské demonstraci 17. 11. 1989 a žádáme důkladné přešetření této události.

Dále se připojujeme k požadavku jiných pracovišť, politických stran a společenských organizací k zahájení celospolečenského dialogu vedoucímu k uskutečnění společenských a kádrových změn, vedoucích k demokratizaci a k ústavním a zákonným zárukám pokroku.

Zaměstnanci a ZV ROH Státní tiskárny cenin
1 nečitelný podpis

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

21. listopad – Prohlášení ZO SSM k. p. Technometra Hostivař, podporující prohlášení sekretariátu ÚV SSM z 20. 11. 1989.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Výzva odborových úseků ROH k pracujícím k. p. Technometra, aby se zúčastnili generální stávky dne 27. listopadu.

Výzva

My, členové odborových úseků 29, 30, 31, 41, vyzýváme všechny pracující k. p. Technometra, aby se s námi zúčastnili demonstrativní stávky na podporu požadavků studentů vysokých a středních škol dne 27. 11. 1989 od 12,00 hod. a na důkaz, že se jedná o stávku demonstrativní, napracovali takto zameškané hodiny do konce tohoto měsíce.
Schváleno společnou mimořádnou členskou schůzí výše uvedených odborových úseků za účasti 68 členů:

PRO 52 členů, PROTI 8 členů, hlasování se zdrželo 8 členů.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

21. listopad[1] *– Stanoviska závodů k situaci: 6. a 7. úsek ROH, Tesla Hloubětín, k. p. Praga, ZV ROH Mír, n. p. Metrostav, ZO KSČ č. 5 ČKD Praha, racionalizační závod, ČKD Trakce, Agrodat.*

SS, 21. 11. 1989.

---

[1] *Dokument nelze přesně datovat.*

21. listopad – Stanovisko topičů k zásahu bezpečnostních složek 17. listopadu, k výzvě studentů Divadelní akademie muzických umění a prohlášení umělců z 18. listopadu.

Stanovisko TOPIČŮ k brutálním zásahům bezpečnostních složek ve dnech 17. až 19. listopadu 1989 a k výzvě studentů DAMU a prohlášení umělců ze dne 18. 11. 1989

Po tři dny jsme byli svědky brutálních a zastrašujících zákroků bezpečnostních složek na různých místech v Praze, z nichž nejbrutálnější byl veden proti studentské demonstraci na Národní třídě.

I my, topiči, říkáme své rozhodné NE brutalitě moci a podporujeme výzvu studentů a umělců.

Ptejme se: je smysluplné žádat od současné vlády vytvoření vyšetřující komise, jestliže v žádném ze tří dnů proti surovým zákrokům nezasáhla? Buď se toto násilí dělo z moci vlády, nebo sama vláda ztratila kontrolu nad lidmi, kteří toto násilí provádějí. Aby byla jistota, že minulé události budou objektivně prošetřeny, požadujeme vládu představující celé společenské spektrum.

Podporujeme studentské požadavky, které zazněly 17. listopadu, i ty, které jsou v prohlášení studentů pražských škol. Připojujeme se k výzvě umělců ke generální stávce dne 27. listopadu.

Žádáme propuštění svého kolegy Petra Uhla.

Toto stanovisko zasíláme čs. sdělovacím prostředkům, studentům a divadelním umělcům.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Prohlášení dělníků dílen Ústředí uměleckých řemesel k zásahu proti demonstraci studentů 17. listopadu.

Prohlášení

My, dělníci podepsaných dílen Ústředí uměleckých řemesel, vyjadřujeme svou solidaritu s československými studenty, proti jejichž pokojné demonstraci dne 17. 11. 1989 bylo použito nepřiměřeného zákroku pořádkových sil.

Vystoupení předsedy vlády ČSR F. Pitry dne 19. 11. 1989 a stanovisko vlád z 20. 11. 1989 nedávají záruku, že podobné použití moci se nebude opakovat.

I my chceme klid pro svou práci, nikoli však klid za cenu mlčení o věcech, které jsou v životě společnosti nezdravé, nebo za cenu násilného potlačování názorů odlišných od oficiálních stanovisek.

Dne 27. 11. 1989 proto svou solidaritu projevíme účastí ve stávce.

Podepsáno 21 pražských dílen ÚUŘ

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Dopis členů ZO ROH s. p. Vodní zdroje Praha, adresovaný ÚRO, se stanoviskem k situaci ve společnosti

Ústřední rada odborů
nám. A. Zápotockého 2
Praha 3 – Žižkov

Dne 17. listopadu 1989 jednotky pohotovostního pluku ministerstva vnitra tvrdě a krvavě zasáhly proti pokojné demonstraci studentů a občanů Prahy. Jako odpověď na volání po otevřeném dialogu bylo proti nim použito obušků a obrněných transportérů.

My, členové základní organizace ROH s. p. Vodní zdroje Praha, odsuzujeme použité násilí při potlačení pokojné manifestace.

Žádáme, aby ÚRO tlumočila naše přesvědčení vládním a politickým orgánům, že bez svobody, národní sebeúcty, individuální a společenské mravnosti a bez

základních občanských práv nelze plnohodnotně žít a pracovat. Žádáme zahájení skutečné demokratické a hospodářské přestavby za účasti všech vrstev společnosti.

Žádáme důsledné zjištění viníků brutálního zásahu Bezpečnosti a jejich potrestání.

L.S.: nečitelné razítko
Na vědomí:
PV ROH Vodní zdroje
Obvodní odborová rada pro Prahu 1
Obvodní výbor KSČ Praha 1
Nezávislé sdružení novinářů Praha
62 podpisů.

Archiv KC OF, dopis, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručními podpisy.

21. listopad, odpoledne – Masové shromáždění zaměstnanců Československé televize, na němž byla schválena protestní prohlášení. Pracovníci jsou rozhodnuti pravdivě informovat o událostech a stávkovat, pokud jim to nebude umožněno.

Informační servis, č. 2/21. 11. 1989.

21. listopad[1] *– Stanovisko Hlavní redakce pořadu pro děti a mládež Československé televize k situaci.*

SS, 22. 11. 1989.

---

1 Dokument nelze přesně datovat.

21. listopad – Stanovisko pracovníků Hlavní redakce zábavných pořadů Československé televize k situaci ve společnosti.

My, pracovníci Hlavní redakce zábavných pořadů Československé televize Praha, vyslovujeme zásadní nesouhlas se stanovisky předsednictva federální vlády a vlád obou našich republik k současné politické situaci.

Události ze dne 17. listopadu 1989 jsou pouze vyvrcholením déletrvající krize ve společnosti.

Pod vlivem současné vnitropolitické krize přijímáme toto

Stanovisko

1) žádáme nezávislé, přísné a objektivní vyšetření událostí z pátku 17. listopadu 1989,
2) žádáme okamžité potrestání osob odpovědných za rozpoutání pražského masakru i jeho přímých vykonavatelů. Žádáme zveřejnění jejich jmen i funkcí,
3) žádáme, aby ústavou zaručené právo shromažďovací nebylo fakticky znemožněno prováděcími předpisy a okamžité propuštění všech politických vězňů,
4) žádáme zahájení účinného dialogu se všemi složkami společnosti, které musí dostat prostor na televizní obrazovce, žádáme zveřejnění pravdivého svědectví očitých svědků a zveřejnění obrazového materiálu a informací o zdravotním stavu postižených,
5) žádáme, aby vedoucí představitelé státu vyjádřili na TV obrazovce věcně a konkrétně stanovisko k současné politické krizi a naznačili reálná východiska, jak ji řešit,
6) k těmto závažným okolnostem přihlédneme při přípravě a realizaci zábavných pořadů,
7) dále žádáme, aby vedení ČST vyhovělo těmto našim návrhům:
   a) v tomto týdnu nevysílat zábavné pořady, ani jejich reprízy a dát prostor na obrazovce dialogu se všemi složkami naší společnosti,
   b) umožnit zástupcům čsl. divadelních umělců, aby mohli na TV obrazovce v přímém vysílání objasnit svá stanoviska,
   c) závažné materiály (jako např. výpověď studenta Martina Šmída) vysílat v nezkrácené podobě, protože jen tak můžeme divákům vrátit důvěru v to, že informujeme objektivně a pravdivě a že dáváme skutečně prostor k dialogu, po kterém naše společnost již tak dlouho marně volá,
8) zároveň se distancujeme od dosavadních praktik některých sdělovacích prostředků, zejména Rudého práva a TV novin, a žádáme, aby informovaly o současné politické situaci věcně, pravdivě a objektivně a nenechávaly se zneužívat pro politickou manipulaci.

Nejsou-li čs. vláda, zastupující lid této země, ani ÚV KSČ, zastupující komunisty, schopni střízlivě, věcně a konstruktivně reagovat na aktivity občanů této země, navrhujeme jim, aby odstoupili.

Pokud nebudou všechny naše požadavky splněny, budeme považovat za nutné připojit se ke generální stávce vyhlášené ke 27. 11. 1989

všichni pracovníci
Hlavní redakce zábaných pořadů
ČST Praha

Toto stanovisko posíláme předsednictvu ÚV KSČ a federální vládě, ÚŘ ČST, všem sdělovacím prostředkům včetně ÚRTN a žádáme o jeho zveřejnění.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Informace o situaci v Československém rozhlase.

Hlas z Čs. rozhlasu

V pražské budově Čs. rozhlasu se včera setkalo asi 300 pracovníků tohoto sdělovacího prostředku, členů KSČ i odborářů, kteří schválili toto prohlášení: „My, pracovníci Čs. rozhlasu, účastníci setkání dne 21. 11. 1989, protestujeme proti policejním represím, které vyvrcholily 17. listopadu tohoto roku. Brutální potlačení studentské demonstrace nelze chápat jinak, než jako politickou zvůli a neschopnost vedení státu navázat s širokou veřejností otevřený dialog na principech demokracie. Podporujeme požadavek studentů na ustanovení parlamentní komise s pověřením situaci vyšetřit a postihnout viníky. V souvislosti s tím vyslovujeme souhlas s okupační stávkou vysokých a středních škol, s otevřením divadelních scén k diskusi a s postojem tvůrčích svazů. Vítáme vznik Občasnkého fóra, které má naši podporu. Chceme se podílet na procesu demokratizace rychlým a pravdivým informováním veřejnosti."

SS, 22. 11. 1989.

21. listopad, po 14. hod. – Informace o setkání předsedy ÚV ČSTV J. Poledníka s novináři.*

FOTBALISTÉ SPARTY A DUKLY NA PODPORU STUDENTŮ

Fotbal se odkládá!
J. Poledník k současné situaci

Atmosféra vzrušených pražských dnů přiměla naše tělovýchovné představitele přemítat, zda je dobré pokračovat, alespoň v Praze, v ligových soutěžích, především fotbalových a hokejových. Proto také se včera odpoledne setkal předseda ÚV ČSTV Jindřich Poledník s novináři a hovořilo se o tom, proč hrát nebo nehrát a k celkové situaci v Praze vůbec.

Předseda J. Poledník k tomu řekl:

„Podle kolektivního rozhodnutí jsme došli k tomu, že to, co se stalo v pátek večer, bylo politicky nesprávné a způsobilo víc škody než užitku. ČSSR zůstala ostrůvkem, o nějž má každý zájem a muselo se počítat, že se čeká na využití sebemenší chyby, jako byla tato. Autorita naší strany klesá, takový tah její politice nepřispěje, ale naopak. Kontext vnucuje vzpomínku na 17. listopad a bylo třeba vědět, že reakce

na něco takového bude taková, jaká byla. Jsme rádi, že se nestalo to, co ohlásily některé západní agentury."

J. Poledník pak dál pokračoval:

„Jako sekretariát ÚV ČSTV nechceme přilévat olej do ohně a vyhrocovat situaci. Nebudeme požadovat demisi vlády, odchod generálního tajemníka, zcela svobodný tisk, svobodné volby a to vše, co bylo na některých místech zformulováno. My vážíme citlivě kroky, aby se situace zklidnila, aby vláda v klidu mohla činit svá rozhodnutí."

Vedení naší tělovýchovy proto jednalo s předsedy fotbalového, hokejového a dalších svazů, aby také učinili rozhodnutí – hrát v těchto dnech ligové soutěže nebo nehrát? Pro zrušení ligových zápasů alespoň do konce týdne hovořil jeden velmi silný důvod – byla by to po rozhodnutí herců nehrát divadlo, další silná podpora oprávněným studentským požadavkům. Dalším důvodem bylo, že by tyto zápasy mohly být nějakým způsobem zneužity. Studenty jistě těžko.

Nakonec vedení ČSTV i představitelé svazu rozhodli, že fotbalová i hokejová liga bude pokračovat a J. Poledník takovému rozhodnutí sdělil stanovisko:

„Nechceme podléhat některým politickým kontextům a pokud jde o fotbal a hokej, přicházejí další náhradní termíny těžko v úvahu. Vedení svazů jsou toho názoru, aby se utkání hrála, i když si uvědomují, že může dojít k určitému zneužití. Ale ono dochází i na Václavském náměstí. Takže když se to vyskytne, je třeba s tím počítat."

Dále J. Poledník řekl, že lze předpokládat, že některé sportovní kolektivy nebo svazácké skupiny přijmou svá stanoviska.

„My tomu nechceme a ani nemůžeme zabránit. Na to mají sportovci právo, jsme proti tomu, k čemu v pátek došlo, ale nechceme vyvolávat vášně. To by neprospělo."

Při tomto rozhodování zřejmě nebyl čas uvažovat o tom, co se stane, když některé mužstvo nenastoupí. J. Poledník to potvrdil:

„Je to složité, s předsedy jsme se radili, aby se hrálo. O tom jsme neuvažovali. Ovšem všechno se může změnit, teď je situace ve 14.20, večer může být všechno jiné nebo ráno ..."

Předseda J. Poledník přímo předpovídal. Všechno začínalo být jiné doslova za pár chvil. Jen setkání s novináři skončilo, přišlo k předsedovi fotbalového svazu R. Kockovi šest fotbalistů z Dukly a Sparty – zástupci svazáckých organizací v obou mužstvech I. Hašek, J. Bielik, V. Němeček, M. Luhový, D. Fitzel a P. Karoch. Přišli s tím, že dnešní zápas Dukla Sparta nechtějí hrát, neboť se připojují k postoji studentů. Déle než hodinu trvalo pak jednání předsedy R. Kocka s hráči, pak jeho konzultace s předsedou ÚV ČSTV J. Poledníkem a protože rozhodnutí pražských fotbalistů zůstalo pevné, byly dnešní a zítřejší zápasy fotbalové ligy odloženy na 6. prosince. A tak i fotbaloví hráči vystoupili na podporu požadavků pražských studentů. (stk)

SS, 22. 11. 1989.

21. listopad – Informace o jednání představitele Českobratrské církve evangelické J. Hromádky s předsedou vlády ČSSR L. Adamcem o politické situaci.

Information about the discussion between the Synodical Senior of the Evangelical Church of Czech Brethren and Mr. L. Adamec, Prime Minister of the ČSSR

On the morning of 21 November 1989, Mr. Ladislav Adamec, Prime Minister of the ČSSR, invited Dr. Josef Hromádka, the Synodical Senior of the Evangelical Church of Czech Brethren, for a consultation, which took place in the office of the Prime Minister from 2.30 p.m. to 3.00 p.m. The Prime Minister informed Dr. Hromádka that he had received the letters and telegrams addressed to him by the Synod of the Evangelical Church of Czech Brethren and the recent telegram from the Ecumenical Council of Churches in the ČSSR. The Synodical Senior informed the Prime Minister that both the Synod and the Ecumenical Council of Churches expressed their support for Mr. Adamec's government insofar as it would be orientaed towards consistent democratization in all spheres of life, with the active participation of all citizens. Further, the Synodical Senior expressed dissatisfaction with the joint statement was not an adequate response to the situation which had arisen. We had expected a clear and truthful declaration which would help give a sense of direction to the course of events which had begun in our country. Dr. Hromádka reminded the Prime Minister that any use of force by the security forces would be ineffective and would not resolve the situation. The Church was ready to help in continuing the dialogue. During the course of the convesation, the Prime Minister telephoned the Minister of the Interior to ask him not to send any armed units, including the so-called „red berets", onto the streets. At the conclusion of the discussion, the Prime Minister expressed his conviction that in the current serious situation it was important and necessary for the government to remain in direct contact with the churches, which represented a significant section of our national community.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

21. listopad – Provolání kardinála Tomáška k československému lidu.*

Drazí spoluobčané, obracím se na vás několik hodin po návratu z Říma, kde jsem se účastnil kanonizace naší Anežky Přemyslovny. Ona, královská dcera, sice odešla do ústraní kláštera z lásky k Bohu a k bližnímu, ale nepřestala být se svým lidem v jeho slávě i ponížení.

Ani mně nemůže být cizí osud mého národa a všech obyvatel našeho státu. Nesmím mlčet ve chvíli, kdy jste se sjednotili k mohutnému protestu proti bezpráví páchanému na nás po čtyři desetiletí. Není možné mít důvěru v takové vedení státu, které není ochotno mluvit pravdu a zemi s tisíciletou státní tradicí upírá práva a svobody, považované za normální i ve zcela mladých státech třetího světa.

Naši společnou situaci chci osvětlit zkušeností katolické církve u nás. Jejím jménem adresované stížnosti a žádosti byly povýšeně ignorovány. Teprve když katolický lid ve statisících pozvedl hlas na Velehradě 1985 a peticí 1988, došlo k nepatrným krokům. Na mé loňské nabídky k dialogu reagoval teprve před půl rokem pan prezident, ale ve skutečnosti došlo jen k bezvýznamným gestům. Církev zůstává dále v područí státní moci podle vnucené právní úpravy z doby stalinismu. Biskup je ve správě své diecéze plně závislý na státních úřadech a rozhodující slovo má Státní bezpečnost. Zasedání biskupů a kněží je umrtvováno přítomností státních činitelů. V ovzduší nesvobody se těžko dýchá dospělým věřícím, jejich dětem a zvláště mladým křesťanům. Slibují nám, že nová zákonná úprava postavení církví bude v souladu s mezinárodními normami o občanských svobodách – ale ani slovo o tom, že se vládnoucí strana vzdává programu postupné likvidace víry. Těmto lidem se nedá věřit.

Stejně neblahá situace je i v ostatních sférách společenského života – ve vědě, kultuře, informacích, v sociálním, občanském a politickém dění. Ze západu i z východu jsme obklopeni zeměmi, které v minulosti nebo v současnosti rozbily mříže totalitních systémů. Ani my už nesmíme čekat, je třeba jednat. Potřebujeme demokratickou vládu, protože jinak nedokážeme zadržet hrozící ekologickou katastrofu a další zla. Musejí svobodně vystoupit všichni, kdo nám mají co říci, abychom z nich svobodnou volbou vybrali vládu pro nás, ne proti nám. Právě teď jsme všichni povoláni k odpovědnosti za přítomnost i budoucnost nás a našich dětí.

Jsme s vámi, přátelé, kteří voláte po spravedlnosti pro všechny. S díkem a úctou se obracím zvláště k obětem surového násilí: O vás platí Kristovo slovo „Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni". Požadavek potrestání viníků je zcela spravedlivý. Jen prosím, abyste dále šli cestou nenásilí. Bojujme za dobro dobrými prostředky. Na našich utlačovatelích vidíme, jak krátkodechá jsou vítězství zloby, nenávisti, pomstychtivosti, bezohlednosti, zpupnosti.

Také vás chci oslovit, moji katoličtí bratři a sestry, spolu s vašimi kněžími. V této osudové hodině našich dějin nesmí zůstat stranou nikdo z vás. Znovu pozvedněte hlas, tentokrát v jednotě s ostatními občany, Čechy a Slováky i příslušníky dalších národností, věřícími i nevěřícími. Právo na víru se nedá odloučit od ostatních demokratických práv. Svoboda je nedělitelná.

Končím slovy, která zazněla kdysi v našich dějinách: „S pomocí Boží osudy naše jsou v našich rukou."

LD, 22. 11. 1989.

21. listopad – Výzva Svobodné Kristovy církve Voda života věřícím československým občanům k podpoře studentské stávky.

Výzva věřících lidem Československa

Bůh v těchto dnech otřásá základy této země. Bůh v těchto dnech odhaluje bezbožnost, která po léta kralovala. Dnes volá k Bohu krev stovek lidí nevinně prolitá při zběsilém policejním masakru 17. 11. v Praze.

Vyvrcholení krize dosavadního režimu není náhoda. Bůh boří staré, aby postavil nové. Modlili jsme se a budeme se modlit, ale Boží Slovo říká, že víra bez skutků je mrtvá. Dnes je čas říci bezpráví, nespravedlnosti a zvůli své NE!

Ve jménu Ježíše Vás vyzýváme, děti Boží, abyste se nestali farizeji dnešních dnů. Svědomí nám nedovoluje být pasívní ke zlu. My nebojujeme proti lidem ve vládě. To nám však nedovoluje krýt jejich bezbožnost. Vzpomeňte si na Jana Křtitele! Hledejte a šiřte pravdu o krveprolití v Praze. Nemlčte. Jednejte. Poslechněte svoje svědomí a připojte se k ostatním čestným lidem v Československu. Všemožně podpořte stávku studentů a ostatní projevy odporu k bezpráví. Ježíš žije a miluje náš národ. On dnes potřebuje i tebe k odhalení hříchu a zjevení spravedlnosti v naší zemi.

„... a představím ti správce pokojné a úředníky spravedlivé. Nebude více slyšáno v zemi tvé, o zpustošení a zhoubě na hranicích tvých, ale hlásati budeš spasení na zdech svých, a v branách svých chválu." (Iziáš 60 : 17, 18)

CHCEME VLÁDU, KTEROU BUDEME POSLOUCHAT NE PRO STRACH, ALE PRO SVĚDOMÍ.

ČESKOSLOVENSKO BUDE SPASENÉ!

Svobodná Kristova církev
VODA ŽIVOTA

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku.

21. listopad – Prohlášení mladých členů Židovské náboženské obce v Praze k událostem dne 17. listopadu.

My, mladí členové Židovské náboženské obce v Praze, poučeni staletými zkušenostmi našich otců, důrazně protestujeme proti násilí na bezbranných lidech, které vyvrcholilo 17. listopadu 1989.

Žádáme vládu ČSSR o objektivní vyšetření příčin těchto nám nepochopitelných událostí a vyvození patřičných závěrů a spravedlivé potrestání odpovědných i přímých viníků. Věříme, že mocenských prostředků nebude k podobnému násilí v budoucnosti zneužito.

Doufáme, a svým úsilím chceme přispět k tomu, že dialog, který se v důsledku událostí ze 17. listopadu 1989 rozvíjí, přinese výsledky ku prospěchu a opravdové demokratizace celé naší společnosti a tím i naší pospolitosti.

Na vědomí: všem židovským náboženským obcím v ČSSR
předsednictvu vlády ČSSR

24 podpisy k 25. 11. 1989

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Prohlášení z plenární schůze základní organizace ROH Muzea hlavního města Prahy k událostem 17. listopadu.

Usnesení plenární schůze ZO ROH Muzea hlavního města Prahy ze dne 21. 11. 1989 k událostem ze dne 17. 11. 1989

Připojujeme se k prohlášení sekretariátu městského výboru SSM, městské vysokoškolské rady a sekretariátu ÚV SSM, souhlasíme se stanoviskem Československé strany socialistické, Československé strany lidové, uměleckých svazů, pracovníků kulturních institucí a Občanského fóra, ve kterých se odsuzuje brutální zásah pořádkových sil proti bezbranným účastníkům pokojné manifestace u příležitosti 50. výročí 17. listopadu 1939.

Požadujeme:

1. Sestavení objektivní, nezávislé vyšetřovací komise, která prošetří zásah pořádkových sil dne 17. 11. 1989.
2. Potrestání viníků brutálního zásahu bez ohledu na jejich společenské, služební nebo politické postavení, a to jak těch, kteří k zákroku dali rozkaz, tak i těch, kteří jej prováděli.
3. Pravdivé a objektivní informování ve sdělovacích prostředcích. Dosavadní postup sdělovacích prostředků považujeme za neobjektivní, zmanipulovaný a zamlžující.
4. Propuštění všech manifestantů zadržených nejen při této, ale i předcházejících manifestacích, jakož i propuštění všech politických vězňů a jejich rehabilitaci.
5. Okamžité zahájení celospolečenského dialogu mezi státním a stranickým vedením a občany tohoto státu. Obdobný dialog probíhá v současné době ve všech socialistických zemích s výjimkou Rumunska a Československa!
6. Dodržování shromažďovacího práva a všech práv zaručených Ústavou ČSSR a mezinárodními dohodami, zejména Helsinským a Vídeňským dokumentem. Žádáme odstranění všech právních norem, které je omezují.
7. Vyjadřujeme nesouhlas se společným stanoviskem vlád ČSSR, ČSR a SSR podpořeným také předsednictvem ÚV KSČ k událostem 17. listopadu 1989 v Praze. Tato stanoviska, přes slova o potřebě politického dialogu, plně schválila brutální zásah pořádkových jednotek proti pokojné manifestaci studentů a Pražanů a nedávají tak záruku, že podobné odsouzeníhodné metody nebudou znovu použity.
8. Připojujeme se ke generální stávce vyhlášené na 27. 11. 1989 a vyzýváme všechny organizace Odborového svazu pracovníků kultury, umění a společenských orga-

nizací ke společnému postupu. Zároveň se obracíme ke všem občanům naší vlasti, neboť tyto události se týkají nás všech.

Schváleno jednomyslně

L.S.: razítko nečitelné
i nečitelný podpis

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

21. listopad – Prohlášení odborové a svazácké organizace Národního muzea k politické situaci.

Archiv NM.

21. listopad – Prohlášení pracovníků Státního židovského muzea v Praze ke společenské a politické krizi v zemi.

Prohlášení

Pracovníci Státního židovského muzea v Praze se sešli dne 21. 11. 1989 na mimořádné schůzi svolané ZV ROH, aby vyjádřili své stanovisko k současné společenské a politické krizi, která probíhá v naší republice.

Vyjadřujeme přesvědčení, že násilné a brutální zákroky pořádkových sil proti pokojné demonstraci studentů 17. listopadu 1989 jsou neslučitelné s právními a mezinárodními závazky, které ČSSR přijala. Požadujeme proto, aby podle právních a ústavních zásad ČSSR byl tento násilný čin proti studentům prošetřen a vyvozeny z něho příslušné důsledky proti těm osobám, které jsou za něj odpovědné. Tyto brutální akce mimo jiné poškozují pověst naší republiky v zahraničí, působí jí na tomto úseku nenahraditelné škody a znehodnocují práci všech, kdo se podílejí na prosazování jejích zájmů.

Z výše uvedených důvodů pracovníci SŽM v Praze

1) nesouhlasí s prohlášením vlády ČSSR, ČSR a SSR a se stanoviskem předsednictva ÚV KSČ k událostem 17. listopadu 1989, protože považují toto prohlášení za nedostatečné a politicky chybné;
2) připojují se ke generální stávce vyhlášené na 27. 11. 1989 od 12 do 14 hodin;
3) připojují se k akcím kulturní veřejnosti uzavřením expozic SŽM po dobu 22. 11.–26. 11. 1989 včetně;
4) žádají urychlené nastolení demokratického a pluralitního systému naší společnosti.

ZO ROH SŽM

L.S.: nečitelné razítko

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem.

21. listopad – Stanovisko mimořádné členské schůze ROH pracovníků Uměleckoprůmyslového muzea v Praze k dočasnému uzavření sbírek.

Usnesení mimořádné členské schůze pracovníků Uměleckoprůmyslového muzea v Praze

Dne 21. 11. 1989 se v 15,00 hod. sešla mimořádná členská schůze ZO ROH Uměleckoprůmyslového muzea v Praze, na které byli členové ROH informováni členy ZV ROH UPM o jednání ředitele UPM na ministerstvu kultury, na jehož základě vydává ředitel muzea příkaz k obnovení provozu ve sbírkách v plném rozsahu.

Členská schůze ZO ROH UMP zaujala k tomuto příkazu toto stanovisko:

V duchu prohlášení a dopisu pracovníků muzea, přijatých na shromáždění pracovníků muzea dne 20. 11. 1989 a v duchu odhlasovaného přijetí o rozhodnutí o dočasném uzavření sbírek UPM pro veřejnost, usnáší se členská schůze ROH dne 21. 11. 1989, že trvá na dočasném uzavření sbírek, protože je považuje za jedinou možnou formu protestu proti hrubým zásahům pořádkových sil vůči studentské manifestaci dne 17. 11. 1989.

Uzavření sbírek je projevem solidarity pracovníků muzea se studenty pražských vysokých škol a jejich požadavky, s výtvarníky, pracovníky divadel a jiných kulturních institucí. Zároveň je i protestem proti souhlasu vlády ze dne 20. 11. 1989 s opatřeními tak, jak byla provedena v ulicích Prahy dne 17. 11. 1989.

Členové ROH – pracovníci muzea současně ujišťují ředitele muzea a československou veřejnost, že péče o sbírky i o jejich bezpečnost nebude zanedbána a všichni pracovníci muzea budou plnit své pracovní povinnosti.

Členská schůze ZO ROH Uměleckoprůmyslového muzea v Praze přijala toto usnesení 58 hlasy z počtu 61 účastníků (3 se zdrželi hlasování).

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Stanovisko zaměstnanců Národní galerie k politické situaci.

SS, 22. 11. 1989.

21. listopad – Prohlášení pracovníků Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze k událostem 17. listopadu a k politické situaci.

PROHLÁŠENÍ
pracovníků Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody

Události ze 17. listopadu 1989 v Praze jsou těžkou ranou v humanistické tradici našeho národa. Jsme hluboce rozhořčeni a otřeseni z dosud nebývalé brutality zásahu pořádkových jednotek proti bezbranným demonstrantům, jejichž jádro tvořili studenti a mládež, kteří na památku Jana Opletala volali po demokracii. Tímto neadekvátním zásahem byly porušeny mezinárodní úmluvy, které naše republika v rámci výstavby společného evropského domu podepsala. Přitom vedení státu ve společném prohlášení vlád ze dne 20. 11. 1989 tento postup schválilo. Tímto je důvěra lidu vůči vládě ČSSR, ČSR a SSR otřesena.

Připojujeme se proto k prohlášení sutdentů, uměleckých svazů, II. sjezdu ČSOP, dalších institucí a občanů a důrazně požadujeme objektivní prošetření oprávněnosti i metod zákroku a z výsledků vyvození patřičných opatření. K prošetření zásahu žádáme vytvoření nezávislé komise za účasti zástupců veřejnosti a zveřejnění výsledků tohoto šetření.

Současně žádáme, aby byl zahájen dialog se všemi proudy v naší společnosti, jakožto jediná cesta k vyřešení současné situace. Vyústění tohoto dialogu jistě povede k uspořádání svobodných voleb.

Vyzýváme tímto pracovníky oborů památkové péče a ochrany ve všech krajích Československa, aby svobodně zvážili situaci a připojili se k našemu prohlášení a dne 27. 11. 1989 vstoupili do generální stávky.

Pracovníci ústavu

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

21. listopad – Společné prohlášení pracovníků pražských nakladatelství k událostem 17. listopadu*

Prohlášení pracovníků nakladatelství

Jsme otřeseni brutálním zásahem pohotovostního pluku MV proti pokojné demonstraci vysokoškolské mládeže v pátek 17. listopadu v pražských ulicích. Krvavý zastrašující zákrok byl namířen proti mladé generaci, proti posluchačům vysokých škol i pracující mládeži. Jsme přesvědčeni, že svým vystoupením studenti prokázali, že budoucnost naší společnosti a průběh přestavby jim nejsou lhostejné. Současné politické vedení by si mělo uvědomit svou odpovědnost před mladým pokolením, které je nadějí národa, a nedopustit, aby jedinou odpovědí na volání po svobodném dialogu a demokracii bylo hrubé násilí, které je absolutně neslučitelné s demokratic-

kými a humanistickými tradicemi naší vlasti. Plně se proto solidarizujeme se stávkou studentů a dramatických umělců i s jejich oprávněnými požadavky a žádáme:

1. okamžité propuštění všech zadržovaných osob a politických vězňů;
2. ustavení nezávislé komise pro vyšetření událostí ze 17. 11. 1989, její výsledky předložit veřejnosti a všechny viníky spravedlivě potrestat;
3. informovat veřejnost prostřednictvím autentických, necenzurovaných záběrů a svědectví přímých účastníků o událostech 17. 11. 1989. V této souvislosti protestujeme proti způsobu, jakým o událostech ze 17. 11. 1989 informují některé sdělovací prostředky (např. Rudé právo a Čs. televize);
4. odvolání všech, kteří jsou přímo i nepřímo odpovědni za brutální zásahy proti účastníkům pokojných manifestací a za současný krizový stav naší společnosti;
5. vedení státu, aby umožnilo otevřený dialog s celou veřejností, s představiteli nezávislých společenských iniciativ na bázi politické plurality bez monopolu jedné politické strany a přistoupilo k řešení závažných společenských problémů.
6. Ztotožňujeme se s prohlášením Občanského fóra.

Na podporu těchto požadavků se i my připojujeme k protestní generální stávce vyhlášené na pondělí 27. listopadu 1989 od 12.00 do 14.00 hod.

Toto prohlášení schválili pracovníci nakladatelství Albatros, Artia, Nakladatelství technické literatury, Olympia, SPN, Vyšehrad a pracovníci Vydavatelství a nakladatelství Melantrich.

Připojuje se také 120 odborářů z nakladatelství Odeon, 29 pracovníků nakladatelství Mladá fronta, 50 pracovníků SZN, 27 pracovníků Lidového nakladatelství, 23 pracovníků nakladatelství Horizont, 32 pracovníků nakladatelství Práce, 51 pracovníků nakladatelství Pressfoto a 130 pracovníků Supraphonu.

Obdobná prohlášení přijala nakladatelství Panton, Panorama (102 pracovníků), Čs. spisovatel (110 pracovníků), Academia (93 pracovníků) a podnikové ředitelství Středočeského nakladatelství a knihkupectví.

Zástupci pracovníků výše uvedených nakladatelství, kteří se sešli 21. 11. 1989, vyjádřili zásadní nesouhlas se stanovisky vlád ČSSR, ČSR, SSR, předsednictva ÚV KSČ a ČNR ze dne 20. 11. 1989.

SS, 22. 11. 1989.

21. listopad – Dopis zdravotnických pracovníků Fakultní nemocnice v Motole předsedovi vlády ČSSR L. Adamcovi o nesouhlasu se zásahem proti studentské demonstraci 17. listopadu.

Na vědomí:
Rudé právo
ČTK Praha
Východoevropská
informační agentura

Ladislav Adamec
Úřad předsednictva
vlády ČSSR
Nábřeží kpt. Jaroše 4
110 00 Praha 1

Vážený pane předsedo,
my, zdravotničtí pracovníci, zaměstnaní ve Fakultní nemocnici v Motole, vyjadřujeme výrazný nesouhlas s událostmi ze dne 17. listopadu 1989 na Národní třídě v Praze. Jako představitelé nejhumánnějšího povolání nemůžeme přejít mlčením krvavý masakr, ke kterému došlo při pokojné studentské demonstraci k uctění památky 50. výročí zavraždění sutdenta Jana Opletala. Požadujeme, aby viníci této události byli okamžitě postaveni před demokratický soud a vláda, která je za tuto událost zodpovědná, okamžitě odstoupila.

Text podepsalo ke dni 21. 11. 1989 1 101 zaměstnanců.

Za správnost:
MUDr. Pavel Vepřek MUDr. Jan Marek MUDr. Jan Janoušek

Archiv KC OF, dopis, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

21. listopad – Stanovisko pražské advokacie zaslané předsednictvu Federálního shromáždění ČSSR k vývoji událostí a k politické a právní situaci ve společnosti.

Otevřený dopis pražské advokacie
Předsednictvu Federálního shromáždění ČSSR

Současný vývoj událostí nás stále více přesvědčuje o neudržitelnosti stávající politické a právní situace a nutnosti zásadních změn ve společnosti.

Krizi nevyřeší pouze označení přímých viníků násilných akcí posledních dnů, ani pouhé odstoupení čelných přestavitelů strany a vlády.

Jediným řešením je vytvoření právního státu, které předpokládá důkladnou změnu a zjednodušení právního řádu. Je třeba nově zakotvit a zajistit občanská a politická práva občanů. Je ostudné, že náš stát nedodržuje závazky vyplývající z mezinárodních dokumentů přijatých již v roce 1976 a doposud tato práva nevtělil do svého právního řádu. Ústavní práva jsou fakticky omezována předpisy nižší právní síly.

Za zásadní považujeme splnění těchto právních požadavků:

1) Svoboda shromažďovací nesmí být omezována. Princip ohlašovací nesmí být v praxi nahrazován principem povolovacím.
2) Svoboda projevu, šíření informací a veřejné informovanosti může být omezena pouze ohrožením státního a vojenského tajemství, ochranou mravnosti a v těchto případech pouze rozhodnutím soudu.
3) Právo petiční nesmí být omezeno jakýmkoliv způsobem.
4) Svoboda výběru zástupců lidu musí být zaručena novým volebním zákonem s volnou registrací kandidátů a tajnými volbami.
5) Svoboda spolčovací včetně práva zakládání politických stran může být omezitelná pouze výrokem soudu.

Zdůrazňujeme, že všechny tyto požadavky mohou být okamžitě splněny formou zákonných opatření předsednitva FS ČSSR.

V duchu těchto požadavků je třeba okamžitě propustit všechny osoby zadržované a vězněné v souvislosti s uplatňováním základních občanských práv a svobod.

Za správnost otevřeného dopisu ručí JUDr. Petr Makovec advokát AP 7/B, Nám. bří Synků 10. Praha 4

Makovec

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

21. listopad – Stanovisko pracovníků Zoologické zahrady v Praze k událostem 17. listopadu a k současné situaci v zemi.

Rezoluce k současným událostem

Schválená na mimořádné členské schůzi ZO ROH v Zoologické zahradě v Praze dne 21. 11. 1989

My, pracovníci ZOO v Praze jsme hluboce otřeseni událostmi, ke kterým došlo 17. listopadu 1989 v ulicích Prahy. Nesouhlasíme s řešením protikladných názorů jakýmkoliv násilným způsobem, protože je v rozporu s mezinárodními závazky naší republiky i se základními právy občanů.

O uplatnění hrubé síly mohli rozhodnout jen nezodpovědní jedinci, kteří si neuvědomují, že násilná konfrontace vede vždy k dalšímu vyhrocení situace a může mít za následek i nedozírné politické a hospodářské následky pro celý stát.

Současná situace vyžaduje, aby do čela státu se postavili politici moudří, rozvážní, čestní a vzdělaní, kteří by dovedli předstoupit před davy i celý národ s osobním názorem a pod jejichž vedením by se naše republika zařadila mezi hospodářsky vyspělé a sociálně spravedlivé kulturní země.

Jsme přesvědčeni, že při názorových střetech je třeba místo obušků používat argumenty, místo bojových jednotek dialogu. Připojujeme se proto k prohlášení Výboru československé veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci, přijatému dne 19. 11. 1989.

Jsme plně solidární s postupem naší kulturní fronty, zvláštní charakter našeho zařízení – práce s živými zvířaty – nám však nedovoluje zdůraznit své stanovisko stávkou. Jen proto zůstáváme na svých pracovištích.

Schvaluje: 107 přítomných členů
Neschvaluje: 0 členů
Zdržel se hlasování: 0 členů
L.S.: nečitelné razítko 1 nečitelný podpis

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

STŘEDA 22. LISTOPADU

22. listopad – Článek Svobodného slova o demonstracích občanů 21. listopadu.

DEMONSTRACE POKRAČOVALY V PRAZE I VČERA

Lidé znovu v ulicích

Mimořádná atmosféra minulých dnů v Praze pokračovala i včera. V ulicích i dopravních prostředcích jsme potkávali bezpočet lidí s trikolórami i vlajkami na hrudi, kteří živě diskutovali o současné politické situaci, soustředěně pročítali noviny a odhadovali následující vývoj událostí.

Budova našeho vydavatelství byla znovu obležena lidmi, kteří se zajímali o zprávy Svobodného slova a stanoviska členů Čs. strany socialistické k situaci ve společnosti.

Tak jako v předchozích dnech i včera drželi studenti v noci stráž u sochy svatého Václava. Až do rána jich tam bylo asi třicet. Od ranních hodin je přicházeli podpořit další lidé. Dav kolem sochy se neustále rozrůstal. V 9.30 prošel náměstím průvod asi 150 středoškoláků. O hodinu později se další seskupení velmi mladých lidí s vlajkami vydalo od Můstku k Muzeu, nadšeně pozdravováno účastníky shromáždění v horní části náměstí. V 10.40 průvod přichází k pomníku. Studenti prohlašují: „Chceme, aby se naše společnost osvobodila jednou provždy." Vyzývají dělníky, aby se připojili ke generální stávce vyhlášené na 27. listopadu.

Ve stejné době uprostřed náměstí stojí diskusní kruh minimálně sta Pražanů. Další hlouček diskutuje před naší redakcí. Václavským náměstím procházejí mladí medici a do igelitových pytlů sbírají papíry a další odpadky.

Před 13. hodinou k pomníku sv. Václava přichází několik herců, např. J. Kemr, a hovoří k lidem, kteří jim nadšeně aplaudují. Ve 12.50 studenti vyzývají k poklidnému pochodu k budově Čs. rozhlasu. Několikatisícový průvod se vydává kolem Národního muzea a budovy Federálního shromáždění do Vinohradské ulice. Mezitím u pomníku studenti pedagogické fakulty dementují zprávy, že by vyzývali k násilí a útokům na příslušníky Bezpečnosti. Varují občany před provokacemi.

Již ve 12.45 bylo před budovou Čs. rozhlasu asi dva tisíce lidí. Mezi prvními přišli s vlajkou učňové z učilišť v Moravské a Belgické ulici. Ve 13 hodin dorazil průvod z Václavského náměstí. Zazněla hesla „Chceme slyšet pravdu", „Máte naši podporu". Poté shromáždění lidí, kterých bylo asi 15 tisíc, zazpívalo hymnu. Skandovali „Vyvěste vlajku". V jednom okně se státní vlajka skutečně objevila, což přítomní přivítali. V dalších heslech manifestanti znovu zdůraznili, že jsou proti násilí. Ve čtvrt na dvě se průvod vrátil na Václavské náměstí.

Ve 14.30 u pomníku zazněla výzva k odchodu vysokoškoláků ke svým fakultám. Důvodem byly různé zvěsti o chystaném zákroku bezpečnostních sil. Shromáždění se v podstatě rozešlo, ovšem v 15 hodin zde opět bylo několik tisíc lidí. Chvíli poté se objevily nové transparenty vyjadřující studentům podporu dělníků z TOS Hostivař a Pragovky. Náměstí se začalo zaplňovat. (O tom píšeme na jiném místě.)

Večer se Václavské náměstí proměnilo na desítky malých diskusních klubů. Lidé tvořili hloučky a vyměňovali si názory na vzniklou situaci. V horní části náměstí podél magistrály zůstávalo několik tisíc lidí. Projíždějící auta troubila na pozdrav a shromáždění odpovídalo máváním vlajkami a pokřikem.

Martin Denemark, Zbyněk Žitný

SS, 22. 11. 1989.

22. listopad – Článek Svobodného slova o shromáždění občanů na Václavském náměstí odpoledne 21. listopadu.

STATISÍCOVÉ SHROMÁŽDĚNÍ OBČANŮ NA VÁCLAVSKÉM NÁMĚSTÍ V PRAZE

Demokracii a humanismus!

Zástupce naší redakce přečetl Prohlášení k 17. listopadu 1989.
Vystoupení spisovatele Václava Havla.

Praha (dk+T) – Včera odpoledne se Václavské náměstí opět zaplnilo statisícovým davem. Nad hlavami účastníků vlály státní vlajky, zvedaly se transparenty, v rukou mnoha mladých lidí zářily svíčky.

Po čtvrté hodině promluvil z balkónu budovy, v níž sídlí naše vydavatelství Melantrich, zástupce Svobodného slova. Přečetl Prohlášení PÚV a sekretariátu Čs. strany socialistické, klubů poslanců ČSS ve FS a ČNR a redakcí Svobodného slova a Ahoje na sobotu k událostem dne 17. listopadu 1989. Jeho slova byla často přerušovaná souhlasným potleskem a skandováním Svobodné slovo! Na závěr oznámil, že v pátek 24. listopadu se bude konat mimořádné zasedání ústředního výboru Čs. strany socialistické k aktuální situaci.

Po něm promluvili zástupci Občanského fóra, které bylo ustaveno v neděli v pražském Činoherním klubu. Jeho práce se účastní Charta 77, Čs. helsinský výbor, Kruh nezávislé inteligence, Hnutí za občanskou svobodu, Artfórum, Obroda, Nezávislí studenti, Čs. demokratická iniciativa, Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných, Nezávislé mírové sdružení, Otevřený dialog, čs. centrum PEN klubu, někteří členové Čs. strany socialistické, Čs. strany lidové, církví, tvůrčích a jiných svazů, někteří bývalí i současní členové KSČ a další demokraticky smýšlející občané.

Jako první vystoupil bouřlivě přivítán spisovatel V. Havel: Jsem spisovatel, nikoliv táborový řečník. Promluvil jen velmi krátce. Občanské fórum je zamýšleno jako okamžitá a prozatímní reprezentace, kriticky smýšlející veřejnosti. Může se k němu spontánně přidat kdokoliv, kdo se cítí být jeho členem. Prohlásil rovněž, že delegaci Občanského fóra dnes odpoledne přijal předseda Federální vlády.

O obsahu jednání informoval shromážděné herec J. Bartoška, který byl v delegaci přítomen. Podle jeho slov se premiér zaručil svou osobou, že nebudou represe, ani že vláda nevyhlásí stanné právo. Byl ochoten s reprezentativním výběrem Občanského fóra zahájit jednání.

Potom přečetl herec P. Burian prohlášení Občanského fóra. Uvedl, že jeho představitelé chtějí jednat s vedením státu o řešení aktuálních otázek naší současnosti. Toto jednání by mělo být začátkem celospolečenského dialogu a diskuse o budoucnosti naší země.

Student DAMU M. Mejstřík promluvil za stávkový výbor pražských vysokoškoláků. Vyslovil požadavek, aby byla zahájena časově neomezená, široká diskuse o současných poměrech v zemi. Výbor bude hledat východiska ze současné politické situace. Na podporu svých požadavků vyzval všechny spoluobčany k aktivní spoluúčasti na generální stávce dne 27. listopadu.

Svým potleskem a skandováním hesel vyjádřilo shromáždění studentům svou podporu.

Horník M. Hruška, předák dolu v Malých Svatoňovicích, se obrátil na havíře, kteří nasazovali a nasazují své zdraví a životy pro blaho vlasti. „Kamarádi, fárejme pro lidi, kteří si naší důvěru zaslouží ne slovy, ale skutky a činy," řekl za obecného souhlasu.

Katolický kněz V. Malý přečetl list Františka kardinála Tomáška všemu lidu Československa.

Shromáždění bylo poté vyzváno k poklidnému rozchodu s tím, že dnes v 16 hodin bude demonstrace pokračovat.

Krátce po páté hodině zazpívala Marta Kubišová a s ní celé shromáždění státní hymnu.

Potom byla předána zvuková aparatura a řízení dalšího průběhu zástupcům SSM. Před jejich vystoupením se naneštěstí podařilo proniknout k mikrofonu i tzv. zástupci ze Slovenska. Jeho projev obsahoval výroky a výzvy, s kterými nesouhlasíme a od nichž se jednoznačně distancujeme.

Vedoucí oddělení ÚV SSM L. Žák hovořil o tom, že Svaz chce být otevřenou organizací pro všechny mladé lidi a vyzývá ke společnému dialogu.

Po půl šesté znovu zazněla Václavským náměstím státní hymna. Po ní bylo přečteno prohlášení, v němž pracovníci Čs. rozhlasu vyslovují souhlas se stávkou vysokoškoláků, s otevřením divadelních scén k diskusím a s postojem uměleckých svazů.

Potřetí zazněla státní hymna a krátce před šestou hodinou se občané začali rozcházet.

Účastníci shromáždění dbali o úklid a pořádek a pokusy o jeho narušení se snažili zmařit. Řečníci a demonstranti nejednou dali najevo, že jim nejde o narušení

podstaty socialismu v ČSSR, nýbrž výhradně o jeho obnovu na plně demokratických a humánních zásadách.

SS, 22. 11. 1989.

22. listopad – Lidová demokracie o odporu Pražanů proti násilí a brutalitě při zásahu 17. listopadu.

Heslo dne: Ne násilí!

Na Národní třídě, ve Spálené ulici, na nábřeží i na dalších místech Prahy se po celý den zastavovaly hloučky chodců u vyvěšených prohlášení a diskutovaly o vývoji událostí. Na mnoha místech byly vidět i výstřižky nebo celé strany Lidové demokracie, nejčastěji včerejší článek Svědectví z minulých dnů. Jedna z největších skupin se tvořila u budovy Nové scény, kde si lidé četli především prohlášení divadelníků. Některé sochy ve městě dostaly do rukou červenomodrobílé vlaječky, množí se i trikolóry, a to nejen na klopách a bundách studentů, ale i mezi staršími lidmi. Pod křížem namalovanými na zdi v podloubí vedle jazykové školy na Národní třídě, kde docházelo v pátek večer k nejbrutálnějším scénám, stále přibývá květů, svíček a čs. vlajek. Na jedné z nich je nápis, vyjadřující pocity všech: Kdo zažil, nezapomene. Téměř každý, kdo okolo těchto připomínek prochází, se tu zastaví na několik okamžiků pietní vzpomínky. Mezi svíčkami v podloubí i na nedaleké ozdobné mříži před sochou sv. Jana Nepomuckého u kostela sv. Voršily přibývá prohlášení vyjadřujících hrůzu nad brutalitou pátečního zásahu a podporu protestním akcím.

Heslem včerejšího dne se jednoznačně stalo „Nechceme násilí". Nejrůznější obměny této myšlenky bylo možné vidět vyvěšeny na zdech, oknech, plakátovacích plochách, za okny tramvají, v metru. Studenti také vydali prohlášení, ve kterém se uvádí: „My, stávkující studenti vysokých škol, se distancujeme od provokativních prohlášení tzv. Mladé levice a jim podobných. Jsme zásadně proti násilí, neboť jsme ho na vlastních tělech poznali. Příslušníkům VB, ČSLA a LM: Apelujeme na vaše svědomí a občanskou odpovědnost. Nedopusťte, abyste byli zneužíváni. Nechceme potrestání nepravých viníků, je třeba řešit příčiny, které vedly ke krvavým důsledkům 17. 11. My, studenti, vám podáváme ruku. Zabraňte dalšímu násilí!"

O tom, že studenti během své protestní akce nehodlají sedět s rukama v klíně, ale pomáhat tam, kde je jich potřeba, svědčí i to, že do naší redakce během včerejšího dne přišlo několik zástupců stávkových výborů, např. z fakulty dětského lékařství, fakulty všeobecného lékařství, elektrofakulty a přírodovědecké fakulty UK, a nabídli nám svou pomoc při výrobě a distribuci novin. Zatím jsme této nabídky nevyužili, ale potěšila nás.

LD, 22. 11. 1989.

22. listopad – Setkání předsedy vlády ČSSR L. Adamce s předsedou Svazu československých spisovatelů a literárním kritikem J. Hájkem. Hovořilo se na něm o situaci a možných východiscích.

ČTK-PR-22.

22. listopad, 21.30 – Vystoupení ministryně školství, mládeže a tělovýchovy ČSR J. Synkové v Československé televizi s projevem ke studentům vysokých a středních škol, v němž nabádala k rozvaze a vyzvala k obnovení výuky.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Stanovisko politického odboru federálního ministerstva vnitra k současným událostem a ohlasy na ně z některých pracovišť ministerstva vnitra.

Prožíváme závažné, rozporuplné období. Realizace politické linie strany na přestavbu a demokratizaci je ohrožena. Dnes není čas na dlouhé diskuse o objektivních a subjektivních příčinách současné situace. V sázce je moc pracujících, socialismus, se kterým spojuje většina poctivých lidí svoji budoucnost. Rozhodujícím úkolem dnešního dne je ochrana podstaty socialistického společenského a státního zřízení.

Společenský neklid, demonstrace, stávky, které silně emotivně působí na všechny pracující, se bezprostředně dotýkají i příslušníků SNB, PS, VMV i občanských pracovníků našich resortů. Jejich naprostá většina za současné situace přistupuje k plnění svých úkolů s vysokým stupněm politické uvědomělosti, s oddaností komunistické straně, s vysokou kázní a odpovědností. Při plnění svých povinností jsou vystaveni psychickému nátlaku, musí čelit potížím, se kterými se v takovém měřítku zatím nesetkali. Emotivní působení některých sdělovacích prostředků tento tlak ještě zvyšuje.

Pozitivním podnětem k udržení morálně politického stavu v našich řadách je nejen vědomí mimořádného významu plnění úkolů bezpečnostní politiky KSČ a socialistického státu, ale i politická a morální podpora, vyjádřená v prohlášeních nejvyšších stranických orgánů, dělnických kolektivů a jednotek LM. S kladným ohlasem se mezi příslušníky setkalo ocenění obsažené v dopise tří ministrů vnitra, který jsme zveřejnili v „Aktuální informaci" z předchozího dne.

Přes ocenění naší práce považujeme za nezbytné připomenout, že zejména v současné situaci by každá mimořádná událost v našich řadách, případné neuvážené jednání jednotlivých příslušníků bylo v rozporu se zákony a pravidly socialistické morálky, způsobilo by nedozírné politické škody, ve svém důsledku by oslabilo autoritu SNB a společenskou prestiž. I tato skutečnost zvyšuje nároky na odpovědnost v práci každého z nás.

Pro naši zemi je jedinou perspektivou socialistická cesta rozvoje. Udělejme všechno pro uhájení hodnot socialismu, vydobytých zápasy celých generací.

Vybrali jsme z ohlasů:

My, členové základní organizace Komunistické strany Československa A-11 na federálním ministerstvu vnitra, pracovníci Muzea SNB a vojsk MV vyjadřujeme souhlas a plnou podporu stanovisku účastníků aktivu stranických funkcionářů na federálním ministerstvu vnitra svolaném HV KSČ dne 20. listopadu 1989. Svůj souhlas vyjadřujeme rovněž s prohlášením vlád ČSSR, ČSR a SSR a zároveň žádáme nejvyšší stranické a státní orgány, aby zabezpečily a provedly taková opatření, která povedou k zajištění klidu a pořádku v naší vlasti. Jsme pro důsledné provádění přestavby jak v politické, tak v ekonomické oblasti, ale odmítáme pokusy tzv. nelegálních struktur, části kulturní fronty i některých sdělovacích prostředků hanobit československou Bezpečnost a zneužívat naší mládeže ke svým politickým požadavkům.

Členové strany a mladí bezpartijní příslušníci na správě pasů a víz SNB plně podporují Stanovisko účastníků aktivu stranických funkcionářů na FMV ze dne 20. 11. 1989.
Ve svém stanovisku mimo jiné uvádějí:
Považujeme současný vnitropolitický vývoj za jednoznačně politický boj o moc ve státě. V tomto boji je povinností ÚV KSČ, který je podporován podstatnou většinou komunistů, poctivých dělníků, rolníků, příslušníky Bezpečnosti a armády, aby nevyjadřoval jen podporu zprávě vlád ČSSR, ČSR a SSR k událostem kolem 17. listopadu 1989 v Praze, ale žádáme, aby zaujal k současné vnitropolitické situaci jednoznačné stanovisko a aktivizoval všechny komunisty, dělníky, rolníky a všechny poctivé občany k boji za vedoucí úlohu KSČ ve společnosti, za socialismus a za důsledné naplňování marxismu-leninismu v praxi.

Komunisté 6. ZO KSČ při CÚV KSČ F-16 projednali na své členské schůzi dne 21. 11.1989 Stanovisko účastníků aktivu stranických funkcionářů na FMV, svolaném HV KSČ dne 20. 11. 1989.
- Členská schůze však zároveň konstatuje, že přijatá opatření ÚV KSČ jsou neadekvátní aktivitě protisocialistické opozice.
- Důrazně protestujeme proti zatahování nezletilých studentů středních škol do politického boje a ptáme se, kde je odpovědnost pedagogů a jaké důsledky za křivení charakterů dětí tito ponesou.
- Požadujeme, aby ÚV KSČ v této složité situaci převzal iniciativu do svých rukou. V této souvislosti postrádáme zásadní vystoupení vedoucích stranických představitelů v hromadných sdělovacích prostředcích.

Stranický aktiv ZO KSČ č. 1 při CÚV KSČ F-10 projednal na svém mimořádném zasedání dne 21. listopadu 1989 stanovisko účastníků aktivu stranických funkcionářů na FMV a vyslovuje mu plnou podporu. Soudruzi požadují mobilizovat členy

strany nejen v továrnách, ale i v zemědělství, nejen ve městech, ale i na vesnicích, a to od nejvyšších stranických funkcionářů až po řadové komunisty.

My, příslušníci a občanští pracovníci hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic, jsme byli dnes 20. 11. 1989 informováni služebními a stranickými funkcionáři o protistátních vystoupeních, ke kterým došlo v Praze po skončení vzpomínkového průvodu k 50. výročí 17. listopadu 1939 a o cílech protisocialistických skupin koordinovaných západními sdělovacími prostředky vyvolat dokonce generální stávku.

Kategoricky odmítáme program vnitřních i vnějších nepřátel našeho socialistického společenského zřízení, kterým je chaos, zmatek, narušování veřejného pořádku a tím i destabilizace naší společnosti.

Plně podporujeme úsilí nejvyšších stranických a státních orgánů za obnovu klidu, pořádku, rozvoje socialistické demokracie a pokračování procesu přestavby, jejímž cílem je zdokonalení socialismu a zlepšení života našeho lidu.

Zpravodaj politického odboru FMV, 22. 11. 1989, xeroxová kopie tisku.

22. listopad – Jednání členů zahraničního výboru Sněmovny lidu a Sněmovny národů Federálního shromáždění ČSSR. O bezpečnostní situaci v ČSSR referoval A. Lorenc, který zdůraznil zvýšení aktivity nezávislých iniciativ. Dále sdělil, že federální ministerstvo vnitra má důkazy, že 17. listopad nebyl náhodnou akcí a že studentů využívá opozice. Poslanci vyslovili obavy o ohrožení základních zájmů českého a slovenského lidu a státu. V diskusi vystoupil mj. V. Biľak. Přijaté prohlášení vyslovilo znepokojení nad situací a vyzvalo k občanské odpovědnosti.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Rozhovor zpravodaje Rudého práva s generálním prokurátorem ČSR J. Krupauerem.*

O ŠETŘENÍ UDÁLOSTÍ ZE 17. LISTOPADU

Hovoříme s generálním prokurátorem ČSR Jaroslavem Krupauerem

Praha (Od našeho zpravodaje) – V souvislosti s vyšetřováním událostí 17. listopadu jsme požádali o rozhovor generálního prokurátora ČSR Jaroslava Krupauera.

Předseda vlády ČSR vás požádal, aby Generální prokuratura ČSR prošetřila příčiny, za kterých došlo k událostem v Praze ve večerních hodinách 17. listopadu 1989, a odůvodněnost zásahu bezpečnostních složek. Jak postupujete?

Vyčlenil jsem skupinu pracovníků, která se intenzívně zabývá zjišťováním všech okolností, které s touto mimořádnou záležitostí souvisejí. Patří to ostatně k povinnostem prokuratury i vzhledem k oznámením a stížnostem občanů, které nám v této souvislosti docházejí.

Na základě jakých podkladů bude uvedená skupina pracovat?

Chceme vše posoudit důkladně, seriózně, protože víme, že společenské důsledky jsou velmi vážné. Je faktem, že 38 osob bylo lékařsky ošetřeno, z toho deset hospitalizováno, zranění byli také čtyři příslušníci SNB. Museli jsme zjistit osobní údaje poškozených osob i těch, které byly předvedeny, přičemž řada z nich bydlí mimo Prahu. Musíme si také opatřit všechny písemné doklady, obrazovou dokumentaci, výpovědi očitých svědků atd.

V některých sdělovacích prostředcích již byla publikována různá svědectví, která však asi nebudou příliš důvěryhodná. Budete je brát v úvahu?

Nebudeme se zabývat svědectvími, která nezískali pracovníci naší skupiny, ale je možné využít informací z tisku například jako vodítka pro výslech svědků a k získání dalších důkazních materiálů.

Jaká jsou kritéria pro určení toho, zda zákrok byl, či nebyl oprávněný a přiměře ný?

Základním kritériem je pro nás zákonnost. Zda tedy k zákroku došlo za podmínek, které zákon vyžaduje.

Jaké jsou to podmínky?

Především musí jít o nepovolenou nebo zakázanou demonstraci a o to, že bezvýsledně proběhly výzvy národního výboru k rozchodu demonstrantů a že bylo nezbytné ke zjednání pořádku zásahu orgánů Veřejné bezpečnosti. K tomu musíme získat spolehlivý přehled o průběhu událostí, o chování účastníků i o způsobu zákroku pořádkových sil. Teprve potom můžeme dojít k závěru, zda a na které straně byl porušen zákon. To platí pro pořádkové síly i pro účastníky demonstrace.

I pro organizátory?

Přirozeně.

Zabýváte se i vyšetřováním fámy kolem smrti studentů, která měla za následek nebezpečné emoce, hysterii?

Veřejnost již byla informována, že vyšetřovatel Bezpečnosti vznesl dne 19. listopadu t.r. obvinění proti Petru Uhlovi, který je ve vazbě, pro poškozování zájmů republiky v cizině a pro šíření nepravdivé zprávy. Bylo prokázáno, že falešnou informaci o smrti studenta předal zahraničním sdělovacím prostředkům.

Budou pro tyto trestné činy stíháni i další?

To záleží na tom, jaké budou výsledky dalšího vyšetřování.

Požadavek prošetření událostí ze 17. listopadu je obsažen ve všech peticích, prohlášeních atd. Nestal se však také prostředkem manipulace s veřejným míněním, k ovlivnění zejména mladých lidí?

Jeho neustálé zdůrazňování je podle mého názoru skutečně neúměrné. Jak jsem zdůraznil, prokuratura je povinna se tak závažnou událostí zabývat z úřední povinnosti.

V různých požadavcích je zdůrazňováno také neprodlené propuštění zadržovaných osob ...

Žádná ze 143 osob předvedených při demonstraci není ve vazbě. Předpokládáme, že část z nich bude stíhána pro přečin. Zatím nemáme podklady ke stíhání pro trestný čin.

Kolik z předvedených bylo studentů?

Přesně 74, tedy jen něco přes polovinu. Mezi předvedenými bylo také 30 osob, které se účastnily i předchozích nepovolených demonstrací.

Můžete říci, kdy asi bude šetření ukončeno?

Chceme pracovat rychle, ale ne s neuváženým spěchem. To je, myslím, v zájmu všech. Veřejnost budeme průběžně informovat.

Děkujeme za rozhovor.

Karel Walter

RP. 23. 11. 1989.

22. listopad – Stanovisko ZO KSČ ZO SSM při OS SNB Prahy 9, adresované ÚV KSČ, obsahuje hodnocení situace, žádá svolání sjezdu KSČ a vypracování zásad při nasazování jednotek SNB.

AMP, SPŠ Na Třebešíně.

22. listopad – Stanovisko pracovního oddělení zvláštní péče Střediska sociálních služeb NVP zaslané L. Adamcovi, žádající potrestání viníků zásahu 17. listopadu.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Zasedání předsednictva KSČ se zabývalo vnitropolitickou situací a rozhodlo se svolat zasedání ÚV KSČ na 24. listopad.

ČTK-PR-22.

22. listopad – M. Jakeš jednal s velvyslancem SSSR v ČSSR V. Lomakinem a vzájemně se informovali o situaci v obou zemích (RP, 23. 11. 1989). M. Jakeš a I. Knotek přijali také delegaci západočeského kraje (RP, 23. 11. 1989). Mimořádné zasedání výboru pro stranickou práci ČSR projednalo situaci v ČSSR. Plně podpořilo M. Jakeše a vyzvalo pracující, umělce a studenty, aby nedopustili zostřování napětí. Zasedalo předsednictvo OV KSČ Prahy 10, které informoval vedoucí tajemník V. Weis, že situace v Praze 10 je dobrá, značná část organizací a pracujících se vyslovila pro požadavky studentů, ale nesouhlasí s formou stávky.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Lidová demokracie o setkání M. Štěpána s kardinálem Tomáškem dne 22. listopadu.*

SETKÁNÍ M. ŠTĚPÁNA S KARDINÁLEM TOMÁŠKEM

Je nezbytné projevit oboustrannou dobrou vůli

V gobelínovém salónku Národního výboru hl. města Prahy se včera sešel arcibiskup pražský František kardinál Tomášek s členem předsednictva ÚV KSČ, vedoucím tajemníkem MěV KSČ a předsedou MěV Národní fronty v Praze Miroslavem Štěpánem. Setkání se dále zúčastnili světící biskup pražské arcidiecéze Jan Lebeda a pražský primátor Zdeněk Horčík.

M. Štěpán poděkoval panu kardinálovi za to, že přijal jeho pozvání k této schůzce, třebaže byl o to požádán tak narychlo. Hovořil o velice příznivé odezvě, kterou u našich občanů – nejen věřících – vyvolalo svatořečení Anežky Přemyslovny, přijetí československých poutníků Svatým Otcem Janem Pavlem II. i rozhovory, jež byly při této příležitosti ve Vatikánu vedeny. Jménem městských orgánů Prahy, v jejichž čele stojí, nabídl pomoc a spolupráci při slavnostní mši svaté u Sv. Víta, jež se bude konat tuto sobotu, neboť, jak zdůraznil, nepůjde jen o záležitost církevní, ale o velkou událost kulturně společenskou a vlasteneckou.

František kardinál Tomášek poděkoval za pozvání, jehož se mu dostalo a v němž vidí příležitost si navzájem ujasnit a upřesnit názory a stanoviska. Sdělil, že se nyní po svém návratu z Říma podrobně seznamuje s událostmi posledních dnů, aby se k nim mohl vyjádřit. Tlumočil své přesvědčení o nezbytnosti dobré vůle na obou stranách, neboť jen na tomto základě se může zabránit zbytečným komplikacím.

O dobré vůli na obou stranách, jejímž výrazem bylo i toto setkání, se ve vzájemném přibližně půlhodinovém rozhovoru jak pan kardinál, tak M. Štěpán zmínili ještě několikrát, stejně tak jako o potřebě těchto osobních setkání a kontaktů. Na základě svých informací i osobních stanovisek charakterizovali současnou situaci v našem hlavním městě. M. Štěpán mj. uvedl, že přestavba a demokratizace našeho života má vést k tomu, abychom šli cestou prosperity, aby lidé byli šťastni a spokojeni nejen po materiální, ale i po duchovní stránce, aby byly prosazovány a respektovány i principy etické, korespondující s vlastenectvím našeho lidu. A k tomu že lze společně dát řadu podnětů.

František kardinál Tomášek vyjádřil přesvědčení, že taková vzájemná setkání, k jakému došlo, mohou nesporně přispět k tomu, aby se věci řešily nejen bez odkladu, ale i správně. „My kněží jsme s vámi zajedno ve všem, co je společné a přináší dobro," uvedl. Pro nezbytné řešení problémů je nyní usnadněna cesta.

Po skončení rozhovoru požádala zpravodajka našeho listu pana kardinála o stručné zhodnocení. „Setkání bylo velice důležité k tomu," řekl, „aby se problémy upřesnily a vyjasnily a aby se tak vytvořily dobré podmínky pro jejich řešení."

LD, 23. 11. 1989.

22. listopad, odpoledne – Návštěva tajemníka ÚV KSČ I. Knotka v závodě Avia Letňany. V diskusi s pracujícími uváděl důvody proti stávce. Pracující se vyslovili za konsolidaci situace.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Zpráva o příjezdu Lidových milicí do Prahy.*

Včera v dopoledních hodinách se začaly v naší redakci množit telefonáty sdělující, že do Prahy přijely desítky autobusů s příslušníky Lidové milice z mimopražských závodů. Zjistili jsme, že opravdu po Praze chodí milicionáři v „maskáčích" a nebylo těžké poznat, že nejsou z našeho hlavního města, jejich autobusy stály v Modřanech, na Pankráci – tam se jednalo o útvary LM z Benešova, přijely jednotky ze Strakonic, Českých Budějovic, Ústí nad Labem, Varnsdorfu i odjinud. Je otázkou, proč tito dělníci byli odvoláni z výrobního procesu ve svých závodech, zda nebudou jejich ruce chybět při plnění plánu a nakonec – hlavní štáb Lidových milicí v ČSSR by měl vysvětlit, proč se najednou mimopražské útvary LM začaly do Prahy stahovat. V současné pohnuté době, plné emocí, nepředpokládáme, že by někdo z odpovědných činitelů nařídil v našem hlavním městě či blízkém okolí jejich cvičení. A jestliže tomu tak je, pak to lze pokládat pouze za politickou krátkozrakost. Že by jednotky LM měly být použity k jiným účelům, třeba jen pořádkovým, se nám nechce věřit. Vždyť stejně každý ví, že jsou řízeny federálním ministerstvem vnitra, případně ÚV KSČ. Jak přítomnost Lidových milicí mimopražských útvarů v našem hlavním městě lidé odsuzují, svědčí dopisy, které jsme do redakce dostali. Ostatně jeden z nich mluví za mnoho dalších. Citujeme: „Zaměstnanci TJ Bohemians ČKD Praha. Dnes, 22. 11. v ranních hodinách při příchodu do zaměstnání (Polská 1) nás překvapilo obležení našeho objektu autobusy s mimopražskými příslušníky Lidových milicí, jejichž počet se odhaduje na 600 osob. Tento stav je v rozporu zejména s prohlášením předsedy vlády ČSSR L. Adamce. Nesouhlasíme s přítomností jednotek LM, cítíme se podvedeni a žádáme jejich okamžité stažení." Konec citátu. Ještě dodáváme, že následuje 57 podpisů, razítko ZO KSČ a ZV ROH. (m)

LD, 23. 11. 1989.

22. listopad – Svobodné slovo o setkání představitelů KSČ a předsednictva ČSS.*

Setkání představitelů KSČ a předsednictva ČSS

Praha (čtk) – Vedoucí představitelé Komunistické strany Československa v čele s generálním tajemníkem ÚV KSČ Milošem Jakešem se včera na ústředním výboru Národní fronty ČSSR v Praze setkali s předsednictvem Československé strany socialistické vedeným jejím předsedou Bohuslavem Kučerou.

Smyslem setkání, které navazuje na zářijové jednání Miloše Jakeše s předsedy jiných politických stran, bylo projednání otázek dalšího rozvoje a prohloubení spojenectví KSČ a ČSS na základě Národní fronty a zejména posoudit současnou složitou vnitropolitickou situaci. Z obsáhlé a otevřené výměny názorů vyplynulo, že východiskem pro její řešení je včerejší prohlášení předsednictva ÚV NF ČSSR. Účastníci setkání rovněž posoudili otázky spolupráce obou stran v rámci Národní fronty. V této souvislosti konstatovali, že stále ještě přetrvávají staré přístupy k naplňování dokumentu k aktivizaci NF a organizací v ní sdružených a ke zvýšení jejich účasti na tvorbě, realizaci a kontrole politiky. Ocenili dále prospěšnost podobných setkání a doporučili, aby se v nich pokračovalo nejen v centru, ale i v krajích, v okresech a v místech.

SS, 23. 11. 1989.

22.–26. listopad – Reportáž o jednání předsedů ZO KSČ redakcí časopisů a novin 22. listopadu a o aktivu předsedů a funkcionářů základních organizací KSČ v Praze 25. a 26. listopadu.

Dialog

Porada ve známé zasedačce v prvním patře budovy ÚV KSČ. Obvykle se zde konají informační porady tajemníka a skupiny šéfredaktorů vybraných „masmédií"; šéfredaktorů, případně zástupců. Taky jsem tu zažil leccos. Před jednou oznámenou a nepovolenou demonstrací se iniciativně přihlásil bývalý ředitel naší monopolní agentury s nabídkou, že pošle do ulic fotoreportéry, aby pak mohl dát „k dispozici" dokumentaci. Tajemník mu svým známým a ne v některých okamžicích nesympatickým obhroublým způsobem říká, aby neblbnul. Tentýž tajemník na jiné poradě reaguje na informaci o bojkotu České filharmonie, protestující proti umlčování signatářů výzvy Několik vět slovy – no dobrá, chtějí novou koncertní síň? – dostanou hovno! Vzápětí si uvědomil, že přestřelil. – Samozřejmě, neberte to doslova, znáte mě ...

Ano, známe ho. Dnes nesrší optimismem, má šedivou, ustaranou tvář. My, kteří o něm víme trochu víc než ti, kdo ho znají jen z oficiálních vystoupení, jsme byli svědky řady ironizujících přípodotků na adresu „generálního". Není to jednoduchý člověk. Dnes nepřišel, aby informoval o projednaných materiálech. I složení účastníků porady je jiné. Kolem dlouhého stolu sedí předsedové nebo místopředsedové základních organizací strany z redakcí.

„Pozvali jsme vás, abychom si udělali obraz o situaci ve stranických organizacích ... Obvykle tady sedávali šéfové vašich redakcí, aby poslouchali mne, dnes budu poslouchat já vás ..."

Pozdě, říkám si, chalupa už hoří. Je 22. listopadu 1989.

Začátek je přesto obvyklý: v redakcích klid, jenom zásah Bezpečnosti vyvolává nesouhlas. Situaci máme pevně v rukách ... Je to nesmysl, nepravda – a někteří z nás se ošívají. Budeme zase lakovat na růžovo? O slovo se hlásí Tvorba.

„Názor členů naší základní organizace je takový: vedení strany je slabé, zaostalo za vývojem situace, neurčuje politickou linii, hasí lokální jiskřičky a nevidí hrozící požár. Nepovažujeme v současné situaci za vhodné, aby se diskutovalo o návrhu nových stanov, napřed musí být nová ústava. Lidé očekávají kádrové změny, dosavadní stav je neudržitelný. A o dialogu se musí přestat planě mluvit, musí se začít. I s těmi, kdo generálnímu tajemníkovi nejsou právě sympatičtí. A do omrzení opakované tvrzení o manipulaci studentů agenty nepřátelských sil je nepravdivé a nadále neudržitelné ..."

Přidávají se: Svět v obrazech, Práce, Vlasta – a další. Ozývají se otázky: kdo dal pokyn k zásahu? Proč nevystoupil v televizi generální tajemník? Celá země v pohybu a on se vybavuje na setkání s funkcionáři SČSP, jako by se nic nedělo ...

„Soudruzi!" ujímá se opět slova tajemník. „Já se vrátil v pátek večer z Moskvy a bylo mi řečeno, že je situace vcelku klidná, že se nic nestalo. Tak jsem jel na Orlík. Tam byl i generální a ten mi řekl totéž. Ještě v noci jsem telefonoval tajemníkovi města a ani ten nic o zásahu nevěděl. Já vám nemohu říci nic jiného, než že nikdo z nás pokyn k zásahu Bezpečnosti nedal!"

Ví vůbec předsednictvo, co dělá ministerstvo vnitra?

„Co vám na to mám říct? – A pokud jde o vystoupení v televizi: v neděli zasedalo předsednictvo (!) a jednalo se i o to, kdo vystoupí. Prezident? Řekl, že není disponován. Generální tajemník? Prý jde o pražskou záležitost. Tajemník městského výboru? – Licitace dospěla až k předsedovi české vlády ..."

To vystoupení všichni známe.

Porada, která začala v devět hodin ráno, končí před polednem. Na jejím konci pokrčí tajemník rameny a řekne – soudruzi, je to smutné, ale já vám nemám víc co říct ...

Dialog, jehož zúčastněné strany očelávaly každá něco jiného, dospěl do vytracena.

Je sobota 25. listopadu 1989. Na Letenskou pláň svolalo Občanské fórum velký mítink k dialogu, jaký nemá do této doby obdobu. Zatím je ale ráno, krátce před devátou, a početné hloučky proudí do Paláce kultury. Koná se zde aktiv předsedů a funkcionářů základních organizací KSČ z celé Prahy. Už jsou známy změny v předsednictvu a v sekretariátě ÚV KSČ, víc z rozhlasu a televize než z novin. Na ty čekají před stánky PNS nekonečné fronty. Zdržel se tisk, zpožďuje se doprava novin. Ne každý zná schéma výroby, ne každý to chápe ...

Sjezdový sál Paláce kultury se plní. Ti, kteří se nevejdou do parteru a musí na balkón, jsou nespokojení. Chtějí diskutovat, chtějí vyslovit svůj názor a na balkónech

nejsou mikrofóny. Až do posledního zaznění gongu se diskutuje o změnách. Jednotný hlas: jsou nedostatečné.

Za předsednický stůl o dvou řadách usedá vedení městské organizace. Řízení se ujímá tajemník Pázler. Zatím netuší, že ho čeká šestihodinový maratón. Přichází vedoucí tajemník. Ozývá se sporadický potlesk, ozývá se pískot. Taky (zatím) sporadický. Po zahájení přistupuje Miroslav Štěpán k mikrofonu.

„Soudruzi, zasedání předsednictva skončilo dnes ve tři hodiny ráno. Nepřišel jsem předávat úkoly, ale poradit se, protože každá základní organizace bude muset zvážit situaci a postupovat podle vlastního uvážení, podle vlastních podmínek."

„Kašlete na základní organizace!" – Výkřik odněkud shora.

„Chci vás seznámit se stanoviskem předsednictva ..."

„Umíme číst!"

„Dobře, tak já budu komentovat ... Předsednictvo vyslovilo politování nad událostmi ze 17. listopadu ..."

„Vy jste k tomu dali souhlas!"

Výron nevole, pískot přehlušuje řečníka.

„Soudruzi. Já vás chápu, doba je složitá, ale buď nenecháme domluvit nikoho, nebo bude mluvit jeden po druhém, poradíme se o dalším postupu ..."

Potlesk.

„Musíme nejen připravit demokratické volby, ale i zastavit stávku a to není jednoduché. Vývoj celou stranu zaskočil ..."

„Vás! Celou stranu ne!"

„... musíme okamžitě zahájit otevřený dialog s každým ..."

„Už nás nechtějí poslouchat!"

„Ani tak nesmíme naši věc vzdát! Dnes je důležitá soudržnost v organizacích, a i když je atmosféra těžká, neznamená to, že nebudeme nic dělat ..."

„Komunisté jsou tady!"

Potlesk.

„Mimořádné zasedání předsednictva nemohlo vypracovat nějaký detailní plán ..."

„Musíme se mít o co opřít!"

„... opozice se pustila do skandalizování funkcionářů, pracujte se zdravým rozumem, stranické organizace musí vstoupit do kontaktu s lidmi ..."

„My jsme ho neztratili, to vy!"

Začíná, vlastně pokračuje diskuse.

Do diskuse se přihlásil ...

Pískot. Takhle ne! Žádné předem připravené příspěvky!

Chvíle vzrušené debaty o způsobu diskuse vyúsťuje v soulad s přihláškami, které budou pořadatelé průběžně vybírat mezi účastníky. Z místa budou pouze faktické připomínky. Už v této chvíli je však přes padesát přihlášek a tak je vystoupení limitováno pouhými třemi minutami. Další přihlášky se kupí na stole.

„Hluboce nesouhlasíme se zprávou předsednictva o politické situaci v Československu, kterou přednesl Jakeš. Je to jenom omílání starých frází ...!

Žádáme okamžité svolání mimořádného sjezdu strany!"

Bouřlivý potlesk.

„Nové předsednictvo a sekretariát musí projednat taková pravidla, aby se mohli zúčastnit pouze delegáti volení přímo v základních organizacích! Léta byly tyto organizace přehlíženy! Zkompromitovaní členové vedení a stranického aparátu na všech stupních ať vrátí stranické legitimace!"

Dlouhý souhlasný potlesk. Další diskuse musí chvíli počkat.

„V roce 1948 měla strana v celé společnosti velkou autoritu. Jak ji získala? Straničtí funkcionáři byli denně mezi lidmi a my se k takové politice otevřenosti musíme vrátit."

Jiný diskutující začal ohlédnutím do historie.

„Rozvoj marxistických idejí končí Leninovou smrtí, další vývoj nic nového nepřinesl. Musíme se vrátit k zásadám, na které současní vedoucí funkcionáři zapomněli: ke skromnosti, nezkorumpovanosti ... Jak je možné, že se právě mezi nimi objevili úplatkáři, kariéristi ... Lenin říkal, že politický pracovník má mít plat jako dělník ..."

Několikrát zazní požadavek, aby ze svých funkcí odstoupili někteří členové nového předsednictva a sekretariátu ÚV KSČ (Štepán, Zavadil), aby Sanopz byl dán veřejnému zdravotnictví, aby byla zrušena další privilegia pro stranické prominenty. Zazněl požadavek zvolit tiskovou komisi, která by navrhla usnesení z celého jednání. A ještě než se rozhodlo o způsobu její volby, forma se našla v pokračování diskuse. Kdo promluvil v souhlasném duchu s názory většiny, uslyšel po své poslední větě volání: do komise, do komise! Tímto způsobem se vytvořila skupina, o níž ještě bude řeč dále.

K mikrofonu přistoupila drobná starší žena, zřejmě již důchodkyně, předsedkyně uliční organizace.

„Krizovou situaci neprožíváme ve straně poprvé, ani ve společnosti, ale komunisté se vždy dokázali k jejich řešení postavit čestně, otevřeně. Musíme však být ideově, organizačně i akčně jednotní. Dnes sklízíme výsledky sebeuspokojení minulého vedení strany, jejího nesprávného poměru k Národní frontě. Nikdy v minulosti jsme neměli vedoucí úlohu strany nadekretovanou, ale vybojovali jsme si ji svými postoji, svými činy. Za předmnichovské republiky, za okupace, v únoru 1948. Tenkrát jsme na Václavském náměstí byli my a národ šel s námi! My jsme už dlouho poukazovali na špatný stav věcí u nás, ale pohodlnost vedení nepřekonalo ani volání po přijetí potřebných opatření. Vedoucí pracovníci nenašli cestu mezi nás. Takovou pomoc, jakou je připravená exkurse do velkého závodu, v základních organizacích nepotřebujeme! Jak je možné, že si dnes opozice dává do štítu to, za co jsme už dávno bojovali my, komunisté!"

Volání – do komise! – určuje její další členku. Ozývají se nespokojené hlasy z balkónu: přenáší naše jednání televize? – Ne? Proč? – Protože se vysílá mše o Anežce! – Krátký smích. – Jak to, že televize dává tolik prostoru mluvčím Občanského fóra a ne komunistům? To je dialog? – Ať mezi nás přijde nový generální tajemník! – Předsednictvo aktivu po krátké poradě souhlasí s jeho pozváním a tajemník MV KSČ odchází k telefonu. Diskuse pokračuje.

„Tak soudruh Štěpán nám tady řekl, že je situace zaskočila. To je ohromný. Oni asi žijí jinde. My jsme žádali o svolání předsednictva a zabránění zásahu Bezpečnosti. Jak mohla strana připustit nasazení profesionálních zabijáků (cituji doslovně) na děti s kytkama? Členové vedení se rekreovali na chatách a přitom šlo o stranu a o stát! Jakešovi bych na místě našich nepřátel dal medaili, protože co se jim nepodařilo za desetiletí, on zvládl za dva dny – zdiskreditovat stranu a rozvrátit stát ...

Ještě na 15. zasedání ústředního výboru hodnotil generální tajemník situaci jako stabilizovanou a zatím jsme první bitvu prohráli. Dostali jsme se k tomu, že politika KSČ je obranná, a ne ofenzívní ..."

Zástupce komunistů z Univerzity Karlovy hodnotí stanovisko předsednictva ÚV jako kompromisní a charakterizuje situaci na svém pracovišti:

„Učitelé komunisté, kteří měli v minulosti odbornou i občanskou autoritu, ji mají i teď, kariéristé nikoliv. Bude to velká chyba, jestliže budeme dál rozdělovat při hodnocení společenského významu dělníky a rolníky od inteligence. Vyspělý stát potřebuje všechny složky ..."

„Je třeba zabezpečit účinnou kontrolu stranického aparátu. A při jeho novém formování dbát na to, aby předsednictvo a ústřední výbor netvořili většinou příslušníci aparátu!"

O slovo se hlásí účastník setkání delegace z ČVUT s generálním tajemníkem.

„Měl jsem pocit, že jde o dialog hluchých. Jakeš snad vůbec nechápal, co se děje ... Strana nesmí na sobě nechat žádnou morální špínu, to nám bude bránit v dosažení úspěchu v politickém boji ... A nesmíme se spokojit s polovičatým řešením. To by nám znovu pobouřilo studenty ..."

Znovu a znovu se v následující diskusi ozývá požadavek dalších kádrových změn, návrh na svolání městského výboru strany spojené s volbou nového řídícího orgánu. Ozývá se požadavek snížit zbytnělý byrokratický aparát strany. Objevuje se malý pokus o vyřizování osobních účtů mezi dvěma účastnicemi aktivu, je však okamžitě odsouzen a zlikvidován. Na to se toto fórum nesešlo. Postranním vchodem přichází nový generální tajemník stany Karel Urbánek. Odmítá hned vystoupit, chce, aby domluvil napřed ten, kdo byl přerušen. A nastává dramatická situace, protože diskutující říká: Musíme hledat viníka zásahu? Jestli soudruh Štěpán neví, kdo to přikázal, nemá v předsednictvu co dělat!

Miroslav Štěpán jde vzápětí k mikrofonu: Dávám vám čestné slovo, soudruzi, že ani já, ani nikdo v předsednictvu městského či ústředního výboru strany takový pokyn nedal. Mám dojem, že jde o velice promyšlenou špinavou intriku!

Jde? Nejde? Kdo to v dané chvíli může říct s plnou odpovědností? Emoce poněkud opadají a slova se ujímá soudruh Urbánek. Je na něm patrná únava, mluví zvolna, přemýšlivě.

„Jsme pro socialismus bez chyb, s lidem a pro lid? Jestli jsme, tak se nesmíme bát jít mezi lidi, ven, bez vášní, bez nepřátelství. A nesmíme se bát přihlásit ke své komunistické příslušnosti ... Do funkcí chceme čestné lidi, kteří si získají autoritu nejen mezi komunisty, ale mezi všemi lidmi vůbec ... Není správné, když přijdu na pracoviště a tam mi na otázku, kdo je předseda jejich základní organizace, jen

pokrčí rameny. A o řediteli, který stojí za mnou – že ho vidí poprvé živě! – Musíme se zbavit formalismu, jinak nás nikdo nebude brát vážně. A musíme pružně změnit formy a metody práce. Jde to ztuha. Jednodušší je vydávat příkazy než vysvětlovat a přesvědčovat. – To je i moje a naše sebekritika ... Korupce a úplatkářství jsou další jevy, které musíme odstranit ... Je třeba častěji obnovovat kádry, aby lidé stačili náročnému tempu ... Otázku koaliční vlády těžce chápou především starší členové strany, ale my se musíme s ostatními spojit! Gottwald měl ve vládě osm ministrů z jiných politických stran a my máme v české vládě jen dva ... Mimořádný sjezd? Je třeba postupovat uvážlivě, ne unáhleně ... (Hlas ze sálu: opozice na nás počká? – S mírným úsměvem vrtí soudruh Urbánek hlavou: Ne, v metru už to visí, jsem ve funkci pár hodin a už je mi tam vyjádřena nedůvěra.) – Jenom v diskusi, ve výměně názorů se může zrodit něco nového a dobrého ...“

Nový generální tajemník se omlouvá, musí se připravit a promyslet své večerní vystoupení v televizi. Ten projev už všichni známe. Byl to projev státnicky uvážlivý, lidský, bez falešných tónů. I jeho zdejší projev jako by trochu zchladil rozpálené hlavy a otevřel prostor pro racionálnější přístup k řešení problémů. V této atmosféře Miroslav Štěpán oznamuje, že se již ráno celé předsednictvo a sekretariát městského výboru dohodli, že odevzdají své funkce.

Mnohačlenná tisková komise přichází s návrhem stanoviska účastníků aktivu. To už je druhá hodina po poledni. Po zaujaté diskusi je schválen a je rozhodnuto, že bude přednesen i na shromáždění Občanského fóra na Letenské pláni. V rámci dialogu. Skupina, která na Letnou dorazila, nebyla k mikrofonu připuštěna.

Neděle 26. listopadu 1989. Aktiv předsedů základních organizací a dalších funkcionářů pražské stranické organizace pokračuje. Již s novým předsednictvem městského výboru KSČ. Všem diskutujícím – ať těm, na které se dostane místo u mikrofonu (diskuse je vymezena jedinou minutou!), nebo dalším, kteří hovoří o vzniklých problémech o přestávkách na chodbách, – jde o jediné: nedopustit další chaos, zabránit ekonomickému rozpadu, do písmene naplnit demokratické zásady, na nichž by se měl náš stát rozvíjet. Závěr před hymnou? – MY, KOMUNISTÉ, TUTO ZEMI NIKDY NEZRADÍME.

Účastníci odpoledního fóra na Letné vypískají předsedu federální vlády poté, co zasedl k jednomu stolu se zástupci opozice. Organizátoři ani tentokrát nedovolí přednést stanovisko aktivu pražských komunistů. A Václav Malý davům sdělí, že toto shromáždění není volná tribuna a (doslova) – Pokud někomu dáme slovo, je to naše záležitost. A pomodlí se otčenáš.

Miroslav Vizdal

HÚ, Sbírka L, Tvorba, 29. 11. 1989, xeroxová kopie tisku.

22. listopad – Prohlášení 45 pracovníků vydavatelství RP, Dikobraz, Květy a Čs. televize se ztotožnilo s prohlášením MV SSM a městské vysokoškolské rady SSM. Odborový úsek časopisu Svět práce schválil odmítavé prohlášení k postoji předsednictva ÚRO z 21. 11. 1989.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Rozhovor předsedy ČSS B. Kučery pro Československou televizi, vysílaný v Čs. televizi ve 21.45 v programu Aktuality.*

Pokládám prohlášení předsednictva ústředního výboru Národní fronty za velice významné, že především vychází z politického řešení současných problémů. Zdůrazňuje znovu potřebu rozvinout činnost Národní fronty jako platformu dialogu, a to nejenom dialogu organizací Národní fronty, ale otevírá možnosti uplatnění dalších iniciativ a návrhů, které mohou v NF být posouzeny, když jí budou adresovány. Za důležité rovněž pokládám skutečnost, že toto stanovisko přijímá i iniciativy Československé strany socialistické týkající se zákonů o právu spolčovacím a shromažďovacím. Myslím si, že může uklidnit naši veřejnost, že předsednictvo ústředního výboru Národní fronty rovněž vyjádřilo potřebu objektivního vyšetření událostí ze 17. listopadu 1989 a vyjádřilo i politování těm, kteří při těchto událostech utrpěli újmu na zdraví. Myslím, že je to správné slovo ve správný čas a my také v Československé straně socialistické z tohoto základu chceme v další naší politické práci vycházet.

SS, 23. 11. 1989.

22. listopad – Informace Rudého práva o zasedání předsednictva ÚV NF ČSSR*

PODPORA DĚLNÉ DISKUSI

V Praze zasedalo předsednictvo ÚV NF ČSSR

Praha (ČTK) – Předsednictvo ústředního výboru Národní fronty ČSSR se 22. listopadu na svém řádném zasedání řízeném svým předsedou, generálním tajemníkem ÚV KSČ soudruhem Milošem Jakešem zabývalo aktuální politickou situací a přijalo k ní prohlášení. Vyslechlo informaci o základních dokumentech, které KSČ předloží do diskuse před XVIII. sjezdem. Zároveň předsednictvo projednalo návrh na svolání komise KSČ a Národní fronty pro přípravu nové ústavy.

Zasedání předsednictva vyslechlo informaci o postupu aktivizace Národní fronty a organizací v ní sdružených ve vybraných okresech. Přitom zdůraznilo nutnost vytvářet všude větší prostor i podmínky, aby Národní fronta měla možnost vyjádřit se předem k rozhodujícím dokumentům.

Předsednictvo vzalo na vědomí pojetí 140. výročí narození T. G. Masaryka v březnu 1990. Konstatovalo, že vzpomenutí tohoto výročí je součástí širšího procesu překonávání jednostrannosti při výkladu dějin, v němž jde o stanovení místa konkrétních historických osobností v zápasech své doby, o zhodnocení jejich díla a odkazu pro současnost.

Předsednictvo ÚV NF ČSSR projednalo materiál o posílení úlohy soudů při ochraně práv občanů. Připomělo, že mezi základní politickoprávní požadavky patří prohlubování práv a svobod občanů při současném upevňování kázně, morálky a odpovědnosti. Ocenilo práci soudců a podpořilo návrh, aby bylo naplněno ustanovení Ústavy ČSSR o zřízení ústavního soudu ještě před přijetím nové ústavy.

V další části jednání předsednictvo posoudilo otázky uplatnění nového hospodářského mechanismu při přípravě rozpočtu organizací a plánů jejich podniků od roku 1990 v podmínkách ekonomického systému Národní fronty.

V procesu přestavby a demokratizace společnosti, který byl přijat a je podporován širokou občanskou veřejností, má Národní fronta nezastupitelné místo především při zajištění reálné účasti občanů na tvorbě, realizaci a kontrole politiky. Své poslání chce Národní fronta důsledně a čestně naplňovat. Je připravena posoudit nové náměty a návrhy, které ve společnosti vznikají.

Předsednictvo ÚV NF ČSSR se však zároveň ztotožňuje s názory našich občanů, že nezbytné změny nejsou dostatečně důsledně prosazovány, že se nerealizují rychlejším tempem a s potřebnou účinností. Usiluje ve své činnosti o plné respektování oprávněných požadavků a potřeb členů politických stran, společenských a zájmových organizací sdružených v Národní frontě i členů dalších společenských struktur. Současně si je vědomo, že dosud nejsou využívány veškeré možnosti pro reálné zapojení občanů do politického života, že existují i snahy, které demokratizaci zpochybňují a brzdí. Nemůže v této souvislosti pominout ani rostoucí pocity nedůvěry, určité nespokojenosti a netrpělivosti některých sociálních skupin, zvláště mladých lidí.

Řešení všech úkolů stojících před námi lze však hledat pouze ve věcném posuzování konkrétních otázek, v otevřeném celospolečenském dialogu, v projednávání alternativních návrhů, v úctě k názorům druhých. Historické i aktuální zkušenosti potvrzují, že ke konstruktivním východiskům není možné dospět cestou konfrontace, nátlaku a nenávisti, ústící až ve snahu o destrukci společenského zřízení.

Události posledních dnů znovu ukazují, že rozněcování vášní, jednání pod vlivem emocí a nepodložených zpráv brání výměně názorů, kterou se jedině můžeme dobrat ke všeobecné shodě o hlavních otázkách a směrech dalšího socialistického rozvoje naší vlasti.

Předsednictvo ÚV NF ČSSR se v této souvislosti podrobně zabývalo událostmi po skončení aktu k 50. výročí 17. listopadu 1939. Vyslovilo politování nad tím, že došlo k újmě na zdraví některých občanů. Vyslechlo zprávu generálního prokurátora ČSR Jaroslava Krupauera o zahájení šetření dodržování zákonnosti a jeho dosavadních výsledcích s tím, že doporučilo, aby tato informace byla urychleně zveřejněna. Zdůraznilo potřebu prohloubení charakteru ČSSR jako socialistického

právního státu a doporučilo urychlit přípravy nového zákona o sdružovacím právu, zákona o právu shromažďovacím a nového tiskového zákona.

Obracíme se na všechny naše občany, mladé lidi, matky, muže a ženy, dělníky, družstevní rolníky, inteligenci, členy politických stran, společenských a zájmových organizací, celou naši veřejnost. Hlavní, co teď potřebujeme, abychom mohli dále pokračovat v prohlubování socialistické demokracie a v celkovém ozdravění společenského života, je společná poctivá práce a občanská odpovědnost v zájmu klidného a spokojeného života lidí. Podporujme dělnou diskusi se všemi občany naší vlasti, postupujme věcně a s rozvahou. Na to se musí soustředit úsilí včech orgánů Národní fronty, všech organizací v ní sdružených.

Obracíme se na pracovníky hromadných sdělovacích prostředků, aby podpořili všechny kroky vedoucí k uklidnění situace, k vítězství rozumu ve společnosti, aby v této situaci projevili politickou a společenskou odpovědnost a rozvahu.

RP, 23. 11. 1989.

22. listopad – Prohlášení MV SSM s požadavky na řešení politické situace.

Prohlášení městského výboru SSM v Praze ze dne 22. listopadu 1989

1. Distancujeme se od všech sil, které se snaží diskreditovat budování socialismu v naší vlasti
2. Požadujeme okamžité svolání ÚV SSM za účelem posouzení současné společenskopolitické situace mezi mládeží a přijetí odpovídajících východisek
3. Žádáme generální prokuraturu, aby do konce týdne seznámila veřejnost s průběhem, případně výsledkem svého šetření ohledně zásahu pořádkových sil proti studentské demonstraci 17. listopadu 1989. V návaznosti na tyto výsledky žádáme FS, aby ustavilo komisi k přešetření všech skutečností vážících se k těmto událostem. Navrhujeme, aby se práce této komise zúčastnili zástupci studentů a veřejnosti
4. Požadujeme okamžité svolání zasedání ÚV KSČ, FS – obou sněmoven a Federální vlády. Na jejich zasedání požadujeme reálné zhodnocení současné politické situace, kterou považujeme za krizovou. Zároveň žádáme, aby veřejnost o nich byla plně informována a to prostřednictvím přímého přenosu pro celou ČSSR
5. Požadujeme vyvození objektivních a adresných závěrů v nejvyšších stranických a státních orgánech směrem k osobám, které za současnou situaci nesou plnou odpovědnost
6. Aby začaly okamžitě být dodržovány mezinárodní závazky, týkající se lidských práv, k nimž se ČSSR oficiálně přihlásila v Helsinkách a ve Vídni
7. Požadujeme okamžité zveřejnění seznamu tzv. politických vězňů, předání těchto seznamů Čs. výboru pro lidská práva a humanitární spolupráci k objektivnímu přešetření jejich skutečné viny. V případě, že se prokáže, že byla porušena

socialistická zákonnost, žádat jejich okamžité propuštění a potrestání těch, kteří jsou za její porušení zodpovědni

8. Aby byla zahájena a vedena časově omezená všelidová diskuse o současných poměrech, která bude zahrnovat hledání východisek z katastrofální společenské, politické, hospodářské a ekologické situace, tak aby nedocházelo k narušení pracovního procesu, veřejného pořádku a kázně
9. Požadujeme neprodlené dokončení návrhu nové Ústavy ČSSR a jeho předložení veřejné diskusi, nejpozději k 1. 1. 1990. V návrhu Ústavy požadujeme nově zformulovat postavení jednotlivých pol. stran. Demokratická ústava je podle našeho názoru základem právního státu
10. Požadujeme urychlené zodpovědné vypracování a přijetí nových zákonů týkajících se základních lidských práv a svobod, zejména zákona o shromažďování, spolčování, tisku a volebního zákona.

L.S.: nečitelný podpis
Socialistický svaz mládeže
Praha
Městský výbor

Archiv KC OF, cyklostyl s razítkem a vlastnoručním podpisem.

*22. listopad, večer** – *Informace Mladé fronty o mimořádné poradě předsedů krajských výborů SSM konané 22. listopadu večer.*

Kredit je i odpovědnost

Mimořádná porada předsedů krajských výborů Socialistického svazu mládeže se včera večer uskutečnila v budově ÚV SSM v Praze.

Jak v úvodu jednání zdůraznil člen sekretariátu ÚV KSČ a předseda ÚV SSM Vasil Mohorita, předsedové krajských svazáckých orgánů se sešli proto, že došlo k závažné vnitropolitické situaci v naší republice. Seznámil je se situací v hlavním městě od pátku minulého týdne a jejím vývojem do včerejšího večera. Uvedl mimo jiné, že po neadekvátním zásahu pořádkových jednotek v pátek 17. listopadu vyvstala nutnost zásadního řešení situace. Funkcionáři a pracovníci ÚV a MV SSM však měli v sobotu a neděli tento úkol o to složitější, že ve snaze zjistit a ověřit informace o počtu zraněných studentů a jiných okolnostech byli osamoceni. Orgány a instituce, kterým náleží zjišťovat takové údaje a ověřovat je, totiž potřebně nezareagovaly. Prakticky nikdo nikde nebyl. Nakonec se však přece jen podařilo potřebné údaje shromáždit – zejména o charakteru zranění 38 lidí a způsobu jejich ošetření.

V další části svého vystoupení se V. Mohorita zabýval podílem svazáků na přípravě a organizaci studentských stávek. „V Praze je celá řada svazáckých funkcionářů, kteří jsou členy stávkových výborů na fakultách nebo dokonce v jejich čele." V této souvislosti uvedl: „Byli jsme si vědomi, že jdeme do zápasu, v němž nebudeme jen vyhrávat. Neviděli jsme však nic špatného na tom, když Svaz mládeže řekne, že

nebudeme jen vyhrávat. Neviděli jsme však nic špatného na tom, když Svaz mládeže řekne, že zásah byl neadekvátní a že požadujeme jeho přešetření. Dále zdůraznil, že by bylo chybou podceňovat současnou situaci. Dementoval různé fámy, které se v posledních dnech šíří zejména mimo Prahu, např. že na Olšanech stojí tanky apod.

Za jeden z důsledků současného vnitropolitického vývoje označil výraznou diferenciaci politických sil. V této souvislosti ocenil, že se sdělovací prostředky jednoznačně hlásí ke stanovisku ÚV SSM a podporují je. „Nezneužíváme toho, naopak chceme udělat všechno pro to, aby tato spolupráce přinesla výrazný efekt." Podle jeho slov Svaz mládeže v těchto dnech dosáhl toho, oč usiloval už od IV. sjezdu: získal kredit a shodl se na jednotném postupu. „Proto máme dnes své místo v této nelehké době. Nejde už jen o věc studentů, ani mládeže, ale o společenský problém."

V souvislosti s různými prohlášeními a peticemi na podporu stanoviska ÚV SSM uvedl, že mnohá z nich dostává nejvyšší svazácký orgán jako první. Včera to bylo už více než 700 písemných vyjádření, mezi něž patří například stanovisko ZO KSČ OS SNB z Prahy 9, ZO SSM v Sigmě Hranice na Moravě, Karose Polička, Vodohospodářských stavbách Ústí nad Labem, brněnské pobočce VŽKG, pražském Narexu, Plastimatu Liberec, závodu energetického strojírenství Škody Plzeň, ČKD Hradec Králové, od leteckých mechaniků z provozu 5 ČSA, z ČKD Dukla, a mnoha dalších podniků a pracovišť. „Říkám to proto," uvedl V. Mohorita, „abychom se zbavili iluze, že jde jenom o věc studentů, mládeže."

V další části jednání se V. Mohorita zabýval otázkou, co dál dělat. „Musíme se snažit o to, aby naše organizace dále sehrávala svou roli. Tím, že jsme si zachovali chladnou hlavu a byli rozhodní, naše autorita u mladých lidí stoupla a u ostatních určitě neklesla. Situaci jsme určitě nezkomplikovali my, ale velmi pomalé a chabé reakce jiných. Kdyby takové prohlášení předsednictva ÚV NF vyšlo už v pondělí, mohla dnešní situace vypadat jinak. Je třeba udělat pořádek a zavést disciplínu ve všech řídících strukturách. Potom nebude k ničemu podobnému docházet. Jestli jsme jednou řekli, že přestavba mnohé změní, měli jsme na to být lépe připraveni. Potřebujeme, aby došlo ke změnám. Je to nutné. Ale všude, nejen ve vedení. Současně je nezbytné zbavit se názorů, že je to dnes stejné jako v roce 1968. Už jsem takové slyšel. Ale rok 1989 není rok 1968. Jiný je svět, jiná je Evropa, jiní jsou lidé, jiné jsou názory na socialismus. Nepochopili to ti, kteří nepochopili smysl současného dění. To je třeba si uvědomit. Závěry pátečního zasedání ÚV KSČ budou rozhodující pro osud strany i republiky. Lidé nás budou posuzovat podle toho, jak odpovíme na nejpalčivější otázky doby, s jakým programem přijdeme."

V další části jednání se předsedové KV SSM vyjádřili k současné vnitropolitické situaci. Z jejich vystoupení vyplynula jednoznačná podpora stanoviska ÚV SSM.

Jaroslav Havlíček

MF, 23. 11. 1989.

22. listopad – Článek Mladé fronty o nesouhlasných vyjádřeních se zásahem pořádkových sil 17. listopadu a o podpoře prohlášení předsednictva MV SSM a městské vysokoškolské rady z 19. listopadu.

JSME PROTI NÁSILÍ

MVR SSM Praha: distancujeme se od provokativních prohlášení

Praha – Dvaasedmdesát písemných vyjádření nesouhlasu s neadekvátním zásahem pořádkových jednotek proti pokojné demonstraci studentů v pátek 17. listopadu na Národní třídě v Praze obdržela včera do 12.35 h městská vysokoškolská rada a městský výbor SSM. Další odmítavá stanoviska přicházela až do pozdních večerních hodin.

Svoje mínění tímto způsobem dávají najevo členové ZO SSM, ZO a CZV ROH, ZO KSČ, stranických skupin a v některých případech i vedení pražských i mimopražských výrobních závodů, podniků a institucí. Řada z nich připojuje svoji podporu nedělnímu prohlášení předsednictva MV SSM a MVR. Za mnohé jiné jmenujme např. závod Tatra a Trakce ČKD, projektové středisko pražské oblasti ČSD, závody a pracoviště Staveb silnic a železnic, České vodohospodářské inspekce a Řempa. Proti zásahu pořádkových sil protestují a podporu prohlášení předsednictva MV SSM a MVR vyjadřují studenti i pedagogové středních a vysokých škol, pracovníci vědeckovýzkumných ústavů, lékařských zařízení a umělci. Do doby, než jsme sídlo městské vysokoškolské rady opustili, nebylo zaznamenáno ani jedno opačné stanovisko.

I včera měli pracovníci městské vysokoškolské rady plné ruce práce. Přijímali zástupce stávkových výborů na fakultách, radili, vydávali pokyny – mj. i typu „Strhávejte plakáty provokatérů, které vyzývají k represím vůči komunistům!" Rodila se tu i výzva příslušníkům VB, ČSLA a LM: „Apelujeme na vaše svědomí a občanskou odpovědnost. Nedopusťte, abyste byli zneužíváni. Nechceme potrestání nepravých viníků, je třeba řešit příčiny, které vedly ke krvavým důsledkům 17. listopadu. My, studenti, vám podáváme ruku. Zabraňte dalšímu násilí!" Ze včerejšího dopoledne vzešlo i aktuální prohlášení: „My, stávkující studenti vysokých škol, se distancujeme od provokativních prohlášení tzv. Mladé levice a jim podobných. Jsme zásadně proti jakémukoliv násilí, neboť jsme je na vlastních tělech poznali."

„Zatím nevolal žádný dělník, že bychom mu brali klid k práci," komentuje „horký" telefon člen předsednictva MVR SSM Robert Nagy. „Dnes časně ráno se rozjeli zástupci studentů na mimopražské výbory jednali o vytvoření celostátního stávkového výboru. Chceme také založit centrální stávkový fond z prostředků MVR SSM."

MF, 22. 11. 1989.

22. listopad – Prohlášení předsednictva ČOR, ztotožňující se s vyjádřením předsednictva ÚRO k situaci. Dále vyslovilo podporu M. Jakešovi a vyzvalo dělníky, rolníky, inteligenci a mladou generaci, aby odmítli generální stávku.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Prohlášení předsednictva Pražské odborové rady k současné společenskopolitické situaci.

Prohlášení
Předsednictva Pražské odborové rady k současné společenskopolitické situaci v Praze

Předsednictvo Pražské odborové rady, vědomo si vážné společenskopolitické situace v Praze, vydává toto prohlášení:

1. Předsednictvo POR je proti řešení současné situace jakoukoliv násilnou formou a proto souhlasí s rozhodnutím prošetřit události ke kterým došlo dne 17. 11. 1989 večer na Národní třídě v Praze.
2. Jsme plně pro další rozvoj socialismu v naší zemi, a proto souhlasíme s oprávněnými požadavky pracujících k prohloubení demokracie v ČSSR a s žádostmi o urychlené řešení všech nedostatků a nešvarů přetrvávajících v naší společnosti.
3. V současné situaci nesouhlasíme s organizováním politických stávek, které by vedly jen k chaosu, nepořádku a rozvratu a ve svých konečných důsledcích i k oslabení sociálních jistot nejen pracujících, ale i všech vrstev obyvatelstva.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad – Prohlášení ÚV ČSPB podporující prohlášení vlád ČSSR, ČSR a SSR a žádající jednotný postup všech organizací NF a složek obyvatelstva. Pracovníci sekretariátu FÚV ČSPB přijali prohlášení vyzývající studenty, aby nepokračovali ve stávkách a demonstracích a odsuzující výzvu ke generální stávce.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Společné jednání stranických skupin komunistů z ÚV ČSSN, Českého a Slovenského svazu novinářů. V diskusi vystoupil Jan Fojtík.

ČTK-PR-23.

22. listopad – Stanovisko kulturně politických redaktorů k společenské krizi.

SS, 23. 11. 1989.

22. listopad – Informace Svobodného slova o prohlášení předsednictva ÚV ČSSN, v němž vyjadřují znepokojení nad událostmi posledních dnů.*

Z předsednictva ÚV ČSSN

Praha (ČTK) – Předsednictvo ÚV Československého svazu novinářů vydalo včera prohlášení, v němž vyjadřuje své znepokojení nad událostmi posledních dnů. Sdružujeme novináře se širokým spektrem názorů, které odrážejí smýšlení všech vrstev společnosti, včetně rozdílných názorů na řešení aktuálních problémů. Tyto diference je však možné řešit pouze konstruktivním dialogem v duchu zásad demokracie a humanismu na platformě Národní fronty, jejímž aktivním členem je i náš svaz, uvádí se v prohlášení. V souladu se stanoviskem některých redakcí a novinářů, vyslovujeme se pro objektivní vyšetření příčin, které vyvolaly nepřiměřený zásah pořádkových sil v Praze dne 17. listopadu 1989. Současně ostře odsuzujeme způsob, s jakým v rozporu s novinářskou etikou někteří lidé ve spojení se západními sdělovacími prostředky šíří falešné zprávy, zneužívají nepravd k rozpoutání vášní a emocí v době, kdy je naopak zapotřebí střízlivého a uvážlivého hodnocení situace v zájmu jednoty našich národů. V této souvislosti požadujeme, aby novináři měli zaručen široký přístup k informacím od všech kompetentních orgánů, aby mohli naplňovat základní poslání novinářské práce, poskytovat pravdivé a včasné informace. Obracíme se na své členy i na ostatní pracovníky sdělovacích prostředků, aby nepodlehli pokusům o rozbití jednotné novinářské organizace, které se v posledních dnech vyskytly a které nepomáhají rozvíjejícímu se dialogu. Učiníme vše pro to, aby novináři měli ke své činnosti odpovídající podmínky. Proto jsme také požádali FS, aby se neprojednávala připravená novela tiskového zákona, kterou jsme odmítli, ale aby nám urychleně byly předloženy zásady nového tiskového zákona k široké diskusi.

SS, 23. 11. 1989.

22. listopad, 12 h – Prohlášení předsednictva ÚV Svazu českých architektů k současné situaci.

PROHLÁŠENÍ
předsednictva ústředního výboru Svazu českých architektů ze středy dne 22. 11. 1989

Předsednictvo ústředního výboru Svazu českých architektů se na svém mimořádném zasedání zabývalo vážnou situací, která v Praze a dalších českých městech nastala po potlačení demonstrace pražských vysokoškoláků dne 17. listopadu 1989. Po zhodnocení všech dostupných informací dospělo předsednictvo v souladu s názory představitelů krajských organizací k následujícímu stanovisku:

Ze samé podstaty činnosti nás architektů vyplývá vysoce humánní, sociální přístup k hodnocení jevů a událostí, jichž jsme svědky a přímými účastníky. Použití násilí v demokratické společnosti je v přímém rozporu s ideály, jež si vytkla za cíl

již v okamžiku svého zrodu. Zjevně tvrdý zásah bezpečnostních orgánů proti studentům je neodůvodnitelný. Rozhodnutí o mocenském potlačení pokojných manifestací považujeme za vážnou politickou chybu, jež má dalekosáhlé následky pro věc socialismu a vede až ke společenskému rozkolu v naší zemi. Prohlášení vlády ČSSR, SSR a předsednictva ÚV KSČ ze dne 20. listopadu 1989 a vystoupení generálního tajemníka ÚV KSČ M. Jakeše ze dne 21. listopadu 1989 jsou podle našeho názoru nepřijatelnou odpovědí na současné vnitropolitické otázky. Jejich řešení je možné pouze důsledným uplatněním názorů, postojů a stanovisek všech vrstev společnosti.

Připojujeme se ke stanoviskům, požadujícím okamžité přešetření a zveřejnění všech skutečností, spjatých s událostmi dne 17. listopadu 1989 v Praze ústavními orgány. Prohlašujeme, že jsme solidární s akcemi studentů a umělecké fronty, které směřují k nastolení širokého a otevřeného, ničím nepodmiňovaného společenského dialogu. Očekáváme objektivní zhodnocení situace, přijetí příslušných závěrů a vyvození osobní odpovědnosti do všech důsledků.

Jsme hluboce přesvědčeni, že socialismus ve své očištěné podobě, bez nánosu historicky vzniklých deformací, je společenským řádem schopným zajistit svobodný rozvoj člověka a harmonický vývoj celé společnosti. K tomu bude potřebovat moudré, akceschopné a lidem podporované vedení. Zatím však postrádáme vskutku koncepční pojetí přestavby se všemi odrazy v duchovní i materiální sféře, zajišťující proměnu Československa v moderní prosperující stát. Vyzýváme k dialogu, z něhož nikdo nebude předem vylučován, k nalezení cesty, vycházející z nejpokrokovějších demokratických tradic této země. S nimi vždy byly a zůstanou spojeny cesty architektů. Ve svobodném střetávání tvůrčích názorů je budeme rozvíjet v úzké spolupráci s výtvarníky a dalšími umělci.

Prohlášení bylo jednomyslně schváleno všemi přítomnými ve 12.00 h.
S tímto prohlášením plně souhlasím.

arch. Robert Osvald

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

22. listopad – Prohlášení Občanského fóra architektů k současné situaci.

Všem architektům, zaměstnancům projektových ústavů a stavebních závodů
Přátelům architektury

Dne 22. 11. 1989 vydalo předsednictvo Svazu českých architektů prohlášení, kterým vyhlásilo solidaritu s akcemi studentské a umělecké fronty.

Na shromáždění několika set pražských architektů v budově SČA bylo dne 23. 11. 1989 v 10.00 hodin ustaveno Občanské fórum architektů a vydává toto prohlášení.

Plně se ztotožňujeme s provoláním Občanského fóra, jeho programem, stáváme se jeho součástí a vyjadřujeme svou solidaritu se zadrženými členy. Vyzýváme Vás, abyste se připojili k Občanskému fóru, abyste neprodleně informovali všechny architekty a zejména pracující stavebních závodů o jeho požadavcích a výstražné generální stávce.

Akční výbor působí nepřetržitě v prostorách Klubu architektů, v Praze 1, Letenská ul. 5 od 8.00 hodin do 22.00 hodin, tel. 53 97 46, sekretariát SČA 53 93 41–3.

Všechna svá prohlášení, informace o akcích a činnosti adresujte nebo osobně předejte na udanou adresu.

Přítomní členové Občanského fóra architektů:
předsedové: T. Brix, M. Masák, M. Parma
členové: M. Bartošek, A. Gjurič, J. Horský, P. Malinský, V. Lacina, V. Milunič, J. Novotný, M. Pavlík, J. Pleskot, I. Plicka, M. Rajniš, V. Šebek, J. Ševčík, A. Šrámková, P. Urlich, I. Vavřík

Realistické divadlo, Dokumentace, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad – Rozhovor zpravodaje ČTK s tajemníkem Výboru čs. veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci Z. Vokrouhlickým.*

Praha (ČTK) – V souvislosti s vývojem situace v centru hlavního města Prahy a v dalších městech ČSSR požádal zpravodaj ČTK o rozhovor místopředsedu Výboru čs. veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci Zbyňka **Vokrouhlického**.

Otázka: Jak hodnotíte vývoj v posledních dnech v Praze a některých dalších městech v souvislosti s konáním pokojných manifestací mládeže a pracujících a jak se vzniklá situace projevuje v činnosti vašeho výboru?

Odpověď: „Potěšil nás ohlas na naše prohlášení, které bylo zveřejněno v pondělním a úterním tisku. Výbor je zaplaven rezolucemi, od ranních do pozdních večerních hodin nás navštěvují delegace, které nám vyjadřují plnou podporu. Chtěl bych zdůraznit, že náš výbor zkoumá především přísné dodržování našich vlastních zákonů a dodržování ústavy, která formuluje základní práva a demokratické svobody našich občanů. Podle našeho soudu jsou některé projevy, k nimž v posledních dnech dochází, vyvolány tím, že tato základní práva našich občanů nebyla v minulosti dodržována. Domníváme se i to, jak zasáhly pořádkové síly v pátek 17. listopadu, neodpovídalo zákonu o SNB, tzn. že byl uskutečněn naprosto nepřípustnými prostředky a byla jím porušena základní práva našich občanů."

Otázka: Jak hodnotíte z tohoto pohledu včerejší prohášení vlády ČSR a slova předsedy federální vlády Ladislava Adamce, že složky Veřejné bezpečnosti budou

důsledně postupovat v souladu se zákony a zasahovat jen v případech, kdy by došlo k ohrožení života a zdraví občanů a majetku občanů a organizací?

Odpověď: „Jsou to prohlášení naprosto správná. Myslím, že slova předsedy vlády byla tím důležitější, že je jeho úkolem, jako ústavního činitele, zabezpečit zdraví všech našich občanů a veřejný pořádek.

Samozřejmě i ve světě dochází k manifestacím, demonstracím, které se zvrátí ve vandalismus, a pak je úkolem státních orgánů sjednat pořádek. To se však nemůže týkat pokojných mírových, spontánních manifestací."

Otázka: Jak posuzujete z hlediska respektování lidských práv vznik a činnost nové iniciativy, tzv. Občanského fóra?

Odpověď: „Je to složitá otázka. Zákon, který upravuje ustavení nových organizací, je, žel již z roku 1951. Na jeho základě může nové zřízení fungovat jedině tehdy, pokud je zaregistrováno u příslušných orgánů. Z historické zkušenosti však nelze přehlédnout, že v každé podobné situaci, jaká nyní nastala v Československu, vznikají iniciativní orgány a organizace, strukury, které nežádají, např. proto, že na to nemají čas, o registraci. Osobně se domnívám, že jakýkoliv zásah proti tomuto spontánně vzniklému hnutí a jeho výboru by byl velice nešťastný a vedl by k tomu, že demonstrace by nejen neustávaly, ale opakovaly by se na ještě vyšší úrovni."

Otázka: Jaký bude další legislativní postup při projednávání návrhu zásad zákona o sdružování a zákona o shromažďování, které jste předali předsedovi vlády ČSSR 10. listopadu?

Odpověď: „K předložení návrhu zásad nás vedlo vědomí skutečnosti, že stávající právní normy nevyhovují současné společenské praxi. Domníváme se, že zásady, které navrhujeme, jsou moderní, zachovávají mezinárodní standard tak, jak je zapsán v mezinárodních paktech. Počítáme např. s tím, že občané se mohou shromažďovat nejen organizovaně, tedy k určité příležitosti a určitému datu, ale i spontánně, jestliže se objeví aktuální potřeba. Kdyby totiž takový moderní zákon existoval, nemohlo již v minulosti dojít k některým zákrokům, jichž jsme byli svědky.

Podle našeho názoru jde o zákony, které by měly dostat v legislativním procesu přednost – současně však respektujeme, že náš výbor má pouze inciativní možnost, není to orgán, který může schvalovat a rozhodovat. Domnívám se, že vzhledem k legislativní praxi není možné, aby vstoupily v platnost např. počátkem příštího roku. Také my usilujeme o to, aby byl celý proces schvalování co nejdemokratičtější a v žádném případě si nečiníme nárok na to, že náš návrh je tím nejlepším, měl by být demokraticky projednán ve společesnkých organizacích, nejširších vrstvách, aby na konci legislativního procesu byla moderní, demoktatická právní norma, která bude vyjadřovat vůli všeho československého lidu. Proto je podle mne možné, aby poslanci o zákonu jednali nejdříve na jarním zasedání čs. parlamentu.

Odpovědi místopředsedy čs. výboru Zbyňka Vokrouhlického doplnil člen výboru prof. Jiří Mužík:
Deklarace lidských práv a hnutí za lidská práva mají nejen rovinu úzce právní, ale také mravní. Je to hnutí, kterého si váží a „pěstuje si" ho celé lidstvo. V tomto ohledu je třeba považovat volání po dodržování lidských práv nejen za hlas nějakých moralizátorů. Jsou to normy přísně závazné pro všechny společnosti, pro ty, kteří jsou „dole", pro ty „nahoře" i pro ty, kteří mají v rukou zbraně, tedy nástroj násilí. Domnívám se, že takové komplexní pochopení občas schází. Hnutí za lidská práva i hnutí, které představuje nejširší politické spektrum, tedy to, co říkají liberálové, komunisté, má svůj mravní základ, který nelze překročit. A ten byl u nás překročen. Jestliže studenti dnes na tento moment kladou hlavní důraz, není to výraz romantismu, nezkušenosti, ale také úpřímné víry v ideály, které si lidstvo za celou svou historii vypracovalo a které jsou závazné, ať se to někomu líbí nebo nelíbí ...

SS, 23. 11. 1989.

22. listopad – Interview rektora UK akademika Z. Češky se zpravodajem ČTK. Vedení UK se setkalo se zástupci stávkových výborů všech deseti pražských fakult a souhlasí s požadavkem vyšetřit události 17. listopadu. Pokud se studenti nedopustí trestního činu nebo závažného protispolečenského jednání, nebudou postiženi za účast ve stávce nebo ve stávkových výborech.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Založení československého koordinačního a informačního stávkového výboru, zvoleného na první společné schůzi zástupců vysokých škol z Prahy, Brna, Ostravy, Hradce Králové a Žiliny. V tomto výboru bude po jednom reprezentantu každé stávkující VŠ. Usnesení výboru budou mít charakter doporučení a nebudou závazná. Spolupředsedy byli zvoleni Pavel Langer (Praha) a Jaroslav Černý (Ostrava).

ČTK-PR-22.

22. listopad – Prohlášení studentského stávkového výboru o nesouhlasu s letáky podepsanými Levou frontou a Mladou levicí.

Kdo je tzv. Levá fronta?
Kdo je tzv. Mladá levice?

Po Praze jsou rozšiřovány letáky podepsané těmito organizacemi. Vydá-li prohlášení studentský stávkový výbor, může se každý občan o jeho pravdivosti přesvědčit na některé fakultě nebo přímo na stávkovém výboru. Kde se však obrátit na Levou frontu nebo na Mladou levici?

Letáky jsou různého druhu od provokujících až po hájení stanoviska vlády. S jejich názory zásadně nesouhlasíme a vyzýváme občany, aby takovéto letáky vyzývající k násilí, vyhrožující nebo dezorientující, neakceptovali a případně ničili.

Stávkový výbor

Archiv KC OF, originál tisku.

22. listopad – Návrh textu otevřeného dopisu studentů československých vysokých škol prezidentovi USA a předsedovi Nejvyššího sovětu SSSR s žádostí o podporu studentské akce.[1]

Vážený pane prezidente Bushi,
vážený pane předsedo Nejvyššího sovětu Gorbačove!

My, studenti československých vysokých škol se na vás, před vaší plánovanou schůzkou, obracíme se žádostí o pomoc. Žijeme v zemi, v níž 17. listopadu před 50 lety došlo ke zlovolnému triumfu totalitní moci nad bezbrannými svobodomyslnými studenty. Výročí těchto tragických událostí si každoročně celý svět připomíná jako Mezinárodní den studenstva.

17. listopadu v roce 1989, kdy jste vy, pane generální tajemníku, hovořil ke studentům vaší země o perestrojce, jsme my uctívali památku našich předchůdců pietní manifestací. Mocenské složky našeho státu reagovaly na náš čin bestiálním, plánovitým krvavým zmasakrováním účastníků manifestace, jež si, jak zatím doufáme, jen shodou náhod nevyžádalo lidské životy. Na protest proti této hrůzné akci dalšího totalitního režimu po 50 letech jsme vstoupili do stávky. Postupně se k nám přidávají umělci, představitelé inteligence, dělníci i další vrstvy společnosti. Situace v naší zemi se vyhrotila ne naší vinou do vážné vnitropolitické krize. Patříme ke generaci, která značnou část svého života prožije v jednadvacátém století. O vás víme, že se svou prací snažíte udělat toto století pro lidstvo lidštější. Prosíme vás proto o podporu.

Studenti československých vysokých škol

Studentská unie, Sbírka, xeroxová kopie strojopisu.

---

[1] *Pod textem je připojena následující rukopisná poznámka: „S tímto listem by bylo nutné zajít mezi 10–14 hodinou na FF UK Katedru filozofie za dr. Mesujantinovou. Současně je třeba jeho znění prosadit nějak na schůzi stávkových výborů VŠ."*

Z ČEHO BY NÁS MĚLA BOLET HLAVA

Zdánlivě neaktuální úvaha, věnovaná českým a slovenským studentům

Víceméně všichni jsme víceméně zhloupli. Je bohužel příliš snadné mít pravdu proti tak neodpovědné a nekompetentní moci, jaká u nás vládne. To je pravda dosažená docela zadarmo. Obávám se, že i my jsme zkorumpovaní – neodpovědností, kterou nám vnutili, kterou jsme si nechali vnutit. Mezi zvoláním „Máme toho dost" a výzvou „Ať žijí naše lesy" lze v průvodu po Václavském náměstí ujít jen pár kroků. Ve skutečnosti povede od znechucení k záchraně lesů dlouhá cesta bolestného přemýšlení, přehodnocování hodnot, obtížného politického zápasu a rozumného hospodaření, o němž dnes ani nevíme, co to je. Nemylme se, zatím jsme jen něco mezi rozptýlenými reptaly a rozjařeným, byť stotisícovým davem.

Volání po právech a svobodách má smysl jen tehdy, budeme-li ochotni udělat pro ně víc, než po nich volat, ba víc, než nechat se pro ně mlátit pendreky. Nelze si je nechat udělit ústavou či lepšími zákony. Práva a svobody jsou až vcelku vzácným plodem takových vztahů mezi lidmi, které spočívají na sebekázni, slušnosti a odpovědnosti, na respektování práv a svobod každého druhého. Práva jsou jen bezmocným ornamentem, chybí-li sdílené vědomí povinností. Bez smyslu pro povinnosti vůči sobě navzájem a vůči všemu, co nás přesahuje, jsou práva a svobody zase jen revolučním pokřikem. Nedejme se mýlit tím, že moc tvrdí něco zdánlivě podobného. Moc zná jen naše povinnosti ke svým opevněným úřadům. My musíme vědět o těch, které nás zavazují vůči bližním, vůči těm, kteří tu žili, přemýšleli a pracovali před námi, vůči těm, kteří přijdou po nás. Možná jsou i dalekosáhlejší přesahy, přemýšlejte o tom.

Ptáme se, jak jsme mohli tak hluboko klesnout. Je pošetilé ukazovat přitom pořád nahoru, tam, kde sedí – oni. Zkoumejme bedlivě a bezpředsudečně naši novější i starší historii: na mnoho dnešních problémů jsme si zadělali už dříve, dokonce ještě když „oni" tu nebyli. Že takové zkoumání povede k deziluzím, ke ztrátě zbylého národního sebevědomí a sebeúcty? Nic z toho nelze stavět na shnilých věncích. Čerpejme sebevědomí a sebeúctu z odvahy potýkat se s nepříjemnými pravdami. Založit samostatný stát se podařilo Masarykovi právě proto, že tohle dělal po celá desetiletí svého univerzitního působení.

Ostatně žádná ostrá hranice mezi „my" a „oni" neexistuje. Přemýšlejte o tom, jak i my se s nimi vezeme, jak na poměrech, které slovy odsuzujeme, ve skutečnosti parazitujeme, v čem jsme si nechali bez většího odporu vnutit jejich neodpovědnost, jejich neslušnost, jejich lenost, ano i tu myšlenkovou. Téma „oni" už není vůbec zajímavé, ale ne vždy příjemné téma je „my", tedy také náš úpadek, naše poklesloslosti, všechno to, co jim umožnilo vládnout tak dlouho této zemi. Vyvarujme se opojivého radikalismu. Není umění sepsat požadavky. První den se napíše jeden, druhý přibudou další čtyři, třetí den je jich plný papír. Sepsat takový seznam přání a stížností je lehké. Těžší je seřadit je tak, aby splnění prvního usnadnilo dosáhnout

i druhého, aby v pátém byl už vlastně obsažen požadavek šestý a zčásti sedmý. Chovejme se politicky; mysleme totiž na naše dnešní a zítřejší spojence a hlavně na naše dnešní a zítřejší protivníky. Je-li pořadí požadavků dobře promyšleno, jsou pak jako kostky domina a stačí přijít s tím prvním, pro který jsou skoro všichni. Nepředbíhejme. Nedokážeme-li být už dneska chytří, nebuďme alespoň hloupí.

Jen při tom všem nezapomeňme na požadavky, které musíme klást sami na sebe. My jsme otevřený problém, oni jsou už jen neodklizenými exponáty jednoho nudného oddělení muzea stalinismu.

My jsme problém. Proto když jednáme, nezapomeňme myslet. Dokud nás nebolí hlava, myslíme málo.

Petr Pithart
bývalý učitel Právnické fakulty UK

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie.

22. listopad – Rozhovor představitele stávkového výboru Filozofické fakulty UK V. Ježka se zpravodajem ČTK. Impulsem ke studentskému vystoupení byl zásah 17. listopadu. Studenti se distancují od násilí a vyslovují se pro dialog. Snaží se diskutovat s dělníky na závodech.

ČTK-PR-22.

Po 22. listopadu' – Organizační pokyny a doporučení pro studenty vysokých škol o dalším postupu ve stávkovém hnutí.

SOUČASNÝ VÝVOJ SITUACE A PRAVDĚPODOBNÝ PROGRAM PRO STUDENTY PRO PŘÍŠTÍ DVA MĚSÍCE

Vývoj situace

Vláda učinila nějaký dílčí, nepodstatný krok, ale v zásadě nepřistoupila na požadavky studentů a Občanského fóra (OF).

Program pro studenty

- studenti nenastoupí do výuky, avšak na fakultách zůstanou jen rozšířené stávkové výbory
- studenti se nabídnou k jakékoliv společensky potřebné práci jako dobrovolné neplacené pracovní síly

Cíle

- prosazení požadavků studentů a OF
- příklad poctivého vztahu k práci
- mravní obroda národa
- komunikace s dělníky a širšími vrstvami společnosti

- předejít argumentacím typu – „jsou to liní flákači"
- regenerace fyzických i duševních sil studentů
- oživení zájmu veřejnosti

Postup

Fakulty budou obsazeny jen stávkovými výbory, rozšířenými o „pracovní agentury". Ostatní studenti se buď přímo, nebo prostřednictvím rodičovských sdružení středních škol a SOU nabídnou jako dobrovolné neplacené pracovní síly všem organizacím a občanům, které projevují o jejich práci zájem.

Pracovní nabídka bude vycházet mj. ze znalostí, schopností a zájmů studentů. Zaměří se především do oblasti sociálních služeb, zdravotnictví, péče o tělesně i duševně postižené, o přestárlé občany a další sociálně potřebné. Dále do oblasti péče o životní prostředí, opravu kulturních a historických památek a pořádání kulturních a vzdělávacích pořadů. Uplatnění je možné i ve službách občanům: hlídání dětí (zejména v době konání demonstrací), donáška potravin do domů, poskytování služeb stavebních a údržbářských prací, úklid v bytech i organizacích, rozvoz tisku aj.

Studenti navštíví SŠ a SOU po dohodě s pedagogy těchto zařízení. Vysvětlí žákům svůj program, vyzvou je, aby obnovili pracovní činnost v menším rozsahu ve volném čase. Studenti SŠ a SOU podpoří vysokoškoláky rovněž propagací jejich politických požadavků, morálním apelem a příkladným chováním. Při této příležitosti s podporou pedagogů požádají o svolání mimořádných rodičovských schůzek. Na těchto schůzkách objasní rodičům svůj program, učiní nabídku služeb, které mohou poskytnout, a vyzvou rodiče, aby jim poskytli náměty na další potřebné služby a práce.

Aby předešli námitkám, že se vyhýbají svým studijním povinnostem, studenti VŠ vyhlásí po dohodě s profesory, že jsou ochotni obětovat dva měsíce letních prázdnin v tomto školním roce a věnovat je řádnému studiu a dohnání zameškaného času.

Celou akci časově omezit, nejlépe výročím Jana Palacha – jeho smrti –, v případě nesplnění požadavků ve stanovené lhůtě obnovit demonstrace a okupační stávky, včetně nové generální stávky.

Studenti vysokých škol

HÚ, Sbírka L, cyklostyl.

---

[1] *Dokument není datován, na pracovní pomoci se studenti dohodli 22. 11. 1989.*

22. listopad – Informace děkana Fakulty elektrotechnické ČVUT o stanovisku fakulty k politické situaci.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Informace o stanovisku zaměstnanců Fakulty tělesné výchovy a sportu UK k současné situaci.

Pět stran podpisů přináší stanovisko zaměstnanců FTVS Univerzity Karlovy, v němž se praví: 1. ztotožňujeme se s požadavky Občanského fóra ze dne 19. 11. 89, 2. ztotožňujeme se s Prohlášením městské vysokoškolské rady a Městského výboru SSM v Praze ze dne 21. 11. 1989, 3. podporujeme postoj studentů všech vysokých škol, kteří současnou stávku považují za adekvátní nynější politické situaci a rozhodně odmítáme nařčení, že tyto akce mají sloužit k rozvrácení socialismu v ČSSR, 4. vyzýváme všechny rodiče, aby za sebe nenechali jednat jen své děti.

LD, 23. 11. 1989.

22. listopad – Leták studentů Filozofické fakulty UK, v němž nabízejí pomoc národnímu hospodářství.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad – Varování děkana Pedagogické fakulty UK před „destruktivními" politickými požadavky studentů.

Studentům Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy

Studentská stávka byla vyhlášena zejména proto, aby se dosáhlo prošetření legálnosti a přiměřenosti zásahu na Národní třídě v pátek 17. listopadu. Již od pondělí víte, že takové prošetření bylo uloženo prokuratuře ČSSR a ČSR.

Mluvčí studentů včera, tj. 21. 11. 1989, na Václavském náměstí prohlásili, že jsou pro socialismus, že jsou pro platformu Národní fronty, že jsou pro právní řešení současné situace. Odmítají konfrontaci, odmítají násilí.

Někteří studenti fakulty však zcela evidentně jdou na konfrontaci. Polepili prostor před fakultou různými „výtvory". Byly a jsou mezi nimi vyhraněné politické požadavky. Uzurpovali si právo legitimovat osoby, které přicházejí na fakultu. Současně však zvou na fakultu a před studenty různé lidi, kteří zde nestudují ani nepracují. Odmítají respektovat pokyny akademických funkcionářů.

Toto vše jsou naprosto nelegální prostředky, vyslovované lidmi, majícími plná ústa zákonnosti, demokracie, práva.

Prosím každého studenta fakulty, aby si nenechal našeptávat od nikoho cizího. Přemýšlejte o dnešku i zítřku sami! Nenechte sebou manipulovat.

S odvoláním na vystoupení Miloše Jakeše a ministryně školství prof. Synkové vás žádám o projevení občanské odpovědnosti. Zahajte věcné a konstruktivní dialogy a diskuse. Všichni učitelé jsou připraveni. Odmítejte politické požadavky – ty nemohou vést k ničemu než k politické konfrontaci. Smysl však má pouze konstruktivní spolupráce všech.

Prof. PhDr. Miloslav Sýkora, CSc.
děkan fakulty

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

22. listopad – „Výzva k spoluobčanům", koncipovaná FO SSM Přírodovědecké fakulty UK.[1]

Výzva ke spoluobčanům

Po represivním zákroku pořádkových sil v pátek 17. 11. 1979 v Praze vstoupili studenti do stávek, které získaly širokou podporu a přerostly ve všenárodní hnutí. Tato odezva nás zavazuje nejen potrestat viníky pátečního masakru, ale svědčí především o tom, že jsou nevyhnutelné hluboké strukturální změny politického systému, způsobů řízení národního hospodářství a celkového společenského klimatu, v zájmu obnovení mravní a občanské odpovědnosti každého jednotlivce.

Aby toho mohlo být dosaženo, považujeme za nutné:

1. Ustavit vládní komisi, v níž budou zastoupeni představitelé nezávislých studentských a občanských iniciativ, která vyšetří okolnosti pátečních událostí, pojmenuje viníky a předá objektivní zprávu orgánům ministerstva spravedlnosti i československé veřejnosti.
2. Aby ihned odstoupili ze svých funkcí lidé odpovědní za současnou společenskou a politickou krizi, kterou považujeme za logický výsledek mnohaleté devastace základních národních a obecně lidských hodnot, jmenovitě Gustáv Husák, Miloš Jakeš, Alois Indra, Jan Fojtík, Miroslav Zavadil a Karel Hofman.
3. Aby ihned odstoupil 1. tajemník MV KSČ v Praze Miroslav Štěpán a federální ministr vnitra František Kincl, kteří jsou plně odpovědni za všechny brutální zákroky v posledních měsících.
4. Aby Federální shromáždění ČSSR zrušilo článek o vedoucí úloze KSČ v Ústavě ČSSR, která odporuje demokratickému principu řízení státu.
5. Aby byly okamžitě osvobozeny osoby obviněné, žalované, odsouzené a ve výkonu trestu za trestný čin pobuřování a obdobné zneužívané ustanovení trestního zákona, které bývají označovány za politické vězně.
6. Aby začaly být okamžitě dodržovány mezinárodní závazky týkající se lidských práv, k nimž se ČSSR oficiálně přihlásila v Helsinkách a ve Vídni.
7. Aby byla zahájena a vedena časově neomezená všelidová diskuse o současných poměrech, která bude zahrnovat hledání východisek z katastrofální společenské, politické, hospodářské a ekologické situace.

Na podporu těchto požadavků vyzýváme všechny spoluobčany k aktivní účasti na generální stávce dne 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 hodin, kterou vyjádří svoji solidaritu.

Socialistický svaz mládeže
FO přírodovědecké fakulty UK
Albertov 6, Praha 2, tel. 25 75 41.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

---

[1] *K výzvě je připojen podpisový arch pracovníků Pražské tržnice z 23. 11. 1989. Souhlas s výzvou vyjádřilo vlastnoručními podpisy 37 zaměstnanců.*

22. listopad – Prohlášení studentů Vysoké školy ekonomické, v němž vyslovili znepokojení nad projevy jednotlivců, vyzývajících k fyzické likvidaci členů KSČ a státních představitelů. Akce studentů není protisocialistická a vede k prohloubení demokracie.

Archiv VŠE, Sbírka dokumentů uložená v počítači – 37.

22. listopad – Postoj vedení Vysoké školy ekonomické. Vedení školy respektovalo stanovisko studentů k 17. listopadu i jejich úsilí o urychlení demokratizace politického života. Dne 20. a 21. 11. 1989 uzavřelo dohodu se zástupci stávkujících studentů. Obdobné stanovisko zaujal CZV KSČ a další organizace KSČ na škole. Dne 22. 11. 1989 seznámil celoškolský stávkový výbor vedení školy s výzvou k spoluobčanům.

Archiv VŠE, Sbírka dokumentů uložená v počítači – 48.

22. listopad – Situace na Vysoké škole zemědělské. Dne 20. listopadu 1989 vznikl stávkový výbor. Před budovou agronomické fakulty se denně koná mítink a před jednotlivými fakultami stojí stávkové hlídky.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Prohlášení věřících studentů vysokých a středních škol k situaci v zemi.

Prohlášení věřících studentů

V řadách vysokoškolských i středoškolských studentů je – navzdory vnucenému monopolu ateistické výchovy – mnoho a v posledních letech stále více věřících

kresťanů. Jsme dnes pevně spojeni se všemi našimi kolegy ve stávce a s celým národem v této rozhodující hodině v zápasu za pravdu a spravedlnost v naší zemi.

Povzbudily nás projevy solidarity představitelů církví i bohoslovců a zejména nádherné poselství Otce kardinála Tomáška. Jako křesťané různých vyznání jsme všichni hrdi na tohoto statečného pastýře, který se po léta neváhá zastávat všech utlačených. Jeho svědectví bychom mohli doplnit mnohými vlastními zkušenostmi. Režim, který nyní končí, dokázal po desetiletí nabídnout nám mladým věřícím jen jediného partnera k rozhovoru – Státní bezpečnost. Mladí věřící byli diskriminováni už pro přijímání na školy a pak kdykoliv jsme otevřeně projevovali své přesvědčení. Bylo nám, zejména katolíkům, upíráno to, co je samozřejmým právem věřících studentů prakticky všude na světě: mít vlastní sdružení a časopisy, studentské farnosti a studentské kněze, setkávání k náboženskému vzdělávání, duchovním cvičením a kulturní činnosti. Výčet nespravedlností vůči nám, vůči věřícím pedagogům a duchovním, pracujícím se studenty, by mohl dlouho pokračovat.

Přesto vstupujeme do období historických změn v naší zemi bez pocitu nenávisti, s ochotou odpustit našim nepřátelům. Zdůrazňujeme požadavek nenásilí: Blahoslavení tvůrci pokoje!

Doufáme, že nové vedení státu a nové demokratické uspořádání neopomene v rámci respektování všech lidských práv a občanských svobod také požadavek svobody svědomí a náboženství. Prosíme i naše nevěřící kolegy a ostatní spoluobčany, aby tento požadavek nyní a i při generální stávce podporovali: Svoboda je nedělitelná!

Chtěli bychom všechny naše spoluobčany upozornit na závažný program DESETILETÍ DUCHOVNÍ OBNOVY NÁRODA, ke kterému kardinál Tomášek loni pozval nejen věřící, ale i všechny lidi dobré vůle, kterým jde o mravní a duchovní zdraví národa. Je to program mravní reformy celého národního života před vstupem do nového tisíciletí v duchu našich křesťanských a humanitních tradic.

S nadějí se nyní účastníme podivuhodného naplňování prastarého proroctví, že právě tehdy, až bude svatořečena Anežka Česká, začne být v Čechách konečně dobře. V tomto duchu oslavíme svatořečení a budeme se modlit za náš národ v sobotu 25. 11. 1989 v 10.00 hodin v katedrále sv. Víta.

Spolu s kardinálem Tomáškem voláme slovy Učitele národů a biskupa Jednoty bratrské Jana Ámose Komenského: „Kéž vláda věcí tvých do tvých rukou se opět navrátí, lide český."

Věřící studenti vysokých a středních škol

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad – Výzva středoškolákům, aby šířili informace o požadavcích studentstva a podporovali stávkové hnutí.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

Zástupci ČSS přišli diskutovat se studenty

Politik nesmí říci „nikdy"

Praha (kva) – Na ústředí Čs. strany socialistické přicházejí v těchto dnech zástupci různých pražských středních i vysokých škol, aby si vyžádali besedu. Byli mezi nimi i studenti z gymnázia Nad alejí, kde včera ráno proměnili školní jídelnu v improvizovaný diskusní sál.

Bratry dr. J. Vyvadila – tajemníka klubu poslanců ČSS, a dr. J. Krále – zástupce vedoucího oddělení ÚV ČSS přivítalo několik set naprosto ukázněných chlapců a děvčat, které zajímaly nejen politické cíle socialistické strany, ale zejména názory hostů na další vývoj u nás. Koneckonců, jedno z druhého vyplývá. Bylo totiž řečeno, že Čs. strana socialistická chce být stranou národního usmíření. „Je ovšem mimo veškerou pochybnost," vysvětlil studentům J. Vyvadil, „že politické strany musí být nezávislé a svobodné. Vycházíme z toho, že KSČ je nejsilnější a nejpočetnější, avšak tento fakt neznamená, že má monopol na pravdu. Považujeme za nezbytné, aby mohl každý vyjádřit svůj názor. Pravdu nelze předkládat jako hotovou věc."

V této souvislosti se oba diskutující obrátili na studenty: „Je třeba neustále hlídat kulturu dialogu. Nedopusťte, aby byl někdo, třeba z tohoto kolektivu, okřikován pro svůj názor, byť jste s ním nesouhlasili. Na to veliký pozor! My máme sice demokratické tradice, ale také je nám vlastní jistá malost."

Chlapce a dívky samozřejmě zajímala i otázka odpovědnosti za podle nich neadekvátní zákrok pořádkových sil a ovšem problém monopolu moci.

K prvnímu řekl br. Vyvadil: „Nejde jen o to, aby byla vyvozena trestní odpovědnost vůči jednotlivým příslušníkům pořádkových sil, jimž by byla neadekvátnost dokázána. Jde o to, že za celou záležitost nese někdo zodpovědnost. A v demokracii bývá zvykem, že ten, kdo zaviní společenskou krizi, nabídne svou rezignaci."

K druhému problému se bratři Král i Vyvadil shodli: Hovořili s úctou o mnohých komunistech, řekli, že socialisté by sami navrhovali do některých důležitých funkcí členy KSČ, o nichž jsou přesvědčeni, že by tam byli na svém místě, avšak J. Vyvadil dodal: „Kdyby Československá strana socialistická žádala, aby se někam zakotvilo, že musí být vedoucí stranou, osobně bych z ní vystoupil."

Ovšem mnohokrát padlo i slovo demokracie. A právě v této souvislosti zazněla věta, která sklidila značný potlesk: „Nebojím se o osud demokracie, pokud parlament bude konečně parlamentem a tisk bude svobodný."

Na otázku, zda se někdy u nás dočkáme svobodných voleb uvedl br. Král příklad generála Jaruzelského, který tvrdí:
„Politik nesmí nikdy říkat 'nikdy'." Všichni to pochopili tak, že ani naši politici by neměli to či ono tabuizovat. Ani svobodné volby.

Byla to diskuse na úrovni. Snad i proto zaujala i mnohé pedagogy, kteří se také zapojili. Od studentů jsme se dozvěděli, že to byli právě učitelé a vedení školy, kdo navrhl, aby si mladí vybírali lidi, s nimiž chtějí besedovat, sami.

Po besedě se všichni rozešli do tříd, kde debaty pokračují v rámci rozvrhu. Možná, že v hodině určené normálně dějepisu se včera hovořilo ještě o jedné myšlence, která na shromáždění v jídelně padla: „Měli bychom se zasadit, aby historické události neobjasňovali politici, ale historici."

SS, 23. 11. 1989.

22. listopad – Rozhovor RP se studenty gymnázia v Křemencově ulici.*

MEZI STÁVKUJÍCÍMI STUDENTY

Nejprve jsme zavolali zástupci ředitele průmyslové školy chemické v Křemencové ulici v Praze 1 Miroslavu Jungerovi. Zeptali jsme se, zda by měli zájem, abychom přišli mezi ně a řekli si něco o jejich stávce. Velmi rádi, řekl a svěřil se, že ve škole od zahájení stávky zatím nikdo ze státních a stranických orgánů nebyl, ačkoliv je zvali.

Hodinu po tomto rozhovoru jsme ve škole v Křemencově ulici usedli se zástupci stávkového výboru a svazácké organizace a s pedagogy. Kromě Miroslava Jungera, který je předsedou stávkového výboru, s námi hovořili svazáci – členové stávkového výboru – Hana Jandová a Tomáš Vrbík, předsedkyně ZO KSČ Jana Dudrová, pedagogové Martin Valent a František Kuklík, člen stávkového výboru Jiří Luks a studenti Daniela Machytková a Jiří Korda.

Naše první otázka zněla:

• Proč myslíte, že mezi vás zatím nikdo z funkcionářů aspoň z místních orgánů nepřišel?

Korda: Těžko říci, ale asi nás nedoceňují a možná nejsou na dialog s námi připraveni.

Jandová: Mám dojem, že ti níže postavení čekají na pokyn od těch vyšších a nebo až jak to všechno dopadne.

Vrbík: Podle mě mezi těmi, o nichž mluvíme, není jednotný názor na to, co se dnes děje. Nevědí, jak reagovat v situaci, kdy do ulic vyšlo na 200 000 lidí.

• Oč vám v této vaší stávce jde?

Machytková: Byla jsem přímým účastníkem páteční demonstrace a viděla, jak pořádková služba v červených baretech zasahovala a ztloukla nevinné lidi, kteří seděli s rukama nad hlavou a volali – máme holé ruce! Tedy stávkujeme proto, aby byli potrestáni všichni viníci, kteří vydali příkaz k tomuto masakru.

• **Cože? Masakru? Víte, co je vůbec masakr?**

Valent: Podívejte, mladí lidé, jací jsou i tihle, nezažili okupaci, fašistické masakry v koncentračních táborech a pro ně je to, co viděli a zažili „masakr". Ale i já souhlasím s tím, co řekla Daniela.

Jandová: Ptáte se, oč nám v této stávce jde. Vyjádřit tak naši vůli po nutných změnách ve společnosti.

• **Jaké změny chcete?**

Valent: Jako kandidát strany musím nejprve říci, že vedení KSČ se nemělo za zásah Bezpečnosti postavit. Dovedete si představit situaci, když přijdu jako pionýrský vedoucí na oddílovou schůzku a slyším od třináctiletých dětí nadávky na komunisty! Sice jsem jim řekl, já jsem přece taky komunista a že znám mnoho slušných členů strany v základních organizacích, ale nic naplat, ten zásah ...

Vrbík: Také na poradě předsedů celoškolských a stávkových výborů na OV SSM bylo řečeno, že Rudé právo není dost objektivní. Nelíbí se nám také, když generální tajemník ÚV KSČ řekne ve svém projevu, že jsme manipulováni protisocialistickými organizacemi.

• **A skutečně nejste?**

Vrbík: O stávce jsme rozhodli sami o své vlastní vůli, nikdo mezi nás před jejím vyhlášením nepřišel. Celoškolský výbor SSM se sešel před zahájením vyučování a seznámil nás se stanoviskem studentů vysokých škol ...

• **Tak přece jste byli někým inspirováni ke stávce ...**

Vrbík: Protože do té doby nám tisk a funkcionáři nebyli schopni dát objektivní informace o tom, co se vlastně na ulicích dělo.

Kuklík: Tisk byl schopen takové informace podat, ale neposkytl je.

• **Vy si myslíte, že všichni u nás jsou pro socialismus?**

Junger: Ne, to si nemyslím. Je tu nějaký zlomek procenta proti, ale vím, že drtivá většina nechce kapitalismus. Jsem bývalý dělník a vím, že to platí i o dělnících.

Luka: Jsme pro socialismus. Řekli jsme také studentům, aby nešli na žádné provokace. Dohodli jsme se, že když narazí na nějaké heslo vyzývající k násilí a urážející, tak ať ho odstraní. Studenti si to vzali za své a strhli třeba heslo Smrt komunistům!

• **Promiňte, ale rádi bychom slyšeli odpověď na naši otázku.**

Korda: Já vím, ale to, co řeknu, má také souvislost s odpovědí na vaší otázku. Myslím, že by nemělo platit, aby se kdokoli u nás uchyloval k násilí, když mu došly argumenty. A přímá odpověď na vaši otázku – o jaké změny nám jde. Třeba o to, aby ve sdělovacích prostředcích byly publikovány různé názory, měla by se vést diskuse a to zatím není. Promiňte, zvláště ne v Rudém právu.

Valent: Dodávám, že jestliže je strana silná, může diskutovat s kýmkoli a o čemkoli.

Dudrová: Myslím, že podstata věci spočívá v tom, že Rudé právo informuje neúplně, a tak to, co se skutečně 17. listopadu dělo, jsme se nedočetli. I když v posledních dnech se u nás leccos zlepšilo.

Zaznamenali Eva Loučková, Jan Lipavský

RP, 23. 11. 1989.

22. listopad – Situace na středních školách. Stanovisko ZO KSČ Střední průmyslové školy Na Třebešíně k situaci a postoj profesorů školy, kteří odsuzují případné postihy studentů.

AMP, SPŠ Na Třebešíně.

Po 22. listopadu – Reportáž o studentské stávce a o studentských akcích.

Už nejenom vysoké školy! I pražští středoškoláci se připojují ke stávce. Na gymnaziích, průmyslovkách, zdrávkách a dalších středních školách jsou střety s učiteli, řediteli, učitelkami a ředitelkami ještě těžší než na školách vysokých. „Ničemu nerozumíte", „Nevíte co děláte", „Něco jste někde slyšeli a teď to opakujete" – tak se nejčastěji namítalo proti středoškolákům. Možná, že ještě ve čtvrtek by to bylo na místě – ale pohyb nadšení a pohyb myšlenek šel tak strašlivou rychlostí, že to překvapilo všechny: studenty, samy jejich pedagogy, vysokoškoláky, kteří se vydávali do středních škol vysvětlit, oč jde a co se děje – ale také rodiče. V záplavě stávkových plakátů středních škol se už v úterý odpoledne nedalo vůbec vyznat. Vláda, která ještě včera souhlasila s postupem pořádkových sil při páteční demonstraci, si to přes noc rozmyslela: ukládá ministerstvu vnitra a životního prostředí, aby „... při udržování veřejného klidu a pořádku složky Veřejné bezpečnosti důsledně postupovaly v souladu se zákony a zasahovaly jen v případech, kdyby došlo k ohrožení života a zdraví občanů a jejich majetku a majetku organizací". Generální prokurátor ČSR je požádán o přešetření příčin, které vedly k pátečnímu zákroku. Vláda vyzývá mládež a občany, aby upustili od demonstrací a stávek. Městský výbor strany v čele s Miroslavem Štěpánem ze své linie neustupuje ani o píď: „nepřátelé socialismu: zneužili mladé lidi", „zavedeme v zemi i ve městě pořádek" atd. Předseda vlády Adamec hovoří s představiteli občanských kruhů, mj. s Jiřím Bartoškou, Michalem Kocábem, předsedou MV SSM Martinem Ulčákem, Martinem Mejstříkem za studenty, Janem Rumlem za Občanské fórum (Havel čeká dole ve vestibulu), za FF UK přišli předseda CZV KSČ Zdeněk Veselý a předsedkyně FV SSM Pavlína Kupová – aniž by je delegovali studenti nebo stávkový výbor. Předseda vlády se zaručuje: „Nebudou žádné zákroky proti studentům ani proti demonstrantům!"

A jak žije stávka? Bují, rozvíjí se, bytní! Skoro ve všech místnostech fakult někdo sedí a věnuje se buď přepisování papírů a prohlášení nebo malování plakátů, organizování výjezdů do středních škol a do továren – tam jsou velké potíže, vrátní spolu s příslušníky závodní stráže odmítají studenty vpouštět dovnitř. Ale nadšení neochabuje: mimopražští studenti odjíždějí domů vyložit, co se děje, pracuje tisk ve středisku, organizují se hlídky na noc, jídlo, pití, na většině vysokých škol vznikají i modlitebny, kde se studenti modlí každou celou hodinu. Hovoříme s mladou Angličankou, která se napřed rozpláče po promítání filmu z pátečního zásahu, pak jí ukazujeme posluchárny a ona se obdivuje naší organizaci a pak se ptá: „A to už stávkujete dlouho? Kolik týdnů nebo měsíců?"

Odpoledne zmrazí studenty i celou Prahu strašná fáma. Letí tak rychle, jak ji popisuje Ovidius ve své básni: Prý jsou u Prahy tanky, jeden kluk je viděl. I kdyby nebyly, bude zásah při demonstraci, Adamec Neadamec. Je to z Národního, to je na sto procent. Nikam nechodit! Sedět na fakultě a čekat, co řekne koordinační stávkový výbor. Mezitím se volá do metra a na autobusy a tramvaje, aby řidiči posílali všechny domů. Heslem dne se stává „ŽÁDNÉ NÁSILÍ!"

Filozofická fakulta je jako nemocné dítě obalena transparentem „Odmítáme násilí", tisknou se letáčky proti násilí a chlapci a dívky je roznášejí po ulicích a rozdávají lidem. Asi kolem čtvrté přichází uklidnění – jde se na Václavák!

A tam se děje to, co by ještě před týdnem nikdo nepovažoval za možné: z balkónu Svobodného slova mluví k asi dvěma stům tisícům lidí Václav Havel, Marta Kubišová zpívá československou státní hymnu. Všichni slyší provolání Občanského fóra z neděle, jásají, tleskají, radost je nesmírná. Vlají prapory, kdo nemá trikolóru, snaží se ji ze všech sil sehnat. Kolem sochy svatého Václava, světce, k němuž se Češi uchylovali ve všech těžkých chvílích svých dějin, stojí dnem i nocí studenti a hoří svíčky. A o tomto lidu ještě před měsícem, po 28. říjnu, psali americké a anglické časopisy jako o národu Švejků, nespokojeném, ale stejně spokojeném, ironickém a bez touhy se angažovat. Ale stín pátku spočívá na všech. Každý ví, proč tu je. Míra věcí přetekla.

Situace '89, mimořádné číslo, č. 3, Studentský bulletin FF UK z 25. 11. 1989, str. 10–11.

22. listopad – Informace J. Rumla ČTK o Občanském fóru. Cílem Občanského fóra je sbližovat občany kritické k politickým poměrům, kteří chtějí přispět k svobodě a demokracii. Občanské fórum není politická organizace, ale otevřené sdružení občanů. Setkání s L. Adamcem nepovažuje Občanské fórum za začátek dialogu, ale jen za informativní schůzku, která neovlivnila postoje vyjádřené v provolání Občanského fóra.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Stanovisko Občanského fóra a studentů k setkání s předsedou vlády ČSSR L. Adamcem 21. listopadu a ke generální stávce 27. listopadu.

Stanovisko Občanského fóra

Součástí včerejšího prohlášení vlády ČSSR byla též informace o setkání předsedy vlády Ladislava Adamce se zástupci Občanského fóra.

Vláda pochopila jednání jako začátek dialogu a interpretovala je v tom smyslu, že i tato skutečnost svědčí o snaze orgánů vlády zásadně řešit stávající krizovou situaci.

Tím podle mínění vlády pominuly důvody pro organizování stávek a demonstrací.

Prohlašujeme: Jednání zástupců OF s L. Adamcem mělo charakter pouze informativní, a proto nemohlo v žádném případě ovlivnit naše postoje, OF jednoznačně podporuje stávky studentů, divadelních a výtvarných umělců a rovněž podporuje vyhlášení generální stávky na 27. listopadu.

K případnému dialogu chceme napomoci tím, že se budeme podílet na ustavení výboru, který by reprezentoval nejširší veřejnost a který by zahájil jednání o čtyřech požadavcích základního prohlášení OF.

Ke generální stávce

Vyhlášená generální stávka na den 27. listopadu je politickou protestní stávkou a nesleduje jiné cíle.

Aby stávkou nebyly způsobeny materiální či jiné škody, doporučujeme tento postup:

1. Stávku vyhlašuje a řídí stávkový výbor podniku, úřadu či jiné instituce.
2. Počátek generální stávky je jednotný: 27. listopadu ve 12 hodin.
3. Délka stávky bude určena stávkovým výborem podle povahy výroby v průmyslových podnicích nebo podle povahy činnosti v úřadech a institucích. Nejdéle však bude stávka trvat do 14 hodin.
4. Začátek stávky bude oznámen vhodným způsobem stávkovým výborem.
5. Ve zdravotnictví, ve veřejné dopravě a ve službách, které zabezpečují nezbytné potřeby obcí, měst a podniků, doporučujeme vyhlásit generální stávku, podle podmínek práci nepřerušovat, avšak vhodnými prostředky stávku projevit.

6. O přípravách, zahájení a průběhu stávky nechť podnikové stávkové výbory informují celostátní koordinační stávkový výbor Občanského fóra.
7. V závodech, kde se neustavil stávkový výbor, se pracovníci mohou ke stávce připojit způsobem, který si sami zvolí.

Občanské fórum
Studenti

Docházejí nám informace z různých míst republiky o vzniku Občanských fór na závodech, v institucích nebo v místech bydliště. Vyzýváme jejich zástupce, aby se s námi spojili. Naším současným sídlem je: Laterna magika
Jungmannova 31
PRAHA 1
spojovatelka 26 67 65

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku.

22. listopad – Stanovisko Občanského fóra ke způsobu informování veřejnosti některými oficiálními sdělovacími prostředky a k neplnění základních občanských požadavků.

Prohlášení Občanského fóra ze dne 22. 11. 1989

Zásadně nesouhlasíme se způsobem, jakým některé oficiální sdělovací prostředky, především Čs. televize, proti vůli naprosté většiny svých pracovníků informují o posledních masových vystoupeních občanů v Praze a dalších městech republiky. Z požadavků Občanského fóra nebyl splněn ani jediný, přestože jim vyslovuje podporu stále více československých občanů. Proto opakovaně požadujeme:

1. Aby neprodleně odstoupili ze svých funkcí ti členové předsednictva ÚV KSČ, kteří jsou bezprostředně spojeni s přípravou intervence pěti států Varšavské smlouvy z r. 1968 a kteří jsou odpovědni za mnohaletou devastaci všech oblastí společenského života u nás, jakož i ti politici, kteří jsou bezprostředně odpovědni za stupňování politického napětí u nás v posledním období a za sérii represivních zákroků proti pokojným shromážděním občanů, jež vyústily do tragického masakru účasníků shromáždění k uctění památky Jana Opletala dne 17. 11. 1989 v Praze.
2. Aby byla neprodleně ustavena parlamentní komise, která konkrétně zjistí viníky masakru dne 17. 11. 1989 a dalších zásahů proti shromáždění občanů v posledním období. V této komisi musí být zástupci Občanského fóra.
3. Aby byli neprodleně propuštěni vězňové svědomí včetně těch, kteří byli zadrženi v souvislosti s posledními manifestacemi. Aby byla neprodleně respektována svoboda tisku a informací. Aby nebylo státní mocí bráněno šíření pravdivých a úplných informací, zejména aby státní mocí nebyly vytvářeny informace zkreslené a nepravdivé, sloužící k manipulaci veřejného mínění, jak je tomu v současných dnech a hodinách.

Jedině splnění těchto požadavků může otevřít i našim národům cestu ke skutečně demokratickému společenskému uspořádání.

Výstražná generální stávka v pondělí 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 hodin bude výrazem podpory těchto požadavků.

Občanské fórum

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad, večer – Tisková konference představitelů Občanského fóra.*

O jednání fóra

PRAHA (jaš) – V Praze se včera večer konala tisková konference představitelů Občanského fóra. Zaznělo tu mnoho zajímavých informací dokumentujících současný vývoj v naší zemi. Hovořilo se v první řadě o postavení a vlivu dělnické třídy, jejíž postoje se teprve formují. V této souvislosti vystoupil herec Národního divadla J. Kemr, který uvedl, že se dnes vydává do plzeňských, kladenských a mladoboleslavských továren, aby dělníky seznámil s programem Občanského fóra a situací v hlavním městě. Zástupci Občanského fóra dále mj. hovořili o snahách získat pro šíření svého programu prostor v hromadných sdělovacích prostředcích, zejména v Čs. televizi. Bylo sděleno, že v tomto smyslu probíhají jednání, která budou pokračovat zítra. Za přítomnosti mnoha zahraničních zpravodajů bylo rovněž oznámeno, že byl ustaven přípravný výbor pro založení sociálně-demokratické strany. Značnou pozornost vzbudilo vystoupení představitelů iniciativy Most hudebníka M. Kocába a publicisty M. Horáčka. Ten uvedl, že při jednáních s vedením státu vyšlo najevo, že se zvažovala i možnost řešení současné situace silou. Toto řešení je podle jeho slov nyní už vyloučeno. M. Kocáb uvedl, že dnes budou jednání s vedením státu pokračovat.

SS, 23. 11. 1989.

22. listopad – Prohlášení Demokratického fóra občanů ČSSR k současné situaci.

Demokratické fórum občanů ČSSR

Po zkušenostech z posledních čtyřiceti let, kdy moc měla v rukou výhradně KSČ a pokles hospodářské a sociální úrovně v naší zemi je nesporný, již nehodláme déle nečinně přihlížet degeneraci našich národů a úpadku ekonomiky.

Je dobře, že se oba bratrské národy Čechů a Slováků začínají probouzet ze strnulosti, do které upadly před více než dvaceti lety.

V poslední době se mezi občany ČSSR objevují návrhy, jakou cestou by se naše společnost měla ubírat, aby se zlepšilo postavení lidu, hlavně dělníků a rolníků. Jsme

přesvědčeni, že změna k lepšímu může proběhnout, pokud budou splněny tyto požadavky:
1. Zachování základního ideálu socialismu (společné vlastnictví výrobních prostředků), avšak neomezování soukromého podnikání.
2. Změna struktury vedení republiky, které by měla mít v rukou státní rada, složená ze zástupců všech politických stran. Hlavním předpokladem vytvoření státní rady je naprostá rovnoprávnost všech politických stran. Volby do státní rady musí být svobodné a všeobecné.
3. Přijetí důrazných opatření na zlepšení životního prostředí a vytvoření nestranné komise zabývající se výhradně touto otázkou.
4. Nezávislost SSM na žádné politické straně a demokratizace této společenské organizace.
5. Radikální přestavba naší ekonomiky.
6. Zachování a skutečné *dodržování všech* občanských svobod, jako svobodu vyznání, projevu a svobodu shromažďovací.
7. Nové *přešetření rozsudků vynesených nad všemi* politickými vězni.
8. Obnovení sociálně demokratické strany, jako pravého zastánce zájmu lidu.
Demokratické fórum občanů ČSSR je volné sdružení všech lidí bez rozdílu, kteří souhlasí s jeho hlavními zásadami. Není organizací a nemá registrované členství.

Jan Schmied, Milan Malec,
Tomáš Kříž, Robert Kolář

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad – Prohlášení ekologických iniciativ k událostem 17. listopadu a k situaci ve společnosti.

Ekologické iniciativy se připojují

Nikoho, kdo usiluje o úctu k životu a odpovědný vztah člověka k jeho okolí nemohou nechat netečným události ze 17. listopadu t.r. V těchto hodinách, kdy se rozhoduje o budoucnosti naší země, proto nemlčíme ani my. Již dlouho pociťujeme nutnost zásadní změny v přístupu společnosti k řešení ekologických problémů – nutnost nastolení šetrného a odpovědného vztahu k přírodě, člověku jako živé bytosti a k jeho výtvorům. Přitom se československá společnost ubírá v posledních desetiletích navzdory různým proklamacím právě opačným směrem. O tom svědčí burcující údaje o stále stoupající úmrtnosti na civilizační choroby, stagnace délky života, ale i ztráta vztahu k přírodě se všemi sociálními důsledky. Chceme-li odvrátit hrozící ekologickou katastrofu, potřebujeme plnou informovanost občanů, možnost volně se sdružovat a vyjadřovat svůj občanský postoj a konečně možnost podílet se na řízení společnosti na demokratických principech. Po takových změnách volají ekologická a ochranářská sdružení již dlouho. Domníváme se, že roztříštěná ekologická fronta by se měla sjednotit a společně prosazovat zásadní změny ve společnosti – samozřejmě při zachování samostatnosti a svébytnosti všech skupin.

V nejbližší době bude nezbytné vyřešit mnohé po léta neřešené otázky. V tuto chvíli však považujeme za nutné netříštit síly a soustředit se společně na problémy vyslovené stávkujícími studenty a umělci.

Proto vyjadřujeme svou solidaritu se všemi, kdo v tomto týdnu vstoupili do stávky, podporujeme dvouhodinovou generální stávku dne 27. 11. a připojujeme se k Občanskému fóru, které zatím nejreprezentativněji vyjadřuje vůli občanů této země. Podporujeme vznik Zeleného kruhu jako ekologické inciciativy Občanského fóra a vyzýváme všechny skupiny, organizace (ČSOP, Brontosaury, Strom života ...), nezávislé ekologické iniciativy, profesní a odborná sdružení (Klub ekologických redaktorů, Ekologickou sekci ČSAV) i všechny lidi dobré vůle, aby učinili totéž.

Sepsáno a schváleno dne 22. 11. 89 za účasti těchto zástupců: Jiří Kulich (Bronto saurus), Juraj Flamik (SZOPK), Radek Svítil (Recyklační skupina), Tomáš Ledvina (9. ZO ČSOP), Jasna Halámková (Pražské ekologické centrum), dále: P. Jablonský, M. Caha, P. Činčera, C. Sviták, J. Láblerová, J. Kasika, J. Hlaváčová, P. Michal, M. Žabková, I. Jiráčková, K. Kopecká, Š. Bouzková, Z. Doležal, H. Kulichová, H. Izbická, L. Jiráčková, M. Cahová, V. Klinkera, J. Wolf.

K prohlášení je možné se připojit na pražském tel. čísle 80 29 08, Bouzková, Klinkera nebo písemně na adrese Pražské ekologické centrum, Dubečská 8, 100 00 Praha 10, vítáme připojení jednotlivců i celých organizací.

Archiv KC OF, cyklostyl strojopisu.

22. listopad – Zpráva o ustavení informačního a dokumentačního centra českých divadel v Divadelním ústavu.*

Herci v jednom kole

Minirozhovor

V Divadelním ústavu v Praze pracuje od středy informační a dokumentační centrum českých divadel. Co se můžeme na telefonech 232 88 11, 232 88 74 dozvědět, na to jsme se zeptali Jaroslavy Šmrhové z oddělení zájmové činnosti ÚV SSM.

„Kdokoliv může zavolat, pokud chce vědět nejčerstvější informace o tom, co se odehrává nejen v divadelních kruzích. Buď my sami jim řekneme, co víme, nebo je odkážeme tam, kde se dozvědí podrobnosti. Volají jak sami umělci, herci, filmaři i muzikanti, tak především lidé ze škol, závodů z celé republiky, kteří chtějí, aby za nimi někdo přijel, vysvětlil jim, co se v Praze děje, a seznámil je s důležitými prohlášeními. Nejvytíženější jsou samozřejmě herci známých tváří.

Jak dopadají takové návštěvy?

Většinou se stává, že na místě nejsou vpuštěni do objektu, a tak se s nimi dělníci z fabrik i studenti a ostatní scházejí venku.

MF, 25. 11. 1989.

Tribuna národa v divadlech (prozatím bez Národního)

V pondělí se dohodli ředitelé pražských divadel na společně vyhlášené týdenní stávce, která je podporou stávkujícím studentům. Do pondělka bylo rozhodnutí na každém z ředitelů, jak pražských, tak mimopražských scén. Jednotlivá divadla nabídla ovšem divákům ve svých prostorách alternativní program: diskusi. Ředitel Národního divadla J. Pauer však rozhodl, že budovy ND zůstanou uzavřeny. Na náš včerejší dotaz, bude-li tomu tak i nadále, odpověděl dr. Kuneš, že rozhodnutí stále trvá, neboť jde o historicky cenné budovy a v jejich interiérech je řada umělecky cenných předmětů a že mají špatné zkušenosti z nedělního odpoledne s mladými lidmi s trikolórou bez vstupenek.

Dramaturg Divadla na Vinohradech Jan Vedral nám o pondělním večeru sdělil, že byla připravena dekorace na Mistra a Markétku, která se staví tři hodiny, protože zaměstnanci divadla čekali, že do pondělního večera budou splněny požadavky, které si studenti a umělci kladou. Leč nestalo se tak a lidé přicházející do divadla byli informováni o tom, že mohou vrátit lístky. Ale naopak zájemců o vstup do divadla bylo víc než vstupenek. Pro ty, na něž se nedostalo, byl umožněn poslech diskuse ve foyeru z reproduktoru. Sami herci pomáhali uvaděčkám s pořadatelskou službou. Na jeviště se dostavil celý soubor včetně technických pracovníků a kromě obou provolání bylo čteno i stanovisko ZO ROH a ZO KSČ Divadla na Vinohradech. Píseň o svobodě z Mistra a Markétky a spontánně zazpívaná hymna ukončila vzájemnou důvěrou naplněné setkání.

V Realistickém divadle Zdeňka Nejedlého v Praze se v pondělí také ujali mladší herci uvaděčského povolání a diváci, na něž se nedostalo, byli pozváni na příští den. Důstojný dialog, jak nazvala diskusi v sále Alice Šimonová, trval do tři čtvrtě na deset, zúčastnili se ho nejen zástupci různých pracovišť, kteří podpořili divadelníky v jejich postoji, ale také jeho zástupce PEN klubu spisovatelka Jana Červenková. Jako očitý svědek vystoupila studentka medicíny. V Realistickém se ovšem nehrálo ani dopoledne, kdy byla plánována Maryša, a diskuse se tak zúčastnili studenti ze střední grafické školy v Hellichově ulici i s pedagogickým sborem.

Herci Městských divadel pražských přišli sami do redakce vyprávět, jak vypadaly diskuse v Rokoku a v Divadle ABC. J. Adamová a S. Májová hovořily o vysoké úrovni otázek diváků a jisté rozpačitosti samotných herců, kteří byli někdy až zaskočeni. Panovala tam výborná atmosféra, nedošlo k žádným provokacím, všichni byli velice ukázněni. M. Vašinka a V. Vydra mluvili o naplněném sále v ABC o tom, jak lidé nadšeně diskutovali a o spisovatelce Elišce Horelové, která jim přečetla svůj příspěvek k situaci. Obě divadla navštívil host z Národního divadla, kde diskuse neprobíhají – A. Švehlík.

Ve studiu Ypsilon, jak řekl jeho šéf Jan Schmid, byla atmosféra vynikající, přišli studenti vyprávět, jak vypadá stav na vysokých školách, přišli i přímí účastníci masakru, zástupci stávkového výboru z lékařské a právnické fakulty, zástupci Ob-

čanského fóra. S účastníky „bez vstupenek" si samozřejmě poradili herci sami. Rozhodně nedocházelo k nějakým nátlakům.

Rovněž tak v Divadle Na zábradlí, které má o mnoho menší kapacitu než Nová scéna či Národní, se diváci „navíc" nevnucovali. Chápali, že se na všechny zájemce o diskusi nemůže dostat. Hostem diskuse byl dramatik Václav Havel, který se tak po dvaceti letech vrátil na jeviště Divadla na Zábradlí.

Irena Gerová

SS, 22. 11. 1989

22. listopad, 19 h. – Prohlášení pražských amatérských divadelníků ke společenské a politické situaci.

Prohlášení pražských amatérských divadelníků

Dne 22. listopadu 1989 v 19.00 hodin v Malostranské besedě v Praze přijalo shromáždění pražských amatérských divadelníků, tedy lidí, kteří vykonávají nejrůznější občanská povolání, toto prohlášení:

I. Bezvýhradně se ztotožňujeme s provoláním Občanského fóra ze dne 19. 11. 1989 a plnou vahou pražského amatérského divadelního hnutí je podporujeme. Od této chvíle se považujeme za nedílnou součást Občanského fóra.
II. Plně solidarizujeme se stávkovým hnutím studentů a v souladu s jejich požadavky dále žádáme
   - aby Federální shromáždění zrušilo ustanovení Ústavy ČSSR o vedoucí úloze KSČ, které odporuje demokratickému principu řízení státu
   - aby okamžitě začaly být dodržovány mezinárodní závazky týkající se lidských práv, k nimž se ČSSR oficiálně přihlásila v Helsinkách a ve Vídni
   - aby byla bezodkladně zahájena a vedena časově neomezená všelidová diskuse o současných poměrech, která bude zahrnovat hledání východisek z katastrofální společenské, politické, hospodářské a ekologické situace
III. Vyzýváme ty pracovníky Československé televize, Československého rozhlasu a ostatních hromadných sdělovacích prostředků, kteří dosud váhají, zda mají mluvit a psát pravdu a jen pravdu, aby začali okamžitě jednat v souladu se svým svědomím a občanskou ctí.

Vyzýváme ředitele Národního divadla v Praze národního umělce Jiřího Pauera, aby otevřel všechny scény ND k občanským diskusím.

Vyzýváme své kolegy – amatérské divadelníky z celé vlasti, aby se k našemu prohlášení přihlásili, jako my se připojili ke stávkovému hnutí studentů a divadelníků a všemi nenásilnými prostředky je podpořili.

Zásadně odmítáme dosavadní řešení současné situace státními a stranickými orgány ČSSR jako nedostatečná a neuspokojivá a jsme pobouřeni právě probíhající aktivizací Lidových milicí, která zvyšuje napětí v zemi!

Zástupci pražských amatérských divadel
ANEBDIVADLO, AuDIVADLO, ANFAS, DAVID, DOSTAVNÍK, ESENCE, EKCELSTOR, HUDCI A TANCOVNÍCI, JELO, KLAKSON, KYIKA, LAMPA, LUCERNA, ONDOŇ, PARAPLE, RAMPA, R. S. VPŘED, STUDIO DIVADLA LUCERNA, TYJÁTR

Přepis tohoto prohlášení je uložen na adrese Alexej Pernica, PKS ÚKVČ, Štěpánská 61, Praha 1.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad, večer – Diskuse s občany v divadlech: E. F. Buriana, J. Wolkra, Ypsilon, S. K. Neumanna.*

LD, 23. 11. 1989.

22. listopad – Otevřený dopis pracovníků Divadla na Vinohradech předsedovi vlády ČSSR L. Adamcovi.

Vážený pan
Ladislav Adamec
předseda Federální vlády ČSSR
Předsednictvo vlády
nábř. kpt. Jaroše 4
Praha 1 – Malá Strana

Vážený pane ministerský předsedo,

velice oceňujeme Váš krok zahajující dialog se všemi vrstvami čs. veřejnosti, jmenovitě se zástupci Občanského fóra. Protože i nám leží na srdci pozitivní vývoj naší společnosti a protože nepatříme k těm, kdo se pokoušejí rozvrátit její řád a pořádek, cítíme se být k tomuto dialogu přizváni a považujeme za svou povinnost alespoň několika myšlenkami k jeho zdaru přispět.

Ve zprávě zveřejněné 21. listopadu jste nás de facto vyzval, abychom začali opět hrát. Ve svém stanovisku z 20. 11. 1989 však Vaše vláda, aniž znala výsledky šetření generálního prokurátora, vyslovila souhlas s tím, co nazýváte „opatřeními, která měla za cíl obnovit pořádek, chránit majetek a život občanů". Nenapadlo Vás, pane ministerský předsedo, srovnat průběh demonstrace, při níž bezpečnostní složky zasáhly, a těch následujících, při nichž nezasáhly, a zhodnotit, kdy tohoto cíle bylo dasaženo a kdy ne? Považujete za prozíravé setrvávat na tak evidentně chybném

stanovisku? Teď, v období přestavby, jejímž cílem mimo jiné a snad především je chyby rozpoznat a odstranit? Není právě v tom jedna z našich posledních nadějí?

Jsme čestní lidé. Je nám to opravdu nesmírně líto, ale za těchto okolností hrát nemůžeme, pane ministerský předsedo. Naše stávka vznikla na podporu studentských požadavků. Jejich jádrem bylo zjištění viníků neslýchaných událostí ze 17. listopadu a jejich spravedlivé potrestání. Vy jste nám místo toho ústy vládního mluvčího nabídli vyšetření příčin těchto událostí a uměřenosti zásahu. To není hra se slovíčky. Čeština je jazyk nádherný, ale neúprosně přesný. Předseda vlády ČSR požádal o vyšetření těchto příčin generálního prokurátora a postavil ho před patrně nesplnitelný úkol. Vyšetřit hloubku dnes očividných příčin tohoto jevu je patrně nejspíš schopna fundovaná komise sociologů a politologů, ale generální prokurátor opravdu sotva. Zato může být tím pravým mužem, který by bez pochyby dokázal vrchovatou měrou naplnit studentský požadavek po zjištění viníků a jejich spravedlivém potrestání. Je třeba mu jen jeho úkol přesně vytýčit.

Rádi bychom mu v jeho nelehkém úkolu pomohli, ale k tomu se opět necítíme být kvalifikováni my. Tak snad alespoň tím, že ho upozorníme na článek Svědectví z minulých dnů, otištěný v Lidové demokracii v úterý 21. listopadu.

Jistě chápete, pane ministerský předsedo, že bude nesmírně důležité, aby informace, kterou nám Vaše vláda předloží, byla co nejúplnější a poskytovala pokud možno vyčerpávající odpovědi na všechny otázky, které nás eminentně zajímají. Například jak vznikla dezinformace o smrti jednoho ze studentů, jejíž obětí se stal Petr Uhl, i když – a to znovu zdůrazňujeme – jsme své rozhodnutí podpořit požadavky studentů přijali a začali realizovat několik hodin před tím, než pronikla do povědomí veřejnosti, a nijak s naší stávkou nesouvisí. Vaši soudruzi z vedení strany to patrně nevědí. Bylo by v zájmu čestně vedeného dialogu, kdyby tuto nepravdu přestali šířit a uvedli věci v tomto směru na pravou míru.

Přestože si lidé, kteří formulují vládní prohlášení, nepočínali v práci s naší mateřštinou dost obezřetně, věříme – a domníváme se, plným právem, že chcete zjistit příčiny pátečních tragických událostí, a velice nás těší tento Váš zásadní a nepovrchní přístup k tak závažnému problému. Snad i Vám můžeme v této věci pomoci. Upozorňujeme Vás na vystoupení ministryně školství v televizních Aktualitách 22. listopadu, které Vám při pozorném posouzení může poskytnout cenný materiál k přemýšlení. Paní dr. Synková se v něm obrátila na naši mládež s výzvou, aby si vážila socialismu, pro který jejich otcové a dědové pracovali celý život a který přinesl mnoho kladných výsledků a bohužel i chyb, o kterých víme. Nemyslíte, pane ministerský předsedo, že tu odkryla jednu z těch podstatných příčin? Není třeba se zamyslet nad tím, že poté, co byl před jedenačtyřiceti lety vybojován socialismus, který se brzy zvrhl v stalinismus a v 70. letech ve stagnující brežněvismus, jste se už žádné další generace nepotřebovali ptát, jestli v něm chce žít? Nezbavovalo Vás to povinnosti učinit ho pro každou další generaci tak přitažlivým, aby v něm i ona svobodně a dobrovolně chtěla žít? Aby si ho svobodně zvolila tak, jako jste si ho svobodně zvolili vy? Nebylo to jedním ze zdrojů těch chyb, o kterých dnes víme a které nás dnes dovedly až k tomu, že lásku k socialismu musíme vtloukat našim

dětem do hlavy obušky? Pane ministerský předsedo, nebijte nám naše děti za něco, za co ony nemohou. To není spravedlivé. S tím nemůžeme souhlasit. Jsou to naše děti, a má-li někdo to pochybné právo bít je, jsme to jen a jen my a každý jen to své. To právo je nezadatelné, to si nedáme vzít.

Druhý nejpodstatnější společný jmenovatel všech rezolucí, k nimž jsme se připojili, byl požadavek pravdivé informovanosti československé veřejnosti. Od té doby, co jsme jej vznesli, se mnoho změnilo. Většina tisku dnes informuje skutečně objektivně. Jen tiskový orgán strany, které jste členem a který můžete ovlivňovat, a sdělovací prostředky, podléhající přímo Vaší vládě, totiž Československá televize a Československý rozhlas, tu dosud činí neblahou výjimku. Pod pojmem pravdivé informovanosti si totiž nepředstavujeme o kousek víc pravdy než včera, nýbrž pravdu celou. Staří Římané měli jednu hluboce demokratickou zásadu: Audiatur et altera pars. – Budiž slyšena i druhá strana. To je podle našeho přesvědčení jediná cesta, jak se přiblížit k celé pravdě. Přece si nemyslíte, že jste ministerským předsedou národů nesoudných lidí, neschopných rozpoznat, kde je pravda. S takovými národy by byla každá přestavba předem odsouzena k neúspěchu. Domníváme se, že byste předsedou vlády takových národů ani nechtěl být.

Nevíme, jste-li informován o tom, jak naše stávka probíhá. Že krom toho, že nehrajeme svá večerní představení, plníme všechny své pracovní úkoly a že jsme se všechna zameškaná představení zavázali nahradit ve svém volném čase, o vánočních svátcích. Jistě Vás nemusíme ubezpečovat o tom, že jsme vášnivými odpůrci jakékoliv formy konfrontace. Ale svou termínovanou stávku, jak teď snad chápete, prozatím nemůžeme předčasně ukončit. Jsme lidé čestní. Možná, že je to jediný předběžný vklad do dialogu, do něhož jste se uvolil s námi vstoupit, ale můžete s ním počítat.

Zveme Vás dnes večer co nejupřímněji k nám do divadla a zároveň prosíme, abyste tento dopis považoval za otevřený.

Pracovníci
Divadla na Vinohradech
Tomáš Töpfer
předseda stávkového výboru

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručními podpisy.

22. listopad – Ustavení Občanského fóra v Divadle S. K. Neumanna, které je totožné se stávkovým výborem a k němuž se zatím připojilo 72 pracovníků divadla.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu

22. listopad – Prohlášení odborářů Městských divadel pražských distancující se od stanoviska předsednictva ÚRO.

Prohlášení předsednictva ÚRO z 22. 11. 1989 neodpovídá cítění řadových členů ROH. Toto prohlášení se záměrně distancuje od skutečných problémů a popírá stále proklamovanou solidaritu s pokrokovou studentskou mládeží a podporu těsného spojení umělců s pracujícími.

Členové předsednictva ÚRO jako volení zástupci členů ROH by měli vyjadřovat vůli těchto členů a jejich přání demokratického řešení vzniklých problémů. V požadavcích studentů, umělců a dalších pracujících nevidíme žádný útok proti socialismu, ale naopak snahu po urychlení přestavby a demokratizace společnosti. Řešení problémů není jejich přehlížením ani zastrašováním a nátlakem.

Žádáme o pravdivé a úplné informování o současném dění na stránkách odborářského tisku.

Oceňujeme přístup předsedy federální vlády s. L. Adamce k řešení vzniklé situace navázáním dialogu s Občanským fórem a žádáme, aby i zástupci odborů zaujali konstruktivní postoj.

Odboráři Městských divadel pražských

HÚ ČSAV, Sbírka L, xeroxová kopie.

22. listopad, 14.30 – Aktiv všech pracovníků Národního divadla, na němž byla vyjádřena nedůvěra řediteli J. Pauerovi, který nesouhlasí se zpřístupněním budov Národního divadla k diskusi a dialogu veřejnosti. Večer se před Národním divadlem shromáždili občané a zástupci uměleckého kolektivu je seznámili se svými stanovisky.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Otevřený dopis pracovníků Národního divadla předsedovi vlády ČSSR Ladislavu Adamcovi.

Vážený soudruhu předsedo,

dne 19. 11. 1989 jsme se na základě událostí ze 17. 11. 1989, odehrávajících se v těsné blízkosti budov ND, a na základě výzvy českých divadelníků přihlásili k týdenní protestní stávce, to jest k rozhodnutí týden nehrát na scénách ND a místo toho seznamovat obecenstvo s naším stanoviskem a nabídnout prostory hlediště budov k veřejné diskusi. Toto rozhodnutí se uskutečnilo pouze v čase odpoledních představení na NS a historické budově ND dne 19. 11. a mělo důstojný průběh. Z rozhodnutí ředitele ND byly však budovy ND od večera 19. 11. 1989 pro obecenstvo uzavřeny a přes veškeré snahy ze strany souboru činohry nebyly do dnešního dne zpřístupněny divákům. Proto členové činohry ND využili nabídky ostatních praž-

ských divadel, aby seznámili diváky se stanoviskem pracovníků ND z jejich scén. I když je možné připustit, že vzhledem k možným provokacím bychom se otevřením historické budovy ND vystavili určitému riziku (není-li vedení Národního divadla schopné bezpečnost budovy zajistit), trváme na otevření budovy Nové scény k zveřejnění našich stanovisek, abychom tím naplnili usnesení souboru činohry ze dne 19. 11. 1989, případně nabídnout prostory Nové scény k veřejné diskusi, jejíž organizaci bychom zajistili.

Vážený soudruhu předsedo, ocitli jsme se v situaci vážné společenské krize. Příčiny této krize nejsou pouze v událostech ze 17. 11. 1989, ale v dlouhodobě narůstajících a neřešených krizových jevech této společnosti. Máme-li z této krize nalézt východisko, je třeba pojmenovat a řešit příčiny této krize. Proto se na Vás obracíme s těmito požadavky:

1. Provést důkladnou analýzu událostí, které předcházely vstupu vojsk Varšavské smlouvy v r. 1968, a událostí následujících, a podílu konkrétních lidí, kteří byli bezprostředně spojeni s přípravou intervence pěti států Varšavské smlouvy a kteří nesou plnou odpovědnost za mnohaletou devastaci všech oblastí společenského života u nás. Pokud nebude k těmto událostem vyřčeno konkrétní slovo, budou jakékoli snahy o přestavbu a demokratizaci naší společnosti slovy prázdnými, kterými není možno nikoho získat a přesvědčit pro opravdovou přestavbu a demokratizaci, ke které musí dojít.
2. Vedení dialogu, který musí být prostředkem k upřesnění pravidel uspořádání této společnosti, nesmí však být předem limitováno žádnými podmínkami a nikdo, zdůrazňujeme nikdo, z něho nesmí být vylučován. Tento dialog se musí objevit v nezkreslené podobě ve všech sdělovacích prostředích.

Nesnažíme se o vyvolávání roztržky a chaosu, nechceme proti sobě antagonisticky postavit dělnickou třídu a inteligenci, nežádáme po dělnících stávku, která by narušila naše hospodářství. V návrhu českých divadelníků ze dne 18. 11. 1989 jde pouze o manifestační akt generální stávky dne 27. 11. 1989 v čase 12.00–14.00, která má projevit postoje celé naší společnosti. Předem odmítáme jakékoli snahy označit naše počínání za antisocialistické, ovlivněné nepřátelskými živly, naopak naší snahou je hledání společných východisek z této složité a těžké situace. Oceňujeme kroky, které jste zejména Vy a s. Mohorita podnikli k řešení této situace, oceňujeme Váš dialog se zástupci Občanského fóra, jehož myšlenky souhlasí s našimi požadavky, a věříme, že společně nalezneme východiska z této krizové situace.

Pracovníci Národního divadla

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie.

22. listopad – Osobní prohlášení herce J. Kemra, adresované dělníkům.

AMP, SPŠ Na Třebešíně.

22. listopad – Prohlášení Svazu českých skladatelů a koncertních umělců, přijatá na mimořádném zasedání předsednictva Svazu. Žádá prošetření událostí 17. listopadu a přihlašuje se k přestavbě na bázi socialismu bez monopolní totalitní moci.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Prohlášení členů České filharmonie. Vyslovili se proti násilí a bezpráví a na protest přerušují veškerou koncertní činnost. Staví se za prohlášení a požadavky studentů, herců, Svazu skladatelů a OF.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Prohlášení pracovníků Československého státního souboru písní a tanců o politické situaci.

Prohlášení Pracovníků ČSSPT

Pracovníci Československého státního souboru písní a tanců, znepokojeni vývojem politické situace v Praze a celém státě, se připojují k prohlášení studentů pražských vysokých škol, divadelních a filmových umělců a novinářů, k provolání ÚV SSM a ostatní veřejnosti. Odsuzují brutální zásah pořádkových sil proti pokojné demonstraci ze dne 17. listopadu 1989, žádají o řádné vyřešení a potrestání viníků a současně záruky, aby se podobné zákroky v budoucnu již neopakovaly.

Nesouhlasí s hodnocením současné celkové situace, tak jak je přednesli předsedové federální vlády, české a slovenské vlády, předsedkyně Svazu žen, představitelé ÚRO a generální tajemník ÚV KSČ S. Miloš Jakeš. Příčinu současných událostí shledávají v dlouhodobém podceňování, přehlížení a nezveřejňování nahromaděných společenských problémů. Žádají o pravdivé, objektivní a úplné informace ve všech sdělovacích prostředcích.

Východisko ze současné krizové situace vidí v neprodlených změnách vedoucích k opravdové demokracii, zejména v umožnění plurality názorů, svobody shromažďovací, spolčovací a petiční, osvobození politických vězňů, dalších, které jsou uvedeny a formulovány ve výše uvedených prohlášeních, s nimiž se ztotožňují.

Generální stávku 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 hodin podpoří.

Taneční skupina
Cimbálová hudba
Dechová hudba
Technická skupina
Administrativa

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad – Stanovisko členů Filmového symfonického orchestru k politické situaci.*

SS, 23. 11. 1989.

22. listopad – Prohlášení pracovníků Filmového studia Barrandov o podpoře Občanského fóra a připojení se ke generální stávce dne 27. listopadu.

Provolání pracujících filmového studia Barrandov

My, pracovníci Filmového studia Barrandov činíme toto prohlášení:

1. Svými podpisy se připojujeme k provolání „Občanského fóra" ze dne 19. listopadu 1989.
2. Na podporu těchto požadavků vstupujeme dne 27. listopadu 1989 do celodenní stávky.
3. Na podporu stávky českých herců se zavazujeme nevyzývat herce ke spolupráci do 27. 11. 1989 včetně.
4. Žádáme, aby toto naše provolání a provolání „Občanského fóra" bylo společně a neprodleně zveřejněno ve sdělovacích prostředcích.

Současně vyzýváme všechny občany ČSSR k podpoře „Občanského fóra" a generální stávky dne 27. 11. 1989.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad – Informace Svobodného slova o mimořádné schůzi výboru Svazu českých spisovatelů.*

Spisovatelé k situaci

Praha (zč) – Na mimořádné schůzi se včera sešel v Praze výbor Svazu českých spisovatelů, aby projednal a přijal stanovisko k událostem 17. listopadu v našem hlavním městě a současné situaci. Naprostou většinou odhlasoval výbor SČS stanovisko, z nějž vyjímáme:

„Hluboce prožíváme události těchto dnů a znepokojuje nás vyhrocující se polarizace společenských tříd a vrstev, která hrozí přerůst v nejzávažnější společenský konflikt a na mnoho let poškodit duchovní a materiální hodnoty našich národů. Brutální čin pořádkových sil proti pokojné demonstraci studentů v očích naší veřejnosti a i světové zdiskreditoval politiku současného vedení strany a státu, politiku přestavby a demokratizace společnosti. Podporujeme požadavky, aby byly volány k odpovědnosti a odvolány z funkcí ty osoby, které daly příkaz k tomuto nesmyslnému zákroku a zároveň žádáme, aby byla přijata zákonná opatření, která by již nedovolovala zneužití mocenských prostředků. Požadujeme zásadní změnu politické etiky, v níž je nutné zříci se praktik represí a přejít od argumentů síly k síle argumentů."

Po skončení jednání hovořili s přítomnými novináři někteří členové výboru SČS. Básník a dramatik zasloužilý umělec J. Žáček řekl například: „Léta slýcháme, že mládež je budoucností národa. Je tragédií, že naděje a budoucnost národa byla masakrována policejními obušky ..."

SS, 23. 11. 1989.

22. listopad – Stanovisko mimořádné schůze výboru Svazu českých spisovatelů. Odsuzuje se v něm zákrok pořádkových sil 17. listopadu a považuje dialog za cestu k překonání společenskopolitické krize. O zasedání informovali novináře J. Žáček a P. Skarlant, přičemž zdůraznili vysokou kulturu mladých lidí. Předseda Svazu českých spisovatelů M. Válek se vyslovil pro uvážlivý postoj, ale i pro nutná zásadní nová stanoviska a kádrové změny. Toto prohlášení bylo poskytnuto pouze Rudému právu, což vyvolalo projevy nedůvěry.

Předsednictvo proto odstoupilo a byl svolán mimořádný sjezd.

Kmen 1989/49

22. listopad – Rozhovor Svobodného slova s Martou Kubišovou.*

POMOHLI MI LIDÉ

Chvilka s Martou Kubišovou

Marta Kubišová, pár minut poté, co zazpívala z balkónu budovy, kde sídlí Melantrich a má redakci náš list, státní hymnu, nám v kulturní rubrice o patro výš jen vydýchla: „Já tomu nevěřím, prostě tomu nemůže věřit, co se to všechno dneska stalo ..."

Ale stalo se. Po letech se v úterý Marta Kubišová představila znovu tak velikému kruhu posluchačů. A při jaké příležitosti!

„Tolik publika jsem opravdu ještě nikdy neměla. Ani tehdy, před těmi dávnými dvaceti lety."

Jak jste je prožila?

„Pracovala jsem, vychovávala Kateřinu, to je má dcera, je jí deset a půl. A díky jí jsem mohla ta léta prožít užitečně a vyrovnaně. Učila jsem ji zpívat lidové písničky (stejně ale má z hudebky dvojku). A povím vám, že ohromně mi pomohli lidé. Chovali se fantasticky. Ti známí i ti zcela cizí. Posílali dárky, byli vlídní."

A jací se vám zdají lidé dnes?

„Jsou fantastičtí. Ti mladí i ti staří. Pozorovala jsem je už v pondělí. A ti mladí byli perfektní. Vtipní, kultivovaní, ani jedno hrubé slovo nepadlo. Byli bez chyby.

Je to ohromná náplast na všechny bolesti a ústrky – vědět, že jsou takoví. Tohle my strašně potřebujeme."

Zazpívala jste v Ypsilonce, teď jste zpívala hymnu. Budeme vás slýchat nyní častěji?

„Rozhodně jsem nepočítala, že bych se vrátila ke zpívání. Spíš stále oprašuji svoje staré písničky. Ale lidé opravdu ohromně reagují, jako by ani těch dvacet let neexistovalo. Snad je tedy něco před námi. Například jsem ‚povolená' na prosincové vystoupení s Vladimírem Mertou a Michaelem Kocábem – ale to víte, budoucnost se teprve ukáže. To, co se v poslední době dovídám z dopisů lidí, mně potvrdilo, že asi tak ohromné sympatie a takovou podporu bych nejspíš neměla, kdybych za sebou měla nepřerušenou kariéru. Chtěla bych, abych se všem těmto skvělým lidem uměla odměnit. Zpíváním, já vím. Aby bylo dobré a aby mi ho věřili."

(šv + yst)

SS, 23. 11. 1989.

22. listopad – Výzva přípravného koordinačního centra občanské aktivity ČSAV, aby se pracovníci Akademie věd připojili k požadavkům Občanského fóra a ke generální stávce 27. listopadu.

Prohlášení přípravného koordinačního centra občanské aktivity ČSAV

Dne 22. listopadu 1989 se ustanovilo koordinační centrum občanské aktivity pracovišť Akademie věd. Centrum se přihlašuje k požadavkům Občanského fóra a vyzývá všechny pracovníky ČSAV a ostatních vědeckých pracovišť, aby se k těmto požadavkům připojili.

Dále vybízí všechny pracoviště ČSAV, která tak doposud neučinila, aby se v pondělí 27. 11. připojila k vyhlášené generální stávce.

Za správnost znění: Martin Profant

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

22. listopad – Stanovisko kolegia předsedy ČSAV k situaci ve společnosti a naléhavým úkolům vědy.

Stanovisko kolegia předsedy Československé akademie věd

Přijali jsme s ulehčením zprávu našich nejvyšších stranických a státních představitelů, že vyvodí příslušné důsledky ze zákroku bezpečnostních sil u příležitosti manifestace vysokoškolských studentů dne 17. listopadu t.r.

Takový zákrok, který je v rozporu s platnými našimi zákony i s našimi zvyklostmi, diskredituje naše socialistické zřízení a narušuje proces přestavby naší společnosti, iniciovaný a vedený KSČ, na kterém se ČSAV účastní od samotného jejího počátku.

Naše věda je v tomto případě primárním poznatkovým zdrojem přestavby, využitelným a využívaným jak pro vnášení zásadních inovací do našich výrob, tak pro řešení celospolečensky důležitých problémů, ať jde o ekologii nebo ekonomický a sociální rozvoj naší společnosti. Naše věda přestavbě poskytuje i teoretické podklady ke zpřesnění zákonodárství naší země, odpovídajícímu potřebám rozvoje moderní socialistické společnosti 90. let našeho století. To v tomto případě znamená zákonodárství, které přesně vyjadřuje vztahy státu k občanu a občana ke státu, které vymezuje přesně otázku lidského práva, občanského práva, povinnosti občana ke společnosti a společnosti k občanu a dnes a do budoucnosti také i povinnosti společnosti k lidskému rodu a k biosféře naší planety.

Jsou to úkoly nesmírně složité a mnohé z nich jsou nejen pro naší vědu, ale i pro celosvětovou vědu zcela nové. To proto, že si jejich řešení vyžaduje současně i aplikaci pohledu v širších mezinárodních souvislostech, vyplývajících ze současné neutěšené globální situace lidstva a Země.

Věda nemůže dělat zázraky tam, kde vládne nepořádek. K její soustředěné práci a k její celospolečenské výslednosti je zapotřebí tvůrčí atmosféra v celé společnosti, která nikdy nemůže vyrůst z chaosu, ale z vnitřní, přirozené, ekonomicky i mravně stimulované disciplíny celé společnosti a každého z nás. Právě k takové přirozené a uvědomělé disciplíně má vést demokratizační proces, který v tomto smyslu se stává přímo nejen nástrojem, ale hlavním cílem přestavby. A právě takto pojímanému demokratizačnímu procesu v naší společnosti nemohou prospívat emoce, ale jen rozumové uvažování, bez kterého se neobejde konkrétní řešení žádné z palčivých otázek dneška, jak u nás, tak ve světě.

Proto právě potřebujeme dnes k naší práci a v naší práci, všude, celospolečenskou tvůrčí atmosféru a taková může vyrůst jen z dialogu, schopného sjednocovat si názory kdy, kde a jak v přestavbě optimálně postupovat a také kdo, co má řešit a za co nese osobní zodpovědnost, vyplývající přirozeně ze svěřených kompetencí. Jen takový soustavný a soustředěný dialog může navodit dnes tak potřebnou jednotu všech pracujících v moderní socialistické společnosti, ve které dělník, rolník, hospodářský pracovník, učitel, technik, umělec a vědec jsou rovnocennými a vzájemně užitečnými partnery v celospolečenské práci, jejíž materiální a nemateriální hodnoty představují ve svém souhrnu kulturu národa a společnosti v tom nejširším smyslu.

Přitom, velmi vážně, musíme naslouchat hlasu naší mladé generace a na něj také konkrétně odpovídat, neboť mládí vždy bylo a bude svým neotupeným citovým vnímáním a bez dosud navozených životních stereotypů zrcadlem ve společnosti.

Přestavba je proto cesta k mezinárodní soutěži v kvalitě. Je mravní povinností naší mládeže se na tuto úlohu také odpovědně odborně připravovat. V tom smyslu je dnes více než kdy jindy naší povinností celé naší mladé generaci přibližovat poslání vědy v naší společnosti jako integrální kulturní komponenty, jako rozumový pól kultury, který pro člověka, pro společnost a pro přírodu zůstává vždy planě němý bez úzkých vazeb na ten druhý pól lidské kultury, který představují její mravní a citové hodnoty a schopnost vnímat krásu. To je zapotřebí dnes proto, že konec tohoto století se svými vážnými globálními problémy a celé příští století si vyžadují

kvalitativně nový duchovní rozměr člověka, majícího úctu ke všem kulturním kořenům lidského rodu.

Přímo v této souvislosti nám všem může být také dobře užitečná rada, vyřčená již před 2 000 lety básníkem Horatiem, že „v situacích vyhrocených je zapotřebí si zachovat mysl v rovnováze, oproštěnou od unáhlených činů". Jen tak může dialog v naší společnosti také plnit svoje pravé poslání, tj. být základnou tvůrčí soustředěné práce nás všech a všude, která je tím hlavním předpokladem k zajištění sociálně ekonomického a duchovního pokroku naší socialistické společnosti.

akademik Josef Říman, předseda ČSAV, v.r.
akademik Stanislav Kubík, místopředseda ČSAV, v.r.
akademik Vlastimil Baruš, místopředseda ČSAV, v.r.
akademik František Valenta, místopředseda ČSAV, v.r.
akademik Václav Bucha, místopředseda ČSAV, v.r.
akademik Karel Martinek, vědecký sekretář ČSAV, v.r.
člen korespondent ČSAV Jaroslav Němec, člen prezídia ČSAV, v.r.
Ing. Miroslav Havel, CSc., ředitel úřadu prezídia ČSAV, v.r.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

22. listopad – Prohlášení pracovníků Archeologického ústavu ČSAV na podporu stávkujících studentů a k současné společenské krizi.

Prohlášení

My, pracovníci ARÚ ČSAV Praha, se plně ztotožňujeme se stanoviskem a požadavky stávkujících studentů, tlumočený v prohlášeních vysokoškolské rady a ÚV SSM. Vyzýváme příslušné orgány, aby se vážně zabývaly požadavky, přednesenými představiteli Občanského fóra. Nesouhlasíme se stanoviskem federální vlády ČSSR, národních vlád ČSR a SSR a předsednictva ÚV KSČ z 20. 11. 1989 k událostem 17. listopadu 1989.

Vyslovujeme přesvědčení, že současná hluboká krize, do které se naše společnost dostala, není pouze výsledkem výbuchu oprávněného rozhořčení nad brutálním zásahem pořádkových sil proti manifestantům 17. listopadu 1989. Stala se zákonitým vyústěním dlouhodobého ignorování objektivně existující situace a trvalého odmítání realizace dialogu vedením KSČ a státu. Pouhé přislíbení dialogu nemůže být zárukou k nápravě zhoubného stavu společnosti.

Protože již několikrát byla naše společnost zklamána sliby politických reforem, dialogu a zlepšení politického klimatu, je pochopitelné, že nenalézá jinou cestu

k vyjádření svého postoje k současné situaci než generální stávku, která se má uskutečnit 27. 11. 1989.

Projednáno a schváleno dne 22. 11. 1989 na schůzi pracovníků ARÚ ČSAV Praha.

L.S.: org. číslo 23-0061-3101
ZO ROH – Odborový svaz pracovníků
školství a vědy
závodní výbor
Archeologický ústav ČSAV
Letenská 4 – 118 01 Praha 1
1 nečitelný podpis

L.S.: nečitelné razítko
1 nečitelný podpis

L.S.: Za ZO KSČ
Základní organizace
Komunistické strany Československa
Archeologický ústav ČSAV
obvod Praha 1
1 nečitelný podpis
Za vedení ústavu
L.S.: Československá akademie věd
Archeologický ústav
118 01 Praha 1, Letenská 4
(1)
1 nečitelný podpis

HÚ, Sbírka L, dopis, xeroxová kopie strojopisu s razítky a vlastnoručními podpisy.

22. listopad – Dopis pracovníků Fyzikálního ústavu ČSAV, pracoviště Cukrovarnická 10 k prohlášení vlád ČSSR, ČSR a SSR.

Vážení soudruzi,
obracíme se na Vás u vědomí vypjaté situace s tím, že by podle našeho názoru přispělo k uklidnění veřejnosti, kdyby vlády ČSSR, ČSR a SSR vydaly nové prohlášení, v němž by se kategoricky distancovaly od použití mocenských prostředků k řešení politické situace.

Slib v tomto smyslu učiněný předsedou vlády ČSSR vítáme, nicméně soudíme, že naprosto nedostačuje, protože dosud platné prohlášení vlád z 20. 11. 1989 použití síly nevylučuje!

Dále od Vás požadujeme čestný a otevřený dialog s Občanským fórem a všemi, kteří o dialog usilují.

Pouze vláda, která bude výsledky tohoto dialogu plně respektovat, může počítat s naší podporou!

pracovníci FZÚ ČSAV,
pracoviště Cukrovarnická 10,
Praha 6, 160 00

Hlasování se zúčasnilo 243 pracovníků, z nichž 233 souhlasilo s uvedeným prohlášením, čtyři byli proti a šest se zdrželo hlasování.

Za správnost: RNDr. Jan Fábry, CSc.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku s vlastnoručním podpisem.

22. listopad – Prohlášení ZO ROH Matematického ústavu ČSAV k současné politické situaci.

Klademe si spolu se statisíci účastníků spontánních demonstrací otázku, proč muselo dojít k tak hluboké krizi naší společnosti ve všech oblastech. Považujeme to za výsledek absence demokratické kontroly moci. Prohlášení všech tří vlád ze dne 20. 11. 1989 nejsou adekvátní vzniklé situaci a návrhy v nich obsažené nepřinášejí řešení současné krize.

V této situaci požadujeme především okamžité odstoupení všech politiků zodpovědných za současný stav naší společnosti. Jejich setrvávání ve funkcích současnou krizi zhoršuje. Považujeme za nezbytné okamžité zahájení svobodného celonárodního dialogu bez předběžných podmínek o všech příčinách krize a východiscích z ní. K tomu je nutné zajistit plnou informovanost a možnost vstupu do masových sdělovacích prostředků zástupcům veřejnosti a formujících se občanských iniciativ. Jsme solidární se stávkovým hnutím studentů, podporujeme stanovisko sekretariátu ÚV SSM z 20. 11. 1989 a požadavky Občanského fóra, tj. aby odstoupili ze všech funkcí ti členové předsednictva ÚV KSČ, kteří jsou bezprostředně spojeni s přípravou intervence pěti států Varšavské smlouvy v roce 1968, aby odstoupil první tajemník MV KSČ v Praze Miroslav Štěpán a federální ministr vnitra František Kincl, aby byla ustavena komise se zástupci Občanského fóra pro vyšetření zásahů proti pokojně manifestujícím občanům a aby byli propuštěni všichni vězňové svědomí.

Toto stanovisko doplňuje prohlášení přijaté členskou schůzí ZO ROH Matematického ústavu ČSAV dne 20. 11. 1989.

L.S.: Org. číslo 23-0047-3101
ZO ROH – Oborový svaz pracovníků školství a vědy
Závodní výbor
Matematický ústav ČSAV
Žitná 25 115 67 Praha 1

ZO ROH Matematického ústavu ČSAV
1 nečitelný podpis

Archiv KC OF, dopis, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

22. listopad – Prohlášení pracovníků Orientálního ústavu ČSAV k politickému dění v Československu.

Prohlášení pracovníků Orientálního ústavu ČSAV

My, pracovníci Orientálního ústavu ČSAV, cítíme povinnost vyjádřit se k současné mu politickému dění v republice:

1. Přihlašujeme se k textu vyhlášení Občanského fóra ze dne 19. listopadu 1989.

2. Připojujeme se k rezoluci Čs. výboru pro lidská práva a humanitární spolupráci z 20. listopadu 1989.
3. Zásadně se distancujeme od dosavadního přístupu nejvyšších stranických a státních představitelů a orgánů, neboť jimi dosud vyjadřované postoje naprosto neodpovídají závažnosti situace. Odmítáme jimi zkreslované hodnocení celkové situace, omezující projevy nespokojenosti výhradně na specifickou část společnosti (studentstvo a umělce).
4. Zásadně odmítáme postoje těch sdělovacích prostředků, které degradují projevy masové nespokojenosti na kriminalitu a výtržnictví, manipulaci ze zahraničí a nepřátelství k socialismu. Cítíme se být poctivými občany tohoto státu a podobnými argumenty je urážena naše občanská důstojnost.
5. Odmítáme demagogii, rozšiřovanou zejména částí stranického tisku, jejímž cílem je vytvořit bariéru mezi inteligencí a ostatními pracujícími, zejména dělníky. Je i v zájmu dělnické třídy, aby reformy byly provedeny.
6. Základní organizace ROH Orientálního ústavu ČSAV se zásadně distancuje od prohlášení předsednictva ÚRO ze dne 21. listopadu 1989.
7. Cítíme se odpovědni ke svému oboru a svou prací budeme usilovat o plnění svých občanských, pracovních i odborných povinností.
8. Oceňujeme postoje a postup studentů, který dokazuje politickou vyspělost a zralost naší mladé generace a plně podporujeme stávku, stanoviska a požadavky studentů a umělců i ostatních skupin občanů, kteří aktivně vyjadřují nesouhlas s dosavadní politikou KSČ a vlády.
9. Na podporu tohoto prohlášení jsme připraveni k manifestačnímu přerušení práce dne 27. listopadu 1989 mezi 12.00–14.00 hodin.

Mimořádné členské schůze ZO ROH Orientálního ústavu ČSAV, která se konala dne 22. listopadu 1989, se zúčastnilo 82 pracovníků a důchodců Orientálního ústavu ČSAV. S body 2–9 prohlášení souhlasilo shromáždění jednomyslně, s bodem prvním nesouhlasilo 17 přítomných, jeden se hlasování k prvnímu bodu zdržel.

89 podpisů

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy

22. listopad – Prohlášení pracovníků Pedagogického ústavu J. A. Komenského ČSAV k 17. listopadu a k situaci ve společnosti.

Pracovníci Pedagogického ústavu J. A. Komenského ČSAV, vědomi si mimořádné situace a vzhledem ke svému poslání pracovníků v oblasti výchovy a vzdělání, vyjadřují nesouhlas se zásahem pořádkových sil proti studentům na Národní třídě v Praze dne 17. listopadu 1989. Jako pedagogové si zvlášť dobře uvědomujeme, že zejména vůči mladým lidem je třeba používat jiných metod a že tvrdý zásah může velmi nepříznivě ovlivnit jejich společenské vědomí.

Souhlasíme proto s prohlášením sekretariátu ÚV SSM ze dne 20. 11. 1989

a s prohlášením Výboru pro lidská práva a humanitární spolupráci z téhož dne. Žádáme prošetření zákroku bezpečnostních složek při těchto událostech a vyvození odpovědných závěrů směřujících k obraně socialistických hodnot.

Vycházíme z toho, že přestavba naší společnosti znamená dialog všech jejích složek a že je třeba vytvářet prostor pro jeho rozvíjení na podporu demokratizačních procesů. Předpokládáme, že nejvyšší stranické a státní orgány projednají současnou situaci a vyvodí z ní konstruktivní závěry. Domníváme se, že tato situace je velmi vypjatá a její řešení politickými prostředky, což zdůrazňujeme, je v zájmu dalšího osudu naší socialistické vlasti.

Prohlašujeme, že i v této situaci bude naše pracovní úsilí takové, aby přispívalo jak k rozvíjení demokratizačních procesů přestavby, tak k soustředění na tvořivé a důsledné rozvíjení vědecké práce a plnění úkolů ústavu.

L.S.: Org. číslo 23-0071-3101
ZO ROH – Odborový svaz pracovníků školství a vědy
závodní výbor
Pedagogický ústav J. A. Komenského ČSAV
Mikulandská 5 – 118 27 Praha 1
1 nečitelný podpis

L.S.: Základní organizace Komunistické strany Československa
Pedagogický ústav J. A. Komenského ČSAV
obvod Praha 1
1 nečitelný podpis

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s razítky a vlastnoručními podpisy.

22. listopad – Stanovisko členské schůze ROH pracovníků Ústavu dozimetrie záření ČSAV k zásahu bezpečnostních složek 17. listopadu a k současné politické situaci.

Stanovisko pracovníků Ústavu dozimetrie záření ČSAV přijaté na mimořádné členské schůzi ZO ROH dne 22. 11. 1989

Odsuzujeme brutální zásah bezpečnostních složek proti pokojné studentské demonstraci 17. listopadu 1989. Žádáme ustavení nezávislé komise pro vyšetření osobní zodpovědnosti za tento postup a okamžité odvolání osob, jejichž zodpovědnost je nesporná. Stanovisko vlád ČSSR, ČSR a SSR zveřejněné 21. 11. 1989 „souhlasíme s opatřeními, která měla za cíl obnovit pořádek, chránit majetek a životy občanů" považujeme za výsměch pravdě a občanům této země.

Jsme přesvědčeni, že současnou situaci může vyřešit jedině celospolečenský dialog, jehož výsledkem musí být obnovení demokracie v Československu. Žádáme okamžité zahájení tohoto dialogu a zajištění úplné informovanosti o jeho průběhu.

Rozdělovník:
1. předseda federální vlády ČSSR, 2. ÚRO, 3. ÚVOS pracovníků školství a vědy, 4. redakce Rudého práva, 5. redakce Svobodného slova, 6. redakce Lidové demokracie, 7. redakce Práce, 8. redakce Mladé fronty, 9. vysokoškolská rada MV SSM

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad – Dopis plenární schůze ZO ROH Ústavu geologie a geotechniky ČSAV adresovaný ÚRO o politické situaci a o podpoře generální stávky.

Ústřední rada odborů
nám Ant. Zápotockého 2
130 00 Praha 3

Plenární schůze závodní organizace ROH Ústavu geologie a geotechniky ČSAV, která se sešla dne 22. listopadu 1989 v budově ústavu v Praze 8, Holešovičkách 41 se připojuje k provolání Občanského fóra ze dne 19. 11. 1989. Žádáme, aby bylo neprodleně zahájeno jednání o následujících požadavcích tohoto provolání:

1. Aby ihned odstoupili ze svých funkcí ti členové předsednictva ÚV KSČ, kteří jsou bezprostředně spojení s přípravou intervence pěti států Varšavské smlouvy z r. 1968 a kteří jsou odpovědni za mnohaletou devastaci všech oblastí společenského života u nás. Jmenovitě jde o Gustáva Husáka, Miloše Jakeše, Jana Fojtíka, Miloslava Zavadila, Karla Hofmanna a Aloise Indru. Zhoubná politika těchto lidí, kteří po léta odmítali jakýkoli demokratický dialog se společností, zcela zákonitě vyústila do hrůzných událostí posledních dnů.
2. Aby ihned odstoupil první tajemník MV KSČ v Praze Miroslav Štěpán a federální ministr vnitra František Kincl, kteří jsou odpovědni za všechny zásahy, které policie v posledních měsících provedla proti pokojně manifestujícím občanům.
3. Aby byla ustavena komise, která konkrétně vyřeší tyto zásahy, zjistí jejich viníky a navrhne jejich potrestání. V této komisi musí být zástupci Občanského fóra.
4. Aby byli okamžitě propuštěni všichni vězňové svědomí, včetně těch, kteří byli zadrženi v souvislosti s posledními manifestacemi.

Spolu s Občanským fórem se stavíme celou svou autoritou za myšlenku generální stávky dne 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 hodin, k níž vyzvali pražští vysokoškoláci. Chceme tím vyslovit podporu výše uvedeným požadavkům, o nichž chce Občanské fórum jednat se státním vedením.

Za správnost textu:
1 nečitelný podpis
L.S: Org. číslo 23-0031-3140
ZO ROH Odborový svaz pracovníků školství a vědy
Závodní výbor
Ústav geologie a geotechniky ČSAV
V Holešovičkách 41 182 03 PRAHA 8

Co:
Federální shromáždění ČSSR
ÚVOS školství a vědy
OOR-Praha 8
Občanské fórum

HÚ, Sbírka L, otevřený dopis, xeroxová kopie malotirážního tisku s razítkem a vlastnoručním podpisem.

22. listopad – Dopis Ústavu organické chemie a biochemie místopředsedovi ČSAV V. Barušovi.

Archiv FÚ, Studentské hnutí, ÚSV středoškoláků.

22. listopad – Otevřený dopis výroční členské schůze úseku ROH odboru marxisticko-leninské sociologie Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV předsednictvu ÚRO, v němž vyjadřuje nesouhlas s jeho stanoviskem k situaci.

ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE VĚD
Ústav pro filosofii a sociologii

Čechoslovackaja akademija nauk
institut filozofii i sociologii

Czechoslovak academy of sciences
Institute for fhilosophy and sociology

Jilská 1, 110 00 Praha 1 – telefon 24 18 76, 24 16 82

Otevřený dopis
Předsednictvu Ústřední rady odborů
nám. Ant. Zápotockého 2, Praha 3

Soudruzi,

výroční členská schůze úseku ROH odboru marxisticko-leninské sociologie ÚFS ČSAV zásadně nesouhlasí se stanoviskem předsednictva ÚRO k vnitropolitické situaci ze dne 21. 11. 1989. Toto stanovisko se zjevně přihlásilo k té části současného vedení KSČ a státu, které prokazuje neochotu přiznat základní příčiny současné hluboké společensko-politické krize a vyvodit z toho pro sebe patřičné závěry.

Tato krize je zcela jednoznačně výsledkem dosavadního přístupu stranických a státních orgánů k řešení celospolečenských problémů. Odmítáme názor, že při událostech 17. listopadu 1989 byla zneužita mládež skupinami nepřátelskými vůči socialismu. Plně podporujeme požadavky studentů a sekretariátu ÚV SSM ze dne 20. 11. V pondělí 27. 11. se v době od 12.00 do 14.00 hod formou protestního shromáždění připojíme ke stávkujícím. Požadujeme okamžité svolání mimořádné plenární schůze ÚRO k současné politické situaci.

Výroční členská schůze
odborového úseku
marx.-len. sociologie ÚFS ČSAV

Schváleno jednomyslně.

HÚ, Sbírka L, dopis, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad – Stanovisko komunistů a odborářů Ústavu jaderných paliv, Zbraslav.*

LD, 23. 11. 1989.

22. listopad – Stanovisko aktivu funkcionářů a vedení Výzkumného ústavu strojírenské technologie a ekonomiky k vývoji vnitropolitické situace.

CELOZÁVODNÍ VÝBOR
KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA
Výzkumného ústavu strojírenské
technologie a ekonomiky
Praha 6, Velflíkova 4

Věc: Stanovisko k vývoji vnitropolitické situace aktivu funkcionářů a vedení VUSTE

Funkcionářský aktiv a vedení ústavu projednaly na svém zasedání 22. 11. 1989 současný vývoj vnitropolitické situace. Konstatují, že jeho příčiny jsou hluboké a dlouhodobé a považují postup představitelů stranického vedení za neuvážený a politicky nepřijatelný.

V této situaci funkcionářský aktiv i nadále vyjadřuje podporu demokratizaci a přestavbě, avšak:

1. požaduje zhodnocení příčin, které vedly k nastalé situaci
2. odmítá užití násilí proti pokojným demonstrantům, žádá přešetření událostí 17. 11. 1989 a přísné potrestání viníků,
3. požaduje revizi prohlášení předsednictva ÚV KSČ a předsednictva ÚRO ze dne 20. 11. 1989, které považuje z hlediska objektivní situace za neadekvátní,
4. žádá ÚV KSČ o vyvození důsledků z nastalé situace, urychlení politických reforem a odstoupení předsednictva, sekretariátu a tajemníků ÚV a MěV KSČ v důsledku nezvládnutí politické situace v zemi a hlavním městě. Obdobné změny očekáváme ve vládních a odborových orgánech.

podepsáni: Ing. Z. Kozar, CSc.(ředitel ústavu)
PhDr. A. Fišer, CSc. (předs. CZV KSČ)
za funkcionářský aktiv a vedení ústavu CZV KSČ VUSTE

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad – Tisková beseda k připravovanému 11. celostátnímu sjezdu JZD za účasti tajemníka ÚV KSČ M. Zajíce a ministra zemědělství a výživy J. Algayera.

ČTK-PR-22.

22. listopad – Stanoviska k politické situaci přijatá těmito závody: ČKD Lokomotivka, dělníků 3. provozu Motorlet, 235 pracovníků Metrostavu, 468 pracovníků k.p. Mikrotechna, pracujících závodů 08 Pražské stavební obnovy, pracujících závodů Praga, pracujících Tesly Elstroj (SS, 23. 11. 1989), zaměstnanců závodu ČKD Tatra Smichov, zaměstnanců Sigmy Modřany, odborářů Tesla Karlín, zaměstanaců ateliérů 8 Vojenského projektového ústavu, podniku Mír.

LD. 23. 11. 1989.

22. listopad – Reportáž o návštěvě redaktorů Mladé fronty v ČKD, závod Slévárny v Praze.

ZAJÍMALI JSME SE, JAKÁ BYLA VČERA NÁLADA MEZI DĚLNÍKY V ČKD SLÉVÁRNY

Skrz zeď je vidět

Ve vrátnici pražské ČKD Slévárny jsme ještě nestáli ani pět minut, když nám dva dělníci přinesli prohlášení, pod nímž se skvěly dobré tři stovky podpisů. Domnívali se, že patříme ke studentům. Omyl se vysvětlil záhy, leč na improvizované besedě, která se později rozpoutala mezi námi a dalšími dělníky ze závodu Slévárny, byli studenti a jejich stávka pochopitelně tématem dominantním.

Občas slýcháváme nebo i čteme, že dělníci nesouhlasí se studentskými požadavky a stávkami. Jaký je váš názor?

P. Šmída (30 let, předseda CZV SSM): „V našem případě to rozhodně není pravda. Již v úterý jsme svolali schůzi, na níž třiapadesát členů naší svazácké organizace odsouhlasilo provolání, v němž podpořilo prohlášení ÚV SSM. Žádáme také prošetření zásahu bezpečnostních sil. V našem usnesení se rovněž praví, že pokud vláda ČSSR nepřijme konkrétní stanoviska k našim požadavkům, připojují se členové SSM k výzvě studentů na uspořádání dvouhodinové stávky."

J. Holovský (22): „Takové zvěsti, že dělníci jsou proti studentům, šíří pouze jednotlivci. Byli jsme pobouřeni, když vystoupil v televizi jeden pracovník našeho závodu v tom smyslu, že si takového něco myslíme všichni. Proto jsme sepsali

prohlášení, v němž říkáme, že nemůžeme připustit a nepřipustíme, aby našim jménem mluvili na televizní obrazovce jednotlivci."

J. Vaška(27): „To je prostě jasné. Jsem přesvědčen, že pokud studenty nepodpoříme, je jejich věc ohrožena. I proto jsme se rozhodli, že dnes odpoledne půjdeme z Vysočan v co největším počtu s transparentem manifestovat na Václavák."

Jste v kontaktu se studenty? Mluvíte s nimi o nynější situaci?

Jan Marek (22): „Do fabrik studenty nepouštějí – a nás zase milice nepustí před bránu bez propustky. Většinou si tedy informace předáváme jen bleskově, na vrátnici nebo přes plot."

Zuzana Rohanová (29): „Daleko horší je spojení pracujících a studentů na venkově. Spousta lidí neví, o co přesně jde. Tápou. Televize ani noviny totiž neřeknou všechno."

Jiří Trnka (18): „Každý večer chodím poslouchat do Činoherního klubu a pak na DAMU. Studenty seznamuji s tím, co chystáme my – a jejich výzvy a stanoviska nosím ráno do práce."

Jan Langer (60): „Vedení se snaží stavět mezi studenty a dělníky zeď. Naštěstí je skrz ni velmi dobře vidět."

Ozývají se hlasy, že začnou stávky a doplatíme na to ekonomicky. Že stávka je krajní řešení. Co si myslíte vy?

Jan Marek: „Vím, jak se tady dělá – ty dvě hodiny fabrika vůbec nepozná. Ostatně, jsme rozhodnuti a ochotni to nahradit. A škody? Mnohem větší by byly, kdyby se nic nedělo. Ta stávka je věc politická – a změny v politice se promítnou pozitivně i v ekonomice. Můžeme jen získat."

Jiří Trnka: „I studenti chtějí případné finanční ztráty nahradit dobrovolnou pracovní směnou."

Zuzana Rohanová: „Chceme a musíme studenty podpořit. Mám spíš obavy, že nám budou bránit, až budeme chtít ven z továrny. Vedení podniku chce lidi zviklat, to je jasné. Proč by jinak zorganizovaly odbory na pondělí povinnou výroční členskou schůzi ROH, navíc s občerstvením?,"

V tisku bylo oznámeno, že se v pátek sejde zasedání ÚV KSČ. Co očekáváte od jeho jednání?

J. Marek: „Že odpoví na požadavky studentů, a tím i na naše požadavky. A to takovým způsobem, aby nemuselo dojít ke stávce."

J. Langer: „Znamená to samozřejmě, aby z vedení strany a státu odešli lidé, kteří se zdiskreditovali jak v očích mladé generace, tak nás starších. Vždyť je to smutné, když se podívám zpátky, kolik špatností se napáchalo jen za posledních dvacet let! Proto držím palce těm mladým studentům a dělníkům. A do stávky, když bude třeba, půjdu taky."

Eva Procházková, Jiří Leschtina

Archiv KC OF, originál strojopisu.

22. listopad – Stanovisko CZV výboru KSČ Dopravní podniky – Elektrické dráhy, k. p., k politicko-společenské situaci v Československu.

Stanovisko celozávodního výboru KSČ DP – Elektrické dráhy, k.p., k politicko-společenské situaci v Československu

Na základě událostí ze dne 17. listopadu 1989 a následného vývoje situace ve všech oblastech života v naší socialistické společnosti zaujímá celozávodní výbor KSČ DP – ED toto stanovisko:

1. Konstatujeme, že řešení společensko-politických problémů ze strany centrálních orgánů není odpovídající a tím dochází k vyhrocení vztahů ve společnosti a k nedůvěře v politiku KSČ.
2. Požadujeme řádné prošetření událostí v Praze ze dne 17. 11. 1989 a zveřejnění výsledků šetření včetně příčin vzniku této situace.
3. Požadujeme urychlené svolání plenárního zasedání ÚV KSČ s cílem posoudit vzniklou situaci a stanovit další postup strany k stabilizaci a demokratizaci společnosti.
4. Požadujeme svolat jednání organizací sdružených v Národní frontě, popřípadě v ostatních nově vzniklých sdruženích, respektujících ústavu v ČSSR s cílem vypracovat společný program, který by reálně řešil nahromaděné problémy společnosti.
5. Vědomi si společenského poslání našeho podniku a možných důsledků stávkového hnutí, jsme toho názoru, že jeho uplatnění neposlouží zájmům většiny našeho lidu, a proto vyzýváme všechny pracovníky podniku, aby prací vytvořili podmínky pro příznivé řešení současné situace.

Celozávodní výbor KSČ
DP – Elektrické dráhy

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad – Prohlášení zaměstnanců hotelu Intercontinental Praha, jímž se připojují k protestní generální stávce.

Prohlášení

My níže podepsaní zaměstnanci hotelu Intercontinental Praha souhlasíme a připojujeme se k požadavkům studentů a umělců. Na podporu těchto požadavků se i my připojujeme k protestní generální stávce vyhlášené na pondělí 27. listopadu 1989 od 12 do 14 hodin.

141 podpis

Archiv KC OF, dopis, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

22. listopad – Prohlášení pracovníků s. p. Konstruktiva k politické a společenské situaci.

Prohlášení

My, pracovníci státního podniku Konstruktiva Praha, vyjadřujeme svými podpisy toto stanovisko k událostem posledních dnů v naší vlasti:

- rozhodně odmítáme použití násilí při řešení současných problémů v naší společnosti. Odsuzujeme proto brutální zásah pořádkových sil při potlačení pokojné manifestace v Praze dne 17. 11. 1989,
- podporujeme požadavky stávkujících studentů vysokých a středních škol, protestní hnutí pražských umělců a ostatních občanů,
- připojujeme svůj hlas k těm skupinám občanů a jednotlivců, kteří naléhavě volají po okamžitém zahájení celospolečenského dialogu a zahájení skutečných demokratických přeměn v Československu,
- ztotožňujeme se s požadavkem na vyhlášení generální stávky na 27. 11. od 12 do 14 hodin

112 podpisů

Na vědomí: Ladislav Adamec, přeseda FV ČSSR
ing. František Kiml, PŘ Konstruktiva Praha, s. p.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

22. listopad – Stanovisko mimořádného zasedání ZV a předsedů DV ROH s.p. Křižík k událostem 17. listopadu a k situaci ve společnosti.

ZV ROH a předsedové DV ROH s.p. Křižík na svém mimořádném zasedání dne 22. 11. 1989 projednali připomínky pracovního kolektivu k událostem 17. 11. 1989 a přijali toto stanovisko: Odsuzujeme brutální zásah pořádkových jednotek při pátečním shromáždění a průvodu pražských studentů a mládeže. Jsme pro budování rozvinuté a vyspělé demokratické společnosti. Tohoto cíle však nedosáhneme bez otevřeného dialogu zejména s mladou generací. Násilí umrtvuje proces demokratizace, vyvolává v pracujících rozhořčení a odporuje principům přestavby naší společnosti. Že podobných zásahů není třeba, dokázala pokojná shromáždění naší mládeže 20. 11. 1989 a 21. 11. 1989 v Praze a dalších městech republiky. Požadujeme proto objektivní prošetření tohoto násilného incidentu a záruky, že dalšího násilí již nebude použito. Dále se zasazujeme o urychlení prací na novele zákona o spolčování, shromažďování a sdružování.

Reakce naší vlády, ÚV KSČ a ÚRO na současné dění vyvolává nedůvěru u většiny našich pracujících, kteří zásadně nesouhlasí s některými stanovisky.

V případě, že nebudou oprávněné požadavky pražských studentů řešeny, vstoupí pracovníci podniku do protestní stávky dne 27. 11. 1989.

Předseda revizní komise
1 nečitelný podpis

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

22. listopad – Stanovisko pracovníků Leteckých opraven v Malešicích k současným vnitropolitickým událostem.

Prohlášení

Prohlášení níže podepsaných pracovníků závodu LO Malešice ze dne 22. 11. 1989. Na základě událostí ve dnech 17.–21. 11. 1989 se sešli pracovníci závodu LO Malešice a k těmto událostem zaujímají tato stanoviska:

1. Zásadně nesouhlasíme se zákrokem pořádkových sil dne 17. 11. 1989 proti účastníkům pokojného studentského shromáždění.
2. Žádáme, aby byla vytvořena nestranná vyšetřovací komise za účasti zástupců československé veřejnosti včetně postižených studentů.
3. Dále žádáme o pravdivé publikování výsledků šetření a přesné a též přísné potrestání viníků.
4. Žádáme, aby byla všem pracovníkům sdělovacích prostředků dána možnost objektivně a pravdivě informovat veřejnost.
5. Vyjdřujeme plnou podporu společnému prohlášení MV SSM, MVR SSM ze dne 19. 11. 1989, předsednictva ÚV ČSS na Výboru československé veřejnosti pro lidská práva a humanitní spolupráci.
6. Nesouhlasíme s prohlášením vlády ČSSR, ČSR, SSR ze dne 20. 11. 1989 k situaci vzniklé 17. 11. 1989 v Praze.
7. Jsme přesvědčeni, že jediným východiskem ze současné situace je skutečný a otevřený dialog.
8. Plně solidarizujeme se stávkujícími studenty a divadelními umělci.
9. Požadujeme legalizaci nezávislých skupin.
10. Požadujeme zrušit vládu jedné strany.
11. Konání svobodných voleb.
12. Na podporu požadavků tohoto prohlášení jsme připraveni k manifestačnímu přerušení práce dne 27. 11. 1989 mezi 12.00–14.00 h.

152 podpisy

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

22. listopad – Stanovisko pracujících s.p. Pražské papírny, provozovna Holešovice, k současné politické situaci v zemi.

My, dělníci a pracující státního podniku Pražské papírny, provozovna Holešovice, Argentinská 40, Praha 7, vyjadřujeme tímto své stanovisko k současné politické situaci v naší republice:

1. Rozhodně odsuzujeme zákrok pořádkových sil dne 17. listopadu 1989 vůči účastníkům pokojné demonstrace, neboť tento zákrok považujeme za zcela nepřiměřený.
2. Plně podporujeme ustavení Občanského fóra čsl. veřejnosti a přejeme si, aby vládní a straničtí představitelé zahájili se zástupci tohoto fóra konstruktivní dialog, který by směřoval k rychlé realizaci v provolání uvedených požadavků.
3. Plně podporujeme Prohlášení studentů pražských vysokých škol z 20. 11. 1989 a ztotožňujeme se s požadavky, které jsou v tomto prohlášení uvedeny.
4. Prohlašujeme, že se dne 27. 11. 1989 připojíme k protestní stávce od 12 do 14 hodin. Po dobu této stávky se pracující naší provozovny shromáždí ve společenské místnosti, kde budou diskutovat o současných politických a hospodářských problémech.

64 podpisy

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

22. listopad – Prohlášení výboru ZO SSM a redakční rady podnikového zpravodaje s.p. Sady, lesy a zahradnictví Pragoflora INFO k situaci ve společnosti.

MIMOŘÁDNÉ
VYDÁNÍ!

PRAGOFLORA
INFO – 22. 11. 89
Sady, lesy a zahradnictví, státní podnik

Na společné schůzi výboru ZO SSM a redakční rady podnikového zpravodaje bylo přijato prohlášení, kterým se připojujeme k rezolucím jednotlivých provozů a pracovišť našeho podniku.

1. Souhlasíme s prohlášením skeretariátu ÚV SSM ze dne 20. 11. t.r. a rozhodně protestujeme proti brutálnímu a protiprávnímu zákroku bezpečnostních složek dne 17. 11. 1989.
2. Nesouhlasíme s prohlášením vlád ČSSR a ČSR s SSR ze dne 20. 11. t.r. a vyslovujeme nedůvěru současnému vedení státu.
3. Plně se stavíme za požadavky stávkových výborů pražských studentů a za požadavky Občanského fóra.
4. Zdůrazňujeme, že demokratický dialog je jedinou možnou cestou řešení dlouhotrvající celospolečenské krize. Odmítáme jakoukoliv formu násilí a jsme za řešení vzniklé situace pouze politickými prostředky.

5. Připojujeme se ke generální stávce dne 27. listopadu 1989 od 12 do 14 hodin.

Vítáme konkrétní návrh studentů (SEŠ Kollárova 5, Praha 8) po dobu stávky studentů k výpomoci při údržbě veřejné zeleně v našem městě. Vyzýváme všechny pracovníky podniku k odpracování

dobrovolné směny

k následným úpravám Václavského náměstí.

Informujeme Pražany, že na Václavském náměstí **nedošlo z hlediska veřejné zeleně k žádným škodám.**
Celopodnikové stanovisko bude vydáno zítra, tedy 23. 11. 1989.

výbor ZO SSM redakční rada Pragoflora INFO

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad – Stanovisko pracovníků Státní banky československé v Praze k politické situaci v Československu.

Stanovisko níže podepsaných pracovníků SBČS

1. Níže podepsaní pracovníci SBČS protestují proti brutálnímu a nesmyslnému zásahu bezpečnostních složek ve večerních hodinách 17. listopadu 1989 proti účastníkům pokojné studentské demonstrace.
2. Nesouhlasíme s vládním usnesením ze dne 20. listopadu 1989, zejména se závěrem, že zásah ozbrojených sil byl adekvátní vzniklé situaci.
3. Žádáme generální prokuraturu ČSSR, aby zajistila přešetření událostí pátečního večera, aby byli viníci potrestáni dle platných čs. zákonů a mezinárodních občanskoprávních dohod a československá veřejnost byla o průběhu šetření pravdivě informována.
4. Žádáme odstoupení těch oficiálních představitelů, kteří jsou zodpovědní za vstup vojsk Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968 a za současnou hospodářskou a politickou situaci v Československu.
5. Dále žádáme zrušení prvního článku ústavy, kde je zakotvena vedoucí úloha KSČ ve státě.
6. Žádáme zajištění svobodných voleb do zastupitelských orgánů.
7. Souhlasíme s protestní stávkou studentů vysokých a středních škol a oceňujeme přístup vedení většiny fakult ke vzniklé situaci. Zároveň chceme apelovat na svědomí těch, kteří se zatím ke stávce nepřipojili, ba dokonce brání studentům v jejich svobodném rozhodování.
8. Děkujeme hercům, že svou stávkou podpořili studenty vysokých škol, a plně podproujeme jejich stanovisko k situaci v Československu.
9. Přivítali jsme vznik nové inciativy „Občanské fórum" a vyslovujeme mu svou plnou podporu.

10. Na důkaz naší podpory těmto spontánním akcím se připojujeme ke generální stávce vyhlášené na pondělí 27. listopadu 1989 od 12 do 14 hodin.

Rozdělovník: ÚV KSČ
Předseda SBČS
CZV ROH SBČS
Občanské fórum
Redakce Lidové demokracie
Redakce Svobodného slova
Redakce Rudého práva

Archiv KC OF, dopis, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad – Dopis členů ZO KSČ Státního statku hlavního města Prahy, Závod 06 Radotín, adresovaný ÚKRK ÚV KSČ.

Ústřednímu výboru KSČ
Praha

Vážení soudruzi,

již delší dobu jsme svědky stupňující se aktivity širokých vrstev naší společnosti, vyjadřující nespokojenost s dosavadním průběhem přestavby a demokratizace.

Dosavadní postoje a stupňující se represe proti všem, kteří žádají dialog, včetně těch, kteří stojí na pozicích socialismu a jichž je naprostá většina, nesvědčí o politické prozíravosti vedení strany. Hromadící se chybná politická rozhodnutí ve svých důsledcích vážně oslabují autoritu KSČ v naší společnosti, ale i jednotu členské základny.

Proto:

1. Žádáme vyšetření a odpovídající postih osob přímo či nepřímo se podílejících na brutálním potlačení pokojné demonstrace dne 17. 11. 1989;
2. žádáme odstoupení z funkcí soudruhy Jakeše a Štěpána, kteří jako vedoucí představitelé strany nesou politickou odpovědnost za represívní akce, které pobouřily širokou veřejnost;
3. žádáme urychlené svolání mimořádného sjezdu KSČ, který by vypracoval a přijal zásady politické přestavby strany odpovídající požadavkům doby;
4. plně se ztotožňujeme se zveřejněnými stanovisky členů ÚV KSČ, soudruhů Poledníka a Mohority.

Jsme přesvědčeni, že realizace uvedených opatření je nutným předpokladem pro politické řešení současné situace, které pokládáme za nezbytné.

Pro obnovení důvěry společnosti v naši stranu, pro zajištění její skutečné, nikoliv proklamované vedoucí úlohy, je nezbytné zahájit dialog se všemi, kterým jde o socialistickou budoucnost této země. Do tohoto dialogu musí jít strana s programem odpovídajícím požadavkům doby, reprezentovaná soudruhy, kteří jsou schopni a ochotni vést ho s lidmi na závodech, pracovištích a třeba i na ulici, jak bývalo

kdysi zvykem, strana reprezentovaná soudruhy, kteří mají důvěru členské základny a jsou schopni pro tento program získat podporu společnosti.

011 ZO KSČ
Státní statek hl. m. Prahy
Závod 06 Radotín

21 vlastnoručních podpisů

Na vědomí:
ÚKRK KSČ

L.S.: Závodní organizace
Komunistické strany Československa
Státní statek hl. m. Prahy
základní organizace č. 11 – Radotín
obvod Praha 5

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručními podpisy.

22. listopad – Prohlášení pracovníků Tiskařských závodů provozy 33, 34 v Praze 2, Hálkova ul. č. 2, o souhlasu s generální stávkou. Připojeno je stanovisko ZV ROH k současným událostem.

Prohlášení

Na základě liknavého postupu vládních činitelů ve věci studentské manifestace 17. 11. 1989 se připojujeme plně za veškeré požadavky studentů.

Svou solidárnost vyjádříme 27. 11. 1989 generální stávkou od 12 do 14 hodin.

Pracující sdruženého polygrafického podniku
Tiskařské závody, provozy 33, 34 – Hálkova 2, Praha 2

Naši 1. petici jsme odeslali dne 20. 11. 1989 na:
Úřad předsednictva vlády ČSSR,
Kancelář federálního shromáždění,
Výbor čs. veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci
Stávkovému výboru vysokoškoláků
Redakci Svobodného slova

L.S.:nečitelné razítko

3 nečitelné podpisy

STANOVISKO

ZV ROH a zaměstnanců provozu 31 Tiskařských závodů Praha

Nikoli pod vlivem západních sdělovacích prostředků se plně stavíme za Prohlášení předsednictva ÚV ČSS, Stanovisko orgánů Čs. strany lidové a prohlášení sekretariátu ÚV SSM, které spojují společná palčivá témata současných dní.

Vítáme inicicativu Občanského fóra, jako mluvčího československé, demokraticky smýšlející veřejnosti.

Chápeme a podporujeme rozhodnutí MV vysokoškolských studentů a postoj divadelních umělců k zahájení stávky, jako volbu krajního prostředku k docílení tolikrát slibovaného dialogu o nezbytnosti řešení vnitropolitické situace v naší zemi.

Nesouhlasíme s Prohlášením federální vlády ČSSR i vlád ČSR a SSR, které je neobjektivním hodnocením současné situace v zemi a je pouhým politicky nezodpovědným manévrováním. Krvavý incident 17. listopadu, který co nejrozhodněji odsuzujeme, je jen vyvrcholením dlouhodobě neřešené politicko-ekonomické krize naší společnosti. Zastáváme názor, že současnou situaci může vyřešit pouze vytvoření nové vlády, jejíž členové by byli vybíráni ne podle politické příslušnosti, ale na základě odborných a morálních kvalit.

Jsme zklamáni televizním vystoupením generálního tajemníka ÚV KSČ, který dogmaticky označuje za viníka vzniklé situace jakési skupiny řízené jakýmisi centry a zcela opomíjí každodenní manifestaci názorů 150 000 ukázněných lidí.

Požadujeme:
- pravdivé a úplné informace
- svobodné a tajné parlamentní volby
- odmítnutí vedoucí úlohy jedné strany
- pluralismus
- odstranění uměle vytvářené bariéry mezi dělníky, rolníky a inteligencí.

Zdůrazňujeme naprostou nezbytnost vytvořit v naší společnosti takové společenské klima, kde každý může vyslovit beztrestně svůj názor a zahájení takového procesu skutečných politických změn, které povedou k životu v pravdě.

Na závěr oznamujeme, že 27. 11. se ve 12.00 h. připojíme ke generální stávce.

Archiv KC OF, dopis, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručními podpisy.

22. listopad – Prohlášení pracovníků Ústředního autobusového nádraží ČSAD Praha-Florenc k společensko-politické situaci.

My, pracovníci Ústředního autobusového nádraží ČSAD Praha-Florenc přítomni na dnešní směně prohlašujeme:
ztotožňujeme se s prohlášením Občanského fóra a důrazně žádáme vyšetření dramatického zásahu pohotovostního pluku VB na studentské manifestaci v Praze dne 17. 11. 1989. Dále prohlašujeme svoji solidaritu se studenty a dramatickými umělci. Toto stvrzujeme svými podpisy.

55 vlastnoručních podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

22. listopad – Prohlášení pracovníků Československé televize s požadavkem zajistit objektivní informování o současném dění v Československu.

Dodatečné prohlášení pracovníků ČST Praha a žádost vznesená na vedení ČST

a) Odvysílat materiály FAMU, Krátkého filmu a ostatní dostupné materiály (v plném rozsahu) ze dne 17. 11. 1989.

b) Široká a objektivní zpravodajství z centra hlavního města počínaje dneškem od 16.00 h.
Zveřejnění názorů a postojů představitelů nejvýznamnějších neoficiálních struktur a skupin ve formě diskusního studia vysílaného v přímém přenosu v hlavním večerním vysílacím čase.
c) Okamžité zveřejnění textů nejpodstatnějších prohlášení a petic naší veřejnosti, jako jsou: Prohlášení Občanského fóra, petic pražských studentů, divadelníků, výtvarníků, pracovníků muzeí, galerií, České filharmonie a filmu, vyhlášení pana kardinála Františka Tomáška aj. přednesené zástupci jednotlivých skupin.
d) Pravdivé a úplné informace o reakci zahraničního tisku a ostatních sdělovacích prostředků na současné dění v ČSSR.

Pokud se tak nestane v nejbližší době, cítíme jako svoji mravní a občanskou povinnost připojit se k ostatním kulturním pracovníkům a nastoupit generální stávku 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 h.
Vyhrazujeme si právo o svých postojích informovat veřejnost.

Pracovníci ČST Praha

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad – Prohlášení ZO ROH a Hlavní redakce tělovýchovy a motorismu Československé televize k situaci.*

SS, 23. 11. 1989.

22. listopad – Informace Svobodného slova o postoji čs. sportovců k současným událostem.

Výzva k čs. sportovcům

Jsem členem Klubu československých olympioniků. Reprezentoval jsem tuto zemi na mnoha mezinárodních i světových soutěžích a snažil jsem se vždy bojovat ve smyslu fair play.

Jsem pobouřen zákrokem bezpečnostních složek proti pokojné demonstraci studentů k uctění památky Jana Opletala, zavražděného fašisty před 50 lety. Tento postup Bezpečnosti je v rozporu s čestným způsobem boje a je zajisté také v rozporu se základními lidskými právy, zakotvenými ve Všeobecné deklaraci lidských práv, kde v čl. 20 se říká, cituji: „Každému je zaručena svoboda pokojného shromažďování a sdružování."

Naše vláda ratifikovala tuto smlouvu a je povinna ji respektovat. Pokud vláda dopustí porušení takové mezinárodní úmluvy a následně se zcela vědomě staví za násilí, ztrácí sama morální kredit vládnout. Dialog s obušky v ruce, ke kterému vláda přistupuje, není dialogem, ale nebezpečným monologem jedné vládnoucí

strany, který může zákonitě vést ke konfrontaci, kterou odmítám, a nesouhlasí s ní ani jedna ze zúčastněných stran.

Jsem přesvědčen o tom, že požadavky studentů, obsažené v jejich prohlášení ze dne 20. 11. 1989, jsou oprávněné. Vzhledem k tomu, že sekretariát ÚV ČSTV, ačkoliv sdružuje především mladé lidi, zaujal k událostem v Praze stanovisko doslova alibistické, obracím se na sportovce v celé ČSSR, kteří smýšlejí stejně jako já, aby vyjádřili podporu studentům.

PhDr. Josef Odložil

P.S. Během včerejška se k výzvě připojili: P. Svojanovský, O. Svojanovský (oba Vyšehrad), dr. J. Horčic (VŠ Praha), H. Turza, P. Šourek, F. Zálešák, R. Šorm, P. Toman, M. Peške, T. Vaňkát, M. Holický, Z. Fator, ing. J. Dorazil (všichni Sparta) A. Novák (Aritma), D. Budka (VŠCHT Praha)

Prohlášení Slavie

Předsednictvo Odboru přátel TJ Slavia Praha IPS vyjadřuje ostrý protest proti neadekvátnímu zásahu ozbrojených složek proti klidné, povolené manifestaci studenstva u příležitosti 50. výročí úmrtí Jana Opletala. Jménem desetitisícové členské základny Odboru přátel Slavie požadujeme důsledné vyšetření odsouzeníhodných událostí, potrestání viníků a seznámení veřejnosti s výsledky šetření. Současně se připojujeme k požadavkům vysokoškolských a středoškolských studentů a k prohlášení pražských herců a ostatních umělců, kteří vyhlašují na pondělí 27. 11. 1989 od 12 do 14 hodin generální stávku a požadují dialog na široké společenské bázi. Jsme přesvědčeni, že přísným dodržováním helsinských dohod lze nastoupit cestu skutečné demokracie, která byla v minulosti našim národům vždycky vlastní. Současně vyzýváme sportovní veřejnost i aktivní sportovce, aby vystoupili z anonymity a pomohli svým generačním příslušníkům v jejich upřímném úsilí o proměnu politických realit v Československu.

Za předsednictvo Odboru přátel Slavie zasl. umělec Ilja Prachař, předseda, Vladimír Vácha, tajemník, Oldřich Bartůněk, člen výboru.

Prohlášení Sparty

Fotbaloví hráči Sparty na své schůzi jednomyslně vyjádřili nesouhlas s brutálním zákrokem pořádkových sil při studentské demonstraci 17. 11. a rozhodli se:

„I my, sportovci, se připojujeme k výzvě studentů, ve které vyslovují požadavek o vytvoření zvláštní vládní komise, která tento zákrok vyšetří. Jsme pro navázání konstruktivního dialogu, neboť nemůžeme souhlasit s násilím, které se odehrálo v ulicích našeho města."

Toto prohlášení s kapitánem Haškem podepsali hráči Sparty a k nim se svými podpisy připojili i fotbalisté Dukly.

Z Klubu fair-play

Vedení Klubu fair play při ČSOV ve svém prohlášení vyjadřuje pobouření nad brutálním a nesmyslným zásahem jednotek ministerstva vnitra proti pokojné demonstraci mladých lidí 17. listopadu a připojuje se k žádosti na vytvoření nezávislé komise, která by tyto smutné události vyšetřila a viníky potrestala. Zdůrazňuje potřebu navázat dialog, odmítá násilí a vyzývá k diskusi a dobré vůli slyšet se navzájem. Zdůrazňuje, že tuto cestu je zapotřebí nastoupit hodně rychle.

Z ČSTV

V usnesení mimořádné členské schůze úseku č. 26 ZO ROH ÚV ČSTV (Kabinet organizace a řízení) je mimo jiné vyjádřen zásadní nesouhlas se zákrokem bezpečnostních orgánů proti pokojné studentské demonstraci v Praze dne 17. 11. 1989, který podepsaní považují za naprosto neadekvátní a politicky neuvážený. Zároveň nesouhlasí se způsobem, jakým jsou tyto události prezentovány v některých sdělovacích prostředcích, zejména Čs. televizi a rozhlase.

Za všechny podepsané úsekový důvěrník dr. Zdeněk Pavelka.

SS, 22. 11. 1989.

22. listopad – Dopis Ústřední rady Bratrské jednoty baptistů předsedovi vlády ČSSR L. Adamcovi o zásahu 17. listopadu a k situaci ve společnosti.

Ústřední rada
Bratrské jednoty baptistů v ČSSR
Předsednictvo vlády ČSSR
předseda federální vlády ČSSR
váž. pan Ladislav Adamec
Praha

Vážený pane předsedo vlády,

představitelé ústřední rady Bratrské jednoty baptistů v ČSSR se sešli dne 22. 11. 1989 v Brně k mimořádnému zasedání a vydávají toto prohlášení:

Vyjadřujeme hluboké politování nad hrubým zásahem příslušníků ozbrojených složek MV ČSSR proti účastníkům pokojné manifestace studentů a dalších občanů v Praze dne 17. listopadu 1989. Jsme přesvědčeni o tom, že hrubé použití síly proti pokojným občanům – byť i jinak smýšlejícím – je urážkou lidské důstojnosti a útokem na svobodu svědomí a svobodného projevu. Vyslovujeme zásadní požadavek, aby k energickému řešení nahromaděných problémů docházelo bez násilí na základě

odpovědného a věcného dialogu, rovnosti a vzájemného respektování. Jsme pro důslednou demokratizaci naší společnosti a pravdivou informovanost ve všech našich sdělovacích prostředcích.

Své prohlášení činíme v duchu našich nejlepších tradic, které jsou spojeny se jmény M. J. Husa, Petra Chelčického, J. A. Komenského, k jejichž duchovnímu odkazu se hlásíme a chceme jej i v současné době naplňovat, a jako křesťané ve víře v evangelium Ježíše Krista, dárce pokoje a nového života.

L.S.: nečitelné razítko
Pavel Kondač
místopředseda ÚR BJB v ČSSR
předseda rady BJB v SSR
Richard Novák
předseda rady BJB v ČSR

ThDr. Pavel Titěra
předseda ústřední rady BJB v ČSSR
Ing. Jan Pospíšil
tajemník ÚR BJB v ČSSR
a tajemník rady BJB v ČSSR
Vladimír Dvořák
tajemník rady BJB v SSR

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručními podpisy.

22. listopad – Stanovisko církve československé husitské k současné situaci.

Ústřední rada
Církve československé husitské
166 26 Praha 6-Dejvice, V. Kujbyševa 5

Církev československá husitská k současným i budoucím dnům naší vlasti

Církev československá husitská, jejíž zrod se připravoval už v době národního obrození na sklonku 18. století, avšak dějinně se mohl uskutečnit až obnovením české a s ní spojené slovenské státnosti v roce 1918, vstoupila před sedmdesáti roky do dějin naší vlasti jako duchovní dědička husitského reformačního odkazu.

Inspirována husitsko-reformačním porozuměním Evangelia v jeho společenském rozměru a dosahu, pochopila své duchovní poslání v naší vlasti jako „naplňování současného poznání vědeckého a snažení mravního Duchem Kristovým" – jak to formuloval její I. sněm v roce 1924. Z tohoto pohledu také nahlížíme na současnou problematiku osobní a společenské svobody, lidských práv a všech dalších humanitárních otázek.

V dnešní rozjitřené situaci naší země připomínáme svým věřícím i celé veřejnosti usnesení II. řádného sněmu své církve z roku 1947. Nikoli proto, že bychom nemohli formulovat svůj postoj k současným událostem současnou řečí, ani pouze proto, že jde o stále a plně platné usnesení nejvyššího církevního orgánu – koncilu. Vlastním důvodem je skutečnost, že stanovisko tohoto sněmovního dokumentu „CČSH o vý-

stavbě národní společnosti" hovoří právě v těchto dnech neobyčejně živě a aktuálně. Všem lidem dobré vůle předkládáme jeho výpovědi:

- Musíme nalézt vnitřní sílu, „abychom v duchu svých husitských předků stavěli svůj národní stát jako novou zemi, ve které by vrchnostenské autority nevnucovaly nadvládu jednoho stavu nebo jedné třídy většině občanstva, nýbrž ve které by svrchovaný lid svými svobodně volenými představiteli a za součinnosti všech politických stran rozhodoval o svém společném osudu."
- „Proto vidíme své poslání v tom, abychom hlásali a uskutečňovali nové funkcionální uspořádání lidských vztahů, které by přiznávalo každému to místo v národní pospolitosti, na něž má nárok na základě užitečnosti služeb pro dobro všech."
- Považujeme za nutné připomenout, „že k trvalému úspěchu pokrokového zákonodárství ve věcech politických a sociálních je nezbytně třeba nových lidí, vnitřně sjednocených s Bohem a přetvořených působením Ježíšova díla lásky k člověčenstvu."
- „Sebedokonalejší instituce, opřené o seberadikálnější sociální zákonodárství, nedospějí samy o sobě k vytčenému cíli. Socialistické úsilí o přestavbu společnosti by mohlo ztroskotat, kdyby nepočítalo s platnosti Božích příkazů ..."
- „Člověk není jen podřadnou dílčí složkou ve společenské skupině. Ani sebeosvícenější stát nemá právo dělat si nárok na jeho bezvýhradnou oddanost. Lidská duše patří svým počátkem i koncem Bohu ..."
- Musíme „zároveň zdůraznit své přesvědčení, že na aktivizaci dokonalejšího řádu v národní pospolitosti by nestačili lidé od Boha odvrácení. Pokřesťanštění společnosti považujeme za nezbytnou podmínku toho, aby přestavba základních sociálních institucí v naší republice neztroskotala o nízký duchovní obzor nositelů ideálů socialistické demokracie."
- „Církev československá husitská přejímá vědomě svou spoluodpovědnost za vytčení náboženských základů nového humanismu ... Bez dobrovolného rozhodnutí pro obětavé ručení za budoucnost své národní pospolitosti neudrželi bychom svůj stát na výšinách národních a sociálních svobod ... Osud husitských Čech nám v tom poskytuje tragickou výstrahu ... Naši největší národní buditelé v čele s Františkem Palackým a Tomášem G. Masarykem nás právem varovali, že pád českého státu ve středověku byl způsoben tím, že naši předkové zradili ty ideály, v jejichž jménu stanuli v popředí zápasů za lepší osud člověka i celého lidstva. Proto dnes potřebujeme více než kdykoli předtím, aby změna v politické i hospodářské skladbě našeho státu byla doprovázena revolucí hlav a srdcí."
- „Při dnešní výstavbě našeho státu bychom si měli být vědomi též té skutečnosti, že socialistická společnost musí být stejně spravedlivá ke všem vrstvám obyvatelstva. V tomto směru jsme též zavázáni dbát o to, aby mravní bytost žádného člověka nebyla lámána křivdami a protivenstvími, kterým by bylo možno zabránit při dostatečné úctě k základním lidským právům. Musíme též bdít nad tím, aby se v novém pořádku nevyskytovaly nové podoby vykořisťování ..."

Církev československá husitská stojí i v těchto složitých dnech neochvějně na

stanovisku svého II. sněmu, v němž spatřuje duchovní program pro přestavbu v naší národní a státní společnosti i pro dny příští.

Kdo chce porozumět, jistě porozumí!

Dr. Miroslav Novák
patriarcha

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

22. listopad – Prohlášení zaměstnanců Uměleckoprůmyslového muzea v Praze o připojení se k Občanskému fóru.

My, zaměstnanci Uměleckoprůmyslového muzea v Praze, se připojujeme v plném rozsahu k aktivitě Občanského fóra, které považujeme za odpovědného mluvčího demokratických sil našich národů, a jsme připraveni podílet se na aktivitě této instituce.

58 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

22. listopad – Prohlášení mimořádné členské schůze ROH pracovníků Památníku národního písemnictví v Praze k současné vnitropolitické situaci.

Usnesení mimořádné členské schůze ROH pracovníků Památníku národního písemnictví v Praze

Pracovníci Památníku národního písemnictví v Praze se na své schůzi dne 22. 11. 1989 seznámili se zněním Prohlášení nakladatelských pracovníků otištěném v deníku Svobodné slovo téhož dne a 52 pracovníků se k tomuto prohlášení připojuje.

Zároveň protestujeme proti postoji, který vedení KSČ a vrcholné orgány státní moci i nadále zaujímají vůči občanům, kteří v souladu s dokumenty přijatými na Vídeňské následné schůzce vystupují na podporu skutečné demokratizace a nápravy poměrů v naší zemi. Prohlášení vlád ČSSR, ČSR a SSR z 21. listopadu t.r. svědčí o pohrdání vůlí lidu, neboť slovy „... vlády ... souhlasí s opatřeními, která měla za cíl obnovit pořádek, chránit majetek a životy občanů" se staví za ostudný a zdravi i životy ohrožující zásah pohotovostních složek MV ČSR, k němuž došlo 17. 11. na Národní třídě. Projev Miloše Jakeše v televizi 21. 11. večer svědčí o naprostém nepochopení současného politického dění. Slova o manipulaci s částí mládeže a zneužití jejího zájmu pohnout rychleji věcmi kupředu jsou dokladem podceňování politických schopností naší vysokoškolské mládeže, divadelníků a celé kulturní fronty, kteří zcela spontánně vyslovují své požadavky, za něž se i my stavíme. Za tato stanoviska se ostatně staví pracující řady závodů a ústavů z celé republiky, jak referuje tisk z 22. listopadu t.r.

Na protest proti postoji našich stranických a vládních představitelů a jako výraz solidarity se studenty, divadelníky a pracovníky některých muzeí a galerií žádáme vedení Památníku národního písemnictví o uzavření muzea pro veřejnost. Pracovníci muzea současně ujišťují ředitele muzea i československou veřejnost, že péče o fondy i o jejich ochranu nebude zanedbána a všichni pracovníci Památníku národního písemnictví budou plnit své obvyklé pracovní povinnosti.

L.S.: nečitelné razítko
Hugo Schreiber
předseda ZV ROH PNP

HÚ, dopis, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

22. listopad – Stanovisko členské schůze ROH Státní knihovny ČSR k událostem 17. listopadu.

Stanovisko odborové organizace Státní knihovny ČSR k událostem ze dne 17. listopadu 1989

Základní organizace ROH SK ČSR rozhodně odsuzuje nepřiměřeně tvrdý zákrok bezpečnostních složek proti účastníkům pokojné studentské manifestace konané k uctění památky Jana Opletala 17. 11. 1989. Žádáme, aby veškeré okolnosti tohoto případu byly důsledně prošetřeny a zveřejněny a viníci potrestáni. Jsme rozhořčeni tím, že v naší zemi je možné takto násilně jednat s bezbrannými občany, kteří chtějí vyjádřit svůj názor. Důrazně žádáme, aby se něco podobného již nikdy neopakovalo. Jsme přesvědčeni, že jediným možným východiskem ze současné situace je skutečně otevřený celospolečenský dialog mezi všemi, kdo o něj usilují, s vyloučením násilí. Vítáme ustavení Občanského fóra a připojujeme se k jeho prohlášení. Rovněž podporujeme prohlášení a výzvy MV SSM, sekretariátu ÚV SSM, předsednictva ÚV ČSS a dalších institucí zaujímajících stejná stanoviska.

Členská schůze pověřuje ZV ROH přijímat další opatření při prosazování požadavků všech, jimž demokratický vývoj v naší zemi není lhostejný.

Toto stanovisko je usnesením členské schůze ROH SK ČSR ze dne 22. 11. 1989.

Na vědomí:
Výbor československé veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci
Generální prokuratura ČSR
Obvodní obvodová rada ČVOS pracovníků umění, kultury a společenských organizací
Občanské fórum
MK ČSR, odd. kulturně výchovné činnosti a knihoven; dr. Faltus
vedení SK ČSR
výbor ZO KSČ SK ČSR
výbor ZO SSM SK ČSR
koordinační stávkový výbor studentů a divadelních souborů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

22. listopad – Prohlášení zaměstnanců Fakultní nemocnice I a II o souhlasu se stanovisky Občanského fóra.

Rezoluce zaměstanců Fakultních nemocnic I a II v Praze

My, zaměstnanci FN I a II v Praze považujeme za svou občanskou, profesionální i prostě lidskou povinnost připojit se svým hlasem k probíhajícímu celonárodnímu hnutí.

Plně souhlasíme se stanovisky vyjádřenými v prohlášení Občanského fóra ze dne 19. 11. 1989.

Žádáme dále okamžité vytvoření zákonných záruk zachování ústavních a občanských práv a umožnění přechodu k demoktratické pluralitní společnosti. Jen tak budeme moci s důvěrou budovat budoucnost naší společnosti, jen tak bude mít smysl náš každodenní boj o lidské zdraví a život.

12 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

22. listopad – Stanovisko pracovníků I. interního oddělení a Oddělení funkční diagnostiky Fakultní nemocnice Na Bulovce k současné situaci.

My, pracovníci I. interního oddělení a Oddělení funkční diagnostiky Fakultní nemocnice Na Bulovce, kteří jsme se sešli na mimořádné provozní schůzi dne 22. 11. 1989 vyslovujeme svůj souhlas s „Výzvou ke spoluobčanům", vydanou stávkujícími studenty AMU, UK, ČVUT, VŠCHT, jejíž znění je:

Po represívním zákroku „pořádkových sil" v pátek 17. 11. 1989 v Praze vstoupili studenti do stávek, které získaly širokou podporu a přerostly ve všenárodní hnutí. Tato odezva nás zavazuje nejen potrestat viníky pátečního masakru, ale svědčí především o tom, že společnost je v takové krizi, že jsou nevyhnutelné hluboké strukturální změny v politickém systému, způsobu řízení národního hospodářství a celkového společenského klimatu v zájmu obnovení mravní a občanské odpovědnosti každého jednotlivce.

Aby toto mohlo být dosaženo, považujeme za nezbytné:

1. Ustanovit vládní komisi, v níž budou zastoupeni představitelé nezávislých studentských a a občanských iniciativ, které vyšetří všechny okolnosti pátečních událostí, pojmenuje viníky a předá objektivní zprávu orgánům ministerstva spravedlnosti československé veřejnosti.
2. Aby ihned odstoupili ze svých funkcí lidé odpovědní za současnou společenskou a politickou krizi, kterou považujeme za logický důsledek mnohaleté devastace základních národních i obecně lidských hodnot, jmenovitě: Gustáv Husák, Miloš Jakeš, Alois Indra, Jan Fojtík, Miroslav Zavadil, Karel Hofmann.
3. Aby ihned odstoupil 1. tajemník MV KSČ v Praze Miroslav Štěpán a federální ministr vnitra František Kincl, kteří jsou plně odpovědni za všechny brutální zásahy posledních měsíců.

4. Aby Federální shromáždění zrušilo článek o vedoucí úloze KSČ v Ústavě ČSSR, který odporuje demokratickému principu řízení státu.
5. Aby byly okamžitě osvobozeny osoby obviněné, žalované, odsouzené a ve výkonu trestu za trestný čin pobuřování a obdobně zneužívaná ustanovení trestního zákona, jež bývají označovány za politické vězně.
6. Aby začaly být okamžitě dodržovány mezinárodní závazky týkající se lidských práv, k nimž se ČSSR oficiálně přihlásila v Helsinkách a ve Vídni.
7. Aby byla zahájena a vedena časově neomezená všelidová diskuse o současných poměrech, která bude zahrnovat hledání východisek z katastrofální společenské, politické, hospodářské a ekologické situace.

Rovněž plně podporujeme výzvu ke generální stávce dne 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 h, kterou vyjádříme svou solidaritu, ale v té formě a rozsahu, aby byla plně zajištěna péče o pacienty a chod oddělení.

Kolektiv I. interního oddělení
a oddělení funkční diagnostiky
FN na Bulovce

Archiv KC OF, dopis, xeroxová kopie strojopisu.[1]

---

1 *Na připojeném listu je uvedeno 60 vlastnoručních podpisů.*

22. listopad – Dopis absolventů VK VŠ vykonávajících základní vojenskou službu Občanskému fóru, v němž se ztotožňují se stávkou studentů a umělců.

Občanské fórum
Laterna magika
Jungmannovo nám. 31
Praha 1

Vážené Občanské fórum,
obracíme se na Vás, neboť jsme si jisti, že jste – anebo se vbrzku stanete – reprezentativním mluvčím československé veřejnosti.

Podporujeme stávku studentů a umělců, neboť se zcela ztotožňujeme s jejich cíli. Protestních akcí se nemůžeme osobně zúčastnit, neboť – bohužel právě v tyto dny – vykonáváme vojenskou základní službu. Přestože jsme si vědomi, jaké následky by to pro nás mělo, jsme rozhodnuti – v případě, že by nás poslali proti lidem – takový rozkaz odmítnout.

S úctou 4 podpisy

P.S. Pokud to neuznáte za nezbytně nutné, prosíme Vás, abyste nezveřejňovali naše jména. Armáda je stále baštou konzervatismu, v současných chvílích projevuje hysterickou nervozitu a umí se mstít. Děkujeme.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

ČTVRTEK 23. LISTOPADU

23. listopad – Reportáž Svobodného slova o manifestaci občanů na Václavském náměstí dne 22. listopadu.

Na hlavní náměstí naší republiky přišlo ještě více lidí než v úterý

Tady jsme doma!
Vystoupení bratrů P. Mišoně a S. Křečka
Projevy V. Havla a dalších
Pozdrav A. Dubčeka

Praha – Události včerejšího dne vyvrcholily opět jako už v předcházejících dnech odpoledne ve čtyři hodiny na Václavském náměstí před budovou, v níž sídlí vydavatelství Melantrich.

V úvodu opět zazpívala Marta Kubišová známou Modlitbu pro Martu a její píseň přivítalo statisícové shromáždění hromovým jásotem.

Katolický kněz Václav Malý pak uváděl jednotlivé řečníky. První promluvil předseda městského výboru Čs. strany socialistické bratr Petr Mišoň a přednesl stanovisko pražské městské organizace ČSS, která se přihlásila k Prohlášení ČSS a redakci Svobodného slova a Ahoje na sobotu k událostem 17. listopadu 1989.

Bouřlivě uvítán přistoupil pak k mikrofonu spisovatel a dramatik Václav Havel, který řekl mj.:

„Milí přátelé, zdravím vás jménem Občanského fóra. Zdravím i vás, středoškoláky a vysokoškoláky, kteří držíte trvalou hlídku u sochy svatého Václava. Zdravím jménem Občanského fóra i všechny občany, kteří nejsou zde na pražském Václavském náměstí. Zvláštní pozdrav zasílám všem dělníkům v celé republice, kteří podporují požadavky studentů, umělců a inteligence, ustavují svá Občanská fóra a stávkové výbory. Mám dojem, že po dvaceti letech bezčasí se vracejí do naší země dějiny. Můžeme za to poděkovat, a není to poprvé v naší historii, svobodomyslným studentům a vůbec mladým lidem, kterým patří budoucnost této země. Děkuji také divadelním a dalším umělcům, kteří se vzbouřili proti svému mnohaletému ponižování. Občanské fórum se v tuto chvíli stává reálným reprezentantem kriticky smýšlející čs. veřejnosti, který začíná být brán vážně i soudobou státní mocí. V nejbližších hodinách se Občanské fórum pokusí sjednotit všechny vznášené požadavky do jednotné listiny. Tyto požadavky podpoří, jak pevně věříme, všichni, kteří chtějí demokracii v naší zemi, manifestační generální stávkou v pondělí 27. 11. Chceme jen, abychom konečně měli vliv na osud své vlasti."

Herec Petr Burian přečetl text telegramu, který Občanské fórum zaslalo Novému fóru NDR, Solidaritě Polska, Demokratickému fóru FIDESZ, Sociálně demokratické straně Maďarska, Ekoglasnosti Bulharska, Romania Libera Rumunska, Lidovým frontám všech republik Sovětského svazu, v nichž se ustavily: „Občanské fórum, které se v Praze v těchto dnech spontánně ustavilo jako prozatímní mluvčí demokraticky smýšlející čs. veřejnosti, zasílá vám všem bratrské pozdravy, protože si uvědomuje identitu hlavních ideálů, jimiž je naše společné úsilí vedeno. Děkujeme vám za všechny dosavadní projevy podpory a solidarity a prosíme o další. Potřebujeme je opravdu a naléhavě."

Tomáš Zelenka, tesař, člen Hnutí za občanskou svobodu, přečetl prohlášení k organizaci generální stávky, aby nebyly způsobeny materiální, či jiné škody.

Akademik Miroslav Katětov hovořil o nezbytnosti a historické nutnosti dialogu. Zdůraznil, že dialog vylučuje jakékoliv násilí a jediná síla, která se může při něm uplatnit, je síla argumentů a pokojně vyjádřeného veřejného mínění. „Vyjadřuji naději, kterou, myslím, sdílíme všichni, že se brzy bude konat dialog s důvěryhodnou vládou," řekl akademik M. Katětov v závěru.

Po vystoupení hudebníka Jiřího Dědečka přečetl prof. dr. Věnek Šilhan pozdrav Alexandra Dubčeka mohutnému shromáždění Pražanů a jeho projev solidarity s požadavky Občanského fóra.

Hudební publicista Jiří Černý se obrátil ke shromáždění jménem těch novinářů, kteří teď dnem i nocí chystají deníky a časopisy, některé s obsahem čím dál tím nezávislejším. „Můžete se spolehnout, že pro vás budeme psát pravdu. V tomto politickém zápase o šťastné Československo nepřipustíme skandalizování nikoho. Pro novináře není vyšší čest než žít v pravdě se svým národem."

Za mladé herce dostal možnost promluvit Ondřej Vetchý: „Chtěl bych být jako každý mladý člověk pyšný na svou práci a na to, že jsem z Československa." Shromáždění mu nadšeně odpovídalo skandováním Tady jsme doma! a řečník tuto myšlenku dokončil: „Proto vás prosím, udělejme všechno, abychom si zase začali vážit sami sebe!"

Před shromáždění potom předstoupil olympionik Josef Odložil a přečetl výzvu k čs. sportovcům. (...) Vyjadřuje se v ní přesvědčení, že požadavky studentů z 20. listopadu jsou oprávněné, a nesouhlas se stanoviskem sekretariátu ÚV ČSTV k událostem v Praze. Výzva se obrací na sportovce v celé ČSSR, aby studentské požadavky rovněž podpořili.

Posluchač DAMU Pavel Vágner oznámil, že ve středu dopoledne byl vytvořen Čs. koordinační stávkový výbor studentů vysokých škol, a zároveň při té příležitosti vyjádřil podporu Občanskému fóru.

Člen Čs. strany socialistické, tajemník ÚV Národní fronty ČSR bratr Stanislav Křeček byl posledním řečníkem: „Když před více než sto lety zazněla v Národním divadle opera Bedřicha Smetany Braniboři v Čechách, ozvala se z jeviště věta – „My nejsme lůza, my jsme lid." – A také my bychom dnes mohli říci: „My nejsme lůza, my nejsme kriminální živly, my jsme národ a lid této země!"

Poté bylo oznámeno, že se shromáždění znovu sejde na Václavském náměstí dnes v 16 hodin. Od mikrofonu rovněž zazněla výzva k poklidnému a důstojnému

rozchodu. V 17 hodin demonstrace skončila státní hymnou, kterou společně s Martou Kubišovou a C. K. Vocalem zazpívalo celé Václavské náměstí.

Martin Denemark, Ladislav Tůma

SS, 23. 11. 1989.

23. listopad – Komentář Rudého práva o událostech 22. listopadu a o společenskopolitické situaci.

Rozhoduje se o mnohém

Třetí den demonstrací na Václavském náměstí v Praze. Jednají stranické organizace téměř na všech pracovištích.

Praha (RP) – Již třetí den se Václavské náměstí a další místa v centru Prahy staly místem manifestací především mladých lidí. Na vysokých a středních pražských, ale i mnoha dalších školách v celé republice se neučí. Stranické organizace v závodech, JZD, službách, ve školství a zdravotnictví se scházejí k mimořádným členským schůzím, aby zaujaly stanoviska k současné napjaté vnitropolitické situaci. (Některé z nich uveřejňujeme na jiném místě.) Na velké závody jsou vysílány delegace studentů, které požadují, aby se dělníci přidali k ohlášené generální stávce. Pokud je redakci RP známo, ve většině případů bezvýsledně.

Nejčastějším požadavkem dnešních dnů je potřeba otevřeného dialogu a vyjasnění okolností zásahu pořádkových sil proti demonstraci 17. listopadu v Praze. Někdy i vinou pasivity stranických funkcionářů, zástupců státních orgánů, organizací Národní fronty diskutuje se stávkujícími studenty a účastníky shromáždění většinou jen jedna strana. Hlas komunistické strany je vzhledem k vážnosti chvíle málo zřetelný. Avšak množí se případy otevřeného, i když často rozporného celospolečenského dialogu, jehož se účastní občané naší země, zastávající nejrůznější názory. Stanoviska jsou často jen intuitivní, neutříděná, nejednoznačná, avšak převládá snaha o konstruktivní hledání východisek.

Své pozvání k diskusnímu stolu nabídla například rada Národního výboru města Ostravy, která je připravena navázat na nedávné jednání s mládežníky a diskutovat s každým kolektivem o současných problémech a dalším rozvoji města.

Je však třeba zachovat chladnou hlavu, nepodlehnout emocím a mít v paměti, že naprostá většina našich občanů je pro socialismus.

Kolem šestnácté hodiny se na Václavském náměstí shromáždilo na dvě stě tisíc lidí, jejich pozornost byla upřena jednak na okolí sochy sv. Václava a také na budovu Melantrich. Z balkónu redakce Svobodného slova přednesl nejprve stanovisko zástupce MV Československé strany socialistické. Přítomní pak zhruba hodinu poslouchali vystoupení různých řečníků. Václav Havel nabádal mj. všechny pracující ke generální stávce jménem tzv. Občanského fóra, které si osvojuje právo hovořit jménem všeho našeho lidu. Dělník SONP Tomáš Zelinka – tak byl představen

– seznámil s organizačním zajištěním generální stávky. Zdůraznil, že jde o protestní politickou stávku. I z dalších vystoupení byla slyšet slova o nespokojenosti se současnou politikou vlády. Někteří řečníci oslovovali shromážděné z podstavce sochy sv. Václava. I odtud zazněly výzvy ke stávce, neklidu, odstoupení vlády a některých představitelů KSČ. Shromáždění na Václavském náměstí skončilo kolem 17. hodiny. I nadále však zde zůstal značný počet lidí, kteří mezi sebou diskutovali. Část z nich se pak vydala Národní třídou přes most 1. máje na Újezd a dále směrem k Malostranskému náměstí.

RP, 23. 11. 1989.

23. listopad – kolem 16 hodin – Demonstrace asi 300 tis. občanů na Václavském náměstí. Z balkonu Melantrichu k nim promluvil Rudolf Hrušínský, ústřední tajemník ČSS J. Škoda, předseda Ekumenické rady církví J. Hromádka, Václav Havel, I. Petružela za SSM a V. Komárek. Shromáždění mělo pokojný a ukázněný průběh. Zúčastnily se ho kolektivy dělníků. V 17.30 se začali demonstranti rozcházet a diskuse pokračovaly u sochy sv. Václava. Provolávaná hesla: svobodné volby, odmítáme násilí.

ČTK, PR–23.

23. listopad – Informace politického odboru federálního ministerstva vnitra ČSSR a ministerstva vnitra a životního prostředí ČSR mj. o bezpečnostní situaci v zemi a o průběhu manifestace 17. listopadu. Je obsažena i výzva čelit protispolečenským silám a ohlasy z některých pracovišť.

Soudruzi,
v současné vypjaté situaci v naší zemi období názorových střetů a diskusí se snaží zneužít živly, které na ni parazitují.

Narůstá počet kriminálních trestných činů a jiných forem narušení veřejného pořádku, ohrožujících životy, zdraví i majetek v socialistickém i osobním vlastnictví.

Přijměte na svých pracovištích nezbytná opatření k posílení ochrany práv, svobod a životních jistot našich občanů tak, jak to Sboru národní bezpečnosti ukládá jeho ústavní a zákonné poslání.

Nepřipusťte, aby při řešení společenskopolitických otázek byl otevřen široký prostor kriminálním živlům a jiným protispolečenským silám.

Jednali členové zahraničních výborů obou sněmoven FS

Praha 22. listopadu (ČTK) – Členové zahraničních výborů Sněmovny lidu a Sněmovny národů Federálního shromáždění ČSSR projednali na své schůzi kromě jiného bezpečnostní situaci v ČSSR. První náměstek ministra vnitra ČSSR Alojz

Lorenc upozornil na to, že v bezpečnostní situaci se odrážejí všechny zásadní změny v mezinárodních vztazích i ve vnitřní politice. Zdůraznil, že československé bezpečnostní orgány při uplatňování svých povinností a práv, které pro ně vyplývají z Ústavy ČSSR a zákonů, jsou vedeny maximálním úsilím přispívat pozitivně nejen k dosahování vnitřních cílů našeho státu, ale i k pozitivní podpoře zahraniční politiky. Vyložil podrobně zahraničně politické faktory, které vedly k současnému vývoji ve střední a východní Evropě.

Když komentoval současný vývoj v ČSSR, zdůraznil, že v posledním období se podstatně zvýšil počet a aktivita nezávislých struktur. Při posuzování jejich cílů je třeba rozlišovat proud, který deklaruje reformní cíle a možnost obnovy socialismu, a druhý, který prohlašuje socialismus za nereformovatelný. Ubezpečil poslance, že v ČSSR není nikdo pronásledován nebo stíhán za pouhou příslušnost k neformálním strukturám, ale vždy za konkrétní skutek, který je v rozporu se zákonem.

Aloiz Lorenc dále hovořil o hospodářské kriminalitě a uvedl, že za devět měsíců letošního roku vyšetřovala Bezpečnost 30 000 trestných činů. Řekl, že nenastává žádný radikální nárůst kriminálních deliktů. Jejich objasněnost je až 80 %.

V souvislosti s událostmi 17. listopadu zdůraznil, že FMV má dostatek poznatků, že nešlo o náhodnou akci. Manifestace na Albertově a Vyšehradě byla od počátku ovlivňována částí zúčastněných a ztratila charakter, pro který byla povolena. Upozornil, že je třeba především odlišovat studenty od těch, kteří se připravovali v ČSSR na masové nepokoje. Nemůžeme činit jinak než přísně diferencovat. Studenti chtějí vést dialog a diskutovat, ovšem na nich parazitují někteří exponenti opozice. Proto jim již nestačí, že bude objektivně vyšetřen zákrok Bezpečnosti. Nekomentoval přiměřenost zákroku pořádkových sil, neboť celou situaci dosud vyšetřuje Generální prokuratura ČSR. Vyslovil se pro to, aby generální prokuratura mohla rozhodnout bez nátlaku.

V závěru zdůraznil, že proces přestavby a demokratizace by se neměl zastavit nezodpovědností a uvolněním extrémistických sil. Vyzdvihl, že jsme se dostali do situace, kdy staré metody práce, které se opíraly o mocenské orgány a administrativní činnost, musí být nahrazeny společenskými mechanismy ochrany zájmů.

Informace o průběhu manifestace dne 17. 11. 1989

Přesto, že byla vydána dne 18. listopadu tisková informace o provedení zákroku příslušníky SNB proti účastníkům nepovolené protistátní demonstrace, některé sdělovací prostředky nadále vychází ve svém zpravodajství ze zkreslených informací, které vyplývají ze spojování oficiální studentské manifestace s nepovolenou akcí v centru města, která přerostla do protistátního vystoupení. Vykonstruované informace o úmrtí jednoho, případně více účastníků demonstrace vyvolaly emoce a vášně, které jsou překážkou konstruktivního dialogu. Pro vaši informaci a možnost argumentace na veřejnosti uvádíme v časové posloupnosti události tak, jak k nim docházelo.

V 16.00 hodin dne 17. listopadu 1989 zahájení manifestace v Praze na Albertově, kterého se zúčastnilo asi 5 000 osob. V průběhu projevů se mezi účastníky objevily

transparenty s nápisy „Palach", „Opletal", „Nechceme násilí", „Nechceme být jako kůl v plotě". V 16.55 hodin se účastníci manifestace přesunují na Slavín za provolávání hesel „Pryč se Štěpánem", „Pryč s Lidovými milicemi" apod. V této době organizátoři manifestace přestávají zvládat celkovou situaci. V 17.25 hodin na Vyšehradě je asi 1 500 lidí, ale konec průvodu je ještě na Albertově. Celkově je odhadován počet účastníků na 8–10 tisíc. V 18.00 hodin se na Vyšehradě shromáždilo asi 15 tisíc osob. Na tomto místě došlo k ukončení vzpomínkové manifestace k uctění 50. výročí od úmrtí Jana OPLETALA zpíváním československé státní hymny. V 18.15 hodin se mezi shromážděnými ozývají hlasy k přesunu na Václavské náměstí. Mezitím v 18.00 hodin dochází u sochy sv. Václava k shromažďování osob a jsou zapalovány svíčky. V 18.20 hodin odchází skupiny v počtu asi 2 tisíc lidí do ulice Vyšehradské a na Karlovo náměstí.

Vzhledem k tomu, že Národní výbor hl. m. Prahy rozhodl zamezit narušování veřejného pořádku, dopravy a vstupu demonstrantů na Václavské náměstí, příslušníci VB v 18.25 hodin přehradili Vyšehradskou ulici s pokynem dále dav nepustit, zasahovat pouze při napadení příslušníků. V 18.35 hodin byli poprvé účastníci nepovolené demonstrace vyzváni k rozchodu. Dav na výzvy nereagoval, přestože byly uvolněny odchodové ulice. Agresivita začala narůstat, v davu se ozývala hesla „Skončeme s nimi" apod. V 18.55 hodin se dav obrátil a Plaveckou ulicí prošel na nábřeží Bedřicha Engelse a směřoval na Palackého náměstí. V tuto dobu je odhadován na 5 000 osob. V 19.20 hodin zahnul dav na Národní třídu a směřoval k Václavskému náměstí. Na mostě 1. máje a u obchodního domu Máj byly rozmístěny jednotky SNB k přehražení postupu. V 19.55 hodin byla vydána v těchto místech první výzva k rozchodu osob s tím, že jejich pochod je již nepovolenou akcí. Výzva byla opakována 15× do 20.45 hodin. Po celou tuto dobu mohli z uvedeného prostoru demonstranti odcházet. Je třeba uvést, že většina uposlechla výzev a prostor Národní třídy opustila. Na místě zůstalo 2–2,5 tisíce osob. Demonstranti neuposlechli výzvy, zapálili svíčky a posadili se na vozovku. Někteří zapalovali svazky svíček a házeli je na příslušníky pořádkových jednotek. Za zády příslušníků VB se vytvořil dav asi 5 000 lidí, který se po vytlačení pořádkovou jednotkou rozešel. Ostatní účastníci zvyšovali svoji agresivitu a hesly nabádali k útokům proti komunistům, vládním činitelům a proti příslušníkům VB. Byla vykřikována hesla „Přestaňte se bát", „Máme prázdné ruce". Vzhledem k agresivitě davu bylo přikročeno k zákroku a k rozptýlení demonstrace. Přitom byli zadrženi někteří iniciátoři a násilníci. Zbytek davu byl rozptýlen ve 21.16 hodin směrem k Národnímu divadlu.

Vybrali jsme z ohlasů

Na politický odbor FMV a HV KSČ na FMV neustále dochází řada stanovisek k současné vnitropolitické situaci z útvarů SNB, Pohraniční stráže, z celého území ČSSR. Stanoviska posílají rovněž ostatní pracující. Jejich forma je rozdílná, obsah společný.

Tato stanoviska i osobní rozhovory s příslušníky potvrzují jejich odhodlání věnovat své síly ke splnění všech úkolů, plně se postavit na obranu socialismu, obnovení klidu a veřejného pořádku, tolik potřebného pro nerušenou práci.

Vyjadřují plnou podporu KSČ a vládám při řešení vzniklé situace a přesvědčení, že komunisté ve stranických orgánech všech stupňů v podnicích, JZD a státních institucích nepřipustí realizaci záměrů antisocialistických sil. To předpokládá především aktivizaci stranických řad.

Ujišťujeme vás, soudruzi, že všechna tato stanoviska v plném znění a s naší podporou předáváme ústřednímu výboru KSČ.

Vyjímáme z nich:

„My, komunisté na inspekci ministra vnitra ČSSR, odsuzujeme pokusy antisocialistických sil o destabilizaci socialismu v ČSSR. Provokační, protisocialistická a antikomunistická vystoupení vyvrcholila v listopadu tohoto roku. Uvědomujeme si náročnost plnění služebních úkolů při udržování veřejného pořádku, které z velké míry zajišťují příslušníci SNB.

Vyjadřujeme podporu všem příslušníkům SNB, kteří v současné době odvážně hájí zájmy socialismu v naší zemi v rámci pokynů příslušných státních, služebních i stranických orgánů při zachování zásad socialistické zákonnosti."

Komunisté ZO KSČ při OS SNB v Praze 9 odůvodňují, že pevně stojí na pozicích marxismu-leninismu a udělají vše pro zachování a rozvoj socialismu. Žádají, aby předsednictvo ÚV KSČ okamžitě zaujalo objektivní a konkrétní stanovisko k situaci ve státě a toto zveřejnilo. Dosavadní postoj vedení strany považují za nedostatečný. Požadují svolání zasedání ÚV KSČ, které by se zabývalo konkrétním řešením vzniklé situace a provedlo nezbytné kádrové změny ve vedení strany. V další části svého stanoviska mimo jiné požadují: otevřenou diskusi čelních státních a stranických představitelů s pracujícími a mládeží. Navrhují svolání mimořádného sjezdu KSČ a jeho delegáty volit v základních organizacích.

K jejich stanovisku se připojil výbor ZO SSM a vedení svazáckých skupin.

Zpravodaj politického odboru FMV a MVŽP ČSR, 23. 11. 1989, xeroxová kopie tisku.

23. listopad – Informace o shromáždění vedoucích funkcionářů Československé lidové armády, které přijalo prohlášení k situaci ve společnosti.

SHROMÁŽDĚNÍ VEDOUCÍCH FUNKCIONÁŘŮ ČSLA

Podpora úsilí o nastolení klidu a pořádku

Praha (ČTK) – V Praze se ve čtvrtek konalo shromáždění vedoucích funkcionářů Čs. lidové armády, velitelů a náčelníků politických orgánů svazů a svazků. Po vystoupení ministra národní obrany ČSSR armádního generála Milána Václavíka a diskusi účastníci shromáždění přijali toto prohlášení:

Příslušníci ČSLA s obavami sledují události, které se v těchto dnech odehrávají v naší vlasti. Jsme armáda, která je obráncem svobody a suverenity země. Navazuje-

me na tradice těch, kteří svým bojem, společně se sovětskými vojsky, krví a životy vykoupili naší svobodu, kteří bránili mír a klid našeho lidu a dnes hájí výsledky socialistické výstavby a její perspektivy. Odmítáme hazardovat s osudem země a životy lidí. Odmítáme anarchii, kterou šíří vnější i vnitřní protisocialistické síly. Aktivně podporujeme úsilí ústředního výboru KSČ, federální i národních vlád i většiny našich pracujících za překonání složité společensko-politické situace, za nastolení klidu a pořádku, za vytvoření podmínek pro tvořivý dialog a odmítnutí konfrontace sil. Za splnění programu přestavby, který jsme přijali.

Bylo přijato rozhodnutí o prošetření zásahu pořádkových sil v Praze dne 17. listopadu 1989 i příčin těchto událostí.

I my se ptáme, kdo stojí v pozadí vyvolávání vášní a emocí? Kdo vyvolal fámy o smrti mladých lidí, rozšířil je do světa a nemá ani dnes tolik lidské cti, aby se za tuto lež omluvil?

Kdo působí na city a názory mladých lidí, usiluje o konfrontaci a tragédie? Žádáme zveřejnění těch, co vystupují pod hesly Smrt komunistům. Žádají smrt lidí, kteří svůj život zasvětili boji za tuto zemi, její výstavbu i budoucnost.

Ptáme se, proč se vyvolává nedůvěra a nepřátelství vůči Československé lidové armádě? Kdo šíří lži o zásahu příslušníků armády 17. listopadu? Co sledovali ti, kteří veřejně šířili tvrzení o kolonách našich tanků směřujících do Prahy? Proč vůbec je i jinak některými lidmi urážena čest armády a čest vojáka své země?

Jako vojáci z povolání víme, že je ještě daleko doba, kdy bude možné hovořit o úplné likvidaci válečného nebezpečí.

Mírové úsilí zemí socialistického společenství přináší zatím jen jednostranné výsledky. Státy Severoatlantického paktu soustavně zkvalitňují své ozbrojené síly, modernizují jejich výzbroj a bojovou techniku. Nevzdávají se politiky z pozice síly a vměšování do vnitřních záležitostí jiných zemí.

Z těchto skutečností vyplývá, že obrana socialistické vlasti zůstává jednou z nejdůležitějších funkcí našeho státu a je i dnes věcí všeho lidu. Historie nás učí o potřebě vysoké ostražitosti i odpovědnosti za osudy a bezpečnost své země. ČSLA je si vědoma své odpovědnosti za její nedotknutelnost a suverenitu i za splnění závazků, které pro nás vyplývají z členství v organizaci Varšavské smlouvy. V tomto zájmu dále upevňujeme bojovou pohotovost, připravenost velitelského sboru, výchovy a kázeň vojsk. Jako součást naší společnosti se budeme ještě více podílet na její socialistické výstavbě a na výchově mladé generace.

Naše kořeny jsou v této zemi, naše vlastenectví v její obraně a budování. Naše vnější bezpečnost je závislá na vnitřní jednotě a pevnosti. To si armáda plně uvědomuje.

Síla armády je v podpoře a ve spojení s lidem. Stojíme po boku našeho lidu, dnes více než kdykoliv jindy. Společně s dělníky, rolníky, příslušníky inteligence jsme připraveni bránit a ubránit vymoženosti socialismu, svobodu a mír Československé socialistické republiky, země, která je naší společnou vlastí.

Ministr národní obrany ČSSR armádní generál Milán Václavík ve čtvrtek večer vystoupil v Československém rozhlase a Československé televizi s tímto projevem:

Vážení spoluobčané, soudružky a soudruzi,
jako funkcionář vlády ČSSR odpovědný za obranu naší socialistické vlasti pokládám za svou povinnost zaujmout postoj k tomu, co se dnes v naší společnosti děje, k názorům a psychóze vyvolávané některými skupinami obyvatelstva proti Československé lidové armádě.

Nejmladší generaci chci v úvodu připomenout, že armáda tohoto státu od svého zrodu na základě bohatých tradic z bojů proti fašismu, z národně osvobozeneckého boje našich národů vždy stála po boku svého lidu, po boku Sovětského svazu a jeho armády bojovala za svobodu, samostatnost a lepší zítřek těch, kteří dnes požívají plody tohoto úsilí v našem socialistickém státě.

Jednou z velkých vymožeností této armády bylo a je její pevné spojení s lidem naší vlasti. Od jejího osvobození Československá lidová armáda nikdy nešla proti zájmům lidu a společnosti, nikdy nevystoupila proti dělníkům, rolníkům a inteligenci, naopak byla vždy stabilizujícím faktorem vnitropolitické situace i zárukou obrany země proti vnějšímu nepříteli.

Nemálo udělala pro rozkvět vlasti při pomoci národnímu hospodářství, při živelných pohromách, vždy, kdy to situace a potřeby státu nejvíce vyžadovaly. Touto cestou jsme šli a jsme odhodláni jít i nadále. Protože v čele úsilí o budoucnost tohoto státu, o blahobyt jejího lidu stála a stojí komunistická strana, ta strana, která se nejvíce zasloužila o to, že jsme zemí sociálních jistot, zemí generace, která nemusí mít obavy o svou budoucnost.

Jistě, mohli bychom být už i dále, ale to přece záleží na nás na všech, na tom, jak budeme pracovat, jak budeme naplňovat ta konkrétní předsevzetí, která limitují náš další úspěšný postup vpřed.

Proto plně podporujeme program komunistické strany, program přestavby a demokratizace, který ve prospěch našich pracujících nemá v naší společnosti alternativu. Předkládání ultimativních a nereálných požadavků opozičními skupinami, nesoudná kritika toho, co se již vykonalo, špinění všeho, co je socialistické – to rozhodně není cesta dalšího vývoje.

Dnes je hlavní občanská odpovědnost, poctivá svědomitá práce. Společenským chaosem a demonstracemi ničeho nedosáhneme. Mladí demonstranti na Václavském náměstí vědí, že po vybití svých vášní přijdou domů, bez obav, že by neměli co jíst, co si obléci, vědí, že rodiče se o ně všestranně postarají.

Jak tedy máme chápat postoje těchto mladých lidí, pracovníků kulturní fronty, jejichž materiální zabezpečení je nesrovnatelné s drtivou většinou těch, kteří jim takový život svou prací, vytvářením materiálních hodnot, zabezpečují? Uvědomují si následky vyhlašovaných hesel a různých nereálných a protispolečensky motivovaných požadavků, následky, které toto počínání může přinést? Uvědomují si naši mladí lidé, jaké síly stojí v pozadí těchto vášní, kam tyto síly míří, do čeho je chtějí zavést?

Útoky na bezpečnostní složky za jejich úsilí o dodržování základních norem socialistického státu a udržování společenského pořádku a bezpečnosti občanů, útoky na armádu vedené už jen za to, že existuje, hanebné vyvolávání fám o obětech a mrtvých svědčí o tom, že máme co do činění s protivníkem, který právě přes tyto

mrtvoly chce zmanipulovanou masou mládeže, a dokonce dětí dosáhnout svých nekalých cílů.

Jsme proto to, aby se v klidu a bez emocí vyšetřily příčiny zásahu bezpečnostních sil. Kde je však soudnost a etika? Kde je čest těch, kteří masám prezentují lži o nasazení výsadkových jednotek ČSLA? Chci zdůraznit, že naši výsadkáři tam nebyli.

Armáda na rozdíl od těch, kteří pro společnost ještě zatím málo vykonali, měla vždy svou čest a ničím se nikdy před nikým nezkompromitovala. Má ji i dnes a zachová si ji i nadále v duchu toho nejlepšího, čeho ve své existenci dosáhla.

I nadále si budeme vážit, že můžeme sloužit lidu této krásné země, lidu, který pod vedením komunistické strany vytváří hodnoty i proto, aby zájmy vlasti a vymožeností socialismu mohly být spolehlivě chráněny. Naplňovat takové poslání je naší největší ctí a svatou povinností.

RP, 24. 11. 1989.

23. listopad – Informace o mimořádném zasedání vlády ČSR k politické situaci.*

JEDNALA VLÁDA ČSR

Vyslechla zprávu generálního prokurátora ČSR o postupu šetření příčin, které vedly k zásahu pořádkových sil 17. listopadu. Návrh na vytvoření samostatného ministerstva životního prostředí. Podpora urychlené úpravě spolčovacího a shromažďovacího práva.

Praha (ČTK) – Vláda ČSR se ve čtvrtek sešla na mimořádném zasedání. Na programu byla kontrola plnění usnesení přijatého v souvislosti s událostmi 17. listopadu. Vyslechla zprávu generálního prokurátora ČSR o postupu šetření příčin, které vedly k zásahu pořádkových sil vůči demonstrantům, a posouzení úměrnosti zásahu. Vzhledem k politické závažnosti šetření, přes jeho mimořádnou náročnost, vláda důrazně žádá generálního prokurátora ČSR o urychlení tak, aby bylo možno objektivně stanovit příčiny, které vedly příslušné odpovědné orgány k zásahu, a vyvodit závěry ze vzniklé situace.

Vláda se obrací na veřejnost, aby k tomu poskytla generálnímu prokurátorovi ČSR neprodleně veškeré podklady, které by sloužily k objektivnímu posouzení událostí.

Ministr vnitra a životního prostředí ČSR informoval vládu o důsledném dodržování přijatých závěrů, pokud jde o postup Veřejné bezpečnosti při udržování klidu a veřejného pořádku. V této souvislosti vláda podpořila prohlášení ÚV Národní fronty ČSSR o nutnosti urychlené úpravy spolčovacího a shromažďovacího práva.

V souvislosti se složitou ekologickou situací v ČSR a náročností řízení úseku ministerstva vnitra a životního prostředí rozhodla vláda předložit České národní radě návrh na vytvoření samostatného ministerstva životního prostředí.

Vláda ocenila dopisy a stanoviska pracujících národních výborů a pracovních kolektivů, které jsou jí zasílány na podporu a žádají zajištění klidu a pořádku v naší zemi jako prvořadou podmínku pro klidnou a užitečnou práci. Zejména si váží stanovisek pracovních kolektivů závodů, JZD a ostatních organizací, v nichž vyjadřují odhodlání důsledně plnit pracovní úkoly a zabezpečit klid a pořádek.

Vláda žádá všechny národní výbory v České socialistické republice, aby zajistily ve svých územních obvodech klid, pořádek, bezporuchový chod všech služeb, zdravotnictví, obchodu a dopravy tak, aby byl zajištěn nerušený chod národního hospodářství a vytvořeny podmínky pro klidný život obyvatel.

V tomto smyslu vláda ČSR uložila úkoly příslušným ministrům, radám krajských národních výborů a Národnímu výboru hlavního města Prahy.

Předsednictvo České národní rady projednalo ve čtvrtek při kontrole svého usnesení z 20. listopadu 1989 průběžnou informaci generálního prokurátora ČSR Jaroslava Krupauera o postupu šetření příčin, které vedly k zásahu pořádkových sil dne 17. listopadu t. r. Projednalo dále informaci o dnešním mimořádném zasedání vlády ČSR a vyslovilo přijatým závěrům plnou podporu.

RP, 24. 11. 1989.
ČTK–PR–23.

23. listopad – Výzva rady NVP Pražanům, aby aktivně pomohli při zachování klidu a obnovy pořádku. Občany, studující a mládež vyzvala k návratu na pracoviště a do škol.

ČTK–PR–23.

23. listopad – Prohlášení pracovníků Ústavu sociální péče NVP pro mládež v Praze 4, jímž se připojují k požadavkům Občanského fóra a ke generální stávce.

My, pracovníci Ústavu sociální péče NVP pro mládež, Sulická 48, Praha 4 – Krč, se ztotožňujeme se základním prohlášením Občanského fóra a podporujeme všechny jeho požadavky. Především žádáme pravdivé a objektivní informování celé veřejnosti o současném dění – zvláště přímé přenosy ČST z občanských shromáždění v celé jejich šíři.

Charakter našeho povolání nám nedovoluje zúčastnit se generální stávky dne 27. 11. 1989 v plném rozsahu, ale morálně se k ní připojujeme jako většina zdravotnických zařízení minutou ticha.

36 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Přijetí zástupců stranických organizací ČVUT M. Jakešem. Zaujali shodné stanovisko k řešení situace politickými prostředky a zdůraznili potřebu hájit přednosti socialismu.

ČTK–PR–23.

23. listopad – Přijetí delegace představitelů stranických, odborových a mládežnických organizací a dělníků s. p. SHD koncernu Most M. Jakešem. Pracující SHD se vyslovili proti generální stávce a destabilizaci a žádali důslednou přestavbu a demokratizaci. M. Jakeš v odpovědi zdůraznil, že vedení KSČ se zasadí politickými prostředky o zastavení negativního vývoje ve společnosti.

ČTK–PR–23.

23. listopad – Přijetí delegace pracujících okresu Chomutov členem předsednictva a tajemníkem ÚV KSČ I. Knotkem. Delegace se vyslovila pro dialog a proti generální stávce. I. Knotek konstatoval, že situaci bude řešit zasedání ÚV KSČ.

ČTK–PR–23.

23. listopad – Vystoupení vedoucího tajemníka MV KSČ M. Štěpána na besedě se studenty VŠE.

Archiv SV FF UK, Dokumenty studentů VŠ (mimo FF), sl. 23. listopad, č. 2.

23. listopad – Informace o mimořádném zasedání MV KSČ.*

Jednání MV KSČ

Praha (ČTK) – Ve čtvrtek v pozdních večerních hodinách se uskutečnilo mimořádné zasedání MV KSČ v Praze. Přijalo následující stanovisko:

Na základní zhodnocení současné politické situace, stanovisek řady stranických orgánů a organizací, komunistů a bezpartijních se MV KSČ v Praze po kritické a sebekritické diskusi obrací na zasedání ÚV KSČ s následujícím stanoviskem:

1. MV KSČ je toho názoru, že ve vzniklé závažné situaci nestojí v popředí otázka postavení jednotlivých vedoucích funkcionářů, ale celé KSČ. Proto považuje za nezbytné v zájmu jednoty a akceschopnosti vedení strany, aby na zasedání ÚV KSČ dne 24. listopadu 1989 byly provedeny zásadní kádrové změny v předsednictvu ÚV KSČ.

2. MV KSČ považuje za nezbytné, aby zasedání ÚV KSČ přijalo program konkrétních kroků vedoucí k vyřešení krizové situace.

3. MV KSČ doporučuje svolat do konce roku 1989 další zasedání ÚV KSČ, kterému bude předložen akční postup strany do XVIII. sjezdu KSČ. Od tohoto postupu MV KSČ očekává obnovení jednoty a akceschopnosti strany založené na základě široké vnitrostranické demokracie, vytyčení politických cílů vedoucích k obnovení důvěry v politiku strany.

4. MV KSČ považuje za klíčový požadavek neprodleně zahájit demokratický dialog se všemi, kteří chtějí rozvoj socialismu, přestavby a demokratizace. Dialog považuje za základní normu politického života v procesu demokratizace.

5. MV KSČ nezávisle na výsledku urychleného a objektivního prošetření příčin a průběhu zásahu pořádkových sil dne 17. listopadu 1989 konstatuje, že tato událost měla závažný negativní dopad na vývoj politické situace v Praze a celé zemi. Doporučuje Generální prokuratuře ČSR, aby průběžně konzultovala průběh vyšetřování se studenty podle již schváleného postupu.

MV KSČ považuje navržený postup za jedině možné východisko pro politické řešení současné situace.

Nadcházející zasedání považuje za skutečně osudový okamžik, kdy se rozhodne o osudu KSČ a celé naší společnosti.

RP, 25. 11. 1989.

23. listopad – Leták o výsledcích jednání výboru pro stranickou práci v ČSR.

JAK DÁL? PŘECE PODLE REALISTICKÉHO VYSTOUPENÍ MILOŠE JAKEŠE!

Z jednání výboru pro stranickou práci v ČSR

Praha – Výbor pro stranickou práci v ČSR ve středu na mimořádném zasedání za řízení svého předsedy Karla Urbánka projednal současnou politickou situaci v ČSR. Plně podporuje vystoupení generálního tajemníka ÚV KSČ Miloše Jakeše, v němž je realisticky ukázána cesta k překonání současné složité situace v naší zemi. I my považujeme za jedinou perspektivu socialistickou cestu rozvoje, uhájení hodnot socialismu a jejich další obohacování v nových podmínkách.

Program přestavby a demokratizace nelze uskutečňovat v atmosféře emocí, napětí a chaosu. Stávky a další nátlakové akce, k nimž je naše veřejnost vyzývána, by vedly k nedozírným škodám v národním hospodářství, k vážným poruchám v zásobování trhu, ve svých důsledcích by stav napětí ve společnosti jen prohloubily. Současná doba vyžaduje především klidnou a tvořivou pracovní atmosféru, nutnou pro zajištění sociálních a životních jistot dětí a mládeže, všech našich občanů.

Proto se výbor pro stranickou práci v ČSR obrací s naléhavou výzvou ke všem pracujícím, příslušníkům inteligence, umělcům, studentům, učitelům, k rodičům, ke všem, jimž jde o naši socialistickou společnost a její další rozvoj. Nedopusťme další prohlubování napětí. Základním předpokladem řešení a vyřešení všech problémů je

obnova klidu a pořádku, obnova vyučování ve školách a zajištění podmínek pro normální pracovní rytmus národního hospodářství.

Socialistická společnost a komunistická strana si vždy vážily tvůrčí práce pokrokových umělců a pracovníků masových sdělovacích prostředků, kteří v historických souvislostech pozitivně ovlivňovali život našeho národa. I dnes, v současné vypjaté situaci, od nich očekáváme konstruktivní přístup při naplňování cílů společenské přestavby.

Považujeme za nezbytné řešit problémy demokratickou cestou, bez konfrontace a násilí. O to se musí přičinit nejen členové komunistické strany, ale všichni občané i mladí lidé. Funkcionáři i pracovníci aparátu strany, národních výborů, všichni vedoucí pracovníci mají v současné době velkou odpovědnost. Otevřeně hovořit v pracovních kolektivech i s mládeží o aktuálních problémech, v rámci konstruktivního dialogu nacházet společná východiska.

Jen poctivou prací vytvoříme moderní socialistickou společnost.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

23. listopad – Dopis pracovníků Rudého práva adresovaný ÚV KSČ a schválený na veřejné schůzi. Pracovníci konstatovali, že stojí pevně na pozicích socialismu, že rozhodnutí o zásahu 17. listopadu bylo politicky chybné, a že je nutno vyšetřit a vyvodit důsledky. Vyslovili se proti stupňování napětí a proti generální stávce.

ČTK-PR-23.

Z 23. na 24. listopad – Pokus o vylepení provokačních plakátů.*

A jak že nám vychází vstříc stranický tisk?

V noci ze čtvrtka 23. na pátek 24. 11 rozjelo Rudé právo jednu z největších provokací proti demokratickému hnutí. Ráno 24. 11. měla být Praha (a postupně i venkov) zaplaveny letáky, které vyzývaly k okamžitému přerušení stávky. Plakáty nebyly podepsané, ovšem oslovením („kolegové, spolužáci") a formou (titulky psané štětcem) měly přesvědčit občany o tom, že vyšly z řad studentů. Plakáty byly vytištěné kolem půlnoci a již po jedné hodině byly kolportovány (většinou muži nad 40 let) z nové budovy Rudého práva a jako kruhy na vodě se šířily od svého centra po celé Praze. Plakáty byly tištěny modrou barvou na kvalitním papíře a vzhledem k tomu, že náklad se dá odhadnout do tisíců, není nezajímavé, na co používá RP peníze nás všech?

Ve stejnou dobu byla dána do tisku i falešná informace, podle níž se ministryně školství dohodla s koordinačním stávkovým výborem na ukončení stávky (kopie zprávy imprimované v RP je v našem archívu).

Objevila se i řada letáků s primitivními hesly a básničkami urážejícími Chartu, Fórum apod.

Jednalo se tedy o akci, která v kritické situaci koncem minulého týdne měla prudce udeřit na naše hnutí z několika stran, akci, kterou musíme při vší její zvrácenosti ocenit jako dobře připravenou.

Přesto selhala.

Byli jsme včas informováni o nebezpečí, které nám hrozí. Koordinační stávkový výbor se rychle rozhodl a již ve 2 hodiny v noci vyrazily do ulic studentské hlídky se dvěma úkoly: zajistit provokační letáky a vylepit dementi zprávy šířené ve sdělovacích prostředcích.

Ovšem literární talent, důvtip, ani vpravdě dikobrazí obratnost nelze našim provokatérům upřít. Je nesporné, že i v jejich řadách má naše umělecká fronta své zázemí.

Zařvete si študáci,
nemáte co na práci.
Celý život pracovat
není jako studovat.
Váš „světový dramatik"
dobře zvládl tenhle trik,
ať to řeknou študáci,
nemají co na práci,
okupaci nezažili,
s Heydrichem se nehonili.

HÚ, Nezávislí, časopis studentů PedF UK.

23. listopad – OV ČSS Praha 5 se postavil za předsedu strany B. Kučeru.

ČTK–PR–23.

23. listopad – Dopis Výboru československé veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci Kanceláři prezidenta republiky žádající propuštění politických vězňů.*

ČTK–PR–24.

23. listopad – Prohlášení Československého ústředí vysokoškoláků SSM o politické situaci.

Zasedalo Československé ústředí vysokoškoláků SSM

Mimořádné zasedání Československého ústředí vysokoškoláků SSM dne 23. 11. 1989 v Praze posoudilo vývoj událostí na vysokých školách v ČSSR po 17. listopadu t. r. a přijalo tyto závěry:

Nesouhlasíme s přístupem vedoucích stranických a státních představitelů k současné situaci mezi studenty, která je výrazem krizového stavu ve společnosti. Zásah 17. 11. 1989 morálně ranil každého člověka a sjednotil studenty rozdílných názorů i přesvědčení.

Československé vysokoškolské ústředí SSM podporuje činnost a spolupracuje prostřednictvím svých členů se stávkovými výbory. Vyzýváme předsedu vlády ČSSR a předsedy vlád ČSR a SSR ke konstruktivnímu jednání s našimi zástupci, se zástupci koordinačních stávkových výborů za urychlené vyřešení situace.

Je čtvrtý den stávky bez uspokojivých odpovědí na prohlášení studentů. Trváme na požadavku okamžitého vytvoření zvláštní komise Federálního shromáždění s 1/3 zastoupením studentů, která by přezkoumala zásah pořádkových sil 17. 11. 1989.

Požadujeme vyvození konkrétních závěrů vůči všem, kteří za současnou situaci nesou plnou odpovědnost.

Požadujeme urychlené vypracování a přijetí nových zákonů týkajících se základních lidských práv a svobod. Zejména zákona volebního, o shromažďování, spolčování a zákona o tisku. Ke konkrétní podpoře požadavků vyzýváme všechny poslance Federálního shromáždění.

Oceňujeme reakci Československé strany socialistické, která pomohla řešit vzniklou situaci na Václavském náměstí a přispěla tak ke klidnému průběhu těchto shromáždění.

Očekáváme účast všech oficiálních představitelů na veřejných a studentských shromážděních. Podporujeme požadavky fakultních výborů SSM a stávkových výborů a vyzýváme všechny rektory a děkany našich škol, aby vytvořili záruky proti postihům studentů a pedagogů, kteří se účastní současného celospolečenského dialogu. V tomto dialogu nesmí být tabu žádné události ani osoby v dějinách našich národů. Ať již jde o období první republiky, padesátých let nebo krizového období 1968–69. Za příklad považujeme dialog, který mezi sebou vedou studenti v současné době za další rozvoj socialismu v Československé socialistické republice.

Chceme dialog, vedeme dialog a usilujeme o dialog!!!

ČSÚV SSM

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku.

23. listopad – Stanoviska kolektivů, organizací a jednotlivců na podporu prohlášení městské vysokoškolské rady SSM a sekretariátu ÚV SSM z 19. a 20. 11. 1989, která docházejí na ÚV SSM.

ČTK–PR–23.

23. listopad – Přijetí představitelů Městské vysokoškolské rady SSM dr. J. Jaskmanického, P. Kašlíka a M. Haláska náměstkem generálního prokurátora ČSR J. Lokajíčkem. Zástupci SSM tlumočili doporučení MV SSM 22. 11., aby do konce týdne byla veřejnost seznámena s průběhem, případně výsledkem vyšetřování událostí 17. listopadu. J. Lokajíček přislíbil urychlení vyšetřování, které však nemůže být na úkor objektivity.

ČTK-PR-23.

23. listopad – Aktiv mladých poslanců MV SSM schválil výzvu k primátorovi.

Archiv NM.

23. listopad – Prohlášení představitelů ROH.*

JEDNALI PŘEDSTAVITELÉ ROH

Zabraňme narušení výroby

Praha (ČTK) – V Praze se ve čtvrtek konala společná schůze předsednictev Ústřední rady odborů, České odborové rady, Slovenské odborové rady, předsedů ústředních výborů odborových svazů, předsedů svazů, českých a slovenských odborových svazů, předsedů krajských odborových rad a dalších odborářských funkcionářů.

V úvodu vystoupil člen předsednictva ÚV KSČ a předseda ÚRO Miroslav Zavadil, který hovořil o aktuálních úkolech Revolučního odborového hnutí.

Významnou část svého vystoupení věnoval předseda Ústřední rady odborů výzvě ke konání dvouhodinové stávky v pondělí 27. listopadu. Musíme se zamyslet nad tím, komu by prospěla a komu by škodila, jaké by byly především politické, ale i sociálně ekonomické důsledky stávky pro celé národní hospodářství právě dnes, když usilujeme o jeho zásadní reformy. Stávka s politickými cíli může být sotva přijatelná pro naše horníky, hutníky, textiláky – pro všechny pracující, kteří vynakládají nesmírné úsilí k uspokojování potřeb obyvatelstva a dalšího ekonomického a sociálního rozvoje naší země.

Nelze podcenit ani další důsledky případné stávky dopadající na všechny pracující nebo na jednotlivé podniky. To všechno nás vede k tomu, abychom se obrátili na všechny členy ROH, na všechny pracovní kolektivy s výzvou: zabraňte narušení výrobního a pracovního procesu, nepředvídaným ekonomickým a morálním ztrátám. Zabraňte, aby přišly vniveč výsledky čestné a poctivé práce.

Účastníci jednání přijali prohlášení, ve kterém se praví:

Ve shodě se stanovisky a názory odborových organizací a pracovních kolektivů požadují předsednictva ÚRO, ČOR a SOR objektivní a urychlené přešetření okolností kolem zásahu bezpečnostních složek dne 17. listopadu v Praze. Vyjadřují politování, že došlo k újmě na zdraví lidí. Považují za oprávněnou kritiku nedosta-

tečné informovanosti veřejnosti o těchto událostech i o výsledcích probíhajícího šetření. Jsme proti jakékoli formě násilí.

Zásadně se stavějí proti uskutečnění generální stávky dne 27. 11. 1989. Výzvy k jejímu konání považují za hazard s vážnými politickými, sociálními a ekonomickými důsledky, a ne za formu prosazování cílů přestavby a demokratizace.

Obracíme se na všechny členy ROH, na všechny pracující a mládež s výzvou k zachování jednoty, klidu a pořádku. Nedovolte zpochybňovat podstatu socialismu, výsledky své práce.

Velké nebezpečí spatřujeme ve zneužívání oprávněné kritiky a výrazné politické angažovanosti pracujících a mládeže silami nepřátelskými zájmům a potřebám lidí k pokusu o politický zvrat, k návratu před únor 1948.

Vidíme úzkou souvislost složité vnitropolitické situace s liknavým řešením úkolů přestavby, s pomalým překonáním nedostatků v zásobování, ekologii, péči o zdraví, dopravě a bytové politice, na které jsme upozornili již na celostátní všeodborové konferenci a které jsou předmětem trvalé kritiky pracujících.

Pokládají za nevyhnutelné urychleně provést ve státních a hospodářských orgánech i v Revolučním odborovém hnutí analýzu příčin neplnění dohodnutých závěrů. Je třeba přijmout rozhodná opatření včetně kádrových, která napomohou jejich urychlené realizaci. Zabezpečit v nejbližší době uskutečnění jednání předsednictva ÚRO s vládou ČSSR.

Naším programem je ochrana zájmů a práv pracujících, zajištění jejich sociálních jistot a aktivní účasti na demokratickém životě společnosti. Tento program nelze realizovat v ovzduší chaosu, demonstrací a nátlaku, nýbrž pouze čestnou a poctivou prací, v demokratickém ovzduší, podporujícím dialog všech skupin a vrstev obyvatelstva, kterým jde o další rozvoj socialismu. Doporučujeme svolat plenární zasedání ÚV NF ČSSR a přesunout dialog na platformu Národní fronty. Požadujeme urychlit připravu nového zákona o sdružovacím právu, zákona o právu shromažďovacím a zákona o řešení kolektivních pracovních sporů.

Doba vyžaduje rozvahu, zásadnost, vysokou občanskou odpovědnost!

Vynaložme všechny síly a schopnosti k tomu, aby naše odborová organizace své úkoly čestně splnila.

V diskusi si účastníci jednání vyměnili názory na současný vnitropolitický vývoj. Na základě vlastních zkušeností, diskusí a návštěv v dílnách a pracovištích v průmyslových závodech a podnicích mnozí z nich potvrdili, že pracovní kolektivy v ČSSR odmítají požadavky na generální stávku a současně vyjadřují podporu přestavbě a demokratizaci. Dělníci rovněž vyslovují oprávněné požadavky na rychlejší, konkrétnější řešení vzniklé vážné situace. Odboroví funkcionáři sebekriticky konstatovali, že se odborům nepodařilo předcházet konfliktům. Ovšem k jejich řešení je třeba klid a pořádek. Zdůraznili, že pracující chtěli zcela konkrétní, jasný a okamžitý program řešení současných problémů. Zazněl rovněž požadavek svolat co nejrychleji plénum ústředního výboru Národní fronty ČSSR, které by se jimi zabývalo. Vyslovili se pro široký dialog, při čemž by měly být iniciativnější dělnické kolektivy. Pracující rovněž požadují pravdivé, objektivní a vyvážené informace nejen od československých sdělovacích prostředků, ale také od nejvyšších českoslo-

představitelů. V diskusi bylo dále vyjádřeno, že pracovní kolektivy podporují vyšetření příčin a průběhu událostí ze 17. listopadu, ovšem bez nátlaku, a naprosto odmítají generální stávku.

V diskusi vystoupilo celkem 22 účastníků jednání.

RP, 24. 11. 1989.

23. listopad – Stanovisko FV ČSČK k situaci. Zásah pořádkových sil 17. 11. považuje za nepřiměřený a žádá vyšetření a potrestání viníků.

ČTK–PR–23.

23. listopad – Stanovisko Svazarmu k politické situaci. Odmítl akce vedoucí k destabilizaci, přihlašuje se k socialistické revoluční a demokratické přestavbě společnosti a vyslovil souhlas s rozhodnutím vlády vyšetřit události ze 17. listopadu.

ČTK–PR–23.

23. listopad – Mimořádné zasedání předsednictva českého výboru Svazu družstevních rolníků k situaci. Družstevníci vítají rozhodnost postupu stranických a státních orgánů při přestavbě a demokratizaci a chápou nevyhnutelnost ekonomických reforem. Vyslovili se proti vyhrocování situace v zemi a proti generální stávce a žádají řešit situaci výhradně politickými prostředky.

ČTK–PR–23.

23. listopad – Stanovisko předsedkyně ÚV ČSSŽ M. Němcové k situaci.

Slovo předsedkyně ÚV Čs. svazu žen

V pondělí a v úterý jednal v Praze ústřední výbor Československého svazu žen, jeho členky se sjely z celé republiky. Termín tohoto zasedání byl dlouhodobě plánován a žádná z nás netušila, že první pracovní zasedání po úspěšném sjezdu se bude konat v tak dramatické, vzrušené době, kdy jde o osud socialismu v naší zemi.

Ano, jednaly jsme se vší odpovědností o tom, jak závěry sjezdu uvést do života, jak se lépe podílet na tom, aby tak potřebná přestavba a demokratizace naší společnosti spěla rychleji kupředu, jak zlepšit podmínky pro život a práci žen a rodin, jak ještě lépe přispět k tomu, aby se nám všem, a našim dětem zejména, žilo lépe. Aby žily v dostatku, ale hlavně v dobrém morálním a citovém ovzduší a v míru. Aby rodina, škola a všichni, kteří ovlivňují jejich výchovu, je co nejlépe vybavovali nejen dobrými

znalostmi, ale i dobrými morálními vlastnostmi, vedli je k úctě k práci, úctě k hodnotám, které byly vytvořeny, úctě jeden k druhému, lásce ke svým bližním i k vlasti.

O tom všem jsme hovořily s rozumem, citem a zaujetím ženám vlastním. Zároveň s cílem posílit socialismus v naší zemi, ne jej oslabovat, znevažovat, rozbíjet. Ale naše srdce se zároveň chvěla strachem o ty mladé lidi, kteří byli v ulicích Prahy a dalších měst. Vždyť my ženy zvlášť citlivě chápeme, jak naše děti mohou podlehnout emocím, že chtějí někdy vše řešit až příliš rychle, právě teď, že vidí některé věci trochu zjednodušeně, protože nemají životní zkušenosti. Jsme ale zároveň rády, že si dokáží vytvářet své názory a náhledy. A rozhodně je třeba daleko více s mladými o jejich názorech a požadavcích hovořit, vést diskuse a dialog o programu dalšího rozvoje naší společnosti, i v našem svazu je tato možnost.

Ale také víme, že jejich touha po spravedlnosti a radikálním řešení může být zneužita a zneužita byla. Byla zneužita těmi, kteří chtějí naši společnost rozbít, poctivé studenty odvést od učení, pracující od jejich povinností. Dokonce i mrtvého studenta potřebovali.

Ale takto to přece nejde, říkaly členky ÚV ČSSŽ. Jestliže chceme zlepšovat naše životní podmínky, musíme mít z čeho, musíme především společně dobře poctivě pracovat, mladí i starší.

Naše členky, a ženy obecně, mají o své děti naprosto obyčejný, lidský strach. Každá máma chce pro své děti klid a chce jim dát to nejlepší. Chtěla bych, aby to naši mladí dobře věděli, aby jejich činy byly korigovány i tímto vědomím. Ano, ženám je násilí cizí. A proto vidíme jako nutné, že události, které vznikly po manifestaci u příležitosti tak památného dne, jako je 17. listopad, a při nichž k újmě na zdraví dojít nemělo, se přešetřují a budou jasně vysvětleny. To jsme chtěly vyjádřit i prohlášením ÚV KSČ, které však v žádném sdělovacím prostředku nebylo publikováno celé.

Ale zároveň se obracíme na všechny matky, babičky, ženy, učitelky a vychovatelky. Hovořte se svými dětmi a žáky s moudrostí a citem o životních hodnotách i o tom, co úsilí a lidských životů stála naše svoboda a vybudování socialismu. I o tom, že na mnoha místech světa umírají děti hladem. Hovořte s nimi i o chybách a nedostatcích, které v naší společnosti existují, ale i o úsilí našeho státu tyto chyby překonat a nastolit pořádek. Hovořte s nimi o tom, že jejich první povinností je dobře se na život a práci připravit, což mohou jen ve školních lavicích, u počítačů, u strojů, ne na ulici. Vždyť jsou naší budoucností a nadějí.

Zanedlouho budou vánoce, svátky rodiny, míru a klidu. Svátky, které nám vhánějí do očí i slzy, ale slzy radosti, že jsme spolu. Obracím se na vás mladé a všechny občany naší země. Přispějme k tomu, abychom i letos prožili tyto svátky v pohodě, u prostřeného rodinného stolu a pod svíčkami na vánočním stromku. Láska, dobro a dobrá vůle nás musí pojit, práce ve prospěch socialismu a míru nás musí spojovat.

Stále mi jdou v poslední době hlavou slova staré, moudré dělnické písně. Písně práce. „Vše, čeho člověk užívá, z šlechetné práce vyplývá." Mysleme na to.

Miroslava Němcová

RP, 23. 11. 1989.

Po 23. listopadu – Otevřený dopis Vlado Kašpara předsednictvu Svazu novinářů.

Otevřený dopis předsednictvu Svazu novinářů (ÚV ČSSN)

Vydali jste 23. listopadu prohlášení, v němž vyjadřujete znepokojení nad událostmi posledních dnů a kromě jiného hovoříte o poskytování pravdivé informace.

Dvacet let jste pomáhali lži, pomluvám a dezinformacím, normalizaci a stagnaci. V žádné jiné organizaci u nás nedošlo k tak masovým represáliím jako v řadách novinářů a málokterá jiná organizace byla takovou baštou našeho brežněvismu jako právě Svaz novinářů. Proto nemáte už právo hovořit za ty čestné novináře, kteří se v těchto dnech postavili za naše mladé lidi, za skutečnou přestavbu a fungující demokracii. Sedmnáctý listopad ukázal zejména mládeži pravou tvář moci. Trpělivost přetekla, procitli Češi a ožili Slováci, občansky aktivní jsou už milióny lidí. Začínají si uvědomovat, že ti z vedoucích činitelů, kteří opět hovoří o ohrožení socialismu, myslí převážně jen na záchranu svých pozic. Oni sami škodí soudobému gorbačovskému socialismu, sami svou politikou ohrozili důvěru lidí k jejich vlastní komunistické straně.

Uvolněte cestu nově myslící, mladé generaci novinářů, kteří se zasazují za skutečný dialog, otevřený, poctivý a odpovědný, za věcné řešení přezrálých problémů, za pravdu a demokracii, za humánní moderní socialismus. Svoboda slova je základní svobodou. Jen plně informovaný občan je svobodný občan.

Vlado Kašpar
předseda Ústředí novinářů ČSSR
a Svazu českých novinářů 1968–69

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Článek Mladé fronty o ustavení Československého koordinačního a stávkového výboru studentů dne 22. listopadu.

Sedm pražských artikulů

Nevyspalý a unavený tvor s evidentní potřebou dobít baterky, tak včera vypadal Jan Daňhel, je to pár dní, co na stránkách MF vyložil své teorie o potřebě co nejširší mládežnické organizace. Teď byly zkonfrontovány se životem. Honza působil jako stávkový diplomat a vytrvale se pokoušel vytvořit celostátní výbor.

„Dnes se ho konečně podařilo ustavit a dali jsme mu název Československý koordinační a stávkový výbor studentů. Bude pracovat tak, že každá vysoká škola tam bude mít jednoho zástupce. Ve středu jsme ještě nebyli kompletní, zástupci postupně dojíždějí, ale přijali jsme už pravidla hry. Především se nebudeme na ničem usnášet a nikomu nic nařizovat, jde skutečně o koordinaci. Toho, že jedni přehlasují druhé, jsme si užili už dost. Kdo chce prosadit svůj názor, musí pro něj druhé získat. Zvednout ruku je snadné, ale obhájit argumenty, to platí.

Druhá věc – jsme dohodnuti, že v stávkovém hnutí nebudeme rozlišovat platformy SSM a nezávislých hnutí. Jde nám o jednotu, pro tento okamžik jsme zapomněli, co nás rozděluje, a dáváme přednost tomu, co nás spojuje.

Už jsme také zvolili dva spolupředsedy stávkového výboru.

Zasedání se zúčastnil i zástupce Občanského fóra Martin Palouš a už z prvního jednání tohoto koordinačního výboru vyplynulo, že Občanské fórum si mezi studenty získalo značný respekt."

– Jaké jsou cíle koordinačního výboru?"

„Konkrétně se o nich bude jednat až ve čtvrtek, zatím nebyl čas. Ale už z prvních jednání se zdá, že základem bude sedm bodů pražského stávkového výboru, chtělo by se říci, „sedm pražských artikulů". Především požadavek, aby zásah bezpečnostních sil ze 17. listopadu vyšetřila nezávislá komise za účasti studentů a občanských iniciativ, a pak požadavky politického charakteru, které se vztahují spíše k příčinám celého konfliktu. Patří k nim i požadavky změn ve vedení společnosti, otevřené informovanosti, dialogu, svobodných voleb, prosazení demokratických norem do veřejného života. Z různých míst přicházejí různé požadavky. My přirozeně nechceme nikomu nic vnucovat. Součástí toho, na čem bychom se chtěli dohodnout, bude přirozeně i to, za jakých podmínek a kdy stávku ukončíme. Naše stávka není samoúčelná. Je to nástroj na prosazení určitých požadavků. Nástroj možná krajní, ale myslím, že studenti na něj mají morální právo."

Zbyněk Fiala

MF, 23. 11. 1989.

23. listopad – Situace na vysokých školách. Ze 40 tisíc pražských vysokoškoláků se převážná většina zúčastňuje stávky, která má klidný a důstojný průběh. Studenti Fakulty všeobecného lékařství UK nabídli, že budou po dobu stávky konat v nemocnicích pomocné práce.

ČTK–PR–23.

23. listopad, odpoledne – Jednání ministryně školství, mládeže a tělovýchovy ČSR J. Synkové a jejího náměstka s pražským koordinačním stávkovým výborem vysokoškoláků na Vysoké škole zemědělské. Přítomni byli zástupce vedoucího oddělení školství, vědy a kultury ÚV KSČ J. Březina a tajemník ČÚV SSM J. Horák. Závěry z jednání se studenty: studenti ukončí stávku 26. 11. 1989 večer a 27. 11. začne normální výuka. I nadále budou pracovat stávkové výbory. 25. nebo 26. 11. 1989 se v Československé televizi uskuteční beseda u kulatého stolu představitelů vlády ČSSR se zástupci studentských stávkových výborů.

ČTK–PR–23.

23. listopad – Informace o setkání ministryně školství, mládeže a tělovýchovy ČSR s rektory a děkany vysokých škol a se zástupci studentských stávkových výborů.*

Nehovořil za studenty

(bk): Ministryně školství ČSR Jana Synková se sešla ve čtvrtek s rektory a děkany vysokých škol a se zástupci stávkových výborů pražských i mimopražských fakult. Ve velmi ostré diskusi vyjádřili studenti ministryni nedůvěru vzhledem k jejím prohlášením ve sdělovacích prostředcích, vydaným na základě neúplných informací, a požádali ji o demisi. Náměstek ministryně B. Šulista přesto později vydal prohlášení pro ČTK, v němž se nejen nezmínil o této i další kritice ze strany studentů, ale uvedl jako fakt, že se studenti dohodli na ukončení stávky. Tato mylná informace se dostala i do vysílání rozhlasu a televize. Po zjištění skutečného stavu věcí ČTK zprávu dementovala a koordinačnímu stávkovému výboru se za její vydání omluvila. Zbývá jen otázka, jak je možné, že přestavitel ministerstva školství a mládeže se může dopustit takovéhoto „omylu" právě v době, kdy na objektivním a pravdivém informování veřejnosti tolik záleží?

LD, 25. 11. 1989.

23. listopad – Dementi pražského koordinačního stávkového výboru studentů vysokých škol ke zprávě ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČSR o ukončení stávky.

Pražský koordinační výbor stávkujících studentů VŠ jednoznačně dementuje zprávu ministerstva školství, kterou přinesla ČTK, o ukončení stávky v neděli 26. 11. 1989. Studenti se cítí hluboce pobouřeni další dezinformací ze strany oficiálních sdělovacích prostředků a postupem ministerstva školství. Je absolutně nepřípustné vydávat informativní vzájemnou schůzku za programové usnesení. Studenti naopak na setkání vyslovili ministryni školství nedůvěru a žádali její demisi.

Pražský koordinační stávkový výbor studentů VŠ prohlašuje, že případné platné ukončení stávky studentů VŠ bude vyhlášeno v přímém vysílání ČST Martinem Mejstříkem, zástupcem koordinačního stávkového výboru.

Pražský koordinační stávkový výbor

Informační servis, č. 6/23. listopadu 1989.

23. listopad – Zpráva Svobodného slova o první tiskové konferenci s koordinačním výborem pražských škol.*

TISKOVÁ KONFERENCE S KOORDINAČNÍM VÝBOREM VŠ

Přiznejme jim úroveň

Praha (kva) – Vysokou kulturou vystupování a politického projevu nás příjemně překvapilo osm mladých lidí, kteří uspořádali včera dopoledne jménem koordinačního výboru pražských vysokých škol v divadelním sále DAMU tiskovou konferenci.

Jedna z prvních otázek, na niž odpověděli, se týkala vztahu stávkujících studentů a SSM. Řekli, že s představiteli mládežnické organizace se stávkující dohodli na vzájemném informování a intenzívním hledání společného východiska. Na mnoha fakultách jsou ve stávkových výborech, a často i v jejich čele, právě svazáci. Pokud jde o postoj k nedávno vzniklému Občanskému fóru, dozvěděli jsme se, že se s ním ztotožňují a podporují je.

Studenti si tak trochu postěžovali, že se před ně dosud nepostavil žádný z představitelů státu a že narážejí na obtíže, když se chtějí dostat do závodů, aby navázali kontakt s dělníky.

Upozornili, že nejsou v žádném případě manipulováni z ciziny, a na otázku, jak dlouho chtějí stávkovat, se odmítli v dané chvíli vyjádřit. Možná budou moci říct více v pátek v noci.

Velice nám imponovala jejich reakce na dotaz jednoho zahraničního novináře, zda by viděli rádi v čele státu A. Dubčeka. Odpověděli, že jsou v každém případě proti monopolu jedné vládnoucí strany. „Podle našeho názoru," zdůraznili, „je třeba vytvořit ve společnosti prostor pro pluralitu a demokracii. Potom se může ucházet o vedení národa kdokoli, třeba i A. Dubček."

Na konferenci byl přítomen také jeden z bývalých pedagogů, který vyjádřil obdiv k neobyčejné ukázněnosti studentů a i ostatních občanů. „Neviděl jsem žádné náznaky agresivity, žádné rozbité okno, ba ani převrácenou popelnici," řekl a chtěl vědět, jak vysokoškoláci zajišťují pořádek.

Členové výboru sdělili, že byl skutečně vypracován systém k udržení pořádku, zejména na Václavském náměstí v Praze, protože jim jde jednoznačně o dialog bez násilí.

Na besedě se studenty Vysoké školy zemědělské v Praze se sešel první místopředseda České komise pro plánování a vědeckotechnický rozvoj M. Toman. Seznámil je se současným stavem přestavby hospodářského mechanismu. Není pravda, že by se nic nedělalo, zdůraznil. Vždyť přece zemědělsko-potravinářský komplex, služby

a obchod již podle nových pravidel pracují. A konkrétně zemědělské podniky se s náročnějšími pravidly vypořádávají velmi dobře. K nedávným událostem řekl, že je vždycky tragédií, když proti sobě jdou mladí lidé. To se již nikdy nesmí opakovat. Vše je však nutné řešit v klidu. Seznámil studenty s tím, že generální prokurátor ČSR souhlasí s vytvořením skupiny složené ze zástupců Čs. ústředí vysokoškoláků, s kterou by vyšetřování zásahu VB 17. listopadu průběžně konzultoval. Na dotazy odpovídal M. Toman více než dvě hodiny, ne vždycky s jeho názory studenti souhlasili, nezřídka však jeho slova podpořili potleskem. Bylo to například v okamžiku, když zaručil, že proti stávkujícím studentům nebude použito „síly".

Studenti gymnázia Ohradní nás požádali, abychom vyvrátili nepravdivou informaci, podle níž přestali stávkující gymnazisté pomáhat Pražským pekárnám, jak činili předtím. Závod 3 Pražských pekáren potvrzuje, že studenti nabídli z iniciativy stávkového výboru pomoc v době svého volna.

Jak nás včera informovali zástupci koordinačního výboru stávkujících studentů SEŠ v Mladé Boleslavi J. Štěpánek a J. Říha, nedostane se jim do rukou jiný tisk než Rudé právo. Předseda ONV s. Zajíček podle jejich slov doporučil, aby neposlouchali televizi a rozhlas a nevěřili jiným novinám než Rudému právu. J. Štěpánkovi řekl, že kdo odmítá sundat trikoloru s hrudi, může ze školy odejít. O jednom z iniciátorů stávky se mezi pedagogy vyjádřil, že byl zatčen. Údajně zatčený se vzápětí dostavil – odpočíval doma.

(yst)

SS, 24. 11. 1989.

23. listopad – Zpráva Lidové demokracie o první tiskové konferenci koordinačního stávkového výboru vysokoškoláků.*

STUDENTŮM JDE PŘEDEVŠIM O BUDOUCNOST

Z první tiskové konference koordinačního stávkového výboru vysokoškoláků

V posledních dvou dnech se vyskytly některé názory, že v situaci, kdy předseda vlády ČSR požádal Generální prokuraturu ČSR o vyšetření příčin a úměrnosti zákroku bezpečnostních orgánů na Národní třídě 17. listopadu, nemá již studentská stávka opodstatnění. Je však třeba zdůraznit, že požadavky a cíle studentského hnutí jsou mnohem širší a netýkají se jen dějů minulých, ale především budoucnosti naší země. Důkazem toho je i nejnovější a již definitivní prohlášení koordinačního stávkového výboru, s jehož obsahem se včera seznámili novináři na tiskové besedě v pražském Disku.

V tomto prohlášení, které přečetl student Přírodovědecké fakulty UK Martin Klíma, se mj. uvádí:

Po represivním zákroku pořádkových sil v pátek 17. listopadu 1989 v Praze, vstoupili studenti do stávek, které získaly širokou podporu a přerostly ve všenárodní hnutí. Tato odezva nás zavazuje nejen potrestat viníky pátečního zásahu, ale svědčí

především o tom, že jsou nevyhnutelné hluboké strukturální změny politického systému, způsobu řízení národního hospodářství a celkového společenského klimatu v zájmu obnovení mravní a občanské odpovědnosti každého jednotlivce. Aby tohoto mohlo být dosaženo, považujeme za nezbytné: ustavit vládní komisi, v níž budou zastoupeni představitelé nezávislých studentských aktivit i občanských iniciativ, která prošetří všechny okolnosti pátečních událostí a pojmenuje viníky. Je také nutné, aby ihned odstoupili ze svých funkcí lidé zodpovědní za současnou společenskou a politickou krizi a straničtí a vládní představitelé, kteří odpovídají za všechny brutální zásahy v posledních měsících. Dále požadujeme, aby Federální shromáždění zrušilo článek Ústavy ČSSR o vedoucí úloze KSČ, který odporuje demokratickému principu řízení státu.

Členové koordinačního výboru také odpověděli na dotazy československých i zahraničních novinářů. Na dotaz Lidové demokracie, za jakých podmínek stávku ukončí, zda požadují splnění všech požadavků a které považují za stěžejní, uvedli, že k této otázce se zatím nemohou a nechtějí veřejně vyjadřovat.

LD, 24. 11. 1989.

23. listopad – Situace na Fakultě architektury ČVUT. Rozhovor zpravodaje ČTK s R. Peterem, předsedou FV SSM a SV. Stávka začala 18. 11. 1989 a bude ukončena až dojde ke změně přístupu ústředních orgánů nejen ke studentům. Studenti si uvědomují vážnost situace a pedagogové je plně podporují. Denně vysílá 30 studentů do krajů materiály pražského SV. Pozice SSM není dobrá.

ČTK–PR–23.

23. listopad – Stanovisko účastníků plenární schůze ZO ROH Fakulty jaderné a fyzikálně inženýrské ČVUT k současné politické situaci.

Stanovisko ZO ROH FJFI ČVUT k současné politické situaci

My, učitelé, pracovníci, aspiranti a stážisté a členové ZO ROH Fakulty jaderné a fyzikálně inženýrské ČVUT v Praze, jsme se dnes, 23. 11. 1989 sešli, abychom v době, kdy opadl první příval emocí a ke slovu se dostává hlas rozumu, zaujali stanovisko k událostem posledních dnů v Praze a celé naší republice.

Prohlašujeme, že spolu s velkou částí veřejnosti odsuzujeme brutální zákrok bezpečnostních sil proti pokojné manifestaci studentů v pátek 17. 11. 1989 v Praze. Ztotožňujeme se s názorem, že došlo k takovému vyhrocení situace, které nebylo možno řešit jinými prostředky než studentskou stávkou. Podporujeme požadavky studentů vyjádřené v jejich sedmibodovém prohlášení z 21. 11. 1989. Připojujeme se ke generální stávce dne 27. 11. 1989.

Podporujeme požadavky nedávno založeného Občanského fóra ze dne 19. 11. 1989 a předsednictva MVR SSM a MV SSM ze dne 22. 11. 1989. Vítáme snahu

vlády i pracujících nevyhrocovat dále situaci, přispět k celkovému uklidnění a přistoupit ke konkrétnímu konstruktivnímu jednání. Upozorňujeme však, že dosud publikovaná prohlášení vlády a dalších ústředních orgánů neobsahují konkrétní odpovědi na vznesené požadavky. Ani již probíhající šetření Generální prokuratury nesplňuje oprávněné požadavky studentů na ustavení nezávislé skupiny pro vyšetření událostí ze 17. 11. 1989.

Důrazně protestujeme proti snahám namluvit čs. veřejnosti (viz např. Prohlášení předsednictva ÚRO, některé části televizních projevů generálního tajemníka ÚV KSČ s. Miloše Jakeše, ministryně školství, mládeže a tělovýchovy s. Synkové apod.), že vysokoškolští studenti jsou ve svých postojích manipulováni a zneužíváni nejasnými osobami v pozadí a dokonce, že je třeba hájit socialismus proti studentům. Není to pravda! Na základě každodenního pracovního i osobního styku se studenty můžeme prohlásit, že to jsou svéprávní občané, schopní zaujmout vlastní stanoviska a vytvořit si vlastní, kvalifikovaný názor. To, co chtějí studenti (a my věříme, že všichni poctiví občané ČSSR) odstranit, není socialismus, ale deformovaná, pokřivená karikatura socialismu, která zapustila v naší zemi hluboké kořeny. Jejím důsledkem byly i události ze 17. 11. 1989.

Nesouhlasíme se způsobem, jakým odborářský tisk informuje o současných událostech. Podporujeme stanovisko komunistů ZO KSČ FJFI k současné politické situaci v naší společnosti ze dne 22. 11. 1989.

Vyzýváme všechny zúčastněné, aby se ihned zapojili do plodné diskuse na vysokých i středních školách, závodech i mítincích.

Vyzýváme každého poctivého občana naší vlasti, každého funkcionáře, studenta, dělníka, rolníka, příslušníka VB i armády k zachování klidu za všech okolností, k maximální toleranci k názorům ostatních. Nenechte se vyprovokovat nikým k násilí. Myslete na budoucnost naší vlasti, postupujte s maximální snahou o vyřešení vzniklých problémů.

Plenární schůze ZO ROH
FJFI ČVUT v Praze

L. S.: ZO ROH – Odborový svaz pracovníků školství a vědy
Závodní výbor
Fakulta jaderná a fyzikálně inženýrská ČVUT
Břehová 7 – 115 19 Praha 1

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem.

23. listopad – Prohlášení volného sdružení zaměstnanců a studentů Fakulty strojní ČVUT Praha o ustavení fakultního Občanského fóra.

Archiv KC OF, xeroxová kopie s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Stanovisko všeplenární schůze KSČ a ZO ROH Filozofické fakulty UK k vnitropolitické situaci.

Archiv SV FF UK, složka Dokumenty studentů a pedagogů, FF UK, sl. Dokumenty pedagogů č. 8, xeroxová kopie.

23. listopad – Dopis studentů Filozofické fakulty UK vězňům svědomí.

Archiv SV FF UK, sl. Dokumenty studentů a pedagogů, FF UK, složka Dokumenty studentů, č. 37, xeroxová kopie.

23. listopad – Stanovisko zaměstnanců ZO KSČ Matematicko-fyzikální fakulty UK k politické situaci.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

23. listopad – Článek Mladé fronty o vzniku a činnosti stávkového výboru na Vysoké škole ekonomické.

Divadlo bez opony

Na Vysoké škole ekonomické v Praze šlape organizace jako prvotřídní švýcarské hodinky.

Třetí patro budovy Vysoké školy ekonomické v Praze nemá vůbec nic společného s divadlem. Přesto jsme tu včera potkali hned několik známých tváří, které obvykle vídáme na divadelních pódiích. Protože události si vynutily změnu: herecké kostýmy vystřídal civilní oblek, „hraje se" přímo v terénu.

Lidský stroj

Stávkový výbor tady vznikl už v sobotu. Živelně, s nevyrovnaným počtem zástupců jednotlivých čtyř fakult VŠE. Protestovalo vedení školy, začali reptat i studenti. V pondělí byl proto demokraticky zvolen výbor nový, perfektně fungující stroj 24 lidí, členů i nečlenů SSM a z Nezávislého svazu studentů.

„Výbor stávky a Svaz mládeže jsou v naprosté shodě. Do čela stávky pouze nebyli zvoleni ti členové celoškolského svazáckého výboru, kteří se jako funcionáři dřív zkompromitovali," zpovídáme L. Trachtu, jednoho z členů stávkového výboru a zároveň předsedu studijní skupiny na obchodní fakultě VŠE. Ani mezi ostatními studenty nepozorujeme nějaké škatulkování na členy či nečleny toho nebo onoho sdružení, organizace . . . Doslova čtyřiadvacet hodin denně jsou všichni v naprosté

jednotě – ochotni pomoci s čímkoliv. Včerejškem počínaje se tak do středu Prahy vydávají v pětičlenných hlídkách, aby usměrňovali případné výtržníky (stalo se, že Václavským náměstím „táhla" skupina podnapilých, zřejmě tak tak zletilých chlapců) a dělali všechno pro to, aby při demonstracích i po nich panoval mezi mládeží řád a kázeň. VŠE se rovněž stalo celopražským koordinátorem výjezdů studentů mezi dělníky a ostatní pracující.

Přes umělé překážky

Herec Vladimír Brabec stojí na chodbě obklopen hloučkem studentů. „Nevím, jestli jsem ten správný člověk, který někoho přesvědčí," odpovídá Antonínu Pilátovi z druhého ročníku. „Ale samozřejmě do továrny půjdu. Dejte mi s sebou někoho z pedagogického sboru." Okamžitě se další ze studentů vydává zařídit vše potřebné. Návštěva studentské delegace u dělníků se musí rychle zařídit. Podniků je mnoho, někde ještě studenti nebyli. Uvnitř místnosti mezitím další člen organizačního štábu radí skupině studentů: „Je lepší s lidmi mluvit přímo, nemá cenu posílat jim prohlášení, která si mohou přečíst na sloupech po Praze." Nahlížíme do seznamu podniků, kde již návštěvy proběhly. Okamžitě je kolem nás spousta studentů a vykládají, jak je kde přijali. „Předevčírem nás do Tatry Smíchov nepustili, tak nám dělníci poradili, ať přijdeme druhý den během dopolední přestávky. Ale když jsme se znovu chtěli spojit s ředitelem a vedením podniku, najednou měli všichni poradu. Zachránili to dělníci, spontánně přišli před budovu a tam nás vyslechli" (V. Hlaváč a V. Král z ČVUT). „V TOS Hostivař nás přijali, řekli, že s námi sympatizují, a taky nám sdělili svůj názor. Že v současné ekonomické situaci není stávka v podnicích vhodným řešením" (A. Pilát, VŠE). Pak se nám dostává do rukou písemná zpráva o návštěvě v Pražských pekárnách a mlýnech. Píše se v ní: „U vchodu jsme byli zastaveni, podle podnikové instrukce nesmějí nikoho pustit dovnitř. Diskusi byly přítomny členky výboru SSM, které se za nás postavily. Poté jsme byli nečekaně tvrdě vytlačeni ven členy Lidových milicí. Ale stačili jsme ještě dělníkům předat naše prohlášení" (podepsáni studenti VŠE B. Procházková, K. Čajčík).

Uvnitř místnosti 319, která je koordinačním centrem celého rozesílání studentů do podniků, vidíme herečku Divadla na Vinohradech Elišku Balzerovou. Vypráví nám své čerstvé zážitky ze setkání v Pragotronu: „Do podniku jsme se nedostali, ale počkali jsme na konec pracovní doby ve vrátnici. Tam se pak sešlo asi sto padesát pracovníků, přítomen byl i ředitel. Všichni vyslechli nejprve naše herecké provolání, pak přečetli své studenti. Pracovníci Pragotronu požádali svého ředitele, aby k provoláním zaujal stanovisko. Ten sice mluvil asi deset minut, ale upřímně řečeno mnoho neřekl. Víte, bylo cítit, jak lidé chtějí slyšet náš názor, ale jako by pár lidí ve vedení podniku chtělo mezi nás a pracovníky postavit neproniknutelnou bariéru frází. Potom večer mne potěšila skupina mladých lidí z Pragotronu, kteří přišli do divadla a omlouvali se mi za chování svého ředitele."

Trváme na svém

Kolem poledne rektorova zasedací síň praská ve švech. Studentský stávkový výbor jedná s vedením fakulty o Výzvě ke spoluobčanům, nejaktuálnějším programovém dokumentu pražských stávkujících vysokoškoláků. Vedení, které dosud studenty jednoznačně podporovalo, tuto výzvu považuje za příliš radikální. Kromě požadavku o ustavení vládní vyšetřovací komise pátečních událostí v Praze je v ní obsažen jmenovitý návrh na odstoupení z funkcí osmi stávajících čelných představitelů státu, požadavek zrušení článku o vedoucí úloze KSČ v Ústavě ČSSR, zahájení časově neomezené všelidové diskuse o současných poměrech. Na podporu těchto a dalších požadavků vyzývají pražští studenti všechny spoluobčany k ativní účasti na dvouhodinové stávce 27. 11. 1989. „Před tím, nežli jsme se připojili k celopražskému stávkovému studentskému centru, se o téhle výzvě hlasovalo na fakultách naší školy a všichni byli jednoznačně pro," vysvětluje nám ve chvilce času M. Kondrát ze stávkového výboru a pokračuje: „Na požadavcích zformulovaných ve Výzvě spoluobčanům budeme trvat i v případě, že nás tentokrát vedení školy nepodpoří." Za jakou společnost stávkou bojujete, ptáme se dál? „Za demokratickou, pluralitní a svobodnou. Jako studenti ekonomie si dobře uvědomujeme, že je nutná nejen politická, ale také ekonomická radikální reforma. Proto stojíme za svým. Věříme, že k dialogu dojde, protože ani my samozřejmě nemáme zájem na tom, aby se země ocitla v nějaké stávkové spirále či ekonomickém kolapsu. I když je jasné, že tak jako tak se budeme muset vbrzku uskromnit," dodává další člen stávkového výboru L. Mikulenka.

Uvidíme

Těsně poté, co skončilo jednání stávkového výboru a vedení školy, jsme zastihli rektora VŠE prof. ing. A. Brůžka, DrSc., člena korespondenta ČSAV. Čas byl jen na dvě krátké otázky a opovědi.

Jak se zachová vedení školy ke studentům, až stávka skončí?

„Budeme je dál učit, snad již od úterý."

Co říkáte na nejčerstvější Výzvu studentů ke spoluobčanům?

„Teď právě o tom jednáme, ještě nemohu sdělit naše stanovisko."

Všude vládne spolehlivá organizace a řád. Jako by se všichni řídili dokonalým scénářem. U herců není divu, jsou na něj zvyklí. Mile nás překvapuje tento fakt u studentů. Ti nejschopnější z nich drží režii pevně v rukou. Nejde o divadlo, ale o budoucnost.

Jana Kasalová, Zdeněk John

MF, 23. 11. 1989.

23. listopad, 20 hodin – Informace o vytvoření stávkového výboru středních škol a odborných učilišť.

Struktura a způsob koordinace středních škol a středních odborných učilišť

Dne 23. 11. 1989 ve 20.00 hodin se konala v budově gymnázia Botičská porada zástupců stávkových výborů středních škol a SOU, na které byl schválen středoškolský koordinační stávkový výbor (dále jen SKSV).

Centrem SKSV se stalo gymn. Botičská, protože drží nepřetržitou stávku a je tedy k dispozici u telefonu po celých 24 hodin.

Střediskem centrálního vysokoškolského stávkového koordinačního výboru je divadlo DISK, které podává informace SKSV.

SKSV je tedy informačním, nikoliv řídícím centrem. Veškeré informace Vám poskytne SKSV na čísle 29 46 31.

Zároveň Vás prosíme, abyste na totéž číslo sdělovali ověřené informace.

Děkujeme!

HÚ, Sbírka Vojtěchová, xeroxová kopie strojopisu.

23. listopad – Prohlášení studentů střední ekonomické školy, Vinohradská 38, jímž se připojují k Prohlášení studentů vysokých škol.

Prohlášení studentů SEŠ Vinohradská 38

My, studenti střední ekonomické školy Vinohradská 38, pod vlivem událostí z pátku 17. 11. 1989, kdy byla v Praze na Národní třídě brutálně potlačena poklidná demonstrace studentů, se připojujeme k „Prohlášení studentů vysokých škol" s plným souhlasem.

Proto jsme vstoupili do týdenní stávky s plnou podporou celého pedagogického sboru.

SEŠ Vinohradská
stávkující studenti

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

23. listopad – Dopis žáků a profesorů středního odborného učiliště v Praze 5, Belojannisova 3 stávkovému výboru Pedagogické fakulty UK, jímž se připojují ke stávce studentů vysokých a středních škol.

Pedagogická fakulta UK
M. Rettigové 4
Praha 1 – Nové Město

Stávkovému výboru PF UK,

chceme Vám oznámit, že nejen studenti vysokých a středních škol, herci, pracovníci rozhlasu, ale i žáci SOU v Praze 5, Nikolase Belojannise 3 se zásadně staví proti násilnému zásahu pořádkových sil, který byl veden v pátek 17. 11. 1989 proti pokojným studentům, kteří se sešli k uctění památky studenta Jana Opletala a žádáme důsledné potrestání všech viníků.

Plně souhlasíme s návrhy a požadavky studentů a městského výboru SSM ze dne 19. 11. 1989, přednesenými k diskusi, především však s požadavkem svobody tisku, aby se nám do rukou dále nedostávaly jen nedostatečné, zkreslené či dokonce upravené zprávy, z nichž si jen těžko může mladý člověk utvořit správný názor.

Žáci a profesorský sbor SOU
L. S.: Střední odborné učiliště
Praha 5, Belojannise 3
59 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Prohlášení pedagogických pracovníků základní školy Rychnovská 350 k současné situaci.

Občanské fórum
Laterna magika
Praha 1 – Národní 40

PROHLÁŠENÍ

Při vědomí naší odpovědnosti pedagogických pracovníků za svěřené děti považujeme za svou povinnost vyjádřit se k událostem 17. 11. 1989.

Naší povinností je vychovávat děti proti násilí a celým svým srdcem proti násilí bojovat.

Odsuzujeme proto brutální zásah policejních orgánů proti pokojně manifestujícím studentům a požadujeme ustavení nezávislé vyšetřovací komise a okamžité potrestání odpovědných osob.

pedagogičtí pracovníci
ZŠ Rychnovská 350
Praha 9 – Letňany
28 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Občanské fórum přesídlilo do Laterny magiky.*

LD, 24. 11. 1989.

23. listopad – Prohlášení Občanského fóra o situaci ve společnosti, s informacemi o charakteru a cílech tohoto hnutí a s výzvou k jeho podpoře.

Provolání Občanského fóra

Československo se po dvaceti letech ocitlo opět na historické křižovatce dík lidovému hnutí, k němuž se rychle připojují všechny generace a vrstvy obyvatelstva i většina dosud existujících společenských organizací. Toto hnutí je hnutím obou našich národů. Jeho mluvčím se spontánně stalo Občanské fórum, které je dnes jediným faktickým představitelem lidové vůle. Jeho přirozenou součástí se stalo dobře organizované studentské hnutí, které svým protestním vystoupením dalo impuls k dramatickému pohybu u nás. V jeho rámci pracují všechny dosavadní nezávislé iniciativy, tvůrčí svazy, v čele s divadelníky, kteří se jako první se studenty solidarizovali, obrodné strany Národní fronty, včetně mnoha bývalých i současných členů KSČ. Občanské fórum podpořila kardinálovými ústy katolická církev i další církve v Československu.

K Občanskému fóru se hlásí a může přihlásit kdokoli, kdo souhlasí s jeho požadavky, Občanské fórum je připraveno okamžitě zajistit dialog veřejnosti s dnešní mocí a disponuje kvalifikovanými silami ze všech oblastí společenského života, schopnými vést svobodnou a věcnou diskusi o reálných cestách ke změně politických a hospodářských poměrů v naší zemi.

Situace je v této chvíli otevřená, je před námi mnoho možností a máme jen dvě jistoty.

První z nich je jistota, že není návratu k předchozímu totalitnímu způsobu vlády, který dovedl naši zemi na pokraj naprosté duchovní, mravní, politické, hospodářské a ekologické krize.

Naší druhou jistotou je, že chceme žít ve svobodném, demokratickém a prosperujícím Československu, které se musí vrátit do Evropy, a že se tohoto ideálu nikdy nevzdáme, byť by se v následujících dnech dělo cokoli.

Občanské fórum vyzývá všechny občany Československa, aby jeho základní požadavky podpořili manifestační generální stávkou, vyhlášenou na pondělí 27. 11. 1989 od 12 hodin. Na úspěchu stávky může záviset, zda se naše země vydá pokojným způsobem na cestu k demokratickému společenskému uspořádání nebo zda zvítězí osamělá skupina stalinistů, kteří chtějí za každou cenu udržet svou moc a své výsady, maskujíce je prázdnými hesly o přestavbě.

Vyzýváme vedení tohoto státu, aby si uvědomilo vážnost situace, zbavilo se zkompromitovaných osob a zabránilo všem případným pokusům o násilný převrat.

Vyzýváme všechny členy vládnoucí strany, aby se připojili k občanské veřejnosti a respektovali její vůli.

Vyzýváme všechny příslušníky bezpečnosti, aby si uvědomili, že jsou především lidmi a občany této země a teprve potom podřízenými svých nadřízených.

Vyzýváme Československou lidovou armádu, aby stála na straně lidu a v případě nutnosti poprvé vystoupila na jeho obranu.

Vyzýváme veřejnost i vlády všech zemí, aby si uvědomily, že naše vlast je od nepaměti místem, kde začínají i končívají evropské i světové konfrontace, a že v naší zemi neběží nikdy jen o její osud, ale o perspektivu celé Evropy.

Žádáme proto občany, aby všemi způsoby podpořili lidové hnutí a Občanské fórum.

Jsme odpůrci násilí, nechceme mstu, chceme žít jako důstojní a svobodní lidé, kteří mají právo mluvit do osudu své vlasti a kteří myslí i na osud budoucích generací.

Občanské fórum

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

23. listopad – Pokyny Občanského fóra a studentů k provedení generální stávky.

Stanovisko Občanského fóra ke generální stávce 27. listopadu

Generální stávka, vyhlášená na den 27. listopadu, je politickou protestní stávkou a nesleduje jiné cíle.

Aby stávkou nebyly způsobeny materiální či jiné škody, doporučujeme tento postup:

1. Stávku vyhlašuje a řídí stávkový výbor podniku, úřadu či jiné instituce.
2. Počátek generální stávky je jednotný: 27. listopad ve 12.00 hodin.
3. Délka stávky bude určena stávkovým výborem podle povahy výroby v průmyslových podnicích nebo povahy činnosti v úřadech a institucích. Nejdéle však bude stávka trvat do 14.00 hodin.
4. Začátek stávky bude oznámen vhodným způsobem stávkovým výborem.
5. Ve zdravotnictví, ve veřejné dopravě a ve službách, které zabezpečují nezbytné potřeby obcí, měst a podniků, doporučujeme vyhlásit generální stávku, podle podmínek práci nepřerušovat, avšak vhodnými prostředky stávku projevit.

6. O přípravách, zahájení a průběhu stávky nechť podnikové stávkové výbory informují celostátní koordinační stávkový výbor Občanského fóra.
7. V závodech, kde se neustavil stávkový výbor, se mohou pracovníci ke stávce připojit způsobem, který si sami zvolí.

Občanské fórum
Studenti

Docházejí nám informace z různých míst této republiky o vzniku OF na závodech, v institucích nebo v místech bydliště. Vyzýváme jejich zástupce, aby se s námi spojili. Naším současným sídlem je:

Laterna magika
Jungmannova 31
Praha 1
Spojovatel: 02/26 67 65

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

23. listopad – Prohlášení Občanského fóra vyjadřující nespokojenost s činností masových sdělovacích prostředků a znovu zdůrazňující základní politické požadavky.

Zásadně nesouhlasíme se způsobem, jakým oficiální sdělovací prostředky, především Čs. televize, informují proti vůli naprosté většiny svých pracovníků o posledních masových vystoupeních občanů v Praze a dalších místech republiky. Z požadavků vyslovených Občanským fórem nebyl splněn ani jediný. Proto požadujeme:

1. Aby neprodleně odstoupili ze svých funkcí ti členové předsednictva ÚV KSČ, kteří jsou bezprostředně spojeni s přípravou intervence pěti států Varšavské smlouvy z roku 1968, kteří jsou zodpovědni za mnohaletou devastaci všech oblastí společenského života u nás, jakož i ti politici, kteří jsou bezprostředně odpovědni za stupňování společenského napětí v posledním období a za sérii represivních zákroků proti pokojným shromážděním občanů, jež vyústily do tragického masakru účastníků shromáždění k uctění památky Jana Opletala dne 17. 11. 1989.
2. Aby byla neprodleně ustavena parlamentní komise, která konkrétně zjistí viníky masakru ze dne 17. 11. 1989 a dalších zásahů proti shromáždění občanů v posledním období. V této komisi musejí být zástupci Občanského fóra.
3. Aby byli neprodleně propuštěni všichni vězňové svědomí včetně těch, kteří byli zadrženi v souvislostech s posledními manifestacemi.
4. Aby byla neprodleně respektována svoboda tisku a informací. Aby nebylo státní mocí bráněno šíření pravdivých a úplných informací a zejména aby státní mocí nebyly vytvářeny informace zkreslené a nepravdivé, sloužící k manipulaci veřejného mínění, jak je tomu v současných dnech a hodinách.

Výstražná generální stávka v pondělí 27. listopadu od 12.00 do 14.00 hodin bude výrazem podpory těchto požadavků.

Zástupci stávkujících studentů vyjádřili plnou podporu tomuto prohlášení.

Informační servis, č. 4/23. listopadu 1989.

23. listopad – Postoj ing. R. Sládka, CSc., k programu Občanského fóra s nabídkou spolupráce.

Občanské fórum
Laterna magika
PRAHA 1

Připomínka k PROGRAMU

V současné době jste zveřejnili řadu spravedlivých politických požadavků s cílem pomoci ozdravit naše české a slovenské společenství.

Domnívám se, že již v této době je nutno požadavky politické *doplnit zásadním programem* ekonomickým. Stručným, jasným a všem srozumitelným.

My všichni, kteří jsme účastni vytváření národního bohatství, jsme zatíženi obrovským daňovým břemenem. *Odvody a daně dosahují výše až 75 %* našeho výkonu. Lidské dějiny nepoznaly takové daňové zatížení, které bylo postupem doby na nás všechny uvaleno.

Tento stav se nemůže změnit okamžitě, jelikož snížení daní a zvyšení příjmů nutno pokrýt vyrobeným zbožím.

Je však nutné vytyčit PROGRAM postupného snižování daňového břemene při rychlém zvyšování produkce každého z nás. Je jasné, že bez politického uvolnění osobnosti není tento program uskutečnitelný. Politický program postrádající jasný cíl hospodářský však nemobilizuje každého z nás tak, jak by mohl a měl.

Postupně přeměnit vykořisťování práce pracujících zrušením odvodů, zavedením daňového systému ve výši 24 až 30 % celkového výkonu. Zavést systém jedné daně.

Umožnit odkoupení bytů těm, kteří v nich bydlí, ať jsou to jednotlivci či kolektivy. Umožnit zakoupení strojů a zařízení těm, kteří na nich pracují, ať to jsou jednotlivci či kolektivy pracujících. Současně umožnit pronájem jak bytů či strojů.

Daně rozdělovat proporcionelně na federaci, stát, kraj, okres a město (obec). Na základě spravedlivého rozdělení vypracovat plány rozvoje – počínaje jednotlivci a konče federací. Nevykořisťovat, ale hospodařit rozumně s vytvořenými hodnotami.

Přijmete-li mou připomínku, jsem schopen spolupracovat v rámci mých zkušeností na jejím rozpracování. Stojí to za to vrátit se na nové rovině k solidnosti a fortelu českých a slovenských dělníků, rolníků a podnikatelů!

S přáním úspěchu
Ing. Rudolf Sládek, CSc. – projektant, 59 let
Praha 4, Nad úpadem 425 – tel. 792 00 29, 29 40 31, 20 40 81

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Dopis dr. B. Zátkové Občanskému fóru o zkušenostech z práce mezi dělníky ve Vysočanech v Praze.[1]

Vážení přátelé,

s velkým nadšením, ale i se značnými obavami sleduji vývoj událostí.

Mé obavy vyplývají zejména z postoje dělníků k současnému dění, ze situace ve fabrikách. Byla jsem 10 let funkcionářkou OV KSČ ve Vysočanech, v posledním období členkou KV KSČ (léta 1960–1970) a byla jsem zde ze strany vyloučena. Ráda bych Vám proto napsala několik zkušeností, které, myslím, mají platnost i dnes.

Především, jak víte, není lehké získat dělníky pro reformy, pro jakékoli změny. Jsem přesvědčena, že Vysočany v r. 1968 byly takové, jaké byly (myslím, že s jinými dělnickými okresy nesrovnatelné), včetně mimořádného sjezdu, jen díky intenzívní několikaleté politické, propagandistické a organizátorské práci lidí Pražského jara. Byly to tisíce schůzí, školení, besed až po obrovské, tisícové aktivy, na nichž opakovaně vystupovali Šik, Mlynář, Císař aj. Vděčně byli přijímáni pouze lidé s velkými schopnostmi navázat kontakt a mluvit jazykem, jemuž rozuměli. Téměř nepřijatelní byli příliš radikální redaktoři, ale i lidé z kulturní fronty, neznalí jejich způsobu myšlení a vyjadřování. Jen velmi obezřele bylo nutno volit lidi, které do fabrik vysílal Vysokoškolský výbor. Vítaní byli herci, nikoli však z avantgardních divadel – těm nerozuměli. Buďte proto při výběru lidí, které posíláte, velmi opatrní.

Velký vliv měla na fabriky televize, ale ještě větší rozhlas. Myslím, že ten by mohl sehrát velmi významnou roli i dnes, kdy se dá do fabrik jinak těžko proniknout.

Nevím, zda si uvědomujete, že ve všech fabrikách je rozhlas rozveden na všechna pracoviště (údajně v zájmu CO) a je puštěn celé dny i noci. Pokud je v něm něco zajímavého, je také poslouchán a diskutuje se o něm. Prosím, proto udělejte všechno, abyste vysílání rozhlasu ovlivnili.

Dále je tu dnes významným činitelem, stejně jako v r. 1968, milice. Jak rovněž víte, jde jim o mnoho – o řády, o privilegia ve fabrice, o častá cvičení s gulášem a pivem bez manželek. Jídlo a pití většinou platili ředitelé a tím si je kupovali a byli u nich oblíbeni. V mnoha případech s jejich pomocí (Kapek, Kolbaba aj.) byly mezi milicí rozšiřovány nejrůznější tiskoviny, letáky i bezostyšná falza, jimž, bohužel, oni, ale i mnozí dělníci věřili. Letáky vůbec pro ně byly jedním z významných způsobů ovlivňování. Rádi je četli a zejména je rádi vlastnili a ukazovali ostatním. Máte-li možnost, zjistěte si, co ve fabrikách koluje, a rozšiřujte stručné a jasné letáky naše.

Přeji Vám mnoho zdaru

Dr. Zátková Bohuslava
Dlouhá třída 23
Praha 1

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

[1] *Dopis je doplněn rukopisnou poznámkou dr. Zátkové: „Letáky by mohly být rozdávány před fabrikami po skončení směny."*

23. listopad, 18 hodin – Prohlášení zástupců K 231 v tiskovém středisku OF, v němž žádají vyšetření zásahu 17. listopadu 1989, změnu politického klimatu, obnovu svobodného Československa.

Archiv VŠE, Sbírka uložená v počítačové technice – 74.

23. listopad – Otevřený dopis aktivu mladých komunistů pražských divadel plenárnímu zasedání ÚV KSČ.

Archiv MP, SPŠ Na Třebešíně.

23. listopad – Mítink s mládeží v Realistickém divadle Z. Nejedlého (ČTK – PR–23) a beseda s diváky v Divadle na Vinohradech.

LD, 24. 11. 1989.

23. listopad – Stanovisko předsednictva Svazu českých výtvarných umělců schvalující provolání pražských výtvarných umělců vládě ČSSR, ÚV KSČ atd. ze dne 20. 11. 1989 a připojující se k prohlášením studentů Vysoké školy ekonomické.

ČTK–PR–23.

23. listopad – Informace o situaci mezi výtvarníky v Mánesu.

V Mánesu je rušno

Před budovou pražského Mánesa v těchto dnech vždy potkáte početný hlouček lidí. Seznamují se se stanovisky výtvarných umělců, čtou denní tisk, diskutují. Ještě větší ruch je však uvnitř, druhdy tiché prostory odrážejí vzrušené hlasy malířů a sochařů, architektů všech generací. Každý den tady můžete vidět i Vojtěcha Adamce z Aktivu mladých při SČVU.

Co právě teď Aktiv dělá?

Podílíme se na jednotném postupu všech výtvarníků, z naší iniciativy vzniklo jednotné prohlášení, které zatím, pokud vím, podepsalo přes dva tisíce členů Svazu, včera se připojil i výbor ZO KSČ. Naše stanovisko podpořila svými souhlasnými dopisy i řada dělníků z pražských závodů. Třeba ze s. p. Elektropodnik, Křižík, ČKD Trakce a ČKD Tatra, připojili se i pracovníci Národního muzea, Uměleckoprůmyslového muzea, Národní galerie a dalších institucí.

MF, 23. 11. 1989.

23. listopad – Prohlášení ZO KSČ sekretariátů Svazu českých skladatelů a koncertních umělců a Svazu československých skladatelů a koncertních umělců k současné vnitropolitické situaci.

Základní organizace KSČ č. 105 sekretariátu Svazu českých skladatelů a koncertních umělců a Svazu československých skladatelů a koncertních umělců se na své mimořádné členské schůzi 23. listopadu 1989 zabývala současnou vnitropolitickou situací.

Plně se ztotožňuje s prohlášením předsednictva Svazu českých skladatelů a koncertních umělců z 22. listopadu 1989 a zdůrazňuje tyto body:

1. Co nejrozhodněji odsuzujeme brutální zákrok pořádkových sil proti studentskému shromáždění dne 17. listopadu 1989 a požadujeme potrestání příslušných činitelů a zároveň žádáme, aby byla přijata zákonná opatření, která by již nedovolila zneužití mocenských prostředků.
2. Jsme pro socialismus důsledně demokratický a humánní, který odpovídá tradicím této země a moderním vývojovým trendům ekonomickým i společenským.
3. Žádáme, aby do čela přestavby v naší zemi byli do všech úrovní řízení demokratickými volbami zvoleni vzdělaní, odborně a politicky kompetentní lidé s čistým morálním štítem, neposkvrněným chybami minulosti.
4. Žádáme svolání mimořádného sjezdu KSČ nebo urychleně 18. sjezdu KSČ v co nejkratším reálném termínu, který bude zásadně řešit současnou celospolečenskou krizi a na který budou delegáti voleni přímo z řad základních organizací KSČ.

L. S.: 105. ZO KSČ sekretariátů
Svazu českých skladatelů a
koncertních umělců a
Svazu československých
skladatelů a koncertních umělců
1 nečitelný podpis

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Prohlášení aktivu mladých Svazu českých skladatelů a koncertních umělců odsuzující policejní zásah a vládní politiku.

ČTK–PR–23.

23. listopad – Manifestační večer České filharmonie věnovaný stávkujícím studentům. Bylo na něm přečteno prohlášení vyslovující podporu OF.

ČTK – PR–23.

23. listopad – Zpráva o jednání hudebníků a interpretů populární hudby.*

Jednotná pop-fronta

Podruhé za sebou v krátké době byla Smetanova síň pražského Obecního domu našlapána do posledního místa. Ve čtvrtek studenty, kterým koncertovala Česká filharmonie, včera umělci ve svobodném povolání. Především tedy hudebníky, zpěváky konferenciéry, diskžokeji, textaři, publicisty. „Jde o historickou událost. Poprvé došlo ke shromáždění, kde se česká populární hudba schází takto reprezentativně ve všech svých stylových a žánrových odnožích. Jistě není zanedbatelné ani to, že se scházíme v jednom z nejdůstojnějších stánků české hudby, pojmenovaném po Bedřichu Smetanovi. Symbolicky tak chceme manifestovat, že se cítíme součástí jednotné hudební fronty. Řada jednotlivců z našich řad už v minulosti projevila svůj zásadový postoj, takže naše populární hudba získala u celé veřejnosti morální kredit," řekl ve svém projevu předseda České jazzové společnosti A. Matzner. Mluvil ke vskutku reprezentativnímu fóru, které se sešlo, aby vyjádřilo podporu stávkujícím studentům a Občanskému fóru. Posuďte sami, ve snad tisícihlavém publiku jsem zahlédl D. Voňkovou-Andrtovou, K. Zicha, N. Urbánkovou, J. Stivína, P. Jandu, S. Tofiho, K. Černocha, M. Kocába a M. Penka, a tak bych mohl pokračovat, prostě populární hudba v celé své dnešní šíři.

Pochopitelně důležitým bodem byla skutečnost, že všichni vstoupili do stávky a přerušili vystoupení, koncertní šňůry, pořady. V čele stávkového výboru stojí M. Prokop, který také hodinové shromáždění s přehledem vedl. O nic méně zásadním bylo i vyhlášení ustavujícího se Svazu autorů a interpretů (SAI) právě A. Matznerem: „Dosud nám chyběla společná platforma k demonstrování našich stanovisek. Proto jsme se rozhodli pro samostatnou tvůrčí a ideovou organizaci, Svaz autorů a interpretů. Předložili jsme MK ČSR návrh stanov a dostalo se nám odpovědi, že nemá žádných připomínek. Právní uznání by se mělo uskutečnit v nejbližších dnech!" Ještě doznívaly mohutný souhlasný aplaus, když člen přípravného výboru SAI (scházel se od letošního února) L. Kantor seznámil shromáždění se základními

cíli organizace: „V zásadě nám jde o dvě věci. O ochraňování hodnot kultury jako takové a dosáhnout pomocí této instituce takového stavu, aby už nikdo nemohl umělce perzekvovat nejrůznějšími zákazy, omezeními, sankcemi."

O struktuře nové organizace s příslovečným šarmem hovořil M. Kocáb. Jak jsme vyrozuměli, bude se dělit na tři základní skupiny: na manažerskou agenturního typu, druhá se bude starat o reprezentaci do zahraničí a navazování kontaktů, a třetí skupina – ta bude odborového typu a bude mít v náplni starat se o sociálně slabší členy, nebo o ty, kteří z nejrůznějších důvodů (nemoci) nemohou pracovat.

Dlužno poznamenat, že celé shromáždění pracovalo věcně, konstruktivně, bez emocí, nevyskytly se žádné protichůdné názory. Nově vznikající svaz je zatím vskutku jednotný. O tom se problémy zmítané populární hudbě před několika týdny ani nesnilo.

Petr Volf

MF, 25. 11. 1989.

23. listopad, 9 hodin – Leták o shromáždění architektů, na němž byl zvolen akční výbor a vydána výzva architektům ke spolupráci.

Archiv NM.

23. listopad – Příloha k prohlášení akčního výboru Občanského fóra architektů s výzvou k souhlasu s jeho stanoviskem.

Vážený kolego,
v příloze zasíláme prohlášení OBČANSKÉHO FÓRA ARCHITEKTŮ. Váš souhlas projevený podpisem nebo podpisovým archem zašlete, prosím, na naši adresu – po zaregistrování bude předán do centra OBČANSKÉHO FÓRA.

Současně Vás prosíme o rozšíření této informace mezi architekty – nečleny svazu, které bohužel dosud nemáme v adresáři.

Akční výbor OBČANSKÉHO FÓRA ARCHITEKTŮ je prozatímní pracovní skupinou, která až do svolání valné hromady architektů zprostředkuje styk mezi OBČANSKÝM FÓREM a architektonickou obcí.

Akční výbor Občanského fóra architektů
Letenská 5, 118 45 Praha 1 – Malá Strana
Doc. akad. arch. ing. Marian Bělohradský
Ždanova 54, Praha 6, 160 00

Archiv KC OF, xeroxová kopie stojopisu s vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Informace Svobodného slova o situaci ve Filmovém studiu Barrandov a Československé televizi.

Informovat obrazem

Ve středu jsme informovali především o současné situaci v Krátkém filmu, včera jsme dostali nové informace z Filmového studia Barrandov.

V ateliéru č. 6 se tu odehrálo bouřlivé celopodnikové shromáždění (v jeho předvečer se konaly neméně rušné schůze dvou základních organizací KSČ, kde se mj. vracely členské legitimace); jeho účastníci přijali provolání pracujících FS Barrandov, v němž se připojují k provolání Občanského fóra, na podporu požadavků vstupují 27. listopadu do celodenní stávky a žádají, aby jejich text spolu s provoláním Občanského fóra byl neprodleně zveřejněn ve sdělovacích prostředcích. Co se týče problematiky hereckých smluvních závazků a finančních ztrát (stavby, dekorace atd.), byl na shromáždění přijat dodatek, že produkce nebudou vyzývat herce k natáčení, neboť v současné situaci nesou nutnou prioritu závazky mravní a občanské před ekonomickými.

Tuto skutečnost si plně uvědomují rovněž zaměstnanci, méně už (alespoň prozatím) vedení Čs. televize. Včera se konal druhý spontánní mítink na technickém nádvoří Kavčích hor; jednoznačně tu zaznělo stanovisko, že úterní zveřejnění jedné z rezolucí pracovníků v Televizních novinách působilo spíše jako výsměch v kontextu celkového včerejšího zpravodajství. Přes opakované výzvy (průběh setkání byl opět vysílán na všechna pracoviště areálu) se vedení televize nedostavilo, aby odpovědělo na otázky, požadavky a výraz nedůvěry. Proto shromáždění zvolilo na dvacet zástupců, pověřených jednat znovu s vedoucími představiteli televize. Dodatečné prohlášení a žádost pracovníků ČST obsahují požadavky odvysílat materiály FAMU, Krátkého filmu a jiné dostupné záznamy událostí 17. listopadu v plném rozsahu (neboť mimopražská veřejnost dosud nezná prvotní motivaci současných událostí), dále nutnost širokého a objektivního zpravodajství z centra Prahy počínaje středou v 16 hodin a zveřejnění názorů a postojů představitelů nejvýznamnějších neoficiálních struktur ve formě diskusního studia, a to v přímém přenosu a hlavním večerním vysílacím čase, okamžité zveřejnění textů prohlášení a petic Občanského fóra, studentů, divadelníků, výtvarníků, muzeí a galerií, České filharmonie, pana kardinála Tomáška atd., které by přednesli zástupci těchto skupin, a konečně pravdivé a úplné informace o reakcích zahraničního tisku na čs. dění. Pokud se tak nestane, cítí pracovníci ČST jako občanskou a mravní povinnost připojit se ke stávce 27. listopadu s tím, že si osobují právo informovat o svém rozhodnutí veřejnost. Kolem poledne o předložených bodech vedení jednalo, zároveň byly zahájeny přípravy přímého přenosu.

V poledních hodinách po dlouhém jednání vedení Čs. televize přislíbilo, že vyjde většině požadavků vstříc: konkrétně šlo o přímý přenos v rámci Studia Kontakt (byť, bohužel, bez včasného upozornění) a o lhůtu 24 hodin, kdy uváží, v jaké formě odvysílat otřesné záznamy ze 17. listopadu. Jaká byla skutečnost, všichni víme: téměř nulová. Od rozhořčených členů štábu jsme se dozvěděli, že už ve čtvrt na čtyři

byl výboru TV pracovníků zakázán vstup do komplexu pro odbavování přenosů, další komplikace nastaly se spoji – nikoli zaměstnanci, ale ředitelem, který musel žádat o svolení, a nakonec se celé akce „ujaly" Televizní noviny, ačkoliv jejich zástupci na shromáždění chyběli.

Celkové resumé: televizní vedení opětovně zklamalo nejen patnáct miliónů diváků, ale také pět tisíc vlastních zaměstnanců. Dnes v osm ráno tedy znovu na mítink v garážích; doufejme, že naposledy. Venkov chce být informován!

Mirka Spáčilová

SS, 23. 11. 1989.

23. listopad – Prohlášení zaměstnanců Ochranného svazu autorského o účasti v generální stávce.

OCHRANNÝ SVAZ AUTORSKÝ
Pro práva k dílům hudebním, 160 56 Praha 6 – Bubeneč, tř. Čs. armády 20

Zaměstnanci Ochranného svazu autorského se připojují ke generální stávce dne 27. 11. 1989 na podporu splnění požadavků studentů a Občanského fóra. Zameškanou dobu v nejbližších dnech napracují.

L. S.: OSA Ochranný svaz autorský
pro práva k dílům hudebním
160 56 Praha 6 – Bubeneč
Čs. armády 20

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem.

23. listopad – Článek Rudého práva informující o stanovisku výboru Svazu českých spisovatelů k událostem 17. listopadu a k dalšímu vývoji.

OD ARGUMENTŮ SÍLY K SÍLE ARGUMENTŮ

Stanovisko výboru Svazu českých spisovatelů

Praha (ČTK) – Na mimořádné schůzi se sešel ve středu v Praze výbor Svazu českých spisovatelů, aby projednal a přijal stanovisko k událostem 17. listopadu v našem hlavním městě a současné situaci. Naprostou většinou odhlasoval výbor SČS toto stanovisko:

Hluboce prožíváme události těchto dnů a znepokojuje nás vyhrocující se polarizace společenských tříd a vrstev, které hrozí přerůst v největší společenský konflikt a na mnoho let poškodit duchovní a materiální hodnoty našich národů.

Brutální čin pořádkových sil proti pokojné demonstraci studentů v očích naší i světové veřejnosti zdiskreditoval politiku současného vedení strany a státu, politiku

přestavby a demokratizace společnosti. Podporujeme požadavky, aby byly volány k odpovědnosti a odvolány z funkcí ty osoby, které daly příkaz k tomuto nesmyslnému zákroku, a zároveň žádáme, aby byla přijata zákonná opatření, která by již nedovolovala zneužití mocenských prostředků.

Požadujeme zásadní změnu politické etiky, v níž je nutné zříci se praktik represí a přejít od argumentů síly k síle argumentů. Odmítáme různé druhy kampaní s ultimativními požadavky, ale zároveň odmítáme i politiku represí. Obě krajní polohy vyhrotily společenské napětí a ve svém důsledku způsobily politickou krizi.

Kult síly používaný proti slovu, proti názorům, není odpovědí hodnou socialistického státu a nezvratně musí patřit minulosti. Dialog, politickou argumentaci a demokracii považujeme za jedinou možnou variantu k překonání celospolečenské krize, jejíž nedílnou a podstatnou součástí je přiznání práva svrchovanosti člověka.

Výbor SČS projednal ještě dokument *K aktuální úloze spisovatele* v současné situaci. (...)

K aktuální úloze spisovatele

Na středečním zasedání výboru Svazu spisovatelů byl přijat i dokument širší povahy, než je Prohlášení, které otiskujeme na jiném místě listu. Dokument se jmenuje K aktuální úloze spisovatele v současné situaci a přetiskujeme jeho plné znění.

Naší nejvlastnější a koneckonců nejdůležitější činností je tvorba, jíž se obracíme ke čtenáři a ponecháváme na něm, aby o jejím smyslu a hodnotě vyslovoval svůj soud. Každou svou knihou tak ustavičně a jmenovitě vydáváme účet ze své práce se všemi riziky omylu, úspěchu i neúspěchu, vítězství a prohry. Naše angažovanost není mluvou anonymních hesel a výkřiků.

Jako spisovatelé, kteří v duchu nejlepších tradic české literatury chtějí podávat pravdivý obraz doby a člověka v ní, jsme zároveň občany této společnosti a žijeme jejím každodenním životem. Jejími radostmi i smutky, nadšeními i zklamáním.

Aniž bychom přeceňovali svou úlohu a vydávali se za jediné svědomí národa, uvědomujeme si svůj podíl odpovědnosti za cestu, jíž se naše země ubírá, na jejích osudech, které každý z nás svými postoji a činy tak či onak spoluutváří.

Hluboce prožíváme události těchto dnů a znepokojují nás konfrontační tendence a ultimativně kladené požadavky, které hrozí vyústit ve vážnou společenskou krizi.

Považujeme za tragické, že pietní shromáždění v souvislosti s 50. výročím fašistického zákroku proti českému studentstvu skončilo politováníhodnou dohrou v pražských ulicích. Spolu s Čs. výborem pro lidská práva žádáme, aby byla objektivně vyšetřena přiměřenost zákroku pořádkových sil a viníci pohnáni k odpovědnosti. Stejně tak by si však měli zároveň přiznat svou odpovědnost a vyvodit z ní důsledky všichni ti, kteří připustili, aby tak byly poskvrněny ideje boje proti fašismu, a zejména u mladé generace zpochybněna důvěra v politiku strany a státu.

Sdílíme rozhořčení studentů a intelektuální sféry. Nedejme se však strhnout vášněmi, a tím méně pak neukojenými ambicemi některých jednotlivců a skupin. Nedomníváme se, že by stávky se svými katastrofickými důsledky na naši ekonomiku a život byly cestou k hledání východisek. Ve svých důsledcích by postihly především

naše rodiny, děti, onoho „prostého pracujícího člověka", jehož zájmem se kdekdo zaklíná.

Je možné měsíc nehrát divadlo, nechodit do školy, neprodávat knihy. Není však možné ani na týden zavřít stáje, neprodávat potraviny, neléčit nemocné, nekopat uhlí, neobsluhovat elektrárny. Zahraniční milodary nemohou být naším řešením. Nezahrávejme si s ohněm, nepřipusťme emoce a krevní mstu, zabraňme destabilizaci.

Jsme kulturní národ, řešme i nejpalčivější problémy kulturně. Neztrácejme ze zřetele cíl a ideály, k nimž směřoval boj a odříkavá práce předchozích generací až do dneška. Bez historického povědomí, bez úcty k pokrokovým tradicím českého národa nelze myslet na budoucnost. A touto budoucností není pro nás, české spisovatele, jiné alternativy než socialismus.

RP, 23. 11. 1989.

*23. listopad – Schůze spisovatelů a literárních kritiků, nečlenů Svazu českých spisovatelů, v Literárním klubu hl. m. Prahy, na němž byly vyslovena nespokojenost se stanoviskem Svazu českých spisovatelů. Spisovatelé se dále přihlásili k humanistickým ideálům socialismu, vyjádřili podporu studentům a stanovisku Občanského fóra. Část spisovatelů, vedená M. Černíkem, varovala před neuvážen*ými *kroky.*

ČTK–PR–23.

23. listopad – Informace o stanovisku pracovníků, členů a vedení ČSAV k současné politické situaci.*

Stanovisko ČSAV

Pracovníci, členové a vedení Československé akademie věd se v těchto dnech po různých liniích obsáhle vyjádřili k politické situaci v naší zemi. Mottem všech stanovisek je rozhodné odsouzení zásahu dne 17. listopadu v Praze. Vesměs je v této souvislosti požadováno důkladné, nestranné vyšetřování odpovědnosti za zásah a potrestání jeho skutečných původců. Za podstatné považují pracovníci Akademie to, aby situace byla řešena výhradně politickými prostředky. Členové KSČ i další pracovníci vyjadřují nesouhlas se stanovisky vedení KSČ a ÚRO, která byla zveřejněna v posledních dnech. Vítají též první kontakty, které navázal s představiteli lidu předseda vlády ČSSR Ladislav Adamec, a považují je za důležitý náznak vedoucí k možnému uklidnění situace. Současná vystoupení našeho lidu nelze považovat za dílčí záležitost některých sociálních skupin. Tato naprosto zcestná formulace, kterou zastávají a šíří někteří vedoucí představitelé, zbytečně zvyšuje dramatičnost pokusů o dialog. Nová situace vyžaduje nová politická řešení v zájmu uchování socialistického charakteru naší vlasti. Mnohá opatření, zejména politické a demokratické

povahy, lze uskutečnit ihned. Váhavost a otálení jen zvyšuje napětí. Takové je mínění naprosté většiny pracovníků ČSAV.

Stanovisko pracovníků Ekonomického ústavu ČSAV k vnitropolitické situaci za vedení podepsal ředitel, místopředseda ČSAV akademik F. Valenta, předsedové ZV ROH, ZO KSČ a ZO SSM. Požadují zahájit práce na druhé etapě radikální ekonomické reformy, přestavbu politického mechanismu aj. Ústav se připojí ke generální stávce.

SS, 24. 11. 1989.

23. listopad – Stanovisko odborové organizace Úřadu prezídia ČSAV k událostem ze dne 17. listopadu a vnitropolitické krizi

Československá akademie věd
Úřad prezídia

My, členové odborové organizace Úřadu prezídia ČSAV, kteří jsme se dne 23. listopadu 1989 shromáždili na členské schůzi, důrazně odsuzujeme nepřiměřený brutální zásah jednotek ministerstva vnitra proti pokojné manifestaci pražských studentů. Připojujeme se k přání demokratické veřejnosti, aby inspirátoři a vykonavatelé tohoto zásahu byli veřejně identifikováni a po přešetření pohnáni k odpovědnosti. Plně se ztotožňujeme se všemi, kteří odsuzují použití síly tam, kde byl na místě dialog. Je nám jasné, že současný československý model socialismu nelze konzervovat a že hluboký demokratizační proces se nemůže vyhnout ani Československu. O to horší je objektivní konstatování, že naše současné vládnoucí struktury ztratily s tímto vývojem konktakt. Svědčí o tom i poslední společné usnesení federální a republikových vlád, které bylo plně podpořeno též předsednictvem ÚV KSČ. Jsme přesvědčeni, že k řešení problémů může přispět skutečně otevřený, celospolečenský dialog, který, ač proklamován, prakticky zatím neprobíhá. Nesouhlasíme s názory, které odsuzují a snižují význam současných demonstrací, protože z naší národní historie i z dějin dělnického hnutí dobře víme, že to byla právě masová vystoupení lidu, která pokládala základní kameny k velkým společenským změnám. Nesouhlasíme zároveň s tím, aby tato shromáždění byla neobjektivně označována za protisocialistická. Přitom i my jsme toho názoru, že tato vystoupení nemají překročit demokratický rámec.

Jsme přesvědčeni, že první etapa nápravných kroků, které by z širokého dialogu vzešly, by měla být zahájena odstoupením diskreditovaných členů státního a stranického vedení a uzavřena svobodnými volbami. Očekáváme, že progresivní složky současných politických stran Národní fronty za účasti demokratické veřejnosti urychleně zahájí práce na přípravě nového volebního zákona.

Současné události nás nemohou nechat lhostejnými. Proto i my, třeba jen malým, skromným dílem se hlásíme k účasti na procesu skutečné přestavby a demokratic-

Současné události nás nemohou nechat lhostejnými. Proto i my, třeba jen malým, skromným dílem se hlásíme k účasti na procesu skutečné přestavby a demokratických a humanitních ideálů.

L. S.: Org. číslo 23–0075–3103
ZO ROH – Odborový svaz pracovníků školství a vědy
Závodní výbor
Úřad prezídia ČSAV
Národní tř. 3, 111 42 Praha 1

L. S.: Československá akademie věd
úřad prezídia
111 42 Praha 1, Národní 3

2 nečitelné podpisy

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s razítky a vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Vyjádření členů ZO ROH nakladatelství Academia k současnému vnitropolitickému vývoji.

Rezoluce

členské schůze ZO ROH nakladatelství Academia

Členská schůze ZO ROH nakladatelství Academia přijala tuto rezoluci:

1. ZO ROH se připojuje ke společnému Prohlášení nakladatelských pracovníků, přijatému 20. 11. 1989, a k provolání Občanského fóra z 19. 11. 1989.
2. ZO ROH se usnesla zúčastnit se generální stávky 27. listopadu 1989 od 12 do 14 hodin.
3. ZO ROH se seznámila s vyjádřením předsednictva ÚRO a předsednictva ČOR k současné situaci, která byla zveřejněna v tomto týdnu, a považuje za svou odborářskou i občanskou povinnost zaujmout k nim toto stanovisko:
   Obě vyjádření se snaží demagogicky a v duchu starých praktik vrchnostenské společnosti zkreslit naše úsilí o skutečnou socialistickou demokracii usilující o humanitní socialismus.
   Proto:
   - odmítáme stanoviska předsednictev ÚRO a ČOR, protože jsou v příkrém rozporu s názory a snahami pokrokových sil naší společnosti.
   - prohlašujeme, že předsednictvo ÚRO v čele s Miroslavem Zavadilem a předsednictvo ČOR se zpronevěřily základnímu úkolu odborů hájit zájmy pracujících, a proto požadujeme, aby oba tyto zmanipulované orgány okamžitě odstoupily.
4. Členská schůze ZO ROH zvolila stávkový výbor v tomto složení:
   F. Lávička, L. Václavů, P. Habáň, P. Kalčík, V. Lapáček.

5. Členské schůze se zúčastnilo 124 členů ZO ROH. Pro rezoluci hlasovalo 119 členů, 5 členů se zdrželo hlasování. Stejným poměrem hlasů byl zvolen stávkový výbor.

L. S.: Org. číslo 24–0001–3101
ZO ROH Odborový svaz pracovníků umění, kultury a společenských organizací

L. S.: Závodní výbor
Academia, nakladatelství ČSAV
Vodičkova 40, 112 29 Praha 1
1 nečitelný podpis

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku s razítky a vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Dopis členské schůze ZO KSČ Astronomického ústavu ČSAV ÚV KSČ o událostech na Národní třídě a o řešení vnitropolitických a vnitrostranických problémů.

ÚV KSČ
nábř. L. Svobody 12
Praha 1 – Nové Město

Vážení soudruzi,
obdrželi jsme dopis předsednictva ÚV KSČ k současné politické situaci v naší republice a jeho obsah, společně s informacemi z mimořádného aktivu ÚV KSČ Praha–východ (20. 11. 89), byl předmětem jednání dnešní mimořádné schůze KSČ.

Po věcné diskusi se stranická ZO shodla na těchto závěrech:

1. Nesouhlasíme s tvrzením, že probíhající protestní akce studentů a ostatních občanů ohrožují socialismus. Jsme naopak přesvědčeni, že cílem naprosté většiny účastníků současných shromáždění je pouze prohloubení socialistických demokratických svobod a odstranění byrokratických metod řízení v hospodářské i politické oblasti.
2. Politicky neuvážené a věcně nepřiměřené použití síly jednotek MV dne 17. 11. 1989 již pouze iniciovalo následné události a uvolnilo poslední zábrany občanů k vyjádření nespokojenosti a tím vedlo k pokusu uplatnit formou demonstrací požadavky, které zůstaly téměř bez odezvy při použití běžných postupů.
3. Jsme pro socialismus, pro uklidnění situace, zajištění normálních podmínek pro práci a vedení dialogu se spolupracovníky i v celé společnosti. Prvním a základním krokem však musí být konkrétní opatření ze strany vrcholných politických a státních orgánů, které budou přiměřeně odpovídat oprávněným požadavkům obyvatelstva. To znamená místo všeobecných výzev ke klidu a vyjadřování obav ze ztrát ve výrobě uveřejnit stručný reálný program urychleného zavádění demokratických zásad ve vedení a správě společnosti, ve kterém by již byly vysloveny nejpodstatnější obsahové prvky. Rovněž musíme konstatovat, že závěry 7. a 9. plenárního zasedání ÚV nejsou dosud naplňovány. Podle našeho názoru se jedná především o přípravu a zásady volebního systému do orgánů lidosprávy včetně termínů, předložení návrhu nové ústavy, tiskového zákona, spolčovacího

a shromažďovacího zákona k všelidové diskusi a přesnější konkretizaci plánu, rozvoje národního hospodářství s důrazem na restrukturalizaci průmyslu. Výsledky zasedání ÚV KSČ svolaného na 24. 11. 1989 podstatně ovlivní reakci pracujících a zřejmě rozhodnou o případném rozšíření a rozsahu pondělní stávky, jejíž uplatnění je všeobecně považováno za krajní prostředek k vyjádření nevyslyšených požadavků pracujících.

4. Pro urychlení řešení zásadních kádrových otázek ve složení ÚV KSČ a stanovení základní politické linie strany navrhujeme urychlení svolání mimořádného sjezdu. Současnému zasedání ÚV KSČ dále navrhujeme přijmout zásady pro přímou volbu delegátů v základních organizacích. Ze základních organizací rovněž požadovat podkladové materiály pro sjezdové řešení hlavních otázek dalšího rozvoje a života strany.

V zájmu zachování jednoty a akceschopnosti strany by měl být demokratický centralismus chápán jako uplatňování stanovisek názorů základních organizací, které by stranický aparát plně zabezpečoval až po úroveň předsednictva ÚV. Strana by se měla řídit názory široké členské základny a ne subjektivními názory jednotlivých funkcionářů. Členové volených stranických orgánů na všech stupních a zejména v ÚV by měli při jednáních prosazovat názory a vůli svých stranických organizací. Pak budou mít přijatá opatření přirozenou autoritu a podporu.

Nechceme, aby o politice KSČ rozhodovaly nátlakové skupiny, různá fóra a jiné politické strany. Tomu je třeba předejít tím, že straničtí představitelé, kteří nemají autoritu ani ve stranických řadách, budou z funkcí uvolněni buď na vlastní žádost, nebo odvoláním stranickým orgánem. To se týká i reprezentativních funkcí v zahraničí, poskytování neoprávněných výhod funkcionářům, okázalosti při reprezentaci strany a státu a zneužívání funkcí k vlastnímu prospěchu.

Jedině tímto způsobem lze podle našeho názoru dosáhnout zásadního uklidnění politické situace, posílení autority strany, odstranění emocí a vytvoření podmínek pro racionální řešení dalšího rozvoje společnosti v sociální, politické i hospodářské oblasti.

jednomyslně přijato členskou schůzí
ZO KSČ Astronomického ústavu ČSAV
1 nečitelný podpis

na vědomí: OV KSČ Pha-východ
redakce RP

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Prohlášení ZO SSM Astronomického ústavu ČSAV odsuzující zásah 17. listopadu, odmítající stanovisko vlád ČSSR, ČSR a SSR z 21. 11. 1989 a vyslovující se pro celospolečenský dialog a žádající lidové hlasování o nové ústavě.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

demonstrace, která vyšetří tento zásah a vyvodí z něj patřičné důsledky. Tato komise dosud nebyla jmenována a průběžná zpráva generálního prokurátora je zcela nedostatečná. Proto se připojujeme ke 2 hodinové generální stávce dne 27. 11. 89 vyhlášené studenty a žádáme, aby vedoucí představitelé zodpovědní za nasazení bezpečnostních složek byli odvoláni ze svých funkcí.

Také z prohlášení předsednictva ÚV KSČ, vlád, Ústřední rady odborů i Národní fronty je zřejmé, že stranické i vládní orgány nedocenily význam těchto událostí a nechápou jejich dopad na smýšlení veřejnosti. Tato prohlášení nás vedou k hlubokým obavám z možné konfrontace. Násilí nemůže být formou, jak řešit názorové rozdíly v demokratické, socialistické společnosti. Proto, za mimořádně napjaté politické situace v naší zemi, žádáme, aby ve vedení strany i státu byly učiněny zásadní kádrové změny, které umožní zahájit racionální a otevřený dialog se všemi složkami společnosti, včetně hnutí pracujících Občanského fóra. Žádáme o objektivní zveřejňování tohoto dialogu ve veřejných sdělovacích prostředcích.

Pokud stávající stranické a státní vedení nebude schopno vést tento dialog a nalézt cestu ze současné krizové situace, je nutno urychleně svolat mimořádný sjezd strany.

ZO SSM	ZO KSČ	ZV ROH	vedení FgÚ ČSAV
1 nečitelný podpis	1 nečitelný podpis	1 nečitelný podpis	1 nečitelný podpis

L. S.: Závodní organizace
Komunistické strany Československa,
Fyziologický ústav ČSAV,
okres Praha 4

L. S.: Československá akademie věd,
Fyziologický ústav,
142 20 Praha 4 – Krč,
Vídeňská 1083

L. S.: Org. číslo 23–0048 3104
ZO ROH – Odborový svaz
pracovníků školství a vědy,
Závodní výbor
Fyziologický ústav ČSAV,
Vídeňská 1083,
142 20 Praha 4 – Krč

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítky a vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Zpráva ZO ROH Pedagogického ústavu J. A. Komenského ČSAV o účasti na generální stávce.

ZPRÁVA
z mimořádné členské schůze ZO ROH Pedagogického ústavu J. A. Komenského ČSAV konané dne 23. listopadu 1989 v Mikulandské ulici.

Členská schůze ZO ROH PÚ JAK ČSAV odhlasovala účast na generální stávce dne 27. listopadu 1989 počtem hlasů 36, 3 hlasy byly proti a 2 se zdržely hlasování.

Členové KSČ si vyhradili možnost upustit od stávky, pokud je uspokojí výsledky pátečního jednání ÚV KSČ.

L. S.: Org. číslo 23–0071–3101
ZO ROH – Odborový svaz pracovníků školství a vědy
Závodní výbor
Pedagogický ústav J. A. Komenského ČSAV
Mikulandská ulice, 116 77 Praha 1
1 nečitelný podpis

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Úvaha Prognostického ústavu ČSAV o dalším vývoji ČSSR po 17. listopadu 1989.[1]

Různí politikové dnes hovoří o vzniku společenské krize v ČSSR a konstatují nutnost hledání východisek.

To je omyl. Společenská krize jako specifický proces se zde projevovala a prohlubovala již dlouhou řadu let. Nyní dochází k historickému zlomu, který nastoluje možnost reálných východisek z dosavadní vleklé krize politické, hospodářské i morální.

Současný historický zlom by neměl být považován za překvapivý. Překvapovat může jen jeho spontánní charakter, obrovská vnitřní dynamika s níž denně narůstá.

V podstatě však jde o zákonitý historický proces nezvratného charakteru. Žádné represe jej již nemohou zastavit a stávají se čím dále tím méně reálnými. Kořeny tohoto procesu sahají velmi hluboko – až do období nastolení stalinistického systému jak v SSSR, tak později i v celé východní a střední Evropě – který se popíráním nosných mechanismů tisícileté vývojové kontinuity civilizace vyhranil až v historickou anomálii předurčenou k zániku. Jeho zásadní historická negace byla racionálně doložena a programově vytýčena sovětskou perestrojkou, která nejen směřuje přítomný a budoucí vývoj do přirozeného civilizačního proudu, ale vtiskuje mu i specifické rysy a impulsy k nové dynamizaci i k některým novým šancím. V důsledku těchto impulsů se otevřel i konkrétní proces postupného samoosvobozování se národů východní a střední Evropy. Bylo by omylem vážit význam těchto změn mechanickým součtem dílčích změn u některých našich sousedů a navíc tyto změny ještě různě negativně známkovat. Jde o univerzální vývojovou tendenci, která nutně zasáhla i Československo a postupně krystalizuje do globální celoevropské situace. Před tuto narůstající změnu Evropy jako takové jsou postaveny i vlády západoevropských zemí, které doposud měly jako podstatný krok kupředu rozpracovánu pouze koncepci jednotného trhu a určitých dalších kroků k své politické integraci. Nyní však bude možno, ale i nutno více. To pochopitelně otevírá i nové nadějnější perspektivy před ČSSR, též ale naznačuje určité mravně politické a hospodářské závazky.

V celém tomto vývojovém proudu, který dnes pohnul i Československem, stojí před námi především dva klíčové požadavky, jež naše reintegrace s evropskou civilizací staví zcela kategoricky:
- pluralitní demokracie;
- tržní ekonomika.

Přirozeně dá se hovořit o mnoha dalších potřebách obnovy složitého mechanismu civilizačního rozvoje, od takových markantních rysů jako je nezávislost justice až po subtilnější řetězce nepsaných zákonů, např. pokud jde o úlohu skutečných osobností a jejich vzorového působení a vlivu, bez nichž politické ani školské či zdravotní systémy nemohou dobře fungovat.

Problémy se ale otevírají ve dvou základních rovinách:

Jednak jak, tj. po jakých konkrétních cestách, přechodových mechanismech a programových krocích definovaných i v čase, k těmto cílům dospět.

A jakou celospolečenskou syntézou těchto nosných atributů volit, neboť i v celé vyspělé Evropě zde existuje jak alternativa „klasicky definovaná" jako kapitalistická, anebo socialistická.

Obě tyto problémové roviny spolu souvisejí.

V tomto kontextu je možné vidět již tři rozdílné vývojové typy u zemí, kde historický zvrat začal ponckud dříve – a to sovětské perestrojky, kde zatím jde o výraznou socialistickou ambici i v určité poměrně dlouhodobé kontinuitě některých rysů vedoucí úlohy komunistické strany, dále polského modelu, orientovaného spíše na kapitalistický typ ekonomiky a společnosti, a konečně je tu víceméně smíšený maďarský vývojový model.

Je otázkou, zda ČSSR má kopírovat některou z těchto cest, či aspirovat na jakýsi „čtvrtý" vlastní československý model. Originální historický průběh současného zvratu našeho vývoje nasvědčuje tomu, že by zde byla určitá slibná možnost vytvoření vlády široké koalice a mravně obrozujícího národního konsensu hned v počáteční fázi vývoje, navíc se specificky zdůrazněnou úlohou mladé generace, která bude zárukou invenčního potenciálu pro budoucnost.

Tato řešení však nebudou záležitostí ani jednoduché subjektivní volby a nelze je ani vtěsnat do závratně krátkého času, jak by se dnes mohlo třeba zdát.

Avšak první akční kroky by měly být připraveny a uskutečněny bez jakéhokoliv otálení:
- razantní realizace celého základního balíku lidských práv a právního státu, tedy vyřešení svobody shromažďování, projevu, tisku, sdružování, zabezpečování nezávislosti soudů atd. Argumentování nezbytností dlouhých příprav zákonných norem a jejich schvalování nejsou seriózní. Když se neživí spory o detailech, jde o poměrně jednoduché otázky. Stejně tak pokud jde o zrušení všech zákonných norem odporujících přijatým mezinárodním závazkům (pokud jde o realizaci lidských práv) a neprodlené propuštění politických vězňů. Realizace těchto základních požadavků je první podmínkou civilizovaného fungování současných neformálních struktur, která zároveň umožní „civilizační normalizaci" běžného života a tedy i vytvoření prostoru pro další seriózní postup vpřed k demokratickému uspořádání naší společnosti.

– utvoření nové vlády „široké koalice" jako plně kompetentního a plně odpovědného orgánu (tj. vlády jak federální, tak ČSR a SSR).

Současně s těmito kroky ovšem nutno začít připravovat dalekosáhlejší akt celkové politické reformy zahrnující vytvoření pluralitního demokratického systému včetně přeměny dnes vládnoucí KSČ v normální politickou stranu získávající a uplatňující svůj vliv výlučně politickými metodami a prostředky, dále „odstranění" Národní fronty, přípravu a provedení všeobecných, plně demokratických voleb a dosažení nového národního konsensu.

Přitom celkový proces politického, celospolečenského ozdravění musí zasáhnout vysoké školy a celý školský systém, zdravotnický systém, sdělovací prostředky, justiční a bezpečnostní systém atd., což vše představuje náročný a ne okamžitý proces.

Zde by zajisté prospělo hlubší programové vyjasnění, k němuž však bude nutné intenzívní společné jednání všech zúčastněných zájmových skupin (stran a dalších neformálních i formálních struktur) včetně uzavírání rozumných, čestných dohod, jež se přirozeně neobejdou bez určitých kompromisů.

Další poměrně složitou a zajisté ne krátkodobou záležitost představuje program řešení aktuálních otázek ekonomiky, ekologie a sociální politiky.

Základní složky ekonomického programu je třeba hledat v těchto oblastech:

– změna hospodářského mechanismu (výrazné omezení centrálního administrování ekonomiky a vytváření institucí, které umožní plnokrevné fungování trhu);
– makroekonomická stabilizační politika pro krátkodobý a střednědobý horizont (s cílem nastolení ekonomické rovnováhy) a formulace hlavních zásad státní hospodářské politiky pro makroekonomickou regulaci pro budoucnost vůbec;
– prosazení nejakutnějších strukturálních změn v současnosti a zabezpečení plynulosti a racionální orientace strukturálních změn v budoucnosti;
– formulace účinné strategie pro rychlé a efektivní zapojení do mezinárodní dělby práce a nalezení nejefektivnějších cest funkčního otevření ekonomiky a dosažení reálné konkurenceschopnosti i směnitelnosti naší měny (včetně vstupu do Mezinárodního měnového fondu i Světové banky); současně půjde o další využití výhodných možností dovozu paliv a odbytu zpracovatelských výrobků, pokud jde o sovětský trh.

Kombinace všech těchto čtyř složek v ucelený program je nutná. Zastánci bezbřehého a nepoučeného tržního romantismu, soustřeďující svou pozornost pouze na institucionální systémové změny, snad již byli polskou a sovětskou zkušeností dostatečně poučeni, že bez racionální stabilizační politiky a bez velkorysého restrukturizačního programu nelze v institucionálních změnách pokračovat. Ze zkušeností vývoje v Rumunsku a NDR naopak i zastánci opatrné, jednostranné restriktivní hospodářské politiky (a ničeho více), kteří podceňují odstranění direktivního centralismu a podporu tržního mechanismu, snad pochopili, že cesta ani tudy nevede. Stejně neúspěšným řešením, s nímž mají všechny evropské socialistické země dlouholeté zkušenosti, je pokus posouvat ekonomiku k vyšší výkonnosti pouze administrativně centrální ordinací strukturálních změn, bez trhem vytvářených cenových informací, bez eliminace ekonomické rovnováhy, bez respektování světového trhu.

Přitom základním východiskem je to, že ekonomiku musí, místo centrálního direktivního plánu a jej doplňující nepřehledné masy administrativních nástrojů a dalších forem hospodářskopolitické regulace, řídit tržní mechanismus. Teprve na tomto základě může – v druhé, vyšší rovině – prostřednictvím řízení peněžního oběhu, prostřednictvím státního rozpočtu, obchodní politiky, přímého rozhodování ve vybraných sektorech, prostřednictvím strukturální či průmyslové, vědeckotechnické, důchodové, sociální politiky a samozřejmě prostřednictvím perspektivního strategického plánování, vstupovat do hry centrální intervence. V přechodném období budou mít samozřejmě stále významné místo i prvky administrativní regulace. Nejde přitom o „návrat k trhu", protože trh – jakožto fenomén vlastní každé zbožní výrobě nepřestal v ČSSR nikdy existovat. Náš trh je však deformovaný, neprůhledný, monopolizovaný, často v primitivních nepeněžních formách, netvořivý, nepodněcující k výrobě a inovacím, segmentovaný, uzavřený, protekcionářský. Prostupuje i tzv. dodavatelsko-odběratelské vztahy (neboli elementární vztahy mezi podniky) a ve svérázné podobě i vyjednávání mezi podnikovou sférou a centrem o plánované úkoly a zdroje. Pro jakékoli ekonomické rozhodování (na všech rozhodovacích úrovních) vysílá tento quasi trh špatné signály, znemožňuje reálnou kalkulaci efektivnosti a ekonomické centrum se na tomto svérázném trhu postupně stále více stává jedním z nejslabších partnerů. Důkazem toho je dlouhodobá setrvačnost našich produkčních struktur a chronické přetrvávání nežádoucího, neefektivního chování podnikové sféry – vysoká výrobní spotřeba, umrtvené zásoby, vysoká rozestavěnost, nekvalita, vysoké náklady a plýtvání všeho druhu, nekonkurenceschopnost – s nimiž ekonomické centrum bezúspěšně celá desetiletí bojuje nejrůznějšími nástroji a kampaněmi. Plné a ve své podstatě racionální fungování tržního mechanismu povede k přeměně těchto dosavadních rozsáhlých ztrát v doplnitelné zdroje ekonomického růstu.

Z těchto všech hledisek je třeba nyní vznikající nový ekonomický mechanismus v ČSSR považovat jen za vykročení žádoucím směrem, za určitou racionalizaci dosavadního mechanismu, nikoli za zásadní přechod k ekonomice jiného, efektivnějšího typu. Proto je třeba velmi nedokonalý trh, který již nyní existuje a který se bude nově formovat a rozvíjet po 1. 1. 1990, dále otevřít, desegmentovat a demonopolizovat. Inflace a nerovnováha nemusí a nesmí být výsledkem této operace – podmínkou je však splnění určitých, ne neznámých systémových a hospodářsko-politických opatření.

Pochopitelně dále půjde o náročnou konkretizaci ekonomického programu, kterou však máme víceméně připravenu k pracovní diskusi. Přitom však již dnes možno poznamenat, že budeme-li umět efektivně využít akumulovaného národního bohatství země, nemusí být naše hospodářské vyhlídky tak špatné a na dnešní úroveň nesmírně široké tržní nabídky i kultury trhu Rakouska, Itálie apod. se můžeme dostat již v průběhu příštího desetiletí. Současně platí, že s ekonomickým programem, zejména pokud jde o strukturální změny, lze výhodně spojit účinné řešení velkých problémů ekologických.

Zamýšlíme-li se nad ekonomickým programem, pak právě zde a velmi konkrétně vystupují sociální aspekty naší další cesty. K moderní tržní ekonomice možno zkusit

vyrazit o překot v podobě „léčení šokem", kdy bezprostřední dopady v podobě inflace a nezaměstnanosti budou, až se trh plně etabluje, vykompenzovány vysokou efektivností výroby a celkově vysokým životním standardem. Naproti tomu však možno cílevědomě odměřovat neúprosné zvyšování ekonomického, vnějšího i vnitřního konkurenčního tlaku na výrobce (podniky) s rozvíjením výhod obyvatelstva jako spotřebitele hned od počátku procesu, bez hrozivé inflace i nezaměstnanosti, pochopitelně při velkorysém státním saturování rekvalifikačních programů. Nemusí to stát ani tolik, jako jsou výdaje na současné represivní aparáty, provoz jejich autoparku, obrněnců, neúměrné vyzbrojení. Prostě účet za reformu by se neměl předložit širokým vrstvám dělného lidu a teprve ne mladým rodinám s dětmi či penzistům. Nutno ekonomicky a s rovnou šancí pro všechny přitlačit podniky, ať sáhnou až na dno svých rezerv, a rovněž nastolit tvrdou restrikci silně nabubřelých rozpočtových výdajů státu. Přitom poměrně rychlého zlepšování nabídky na našem vnitřním trhu můžeme dosáhnout daleko větším průnikem exportu výroby i služeb do vyspělých západoevropských a dalších zemí. Na zákonitou otázku o dosažení potřebné konkurenceschopnosti možno odpovědět pozitivně. Dnešní nízká konkurenceschopnost naší výroby není, jak se často tvrdí, důsledkem fyzického a duchovního úpadku našeho lidu, zanikáním jeho tradiční zručnosti i vzdělanosti, nýbrž jde o nutný průvodní jev dlouhodobé špatné ekonomické i morální motivace. Právě naopak, velké duchovní síly naznačuje současné masové vystoupení naší mládeže, která je zcela evidentně schopna soutěžit se světovými standarty. Nutno ovšem otevřít brány k poznávání těchto standardů, ovládnutí moderního manažmentu a dát mladým vůbec větší šance.

Naše soudobé cesty k evropské civilizaci a ekonomické prosperitě nutno formovat pod tlakem výzvy nových aplikací vědy, směřujících k „postindustriální", resp. „informační" společnosti, opírající se o masový průnik elektronizace a kybernetizace, umělé inteligence, nástup biotechnologií, nových materiálů atd. Nejde však jen o změnu technologií, ale, v plejádě jimi umožňovaných soudobých procesů miniaturizace výrobků i výrobních provozů, decentralizace, dekoncentrace a demasifikace výroby s následnou deurbanizací a uvolněním transportu i životního prostředí, dozrávají širší změny životního rytmu a způsobu, vytváří se nová stupnice hodnot a nová participační kultura společnosti. Značný materiální blahobyt dosažený ve vyspělých zemích umožňuje, aby se člověk věnoval stále více svému vnitřnímu citovému rozměru, emociální hloubce, která vnuká jeho životu často daleko větší smysl než racionální složka jeho vědomí. To ale zpětně vytváří nové impulsy růstu kreativní síly lidstva a dále pohání lidský pokrok.

Kéž obrovský výbuch energie našeho lidu a zvláště jeho mladé generace se bude moci brzy umět obrátit právě k této civilizační výzvě, svobodné tvořivé práci a novému důstojnému vkladu českého a slovenského národa do evropských dějin. K těmto novým, vskutku moderním dějinám Evropy a naší vlasti možno hledět s oprávněným optimismem.

[1] *Prognostický ústav je nyní zván k mnoha diskusím na vysoké školy aj. Proto jako diskusní podklad byla ředitelem ústavu, členem korespondentem ČSAV, Valtrem Komárkem vypracována tato velmi stručná úvaha. Současně kolektiv ústavu s využitím několikaletých poznatků z prací na prognóze ČSSR, formuluje podrobný nástin hospodářského a sociálního programu k širší diskusi.*

HÚ, sbírka L, tisk.

23. listopad – Stanovisko pracovníků Psychologického ústavu ČSAV k současným vnitropolitickým událostem.

Československá akademie věd
PSYCHOLOGICKÝ ÚSTAV
Husova 4
110 00 Praha 1

Stanovisko Psychologického ústavu ČSAV k současným událostem

Na shromáždění pracovníků Psychologického ústavu ČSAV dne 23. 11. 1989 jsme jednomyslně dospěli k tomuto stanovisku:

Chápeme současné události v Praze a v celém Československu jako projev nespokojenosti široké veřejnosti s pomalým postupem přestavby a demokratizace u nás a se ztrátou důvěry v jejich současné představitele. Za bezprostřední impuls masových vystoupení lidu a zvláště mládeže považujeme neadekvátní zákrok pořádkových sil v pátek večer 17. 11. na Národní třídě. Přitom je nutno vidět i hlubší příčiny, bez jejichž řešení nelze získat podporu široké veřejnosti pro budování socialismu u nás: dlouhodobé narůstání neřešených problémů v oblasti ekonomie, ekologie, zdravotnictví, školství, práva aj.

Vyslovujeme podporu svazáckým orgánům a Výboru československé veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci v jejich požadavcích. K tomu, aby se urychleně řešily aktuální i dlouhodobé problémy naší společnosti, pokládáme za nutné:

1. Provést co nejdříve hlubokou analýzu všech příčin současných událostí, seznámit s nimi v plné šíři veřejnost a vyvodit z nich příslušné důsledky.
2. Postavit na základě svobodných voleb do čela naší společnosti představitele, kteří by svou odbornou kvalifikací, morálním profilem a osobní historií mohli být autoritou.
3. Zajistit včasnou, pravdivou a úplnou informovanost naší veřejnosti ve všech sdělovacích prostředcích.

V případě, že nebude vláda a další odpovědné orgány reagovat na oprávněné požadavky veřejnosti, jsme připraveni připojit se ke generální stávce 27. 11. 1989.

Schváleno jednomyslně

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

23. listopad – Stanovisko výboru ZO KSČ, ZV ROH, výboru ZO SSM a vedení Ústavu anorganické chemie ČSAV k politické situaci, zaslané ÚV KSČ.

Stanovisko výboru ZO KSČ, ZV ROH, výboru ZO SSM a vedení ÚACH ČSAV k současné politické situaci

My, pracovníci ÚACH ČSAV, členové ZO KSČ i bezpartijní jsme ve svých prohlášeních z 20. a 21. 11. 1989 odsoudili neodůvodnitelně tvrdý a politicky zcela chybný zákrok pořádkových sil dne 17. listopadu 1989 a požadovali urychlené řešení vzniklé napjaté situace výhradně politickými prostředky.

Do dnešního dne však vedení strany a státu situaci nezvládla a naopak, řada nevhodných vystoupení ještě zvyšuje nespokojenost a nedůvěru většiny pracujících.

Jsme pro socialismus, přestavbu a demokratizaci naší společnosti, pro obnovení důvěry v Komunistickou stranu Československa.

Proto požadujeme:

1. odvolat z funkce ty stranické a vládní činitele, kteří buď nesou přímou odpovědnost za zásah bezpečnostních sil 17. 11. 1989, nebo nesou zodpovědnost za to, že až do dnešního dne strana nepředložila veřejnosti politické řešení situace,
2. poskytnout záruky, že se podobné represivní zákroky státní moci proti občanům již nebudou opakovat, že nikdo nebude pronásledován za své politické smýšlení,
3. přistoupit bez odkladu na otevřený celospolečenský dialog, zaměřený především na vytvoření dokonalejších politických struktur,
4. urychleně provést všechny nutné legislativní kroky k zajištění základních politických svobod, svobody shromažďovací a spolčovací, svobody slova, tisku a ostatních závazků ČSSR vyplývajících z Helsinských dohod. Připravit uspořádání skutečně svobodných voleb,
5. urychleně koncipovat konsolidační program, na jehož základě by se sjednotily všechny pokrokové síly současné společnosti s cílem vybudovat skutečný socialismus a demokracii.

Pokud nebudou učiněny jednoznačné kroky, směřující k nápravě ve smyslu výše

uvedených požadavků, připojíme se dne 27. 11. 1989 ke stávce. Zameškanou dobu napracujeme.

předseda ZO KSČ
J. Dolanský, CSc.

předseda ZV ROH
RNDr. P. Kyselka, CSc.

předseda ZO SSM
Ing. P. Sedlák

ředitel ústavu
Ing. Vl. Zapletal, DrSc.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Stanovisko pracovníků Ústavu státu a práva ČSAV k politické situaci přijaté na veřejné schůzi ZO KSČ.

My, pracovníci Ústavu státu a práva ČSAV, komunisté i bezpartijní, příslušníci mladé, střední a starší generace, jsme se dnes sešli na celoústavním shromáždění, abychom zaujali stanovisko k událostem, které v posledních dnech výrazně vyhrotily politickou atmosféru v naší zemi.

Jako občané pociťujeme především *rozhořčení nad neadekvátním, ničím nezdůvodnitelným postupem represivních složek proti pokojným demonstrantům*, dokonce i dětem, 17. listopadu 1989 v ulicích Prahy. Tento postup, stejně jako dosavadní reakci stranických a státních orgánů na něj, považujeme – bez ohledu na právní stránku věci – *za vážnou politickou chybu*, která těžce poškodila prestiž komunistické strany i našeho socialistického státu jak mezi obyvatelstvem, tak ve vnějších vztazích. Je nezbytné, aby zásah bezpečnostních sil 17. listopadu vyšetřila komise složená z představitelů nejširší čsl. veřejnosti a aby z jejích závěrů byly vyvozeny návrhy politických a právních opatření, směřujících k tomu, aby se nic podobného již nemohlo opakovat. Závěrů komise je nutno využít i k uplatnění politické a právní odpovědnosti vůči těm, kdo o celé akci rozhodli.

Jako převážně právníci a politologové se zároveň snažíme vidět to, co se stalo, v širším kontextu vývoje naší socialistické společnosti v posledním období. Jsme toho názoru, že *na události 17. listopadu nelze pohlížet izolovaně*. Tyto události pouze ozřejmily některé stránky našeho života, které nás znepokojují již delší dobu.

KSČ i nejvyšší orgány ČSSR se před více než dvěma lety přihlásily k linii komplexní revoluční přestavby socialismu. S přestavbou jsme i my jednoznačně spojili své politické a lidské perspektivy, své naděje a postoje. Přirozeně chápeme, že ani přestavba nemůže probíhat ve všech socialistických zemích podle jednoho jediného modelu. *Pod specifičností přístupu k přestavbě si však nepředstavujeme situaci, kdy nová terminologie bude zakrývat to, co v podstatě znamená jen pokračovat v metodách příkazů administrativního řízení*, které se již dávno projevily *jako přežilé a bezperspektivní*, a kdy dovolávání se demokratických tradic ČSR, o nichž nepochybujeme a k nimž se s hrdostí hlásíme, bude zakrývat zpomalování a někdy i zřejmé manipulování nezbytného procesu všestranné demokratizace. Bohužel právě toho jsme ke svému zklamání u nás svědky.

Události 17. listopadu nadevší pochybnost ukázaly, že u nás stojíme teprve na samém počátku budování socialistické právní státnosti a přetváření našeho politického systému na principech socialistického pluralismu. Ukázaly rovněž, že u nás stále ještě existují *vlivné síly, které buď nedokáží nebo dokonce nemají ani snahu plně respektovat a uvádět do života mezinárodní závazky, které náš stát na sebe vzal v rámci helsinského procesu.*

Na nezbytnost budování právní státnosti, hluboké reformy struktury a fungování politického systému na základě svobodných a demokratických voleb a důsledného respektování mezinárodních standardů lidských a zejména politických práv jsme již mnohokrát upozorňovali ve svých expertizách, adresovaných stranickým a státním orgánům. Stejně tak jsme upozorňovali na nezbytnost všestranné modernizace našeho právního řádu, na nezbytnost zásadních přeměn ve vztahu naší společnosti k přírodě a životnímu prostředí vůbec, jakož i na nezbytnost řešení celé řady nazrálých otázek sociálně ekonomického rozvoje a prosazování principů sociální spravedlnosti. *Ve všech těchto směrech jsme předložili desítky konkrétních a podle našeho názoru zdůvodněných návrhů. S roztrpčením jsme však nuceni konstatovat, že ti, jimž jsou určeny, k nim zatím jen velmi málo přihlížejí.*

Bylo sice přijato nebo se projednává mnoho nových právních předpisů. Řada z nich je však pod rouškou specifik naší přestavby koncipována na překonaných administrativně direktivních principech. Platí to zejména, pokud jde o oblast práva hospodářského, správního a trestního.

V těchto chvílích, kdy čs. společnost prožívá jedno ze svých přelomových období, s veškerou naléhavostí znovu připomínáme své dřívější návrhy. Jsme totiž přesvědčeni, že události, k nimž u nás došlo, i ty, které probíhají v řadě ostatních socialistických zemí, jim dávají za pravdu a zdůrazňují jejich aktuálnost.

Považujeme za nezbytné, aby:

1. Komplexní revoluční přestavba se už konečně i v naší společnosti stala záležitostí konkrétních každodenních činů, a to stejně tak v ekonomice jako v politice, ideologii a v duchovním životě společnosti, a aby se postup přestavby bezdůvodně nezpomaloval.
2. Za reálné účasti všech složek naší společnosti a za účinného přispění vědecké fronty byly urychleny legislativní práce, jejichž smyslem je uvést náš právní řád v plný soulad s mezinárodně právními závazky, konkrétně např. pokud jde o právní zakotvení a realizaci svobody slova, práva shromažďovacího a spolčovacího.
3. V činnosti všech státních orgánů i represivních složek byly respektovány principy právní státnosti, zákonnosti a konkrétní osobní, právní i politické odpovědnosti za jejich narušení.

Jsme toho názoru, že jedině za těchto předpokladů je možno udržet a dále rozvíjet socialistický a demokratický charakter naší společnosti.

V otevřené politice, vycházející z plurality socialistických a se socialismem slučitelných zájmů spatřujeme jedinou možnou a účinnou cestu, jak zabránit dalšímu

stupňování napětí v naší společnosti, které by velmi snadno mohlo přerůst do těžko kontrolovatelných forem. Nezbytným základem takovéto politiky je *permanentní dialog vedení strany a státu se všemi institucemi a organizacemi, jež vyjadřují zájmy občanů a mají jejich podporu, dialog vedený bez předsudků, emocí i jakýchkoli předběžných podmínek.* Elementárním předpokladem tohoto dialogu je důsledné oddělení práce občanů od jejich politických a občanských postojů, které znemožňuje lidi existenčně postihovat za jejich názory a postoje. Jako právníci chceme i nadále pevně stát na pozici socialistické ústavnosti a zákonnosti v proudu hlubokých demokratických reforem. Jako občané apelujeme na důsledně politické řešení současné situace na principech humanismu a v souladu s tužbami nejširší čs. veřejnosti.

K naplňování toho, co je obsahem našeho stanoviska, vyzýváme nejen naše občany, ale také všechny činitele, kteří v nadcházejících hodinách a dnech budou přijímat závažná politická a státní rozhodnutí. Jsme plně přesvědčeni, že rozvoj skutečně demokratické socialistické společnosti a socialistického právního státu je jedinou perspektivní cestou vpřed. Svou vědeckou prací, jejíž výsledky, jak doufáme, naleznou výraznější uplatnění v praxi, chceme k tomu přispět.

Toto prohlášení bylo přijato všemi účastníky shromáždění jednomyslně.

dr. Zdeněk Masopust, DrSc.
předseda ZO KSČ

L. S.: Základní organizace
Komunistické strany
Československa

dr. Vladimír Balaš
předseda ZO SSM

L. S.: nečitelné razítko

člen korespondent ČSAV Josef Blahož
ředitel ústavu

L.S.: Československá akademie věd
Ústav státu a práva
116 91 Praha 1 – Nové Město
Národní 18

dr. František Novák, CSc.
předseda ZV ROH

L. S.: org. číslo 23–0183–3101
ZO ROH – Odborový svaz pracovníků
školství a vědy
Závodní výbor
Ústav státu a práva ČSAV
Národní 18, 116 91 Praha 1

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku s razítky a vlastnoručními podpisy.

1. Projev F. Pitry na slavnostním zasedání k 50. výročí 17. 11. 1939 v pražském Karolinu *(17. 11. 1989)*

2. Akademik M. Katětov hovoří ke studentskému shromáždění na Albertově *(17. 11. 1989)*

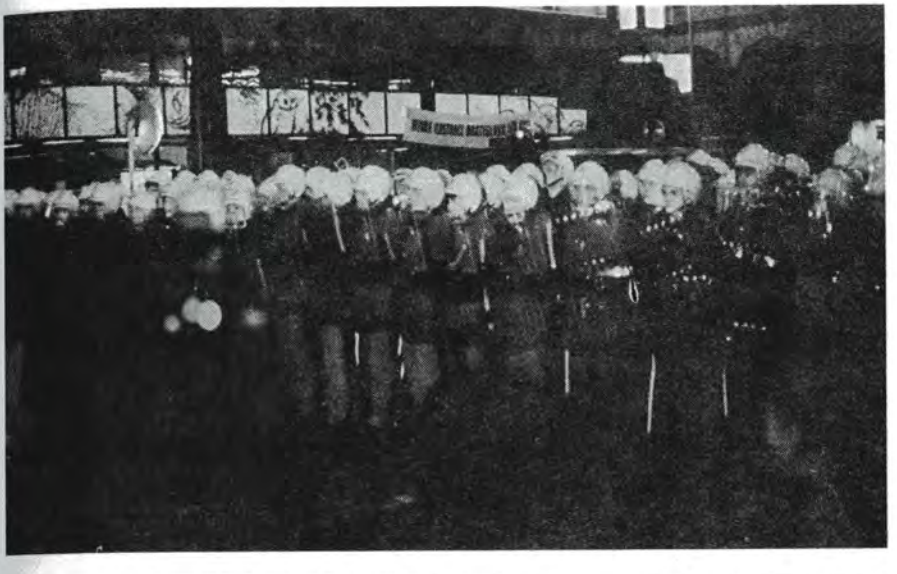

<3. Shromáždění studentů k 50. výročí 17. 11. 1939 na Albertově *(17. 11. 1989)*

4. Pohotovostní jednotka MV před zásahem na Národní třídě *(17. 11. 1989)*

5. Čelo studentského průvodu na Národní třídě *(17. 11. 1989)*

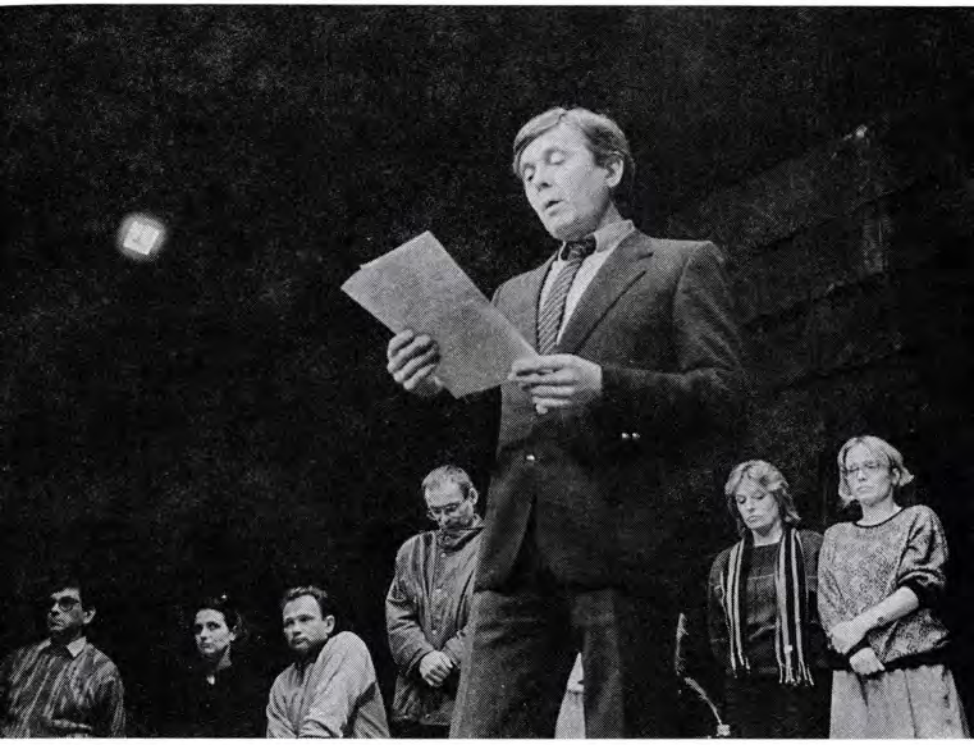

<6.–7. Obětem masakru na Národní třídě *(18. 11. 1989)*

8. Herec Činoherního klubu J. Abrhám čte Prohlášení českých divadelníků vyzývající k protestní divadelní stávce *(18. 11. 1989)*

9.–10. Ustavení Občanského fóra v Činoherním klubu *(19. 11. 1989)*

11.–12. Pražská zákoutí v listopadu 1989

13. Občané Prahy před sochou sv. Václava na Václavském náměstí *(21. 11. 1989)*

14. Studenti fakulty stavební a fakulty architektury ČVUT vstupují do stávky *(21. 11. 1989)*

15. Setkání studentů a divadelníků na stavební fakultě ČVUT *(23. 11. 1989)*

16. Představitelé iniciativy „MOST" *(M. Kocáb, M. Horáček)* při setkání s L. Adamcem *(21. 11. 1989)*

17. Setkání L. Adamce s představiteli studentských, občanských a uměleckých kruhů *(21. 11. 1989)*

<18. Tisková konference představitelů OF v galerii U Řečických *(21. 11. 1989)*

<19. Projev M. Jakeše v Československé televizi *(21. 11. 1989)*

20. G. Husák

21. M. Štěpán

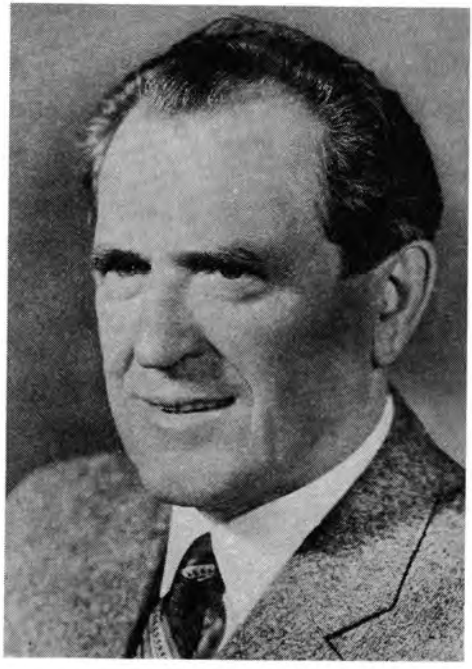

22. F. Kincl

23. V. Biľak

24. Setkání představitelů KSČ a ČSS *(22. 11. 1989)* >

25. Setkání M. Štěpána s pražským arcibiskupem kardinálem Františkem Tomáškem *(22. 11. 1989)* >

26. Pražané demonstrují na Václavském náměstí *(22. 11. 1989)*

27. V. Havel hovoří k demonstrujícím Pražanům z balkónu Melantrichu *(22. 11. 1989)*

28. Členové Národního divadla přicházejí na manifestaci na Václavském náměstí *(22. 11. 1989)* >

29. Diskusní večer v Divadle na Vinohradech *(22. 11. 1989)* >

ND
DEMOKRACIE,HUMANISMUS!!

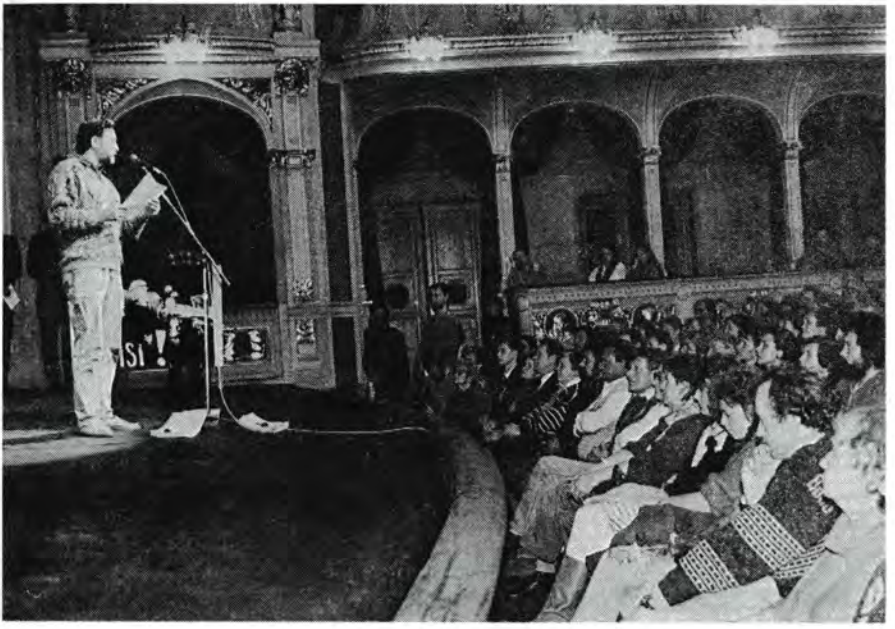

30. Dělníci z ČKD se účastní manifestace na Václavském náměstí *(23. 11. 1989)*

31.–32. Herci Činoherního klubu diskutují se svými diváky *(23. 11. 1989)* >

CINOHERNÍ KLUB
OBČANSKÉ FÓRUM

<33. Setkání herců a diváků v Divadle ABC *(23. 11. 1989)*

<34. Tisková konference OF *(23. 11. 1989)*

35. Sv. Václav v obležení manifestujících Pražanů *(24. 11. 1989)*

36. DAMU – centrum studentské aktivity v Karlově ulici

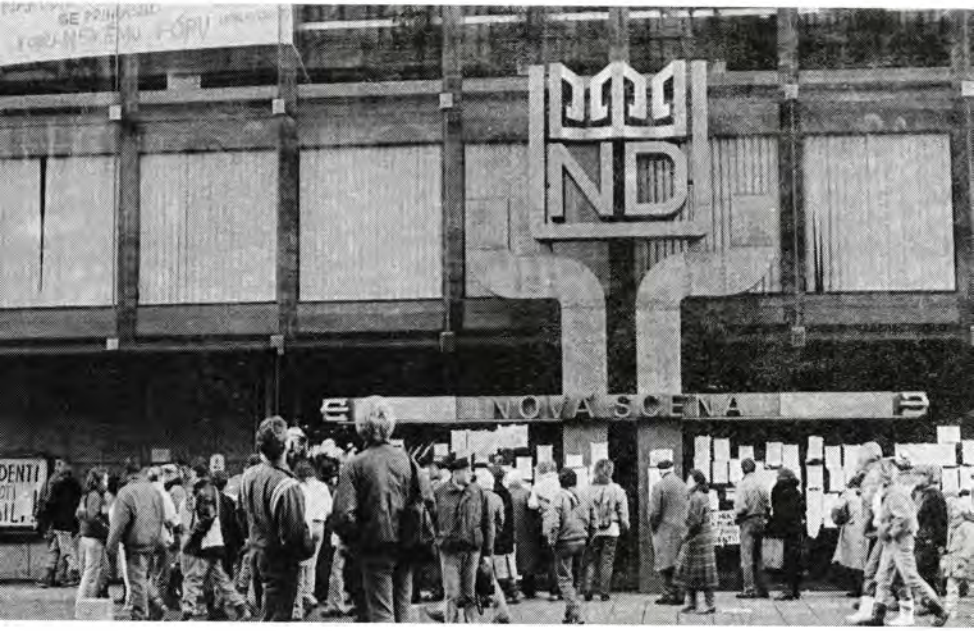
ND
NOVA SCENA

37.–40. Pražské ulice a výlohy v revolučních listopadových dnech *(20.–24. 11. 1989)*

41.–43. Z demonstrací na Václavském náměstí *(20.–24. 11. 1989)*

44. Mimořádné zasedání ÚV KSČ ve Vokovicích *(24. 11. 1989)*

45. M. Jakeš blahopřeje novému generálnímu tajemníkovi ÚV KSČ *(24. 11. 1989)*

46. K. Urbánek novým generálním tajemníkem ÚV KSČ *(24. 11. 1989)*

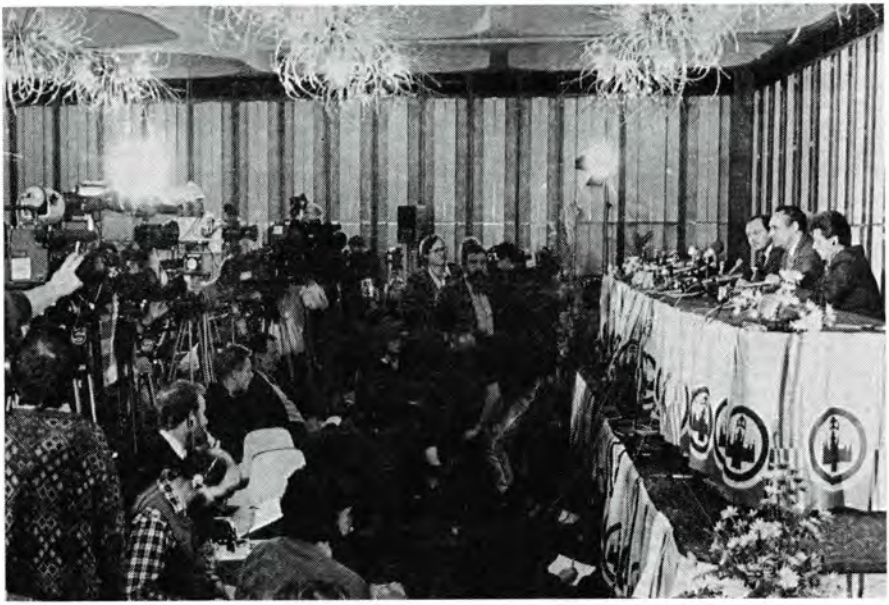

47. Tisková konference KSČ k zasedání ÚV KSČ *(25. 11. 1989)*

48. Václavské náměstí po odstoupení politbyra *(24. 11. 1989)*

49. Reakce OF na odstoupení politbyra ÚV KSČ *(24. 11. 1989)*

50. Celopražský aktiv předsedů ZO KSČ v Paláci kultury v Praze *(25. 11. 1989)*

51. Projev M. Štěpána na celopražském aktivu předsedů ZO KSČ *(25. 11. 1989)*

52. L. Adamec

53. F. Pitra

54. A. Indra

55. V. Mohorita

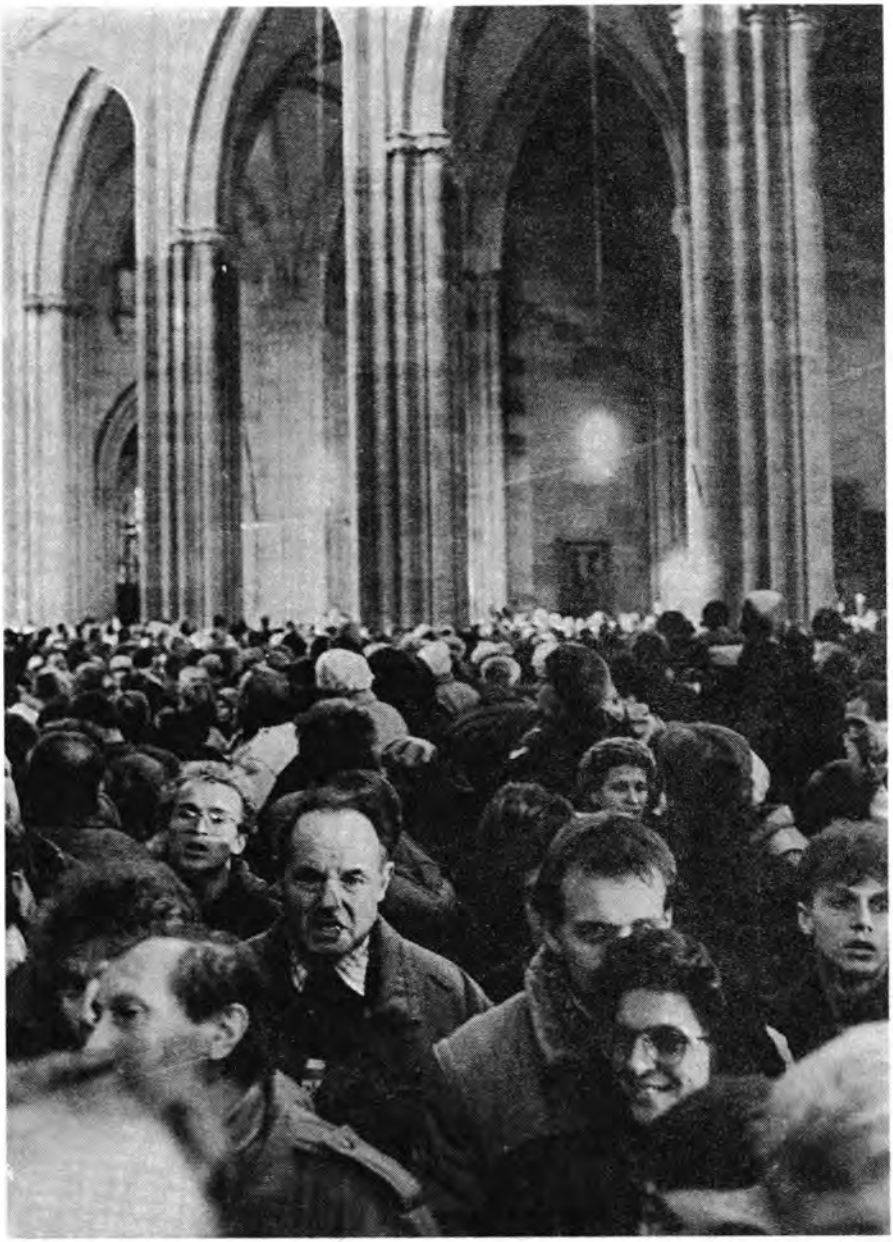

56. Slavnostní mše v katedrále sv. Víta u příležitosti kanonizace sv. Anežky Přemyslovny *(25. 11. 1989)*

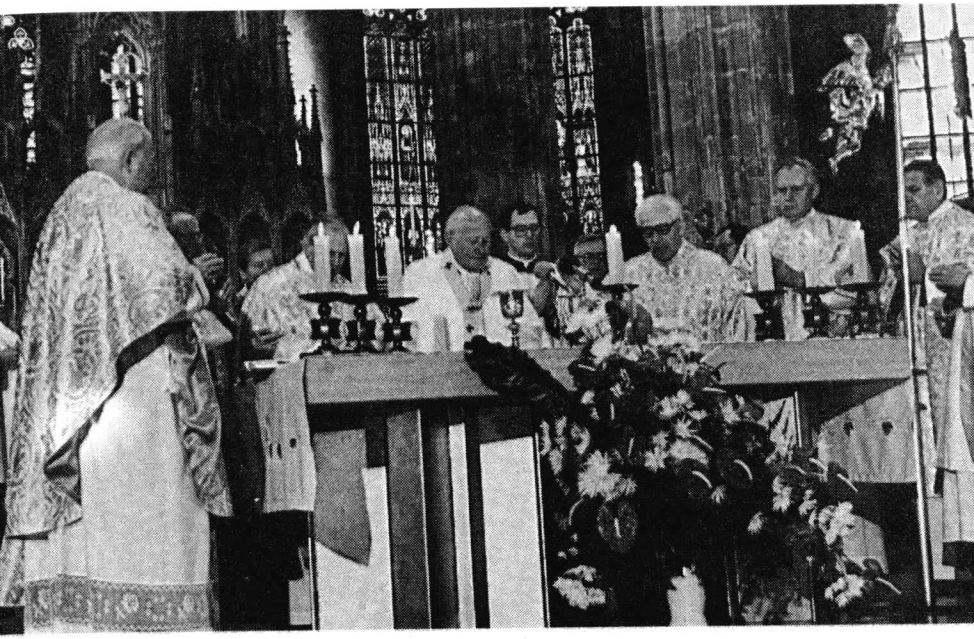

57. Církevní obřad ve sv. Vítu vedl František kardinál Tomášek *(25. 11. 1989)*
58. Manifestace Pražanů na Letné *(25. 11. 1989)*

59. A. Dubček, V. Havel a L. Adamec na tribuně při manifestaci na Letné *(26. 11. 1989)*
60. Zaplněná Letenská pláň *(25. 11. 1989)* >

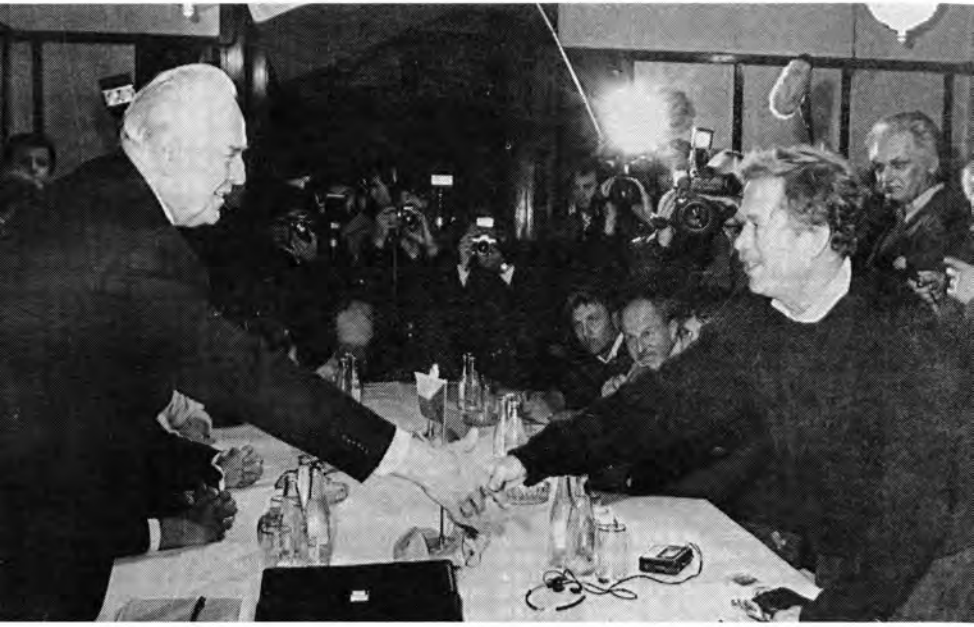

<64.–65. V. Havel a L. Adamec při setkání OF s delegací ÚV NF a vlády ČSSR *(26. 11. 1989)*

66. Projev M. Zavadila na mimořádném zasedání ÚRO *(26. 11. 1989)*

67. Generální stávka v ČKD Vysočany *(27. 11. 1989)*
68. Mítinku pracujících ČKD se zúčastnil V. Komárek *(27. 11. 1989)* >
69. Ke stávkujícím dělníkům promluvil dělník ČKD-Kompresory A. Vančura *(27. 11. 1989)* >

ČKD Trakce
ZADÁME ZRUŠENÍ
VEDOUCÍ ÚLOHY

70.–72. Dělníci a zaměstnanci kombinátu ČKD v průběhu generální stávky *(27. 11. 1989)*

73. Metrostav zpestřil generální stávku alegorickým vozem *(27. 11. 1989)*

74. Studenti FAMU se účastní generální stávky *(27. 11. 1989)*

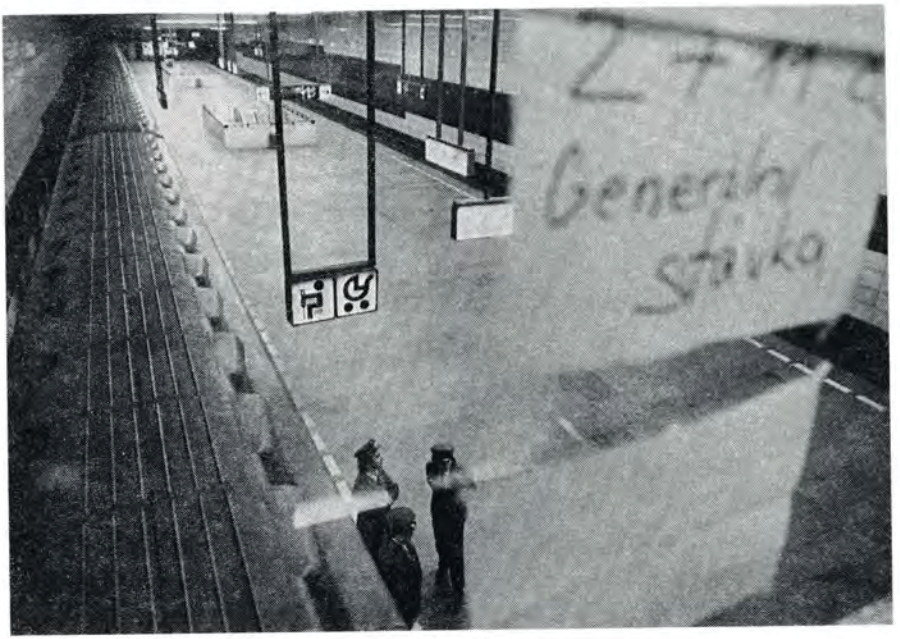

75.–76. Pražské metro za generální stávky *(27. 11. 1989)*

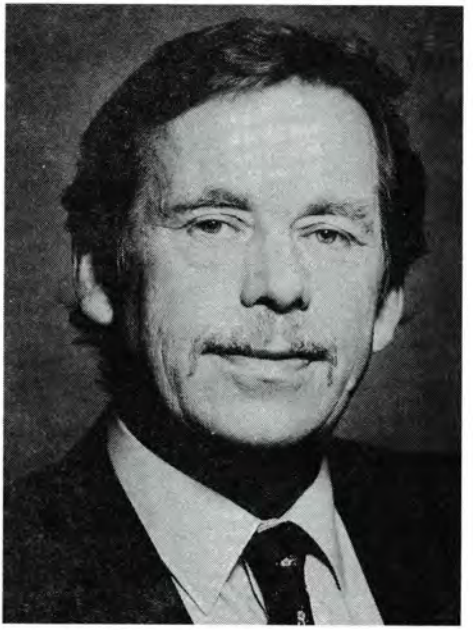

77. V. Havel
78. A. Dubček

79. M. Čalfa

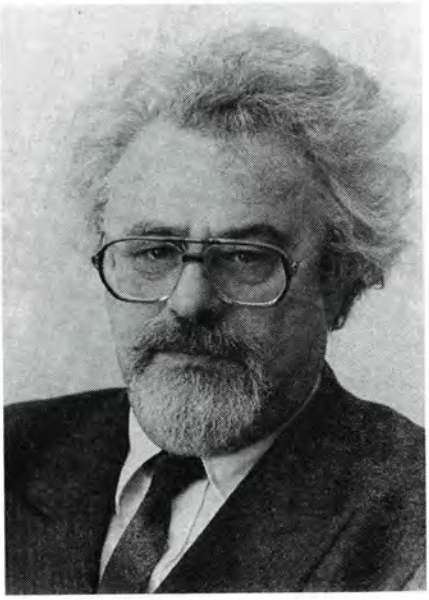

80. V. Komárek

81. J. Dienstbier

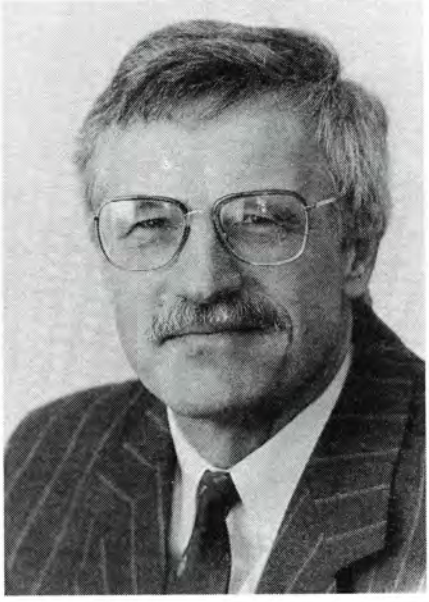

82. V. Klaus

83. J. Čarnogurský

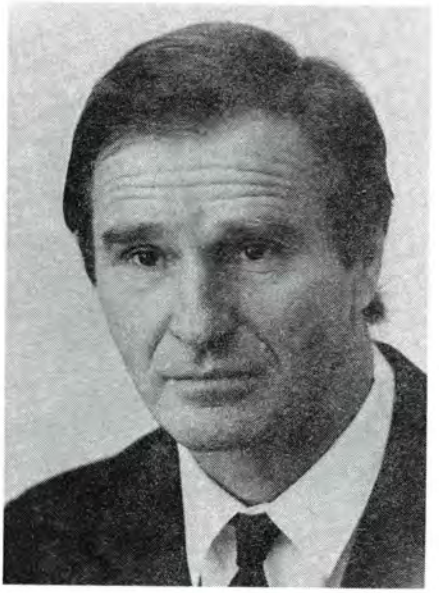

84. P. Miller

85. B. Kučera

86. M. Bartončík

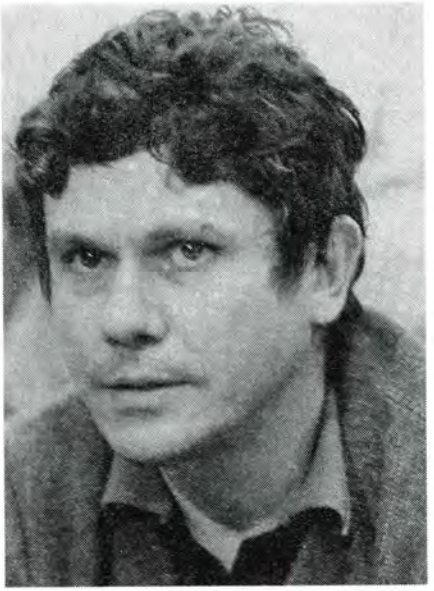

87. V. Malý

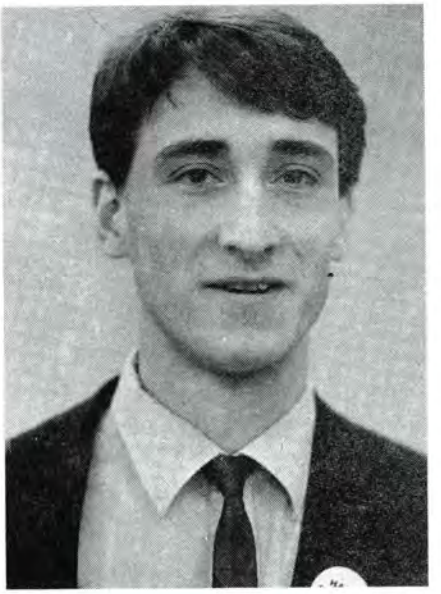

88. J. Bubeník

89. J. Hájek

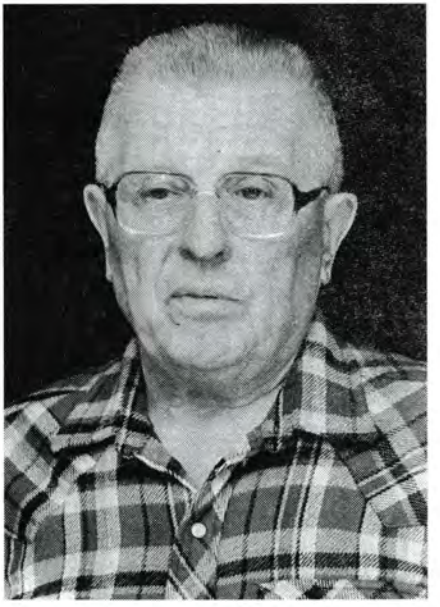

90. Č. Císař

91.–92. Národní divadlo v den generální stávky *(27. 11. 1989)*

23. listopad – Projev zásadního nesouhlasu pracovníků Ústavu státu a práva ČSAV s prohlášením generálního prokurátora ze dne 22. listopadu o šetření událostí ze dne 17. listopadu.

ÚSTAV STÁTU A PRÁVA
Československé akademie věd
116 91 Praha 1 – Nové Město, Národní třída 18

Vážený soudruh
JUDr. Jaroslav Krupauer
generální prokuratura ČSR
nám. Hrdinů 1300
140 64 Praha 4

Vážený soudruhu generální prokurátore,
jsme hluboce znepokojeni Vaším prohlášením ze dne 22. listopadu t. r., o tom, že šetření události ze dne 17. 11. 1989 si vyžádá delšího času a usilovné práce zvláštní skupiny Vašeho orgánu.

Existují záznamy o průběhu zásahu proti pokojnému shromáždění dne 17. 11. 1989, které mohou být důvodem pro zahájení trestního stíhání ve věci.

Daleko závažnější však je, že trestné činy příslušníků vojsk ministerstva vnitra vůbec nepodléhají vyšetřování ze strany prokuratury ČSR, ale vojenské prokuratury, organizačně začleněné mezi orgány federace.

Vaše prohlášení proto musíme považovat za snahu ovlivnit neprávnickou veřejnost předstíráním opatření, která by byla protiústavní a to pod záminkou ochrany socialistické zákonnosti.

Jsme proto nuceni vyslovit s Vaším prohlášením zásadní nesouhlas.

1. Za ZV ROH:	2. Za ZO KSČ:	3. ředitel ústavu
Novák	Masopust	Josef Blahož
L. S.:	L. S.:	L. S.:
Org. číslo 23–0183–3101	Základní organizace	Československá
ZO ROH – Odborový svaz	Komunistické strany	akademie věd
pracovníků školství a vědy	Československa	Ústav státu a práva
Závodní výbor	Ústav státu a práva	116 91 Praha 1 – Nové
Ústav státu a práva	ČSAV Praha	Město, Národní 18
ČSAV	obvod Praha 1	
Národní 18 – 116 91 Praha		

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s razítky a vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Dopis Nezávislé dělnické mládeže studentům, aby zhodnotili, co udělali pro vlast, co chtějí udělat a komu prospívá jejich jednání.

ČTK-PR-23.

23. listopad – Stanovisko pracovníků Bytového podniku Prahy – Domovní správy 2 k současným vnitropolitickým událostem.

Stanovisko Bytového podniku Prahy 1 – Domovní správy 2

Vzhledem k mimořádným událostem v současných dnech nemůžeme a nechceme stát stranou a vydáváme toto prohlášení:

1. kategoricky nesouhlasíme s krvavým potlačením pokojné demonstrace dne 17. 11. 89 na Národní třídě,
2. podpoříme studentskou a divadelní stávku vstupem do generální stávky 27. 11. 89 od 12.00 do 14.00 hodin,
3. vyslovujeme důvěru a podporu Občanskému fóru a jeho představitelům,
4. vyzýváme k otevřenému dialogu v našem podniku.

L. S.: Bytový podnik Prahy 1
státní podnik
domovní správa
110 00 Praha 1, Provaznická 3
02 38
53 podpisy

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Vyjádření CZO SSM a. s. Centrotex k současné politické situaci.

Celozávodní organizace SSM akciové společnosti pro zahraniční obchod CENTROTEX, reprezentující 446 svazáků

vyjadřuje plnou podporu

- prohlášení MV SSM ze dne 22. listopadu 1989;
- studentské výzvě k dělníkům a rolníkům, studentskému stávkovému hnutí i postupu kulturní fronty, a to i účastí na dvouhodinové generální stávce dne 27. 11. 1989 v době od 12 do 14 hodin.

L. S.: Socialistický svaz mládeže
základní organizace
Centrotex Praha 4
odsouhlaseno naprostou většinou

tisk: Svobodné slovo, Rudé právo, Lidová demokracie, Mladá fronta, Smena, ÚV SSM, MV SSM, MVR SSM, OV SSM, Občanské fórum, předseda vlády, ÚV KSČ, MV KSČ, ČTK, OV KSČ.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem.

23. listopad – Prohlášení vedení podniku, CZV KSČ a DV ROH k pracujícím Československých aerolinií.

Prohlášení k pracujícím Československých aerolinií

Vedení podniku Československých aerolinií spolu se stranickou a odborovou organizací vydává v současné složité vnitropolitické situaci následující prohlášení:

1. Žádáme, aby plenární zasedání ÚV KSČ zodpovědně a důsledně posoudilo příčiny současné politické situace a aby přijalo účinná rozhodnutí, včetně kádrových opatření, k vyřešení této situace.
2. Vyjadřujeme nespokojenost s postupem vedení strany, která reaguje na rychle probíhající události v naší zemi s velkým zpožděním a ne vždy formou, která odpovídá vážnosti situace. Tím dochází k převzetí iniciativy silami, které nemají zájem na přestavbě společnosti v rámci socialismu.
   Žádáme, aby do čelných funkcí ve straně, federální vládě a vládách ČSR a SSR byli vybráni lidé, kteří neztratili kontakt s pracujícími, jsou schopni dialogu se všemi vrstvami společnosti na platformě Národní fronty a mohou být příkladem v důsledném prosazování politiky KSČ ve prospěch celé společnosti.
3. Připojujeme se k požadavku, aby události ze 17. listopadu 1989 prošetřil generální prokurátor ČSSR, včetně odpovědnosti za vzniklou situaci a aby výsledek šetření byl zveřejněn.

Vyzýváme všechny naše pracovníky k rozvaze a odpovědnosti, kterou projevíme tím, že se nepřipojíme ke generální stávce. Uvědomujeme si, že stávka by poškodila především náš podnik a nás všechny, kteří chceme být opravdovými hospodáři ve svém podniku. Nechceme pasivitu ani lhostejnost, nechceme však také připustit ohrožení našich sociálních jistot.

Za vedení podniku:
Štefan Havala, zastupující GŘ ČSA
L. S.: Československé aerolinie
generální ředitel

Za CZV KSČ:
Petr Ježek

Za PV ROH:
František Kropáček

neschválil CZV SSM
– vlastní prohlášení
připojují se symbolicky ke generální stávce

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Stanovisko ZO ROH ČKD Praha, kombinát, závod Elektrotechnika k 17. listopadu a k řešení společenskopolitické krize.

Stanovisko ZO ROH ČKD Praha, kombinát, závod ELEKTROTECHNIKA k událostem ze dnů 17.–22. listopadu 1989.

1. Zásadně nesouhlasíme s brutálním zákrokem pořádkových sil dne 17. 11. 89 proti účastníkům pokojného shromáždění studentů.
2. Žádáme, aby byla vytvořena nestranná vyšetřovací komise za účasti zástupců československé veřejnosti včetně postižených studentů.
3. Dále žádáme o pravdivé publikování výsledků šetření a přísné potrestání viníků.
4. Žádáme, aby byla všem pracovníkům sdělovacích prostředků dána možnost objektivně a pravdivě informovat veřejnost.
5. Vyjadřujeme plnou podporu společnému prohlášení MV SSM, MVR SSM ze dne 19. 11. 89, předsednictva ÚV ČSS a Výboru československé veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci.
6. Nesouhlasíme s prohlášením vlád ČSSR, ČSR a SSR ze dne 20. 11. 89 k situaci vzniklé 17. 11. 89 v Praze.
7. Jsme přesvědčeni, že jediným možným východiskem ze současné situace je skutečný otevřený celospolečenský dialog.
8. Plně solidarizujeme a podporujeme stávkující studenty a divadelní umělce.
9. Požadujeme legalizaci nezávislých skupin.
10. Požadujeme vydat výzvu ke zrušení Lidových milicí a likvidaci jejich zbraní.
11. Konání svobodných voleb.
12. Na podporu požadavků tohoto prohlášení jsme připraveni k manifestačnímu přerušení práce dne 27. 11. 89 mezi 12–14 hodinou. Zameškanou dobu nahradíme.
13. Text postupujeme všem sdělovacím prostředkům a stávkovému výboru studentů, dále pak ÚRO.

Z celkového počtu 2 118 zaměstnanců závodu se ke stanovisku vyjádřilo 1 614 zaměstnanců takto:

1 378 zaměstnanců pro přijetí stanoviska
97 zaměstnanců proti přijetí stanoviska
86 zaměstnanců se zdrželo hlasování
53 zaměstnanců mělo výhrady k jednotlivým bodům stanoviska

L. S.: nečitelné razítko 1 nečitelný podpis

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Stanovisko aktivu předsedů základních organizací a CZV SSM závodu ČKD Kompresory k současné vnitropolitické situaci.

Stanovisko aktivu předsedů ZO SSM a CZV SSM závodu Kompresory

Přestavba ve společensko-politické a ekonomické oblasti probíhá podle názoru mladých lidí pomalu, nejsou vidět konkrétní hmatatelné výsledky, což vytváří atmosféru pochybnosti a nejistot, které mohou být jednou z příčin vzrušených debat a demonstrací nejen v Praze, ale i ve většině našich měst s vysokoškolskou základnou. Znovu se obracíme na kompetentní orgány s naléhavou žádostí:

- pravdivě informovat a obrazově dokázat národu zásah mocenských orgánů dne 17. 11. 1989 proti demonstrantům s vysvětlením a objasněním tohoto činu od kompetentních osob, třeba v TV besedě,
- dodržování mezinárodních závazků, týkajících se lidských práv, podepsané na mezinárodním fóru v Helsinkách a ve Vídni,
- neprodlené zahájení všelidové diskuse o všech těžkostech společensko-politického stavu s uvedením řešení,
- požadujeme vyvození objektivních a adresných závěrů v nejvyšších stranických a státních orgánech směrem k osobám, které za současnou situaci nesou plnou odpovědnost,
- požadujeme neprodlené dokončení návrhu nové ústavy ČSSR a jeho předložení veřejné diskusi, nejpozději k 1. 1. 1990. V návrhu ústavy požadujeme nově zformulovat postavení jednotlivých pol. stran. Demokratická ústava je podle našeho názoru základem právního státu. Požadujeme otevřené demokratické volby,
- nepoužívat v žádném případě fyzického násilí,
- prosazovat zájmy mladých lidí v hospodářské i politické sféře,
- připravovanou dvouhodinovou stávku považujeme za nejkrajnější prostředek k dosažení těchto záměrů a požadavků.

Neusilujeme o rozvrácení společnosti ani o hospodářské poškození závodu i jeho zaměstnanců.

L. S.: Socialistický svaz mládeže
celozávodní výbor
ČKD – Kompresory Vysočany
Praha 9

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem.

23. listopad – Mítink pracujících ČKD Lokomotivka – Sokolovo, na němž vystoupil Jiří Ryttich.*

ČTK–PR–24.

23. listopad – Prohlášení pracujících závodu Tatra ČKD Praha k 17. listopadu a k společensko-politické krizi.

ČKD PRAHA, kombinát
závod TATRA

Prohlášení pracujících závodu

My, pracující závodu ČKD Tatra, zásadně nesouhlasíme se strohým stanoviskem předsednictva Ústřední rady odborů a hodnocením MV KSČ k současné společensko-politické situaci v Praze zveřejněném v tisku dne 22. 11. 1989.

Stavíme se po bok sesterského závodu ČKD Polovodiče a připojujeme se k rezoluci z veřejného shromáždění závodu ČKD Polovodiče v následujících bodech:

1. Zásadně nesouhlasíme s brutálním zásahem pořádkových sil dne 17. 11. 1969 proti účastníkům pokojného shromáždění studentů.
2. Žádáme, aby byla vytvořena vyšetřovací komise za účasti zástupců československé veřejnosti včetně postižených studentů.
3. Žádáme o pravdivé publikování výsledků šetření a přísné potrestání viníků.
4. Žádáme, aby byla všem pracovníkům sdělovacích prostředků dána možnost objektivně a pravdivě informovat veřejnost.
5. Vyjadřujeme plnou podporu společnému prohlášení MV SSM, MVR SSM, ze dne 19. 11. 1989, předsednictva ÚV ČSS, Výboru československé veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci a Občanského fóra.
6. Nesouhlasíme s prohlášením vlád ČSSR, ČSR a SSR ze dne 20. 11. 1989 k situaci vzniklé 17. 11. 1989 v Praze.
7. Jsme přesvědčeni, že jediným možným východiskem ze současné situace je skutečně otevřený celospolečenský dialog.
8. Plně solidarizujeme se stávkujícími studenty a divadelními umělci.
9. Požadujeme legalizaci nezávislých skupin.
10. Požadujeme konání svobodných voleb.
11. Na podporu požadavků tohoto prohlášení jsme připraveni k manifestačnímu přerušení práce dne 27. 11. 1989 mezi 12.00–14.00 hodin. Protože nám nejde o ekonomické poškozování státu, prohlašujeme zároveň, že zameškanou pracovní dobu napracujeme. Manifestační přerušení práce nepovažujeme za žádouci v těch provozech závodu Tatra, kde by přerušení způsobilo vážné problémy při obnovení práce.
12. Vzhledem k tomu, že předsednictvo ÚRO nepřímo odsouhlasilo zákrok ze dne 17. 11. 1989 a stanovisko vlád ČSSR, ČSR a SSR, nepovažujeme je dále za svého zástupce a žádáme odstoupení celého předsednictva.

Oceňujeme navázání dialogu předsedy federální vlády L. Adamce se zástupci neformálních skupin.

Vyzýváme ozbrojené složky, aby nepoužily žádného násilí.

Toto prohlášení bylo schváleno na mítinku pracujících závodu ČKD Tatra plus vnějších zaměstnanců ČKD Trakce. 1 hlas se zdržel, 2 byly proti.

Na základě tohoto prohlášení byl v závodě ustaven stávkový výbor.

Za kladně hlasující pracovníky: Stávkový výbor
13 podpisů

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Stanovisko pracovníků závodu ČKD Praha, ZWP naftové motory, k současné politické situaci.

Stanovisko

pracovníků závodu *ČKD Praha ZWP naftové motory* zpracované na základě dílčích stanovisek jednotlivých pracovních kolektivů k současné situaci, která vyplynula na základě zásahu pořádkových sil dne 17. 11. 1989.

Připojujeme se ke stanovisku předsednictva MV SSM v Praze a sekretariátu MV SSM ke dni 21. 11. 1989 a žádáme:

1. Aby byl prověřen neúměrný zásah pořádkových sil a další okolnosti a na jeho základě byly učiněny patřičné závěry a byla o nich informována celá veřejnost.
2. Požadujeme, aby veškeré problémy ve společnosti byly řešeny formou dialogu na patřičné úrovni, aby v budoucnu nedocházelo k podobným situacím.
3. Požadujeme, aby ihned odstoupili ze svých funkcí ti členové předsednictva ÚV KSČ, kteří jsou bezprostředně spojeni s přípravou intervence pěti států Varšavské smlouvy v roce 1968 a kteří jsou odpovědni za mnohaletou devastaci všech oblastí společenského života u nás. Jmenovitě ss. Gustáv Husák, Miloš Jakeš, Jan Fojtík, Miroslav Zavadil, Karel Hoffmann, Alois Indra, Miroslav Štěpán a František Kincl.

Plnou důvěru dáváme premiérovi s. Ladislavu Adamcovi.

Pokud nebudou splněny tyto požadavky do 27. 11. 1989 do 12.00 hodin, vstoupíme do dvouhodinové stávky, kterou napracujeme.

Účastníci aktivu v Košířích dne 22. 11. 1989
Účastníci aktivu na Smíchově dne 22. 11. 1989
Účastníci aktivu na Zličíně dne 23. 11. 1989

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

23. listopad – Sdělení o ustavení stávkového výboru v závodu 220 00 Energoprojektu Praha.

Celostátnímu stávkovému výboru
Občanské fórum

Laterna magika
Jungmannova 31
110 00 Praha 1

Sdělujeme Vám tímto, že byl dne 23. 11. 1989 na shromáždění zaměstnanců závodu 220 00 Energoprojektu Praha většinou hlasů v poměru 65:1 ustanoven stávkový výbor tohoto závodu ve složení:

Ing. Jiří Kratochvíl
Lhota 67
p. Dolní Břežany
tel. 49 56 43 (domů)
83 13 36 (práce)

Ing. Jiří Čuhel
Praha 2
Štěpánská 1
tel. 20 11 68 (domů)
83 11 73 (práce)

Ing. Tomáš Jirsa
Praha 9
Žižkovská 1628
tel. 83 14 06 (práce)

Ing. Stanislav Roškota
Praha 6
Šimonova 1105
tel. 301 84 95 (domů)
83 12 77 (práce)

Na základě Vám zaslaného Prohlášení širšího funkcionářského aktivu ZO ROH EGP ze dne 21. 11. 1989 jsme připraveni vstoupit do aktivní generální stávky dne 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Stanovisko ZO ROH Geodetického a kartografického podniku, s. p. Praha, k současné vnitropolitické situaci.

Stanovisko ZO ROH Geodetického a kartografického podniku s. p. Praha k současné vnitropolické situaci

ZV ROH Geodetického a kartografického podniku, s. p. Praha, na svém mimořádném zasedání 21. 11. 1989 za účasti všech úsekových důvěrníků ROH posoudil v diskusi události minulých dnů a zaujímá k nim toto stanovisko:

1. Odsuzujeme brutální zásah pořádkových sil proti pokojné demonstraci studentů dne 17. 11. 1989.
2. Žádáme kompetentní orgány o důsledné a nestranné vyšetření vzniku, průběhu i následků tohoto zásahu. Žádáme pravdivé informování široké veřejnosti o postihu viníků.
3. Žádáme státní politické orgány, aby přijaly taková opatření, která by zamezila opakování nebo následným represím.

4. Žádáme o urychlenou realizaci všech proklamovaných demokratických svobod do praktického života celé společnosti.
5. Neuspokojuje nás prohlášení vlád ČSSR, ČSR a SSR uveřejněné v denním tisku dne 21. 11. 1989 a stanovisko ÚRO z 21. 11. 1989 jako nedostatečně vyjadřující současný vnitropolitický stav, především však jeho příčiny.
6. Připojujeme se k prohlášení MV SSM v Praze uvedenému v Mladé frontě dne 23. 11. 1989.
7. Připojujeme se symbolicky ke generální stávce na podporu požadavků studentů vysokých škol s tím, že zaručujeme vedení podniku, že ve výrobě i její přípravě nevzniknou žádné hospodářské ztráty. Doufáme, že vedení strany a státu udělá vše pro to, aby důvody k tomuto krajnímu řešení pominuly.

Václav Veselý
předseda ZV ROH

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Prohlášení vedení podniku a představitelů společenských organizací s. p. Konstruktiva Praha s politickými požadavky.

Prohlášení
vedení podniku s. p. Konstruktiva Praha, Rady pracovního kolektivu, CZV KSČ, PV ROH a CZV SSM

Prohlašujeme, že se plně ztotožňujeme s principy budování a fungování socialistické společnosti na základech demokracie a humanismu. Současně však s ohledem na vyhrocenou společenskou a politickou situaci cítíme potřebu vyjádřit následující stanoviska.

Požadujeme:
1. Ustavení nezávislé komise pro vyšetření událostí v Praze dne 17. 11. 1989, výsledky tohoto šetření předložit veřejnosti a všechny viníky spravedlivě potrestat.
2. Okamžité odstoupení těch představitelů nejvyšších stranických a státních orgánů, kteří jsou zodpovědni za současnou politickou a společenskou krizi.
3. Aby začaly být okamžitě dodržovány mezinárodní závazky týkající se lidských práv, k nimž se ČSSR oficiálně přihlásila v Helsinkách a ve Vídni.
4. Aby byla okamžitě zahájena a vedena časově neomezená celospolečenská diskuse o současných poměrech, která bude zahrnovat hledání východisek z dnešní nedobré společenské, politické, hospodářské, ekologické i morální situace.
5. Na podporu našich požadavků navrhujeme využití všech ústavních prostředků, a pokud nebude jiného východiska a problémy nebudou účinně řešeny, připojujeme se k dvouhodinové generální stávce, vyhlášené na den 27. listopad 1989 od 12.00–14.00 hodin. Současně však vyzýváme kolektiv zaměstnanců státního

podniku Konstruktiva Praha k uvážlivému a rozvážnému chování v dalších dnech s cílem zajistit bezporuchový chod hospodářské činnosti našeho státního podniku.

Vedení podniku

L. S.: nečitelné razítko
1 nečitelný podpis
PV ROH
L. S.: Org. číslo 05–2004–3101
ROH Odborový svaz pracovníků
stavebnictví a výroba stavebních hmot
Podnikový výbor
Konstruktiva Praha, státní podnik
111 96 Praha 1, Spálená 29
1 nečitelný podpis

Rada pracovního kolektivu
CZV SSM
L. S.: nečitelné razítko
1 nečitelný podpis
CZV KSČ
L. S.: Celozávodní výbor
Komunistické strany Československa
Konstruktiva n. p.
obvod Praha 1
1 nečitelný podpis

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie s razítky a vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Oznámení o ustavení Občanského fóra v obchodním domě Kotva.

Ustavení pobočky Občanského fóra v OD KOTVA

My, níže podepsaní, jsme se rozhodli ustavit v OD KOTVA pobočku OBČANSKÉHO FÓRA, vyhlášeného 19. 11. 1989 na jeho ustavujícím shromáždění v Činoherním klubu. Jsme přesvědčeni, že naše společnost se může povznést ze stavu mravní, sociální a ekonomické pokleslosti jen proměnou ve společnost otevřenou a pluralitní. Takovou společnost lze vybudovat výhradně prostředky nenásilnými, cestou národního usmíření a otevřeného dialogu, cestou legislativního a faktického naplnění všech mezinárodních paktů v oblasti lidských a občanských práv.

Pobočka OBČANSKÉHO FÓRA v OD KOTVA respektuje zásadu, že toto FÓRUM je volné sdružení všech lidí bez ohledu na politické, náboženské nebo jiné přesvědčení. Chtěli bychom proto zdůraznit, že každý, který se pod naše ustavující prohlášení podepíše, se podepisuje sám za sebe. Toto prohlášení je, a každé další bude, výhradně výrazem názorového konsensu.

19 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Prohlášení pracovníků Masného průmyslu Čakovice o podpoře požadavků studentů a umělců a připojení se ke generální stávce.

Prohlášení pracovníků MP Čakovice

My, níže podepsaní pracovníci Masného průmyslu Čakovice, se plně stavíme za požadavky studentů a umělců. Žádáme, aby celá veřejnost byla seznámena s výsledky vyšetření nezákonného postupu při masakru pokojné demonstrace 17. 11. 1989.

Žádáme objektivní informovanost ze strany sdělovacích prostředků a prohlašujeme, že se připojujeme ke generální stávce dne 27. 11. 1989.

Jsme si plně vědomi hlavního poslání našeho podniku, tj. zásobovat naše hlavní město kvalitními masnými výrobky. Z těchto důvodů, aby nebylo narušeno zásobování a nedošlo ke znehodnocení suroviny, proběhne generální stávka v našem podniku symbolicky po dobu 1 minuty.

Toto prohlášení vzniklo jako osobní názor podepsaných pracovníků a nebylo ničím ovlivňováno.

181 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Stanovisko mimořádného zasedání ZV ROH a předsedů DV ROH Dopravního podniku Metro k současné politické situaci.

Stanovisko

ZO ROH DP – Metro, kombinátní podnik, k současné politické situaci, které bylo přijato na mimořádném zasedání ZV ROH a předsedů DV ROH a na základě připomínek členské základny dne 23. 11. 1989

Na základě připomínek pracujících funkcionářský aktiv přijímá toto stanovisko:

1. Odsuzuje násilí a represe, které nejsou cestou k demokratickému vývoji přestavby celé naší společnosti. Odsuzujeme zákrok pořádkových sil dne 17. 11. 1989 při příležitosti demonstrace mládeže a studentstva v Praze. Zákrok považujeme za neadekvátní vzniklé situaci.
2. Požadujeme vytvoření nezávislé komise k vyšetření celého případu, potrestání viníků a zveřejnění úplných závěrů tohoto šetření.
3. Nesouhlasíme se stanoviskem vlád ČSSR, ČSR a SSR a předsednictva ÚV KSČ, ÚRO k hodnocení událostí 17. 11. 1989 zveřejněných v televizi a tisku v předchozích dnech.
4. Požadujeme objektivní informování veřejnosti o událostech u nás i ve světě ve všech hromadných sdělovacích prostředcích, svobodu tisku a požadujeme otevřený a skutečný dialog všech vrstev společnosti.
5. Nesouhlasíme s tím, aby prohlášení vlád a ústředního výboru KSČ byla předkládána pouze komentátory, ale byla vedena přímým dialogem odpovědných

funkcionářů a představitelů se všemi složkami usilujícími o demokratizaci naší společnosti.

6. Požadujeme uspořádání svobodných přímých a tajných voleb do všech zastupitelských orgánů.
7. Žádáme odstoupení společenských činitelů, kteří způsobili společenskou krizi, která vyvrcholila událostmi 17. 11. 1989.
8. Jsme přesvědčeni, že události 17. 11. 1989 nejsou jedinou příčinou současné napjaté situace a z tohoto důvodu požadujeme urychlení procesu demokratizace naší společnosti a ve straně.
9. Podporujeme oprávněné požadavky studentů, umělecké fronty, Občanského fóra a na podporu těchto požadavků se připojíme ke generální stávce dne 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 hodin tím, že v této době přerušíme provoz pro cestující veřejnost v metru.

Věříme, že přijatá opatření zabrání vzniku dalších událostí a zajistí potřebný klid pro práci a vývoj přestavby v celé naší společnosti.

Vědomi si občanské odpovědnosti, zajistíme stávku prostředky a formami dohodnutými s ústředním stávkovým výborem, který má naši plnou podporu.

Stanovisko bude zasláno: Všeodborovým svazovým orgánům ROH
Předsednictvu vlády ČSSR
Všem sdělovacím prostředkům
Ústřednímu stávkovému výboru

L. S.: 4 nečitelná razítka

Za: ZV ROH DP – Metro, kombinátní podnik
CZV KSČ ZV ROH 4 nečitelné podpisy
vedení podniku
Rada pracovního kolektivu

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s razítky a vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Stanovisko dělníků a techniků montážní jednotky PJ–7, s. p. Metrostav k vnitropolitické situaci.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

23. listopad – Provolání pracujících koncernového podniku k. p. Motorlet v Praze – Jinonicích k současné politické situaci.

Pracující k. p. Motorlet jsou znepokojeni se současnou vnitropolitickou situací a liknavým postojem ústředních orgánů.
Plně se stavíme za oprávněné požadavky naší mládeže, zveřejněné v prohlášení MV

SSM, uveřejněné v deníku Mladá fronta dne 23. 11. 89. t. j.:

1. distancujeme se od všech sil, které se snaží zdiskreditovat budování socialismu v naší vlasti;
2. zveřejnění šetření generální prokuratury do konce tohoto týdne;
3. okamžité svolání obou sněmoven federálního shromáždění a federální vlády k řešení vnitropolitické situace;
4. vyvození objektivních a náročných závěrů v nejvyšších stranických a státních orgánech směrem k osobám, které za současnou situaci nesou plnou zodpovědnost;
5. dodržování mezinárodních závazků, týkajících se lidských práv;
6. zveřejnění seznamů tzv. politických vězňů, jejich předání Výboru společnosti pro lidská práva k dalšímu přešetření;
7. zahájení všelidové a časově neomezené diskuse o současných poměrech s hledáním východisek tak, aby nedocházelo k narušení pracovního pořádku a kázně;
8. dokončení návrhu nové ústavy ČSSR a jeho předložení k veřejné diskusi nejpozději k 1. 1. 1990;
9. urychlené vypracování a přijetí zákonů týkajících se základních lidských práv a svobod.

Dále požadujeme, aby ÚV KSČ posoudil současnou vnitropolitickou situaci se státnickou moudrostí a s ohledem na vůli pracujícího lidu z ní vyvodil příslušné závěry.

Vyslovujeme nedůvěru předsednictvu ÚRO, vzhledem k tomu, že včas nezaujalo ke vzniklé situaci odpovídající stanovisko, které by respektovalo názory členské základny. Z těchto důvodů požadujeme odpovídající kádrové změny.

Na podporu těchto požadavků se připojujeme dne 27. 11. 1989 ke generální stávce od 12.00 do 14.00 hodin. Naši stávku nepovažujeme za nátlakovou akci, ale za projev solidárnosti s našimi dětmi, studenty a pracující mládeží, kterým není lhostejný průběh a osud přestavby naší společnosti a kteří budou nositeli revolučních tradic našeho národa.

Toto stanovisko podpořila většina našich pracujících.

Předsedové jednotlivých DV ROH
a Václav Kotíšek
předseda ZV ROH

Předáno:

ÚV KSČ	red. Mladé fronty	Čs. televize
ÚRO	Práce	
ÚVOS KOVO	Rudé právo	
předsednictvo vlády		

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Prohlášení veřejného shromáždění pracujících panelárny Malešice s politickými a sociálními požadavky.

Prohlášení pracujících z veřejného shromáždění v panelárně Malešice

My pracující s. p. IPS závod 26 panelárna Malešice na svém veřejném shromáždění dne 23. 11. 1989 jsme se rozhodli plně podporovat požadavky studentů obsažené v těchto bodech:

1. Ustavit vládní komisi, v níž budou zastoupeni představitelé nezávislých studentských a občanských iniciativ, která vyšetří všechny okolnosti pátečních událostí, pojmenuje viníky a předá objektivní zprávu orgánům ministerstva spravedlnosti československé veřejnosti.
2. Aby ihned odstoupili ze svých funkcí lidé odpovědní za současnou společenskou a politickou krizi, kterou považujeme za logický důsledek mnohaleté devastace základních národních i obecně lidských hodnot: jmenovitě Gustáv Husák, Miloš Jakeš, Alois Indra, Jan Fojtík, Miroslav Zavadil, Karel Hoffmann.
3. Aby ihned odstoupil 1. tajemník MV KSČ v Praze Miroslav Štěpán a federální ministr vnitra František Kincl, kteří jsou plně odpovědni za všechny brutální zásahy v posledních měsících.
4. Aby federální shromáždění zrušilo článek o vedoucí úloze KSČ v Ústavě ČSSR, který odporuje demokratickému principu řízení státu.
5. Aby byly okamžitě osvobozeny osoby obviněné, žalované, odsouzené a ve výkonu trestu za trestný čin pobuřování a obdobně zneužívaná ustanovení trestního zákona; bývají označovány za politické vězně.
6. Aby začaly být okamžitě dodržovány mezinárodní závazky týkající se lidských práv, k nimž se ČSSR oficiálně přihlásila v Helsinkách a ve Vídni.
7. Aby byla zahájena a vedena časově neomezená všelidová diskuse o současných poměrech, která bude zahrnovat hledání východisek z katastrofální společenské, politické, hospodářské a ekologické situace.

L. S.: Základní organizace
Komunistické strany Československa
Prefa n. p. závod Malešice
obvod Praha 10

L. S.: ZO ROH s. p. IPS,
závod Prefa
výrobní správa 04 Malešice
Praha 10, Malešice

L. S.: Socialistický svaz mládeže
základní organizace
3 nečitelné podpisy

Jako stavbaři dále požadujeme:

1. Zlepšení organizace výstavby a zvýšení její architektonické úrovně.
2. Zlepšení pracovních podmínek pracovníků ve stavebnictví.

Na podporu těchto požadavků vstoupíme 27. 11. 1989 ve 12.00 hodin do dvouhodinové manifestační stávky.

Zavazujeme se, že vzniklý výpadek ve výrobě nahradíme tak, aby všechny úkoly státního plánu byly beze zbytku splněny.

Shromáždění se zúčastnilo 225 pracovníků.

Pro výše uvedené prohlášení hlasovalo 224
proti 1 zdrželo se 0

Zasláno: 1. OV KSČ
2. OOR – 10
3. ÚRO
4. Rudé právo
5. Svobodné slovo
6. Mladá fronta
7. Celostátní koordinační stávkový Občanského fóra

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítky a vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Stanovisko pracovníků Pošty Praha 9 k současným vnitropolitickým událostem.

My, níže podepsaní pracovníci *Pošty Praha 9*, vyjadřujeme hluboké rozhořčení nad zásahem pořádkových sil do pokojné demonstrace studentů dne 17. 11. 1989.

Plně *se ztotožňujeme* s podmínkami ve všech bodech uvedených *ve studentských prohlášeních.*

Zároveň oznamujeme, že pokud všechny tyto podmínky nebudou splněny, *připojíme se ke generální stávce dne 27. 11. od 12.00–14.00 hodin.*

74 podpisy

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Stanovisko zaměstnanců prodejny Potraviny ve Vodičkově ulici k současné vnitropolické situaci.

My, zaměstnanci prodejny POTRAVIN 101–01, 478–01 Vodičkova ul. Praha 1, plně souhlasíme s prohlášením OBČANSKÉHO FÓRA. Též schvalujeme stávku studentů a generální stávku 27. 11. 1989, ke které se připojíme. Za prvořadý úkol dnešních dnů považujeme odstup současného vedení státu, které připustilo 20 let stagnace a brutální zásah policistů a protiteroristických jednotek proti studentům a občanům Prahy (56 podepsalo, 6 odmítlo).

56 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie rukopisu s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Prohlášení zaměstnanců závodu Pragotron k událostem dne 17. listopadu a k situaci ve společnosti.

Rezoluce zaměstnanců závodu Pragotron

My, zaměstnanci závodu Pragotron, považujeme za svou povinnost vyjádřit svůj nesouhlas s brutálním zákrokem proti pokojné demonstraci 17. listopadu 1989, kdy mladí lidé byli doslova trestáni bitím za vyjádření svého názoru.

V současné době jsme svědky, že vedoucí představitelé státu zkreslují a zlehčují závažné události, vydávají široký společenský proud za protisocialistické provokace, snaží se oddělit studenty a umělce od dělníků, svou neschopností vystavují naši společnost riziku nenapravitelných tragických událostí.

Nechceme, aby tekla krev, především naší mladé generace, kvůli mocenským ambicím jednotlivců. Jako odboráři rovněž zásadně nesouhlasíme se stanoviskem ÚRO, uveřejněným v deníku Práce dne 22. 11. 1989.

Pokud nedojde k zásadním obratům v postupu naší vlády, pokud nebude zajištěna pravdivá informovanost ve všech sdělovacích prostředcích, pokud nebudou dány záruky trvalého demokratického vývoje naší společnosti, připojíme se k vyhlášené varovné stávce, která se má konat v pondělí dne 27. 11. 1989 mezi 12.00–14.00 hodin.

Nechceme rozvrat, ale sjednocení všech čestných lidí, vytvoření skutečné národní fronty.

Pro rezoluci hlasovalo 291 členů, hlasování se zdrželi 4, proti hlasovalo 12.

Za stávkový výbor:
4 nečitelné podpisy

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Prohlášení pracovníků podniku Pražská kanalizace a vodní toky k současné politické situaci.

Prohlášení

Prohlašujeme, že zásadně nesouhlasíme s brutálním zákrokem složek MV proti pokojné manifestaci studentů a občanů, konané dne 17. listopadu 1989 v Praze, ani s obdobnými zákroky mocenských složek proti pokojným demonstracím v lednu, srpnu a říjnu tohoto roku.

Tyto demonstrace považujeme za vyjádření postoje široké veřejnosti k průběhu přestavby, demokratizace a politice vedení státu vůbec.

Chceme se také zapojit do dialogu vlády a KSČ se zastánci odlišných názorů, proto k vnitropolitickým událostem poslední doby v Praze a celé republice zaujímáme stanovisko, ze kterého vyplývají následující požadavky, adresované ÚV KSČ, vládě ČSSR a vládám obou republik.

1. Žádáme, aby ÚV KSČ na svém zasedání dne 24. 11. 1989 přehodnotil své stanovisko k událostem ze 17. 11. 1989 v Praze v tom smyslu, že tyto události byly

přímým důsledkem a vyvrcholením neřešených vnitropolitických problémů. Požadujeme vyvození objektivních a adresných závěrů v nejvyšších stranických a státních orgánech směrem k osobám, které za současnou situaci nesou plnou odpovědnost. Je třeba se rozejít s těmi, kteří na svou práci nestačí, nejsou s to reálně hodnotit politickou situaci a přijímají nekompetentní a politicky neuvážená rozhodnutí.

2. Uznat nezávislé občanské iniciativy jako politickou realitu a umožnit jim legální činnost, jakož i dalším organizacím nesdruženým v Národní frontě. Zajistit, aby začalo okamžité dodržování mezinárodních závazků týkajících se lidských práv, k nimž se ČSSR oficiálně přihlásila v Helsinkách a ve Vídni.
3. Požadujeme okamžité zveřejnění seznamu politických vězňů, předání těchto seznamů Čs. výboru pro lidská práva a humanitární spolupráci k objektivnímu prošetření jejich viny. Žádáme jejich okamžité propuštění a potrestání těch, kteří jsou za porušení zákonnosti zodpovědni.
4. Odmítáme společné prohlášení federální vlády a vlád jednotlivých republik z 21. 11. 1989 k událostem v Praze.
5. Požadujeme vypustit z Ústavy ČSSR článek o vedoucí úloze jakékoliv politické strany.
6. Umožnit provedení svobodných voleb do zastupitelských orgánů s možností výběru z několika kandidátů různých politických i nepolitických stran a uskupení.
7. Zajistit, aby byla zahájena a vedena časově neomezená všelidová diskuse o současných poměrech, která bude zahrnovat hledání východisek z katastrofální společenské, politické, hospodářské a ekologické situace.
8. Umožnit všem složkám společnosti volný a rovnocenný dialog ve veřejných sdělovacích prostředcích, zejména v televizi, rozhlase a tisku, a to okamžitě.
9. Všichni pracovníci podniku Pražská kanalizace a vodní toky se jednomyslně připojují k prohlášení Občanského fóra ze dne 19. 11. 1989, které budou svým jednáním podporovat.

Pokud vláda a ÚV KSČ na svém zasedání nepřijmou do uvedeného data připravované generální stávky okamžitá a rozhodná opatření k řešení uvedených problémů a oprávněných požadavků studentů, svazáků i ostatní široké veřejnosti, potom i my, pracovníci PKVT, se přihlašujeme ke generální stávce na den 27. 11. 1989 od 12 do 14 hodin. Vědomi si své pracovní odpovědnosti zároveň prohlašujeme, že za každých okolností bude zabezpečen provoz všech důležitých středisek našeho podniku.

Schváleno na mimořádném zasedání delegátů ZO ROH dne 23. 11. 1989.

za ZV ROH
Josef Krch
místopředseda ZV ROH

Jan Kolátor
předseda ZV ROH

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Prohlášení pracovníků Pražských cukráren a sodovkáren s. p., provoz sodovkárna Holešovice, k 17. listopadu a k situaci ve společnosti.

Prohlášení

My, podepsaní pracovníci Pražských cukráren a sodovkáren st. p., provoz sodovkáren Holešovice, odsuzujeme neúměrný a neodůvodněný zásah bezpečnostních orgánů dne 17. listopadu 1989 proti pokojnému shromáždění mladých lidí.

- Souhlasíme s požadavkem, aby viníci byli zjištěni a potrestáni.
- Solidarizujeme se stávkou vysokoškolských studentů a s jejich požadavky.
- Nesouhlasíme s prohlášením vlád ČSR, SSR a ČSSR, ve kterém zcela ignorují zmíněný nepřiměřený zásah bezpečnosti.
- Také prohlášení generálního tajemníka ÚV KSČ a tajemníka MV KSČ byla zcela ve starém duchu a vůbec neodpovídala celkové situaci ve státě.
- Jsme velmi znepokojeni způsobem, jakým tito představitelé strany KSČ a státu reagovali na události uplynulých dnů, a připojujeme se k žádosti o jejich odstoupení.
- Žádáme vládu ČSSR, aby již konečně začala trvalý dialog se všemi občany, kterým jde o budoucnost svobodného, socialistického a demokratického Československa.
- Na podporu těchto požadavků se i my připojujeme k protestní generální stávce vyhlášené na pondělí 27. listopadu 1989 od 12.00 do 14.00 hodin.
- Přitom bude zajištěno plynulé a dostatečné zásobování obchodní sítě nealkoholickými nápoji.

43 podpisy

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

23. listopad[1] – Protest pracovníků Pražských pekáren a mlýnů, provoz 230 ve Vysočanech, proti zákroku milice, která nepustila do závodu studenty.

Spoluobčané, studenti!

Zjistili jsme, že včera 22. 11. 1989 nebyli vpuštěni studenti do areálu našeho podniku a tak jim bylo znemožněno nás seznámit se svým prohlášením vůči dělníkům. Toto bohužel vzniklo díky zákroku milice, o čemž však vedení pekárny Vysočany ani dělníci nevěděli. Z těchto důvodů se vůči zákroku milice proti studentům distancujeme.

Dále bychom chtěli říci, že nesouhlasíme se zákrokem pořádkových sil dne 17. 11. 1989 vůči studentům. Z těchto důvodů souhlasíme s generální stávkou dne 27. 11. 1989 od 12.00 hodin a k této stávce se stavíme takto:

- musíte pochopit, že pekárny musí vyzásobit celou síť odběratelů, jesle, školky, školy atd.

– pro podporu vašich požadavků vyjádříme svůj souhlas s generální stávkou rozsvícenými světly rozvážkových automobilů a houkáním sirény.
– na závěr vás, studenty, prosíme:
máme nedostatek pracovníků – pomozte nám při výrobě!

Provoz 230, s. p. PPaM
Ke Klíčovu 1, Praha 9
32 vlastnoruční podpisy

Archiv KC OF, otevřený dopis, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

[1] *Dokument není datován, jeho časové určení vyplývá z textu.*

23. listopad – Stanovisko zaměstnanců podnikového ředitelství podniků Restaurace v Praze 3 k požadavkům studentů.

Podepsaní zaměstnanci PŘ podniku Restaurace v Praze 3, Kalininova 55 se plně staví za program vysokoškolských studentů a ostatních iniciativ.

Na podporu jejich požadavků se připojíme ke stávce dne 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 hodin.

Odesláno:
Koordinačnímu stávkovému výboru vysokoškolských studentů
Redakci Svobodného slova
Československému rozhlasu
Československé televizi

Souhlas vyslovují:
45 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Prohlášení pracovníků Rudého Letova k událostem 17. listopadu a k současné vnitropolitické situaci.

Prohlášení

pracovníků generálních oprav stř. 499 a dalších pracovníků TOV Rudého Letova
My pracovníci Rudého Letova vydáváme k událostem v Praze 17. 11. 1989 a k celkové situaci v republice následující prohlášení:

1. Odsuzujeme brutální zásah bezpečnostních orgánů a ozbrojených sil proti pokojné demonstraci konané 17. 11. 1989 v Praze.
2. Žádáme úplné vyšetření celého zásahu a potrestání osob, odpovědných za vydání pokynu k zásahu bezpečnostních sil a nasazení jednotek ČSLA, a činíme tímto oznámení Generální prokuratuře ČSSR o spáchání násilných trestních činů.

3. Požadujeme okamžité propuštění zadržených účastníků a zastavení postihu proti účastníkům demonstrace.
4. Požadujeme pravdivé, přesné a úplné informování veřejnými sdělovacími prostředky o událostech, včetně možnosti vystoupení představitelů dalších organizací a skupin.
5. Žádáme, aby ústavou zaručené právo shromažďovací nebylo fakticky znemožňováno prováděcími předpisy. Tyto předpisy musí být zrušeny.
6. Vyjadřujeme solidaritu s protestními akcemi studentů, herců a dalších kulturních pracovníků.
7. Žádáme okamžité zahájení celospolečenského dialogu o demokratizaci naší společnosti a aby ti představitelé státu a KSČ, kteří nejsou ochotni na dialog přistoupit, odstoupili ze svých funkcí.
8. Pokud nebudou výše uvedené požadavky splněny, vyzýváme všechny občany, kterým není lhostejný stav v našem státě, aby vyjádřili vůli generální stávkou dne 27. 11. 1989 od 12 do 14 hodin.

Toto prohlášení zasíláme:

1. PV ROH s. p. Aero
2. Městská vysokoškolská rada
3. Občanské fórum
4. Československá televize
5. Československý rozhlas
6. Rudé právo
7. Svobodné slovo

20 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Prohlášení pracovníků s. p. Sady, lesy a zahradnictví Praha 1 odsuzující zákrok bezpečnostních složek 17. listopadu a vyslovující se na podporu požadavků studentů.

Prohlášení
pracovníků státního podniku Sady, lesy a zahradnictví Praha 1

Pracovníci státního podniku Sady, lesy a zahradnictví zaujali na mimořádném aktivu dne 23. 11. 1989 za účasti vedení podniku, CZV KSČ, ZV ROH, Rady pracovního kolektivu a ZO SSM, po zvážení vývoje situace v Praze v době od 17. 11. 1989, následující stanovisko:

1. Nesouhlasíme s nepřiměřeným a brutálním zákrokem bezpečnostních složek proti účastníkům pokojné manifestace při příležitosti 50. výročí událostí 17. 11. 1939.
2. Vyjádření vlád ČSSR, ČSR a SSR z 20. 11. 1989 k těmto událostem považujeme za nedostatečné a neřešící vzniklé problémy ani jejich příčiny, a proto s tímto prohlášením nesouhlasíme.
3. Vyjadřujeme své přesvědčení o nepřípustnosti jakéhokoliv násilí kteroukoliv osobou či organizací při řešení vnitropolitických situací a plně podporujeme celospolečenský dialog se všemi občany bez rozdílu.

4. Požadujeme prošetření postupu bezpečnostních složek nejen Generální prokuraturou ČSSR, ale i zvláštní komisí složenou ze zástupců studentů, SSM, veřejnosti a nezávislých občanských aktivit. Dále požadujeme bezodkladné zveřejnění úplných a nezkreslených výsledků šetření včetně opatření přijatých oproti odpovědným osobám a právní záruky, že se situace nebude opakovat.
5. Podporujeme další požadavky studentů a požadujeme okamžité zahájení hluboké demokratizace společnosti.
6. Důrazně žádáme zastavení všech forem represí proti těm, kteří vyjadřují svůj názor.
7. Jako pracovníci státního podniku Sady, lesy a zahradnictví vyjadřujeme hluboké znepokojení nad neustálým zhoršováním životního prostředí v celé naší vlasti a požadujeme, aby ekologickým otázkám byla věnována nejvyšší pozornost a aby byl bezodkladně rozpracován účinný program ozdravění životního prostředí v hlavním městě.

Na podporu uvedených požadavků a k prokázání solidarity s požadavky stávkujících studentů se připojujeme ke stávce 27. 11. 1989 tak, aby stávkou nebyly způsobeny materiální či jiné ztráty.

Rada pracovního kolektivu, ZO ROH, CZV KSČ, vedení podniku

L. S.: ZO ROH – Odborový svaz pracovníků místního hospodářství
Závodní výbor
Sady, lesy a zahradnictví
110 01 Praha 1, Betlémská 9

L. S.: Celozávodní výbor
Komunistické strany Československa
Sady, lesy a zahradnictví hl. m. Prahy
obvod Praha 1

L. S.: nečitelné razítko

L. S.: Sady, lesy a zahradnictví Praha
státní podnik
110 01 Praha 1, Betlémská 9
4 nečitelné podpisy

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítky a vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Stanovisko pracujících s. p. Sběrné suroviny Praha k současným politickým událostem.

Pracovníci Sběrných surovin Praha st. p. vyjadřují svým podpisem solidaritu s hnutím umělců, dělníků a ostatních pracujících naší země za urychlený rozvoj demokracie v naší zemi.
Zároveň ostře protestujeme proti surovému zásahu ozbrojených složek vůči klidné a povolené manifestaci studentů dne 17. listopadu 1989. Žádáme nejen prošetření

celého případu a zveřejnění výsledků šetření ve sdělovacích prostředcích, ale i právní a politické záruky, že se podobný případ brutality již nebude nikdy opakovat.
Žádáme o vyvození objektivních a adresných závěrů v nejvyšších stranických a státních orgánech směrem k osobám, jež za současnou situaci nesou odpovědnost.
Žádáme, aby byly dodržovány závazky týkající se lidských práv.
Žádáme, aby byla zahájena neomezená všelidová diskuse o současných poměrech, která bude hledat východiska z katastrofální společenské, politické, hospodářské a ekologické situace.
Podporujeme vyhlášení generální stávky, avšak bez jakéhokoliv vlivu na plnění hospodářských úkolů organizace.
Na žádost dílenských výborů ROH projednal ZV ROH na své mimořádné schůzi dne 23. 11. 1989 a rezoluci schválil v plném znění.
Rezoluci téhož dne schválila v plném znění mimořádná členská schůze KSČ.

L. S.: SBĚRNÉ SUROVINY PRAHA
oborový podnik
Praha 1 – Nové Město
nám. Maxima Gorkého 15
1 nečitelný podpis

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Stanovisko výrobního družstva SPEKTRA k současným událostem.

Výrobní družstvo nevidomých SPEKTRA je první samostatná organizace nevidomých v ČSSR po čtyřiceti letech; poskytuje pracovní příležitosti nevidomým a jinak těžce zdravotně postiženým dělníkům i intelektuálním pracovníkům a zajišťuje vývoj a výrobu některých důležitých speciálních pomůcek, usnadňujících nevidomým práci i osobní život. SPEKTRA vznikla na základě dlouholeté trpké zkušenosti s „všelidovou" péčí o zdravotně postižené občany, kterou prázdnými slovy vyhlašují oficiální představitelé Svazu invalidů i některých státních orgánů. Zakladatelé SPEKTRY došli k jednoznačnému závěru, že pokud nevidomí této země nedokáží sami o sebe se postarat, nepostará se o ně nikdo.

Považujeme za svou občanskou povinnost zaujmout otevřené stanovisko k současným událostem především proto, že nám není lhostejný osud společnosti, která namísto aby se snažila trvalým poškozením zdraví předcházet, činí pravý opak. Prokázala to nepopiratelně brutálním zásahem bezpečnostních složek proti pokojné demonstraci studentů dne 17. listopadu 1989 a prokazuje to svou dlouholetou ekologickou politikou, která vede k naprosté devastaci životního prostředí a v důsledku toho k systematické „výrobě" lidí s trvalým zdravotním postižením.
Členové družstva nevidomých SPEKTRA:
1. rozhodně odsuzují brutální zásah bezpečnosti a dalších ozbrojených složek proti studentům dne 17. listopadu 1989,

2. podporují založení Občanského fóra dne 19. 11. a ztotožňují se s obsahem jeho úvodního provolání,
3. podporují probíhající studentskou stávku a souhlasí s Výzvou stávkujících studentů ke spoluobčanům ve všech jejích bodech,
4. připojují se ke studentské výzvě, aby byla vyhlášena politická generální stávka v pondělí 27. listopadu od 12 do 14 hodin,
5. staví se za okamžitou konkrétní nápravu ekologické situace v nejvíce ohrožených oblastech naší země.

Pro nápravu postavení trvale zdravotně postižených osob v naší společnosti je bezpodmínečně nutné, aby zákonná praxe těmto osobám zaručovala svobodné právo sdružovací podle zájmů a zdravotního postižení. Jedině tak se budou moci podle svých sil podílet na budování demokratického společenského uspořádání, včetně hospodářské prosperity a nebudou nuceni bojovat o přežití na okraji společnosti, jako tomu bylo dosud.

Členové výrobního družstva nevidomých SPEKTRA

Toto stanovisko bylo přijato členskou schůzí družstva a bylo předáno sdělovacím prostředkům.

L. S.: VDI SPEKTRA
družstvo nevidomých Praha
středisko 01
Oldřichova 14, 128 00 Praha 2

Archiv KC OF, xeroxová kopie s razítkem.

23. listopad – Stanovisko pracujících k. p. Technometra Hostivař k současné vnitropolitické situaci.

Stanovisko
pracujících k. p. Technometra Hostivař
k současné vnitropolitické situaci

My, pracující k. p. Technometra Hostivař, vítáme rozhodnutí předsedy vlády ČSSR s. Adamce, který požádal generálního prokurátora ČSSR o přešetření okolností vedoucích k zákroku bezpečnostních sil a jeho úměrnosti proti studentům dne 17. 11. 1989 v Praze na Národní třídě.

Očekáváme, že výsledky tohoto šetření budou oznámeny v co nejkratší době včetně zprávy o potrestání viníků.

Uznáváme oprávněné požadavky vysokoškoláků, a proto se ztotožňujeme s prohlášením ÚV SSM ze dne 21. 11. 1989.

Odsuzujeme jakékoliv násilí, jsme pro konstruktivní dialog na celospolečenské bázi a pokračování procesu přestavby socialistické společnosti.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

Prohlášení
komunistů závodu TOS Hostivař k současné vnitropolitické situaci

Dne 23. 11. 1989 se sešli komunisté základního závodu Hostivař na mimořádném shromáždění k projednání aktuální vnitropolitické situace. Ve svém jednání vycházeli ze společného stanoviska stranické organizace a hospodářského vedení našeho závodu přijatého 22. 11. 1989.

Již v tomto stanovisku jsme se kriticky vyjádřili k přístupu našich státních společenskopolitických otázek. Současný vývoj událostí nás utvrzuje, že čelní straničtí a vládní představitelé neprokázali schopnost adekvátně reagovat na současné společenské procesy, přičemž jejich osobní odpovědnost je v tomto smyslu zcela nesporná a nezastupitelná. Současnou situaci hodnotíme tak, že vedení strany se odtrhlo od životních realit a neposkytuje nám dostatečné záruky vývoje bez dalších společenských a hospodářských otřesů.

Zaznamenáváme značné oslabení důvěry komunistů i bezpartijních k předsednictvu ústředního výboru, což ve svém důsledku znamená oslabování pozic komunistů na závodech a celé společnosti. Obracíme se proto na plenární zasedání ÚV KSČ svolané na 24. 11. 1989, aby ve svém jednání vycházelo i z tohoto našeho názoru a přistoupilo s plnou stranickou a občanskou odpovědností k takovým kádrovým změnám, které zaručí, že nové vedení nebude zkompromitované starými a překonanými politickými praktikami.

Vyzýváme ÚV KSČ k urychlenému svolání sjezdu nebo celostátní konference, která by s definitivní platností dořešila komplexní východisko dalšího zdravého socialistického vývoje na nedeformovaných principech marxismu-leninismu.

Jsme přesvědčeni, že jedině tento postup povede k podstatnému snížení společenského napětí se zachováním kontinuity kladných prvků dosavadního vývoje. Jedině moudře a včasně uplatňovanými politickými prostředky lze předejít hrozícím projevům hospodářské destabilizace a jejím morálním dopadům.

Toto prohlášení bylo přijato jednomyslně a bude odesláno na ÚV KSČ, MV KSČ, OV KSČ Praha 10, redakci Rudého práva a ČST.

Komunisté základního závodu TOS Hostivař
L. S.: nečitelné razítko
1 nečitelný podpis

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Stanovisko ZO ROH Účelového sdružení organizací pro zahraniční zastoupení k současným politickým událostem.

Vážené soudružky, soudruzi, matky, otcové, odboráři!!!
V posledních dnech jste v Praze i jiných oblastech naší republiky svědky bouřlivého vystoupení našich dětí a mládeže, jako reakce na události 17. listopadu 1989.

Chceme připomenout, že prvopočátek vývoje těchto událostí sahá podstatně dále než k 17. listopadu 1989, tyto události jsou pouze logickým vyústěním celé společenské, politické a ekonomické situace v naší republice. Naše odborová organizace na tyto jevy již dávno několikrát poukazovala. Jako příklad mohu uvést:

1. Dne 18. 5. 1987 jsme na konferenci naší ZO ROH projednali a schválili připomínky návrhu zákona o státním podniku. Citujeme z těchto připomínek: „Nelze se spokojit s tím, že v řadě případů přetrvávají ve špičkových funkcích pracovníci, kteří již dnes na svou funkci nestačí. Tyto pracovníky je třeba za zásluhy ocenit, ale také zhodnotit, jak se projevují dnes, jestli jsou schopni přijímat nové požadavky. Je známo, že mladá generace byla vždy nositelkou revolučních myšlenek. Proto je nutno hledat zdroje pro postup vpřed u mladých, talentovaných kádrů. Jsme toho názoru, že nejdůležitějším úkolem současnosti je boj o myšlení lidí a boj proti průměrnosti."

2. Dne 18. 5. 1989 jsme na členské schůzi ZO ROH si schválili naše připomínky a stanovisko k návrhu novelizace zákoníku práce. Citujeme z nich:
„Pokusů o ekonomické reformy našeho hospodářství bylo již několik. Tyto se však minuly účinkem, zejména proto, že nebyly důsledně připraveny na centrálních orgánech, pracující nebyli přeškoleni na jiné programy, velké množství lidí je blokováno ve výrobách, které jsou přímo na sklad nebo dokonce do šrotu. Je nutná co nejužší spolupráce nevýrobních odvětví s výrobou, orientovat se na nosné obory, rušit zastaralé neperspektivní výroby. Toto není jen požadavek, který souvisí jen s problematikou ekonomie, ale i s problematikou životního prostředí ve vztahu k ekologickým problémům. Vyžaduje to talentované lidi na vedoucích funkcích. Zdroje je nutno hledat u mladých talentovaných kádrů. Prohloubení pracovně právních jistot pracujících je v prvé řadě podmíněno stabilitou ekonomického systému naší republiky. Ovšem správná politická práce, to není jen výklad marxismu-leninismu z hlediska obecných zákonitostí vývoje společnosti, to je také ideologie socialismu. Nutno zdůraznit, že nám zaostávají společenské vědy. Ideologii socialismu na naše podmínky rozpracovanou nemáme. Viz „nové myšlení".

3. Dne 13. 11. 1989 jsme na výroční členské schůzi naší ZO ROH schválili zprávu o činnosti ZV ROH za uplynulé období. Citujeme z ní:
„Při příležitosti konání VČS je dobré si objasnit, proč ZV ROH věnuje mimořádnou pozornost našim dětem a mládeži. Rozvoj naší společnosti je nemyslitelný

bez rozvoje socialistické morálky a to morálky nikoliv jen proklamované, ale prakticky uskutečňované. Všichni jsme totiž spoluzodpovědni za osud společnosti, v níž žijeme, a to v míře možností, pravomocí a rozhodování. Kdo má velkou míru informací a pravomocí, nese zcela logicky i odpovídající odpovědnost. Výchova je úzce spjatá k vlastenectví, k narušenému historickému vědomí naší mládeže. Naše mladá generace se musí důkladně seznámit s historickými zkušenostmi našeho národa a jeho pokrokovými tradicemi. Jak tedy působí naše společnost na výchovu mladé generace? Vedle socialistických ideálů, které jsou mnohdy prezentovány mládeži frázovitou a nepřesvědčivou formou, je naše mládež ovlivňována i případy korupce, zneužívání funkcí apod. Pozitivně nemohou naši mládež ovlivnit propagandisticky stylizované učebnice, v nichž se dozvídá, že u nás je všechno nejlepší, a sama se může přitom přesvědčit, že tomu tak zdaleka není. Každá přetvářka, pokrytectví a zejména rozpor slov a činů u mládeže vyvolává odpor. Není divu, že dospělí u dětí a mládeže ztrácejí záhy autoritu, neboť si ji sami podkopávají svým chováním. Od nepaměti platí a bude platit, „jaká je společnost, taková je mládež". Jestliže nezlepšíme celkovou morální atmosféru naší společnosti, nebudeme mít při výchově naší mládeže žádnou šanci na úspěch. Prostě mládež vždy byla a je citlivým odrazem naší doby."

Bohužel tyto apelace naší odborové organizace nebyly nikdy vyslyšeny. Mnohokrát jsme také poukazovali na sociální a ekonomické podmínky naší mládeže (daňový systém, příjmy absolventů škol, uplatnění v zaměstnání, bytová problematika, cenová problematika spotřebního zboží apod.). Je nutno si toto říci otevřeně a nevymlouvat se, že víme o problémech a že je řešíme. Neřešíme vůbec nic. Nelze se tudíž podivovat nad reakcí naší mládeže na události 17. listopadu 1989, která je pouze vyvrcholením dlouhodobě neřešených problémů!

Na podporu požadavků studentů vysokých škol, jsme připraveni zúčastnit se manifestačního přerušení práce dne 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 hodin. Současně se distancujeme od stanoviska P-ÚRO ze dne 21. 11. 1989, které podle našeho názoru neodpovídá současné situaci.

Schváleno na mimořádném zasedání ZV ROH ÚSOZ/ZOZO, dne 23. 11. 1989 v 15.00 hodin jednomyslně, přítomno deset členů ZV ROH.

L. S.: nečitelné razítko

Arnošt Odvalil
předseda ZV ROH

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Stanovisko ZV ROH podniků Výroba plynu Praha k současným vnitropolitickým událostem.

L. S.:
ROH – ODBOROVÝ SVAZ PRACOVNÍKŮ HORNICTVÍ A ENERGETIKY
ZÁVODNÍ VÝBOR
Středočeské plynárny, k. p., závod Výroba plynu Praha
102 25 Praha 10, U hostivařského nádraží 276

Koordinační stávkový výbor
vysokoškolských studentů

ZV ROH Výroba plynu Praha

na svém zasedání dne 23. 11. 1989, rozšířeném o úsekové důvěrníky jednotlivých pracovišť našeho závodu, zaujal následující stanovisko k současným událostem v naší zemi:

1. Zásadně nesouhlasíme s brutálním zásahem pořádkových sil dne 17. 11. 1989 na Národní třídě. Žádáme, aby byla ustanovena nestranná vyšetřovací komise za účasti zástupců československé veřejnosti včetně studentů. Žádáme o potrestání osob odpovědných za tento zásah.
2. Žádáme, aby byla všem pracovníkům sdělovacích prostředků dána možnost objektivně a pravdivě informovat veřejnost.
3. Prohlášení vlády ČSSR, ČSR a SSR ze dne 20. 11. 1989 a dále prohlášení ÚRO ze dne 21. 11. 1989 a MV KSČ ze dne 22. 11. 1989 nejsou v souladu s názory pracujících našeho závodu.
4. Zároveň podporujeme a požadujeme zásadní a rozhodné politické reformy v naší společnosti včetně kádrových změn, které přispějí k aktivní a činorodé práci, neboť jsme toho názoru, že další osud naší socialistické vlasti je v reálnosti a upřímnosti cílů přestavby a demokratizace.
5. Na podporu požadavků a prohlášení a na podporu stávkujících studentů jsme připraveni k manifestačnímu přerušení práce dne 27. 11. 1989 ve 12.00 hodin. Během této manifestační stávky zajistíme zvýšený dohled na výrobním zařízení tak, aby nemohlo dojít k narušení výroby a dodávky plynu.

Plánovaný průběh manifestační stávky:
Ve 12.00 hodin se pracující našeho závodu, kromě nezbytných obsluh výrobních zařízení, sejdou na prostranství před vrátnicí uvnitř areálu závodu. Pracující budou seznámeni se stanovisky ZV ROH závodu a CPV ROH s. p. ČPP. Poté se rozejdou na svá pracoviště.

L. S.: ROH – Odborový svaz pracovníků hornictví a energetiky
ZÁVODNÍ VÝBOR
Středočeské plynárny, k. p., závod
Výroba plynu Praha, 102 25 Praha,
U hostivařského nádraží 276
1 nečitelný podpis

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Rezoluce aktivu delegátů konference KSČ v Československé televizi k připravovanému zasedání ÚV KSČ.

Rezoluce aktivu delegátů konference KSČ v ČST k zasedání ústředního výboru KSČ, svolaného na 24. 11. 1989

Aktiv delegátů konference KSČ projednal politickou situaci v ČST, která se v posledních dnech vyostřila. Náhle – od minulého pátku – jako bychom zjišťovali to, co si mnozí z nás již delší dobu uvědomují. Naše slova, naše argumenty nikoho nezajímají. Stranu prostoupil hluboký formalismus. K tomu nás přivedl pokřivený výklad demokratického centralismu. Tento universální zákon akceschopného organismu byl přeměněn v poslušnost. Přirozeným souputníkem poslušnosti je pasivita. V této situaci strana začíná ztrácet roli vedoucí síly socialistické společnosti. Schopnost včasné a účinné analýzy je nahrazována dobře známým vydáváním přání za skutečnosti a jejím ignorováním. Tak ztrácíme argumenty a nakonec i půdu pod nohama, protože sterilitou myšlení části vedení strany jsme dnes v situaci, kterou je obtížné vysvětlovat, natož pak obhajovat. Umění včas vyvodit důsledky je další slabinou vedení strany. V současné kritické situaci byli nejvyšší představitelé strany poslední, kdo zaujali stanoviska k tomu, co se stalo 17. listopadu na Národní třídě. Vzniká otázka, kdo skutečně vládne ve státě. To je politika bez perspektiv, která naši společnost rozděluje, nikoliv sjednocuje.

Za této situace jsou komunisté nuceni nahrazovat chybějící a paralyzované články ve vedení strany. Proto dnešní aktiv komunistů ČST doporučuje zítřejšímu plenárnímu zasedání ÚV KSČ provést okamžitou analýzu dnešního stavu naší socialistické společnosti a současně přijmout taková kádrová opatření v předsednictvu ÚV KSČ, která budou zárukou neprodleného odstraňování pojmenovaných chyb. Od nového vedení strany vyžadujeme jasně a stručně formulovaný program, program obnovy socialismu, který bude nejen na úrovni doby, ale i budoucnosti. S takovým vedením strany pak můžeme naplňovat myšlenku, že z obrazovky se musejí lidé dovídat celou pravdu, včasnou, objektivní a přesnou informaci. Nesprávnost jednou zjištěná, rozpoznaná a přesně pojmenovaná je již znamením něčeho správného a dokonalejšího. Za takových okolností se jako komunisté nebojíme vstoupit do soutěže s ostatními stranami Národní fronty ani s neformálními skupinami ve společnosti. Chceme vítězit silou příkladu a myšlenky. Tyto cíle, o které usilujeme, jsou věcí nejen komunistů, ale věříme i většiny občanů této země. Také budoucí jednání o Ústavě ČSSR doporučujeme proto vést obohaceno o nejlepší myšlenkové proudy našich národů.

Současně požadujeme vytvoření faktických zákonných záruk, že nadále nikdo nebude trestán, či jinak šikanován za veřejně projevený názor nejen v této celonárodní diskusi. Jsme však rozhodně proti přerušení a narušování práce, proti jakékoli anarchii. Chceme bojovat s čistýma rukama, chceme uhájit socialismus.

Aktiv delegátů konference KSČ
v ČST

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

23. listopad, 11, 45 hodin – Informace pracovníků Československé televize o jejím násilném obsazení.

Vážení spoluobčané!
S politováním Vám musíme oznámit, že od dnešního dne, 23. 11. 1989, není Čs. televize v rukách jejích pracovníků. Je to o to smutnější, že se tak stalo v době a ve chvíli, kdy celý národ očekává s nadějí maximálně objektivní informace z hlavního města.
Je tedy nutné informovat naši veřejnost o tomto násilném kroku touto písemnou formou. Dávejte ji dál.

Československá televize je obsazena!!!!!

Jsme s Vámi, buďte s námi!

pracovníci Čs. televize Praha

HÚ Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

23. listopad – Informace o mítinku pracovníků Československé televize.*

Mítink v budově Čs. televize

Proniknout konspirativně do hlavní budovy Čs. televize v Praze na Kavčích horách se nám podařilo snadno díky pomoci přátel, přestože stráž na vrátnici byla posílena příslušníky VB. Mítink, jenž začal před 13. hodinou v garážích (byl již třetí), zahájil Jiří Hrabovský z Televizních novin konstatováním, že přísnou cenzurou neprošla spousta připravených materiálů. Pro středeční vysílání ČST štáby získaly řadu autentických svědectví, reportáží a rozhovorů (např. s Českou filharmonií, Věrou Čáslavskou apod.), nic se však neobjevilo na obrazovce. Asi tisícovka účastníků se pak seznámila s rezolucí aktivu delegátů konference KSČ v ČST k zasedání ÚV KSČ 24. 11. Žádají v ní nové vedení strany, jež by nedopustilo opakování dosavadních chyb. Rezoluce dosud nebyla odvysílána.

Zástupci shromážděných pracovníků ČST předložili vedení požadavky s tím, že v případě jejich odmítnutí vstoupí do okupační stávky. Žádají především přímý přenos z včerejšího shromáždění na Václavském náměstí a okamžité odvysílání záznamu, který pořídili studenti FAMU z páteční manifestace a jenž autenticky zachycuje tvrdý zákrok pořádkových sil na Národní třídě. Vyslovili se pro pravdivé a necenzurované vysílání zvláště o aktuálních politických událostech z domova

v Televizních novinách a Aktualitách. Poté se mezi shromážděné dostavili členové vedení ČST a konstatovali, že po jednání s federální vládou nemohou požadavky televizních pracovníků akceptovat. Pracující odpověděli, že zahajují stávku. Mezi přítomnými byli i herci, např. M. Moravec, J. Hanzlík, J. Brejchová, J. Šulcová a další, kteří jim vyslovili vesměs svou podporu.

Dále se rozvinula bouřlivá diskuse o smyslu stávky. Ukázalo se, že přerušení televizního vysílání do republiky nelze technicky ani organizačně zajistit (úlohu Prahy by převzala jiná studia). Proto se nakonec shromáždění dohodli, že nepustí zatím vysílání ze svých rukou (aby je nenahradily jiné orgány). Chtějí však objektivní a pravdivé zpravodajství, které by připravili nezkompromitovaní lidé, jež mají důvěru diváků. J. Hanzlík proto nabídl, aby s reportéry ČST připravovali rozhovory i populární herci. Jak to skutečně dopadlo, o tom jste se mohli přesvědčit na svých obrazovkách včera při Televizních novinách a Aktualitách.

LD, 24. 11. 1989.

23. listopad, odpoledne – Výpověď pracovníků Československého rozhlasu o situaci na pracovišti.

Proč není rozhlasové slovo svobodné?

Z iniciativy režisérů Československého rozhlasu, k nimž se připojila redakce zábavy, byl v pondělí 20. 11. 1989 v odpoledních hodinách svolán aktiv pracovníků Československého rozhlasu. Jeho účastníci se připojili k řadě prohlášení přijatých dělníky, inteligencí a studenty, která požadují přešetření pátečního zákroku a změny ve vedení státu a strany. Ústřednímu řediteli Karlu Kvapilovi, který byl na aktiv pozván, bylo toto prohlášení předáno s tím, aby bylo odvysíláno ve všech relacích Čs. rozhlasu. Ředitel takový postup akceptoval. Bohužel, tento výsledek byl – mírně řečeno – zmanipulován. Protože to, co vyšlo následující den v rozhlasových novinách, bylo okleštěné jádro původního textu – jedna nebo dvě věty, ve kterých se pravilo, že „shromáždění pracovníků Čs. rozhlasu se staví za stanovisko vlády ČSR o vytvoření příslušné komise k prošetření příslušného incidentu z pátku". Rozhořčený dav se sešel den nato, ve středu. Znovu žádal ředitele o zveřejnění celé informace, pravdivé. Ovšem byl vykázán z půdy rozhlasu a usměrněn slovy, že rozhlas není nástrojem žádné jiné strany než komunistické, že socialisti a lidovci si mohou psát ve svých denících, co chtějí, svazáci taktéž, ovšem rozhlas je nástrojem příslušné strany, jejíž politiku plní a plnit bude. Načež se ve středu odebrala část pracovníků rozhlasu do Lyry Pragensis, kde byl založen koordinační výbor složený z pracovníků Československého rozhlasu; výbor podniká další kroky.

Vysílání je na dvou hlavních stanicích – Praze a Bratislavě – velmi tendenční; jediný, kdo se k událostem snažil zaujmout trochu diferencovanější přístup, byla

stanice EM, která vysílá na Praze Mikrofórum a pak další blok až do 11 hodin. V pondělí se to vysílání rozběhlo celkem slibně. Ovšem z uvedených důvodů bylo přistoupeno k velkému otupení ostří vysílání.

V pondělí a v úterý bylo dole v hale při vstupu do rozhlasu 40–50 uniformovaných příslušníků Veřejné bezpečnosti. Údajně proto, aby bránili rozhlas před případnými živly. V pondělí večer se sešli před budovou občané požadující objektivní zprávy o událostech, taktéž i v úterý. V úterý s nimi dokonce vyjednával ředitel a přijal od nich tři petice, které slíbil odvysílat, což neudělal. Ve vedlejší Balbínově ulici byla připravena dvě nákladní auta plná písku, která v úterý večer najela před vchod, aby ho „bránila" před rozvášněnými demonstranty (přičemž tito neprojevovali nejmenší náznak toho, že by se chtěli do rozhlasu dostat). Pouze skandovali hesla „Mluvte pravdu" apod. Ve středu dal ředitel vyklidit ze vstupního foyer uniformované příslušníky bezpečnosti; nechal je nahradit příslušníky v civilu.

(Podle výpovědí pracovníků Čs. rozhlasu ze dne 23. 11. 1989 odpoledne.)

Situace '89, mimořádné číslo, č. 3, Studentský bulletin FF UK z 25. 11. 1989.

23. listopad – Informace o stanoviscích sportovců, tělovýchovných jednotek, oddílů a sportovních organizací k zásahu 17. listopadu.

PRAHA: V těchto vzrušujících dnech zaujímají k současné situaci svá stanoviska sportovci, tělovýchovné jednoty, oddíly a sportovní organizace. Do redakce došla další prohlášení:

ODDÍL KARATE TJ Mládí Praha odsuzuje brutální zásah tzv. pořádkových sil MV při pokojné demonstraci 17. 11. 89, distancuje se od tohoto bojového umění v provedení našich pohotovostních sborů. To nemohli být karatisté! Žádáme o co nejpřísnější potrestání viníků z řad pořádkových sil a odstoupení těch funkcionářů, s jejichž souhlasem byl tento zákrok inscenován.

MY, ZAMĚSTNANCI TJ Bohemians ČKD Praha, v objektu Polská 1, jsme nepovažovali až dosud za nezbytné se kolektivně vyjádřit k událostem ze 17. listopadu 1989, i když jako jednotlivci jsme závěr studentské demonstrace na Národní tř. považovali za neadekvátní. Sledovali jsme další vývoj událostí v našem hlavním městě a v zásadě jsme solidarizovali s postojem vedení SSM, vysokoškolskými a dalšími studenty i s reakcí umělecké fronty. Přijali jsme s povděkem ujištění nejvyšších státních představitelů, že ona událost, která se nebude již nikdy opakovat, bude důsledně přešetřena, z ní vyvozeny důsledky a bude zahájen klidný a věcný dialog mezi zúčastněnými stranami.

ZV ROH TJ Slavie Praha IPS vydalo na mimořádné schůzi 21. listopadu prohlášení, v němž vyjadřuje plnou podporu a solidaritu akcím studentů a umělců. Stejnou podporu tomuto prohlášení dal i výbor ZO KSČ jednoty a realizační tým, hráči, trenéři a sekretariát oddílu kopané Slavie. V prohlášení se praví: „Odsuzujeme brutální zákrok bezpečnostních orgánů proti pokojné manifestaci 17. 11. 1989

v centru Prahy. Žádáme urychlené a objektivní vyšetření tohoto zákroku a přísné potrestání těch, kteří k němu dali souhlas. Trváme na seznámení veřejnosti s výsledky vyšetřování a uvedení konkrétních osob za toto odpovědných. Trváme rovněž na plném respektování závěrů helsinských a vídeňských dohod. Postrádáme jednoznačné a konstruktivní stanovisko Ústřední rady odborů. Dále požadujeme:

1. Prošetření příčin současného krizového stavu v naší společnosti a osobního podílu odpovědných funkcionářů za tuto situaci,
2. v co nejkratší době uskutečnění demokratických a svobodných voleb,
3. urychlené vytvoření podmínek pro otevřený a konstruktivní dialog se všemi, kteří o něj již delší dobu usilují,
4. pravdivé a objektivní informování všech sdělovacích prostředků o dění v naší společnosti,
5. uskutečnění přechodu od tzv. demokratizace společnosti ke skutečné demokracii.

LD, 23. 11. 1989.

23. listopad – Výzva Klubu československých olympioniků ke sportovcům.

KLUB ČESKOSLOVENSKÝCH OLYMPIONIKŮ

Výzva ke sportovcům

JSME ČLENOVÉ Klubu československých olympioniků. Reprezentovali jsme tuto zemi na mnoha mezinárodních i světových soutěžích a snažili se vždy bojovat ve smyslu fair play.

Jsme pobouřeni zákrokem bezpečnostních složek proti pokojné demonstraci studentů k uctění památky Jana Opletala, zavražděného fašisty před 50 lety. Tento postup bezpečnosti je v rozporu s čestným způsobem boje a je zajisté také v rozporu se základními lidskými právy zakotvenými ve všeobecné deklaraci lidských práv, kde v čl. 20 se říká, citujeme: „Každému je zaručena svoboda pokojného shromažďování a sdružování."

Naše vláda ratifikovala tuto smlouvu a je povinna ji respektovat. Pokud vláda dopustí porušení takové mezinárodní úmluvy a následně se zcela vědomě staví za násilí, ztrácí sama morální kredit vládnout. Dialog s obušky v ruce, ke kterému vláda přistupuje, není dialogem, ale nebezpečným monologem jedné vládnoucí strany, který může vést zákonitě ke konfrontaci, kterou odmítáme, a nesouhlasí s ní ani jedna ze zúčastněných stran.

Jsme přesvědčeni o tom, že požadavky studentů obsažené v jejich prohlášení ze dne 20. 11. 1989 jsou oprávněné. Vzhledem k tomu, že sekretariát ÚV ČSTV, ačkoliv sdružuje především mladé lidi, zaujal k událostem v Praze doslova alibistické

stanovisko, a to po čtyřech dnech, obracíme se na sportovce v celé ČSSR, kteří smýšlejí stejně jako my, aby vyjádřili podporu studentům.

Kdo z olympioniků by se chtěl připojit k výzvě, může tak učinit na Olympijském výboru, Národní 33, Praha 1.

Do včerejšího večera se pod výzvou podepsalo 82 sportovců, mj. veslaři P. a O. Svojanovští, atleti Davidová I., Modrachová, David, Odložil, Kubista, Vondra, Hrabal, Machura, Vrbka, Brabec, Šourek, fotbalista Pospíchal, cyklista Vačkář.

LD, 23. 11. 1989.

23. listopad – Prohlášení fotbalových trenérů, odsuzující zásah 17. listopadu.

LD, 23. 11. 1989.

23. listopad – Protest V. Čáslavské proti brutálnímu zásahu 17. listopadu s výzvou mladým lidem, aby se nenechali vyprovokovat.

Sportovkyně a matka

Protestuji proti tomu, co se stalo dne 17. listopadu v Praze. Brutalita a násilí nemůže být programem rozumných lidí. Připojuji se ke studentům, neboť požadavky jsou přiměřené době a situaci.

Vícekrát v životě jsem musela prokázat statečnost a odvahu – jako sportovkyně, ale i jako člověk. Dalo by se tedy říci, že nejsem zbabělec!

... Já se dnes však bojím! Bojím! Bojím se o naše děti! My všichni – dělníci, umělci, sportovci, vědci, politici – my všichni dnes máme v ulicích svoje děti!

Je naší povinností stát za nimi a podržet je – když už našli odvahu – postavit se k situaci čelem! ... bojovat o život bez násilí, pendreků, lží a pokrytectví.

Přátelé, studenti a umělci, všichni mladí – moc vás prosím za nás za všechny –, nenechte se vyprovokovat! Až dosud jste zvládli situaci na úrovni – vaše projevy a chování jsou hodny úcty!

Znovu opakuji, nenechte se vyprovokovat a pohlídejte si provokatéry!

Dovolte, vážení naši představitelé, abych se obrátila na vás. Je dobře, že začíná docházet k dialogu, je to první pozitivní krok. Všichni však dobře víme, že zákonitě musí následovat kroky další.

Nejsem politik, vycházím ze sportu, to je můj obor. Přijde čas, kdy každý sportovec – ať chce či nechce – musí jednou odejít z aktivní činnosti. A pak je důležité, aby našel v sobě dostatek síly, rozumu a odvahy odejít se ctí! A to platí i v životě!

Dejme naší mladé nastupující generaci možnost podílet se na volbě a utváření její budoucnosti!

VĚRA ČÁSLAVSKÁ

LD, 23. 11. 1989.

23. listopad – Sdělení pracovníků muzeí a galerií o utvoření koordinačního výboru Občanského fóra muzeí a galerií.

Sdělení Občanskému fóru (s dočasným sídlem v Laterně magice)

Zástupci pracovníků muzeí a galerií se sešli 23. 11. 1989, aby vytvořili koordinační výbor s cílem sjednotit a synchronizovat postoje a aktivitu těchto institucí, jak byla vyjádřena v provoláních a dopisech přijatých na shromážděních a schůzích v pražských i mimopražských muzeích a galeriích ve dnech 20.–22. 11. 1989. Tato provolání a dopisy odevzdáváme Občanskému fóru, jež považujeme za reprezentanta československé veřejnosti při jednání se státními a stranickými orgány v ČSSR, případně jinými organizacemi a institucemi, a s jehož prohlášením se plně ztotožňujeme.

Koordinační výbor muzeí a galerií

Národní muzeum v Praze
(se složkou Náprstkova muzea)
Muzeum hl. m. Prahy
Národní technické muzeum
Památník národního písemnictví
Uměleckoprůmyslové muzeum
Státní židovské muzeum
Muzeum okresu Benešov
se sídlem ve Vlašimi
Okresní muzeum Praha-východ
Národní galerie v Praze
Galerie hl. m. Prahy
Středočeské muzeum v Roztokách

Reprezentanty koordinačního výboru jsou tito pracovníci:
Dr. Ladislav Kesner – Národní galerie
Jan Rous, prom. historik – Uměleckoprůmyslové muzeum
Dr. Jan Hozák – Národní technické muzeum

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

23. listopad – Ustavení stávkového výboru zaměstnanců Státní knihovny ČSR.

Zápis z jednání stávkového výboru zaměstnanců Státní knihovny ČSR ze dne 23. 11. 1989

Z iniciativy pracujících byl 23. 11. 1989 ustaven stávkový výbor pro Státní knihovnu ČSR ve složení:

Ondřej Tůma (sektor I, l. 249)
Renata Majerová (sektor II. l. 249)
Doris Hozáková, Anna Vočadlová (Fran. knihovna, 235 20 58, 236 93 l. 24, l. 25, l. 2)
Jitka Hanáková (sektor II, l. 322, 353)
Miroslav Polák (sektor III, l. 378)
Lidmila Vítová (sektor III, l. 207)
Martina Chmátalová (sektor IV, l. 300, l. 312)
Olga Bezděková, Jindřich Pilař (sektor V, l. 347)
Arne Charvát (sektor VI, 22 81 14)
Ivan Beránek (sektor VI, 22 59 50)
Martin Svoboda (sektor VI, 22 59 50)
Františka Sokolová (sektor VII, l. 360)
Marie Karenová (ÚEK, 23 65 324)
Martin Zikeš (TŮK, 22 59 93)

Předběžně byly projednány otázky právního podložení stávky a jejího vnějšího projevu. Z důvodů procesní nejasnosti nedospělo jednání k ustavení stávkového výboru.

Za správnost: J. Pilař, O. Bezděková, A. Charvát

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Prohlášení lékařů a sester Záchranné služby v Praze k současným událostem.

Prohlášení lékařů a sester Rychlé lékařské pomoci Záchranné služby ÚNZ NVP

My, lékaři a sestry mobilních složek Záchranné služby, jsme opakovaně ošetřovali a odváželi do nemocnic zraněné účastníky různých demonstrací konaných v Praze v posledních dvou letech, při kterých zasahovaly složky MV a LM. Chceme věřit, že demonstrace dne 17. listopadu 1989 byla tou poslední, ze které jsme odváželi raněné. Myslíme si, že řešení názorových sporů fyzickým násilím zpochybňuje jak principy socialistické demokracie, tak právo občanů na zdraví. Veřejnost jistě pochopí, že se její Záchranná služba nemůže zúčastnit generální stávky dne 27. 11. 1989 z důvodů obecně mravních. Jako občané jsme se stávkujícími kolektivy solidární a připojujeme se k požadavkům Občanského fóra jako střechového orgánu demokraticky smýšlejících lidí.

22 podpisy

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

23. listopad – Prohlášení pracovníků domova důchodců v Praze 6, Šolínova 3 k současným událostem.

Prohlášení k událostem posledních dnů

Dne 23. 11. 1989 se zaměstnanci domova důchodců v Praze 6 sešli na mimořádné schůzi ROH, aby zaujali své stanovisko především k brutálnímu zásahu pořádkových jednotek VB dne 17. 11. 1989.

Jsme otřeseni tímto zásahem proti pokojné demonstraci vysokoškoláků.

Kolektiv těchto pracovníků souhlasí se stávkou studentů a dramatických umělců i s jejich oprávněnými požadavky ve všech bodech.

Věříme, že vedoucí složky zaujmou včas k požadavkům studentů a umělců takové stanovisko, aby nemuselo dojít ke generální stávce. V případě, že se tak nestane, i my se připojíme ke generální stávce minutou ticha.

Vyzýváme všechny ústavy sociální péče, aby se k výzvě studentů připojily.

Kolektiv 51 pracovníků domova důchodců Praha 6, Šolínova 3

L. S.: Org. číslo 22–0632–3106
ZO ROH – Odborový svaz pracovníků zdravotnictví
ZÁVODNÍ VÝBOR
160 00 PRAHA 6, Šolínova 3

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem.

23. listopad – Provolání vojáků základní služby k studentům, dělníkům a všem občanům.[1]

Současná vzniklá situace se dotkla i nás vojáků základní služby, avšak současně i jako občanů a dělníků Československé socialistické republiky. Již od začátku vzniku nepokojů jsou nám podávány zkreslené a upravené informace. Je nám podáván tisk, z kterého se nemůžeme dozvědět nic konkrétního. Jsme ovlivňováni i tím, že jako vojáci – nástroj vládnoucí třídy, musíme dbát pokynů a rozkazů nadřízených a vlády, s kterou nesouhlasíme a kterou nechceme. Dnes ráno se nám dostal do rukou váš leták.

Zaujali jsme toto stanovisko:

v případě, že by se situace tak vyhrotila, k čemuž si myslíme, že nedojde, nepoužijeme násilí a již vůbec ne zbraně. Nepostavíme se proti někomu, s kým souhlasíme a s kým jdeme.

Informujte nás, přijďte mezi nás s letáky či pravdivým tiskem. Potřebujeme a chceme znát pravdu.

Vojáci pražské posádky
Vojáci z Prahy 6

Jsme izolováni!
Jsou nám upírána práva lidí nosících civilní oděv.

Archiv KC OF, rukopis.

---

[1] *Pod provoláním je uvedeno: „Dne 23. 11. 89 ve 20.00 hod. jsem v budově Mánes převzal tuto listinu od svobodníka ČSLA, který pro obavy odmítl sdělit jméno. K. Trubáček."*

23. listopad – Osobní stanovisko pana J. Broži k současným událostem.

Vzhledem ke společenskému a politickému klimatu a událostem posledních let a zvláště několika posledních dní jsem vlastním svědomím a potřebou veřejného vyjádření nucen vyslovit svůj názor.

Nechci opakovat věci veřejně známé – o neadekvátnosti zákroků proti pokojným demonstracím a shromážděním, o špatné a polopravdivé informovanosti, která je v posledních dnech mimořádně zřetelná, o strachu z represí ze strany Státní bezpečnosti vůči svobodným projevům a názorům, o zákazech kulturních a společenských akcí atd., kterých jsem za posledních dvacet let neustále svědkem a které musí každého, kdo není k dění ve svém okolí naprosto lhostejný, rozhořčit.

Pracuji již osmý rok s obtížně vychovatelnou mládeží a vím, že život v rozporu (formální oficiální stanoviska, názory a prezentace skutečnosti na jedné straně a na straně druhé realita) vyúsťuje ve vady na charakteru, které lze jen těžko napravovat, a vede k asociálnímu až antisociálnímu jednání. V současnosti, kdy se každý člověk může dozvědět oficiální cestou i pravdivé a nezkreslené informace, se tyto skutečnosti projevují obzvlášť výrazně. V případě, že představitelé naší vlády nezmění svá stanoviska, za pomoci ozbrojených složek nastolí „klid a pořádek" a uhájí svoje pozice, prohloubí se tento problém o další aspekt. Nehledě k tomu, že represe sice může navenek chování člověka změnit, ale jen na dobu, pokud trvá.

Díky těmto skutečnostem nemůžu zůstat v anonymitě mlčenlivého davu, který je v některých neoficiálních i oficiálních stanoviscích a ohlasech na uplynulé události prezentován jako ten, který v současnosti potřebuje klid a pořádek ke své tvůrčí práci. S tímto názorem se neztotožňuji. Samozřejmě, že ke své práci klid a pořádek potřebuji, ale ten může zabezpečit jen svobodná společnost, kde je zcela přirozený. Klid a pořádek udržovaný represivními opatřeními je jen zdánlivý, a pokud při jeho udržování jsou někteří odpovědní činitelé ochotní dopustit i fyzického napadení bezbranných pokojných lidí, dostává se do zcela jiné dimenze a nelze pouze přihlížet a čekat na další násilné akce.

Proto naprosto souhlasím se studentskou Výzvou k občanům a s jejich požadavky ze dne 19. 11. 1989, která našla kladný ohlas u mnoha oficiálních i neoficiálních

organizací a struktur. Zároveň s tímto stanoviskem se také připojuji svým podpisem k petici „Několik vět" a „Hnutí občanské svobody".

Na vědomí:

1. L. Adamec – předseda vlády ČSSR
2. M. Jakeš – gen. tajemník ÚV KSČ
3. Občanské fórum

Jiří Broža
5. května 15
Praha 4

Jiří Broža
speciální pedagog

Archiv KC OF, dopis, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Oznámení J. Šikla o vyhlášení hladovky na protest proti násilí a lži.

Jan ŠIKL, nábř. B. Engelse 14, Praha 2, 128 00, tel. 29 34 07

Hladovka

Z pocitu beznaděje a hlubokého rozhořčení nad lží, která i v těchto dnech ostudně nerespektuje hnutí svědomí statisíců občanů a hnutí pravdy, tak důležité pro osobní i národní očištění od mnohaletého obelhávání, vyhlašujeme 48 hodinovou hladovku od 20.00 hodin dne 23. 11. 1989 jako krajní protest proti lži.

Cíl hladovky je jediný. Pravda. O minulosti, současnosti. Pravdu ve všech sdělovacích prostředcích!

Jsme si vědomi vypjaté formy protestu, ale cítíme se v hluboké beznaději a tísni proti zvůli nepravdy.

K hladovce se může připojit každý, komu se zdá být úměrným vyjádřením osobního protestu. A to vždy ve 20.00 hodin každého dne. Informace o připojení k hladovce možno zaslat či hlásit na adrese Občanského fóra či na stávkových výborech vysokých škol.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s rukopisnými vsuvkami.

23. listopad – Dopis J. Šolce V. Havlovi, vyjadřující sympatie ke změnám probíhajícím ve společnosti po 17. listopadu.

Pan Václav Havel

Narodil jsem se v roce 1941. Na této zemi jsem šlapal svoje první nesmělé krůčky, řečí tohoto lidu jsem promluvil svoje první máma a táta. Tuto zemi mám rád, ale

od svobody mě dělí ostnatý drát. Je to nešťastná země. Na jejím území se v tomto století hroutí třetí říše a do třetice až do hořkého konce. Ano říše. Toto není žádný společenský řád, natož společenský řád vyšší a dokonalejší. Nedá se totiž mluvit o společenském řádu u systému, který se omotá ostnatým drátem, vládne vojensko-politickým terorem a na jeho cestě zůstaly desítky miliónů mrtvých. Je to říše zla a jako každá říše měla svůj těžký zrod, kdy její osud visel na vlásku, svůj nezadržitelný vzestup, kdy vítězství převyšovala nad porážkami a kdy už se zdálo, že zvládne celý svět, překulila se přes svůj vrchol, aby nastoupila svoji Napoleonovu ústupovou cestu od Moskvy, kdy porážky převyšují nad vítězstvími, aby se dostala do konečného stadia – zániku. Toto konečné stadium právě prožíváme. Jsem o tom přesvědčen, i když věřím, že za sebou budou chtít pořádně bouchnout dveřmi. Je také možné, že ještě soudruzi prožijí svůj Napoleonův návrat z ostrova Elby. Vy a Vaši hrdinní přátelé jste rozhoupali trůn, na kterém sedí naši hrůzovládcové, a ostatní se postupně přidávají, aby tento trůn svrhli. Ovšem, říše dospěla do svého konečného stadia, je nutné, aby hrdinové přinesli svou těžkou oběť, aby léta jedli vězeňskou stravu a trpěli šikanováním, jaké si může vymyslet jenom totalita. Ještě není konec. Dnes už sice soudruzi přistupují na dialog, ale na základě socialismu. Je to podobné, jako když si Ford usmyslil, že model úspěšného modelu automobilu bude prodávat pouze v černé barvě. K radám svých poradců byl hluchý. Až jednou na poradě vystoupil s tím, že si ode dnes budou zákazníci moci vybrat automobil v jakékoliv barvě, pokud budou chtít – černou. Nám už také nabízejí dialog, pokud budeme souhlasit – s nimi. Ale kola dějin se točí den ze dne rychleji.

Vy a Vaši hrdinní přátelé jste ti hrdinové. Za to, že jste nás přiblížili ke svobodě a za to, že jsem si přičiněním Vás a Vašich hrdinných přátel na Václavském náměstí v těchto dnech mohl z plných plic zakřičet se čtvrtmiliónem stejně smýšlejících občanů, zakřičet „Svobodné volby", na adresu vlády „Demisi" a mnoho dalších hesel a se slzami v očích si tímto obrovským sborem zazpívat „Kde domov můj a Nad Tatrou se blýská". Za to vám všem děkuji. Je to moje satisfakce za léta prožitá v otrokářském řádu.

Na závěr Vám chci sdělit, že se hlásím k Provolání Několik vět, i když upřímně řečeno, na adresu soudruhů zastávám jedinou všeobecně uznávanou prostou větu – „Jděte od toho".

S obdivem a úctou

Jaroslav Šolc, Jesenická 6,
Praha 10

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

23. listopad – Sdělení P. Váchy, v němž vyjadřuje podporu nově založené nezávislé straně Demokratická iniciativa.

Vážení,

Váš program, to je právě ono, co náš těžce zkoušený národ v těchto chvílích potřebuje.

Rád bych se stal členem nově založené nezávislé strany Demokratická iniciativa a pomáhal podle svých sil v jejím programu. Tento můj dopis jest možno považovat za přihlášku do této strany.

Prokop Vácha
důchodce
Cerhenická 16
108 00 Praha 10

Archiv KC OF, xeroxová kopie rukopisu.

PÁTEK 24. LISTOPADU

24. listopad – Reportáž Svobodného slova o manifestaci občanů na Václavském náměstí dne 23. listopadu.

Václavské náměstí opět srdcem naší republiky
Šance pro 15 miliónů

Členové ČSS považují svoji stranu za nezávislou a svobodnou – prohlásil její ústřední tajemník bratr J. Škoda. Před mikrofonem se vystřídalo dvacet řečníků, mezi nimi V. Havel.

Praha – Od druhé hodiny se včera odpoledne začalo znovu zaplňovat Václavské náměstí zástupy lidí, kteří přicházeli se státními vlajkami a transparenty. Byl to obrázek podobný minulým dnům, ale před čtvrtou hodinou již byl překonán. Nejen náměstí, ale i přilehlé ulice byly zcela zaplněny tak, jak to Praha už desetiletí nepamatuje. Počet účastníků včerejší demonstrace se odhaduje přes čtvrt miliónu.

Úderem čtvrté hodiny promluvil ke shromáždění jako první řečník kandidát ÚV Čs. strany socialistické výrobně obchodní náměstek ředitele vydavatelství Melantrich bratr M. Nevole. Po něm, z balkónu budovy, v níž sídlí Melantrich a redakce Svobodného slova přednesl za vřelých ovací národní umělec R. Hrušínský verše chilského básníka P. Nerudy. Shromáždění mu poděkovalo voláním: Hodně zdraví!

Potom předstoupil před shromáždění ústřední tajemník Čs. strany socialistické bratr J. Škoda se zásadním projevem k současné politické situaci. Jeho vystoupení bylo častokrát přerušováno souhlasným bouřlivým potleskem a voláním.

Dále občané uvítali synodního seniora Čs. církve evangelické a předsedu Ekumenické rady církví dr. J. Hromádku. „Žijeme v převratné době," řekl mj., „a my všichni na tomto náměstí, ale také všichni v celém státě jsme součástí společnosti, která je nemocná a potřebuje nápravu. Potřebujeme společně vyjít na novou cestu. Tato chvíle, toto shromáždění, tento obrovský zájem lidu o veřejné věci je už sám soudem nad špatným a překonaným. Vám mladým, kteří jste tu ve velké většině shromážděni, chci připomenout, abyste na své cestě za naplněním pravého života nepřehlédli také postavu Ježíše Krista, protože představuje hodnoty, které se z našeho života zcela vytratily a vytrácejí, jako je láska, pravda, soucit, věrnost, oběť. Očekáváme úctu k mínění všech občanů bez rozdílu a nikdo si nesmí přivlastnit moc na úkor ostatních."

Také projev dr. Hromádky přivítalo shromáždění spontánním potleskem.

Vystoupení Spirituál kvintetu zahájilo druhou část demonstrace a slova se ujal moderátor demonstrace V. Malý opět jako včera – z okna budovy.

Nadšeně aplaudován, ujal se slova V. Havel, aby seznámil shromážděné s provoláním Občanského fóra. Uvádíme z něho mj.: „Československo se opět po dvaceti letech ocitlo na historické křižovatce dík lidovému hnutí, k němuž se rychle připojují všechny generace a vrstvy obyvatelstva i většina dosud existujících společenských organizací. Toto hnutí je hnutím obou našich národů. Jeho mluvčím se spontánně stalo Občanské fórum, které je dnes jediným faktickým představitelem jediné vůle. V jeho rámci pracují všechny dosud nezávislé iniciativy, tvůrčí svazy v čele s divadelníky, kteří se jako první se studenty solidarizovali, obrodné proudy stran Národní fronty včetně mnoha bývalých i současných členů KSČ. Občanské fórum podpořila kardinálovými ústy katolická církev a další církve v Československu. Je připraveno okamžitě zajistit dialog veřejnosti s dnešní mocí a disponuje kvalifikovanými silami ze všech oblastí společenského života, schopnými vést svobodnou a věcnou diskusi o reálných cestách ke změně politických a hospodářských poměrů v zemi. Situace je v této chvíli otevřená, je před námi mnoho možností a máme jen dvě jistoty. První z nich je jistota, že není návratu k předchozímu totalitnímu způsobu vlády, který dovedl naši zemi na pokraj naprosté duchovní, mravní, politické, hospodářské a ekologické krize. Naší druhou jistotou je, že chceme žít ve svobodném, demokratickém a prosperujícím Československu, které se musí vrátit do Evropy, byť se v následujících dnech stalo cokoliv. Občanské fórum vyzývá všechny občany Československa, aby jeho základní požadavky podpořili manifestační generální stávkou vyhlášenou na pondělí 27. listopadu. Na jejím úspěchu může záviset, zda se naše země vydá pokojným způsobem na cestu k demokratickému společenskému uspořádání nebo zda zvítězí osamělá skupina stalinistů, kteří chtějí za každou cenu udržet svou moc a své výsady. Vyzýváme všechny členy vládnoucí strany, aby se připojili k občanské veřejnosti a respektovali její vůli. Vyzýváme všechny příslušníky Lidových milicí, aby nevystoupili násilně proti svým soudruhům dělníkům. Vyzýváme všechny příslušníky Bezpečnosti, aby si uvědomili, že jsou především lidmi a občany této země a teprve potom podřízenými svých nadřízených. Vyzýváme Čs. lidovou armádu, aby stála na straně lidu a v případě nutnosti poprvé vystoupila na jeho obranu. Vyzýváme veřejnost i vlády všech zemí, aby si uvědomily, že naše vlast je od nepaměti místem, kde začínají i končívají evropské i světové konfrontace, a že v naší zemi neběží nikdy jen o její osud, ale i o perspektivy celé Evropy. Žádáme je proto, aby všemi způsoby podporovaly lidové hnutí a Občanské fórum. Jsme odpůrci násilí, nechceme mstu, chceme žít jako důstojní a svobodní lidé, kteří mají právo mluvit do osudu své vlasti a kteří myslí i na osud budoucích generací." Závěrečná slova V. Havla provázely souhlasné ovace.

U mikrofonu se pak střídali další řečníci. V. Malý přečetl jména mnoha podniků, závodů a institucí, které budou podporovat generální stávku, a vyzval věřící, aby se zasadili o vyzvánění zvonů po celé republice při jejím začátku příští pondělí v poledne. Vystoupili členové Čs. strany lidové, zástupci studentů, zástupce pracujících z ČKD v Praze 7, ředitel Prognostického ústavu ČSAV V. Komárek, bývalý komentátor Čs. televize J. Kantůrek, režisér Čs. rozhlasu P. Linhart, J. Vavroušek z Klubu nezávislé inteligence a zpěvák J. Nohavica. Bylo půl šesté, když Václavským náměstím zazněla na závěr státní hymna, kterou zpívalo s M. Kubišovou, H. Zagorovou,

J. Nohavicou, J. Burianem a skupinou C. & K. Vocal opět celé Václavské náměstí. Po státní hymně, tak jako v předcházejících dnech, se shromáždění v klidu a pořádku důstojně rozešlo.

Ladislav Tůma

SS, 24. 11. 1989.

24. listopad – Reportáž Lidové demokracie o manifestaci na Václavském náměstí dne 23. listopadu.

VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ CENTREM DIALOGU

Statisíce čekají na odpověď. Jednotné vystoupení dělníků a studentů

Prostory před vydavatelstvím Melantrich na Václavském náměstí se v posledních dnech staly opravdovým centrem dialogu. Stejně tomu bylo i včera, když se zde a v přilehlých ulicích shromáždily v odpoledních hodinách statisíce československých občanů. Z balkónu Svobodného slova k nim promluvili zástupci politických stran, podniků, občanských iniciativ a studentů. Mezi nimi i členové ČSL ses. V. Bartošková, vedoucí tajemnice MěV ČSL a bratr R. Sacher.

Jako první vystoupil ústřední tajemník ČSS a poslanec ČNR J. Škoda, který mj. řekl: „Předsednictvo ÚV ČSS se včera sešlo s vedoucími funkcionáři KSČ. Chtěli jsme je přesvědčit, že je třeba využít každé, i té poslední příležitosti k překonání společenské krize. Vyjádřili jsme politování nad událostmi ze 17. listopadu a poukázali na naléhavou potřebu věc důkladně prošetřit. Věci podle našeho mínění došly už tak daleko, že se nelze obejít bez kádrových změn (shromáždění skandovalo Demisi, demisi!). Je nutné plně zabezpečit lidská i politická práva (skandování Svobodné volby). Představitelé ČSS žádají, aby se co nejdříve sešli zástupci všech politických sil v naší zemi a zástupci všech občanských iniciativ. Všechny tyto síly budou mít za cíl najít společné stanovisko, které vyvede zemi z krize, čím dříve tím lépe. Slibme si na tomto místě: S planoucím srdcem, budeme jednat s chladnou hlavou (skandování Čekáme je tady!)."

Společně na novou cestu

Poté vystoupil senior Československé církve evangelické a předseda Ekumenické rady církví prof. J. Hromádka: „Drazí přátelé a spoluobčané, žijeme v převratné době, my všichni na tomto náměstí, ale i v celé republice. Vidíme, že společnost je nemocná a že potřebuje nápravu (potlesk). Potřebujeme společně vyjít na novou cestu. Pravdivá slova kritiky otevírají naději na překonání mnoha věcí, které nás děsivě tíží. Nechceme ale zůstat jen u slov. Tato chvíle, toto shromáždění je už samo o sobě soudem nad špatným a překonaným. Nepřehlédněte na této cestě odkaz Ježíše Krista, učení lásky, pravdy, soucitu a věrnosti. Mnohá místa našich dějin jsou

poznamenána křesťanským odkazem. Sáhněme až na dno této jedinečné pokladnice. Nemůžeme se omlouvat filozofickými konstrukcemi a ideologiemi, musíme mít odvahu do nového života. Změny musejí nastat nejen na nejvyšších místech, ale i v krajích, okresech a obcích. Budeme prosazovat svou vůli nezávislými prostředky."

Vystoupení Spirituál kvintetu

Pak členové pražského Spirituál kvintetu zazpívali starý spirituál „Až se k nám právo vrátí" a v refrénu se přidávali všichni, kteří byli včera na Václavském náměstí. Potom přečetl dramatik Václav Havel prohlášení Občanského fóra. Jeho slova byla přerušována skandováním hesel vyjadřujících podporu všech požadavků této iniciativy (Fórum, fórum, fórum, Nechceme násilí, Generální stávka). V krátkém projevu vyslovil zástupce ČKD nesouhlas s informacemi o shromážděních občanů v Praze a v dalších městech republiky tak, jak byly prezentovány v některých sdělovacích prostředcích (skandování Ať žijí dělníci, ČKD je s námi!).

Kladno je s námi!

V 16.45 hodin se na Můstku objevilo čelo průvodu zaměstnanců ČKD, kteří nesli transparenty s nápisy: ČKD Lokomotivka, ČKD Kompresory, Dělnické ruce za demisi! Shromáždění lidé se ukázněně rozestupovali a čelo průvodu postupovalo za bouřlivých ovací středem Václavského náměstí téměř až na úroveň ulic Jindřišská a Vodičkova. Z balkónu Svobodného slova manifestující vyslechli hlášení o tom, že k pondělní generální stávce se připojuje více než 500 podniků, a to nejen pražských. Některé podniky byly jmenovány, například Poldi Kladno (bouřlivý potlesk, skandování Kladno je s námi!).

Odmítáme porušování práv!

Následovalo vystoupení br. R. Sachera, představitele obrodného proudu v Československé straně lidové. Mimo jiné kritizoval současné vedení ČSL a poukázal na to, že toto vedení dosud nezaujalo rozhodné stanovisko k současné vnitropolitické situaci, a již delší dobu neplní své poslání. Po něm promluvila ses. V. Bartošková, která za Čs. stranu lidovou žádala rychlé potrestání viníků odpovědných za násilné činy dne 17. listopadu. Doslova prohlásila: „Odmítáme útisk, násilí a porušování práv. Stejný názor jako my, lidovci v Praze, zastává i celá naše největší lidovecká organizace v Jihomoravském kraji, odkud jsem právě přijela, jejíž stanoviska jsem zde pověřena tlumočit a která se stejně jako my už dávno přihlásila k obrodnému proudu v ČSL. Požadujeme dialog se všemi členy naší společnosti a jako členové MěV ČSL Praha prohlašujeme, že jsme připraveni spolupracovat s každým, komu osudy demokracie v naší zemi nejsou lhostejné. Vážení přátelé, sestry a bratři, jsme druhou největší politickou stranou v Československu, stranou, která sdružuje křesťany a věřící občany všech vyznání. Už z našeho náboženského přesvědčení programově odmítáme násilí, ale i útisk a omezování svobody a práva. Jako křesťané prosazu-

jeme a hlásáme program sociální spravedlnosti, názorové tolerance a morální čistoty společnosti. Nechceme opustit cestu socialismu, ale chceme socialismus spravedlivý a demokratický."

Přišli i dělníci

Student 2. ročníku DAMU Větrovec prohlásil: „Ke studentům se stále víc přidávají dělníci, i oni rozumějí tomu, o co nám dnes všem společně jde. Naši stávku podporuje i Občanské fórum."

M. Mejstřík, student 4. ročníku DAMU: „Studenti, vydržme!" (skandování celého shromáždění Vydržet, vydržet!).

„Většina nás, dělníků, z ČKD Praha 7, 8 a 9," navázal zástupce ČKD Praha 7, „oznamuje, že v pondělí 27. 11. zavřeme brány fabrik a půjdeme na Václavské náměstí. Žádáme vedení podniku, aby nám nebránilo ve svobodném projevu. Do stávky však půjdou jen ti dělníci, kteří nejsou odpovědni za nepřetržitý provoz, aby nedošlo k národohospodářským ztrátám."

Vyjadřovali se další

Pořadatelé oznámili, že prohlášení Občanského fóra podepsal houslový virtuos světového jména, národní umělec Josef Suk a také doc. Valtr Komárek, ředitel Prognostického ústavu ČSAV, který řekl: „Dovolte, abych jménem kolegů z Československé akademie věd vyjádřil plné ztotožnění s tímto velikým historickým zápasem za svobodu a demokracii v Československu. Jsme přesvědčeni, že tato cesta nemá alternativu, že je nezvratná a definitivní."

Poté vystoupil bývalý komentátor Čs. televize Jiří Kantůrek: „V rozhodujících chvílích je nejdůležitější informovat veřejnost. Chybí nám objektivní informování o situaci v zemi a vlastní vysílací čas televize pro Občanské fórum. Ujišťuji vás, že naprostá a drtivá většina pracovníků Čs. televize je s námi. Je přáním televize vstoupit do stávky" (skandování Uvolněte televizi!). Pak bylo přečteno prohlášení pracovníků Čs. televize.

Rovněž bylo zdůrazněno, že pracovníkům televize není umožněno, aby projevili svá vlastní stanoviska ve vysílání (skandování Pravdu, pravdu!).

Pak zazpíval Jarek Nohavica.

Poté vystoupili zástupci z Kruhu nezávislé inteligence a z Českého svazu ochránců přírody. Zástupce ČSOP upozornil, že ekologickou katastrofu lze odvrátit teprve ráznou změnou politického systému.

Na závěr zazpívali účastníci shromáždění československou státní hymnu s Martou Kubišovou všichni přítomní. Po půl šesté se začali lidé z Václavského náměstí rozcházet.

LD, 24. 11. 1989.

24. listopad – Situace v pražských ulicích a demonstrace na Václavském náměstí. Prostor kolem sochy sv. Václava, kde zástupci studentů drží nepřetržitou hlídku, byl zaplněn několika sty občanů, kteří diskutovali a očekávali zprávy ze zasedání ÚV KSČ. U Mánesa, Laterny magiky, v pasáži ve Vodičkově ulici a před knihkupectvím Melantrich byl promítán autentický videozáznam ze 17. listopadu. Na Národní třídě kladli občané svíčky a květiny. Kolem 16 hodiny se začalo zaplňovat Václavské náměstí a přilehlé ulice. Z balkónu Melantrich promluvil šéfredaktor J. Mašek o zasedání ÚV ČSS, A. Dubček vyjádřil podporu OF, V. Havel oznámil, že OF je připraveno jednat s představiteli státu. Dále promluvil M. Kocáb, J. Hanzelka, I. Hašek (za fotbalisty). Přítomní vyjadřovali nesouhlas se zákrokem 17. listopadu a požadovali základní politické a kádrové změny.

ČTK – PR–24.

24. listopad – Zpráva o manifestaci na Václavském náměstí.

Václavské náměstí, tyto dny nervní centrum celé republiky, se i dnes zcela zaplnilo lidmi, kteří přišli dát nekompromisně najevo své tužby, svá přání, ale i nesouhlas a odsudek. Tentokrát v obrovském davu nepřevažovali mladí, byla to celonárodní manifestace. Tisíce dělníků z ČKD tvořily jakousi čestnou stráž přímo pod balkónem Melantrichu, odkud promlouvali zástupci OF ke shromáždění. Program byl sestaven skvěle. První promluvil šéfredaktor Svobodného slova a představitel Čs. strany socialistické Jaromír Hošek. Tlumočil stanovisko své strany k současné vypjaté situaci. Hovořil za nezávislou politickou stranu a odpovědí mu byly ovace. Socialistická strana navrhuje koalici všech politických stran, skupin a organizací. Do té doby než budou první svobodné volby, je třeba ustanovit „vládu Národní dohody". Projev rušil rozhlas pouštěný z ampliónů v postranních ulicích. Občané reagovali pískáním a voláním „hanba". Tohle totiž nebyla akce Čs. rozhlasu. Pak zazpíval Vladimír Merta a poté moderátor OF Václav Malý ohlásil Alexandra Dubčeka. Statisíce na náměstí ho uvítaly potleskem a skandování nebralo konce. Bylo zakončeno heslem: „Miloši, střídat!" A. Dubček informoval o shromáždění v Bratislavě, hovořil o duchovní obrodě naší společnosti a o historickém přátelství Čechů a Slováků. Z mnoha míst Václavského náměstí nebyl příliš vidět, a tak se za skandování „ukaž se! ukaž se!" hvězda politiky let 60. nonšalantně prošla po balkóně. A. Dubček prohlásil, že kořeny dnešní krize jsou v intervenci z roku 68 a vyzval armádu, příslušníky LM a členy KSČ, aby se nepostavili „proti lidu, jehož jsou částí". Pak vystoupil Václav Havel. Hovořil o Chartě 77, hovořil o perzekucích a věznění aktivistů. „Nebylo nás mnoho," řekl Havel, „a po 13 let CH 77 navrhovala moci dialog. OF trvá pět dní a reprezentuje všechny občany ČSSR a je kdykoli připraveno s vládou jednat." Mluvil o tom, že státní moc tvrdí, že nelze dialog vést na ulici. A dodal, že OF je k jednání připraveno kdekoli. „Na tahu teď nejsme my, ale oni." Odpovědí mu bylo skandování „demisi". Dále byl přečten dopis kardinála Tomáška. Pan kardinál vyjádřil svou důvěru v OF a jistotu, že katolická církev stojí na straně národa. Vystoupení kapitána ligového mužstva Ivana Haška bylo krátké a bylo

přerušováno nepřetržitým potleskem. „Hráči Sparty drží palce všem studentům a dělníkům!" Petr Oslzlý hovořil o obětech normalizace, mluvil o tom, že výzva pronásledovaných doléhala k umělcům často přes zdi věznic. „Občané, dejte svou důvěru OF!" vyzval na závěr statisícového shromáždění. A odpovědí mu bylo skandování „už se stalo". Z umělců hovořil i Petr Čepek a Joska Skalník. Vyzvali k podpoře stávkujících studentů a herců. Skalník hovořil o perzekuci Jazzové sekce. Atmosféra shromáždění se chvílemi blížila lidové slavnosti. To, že ještě není zdaleka vše vyřešeno, připomněla Věra Čáslavská. „V skrytu duše máme strach o naše děti." Připomněla: Naše vypětí „je jako utrpení maratonského běžce a my v cíli ještě nejsme". Mezi řečníky byl i spisovatel J. Hanzelka a hudebník Michael Kocáb. Za studenty hovořil Šimon Pánek. „Modlitba pro Martu" Marty Kubišové mnohé dojala a ovace nebraly konce. Václav Malý představil také herečku Vlastu Chramostovou, živý symbol vzdoru umělců, jednu z představitelek společenství Charty. Dělník Petr Miller oznámil utvoření stávkového výboru v ČKD. „Chceme klid k práci, ale ne klid vynucený pendreky!" Vyzval ke generální stávce. Pak hovořila Kamila Moučková. Apelovala na všechny, kteří zažili rok 1968 a vyzvala je: „Podpořte své děti." Aktualizovala slavné heslo roku 68 „jsme s vámi, buďte s námi!" Shromáždění bylo zakončeno státní hymnou a V. Malý pozval všechny k dalším setkáním během pouti ke svatořečení sv. Anežky České a k další manifestaci 25. 11., tentokrát ve 14.00 hodin na Letnou. Apeloval na Pražany, aby počítali s ubytováním statisíců Moravanů a Slováků a závěrem informoval o právě probíhajícím jednání ÚV na Vysoké škole politické ve Vokovicích. Vyzval k pochodu do Vokovic, „aby slyšeli váš hlas". Mnozí ze shromážděných zjevně slyšeni být chtějí, a proto se vydali na pochod.

Během dnešní manifestace zajišťovali pořádkovou službu studenti. Např. ve Vodičkově stála hlídka průmyslováků z Třebeně, vybavená vysílačkami. Pomáhali automobilistům uvízlým v davu a dbali na to, aby slavnost nebyla narušena provokatéry. Třem mužům snažícím se obtěžovat lidi na rohu Václavského nám. a Vodičkovy ul. to museli za pomoci ostatních občanů vysvětlit. U východu z metra na Václavské nám. stáli studenti ČVUT rukama spojeni v řetěz. Díky studentům se tlačenice dala zvládnout.

Cestou z Václavského náměstí jsem potkal několik vojáků základní služby v uniformách, kteří vyvěšovali letáky „vojáci jsou s vámi" a „vojáci ZS nepůjdou proti vám". (jt)

Informační servis, č. 6/24. listopadu 1989, s. 3–4.

24. listopad – Dementi ministra národní obrany M. Václavíka o jeho hospitalizaci.

RP, 25. 11. 1989.

24. listopad – Zpráva Lidové demokracie o tom, že pohotovostní pluk měl zaujmout postavení kolem Václavského náměstí. Jeho velitel však odmítl vojáky nasadit.*

LD, 18. 12. 1989.

24. listopad – Prohlášení pracovníků pražské justice na podporu demokratických přeměn společnosti.

Prohlášení pracovníků pražské justice

Pracovníci městského a obvodních soudů v Praze se připojují k oprávněným požadavkům občanů prosadit hluboké demokratické přeměny naší společnosti a vyjadřují odhodlání se na tomto pozitivním řešení vnitropolitické situace všemi silami podílet.

Pracovníci pražské justice budou nekompromisně hájit zákon a spravedlnost a stojí na straně lidu. Vyjadřují uznání a podporu všem příslušníkům a orgánům SNB, kteří usilují o pokojné a demokratické řešení vnitropolitické situace.

Vyzýváme všechny pracovníky československé justice, aby se k tomuto prohlášení připojili.

pracovníci pražské justice

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

24. listopad – Stanovisko ZO ROH a vedení Sboru požární ochrany NVP k současné společensko-politické situaci.

Stanovisko k současné společensko-politické situaci v hl. m. Praze

Na základě prohlášení jednotlivců i pracovních kolektivů ve Sboru požární ochrany NVP přijímá ZV ROH a vedení Sboru PO NVP toto stanovisko:

1) nesouhlasíme s nepřiměřeným represivním zákrokem pořádkových jednotek dne 17. 11. 1989 v Praze na Národní třídě proti manifestujícím studentům a odmítáme jakýkoliv projev násilí vůči spoluobčanům vyjadřujícím svůj politický nebo společenský postoj;
2) podporujeme prohlášení pražské vysokoškolské rady, MV SSM a sekretariátu ÚV SSM ze dne 20. 11. 1989 a ztotožňujeme se s požadavky studentů a Občanského fóra především k urychlenému řešení nahromaděných hospodářských i politických problémů v zemi a dále k vyšetření nepřiměřenosti a potřebnosti zákroku Bezpečnosti, zodpovědnosti konkrétních osob za něj a za potrestání viníků;
3) vědomi si toho, že posláním požární služby je především humánní poslání chránit zdraví, životy a majetek občanů i společnosti, nesouhlasíme s případným nasazová-

ním požárních jednotek k likvidaci pokojných manifestací, odmítáme zneužívat proti spoluobčanům techniku, která je určena k ochraně společných hodnot;

4) generální stávku dne 27. 11. 1989 podporujeme, ale vzhledem k charakteru naší práce zachováme nepřetržitý výkon naší služby.

závodní výbor Sboru PO NVP — vedení Sboru PO NVP

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

24. listopad, ráno – Přijetí delegace severomoravské krajské organizace KSČ, vedené vedoucím tajemníkem V. Václavíkem, M. Jakešem. Delegace vyjádřila požadavek upevnění akční jednoty KSČ, založené na jednotě ÚV. M. Jakeš vyložil složitost situace a upozornil na stupňování aktivity protisocialistických sil v zemi.

ČTK-PR-24.

Z 24. na 25. listopad – Informace Rudého práva o mimořádném zasedání ÚV KSČ.

Mimořádné zasedání ústředního výboru KSČ

Soudruh Karel Urbánek novým generálním tajemníkem ÚV KSČ

Praha – V Praze v pátek dopoledne začalo mimořádné zasedání ústředního výboru Komunistické strany Československa. Vzhledem k opravám Španělského sálu na Pražském hradě se koná v budově Vysoké školy politické ÚV KSČ.

Zprávu předsednictva ÚV KSČ k aktuální vnitropolitické situaci přednesl soudruh Miloš Jakeš. V úvodu řekl, že mimořádné zasedání ÚV KSČ se schází v krajně vypjaté situaci. Již týden žije naše hlavní město v horečné atmosféře provázené velkými demonstracemi. Postupně se napětí přenášelo i do dalších míst republiky. Otevřeně je třeba říci, že naše země se nachází na osudové křižovatce. Je nezbytné odpovědně posoudit vzniklou situaci, vyvodit patřičné závěry a zaktivizovat celou stranu. Sebekriticky musíme zhodnotit svou činnost.

Od 7. zasedání ÚV KSČ jsme se v první řadě soustředili na ekonomickou reformu a demokratizaci života společnosti, pokračoval Miloš Jakeš. Netajili jsme se tím, že přestavba je nový proces, při jehož realizaci budeme muset hledat nové cesty a nejednou upřesňovat linii a postup, že se můžeme dopustit chyb, nepřesností a omylů. Otevřeně jsme říkali, že děláme teprve první kroky, že jde o začátek obtížné cesty. Ve volbě tempa zásadních změn jsme byli vedeni snahou, aby při uskutečňování nezbytných změn nedošlo k narušování hospodářské a společenské stability. Příliš jsme se také spoléhali na konsolidovanost naší společnosti a zároveň připustili zpomalení tempa přestavby, přestože tu byly vážné varovné momenty a zvedala se kritika na to, že se přešlapovalo v realizaci přijatých opatření. Veřejnost oprávněně nabyla dojmu, že naši přestavbu provázelo a provází mnoho velkých slov bez potřebných činů.

Předsednictvo ÚV KSČ nezasahovalo do tohoto vývoje včas a s nezbytným důrazem, což snižovalo ve straně i ve společnosti důvěru. Nastolovalo tyto otázky na svých zasedáních, jež nebyly však důsledně plněny. Nedocenili jsme zcela procesy v Polské lidové republice, v Maďarské republice a zejména pak v poslední době v Německé demokratické republice a jejich působení a vliv na naši společnost.

Situace, před níž dnes stojíme, je vážná. Jsme však přesvědčeni, že není bezvýchodná. Je řešitelná, ale za podmínky, že strana přejde do protiofenzívy, prokáže schopnost získat seriózním a citlivým přístupem většinu pracujících včetně mládeže. Bude to složitý proces.

Převážná většina našich pracujících chápe, že o naší budoucnosti rozhoduje jen a jen činorodá práce, iniciativa, podnikavost. Nepokoje, chaos, jakékoliv, byť jen krátkodobé stávky, pokud zasáhnou pracoviště, by měly dalekosáhlé důsledky. Vedly by k destabilizaci národního hospodářství, přivodily poruchy ve výrobě, dopravě a zejména trhu. Ti, co za každou cenu chtějí organizovat v pondělí generální stávku, i ti, kteří podléhají tlakům, by si měli uvědomit, k čemu všemu to může vést, jaké ztráty to může způsobit. Nejde jen o ztráty ekonomické.

V další části vystoupení Miloš Jakeš charakterizoval vývoj událostí od 17. listopadu letošního roku. Uvedl, že odhalily v širších souvislostech naše slabiny v přístupech ke společenským reformám. Jejich naléhavost a neodkladnost jsou zcela evidentní.

Na druhé straně nás musí vážně znepokojovat vyloženě protisocialistické aktivity určitých společenských skupin. Vystoupily s požadavky na změnu společenského zřízení v naší zemi.

Na adresu komunistické strany bylo toho na náměstích a ulicích řečeno v minulých dnech nemálo hanlivého. Volalo se dokonce po fyzické likvidaci komunistů. Byli jsme svědky urážení a hanobení našich ideálů. Vystupovali tak lidé, kteří se zároveň zaštiťují frázemi o demokracii.

Generální tajemník ÚV KSČ kriticky poukázal, že tyto nátlakové akce jsou organizovány také v některých sdělovacích prostředcích, jejichž cílem je jitřit společnost, zesilovat napětí a šířit nejistotu. Jsme pro dialog založený nejen na ultimátech, emocích a vášních, zdůraznil Miloš Jakeš, ale na rozumu. Jsme pro zajištění klidu a pořádku politickými prostředky. Věříme, že v tomto směru nalezneme všeobecnou podporu. Současná vnitropolitická situace vyústila do otevřeného boje o politickou moc ve státě, o další náš socialistický vývoj. Jak jsme již zdůraznili, KSČ bude řešit vzniklou situaci v rámci Ústavy ČSSR a platných zákonů. Pokud dojde k ohrožení zájmů socialistické společnosti, bezpečnosti a majetků občanů, musí být tyto zákonné prostředky využity.

Miloš Jakeš poté znovu zaujal stanovisko k výzvám ke generální stávce, vyslovil se pro plné obnovení výuky ve školách a pro normální chod kulturních a sportovních zařízení. Obrátil se na komunisty–pracovníky sdělovacích prostředků. Obracíme se na ně, řekl, aby si byli vědomi své odpovědnosti, a vyzval je, aby v redakčních kolektivech působili, aby tyto prostředky pravdivě informovaly a angažovaly se v duchu politiky strany a Národní fronty.

V další části vystoupení Miloš Jakeš shrnul nejdůležitější podmínky dalšího rozvoje naší socialistické společnosti. Za základní označil existenci moderního socia-

listického právního státu, s čímž úzce souvisí brzké předložení návrhu ústavy. Co nejdříve by měly být ve Federálním shromáždění projednány zákony o shromažďování, sdružování a o petičním právu a také zákon o mládeži a v návaznosti s tím i zákon o rodině. Vycházíme také z toho, že každý občan má právo volného vycestování a návratu. Napříště jako jediný cestovní doklad musí postačovat platný cestovní pas.

Návrh nového zákona o vysokých školách by měl být znovu projednán v kolektivech vysokých škol, organizacích SSM na těchto školách s tím, aby byla uplatněna a zapracována jejich stanoviska. Doporučujeme urychleně přijmout novelu branného zákona a uplatnit přitom již publikované návrhy o zkrácení vojenské služby. Rovněž urychleně projednat návrh nového volebního zákona, dali jsme podnět k přípravě nového tiskového zákona. K 1. lednu příštího roku navrhujeme, aby byli zvoleni soudci ústavního soudu a ústavní soud začal pracovat. Svou činnost započne také správní soudnictví.

Vycházejíce z historického vývoje podporujeme další rozvoj Národní fronty jako základu našeho politického systému. Jejími vládami jsou federální vláda a národní vlády, což by se mělo promítnout i ve větším zastoupení ostatních politických stran i bezpartijních v jejich složení.

Jsme připraveni zahájit na všech úrovních otevřený dialog s různými iniciativami s tím, že tento dialog přispěje k uplatnění všeho dobrého, co přispívá k rozvoji socialistické společnosti. Dialog považujeme za jednu ze základních norem v procesu demokratizace. Od národních vlád očekáváme konkrétní návrhy na plné rozvinutí místní samosprávy prostřednictvím národních výborů. Doporučujeme posílit kontrolní činnost Federálního shromáždění, České a Slovenské národní rady.

Pokud jde o sociální a ekonomický rozvoj, prvořadým úkolem je důsledné zabezpečení ekonomické reformy, přijatých rozhodnutí o přestavbě hospodářského mechanismu. Tento proces jsme výrazně urychlili zavedením nových ekonomických pravidel od 1. ledna příštího roku.

Úkoly, které řešíme, jsou úzce spojeny s celkovou mezinárodní situací kolem nás, zejména v Evropě. Středem pozornosti naší zahraničněpolitické aktivity jsou otázky evropské bezpečnosti a spolupráce. Pozice naší strany, Národní fronty a vlády jsou v koncentrované podobě vyjádřeny v dokumentech Politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy, které dávají rozhodující impulsy k příznivějšímu mezinárodnímu vývoji. Plně podporujeme další rozvoj mnohostranné a dvoustranné spolupráce v rámci RVHP.

V současnosti je nejnaléhavějším úkolem podstatně zvýšit akceschopnost, upevnit jednotu strany opřenou o důvěru a podporu pracujících. Záleží to především na správném rozmístění schopných, energických kádrů, na dalším omlazení a zkvalitnění stranických orgánů, především ústředního výboru a jeho předsednictva.

My, kteří máme nejvyšší odpovědnost, musíme udělat vše, abychom se komunistům, všem občanům mohli beze studu podívat do očí. Nesmíme otálet, ztrácet čas. Musíme pracovat s nejvyšší mírou odpovědnosti, dosáhnout uklidnění atmosféry naší společnosti, vytvořit podmínky pro další rozvoj socialismu, uvedl v závěru Miloš Jakeš.

Poté byla zahájena diskuse. V její dopolední části vystoupili členové a kandidáti ÚV KSČ soudružky a soudruzi: Josef Říman, předseda ČSAV, Jaroslav Ondráček, horník, Žacléř, Ladislav Adamec, předseda vlády ČSSR, Jaroslav Jíša, přední dělník–valcíř, Mitas Praha 10, Antonín Mladý, dělník, ČKD Kompresory Praha, Jaroslav Mádl, jeřábník, Železniční stavitelství Benešov, Michal Špak, vedoucí tajemník východoslovenského KV KSS, Jiří Purš, důchodce–publicista, Praha, Marie Musílková, zemědělská dělnice, Havlíčkův Brod a František Graif, horník, Důl Klement Gottwald Hrdlovka, okres Teplice.

Diskutující zdůraznili závažnost současné vnitropolitické situace, kriticky hodnotili práci vedení strany v nynějších složitých podmínkách a vyslovili požadavek, aby byly provedeny kádrové změny a byl připraven akční postup strany pro nejbližší období.

Z místa vystoupilo také několik soudružek a soudruhů s faktickými připomínkami.

Zasedání zvolilo návrhovou, volební a tiskovou komisi.

V odpolední části diskuse promluvili soudružky a soudruzi: Lumír Hanák, odpovědný sekretář časopisu Otázky míru a socialismu, Jan Kozák, spisovatel, Miroslav Štěpán, vedoucí tajemník městského výboru KSČ v Praze, Ondrej Šaling, tajemník ÚV KSS, Ludmila Křížová, dělnice Okresního podniku místního hospodářství Třebíč, František Pitra, předseda vlády ČSR, Justina Radimská, dělnice Spolany Neratovice, Jiří Brückner, tavič z elektrooceláry Poldi Kladno, Vasil Mohorita, předseda ÚV SSM, Jiřina Bartáčková, dělnice ČKD Polovodiče Praha, armádní generál Milán Václavík, ministr národní obrany ČSSR, a Lubomír Štrougal.

Ve druhé části odpoledního zasedání vystoupili v diskusi tito členové a kandidáti ÚV KSČ:

Jiří Klíma, rektor Českého vysokého učení technického Praha, Vladimír Kunovjánek, ředitel Ústavu marxismu-leninismu ÚV KSČ, Miroslava Němcová, předsedkyně ÚV Čs. svazu žen, Vasil Biľak, Miroslav Huščava, horník Výstavby ostravsko-karvinských dolů, Jan Zelenka, Vladimír Kočandrle, ředitel Institutu klinické a experimentální medicíny Praha, Vladimír Mynář, rektor Vysoké školy báňské Ostrava, František Šťafa, místopředseda Českého statistického úřadu, Jiřina Švorcová, herečka Divadla na Vinohradech, Michal Štefaňák, vedoucí oddělení mezinárodní politiky ÚV KSČ, Jan Theis, řidič autobusu ČSAD Pardubice, Karel Beránek, pracovník Ústavu marxismu-leninismu ÚV KSČ a Zdeněk Češka, rektor Univerzity Karlovy.

Diskuse se dotýkala všech stránek současné vnitropolitické a vnitrostranické situace včetně práce jednotlivých vedoucích stranických funkcionářů.

V 19 hodin se na mimořádném zasedání ÚV KSČ přihlásil o slovo soudruh Miloš Jakeš a sdělil ústřednímu výboru, že on osobně a ostatní členové předsednictva a sekretariátu ÚV KSČ se dohodli, že dávají k dispozici své funkce, aby mohlo být zvoleno nové vedení strany. Poděkoval ústřednímu výboru za podporu, kterou dosavadnímu vedení poskytoval. Vyjádřil přesvědčení, že nově zvolené stra-

nické orgány přispějí k tomu, aby proces přestavby a demokratizace se uskutečňoval rozhodněji.

Na pořadu večerního zasedání byly posouzeny kádrové návrhy, které předložila volební komise, a poté se uskutečnily tajné volby.

Ve 20 hodin přistoupil ÚV KSČ k volbě generálního tajemníka ÚV KSČ. Předseda volební komise, vedoucí tajemník severočeského KV KSČ Václav Šípek navrhl jménem komise, v níž byli vedoucí straničtí funkcionáři všech krajů, Prahy a Bratislavy, za kandidáta do uvolněné funkce soudruha Karla Urbánka, předsedu výboru pro stranickou práci v ČSR.

V tajných volbách byl soudruh Karel Urbánek zvolen novým generálním tajemníkem ÚV KSČ. Z odevzdaných hlasovacích lístků bylo 136 členů ÚV KSČ pro, 7 proti.

Ve večerní části jednání promluvili v diskusi soudružky a soudruzi: Zdeněk Hložek, ředitel Výzkumně výrobní organizace tvářecí techniky Brno, Miloslav Dočkal, tajemník výboru pro stranickou práci v ČSR, Josef Jung, Bohuslav Chňoupek, Václav David, Karel Mračeck, předseda JZD Nový život okres Klatovy, Vlastimil Ehrenberger, velvyslanec ČSSR v Maďarsku a Antonín Kapek.

V diskusi vystoupilo 44 soudružek a soudruhů.

Ve 23 hodin přistoupil ústřední výbor k projednání kandidatur do nově formovaného předsednictva a sekretariátu ÚV KSČ.

RP, 25. 11. 1989.

Z 24. na 25. listopad – Usnesení ÚV KSČ přijaté na mimořádném zasedání dne 24. listopadu.

Usnesení ÚV KSČ

Ústřední výbor KSČ na svém mimořádném zasedání dne 24. listopadu 1989 projednal současnou situaci v zemi. Společnost se ocitla v krizi. Další stupňování napětí ve společnosti ohrožuje socialismus v naší vlasti. Vedení strany a státu nezvládlo tuto situaci.

Ústřední výbor, vědom si své odpovědnosti před stranou a lidem, přijal rezignaci všech členů a kandidátů předsednictva a sekretariátu ÚV KSČ a zvolil nové vedení strany, rozšířené o přední dělníky, ve složení:

Členové předsednictva ÚV KSČ: Karel Urbánek, Josef Čížek, Miroslav Huščava, Ignác Janák, Ivan Knotek, Jozef Lenárt, Miroslav Štěpán, Miroslav Zajíc, Miroslav Zavadil.

Kandidáti předsednictva ÚV KSČ: Josef Haman, Vladimír Herman, Miroslava Němcová, Ondrej Šaling.

Tajemníci a členové sekretariátu ÚV KSČ: Karel Urbánek, Ivan Knotek, Jozef Lenárt, František Hanus, Otto Liška, Miroslav Zajíc.

Členové sekretariátu ÚV KSČ: Zdeněk Hoření, Josef Mevald, Vasil Mohorita.

Dále schválili tato stanoviska a neodkladná opatření:

1. Svolat nejpozději do poloviny prosince 1989 zasedání ÚV KSČ k přijetí akčního programu pro postup strany do XVIII. sjezdu KSČ. Program musí dát konkrétní odpověď na naléhavé otázky obnovy socialismu, přestavby v politické, ekonomické a všech dalších oblastech společenského života.

2. Žádá příslušné orgány, aby při řešení současných společenských problémů nebylo použito mocenských prostředků, pokud nedojde k ohrožení života a zdraví lidí, majetku a narušení základů socialismu. Současně vyslovuje podporu orgánům státu, které chrání socialistickou zákonnost, pořádek a životní jistoty občanů.

3. Vyjadřuje politování nad událostmi 17. listopadu 1989 v Praze. Zákrok je nutno považovat za politickou chybu. Požaduje jeho důsledné vyšetření a stanovení odpovědnosti.

4. KSČ zahájí věcný dialog se všemi, kteří respektují Ústavu ČSSR. Jeho prostřednictvím chce přispět k obnovení důvěry ve stranu a její politiku.

5. Vyzývá k plnoprávné spolupráci a spoluodpovědnosti všechny občany, členy politických stran, společenských a zájmových organizací Národní fronty, mládež, ženy, všechny bez rozdílu jejich přesvědčení a vyznání, ty, kterým osud naší vlasti není lhostejný.

6. Doporučuje provést rekonstrukci vlád ČSSR, ČSR a SSR s širší účastí představitelů jiných politických stran a nestraníků; vytvořit v rámci Národní fronty rovnoprávné seskupení politických stran a rozhodujících společenských organizací a pověřit je přípravou demokratických voleb do národních výborů a zastupitelských sborů.

7. Doporučuje urychleně předložit k všelidové diskusi návrh nové ústavy, zákonů o shromažďování, sdružování a petičním právu, zákona o mládeži a rodině, zákona o vysokých školách a nového tiskového zákona; přijmout novelu branného zákona.

8. Nepovažuje protestní demonstrace a stávky za vhodný způsob řešení společenských problémů. Spoléhá na občanskou rozvahu, moudrost a zkušenost dělnické třídy, družstevních rolníků, inteligence, všech občanů, jakož i na uvážlivý přístup pracující a studující mládeže.

9. Přátelství, spojenectví a spolupráci se Sovětským svazem považujeme i nadále za základní mezinárodní záruku socialistického vývoje, bezpečnosti a suverenity naší vlasti. ČSSR zůstává pevným a aktivním členem Varšavské smlouvy a RVHP.

Ústřední výbor KSČ se obrací ke všem komunistům, orgánům a organizacím strany s naléhavou výzvou, aby se sjednotili a podpořili ústřední výbor a nově zvolené vedení strany a rozhodně postupovali v duchu tohoto usnesení.

ÚV KSČ se obrací na celou společnost s přesvědčením, že závěry mimořádného zasedání přijme s pochopením a plně je podpoří.

RP, 25. 11. 1989.

24. listopad – Zpráva o vystoupení M. Štěpána na mítinku pracujících v ČKD Lokomotivka Sokolovo.

M. Štěpán v ČKD Lokomotivka

Člen předsednictva ÚV KSČ, vedoucí tajemník městského výboru KSČ v Praze M. Štěpán promluvil na mítinku dělníků a techniků ČKD Lokomotivka-Sokolovo a dalších pracujících pražského devátého obvodu. Stručně analyzoval současnou situaci a zdůraznil potřebu tříbit kritické připomínky a stanoviska tak, aby bylo méně rozporů mezi slovy a činy. Jde nám o to, aby každý návrh, ať přichází odkudkoli a je poctivě myšlen, byl nejen vyslyšen, ale využit a uplatněn. Dialogy a mítinky, které jsou teď konány v Praze a v jiných místech republiky, jsou mnohdy spojeny s emocemi. Jedná se pod tlakem času. Ústřední a městský stranický orgán vycházejí i z předpokladu, že velice důležitý je názor dělnické třídy. V pátek, pokračoval, se uskuteční zasedání ústředního výboru KSČ. Bude zde projednán akční postup na nejbližší období. Předmětem jednání musejí být i kádrové změny. Chci k tomu však dodat, že ne změny pod nějakým nátlakem. V žádné zemi – v socialistické ani v kapitalistické – neexistuje, aby se emotivně, bez střízlivého posouzení rozhodovalo, kdo a kdy má odejít z nejvyšších funkcí. Pojďme do příštích dnů s tím, že dobré věci budou společně podpořeny a o ostatních budeme konkrétně jednat a co nejrychleji se jich zbavovat, řekl M. Štěpán. Milicionáři ze závodu ČKD Lokomotivka-Sokolovo přijali prohlášení, v němž se mj. praví: „I my pociťujeme již delší dobu některé nedostatky a přes naše časté připomínky jsme jen zřídkakdy dostali uspokojivou odpověď."

LD, 24. 11. 1989.

24. listopad – Vedoucí tajemník OV KSČ Prahy 4 Hoffman podal informaci, že pracující odsuzují zásah bezpečnosti 17. 11. 1989, požadují odchod těch, kteří zavinili krizi. Pro generální stávku se vyslovila část pracujících. A. Šimon za ČKD Polovodiče zdůraznil, že na dělníky negativně působila prohlášení vlády. Dělníci sympatizují ve velké většině se studenty. Zdejší komunisté přijali stanovisko MěV KSČ z 23. 11. 1989.

ČTK-PR-24.

24. listopad – Informace Svobodného slova o zasedání ÚV ČSS.

MIMOŘÁDNÉ ZASEDÁNÍ ÚV ČS. STRANY SOCIALISTICKÉ

Rovná práva pro všechny!

Jednomyslně přijaté usnesení požaduje svolat shromáždění představitelů politických stran a organizací NF, občanských iniciativ a církví k zahájení dialogu o bu-

doucnosti ČSSR, vytvořit vlády národní dohody a uspořádat svobodné volby. Poděkování vydavatelství Melantrich a redakci Svobodného slova.

Praha (T+sch) – Včerejší 11. zasedání ústředního výboru Čs. strany socialistické se neslo zcela v duchu otevřenosti názorů na současnou politickou situaci a příští vývoj společnosti a našeho politického systému, ve znamení demokracie a socialismu. Vyslovilo se pro další postup strany jako strany samostatné, vlastenecké a národní.

Ústřední výbor schválil rovněž Prohlášení předsednictva a sekretariátu ÚV, klubů poslanců ČSS ve FS a v ČNR a redakcí Svobodného slova a Ahoje na sobotu k 17. listopadu 1989.

Po zahájení, kdy ÚV předsedal ústřední tajemník bratr J. Škoda, přednesl úvodní slovo předseda strany bratr B. Kučera.

Shrnul dosavadní iniciativy ČSS v uplynulém období a mj. připomněl zásadní význam Prohlášení k 17. listopadu. „Domnívám se," řekl, „že bylo motivováno snahou vyjít vstříc oprávněným potřebám společnosti. Přijde jistě čas, kdy každý bude hledat své zisky. Myslím si osobně však jedno: naše rozhodné prohlášení, které je prohlášením samostatné politické strany, nad jiné přispělo k tomu, že pokojné manifestace, které následovaly a účastnily se jich desetitisíce mladých lidí, probíhají bez zásahu ozbrojených jednotek. Všichni víme, že naše společnost potřebuje hluboké změny. Budeme rozhodovat o tom, jak chceme žít a jaké cesty k tomu budeme volit. Je zapotřebí, abychom v dnešních dobách byli s to na základě celonárodního dorozumění v pravém slova smyslu vyvést naši zemi z krize, do které se dostala."

V rozpravě k úvodnímu slovu B. Kučery vystoupilo třicet šest bratří a sester. Diskuse se zcela zaměřila na aktuální dění a kroky vedení strany, které je provázejí, vyslovila jim podporu a potvrdila jednoznačnou a zásadní jednotu ČSS. Řečníci se vyslovovali pro další nezbytný postup demokratizace společnosti, ocenili postoje vydavatelství Melantrich v těchto dnech stejně jako redakce Svobodného slova. Z tribuny zazněla i závažná slova volající po novém modelu socialismu, který musí obrážet ideje demokracie a humanity.

Bratr J. Brož pronesl požadavek, aby ČSS přijala ve svém programu princip takového pojetí demokracie, jak je formuloval prezident E. Beneš, a nesouhlasil s dosavadní praxí v orgánech Národní fronty, kdy výsledek jednání je předem dán.

Bratr O. Burský informoval přítomné mj. o tom, jak bylo připravováno stanovisko předsednictva ČNR k událostem 17. listopadu. Prohlášení naší strany se zde setkalo s naprostým nepochopením a stejně tak i všechny změny, které navrhoval zapracovat do stanoviska předsednictva ČNR. Uvítal rozhodnutí vlády na zřízení ministerstva pro životní prostředí, jak požadovala ČSS již dříve.

Bratr J. Kovářík hovořil o podrážděné reakci, s níž prohlášení naší strany přijali členové předsednictva KV NF v Plzni. Zdejší milicionáři reagovali na situaci dopisem ÚV KSČ, v němž zcela v rozporu s přáním studentů a lidu naší země a s jejími demokratickými tradicemi žádají zásahy proti pokojným manifestacím.

Bratr F. Žouželka podpořil stanovisko předsednictva a sekretariátu ČSS, Svobodného slova a Ahoje na sobotu. Vyslovil se pro široký dialog se všemi složkami společnosti.

Bratr L. Kapitola podtrhl potřebu hlubokých přeměn ve společnosti, celkové atmosféry v ní. O to se musí zasadit naše strana, jejíž prestiž v posledních dnech výrazně stoupla. ČSS by se měla projevovat jako skutečně vlastenecká, národní a nezávislá politická strana.

Bratr P. Mišoň podtrhl, že se ČSS jako samostatná politická strana dostala do středu politického dění, je nyní třeba pokračovat v započatém díle a především přistoupit k činům.

Bratr J. Stejskal se mj. zabýval nejaktuálnějšími úkoly dneška, k nimž náleží prosazování svobodných voleb, náležitého fungování parlamentu. Žádal rovněž vydávání aktuálního zpravodaje, aby i lidé, zejména členové ČSS, v okresech byli informováni o situaci.

Bratr Z. Mroženský upozornil na to, že i ve středočeských místních orgánech KSČ bylo prohlášení naší strany přijato s nepochopením. Svědčí to i o tom, že přestavba hospodářského mechanismu nebyla spjata s přestavbou mechanismu politického. Podpořil dále iniciativní návrhy ČSS na urychlené přijetí zákona spolčovacího a shromažďovacího.

Bratr Al. Slezáček vysoce ocenil vystoupení předsedy strany a zdůraznil nutnost klidného průběhu všech manifestací.

Bratr L. Fanta konstatoval, že naše strana již v minulosti žádala otevřený dialog se státním a politickým vedením v ČSSR. Tento požadavek však nebyl vyslyšen.

Bratr J. Škoda poděkoval za možnost promluvit ke shromáždění lidu na Václavském náměstí. Získali jsme jako strana obrovskou autoritu, z níž současně vyplývá veliká zodpovědnost. Uvedl též, že ČSS hodlá rozšiřovat členskou základnu. Vedení strany bude usilovat o zlepšení personálního vybavení našich sekretariátů i o zkvalitnění podmínek pro jejich práci. Vyzval rovněž k jednotě ve straně.

Sestra E. Trojanová vyslovila nesouhlas s názory některých dělníků, kteří odmítají se studenty hovořit. My starší musíme být našim dětem příkladem, odstranit chyby, jichž jsme se dopustili. Právě to od nás čekají.

Bratr T. Šístek podal informaci o jednání předsednictva ÚRO, jehož je členem. V tomto orgánu, uvedl, existují různé názory od rozumného středu až po ultralevicové, označující nynější studentské hnutí za kontrarevoluční.

Bratr J. Mašek – šéfredaktor Svobodného slova – poděkoval vedení strany za podporu našemu listu. Stali jsme se deníkem známým daleko za hranicemi naší vlasti. Těší nás podpora veřejnosti, která je pro nás obrovským závazkem k lidu i naší straně.

Bratr J. Vencálek se vyslovil pro otevřený dialog. Zdůraznil, že obnovení pořádku je možné pouze demokratickou cestou. Vyslovil se pro svobodu slova, tisku a za obnovu všech demokratických svobod v naší zemi.

Bratr J. Vyvadil mj. zdůraznil, že studenti chápou generální stávku jako nejzazší prostředek k dosažení svých požadavků. Připomněl, že původ současné krize ve

společnosti je důsledkem zásadních chyb, jichž se KSČ dopustila jednak špatným hodnocením událostí roku 1968 a dále chybnou kádrovou politikou.

Bratr M. Horský ocenil, že se ČSS v těchto dnech zachovala tak, jak členové očekávali. Získala tím i širokou podporu veřejnosti.

Bratr V. Škoda zdůraznil, že členové ČSS na Vyškovsku rovněž aktivně podporují současnou politiku naší strany.

Bratr V. Glos upozornil, že rada severočeského KNV jedná o tvrdém postihu ředitelů, učitelů i umělců, kteří se k demonstracím a stávkám připojili.

Sestra B. Hyková poděkovala pracovníkům Melantricha za jejich práci a podpořila provolání vedení strany k současné situaci.

Bratr P. Vágner informoval, že ČSS uspořádala v Opavě mítink za účasti několika tisíc lidí a o jednání se studenty a Občanským fórem. Naše strana však musí zachovat vlastní identitu.

Bratr J. Král nesouhlasil mj. s tvrzením představitelů Občanského fóra, podle něhož je toto hnutí jediným představitelem veřejnosti. „Jako člen ČSS nemohu takový názor přijmout," řekl.

Bratr J. Slavíček uvedl, že naše strana by měla vypracovat přijatelnou koncepci dalšího vývoje, s níž by se ztotožnila široká veřejnost. Diskutujme za účasti zástupců politických stran a organizací NF, církví, Občanského fóra a dalších složek společnosti.

Bratr Č. Adam upozornil na vliv mezinárodního uvolnění na současné události u nás a projevil plnou podporu straně a jejím dalším krokům na politické scéně.

Bratr S. Kobrle rovněž podpořil vedení ČSS jménem členů ve Východočeském kraji a poděkoval představitelům strany za jejich současné postoje. Navrhl vypracovat stanovisko, které by vyjasňovalo zásadní představy ČSS o dalším vývoji socialismu.

Bratr M. Nevole položil důraz na vážnost, kterou si ČSS získala v posledních dnech, a žádal takové další kroky, které by tyto politické zisky upevnily a rozmnožily.

Bratr S. Křeček upozornil, že prokuratura ČSR vyšetřuje pouze postup manifestantů 17. listopadu, protože zákroky bezpečnostních sil spadají do kompetence prokuratury ČSSR.

„Máme svou odpovědnost a nepůjdeme-li v tomto duchu do důsledků, mohla by se stát neodpovědností," řekl bratr P. Mišoň.

Sestra J. Šigutová požadovala promítnutí filmového záznamu událostí ze dne 17. listopadu v Čs. televizi.

Bratr L. Dvořák vyjádřil podporu předsednictvu ÚV a kladl důraz na plnou akceschopnost strany v příštích dnech.

Bratr J. Hrabaň přednesl organizační připomínky k práci referentských sborů ČSS a vyzval k jejich pohotovosti k vystupování na veřejných shromážděních.

Bratr K. Löbl potvrdil svůj souhlas s prohlášením ČSS a stranických redakcí uveřejněném 20. listopadu.

Sestra Z. Kozáková informovala ÚV o současné situaci v okrese Klatovy a o udá-

lostech mezi tamějšími studenty a bratr J. Sedláček o svých zkušenostech z událostí současných dnů na Ostravsku.

Ústřední výbor pak jednomyslně přijal usnesení, jehož text uveřejňujeme samostatně.

Na závěr mimořádného zasedání ÚV promluvil bratr B. Kučera a jeho slova odměnili přítomní povstáním a dlouhotrvajícím potleskem.

SS, 25. 11. 1989.

24. listopad – Usnesení 11. zasedání ÚV ČSS k současné krizové situaci.

Usnesení 11. zasedání ÚV Čs. strany socialistické

Ústřední výbor Čs. strany socialistické se sešel ke svému 11. zasedání dne 24. 11. 1989, aby zaujal stanovisko k současné krizové situaci v naší společnosti. Úvodní slovo přednesl předseda strany bratr Bohuslav Kučera.
11. zasedání ÚV ČSS

I. vyjadřuje plnou podporu úvodnímu slovu předsedy strany
II. schvaluje
   a) prohlášení PÚV, SÚV, klubu poslanců ve FS a ČNR, redakcí Svobodného slova a Ahoje na sobotu k událostem 17. listopadu 1989
   b) dosavadní postup předsedy strany, PÚV a SÚV a vyslovuje jim nadále plnou podporu
   c) a vyslovuje plnou podporu myšlenkám a návrhům uvedeným v úvodním slovu předsedy strany
III. Ve stranické práci ukládá ÚV vycházet a prosazovat
   – rovná práva a rovné šance pro všechny občany a politické strany
   – zvýšení autority všech zastupitelských sborů, zákonodárných především
   – důsledné respektování lidských, politických a občanských práv
   – provedení svobodných voleb
   – pravdivé, úplné a včasné informování veřejnosti sdělovacími prostředky
   – naplnění vysokých morálních zásad v naší společnosti, obnovení smyslu pro pravdu a spravedlnost a naplnění humanistického odkazu našich národních dějin
   – zahájení a vedení celonárodního dialogu s cílem hledat a nalézat prospěch lidu, národa a rodné země
   – vzájemnou tolerantnost a pochopení jedněch k druhým
IV. ukládá PÚV navrhnout a projednat neprodleně svolání shromáždění představitelů všech politických stran, společenských organizací NF, občanských iniciativ, církví s cílem zahájit dialog o budoucnosti Československé socialistické republiky

V. požaduje, aby až do doby, než budou provedeny demokratické a svobodné volby, byly vytvořeny vlády národní dohody

VI. ukládá PÚV a klubům poslanců prosazovat urychlené projednání a schválení zákonů
- shromažďovacího, spolčovacího, petičního, volebního, tiskového a vydavatelského

VII. ústřední výbor děkuje pracovníkům vydavatelství Melantrich, redaktorům a pracovníkům Svobodného slova a Ahoje na sobotu za obětavou, aktivní a iniciativní práci v těchto dnech

VIII. ústřední výbor povolává kandidáta ústředního výboru bratra Milana Nevoleho za člena ÚV

IX. ukládá PÚV do schůzí předsednictva ÚV pravidelně přizvávat tajemníka ÚV NF ČSR br. Stanislava Křečka

X. sledovat politickou situaci a podle jejího vývoje reagovat odpovídajícími opatřeními. Informovat o své činnosti příští zasedání ÚV.

SS, 25. 11. 1989.

24. listopad – Informace o setkání redakčních důvěrníků ČSSN.*

Diskuse redakčních důvěrníků

(art): Setkání redakčních důvěrníků ČSSN se včera uskutečnilo v Praze. V neformální diskusi účastníci vyslovili mj. nedůvěru současnému vedení Československého svazu novinářů a požadovali urychlené svolání sjezdu ČSSN, který by mohl reagovat na požadavky současné publicistiky. Vyslechli a potleskem podpořili prohlášení komunistů z ČST. Vyjádřili také názory na dosavadní činnost orgánů svazu, které nedostatečným způsobem napomáhají samotné novinářské práci.

LD, 25. 11. 1989.

24. listopad – Prohlášení pracovníků FV SI ČSSR a ÚV SI ČSR, jímž se připojují k požadavkům studentů, invalidních spoluobčanů a ke generální stávce.

Prohlášení pracovníků federálního výboru Svazu invalidů ČSSR a ústředního výboru Svazu invalidů v ČSR

Podepsaní pracovníci sekretariátů FV SI a ÚV SI v ČSR na svém jednání konaném v Praze dne 24. 11. 1989 schválili následující prohlášení:

1. Připojujeme se k protestu studentů proti represívnímu zákroku pořádkových sil v pátek 17. 11. 1989 v Praze.

2. Domníváme se, že naše společnost se nachází v hluboké politické, hospodářské a společenské krizi, jejíž řešení je možné pouze za podmínky okamžitého jednání

širokého společenského dialogu. Předpokladem pro zavedení nutných politických a hospodářských reforem je nastolení politického pluralismu na základě demokratických voleb.

3. Podporujeme provedení okamžitých kádrových změn ve vedení KSČ a státu.

4. Jako pracovníci Svazu invalidů známe dobře životní problémy našich zdravotně postižených spoluobčanů, které nejsou po dlouhá léta uspokojivě řešeny. Také ke zlepšení životní situace postižených lidí nemůže dojít bez zásadních přeměn naší socialistické společnosti.

5. Na podporu těchto požadavků se připojujeme ke generální stávce dne 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 hod. Tuto dobu využijeme k dialogu pracovníků s vedením organizace o základních otázkách přestavby a demokratizace Svazu invalidů.

Tímto prohlášením se připojujeme k těm společenským skupinám, kterým jde o nastoupení pokojné cesty k demokratickému společenskému uspořádání.

Pod toto prohlášení se podepsalo 82 (z 90 přítomných) pracovníků. Originály podpisových archů jsou založeny v budově SI, Karlínské nám. 12, Praha 8.

82 podpisy

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Informace o předání dopisu představitelů Výboru čs. veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci Kanceláři prezidenta republiky.*

Dopis Kanceláři prezidenta ČSSR

(ČTK): Představitelé Výboru čs. veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci předali včera Kanceláři prezidenta ČSSR dopis následujícího znění:

Výboru československé veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci došla řada žádostí a rezolucí čs. občanů a organizací, jakož i intervencí mezinárodních nevládních organizací pro lidská práva, abychom se zasadili o propuštění na svobodu občanů, kteří byli odsouzeni pro pobuřování a obdobné trestné činy proti našemu společenskému a státnímu zřízení, a o zastavení trestního řízení v takových věcech. Výbor má za to, že současné události překonaly společenskou nebezpečnost uvedených činů a že uznání této skutečnosti by přispělo k uklidnění současného napětí ve společnosti. V souladu se statutem Výboru se proto na Vás, vážený pane prezidente, obracíme s žádostí, abyste využil svého ústavního práva a prominul tresty uložené jednotlivým osobám za výše uvedené trestné činy a nařídil, aby se trestní řízení v takových případech nezahajovalo nebo se v něm nepokračovalo.

LD, 25. 11. 1989.

Před 24. listopadem – Výzva celopražského stávkového výboru vysokých škol k účasti dělnictva na generální stávce.

DĚLNÍCI, KAMARÁDI

Chceme s vámi mluvit!
Potřebujeme vás!

Jak ale, když nás k vám nechtějí do továren pustit? Jste drženi nedůstojně v záměrné izolaci jednotkami Lidových milicí a závodní stráže. My nesmíme dovnitř, vy nesmíte vědět. Chceme vás pravdivě informovat prostřednictvím očitých svědků o událostech 17. listopadu, abyste pochopili, proč požadujeme generální stávku 27. 11. ve 12–14 hodin.
Potřebujeme vás ve stávce!
Potřebujeme vás nejvíce ze všech a jako nikdy předtím!
Voláme SOS!
Jedná se o společnou budoucnost nás všech.
Potřebujeme nejen jednotlivce, ale celé provozy, celé továrny!
Nenechte se držet pod zámkem!
Přijďte za námi se domluvit a podiskutovat.
Kam? Na kteroukoli fakultu, 24 hodin denně.
Máme hrozně málo času.
Důvěřujeme vám.

Celopražský stávkový výbor vysokých škol

DĚLNÍCI: Ke dni 24. 11. 1989 jde s námi do stávky 27. 11. 1989 od 12 do 14 hodin 1 642 státních podniků, družstev a dalších institucí:

Poldi Kladno
ČSAO Hostivař
Divadlo na Vinohradech
Státní soubor písní a tanců
Elektrárna Mělník
ČKD Elektrotechnika
Tesla Strašnice
Kovo Cheb
Agrostav Šumperk
Teplárny Náchod
Zámečníci Hradec Králové
Dřev. záv. Mar. Lázně
Amati Kraslice
Gen. opr. AZNP Mladá Boleslav
Energoprojekt Tábor
Stavoprojekt Pardubice
Nakladatelství Svoboda
Sklárny Kavalier Sázava
KÚNZ Hradec Králové
ČKD Dukla
Staropramen pražské pivovary
Avia Letňany
Teplárna Malešice, Michle
Agroprojekt
Ferona Hradec Králové
Temelín VJEK
Pragoinvest
TOS Ústí nad Orlicí
Pražský projektový ústav
Narex Praha Děčín
Těžké stroje Příbram
Divadlo Semafor

Plastimat Liberec
Hydroprojekt Praha
PZO Polytechna
Grafotechna Praha
Plynoprojekt
Ústředí Uměleckých řemesel
Dopravní podnik hl. m. Prahy
Šroubárna Turnov
OÚNZ Vrchlabí
Slušovice JZD (4 závody)
ČKD Praha Trakce
Vojenské stavby
Divadlo Karlín
Svaz výtvarných umělců
Česká filharmonie
ZPA Čakovice
ČKD Slévárny
Pískovny Olomouc
Stavební stroje Cheb
Barvy laky Praha
Státní banka československá
Čs. Aerolinie Praha
Stavoprojekt Gottwaldov
Český svaz architektů
Pražské komunikace
PZO Tuzex Motokov
ČKD Lokomotivní depo
Autoopravna Uherské Hradiště
Sever. graf. závody Č. Kostelec
Sempra Praha
Centrotex
Státní závodiště Chuchle
Pozemní stavby Č. Budějovice
Vápenky Krkonoše
Poliklinika Žamberk
Obchodní projekt Olomouc
Tatra Kolín
Neurologická klinika Motol
Kovoprojekt Hradec Králové
Pražská kanalizace a vodní toky
Nemocnice Motol
Kovoprojekt Praha
Státní statek Zbraslav
PZO Art Centrum
Triola
Vakus Praha

(Toto je pouze část ze všech podniků, které se zúčastní generální stávky.)

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

24. listopad – Zasedání ústředního koordinačního stávkového výboru studentů. M. Mejstřík seznámil účastníky s výzvou, kterou 23. 11. 1989 přijali pražští stávkující studenti. Požadovali vytvoření nezávislé vládní komise k přešetření událostí 17. listopadu, odstoupení některých vedoucích stranických a státních představitelů, osvobození politických vězňů, zrušení ústavního článku o vedoucí úloze KSČ. Bylo rozhodnuto, že studentská stávka pokračuje a že studenti podporují OF.

ČTK-PR-24.

24. listopad – Sdělení o zahájení činnosti nezávislé vyšetřovací komise pro události 17. listopadu 1989.

VZNIK NEZÁVISLÉ VYŠETŘOVACÍ KOMISE

Dnešním dnem začala pracovat nezávislá vyšetřovací komise, složená ze zástupců studentů vysokých škol v Praze a Klubu právní podpory, nezávislé občanské iniciativy.

Důvody ustanovení komise:

1. Nedůvěra v šetření Generální prokuratury ČSR v případech nezákonného jednání příslušníků MV, či funkcionářů mocenských orgánů.
2. Podvodné prohlášení generálního prokurátora ČSR JUDr. Krupauera k údajnému šetření událostí ze dne 17. 11. 1989. Z důvodu nedostatku pravomoci GP ČSR vůči příslušníkům vojsk MV je toto šetření ze zákona oprávněna provádět pouze vojenská složka federální GP.

Nezávislá vyšetřovací komise chce shromáždit dostupné důkazy včetně adresných svědectví.

Žádáme iniciativu občanů majících zájem se na práci vyšetřovací komise podílet.

Sídlo komise: Pedagogická fakulta UK, Praha 1, M. D. Rettigové 4, 3. patro, místnost č. 409.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

24. listopad – Článek Svobodného slova informující o spekulacích s ukončením studentské stávky.*

Jak to bylo se zprávou o ukončení studentské stávky
Šlo o nedorozumění?

Praha (kva) – Ve čtvrtečních televizních Aktualitách slyšeli mnozí z nás zprávu ČTK, v níž bylo řečeno, že „studenti českých vysokých škol ukončí stávku v neděli 26. 11. ve večerních hodinách".

Celá zněla takto: „Ministryně školství, mládeže a tělovýchovy ČSR J. Synková a náměstek ministryně M. Šulista spolu s rektory českých vysokých škol a děkany samostatných pedagogických fakult jednali dnes odpoledne na Vysoké škole zemědělské v Praze-Suchdole s pražským koordinačním stávkovým výborem studentů vysokých škol a představiteli fakultních stávkových výborů z celé ČSR. Jednání se rovněž zúčastnili zástupce vedoucího oddělení školství, vědy a kultury ÚV KSČ J. Březina a tajemník ČÚV SSM J. Horák. Výsledkem otevřeného dialogu jsou tyto praktické závěry:

1. Studenti českých vysokých škol ukončí stávku v neděli 26. 11. ve večerních hodinách.
2. V pondělí 27. 11. začne na všech českých vysokých školách normální výuka s tím,

že nadále budou pracovat pouze stávkové výbory, které rozhodnou o dalším postupu podle výsledků zasedání ÚV KSČ.

3. V sobotu 25. 11. nebo v neděli 26. 11. se v Čs. televizi uskuteční beseda u kulatého stolu představitelů vlády ČSR s představiteli studentských stávkových výborů."

Náš list tuto zprávu ČTK, která byla během večera jednou upravovaná (v původní verzi chyběl konec druhého bodu „které rozhodnou o dalším postupu podle výsledků zasedání ÚV KSČ"), nezařadil. Na dopolední tiskové besedě s představiteli koordinačního stávkového výboru bylo jasně řečeno, že k terminu ukončení stávky se nebude nikdo vyjadřovat dříve, než v pátek v noci.

Udělali jsme dobře. Neboť včera vydala ČTK storno a také studenti se ohradili: „Pražský koordinační výbor stávkujících studentů VŠ jednoznačně dementuje zprávu ministerstva školství, kterou přinesla ČTK o ukončení studentské stávky v neděli 26. 11. 1989. Studenti se cítí hluboce pobouřeni další dezinformací ze strany oficiálních sdělovacích prostředků a postupem ministerstva školství. Je absolutně nepřípustné vydávat informativní vzájemnou schůzku za programové usnesení. Studenti neskončí se stávkou dříve, než v pondělí 27. 11., společně s dělnickou výstražnou stávkou. Avšak definitivně rozhodne koordinační stávkový výbor pražských vysokoškoláků. Ukončení stávky bude vyhlášeno v přímém vysílání ČST Martinem Mejstříkem, zástupcem koordinačního výboru."

Abychom se pokusili vnést do celé věci jasno, sháněli jsme od rána někoho, kdo se řečené schůzky v Suchdole zúčastnil. Žel, studenty jsme ani přes velkou snahu nedostihli. Ani na ministerstvu školství jsme neměli štěstí. Nakonec se však alespoň dílčí úspěch dostavil. V divadle DAMU se nám podařilo vyhledat náměstka ministryně školství M. Šulistu. (Přijel sem na jednání se stávkovým výborem). Řekl nám: „Pravděpodobně šlo o nedorozumění. Pro nás nebylo lehké orientovat se, kdo je vlastně naším partnerem. Je třeba říci, že šlo skutečně o informativní schůzku, na níž se nic nepodepisovalo. Padlo mnoho návrhů, mnoho otázek a mnoho hypotéz. Jedna z nich se týkala takové možnosti, že by studenti nastoupili v pondělí ráno do škol a tam by se se svými zástupci dohodli, co bude dál. Rád bych, aby mladí lidé věděli, že my na ministerstvu hodnotíme jejich impuls kladně a vážíme si toho, že jsou stále na bázi socialismu, ale je přece pravděpodobné, že do pondělka dostanou na své požadavky odpověď..."

Zdá se, že je to jasné: Studenti se k ničemu opravdu nezavázali. A jestliže jim někdo něco takového podsouvá, nelze se ani příliš divit, že mu pak vyslovují nedůvěru.

SS, 25. 11. 1989.

24. listopad – Zpráva Mladé fronty o rozhodnutí celostátního koordinačního stávkového studentského výboru ze dne 24. listopadu pokračovat ve stávce.

Klidnou formou k demokracii

Včera kolem půl čtvrté odpoledne sklonili na pár minut účastníci zasedání celostátního koordinačního stávkového studentského výboru hlavy k blokům a po bouřlivé, někdy zmatené diskusi si zapsali, na čem se shodli: „Celostátní koordinační stávkový studentský výbor rozhodl, že studentská stávka nadále trvá, a o jejím dalším průběhu po pondělní generální stávce se rozhodne na základě konkrétní politické situace. Studenti nadále trvají na svých požadavcích a podporují Občanské fórum."

Rozumnými slovy uklidňoval vzrušenou atmosféru v sále R. Battěk, který mj. řekl: „I vám by však mělo jít především o to, jak klidnou formou, demokratickými prostředky zvládnout přechod od současného politického systému k otevřené demokratické společnosti," řekl. Studenti reagovali souhlasně. Stěžovali si však na omezování informovanosti v jednotlivých krajích, z nichž přijeli. Na stáncích chybějí noviny, televizní zpravodajství o dění v Praze je nedostatečné. Proto včera také celostátní koordinační stávkový studentský výbor navrhl dát během víkendu k dispozici budovy pražských škol lidem z venkova, kteří přijedou na sobotní pontifikální mši na počest kanonizace Anežky Přemyslovny. Stávkové výbory v jednotlivých školách si mohou o tomto návrhu rozhodnout podle možností a momentální situace ve škole. Cílem této akce není jenom pomoc při ubytování, ale také informovat osobními kontakty venkov o dění v hlavním městě.

MF, 25. 11. 1989.

24. listopad – Leták vyslovující poděkování studentům, že po manifestaci na Václavském náměstí převzali pořádkovou službu.

AMP, Na Třebešíně.

24. listopad – Prohlášení pracovníků Projektového a vývojového ústavu ČVUT, jímž se připojují k protestní generální stávce.

Protestní generální stávka

My, pracovníci Projektového a vývojového ústavu ČVUT se připojujeme k protestní generální stávce, která je vyhlášena na pondělí 27. 11. 1989 od 12.00 hod. do 14.00 hod. Stávkou podporujeme požadavky formulované Občanským fórem dne 22. 11. 1989 a požadavky studentů. Vzhledem k tomu, že jde o varovnou stávku, bude

ztracený čas nahrazen. O vstupu do stávky rozhodla schůze DV ROH PVÚ ČVUT a hlasování s tímto výsledkem: 39 pro, 1 se zdržel hlasování.

Jiří Rabas
předseda DV ROH PVÚ
ČVUT
Zikova 4
160 00 Praha 6-Dejvice

Spojení na stávkový výbor:

Ing. arch. Jan Storch	tel. 332 34 44 do zaměstnání	tel. 32 71 61 do bytu
Jiří Rabas	tel. 332 34 43 do zaměstnání	

Na vědomí:
- Občanské fórum, hlavní stávkový výbor
- Ředitel PVÚ, doc. ing. arch. J. Vaněk, CSc.
- Závodní výbor ROH R-ČVUT, Praha 6

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

24. listopad – Shromáždění komunistů Stavební fakulty ČVUT, na němž byla přijata výzva všem komunistům v Československu. Přítomní se postavili za nově utvořené vedení strany, které se žádá, aby předložilo konkrétní program řešení situace a navrhlo potřebné změny.

ČTK-PR-24.

Po 24. listopadu' – Prohlášení stávkového výboru zaměstnanců Stavební fakulty ČVUT k závěrům zasedání ÚV KSČ.

Prohlášení stávkového výboru zaměstnanců Stavební fakulty ČVUT

Očekávali jsme s napětím a nadějí výsledky zasedání ÚV KSČ ze dne 24. 11. 1989. Domnívali jsme se, že rozhodné kádrové změny a jasný politický program respektující aspirace občanů ČSSR opět vrátí klid do našich ulic, škol a závodů a postaví před nás perspektivu spravedlivé společnosti. Výsledky mimořádného zasedání ÚV KSČ tato očekávání zklamaly. Mezi členy předsednictva zůstávají lidé, kteří ztratili podporu občanů. Za zvláště pobuřující považujeme setrvání MIROSLAVA ŠTĚPÁNA ve vrcholném stranickém orgánu.

Usnesení ÚV KSČ nevzbuzuje důvěru a je vývojem událostí překonáno. Ve formulaci tohoto usnesení v bodu 2 se hovoří o použití mocenských prostředků, pokud dojde mimo jiné k cit. „narušení základů socialismu". Tato pasáž poskytuje možnost politické manipulace a tím opětného zneužití mocenských prostředků.

Plně se ztotožňujeme se stanovisky Občanského fóra s důrazem na zrušení ústavního článku o vedoucí úloze strany. Prohlašujeme přitom, že za skutečné viníky současné krize morální, politické, ekonomické a ekologické nepovažujeme řadové členy KSČ, ale jejich neschopný a zkorumpovaný aparát.

Stávkový výbor zaměstnanců fakulty stavební ČVUT Praha
Prof. M. Kutílek
razítko ZO ROH – L. S.: nečitelné razítko

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku s razítkem a podpisem.

---

[1] *Dokument nebyl blíže datován.*

24. listopad – Prohlášení pracovníků II. chirurgické kliniky Fakulty všeobecného lékařství UK o připojení se ke generální stávce.

Prohlášení

My, pracovníci II. chirurgické kliniky Fakulty všeobecného lékařství Univerzity Karlovy v Praze, podporujeme požadavky studentů ke stávce 27. 11. 1989 a symbolicky se k ní připojujeme.

Práci na chirurgickém pracovišti není možno v zájmu nemocných přerušit, a proto zdůrazňujeme, že zajistíme úplnou a nepřetržitou léčebně preventivní péči.

74 podpisy

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – ZO KSČ Matematicko-fyzikální fakulty UK konstatovala, že politická situace není výsledkem studentských stávek, ale dlouhodobé chybné politiky KSČ. Požaduje svolat mimořádný sjezd KSČ do konce ledna 1990. Tentýž požadavek vyslovila Vysoká umělecko-průmyslová škola.

ČTK-PR-24.

24. listopad – Usnesení veřejné schůze KSČ na Obchodní fakultě Vysoké školy ekonomické. Přítomní vyslovili podporu stanovisku MěV KSČ z 24. 11. 1989, požadovali kádrové změny v ÚV a dalších orgánech KSČ a vyslovili nesouhlas s postupem ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČSR.

ČTK-PR-24.

24. listopad – Informace časopisu středoškolských studentů „Rozbité okno".

ROZBITÉ OKNO

Generální stávka

Generální stávka na naší škole proběhne za předpokladu, že do ní vstoupí vysokoškoláci, které podporujeme, v pondělí 27. 11. 1989 od 12 hodin. Ti, kteří se stávky nechtějí zúčastnit zůstanou ve škole, ostatní se vydají v čele s vlajkonošem na pochod do Hvězdy. Stávka bude ukončena nejpozději ve 14 hodin opět ve škole. Tyto informace nejsou definitivní a všichni budou podrobně informováni v pondělí naším časopisem a školním rozhlasem.

Podpisy, podpisy, podpisy ...

Občanské fórum můžete podpořit svými podpisy na arších, které obíhají na naší škole stejně jako petice Několik vět.
Pokud vylepujete nějaké letáky, je to jedině dobře (pokud nejsou provokačního charakteru), ale vyvarujte se pravopisných chyb – reprezentujete jimi svou školu.

Probuďte venkov

Všichni, kdo máte známé na venkově, kdo pojedete na chatu či chalupu – informujte pravdivě venkov, protože na televizi se zatím nedá spoléhat.

Stromovka je naše!

Dnes by v 17 hodin ve středním sále sjezdového paláce v PKOJF měla proběhnout diskuse na téma Stromovka. Zatím není známo nic o zrušení či odsunutí této akce. V této době je však problém ekologický nekompromisně odsunut problémem politickým, takže předpokládaná hojná účast asi nebude tak veliká, jak se předpokládalo. O průběhu a výsledcích diskuse vás budeme informovat v pondělním výtisku Rozbitého okna.

A co v pondělí?

V pondělí 27. 11. 1989 by bez ohledu na to, co se stane, měly všechny třídy začít vyučování od osmi hodin podle stálého rozvrhu. V případě, že by se návštěva místopředsedy vlády na našem gymnáziu uskutečnila, budete včas svoláni do jídelny.

Na Václavák ano – na Hrad ne!

Zdá se, že jít na Václavské náměstí se už nebojí nikdo, demonstrace jsou pokojné a policie již nezasahuje, ale stále se nabízí srovnání s nedávnými událostmi v Číně. Proto všechny prosíme, aby z Václavského náměstí šli raději domů než na Hrad a podobně. To, že policie nezasahuje, neznamená, že zasáhnout nemůže. A hlavně – NENECHTE SE VYPROVOKOVAT! PRYČ OD PROVOKATÉRŮ!

Omlouváme se všem, ale slíbené čtvrté číslo vyjde z technických důvodů až v pondělí a přinese úplné informace o víkendových událostech. Máte proto ještě dnes možnost aktuálně zařadit svůj příspěvek do tohoto čísla. Děkujeme za pochopení.

ROZBITÉ OKNO
občasník studentů III. A Petra JANIŠE a Honzy PIŠTĚKA
Lidé čtěte a mějte nás
ve své přízni.
Rozbité okno – čtení
pro gymnazisty.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu zpravodaje studentů gymnázia Nad alejí v Praze 6 „Rozbité okno".

---

[1] *Časopis začal vycházet 23. 11. 1989.*

24. listopad – Stanovisko pedagogů a zaměstnanců mateřské školy v Praze 5 k událostem 17. listopadu, k prohlášení vysokoškolských studentů a k provolání Občanského fóra ze dne 19. listopadu.

My, pedagogové a zaměstnanci mateřské školy v Praze 5, vychovatelé budoucnosti národa, nechceme zůstat stranou v těchto bouřlivých a krásných dnech. Vyjadřujeme velký nesouhlas a odpor ke kruté akci bezpečnostních jednotek proti pokojným studentům. Požadujeme vyšetření a přísný postih všech kompetentních osob. Plně se ztotožňujeme s prohlášením vysokoškolských studentů, s prohlášením Občanského fóra. Naše morální povinnost nám však nedovoluje opustit pracoviště, ale ke generální stávce se připojujeme svými hlasy.

20 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Švédský ministr zahraničních věcí S. Andersson, který je v ČSSR na soukromé návštěvě, předal spisovateli V. Havlovi cenu O. Palmeho.

ČTK-PR-24.

24. listopad – Projev V. Havla při předání ceny O. Palmeho.*

„Pane ministře, omlouvám se, že jsem nepřijel převzít cenu Olofa Palmeho do Švédska, ale pevně věřím, že chápete důvody, které jsem k tomu měl. Myslím, že bych se zpronevěřil závazku, který z povahy této ceny vyplývá, kdybych v těchto dramatických dnech opustil svůj národ, byť jen na jedinou hodinu. Děkuji Vám, že jste přijel za mnou. Děkuji Vám za pozdravy a solidaritu Socialistické internacionály. Všechna podpora a solidarita je pro nás v tomto okamžiku nesmírně důležitá. Přijel jste v době, kdy se rozhoduje o budoucnosti této země. Ačkoli jsme zemí s demokratickými tradicemi, probouzíme se v sovětském bloku jako jedni z posledních. Hlavním důvodem tohoto zpoždění je, že jsme, nikoli de jure, ale de facto, zemí okupovanou. Podobně jako Litva, Lotyšsko a Estonsko. Úsilí pana Gorbačova o rozsáhlé změny v Sovětském svazu je nepochybně jedním z faktorů, který mnoha národům otevírá dveře k pokojné cestě k národní svéprávnosti. Prosím Vás, podpořte emancipační snahy těchto národů. Životní dílo Olofa Palmeho a jeho úsilí o demokracii a sociální spravedlnost bude nepochybně v budoucnosti velkou inspirací pro nás všechny. Nepředvídatelný, a právě proto krásný běh života tomu chtěl, že mi cenu Olofa Palmeho přiřazíte právě v těchto hodinách, kdy je v naší zemi neobyčejně aktuální výrok Olofa Palmeho: ‚Demokracie znamená, že vláda spravuje zemi podle svobodně vyjádřených přání obyvatelstva.' Děkuji Švédsku za vysokou poctu, kterou mi dalo, neděkuji jen za sebe, ale za nás všechny, kteří toužíme v této zemi po svobodě."

LD, 25. 11. 1989.

24. listopad – Na tiskové konferenci Občanského fóra v divadle Laterny magiky, na níž byli přítomni V. Havel a A. Dubček, byly oznámeny změny ve vedení předsednictva ÚV KSČ.

LD, 25. 11. 1989.

24. listopad – Prohlášení Křesťansko-demokratického klubu Hnutí za občanskou svobodu k současné situaci.

Přátelé,

jsme plni radosti z kanonizace naší Anežky Přemyslovny. Jsme naplněni úzkostí i očekáváním posledních dnů. Především však sem přicházíme naplněni zcela konkrétními nadějemi. Doufáme, že budou splněny nejdůležitější požadavky, směřující ke svobodným volbám, k pluralitnímu demokratickému systému a k nápravě nejhorších křivd poslední doby. Doufáme, že všichni nastoupíme cestu k občansky čistší budoucnosti. Své úzkosti i očekávání jsme před chvílí s důvěrou složili na oltář. Naplnění našich nadějí však předpokládá, že všichni vykročíme po cestě, která nebude ani snadná ani krátká.

Na této cestě je vyšetření masakru ze 17. listopadu a odstoupení zkompromitovaných politických činitelů jen prvním krokem. Je to totiž cesta k obnově občanské společnosti a k nápravě škod, napáchaných za 50 let nesvobody v naší zemi. Jak si s tímto obtížným úkolem poradíme, to záleží na nás samých, lépe řečeno na proměně nás samých.

Zatímco marxisté chtěli přeměnou společenských struktur změnit člověka, chceme my postupovat opačně. Chceme proměnit sami sebe v lidi společensky odpovědné. Po řadu desetiletí jsme byli vychováváni a tlačeni k tomu, abychom se stáhli do soukromí a vzdali se veřejného rozměru svého života. Tak vznikla kultura, ve které se dnes všichni dusíme: kultura strachu a vzájemné nenávisti, kultura závisti a úzkosti.

Cesta z dnešní krize hospodářské, politické, ekologické i mravní bude obtížná a dlouhá. Dnešní všeobecný souhlas s několika základními požadavky nahradí spektrum názorů a nutnost vyrovnat se s míněním druhých. Nadšení dnešních dnů nahradí tvrdá a složitá práce. Ale bude to práce, která má smysl, která k něčemu vede, práce, která opravdu slouží obecnému dobru.

K takové práci vyzýváme i vás. Opírá se o vstřícnost a přínosnost každého jednotlivého činu. Její zásadou je respekt k právům jednotlivce, povinnost lásky vůči bližnímu a zdůraznění osobní iniciativy.

V tom nabízíme partnerství i vám, a to v Křesťansko-demokratickém klubu Hnutí
za občanskou svobodu. Jeho základní východiska a kontaktní adresy připojujeme.

mluvčí Křesťansko-demokratického klubu HOS

dr. Václav Benda ing. Josef Cuhra Michaela Freiová

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

24. listopad – Prohlášení Radikální strany k současné vnitropolitické situaci.

Drazí spoluobčané!

Jsme hluboce znepokojeni projevy mocenských orgánů, které zdánlivě zachovávají zdrženlivost a nezasahují surově v těchto chvílích do občanské aktivity, avšak připravují si půdu k likvidačnímu zásahu překrucováním faktů, organizováním poloanonymních rezolucí na objednávku a vytvářením atmosféry strachu pomocí obrazu konfrontace a rozvratu. Zdá se, že mocenské centrum čeká na vhodnou příležitost, kdy k dezinformační kampani bude moci připojit ty prostředky, které by znovu utvrdily jeho moc. Nikoli příští dny, ale každá příští hodina je rozhodující pro to, abychom společně nedovolili zatýkání a zastrašování lidí na základě dávno shnilých zákonů, které přestaly platit poté, co platí zákony jiné – občanské. Lidé nesmí mizet beze stopy, studenti nesmějí zůstat bez pomoci, občanská aktivita nesmí být zaměněna za něco jiného. Máme nyní všichni společně tu nejhlubší míru občanské zodpovědnosti.

Naše zodpovědnost však nekončí pouze na hranicích Československa. Připustit vítězství sil násilí a temna by znamenalo zákeřný vpád do zad Evropě ve chvíli, kdy máme naději na první kroky k odstranění bariér nenávisti, k překonávání hranic kdysi stanovených válkami, k plné platnosti zákonů a dohod o lidských a občanských právech.

Radikální strana je organickou součástí Občanského fóra a protože svojí povahou je i nadnárodnostní, uskutečnila včera ve 12 hodin před československými velvyslanectvími v šesti hlavních městech Evropy (v Moskvě, Římě, Lisabonu, Varšavě, Madridu a Budapešti) manifestace za lidská práva, za politické sebeurčení občanů, za odstranění totality v Československu.
Demokracie je zítřkem Evropy!

Českoslovenští členové:

John Bok	Miroslav Kvašňák	Alexander Blažík
Březinova 7	Noskova 572	Litoměřická 583
Praha 8	Praha 8	Praha 9

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Prohlášení českých hereček k českým ženám – matkám, odmítající stanovisko ÚV ČSŽ k událostem 17. listopadu a vyjadřující podporu studentům.[1]

Prohlášení k českým ženám – matkám

Jsme pobouřeny stanoviskem ÚV Českého svazu žen, připojujeme se k petici českých spisovatelek a prohlašujeme: Stojíme za svými dětmi, za jejich oprávněnými požadavky, vyslovenými v prohlášení vysokoškoláků.

Děkujeme svým dětem za statečnost, nadšení i neuvěřitelnou ukázněnost a chceme v dalších těžkých dnech dokázat svým jednáním, že si tyto děti zasluhujeme. Dana Syslová, Věra Galatíková, Naďa Konvalinková, Ljuba Václavová, Věra Perlínová, Sabina Kunešová, Eva Dittertová, Marie Malátková, Táňa Klánská (podpisové archy odevzdávejte Občanskému fóru v Laterně magice)

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

---

[1] *Viz dokument na str. 310.*

24. listopad – Lidová demokracie o dopisu mimořádného aktivu komunistů pražských divadel, zaslaném ÚV KSČ.

Dopis mimořádného aktivu komunistů pražských divadel, který vyjadřuje názory členů jednotlivých souborů zakotvené v usneseních jejich výročních i mimořádných schůzí, upozorňuje, že nezbytnou podmínkou dalšího vývoje naší společnosti je otevřený dialog se všemi na bázi demokracie a přestavby. Současné vedení strany však nezaručuje podle komunistů pražských divadel možnost vedení tohoto dialogu na jakékoli úrovni. Proto žádají odstoupení současného předsednictva ÚV KSČ a svolání XVIII. sjezdu KSČ již na počátek roku 1990. Zároveň doporučují ÚV KSČ, aby delegáti sjezdu byli demokraticky voleni z více kandidátů přímo v jednotlivých ZO KSČ bez mezičlánku okresních a krajských konferencí. Jedině těmito ráznými kroky je podle nich snad ještě možné v členské základně i ve společnosti navrátit důvěru v současnou praxí zpochybnělé myšlenky přestavby a demokracie.

LD, 24. 11. 1989.

24. listopad – Lidová demokracie o diskusním večeru v Divadle na Vinohradech dne 22. listopadu.

Šéfredaktor LD ve Vinohradském divadle

Přestože plánované středeční představení Hálkova Závište z Falkenštejna v pražském Divadle na Vinohradech mělo začít až v 19.30 hodin, už půl hodiny před zahájením bylo hlediště plné a před budovou se tísnili další diváci; ti se dostali alespoň do foyer a stali se svědky „rozhlasového" přenosu toho, co se odehrává na jevišti. Po zvednutí opony nastoupily na scénu všechny umělecké i technické složky divadla. E. Balzarová seznámila publikum s rezolucemi, jichž Vinohradští dostávají denně desítky. Poté L. Frej přečetl úvahu T. G. Masaryka o české otázce a ke slovu se dostali hosté. Již během středečního dne totiž divadlo pozvalo autoritativní zástupce všech tří českých politických stran sdružených v NF a SSM, i těch sdružení, která fungují mimo legalizovaný politický systém. V okénku hostů vystoupil člen předsednictva ÚV ČSL, šéfredaktor Lidové demokracie br. dr. St. Toms, který hovořil o situaci v ČSL, a o práci redakce, za Obrodu promluvil dr. Č. Císař, za Chartu 77 prof. dr. Z. Jičínský a za Občanské fórum prof. ing. V. Šilhán. Hosté byli často přerušováni potleskem. Na jeviště přišli do tzv. aktualit i další – zástupci Národního divadla, dělník Metrostavu, který přečetl rezoluci tohoto podniku, kterou podpořilo 5 500 zaměstnanců, o stanovisku tvůrců populární hudby hovořil zpěvák M. Prokop, který zároveň oznámil, že tito umělci odevzdali na fond stávkujících studentů 15 tisíc Kčs. Režisér J. Kačer, který aktuality moderoval, rovněž tlumočil telefonický pozdrav A. Dubčeka. S myšlenkami K. Čapka seznámila publikum J. Jirásková a O. Brousek přečetl otevřený dopis divadla předsedovi federální vlády. Večer ukončil svatováclavský chorál ze Závište a společně zazpívaná čs. státní hymna.

LD, 24. 11. 1989.

24. listopad – Otevřený dopis účastníků občanského shromáždění v divadle Rokoko vládě ČSSR a sekretariátu Občanského fóra, v němž se přihlašují k památce J. Palacha.

Federální vládě Československé socialistické republiky
Sekretariátu Občanského fóra

Na vědomí: Československé televizi, Československému rozhlasu, deníkům Svobodné slovo, Lidová demokracie, Rudé právo, Práce, Mladá fronta a Zemědělské noviny.

Nastal historický okamžik, kdy k duchovním patronům našich národů je třeba připojit i rytíře naší svobody Jana Palacha. Jeho monumentální čin bude zářit a vydávat mimořádnou duchovní sílu hodnou největších činů našeho národa. Žádáme proto o neodkladné ustavení komise Jana Palacha.

Patřilo by se se vší úctou převézt Palachovy ostatky do Prahy a tím vrátit naší společnosti Palachovo ohnivé jméno.

335 účastníků občanského shromáždění v divadle Rokoko

HÚ, Sbírka L, kopie strojopisu.

24. listopad – Rozhovor redaktora Lidové demokracie s Ivo Žídkem o titulu národní umělec.

Národní umělec je hrdý titul

K událostem, které se v hlavním městě odehrály za poslední týden, se vyjadřuje stále více a více lidí. K nim patří i člen opery Národního divadla v Praze národní umělec Ivo Žídek. Včera jsme s ním hovořili, abychom se ho zeptali na následující: co je pravdy na tom, že jste se zřekl titulu národní umělec? K tomu odpověděl: „Bohužel k tomu, abychom se probudili z léta trvající letargie, museli jsme prožít otřesné události, které postihly především mladé lidi. Už čtyřicet let bydlím na Národní třídě v Praze, kde jsem se setkával se zajímavými a vzácnými lidmi. Má to řadu výhod bydlet v centru, ale v poslední době vidím i ty nevýhody. Z výšky druhého patra mohu jako na dlani pozorovat už od ledna nepochopitelné zásahy hraničící s lidskostí, které mně připadaly velice surové. Kladl jsem si otázku, z čeho to vzniklo, jak mohou stejně staří – vlastně spíš mladí – lidé vybavení uniformou a pendreky brutálně a bezohledně zasahovat proti svým vrstevníkům. Také 17. listopadu jsem se náhodou po cestě domů stal svědkem toho, co se před asi deseti minutami odehrálo na Národní třídě. Viděl jsem mladá děvčata, jak sbírala věci po demonstrantech, u jazykové školy ležel v bezvědomí člověk – a když jsem procházel mezi zbytky kordonů bílých helem, vyslechl jsem cynické poznámky a vulgární výrazy. Vzbudilo to ve mně odpor, jak je možné, že to dospělo až do takových závěrů. Musel jsem se k tomu vyjádřit, a proto jsem na středečním aktivu pracovníků ND ve Smetanově divadle řekl, že pokud se neprovede radikální postih těch, kdo o tomto zákroku rozhodovali, pokládám za svou povinnost z právního, lidského a občanského hlediska proti tomu zásadně protestovat a zříci se hrdého titulu národní umělec, který mi byl propůjčen. Abych se bez uzardění mohl podívat do očí nejen svým dětem, ale všem mladým, kteří se dožadují celé, nezastírané pravdy.

LD, 24. 11. 1989.

24. listopad – Oznámení České filharmonie, že zastavuje činnost na protest proti zásahu 17. listopadu. Stejné stanovisko zaujal i národní umělec Josef Suk.

LD, 25. 11. 1989.

24. listopad – Zpráva o setkání akčního výboru Občanského fóra architektů a zástupců předsednictva ÚV Svazu českých architektů v Praze.

ZPRÁVY AKČNÍHO VÝBORU OBČANSKÉHO FÓRA ARCHITEKTŮ

Dne 24. 11. 1989 ve 20.00 hod. došlo k setkání mezi AV OFA a zástupců předsednictva ÚV SČA v Klubu architektů v Letenské ulici.

V úvodu promluvil za OFA M. Masák. Poděkoval za poskytnutou pomoc svazu (prostory, xerox) a za snahu o spolupráci až do svolání valné hromady architektů, která by měla být první společnou akcí (v prosinci t.r.). Toto setkání všech architektů Čech a Moravy by se mělo zabývat především postojem architektů k politické situaci v zemi. OFA by spolupracovala se vedením SČA až do druhého shromáždění architektů, které rozhodne o budoucí podobě organizování architektonické obce a jejího života.

Předseda svazu Z. Kuna uvítal možnost přímého dialogu, poděkoval za možnost setkání a potvrdil závaznost dohody mezi OFA a sekretariátem SČA o materiální pomoci ze dne 24. 11. t.r. Přihlásil se také k rychlému svolání valné hromady architektů, které by bylo dostatečně široké a otevřené, „což v minulosti nebylo možno řešit optimálně". Navrhl sestavení pracovního výboru k přípravě valné hromady; výbor by byl nezávislý na vedení svazu.

J. Novák – vedoucí sekretariátu svazu navrhl za předsednictvo ÚV SČA zásady společného postupu:

1. vyjít z provolání předsednictva ÚV SČA
2. dosáhnout dohod ke společnému postupu SČA a OFA
3. připravit změnu stanov a struktury svazu
4. svolat v co nejkratší době sjezd – sekretariát nabízí materiální zabezpečení – včetně organizačního – sjezdu. Domnívá se, že bychom se měli opřít o existující strukturu svazu.

Za OFA vystoupil M. Rajniš, který zdůraznil nezbytnost politického programu – jako hlavního cíle – příští valné hromady, teprve na druhém místě půjde o vytvoření formální struktury architektonického života. A. Šrámková promluvila o nezbytnosti demokratické cesty celého procesu; ta by dala možnost všem architektům vyjádřit se k budoucímu fungování architektonické obce. I. Vavřík navrhl, aby v příštím období jednaly OFA a SČA jako partnerské organizace. J. Linek se přihlásil k vytvoření společného výboru, ale s tím, že není nutné, aby obě strany vytvářely ve všem společná stanoviska.

V diskusi dále vystoupili za OFA: M. Parma, T. Brix, J. Suchomel, I. Plicka, J. Novotný, V. Lacina, J. Linek, P. Malinský; za SČA J. Fibiger, T. Havrda, Štefek, M. Benešová navrhla, aby OFA se podílela na nové struktuře redakčních rad časopisů. J. Fibiger nabídl materiální zabezpečení mimořádného čísla Čs. architekta.

Na závěr M. Masák za OFA shrnul jednání:

1. Pro přípravu 1. valné hromady architektů budou určeni 3 zástupci OFA, 3 zástupci dosavadního SČA a 1 zástupce centra Občanského fóra (z koncepční skupiny). Organizační přípravou bude pověřen sekretariát.

2. Jednání akčního výboru OFA a předsednictva OFA lze považovat za základ dialogu v dalším období.
3. Za OFA budou pověřeni redakční přípravou mimořádného čísla Čs. architekta J. Ševčík a J. Horský.
4. Příští společná schůzka OFA a SČA se bude konat dne 30. 11. 1989 v 17.00 hod. v sídle OFA.

Archiv KC OF, cyklostyl.

24. listopad – Oznámení pracovníků Krátkého filmu Praha o založení pobočky Občanského fóra.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Informace Svobodného slova o stanovisku části spisovatelů k prohlášení Svazu českých spisovatelů ze dne 22. listopadu.

Prohlášení spisovatelů

Výbor Svazu českých spisovatelů na svém mimořádném zasedání ve středu 22. 11. 1989 přijal dva dokumenty. První, nazvaný Stanovisko k událostem 17. listopadu, byl zveřejněn denním tiskem. S tímto stanoviskem souhlasíme. Druhý dokument, nazvaný K aktuální úloze spisovatele v současné situaci, zveřejnilo Rudé právo 23. 11. My, čeští spisovatelé, členové SČS, prohlašujeme se vší rozhodností, že s tímto druhým dokumentem nesouhlasíme. Za nepřijatelný alibismus považujeme, že výbor přijal dokumenty dva, které si v mnohém protiřečí. Druhý dokument se snaží konzervovat přežilý status quo. Toto vyjádření výboru neodráží mínění mnoha členů Svazu a ve svém důsledku znevažuje naši práci i občanské postoje. Je zjevné, že výbor SČS není kompetentní nadále zastupovat spisovatelskou frontu, že hovoří pouze sám za sebe, a nemá proto naši důvěru. Žádáme svolání mimořádného sjezdu SČS na skutečně demokratické platformě. Vyzýváme členy SČS, aby tuto iniciativu podpořili.

Podepsáno 33 členů SČS

SS, 24. 11. 1989.

24. listopad – Oznámení o ustavení přípravného koordinačního centra občanských aktivit ČSAV v Ústavu pro filosofii a sociologii ČSAV.

Ustavení přípravného koordinačního centra občanských aktivit ČSAV

Odborový svaz pracovníků vědy a školství jako jediný orgán způsobilý a oprávněný vyjadřovat společné občanské zájmy pracovníků ČSAV v současné převratné společenské situaci dosud neprokázal schopnost či ochotu tak činit.

Proto na základě spontánní aktivity pracovníků z většího počtu pracovišť ČSAV

a dalších vědeckých pracovišť vzniklo přípravné koordinační centrum občanských aktivit ČSAV jako otevřená organizace. Považujeme za nutné pracovat tak dlouho, pokud nebudou existovat reálné záruky fungování reprezentativního orgánu vyjadřujícího skutečné zájmy pracovníků ve vědě.

Ústav pro filosofii
a sociologii ČSAV
Praha 1, Jilská 1, 110 00
231 91 15
235 89 68 l. 464, 454, 479, 335
235 89 84

za koordinační centrum
PhDr. Martin Profant
PhDr. Michal Komárek
PhDr. Jaromír Murgaš

70 podpisů

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Prohlášení stávkového výboru ředitelství výstavby pracovišť ČSAV o připojení se k požadavkům studentů, Občanského fóra a ke generální stávce.

Pracovníci ŘVP ČSAV podpoří požadavky studentů a Občanského fóra a dne 27. 11. 1989 se připojí ke generální stávce od 12.00 do 14.00. Stávky se zúčastní i detašovaná pracoviště v Hradci Králové, Českých Budějovicích a Ostravě. Vzniklá ztráta pracovní doby bude napracována.

za stávkový výbor Ing. Jan Boháč, Ing. Lešek Bubík, Ing. arch. Ivan Macúch

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Oznámení stávkového výboru výrobních dílen ČSAV o zapojení se zaměstnanců do manifestační generální stávky.

Dne 23. 11. 1989 byla na schůzi zaměstnanců VD ČSAV, pracoviště Papírenská 5, schválena účast na manifestační generální stávce vyhlášené na den 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 hodin. Zaměstnanci se zavazují, že vzniklé hospodářské ztráty nahradí po řádné pracovní době.

S tímto usnesením souhlasila i odloučená pracoviště ulice Majakovského a Na Mazance.

Za stávkový výbor: ing. Jiří Štajnrt, Oskar Vágner, Jiří Kutal

Na vědomí: vedení VD ČSAV
Občanské fórum
koordinační centrum občanských aktivit ČSAV
zaměstnancům VD ČSAV

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Prohlášení ZO ROH Encyklopedického institutu ČSAV, jímž se připojuje k požadavkům studentů, Občanského fóra a generální stávce.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

24. listopad – Prohlášení pracovníků Ústavu experimentální medicíny ČSAV ke generální stávce.

Prohlášení pracovníků ÚEM ČSAV ke generální stávce

V pátek 24. listopadu 1989 se sešel kolektiv pracovníků ÚEM ČSAV na mimořádném shromáždění, posoudil vývoj vnitropolitické situace od posledního setkání 20. listopadu 1989 a došel k tomuto závěru:

Vzhledem k tomu, že až do dnešního dne nedošlo ze strany vlády ČSSR, vlád ČSR a SSR, ÚV KSČ a ÚRO k zásadním a adekvátním změnám v postojích k brutálnímu zákroku ozbrojených sil vůči pokojné demonstraci studentů 17. listopadu 1989 ani k přehodnocení příčin hluboké společenské, ekonomické, ekologické a morální krize společnosti, a vzhledem k tomu, že nebyl splněn žádný z oprávněných požadavků stávkujících studentů, připojuje se kolektiv pracovníků ÚEM ČSAV k politické protestní generální stávce v pondělí 27. listopadu.

Kolektiv pracovníků se zároveň hlásí ke koordinačnímu centru občanských aktivit pracovišť ČSAV a k prohlášení stávkujících studentů a Občanského fóra.

Shromáždění pracovníků ústavu zvolilo stávkový výbor ve složení: Vladimír Bednář, Julius Müller, Ivo Brettschneider, Hana Bělohlávková.

Rozhodnutí bylo přijato a schváleno všemi přítomnými zaměstnanci jednomyslně (viz přiložená prezenční listina).

70 podpisů Za stávkový výbor ÚEM ČSAV Vladimír Bednář

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu a vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Usnesení ZV ROH Ústavu pro jazyk český ČSAV o ustavení stávkového výboru a o postupu při generální stávce.

ZV ROH Ústavu pro jazyk český se sešel na mimořádné schůzi dne 24. 11. 1989 ve 13.00 hod. a usnesl se:

1. ZV ROH bere na sebe od dnešního dne funkci stávkového výboru a činí tak ve smyslu rezoluce přijaté ZO ROH a ZO SSM na celoústavní schůzi dne 21. 11. 1989 a navazuje kontakt s koordinačním centrem občanských aktivit ČSAV.

2. Stávkový výbor doporučuje pracovníkům pro generální stávku v pondělí 27. 11. 1989 tento postup:
   a) přerušit práci ve 12 hodin,
   b) stávku ukončit nejpozději ve 14 hodin,
   c) neopustit svá pracoviště a shromáždit se na nich,
   d) informovat veřejnost o konání stávky (např. plakátem na budovách, vyvěšením státní vlajky),
   e) po dohodě s příslušným vedoucím napracovat zameškanou pracovní dobu v průběhu téhož týdne,
   f) pracovníkům, kteří se nechtějí stávky zúčastnit, umožnit nerušený výkon práce.
3. Stávkový výbor bude o tomto usnesení informovat celostátní koordinační stávkový výbor Občanského fóra a koordinační centrum občanských aktivit ČSAV.
4. Toto doporučení vydané v pátek 24. 11. 1989 ve 14 hodin platí do odvolání. Ustanovení může změnit, odvolat nebo nově vyhlásit jen stávkový výbor.

Stávkový výbor ÚJČ ČSAV

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

24. listopad – Prohlášení ZV ROH Ústavu termomechaniky ČSAV o připojení se ke generální stávce.

Vážení soudruzi,

ZV ROH Ústavu termomechaniky ČSAV Vám tímto oznamuje, že na základě rozhodnutí naprosté většiny naší členské základny se ZO ROH Ústavu termomechaniky připojuje ke generální stávce v pondělí 27. 11. 1989. Naše stávka je na podporu prohlášení mimořádného zasedání MV SSM v Praze, které bylo zveřejněno v Mladé frontě dne 23. 11. 1989.

Se soudružským pozdravem
Jaňour
L. S.: nečitelné razítko

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

24. listopad – Prohlášení pracovníků Ústředního archívu ČSAV na podporu generální stávky, požadavků studentů a Občanského fóra a řešení naléhavých společenských problémů.

Prohlášení pracovníků Ústředního archívu ČSAV

Pracovníci Ústředního archívu ČSAV se připojují ke generální stávce dne 27. listopadu 1989 s tím, že zameškanou pracovní dobu řádně napracují.

Na svém společném shromáždění dne 24. 11. 1989 jsme přijali toto stanovisko:

1. Podporujeme požadavky, obsažené v základním prohlášení studentů pražských vysokých škol z 20. 11. 1989. Tyto požadavky je třeba realizovat důsledně a v plném rozsahu. Polovičaté nebo jen předstírané kroky, jakých jsme až dosud byli svědky, jen prodlužují a prohlubují současnou společenskou krizi.
2. Žádáme vedení Komunistické strany Československa a státu, aby v otevřeném dialogu a těsné součinnosti s představiteli všech složek naší společnosti vypracovala v nejkratší možné době pevné právní záruky skutečných demokratických změn a připravila svobodné volby. Jen tak bude možno přistoupit k účinnému řešení všech politických, ekonomických, kulturních i mravních problémů, které se v naší zemi nahromadily. V zájmu konstruktivního vedení tohoto dialogu považujeme za nezbytnou objektivitu informací ve státních sdělovacích prostředcích.
3. Vyzýváme všechny členy a pracovníky Československé akademie věd, aby svým úsilím a svými vědomostmi přispěli k tomuto dílu, které má životní význam pro další budoucnost naší vlasti a našich národů.
4. Podporujeme prohlášení Občanského fóra ze dne 23. 11. 1989.

Pro body 1. – 3. se vyslovilo 27 pracovníků a 2 se zdrželi hlasování. Pro bod 4. se vyslovilo 21 pracovníků, proti 4 a 2 se zdrželi hlasování.

Pracovníci ÚA ČSAV

Za správnost: Nataša Kmochová
předsedkyně ZV ROH

Miroslav Šmídák
jednatel ZV ROH

L. S.: Org. číslo 23-0004-3101
ZO ROH – Odborový svaz pracovníků školství a vědy
Závodní výbor
Ústřední archív ČSAV
Karlova ul. 2 – 110 00 Praha 1

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Prohlášení pracujících výzkumných ústavů areálu v Praze-Běchovicích, jímž se připojují ke generální stávce dne 27. listopadu a žádají splnění naléhavých politických požadavků.

Prohlášení

Pracující výzkumných ústavů areálu v Praze-Běchovicích nesouhlasí se současnými stanovisky našich nejvyšších státních, stranických a odborových orgánů k současné společenskopolitické situaci. Rozhodli se proto připojit dne 27. 11. 1989 ve 12.00 hodin k manifestační generální stávce na podporu požadavků studentů a Občanského fóra. Jejím cílem není narušení ekonomiky a pracovního procesu výzkumných ústavů, ale manifestační podpora následujících požadavků:

1. Žádáme neprodleně změnu ústavy tak, aby byl zrušen mocenský monopol jedné strany.
2. Žádáme ustavení nezávislé vyšetřovací komise s účastí studentů a zástupců všech občanských iniciativ k plnému a pravdivému objasnění události ze dne 17. 11. 1989 v Praze.
3. Žádáme, aby byla důsledně respektována svoboda tisku a informací. Aby nebylo státní mocí bráněno šíření pravdivých a úplných informací.
4. Žádáme okamžité propuštění všech politických vězňů a zastavení stíhání všech nespravedlivě obviněných.
5. Žádáme, aby ústavou zaručené právo shromažďovací nebylo fakticky znemožňováno prováděcími předpisy.
6. Žádáme pokračování a vedení účinného dialogu se všemi složkami společnosti bez výjimek a s vyloučením použití mocenských prostředků.
7. Žádáme, aby byly dodržovány mezinárodní závazky, týkající se lidských práv, k nimž se ČSSR oficiálně přihlásila v Helsinkách a ve Vídni.
8. Žádáme důsledné řešení hospodářské, politické a ekologické krize v našem státě.
9. Žádáme urychlenou přípravu a provedení svobodných demokratických voleb do všech stupňů zastupitelských orgánů.
10. Vyslovujeme nedůvěru všem vyšším odborovým orgánům, neboť nedostatečně hájí zájmy členské základny.

Vyjadřujeme podporu a poděkování studentům a všem ostatním nezávislým iniciativám, které zahájily a stále se podílejí na činnostech, jejichž cílem je řešení současné hluboké politické i společenské krize naší země.

Koordinační stávkový výbor pracovníků areálu VÚ v Praze-Běchovicích

Zasláno:

Ústřední rada odborů
Předsednictvo federální vlády
ÚV KSČ
Obvodní odborová rada Praha 9
Redakce deníku Práce
Redakce deníku Mladá fronta
Redakce deníku Svobodné Slovo
Redakce deníku Lidová demokracie
Československá televize
Československý rozhlas
Občanské fórum
Studentský koordinační stávkový výbor

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku.

24. listopad – Prohlášení o ustavení společného sdružení stávkových výborů průmyslových podniků a dalších institucí.

Prohlášení sdružení stávkových výborů

Dne 24. 11. 1989 bylo ustanoveno společné sdružení stávkových výborů průmyslových podniků a dalších institucí.

Toto sdružení v plné podpoře požadavků „Občanského fóra" ponechává organizaci stávek v pravomoci stávkových výborů organizací. Posláním sdružení je vzájemná záruka zúčastněných stávkových výborů proti jakýmkoliv represím vůči účastníkům stávky. Z tohoto důvodu zůstanou tyto stávkové výbory v trvalé pohotovosti.

Vyzýváme ostatní stávkové výbory, aby se veřejně k tomuto sdružení připojily prostřednictvím tiskového střediska Občanského fóra.

ČKD PRAHA kombinát
závod ČKD Elektronika
ČKD Polovodiče
ČKD Tatra
ČKD Ředitelství kombinátu
ČKD Trakce
Kancelářské stroje, o. p.
DP Metro, k. p.
ZPA Čakovice s. p. – závod Pragotron
ČTK Čakovice s. p. – závod Pragotron
ČTK Made in Publicity
Technometra Praha, k. p.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

24. listopad, 15 hod. – Seznam organizací, které vydaly stanovisko k situaci, ke generální stávce atd. Jmenovitě uvedeno 425 výrobních podniků, ústavů, závodů a různých pracovišť ČSSR a 27 divadel a divadelních souborů z ČSR.

VŠE-54, Sbírka dokumentů uložených ve výpočetní technice.

24. listopad, 20.30 hod. – Seznam 19 podniků, závodů a pracovišť, která podporují stávku.

VŠE-49, Sbírka dokumentů uložených ve výpočetní technice.

24. listopad – Informace Svobodného slova o podpoře pražských i mimopražských podniků manifestačnímu přerušení práce dne 27. listopadu.

Podpora manifestačnímu přerušení práce 27. 11. 1989
Připojují se podniky

Praha (kž/zný/zč) – V řadě pražských i mimopražských podniků a závodů se konaly mítinky, na nichž se pracující vyjadřovali k současné vnitropolitické situaci v Československu. Jeden z nich se uskutečnil v ČKD Praha, koncern, závod Tatra.

Z prohlášení pracujících závodu vybíráme: „My pracovníci závodu ČKD Tatra, zásadně nesouhlasíme se strohým stanoviskem předsednictva ÚRO a hodnocením MV KSČ k současné společenskopolitické situaci v Praze, zveřejněném v tisku dne 22. 11. 1989. Stavíme se po bok sesterského závodu ČKD Polovodiče a připojujeme se k rezoluci z veřejného shromáždění ČKD Polovodiče v následujících bodech." Těch bodů je dvanáct a my citujeme některé z nich: „Zásadně nesouhlasíme s brutálním zásahem pořádkových sil dne 17. 11. 1989 proti účastníkům pokojného shromáždění studentů. Žádáme, aby byla vytvořena vyšetřovací komise za účasti zástupců čs. veřejnosti včetně postižených studentů. Žádáme o pravdivé publikování výsledků šetření a přísné potrestání viníků. Na podporu požadavků tohoto prohlášení jsme připraveni k manifestačnímu přerušení práce dne 27. listopadu 1989 mezi 12. a 14. hodinou. Protože nám nejde o ekonomické poškozování státu prohlašujeme zároveň, že zameškanou pracovní dobu napracujeme. Manifestační přerušení práce nepovažujeme za žádoucí v těch provozech závodu Tatra, kde by způsobilo vážné problémy při obnově práce."

Jak nás včera informovala pracovnice závodu ČKD Tatra V. Jošková, včerejšího mítinku pracujících se zúčastnila asi polovina osazenstva závodu. „Přišli všichni ti, kteří nastoupili na ranní směnu s výjimkou pracovníků, kteří nemohli z provozních důvodů opustit svá pracoviště," řekla. „Mítink byl svolán proto, aby se hospodářské vedení závodu dohodlo s pracujícími, jak se má Tatra k současné vnitropolitické situaci u nás postavit. Byl zahájen tím, že zástupci hospodářského vedení přečetli stanovisko vedení závodu. Se stanoviskem projevil mítink nesouhlas. Před tímto shromážděním se scházely jednotlivé dílenské výbory, ve kterých se právě nyní konají výroční členské schůze. Na nich zaujali dělníci stanovisko. My – dílenský výbor č. 9 – jsme jedni z těch, kteří své prohlášení napsali a na středeční schůzi dílenského výboru schválili. Protože zahrnovalo všechny názory, které se během včerejšího mítinku objevily, stalo se podkladem pro prohlášení pracovníků celého závodu Tatra. Na jeho základě byl v závodě ustaven stávkový výbor, který na své první schůzi projednal organizaci pondělního manifestačního přerušení práce."

Pracující hospodářského vedení dodavatelsko-inženýrského závodu s. p. ČKD Dukla Praha, jeho základní organizace ROH a KSČ rovněž nesouhlasí se zákrokem bezpečnostních složek proti účastníkům manifestace 17. 11. 1989. V jejich prohlášení se mj. uvádí: „Nikoli poprvé došlo v tomto roce k fyzickému napadení bezbranných manifestantů s následky na zdraví. Zákroky bezpečnostních složek silně vyhrocují napětí ve společnosti a vyvolávají přirozený odpor všech občanů, zejména

mládeže." Pracující dodavatelsko-inženýrského závodu dále uvádějí, že vzhledem k hospodářské situaci ve státě i v podniku nechtějí řešit současnou situaci stávkami.

S brutálním zákrokem pořádkových sil dne 17. 11. 1989 proti účastníkům pokojného shromáždění studentů nesouhlasí rovněž ve svém stanovisku ZV ROH ČKD Praha, kombinát, závod Elektrotechnika. Je v něm uvedeno, že na podporu svého prohlášení jsou pracovníci závodu připraveni k manifestačnímu přerušení práce 27. 11. 1989 mezi 12. a 14. hodinou. Zameškanou pracovní dobu nahradí.

Včera také rozhodla odborová organizace pražských útvarů Chemoprojekt s.p. Praha podpořit stanovisko studentů vysokých škol a ztotožnit se s prohlášením pracovníků pražských nakladatelství, tak jak bylo uveřejněno ve Svobodném slově 22. 11. 1989. Na podporu těchto požadavků se i ona připojuje, stejně jako řada dalších, k protestní manifestační stávce.

SS, 24. 11. 1989.

24. listopad – Prohlášení podniku Barvy a laky, ZV ROH Polygrafické závody a podniku Elektrotechnika k situaci.

Archiv SV FF UK, Sl. Dokumenty výrobních podniků k situaci 24. 11. 1989, č. 2, 9, 19.

24. listopad – Prohlášení stávkového výboru obchodního domu Bílá labuť ke generální stávce.

Prohlášení stávkového výboru obchodního domu BÍLÁ LABUŤ

Dne 24. listopadu 1989 se sešel kolektiv pracovníků obchodního domu Bílá Labuť a zvolil své zástupce do stávkového výboru, který zabezpečí klidný a důstojný průběh generální stávky dne 27. 11. 1989 od 12 do 14 hodin.

Generální stávka sleduje za cíl podpořit požadavky Občanského fóra a studentů a v žádném případě si neklade za cíl způsobit národohospodářské škody a konkrétně v obchodním domě Bílá Labuť ohrozit zásobování obyvatelstva a plnění plánu maloobchodního obratu.

za stávkový výbor
předseda Miroslav Mňuk

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

24. listopad – Oznámení ZO ROH a stávkového výboru Čedok o přípravě generální stávky.

ZV ROH Čedok bývalé Správy zahraničního cestovního ruchu na aktivu úsekových důvěrníků dne 24. 11. 1989 rozhodl na základě sčítání hlasů o uskutečnění stávky pracovníků Čedoku dne 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 h.

Ze 478 odborářů se vyslovilo 430 pro uspořádání stávky a podporu Občanskému fóru. Byl ustanoven stávkový výbor čítající předsedu, místopředsedu a 9 členů – zástupců jednotlivých útvarů. Stávkový výbor byl pověřen vedením odborářů po dobu mimořádné situace, stykem s hospodářským vedením organizace a stykem s představiteli Občanského fóra a Čs. stávkovým výborem studentů. Tento demokraticky zvolený stávkový výbor jednohlasně vyjadřuje plnou podporu Občanskému fóru.

Stávka v této organizaci proběhne spontánně, přičemž bude zabezpečen chod jednotlivých pracovišť tak, aby byly splněny bezprostřední závazky vůči zahraničním klientům, nedošlo k poškození majetku v socialistickém vlastnictví a jakýmkoliv odcizením.

Zapsal: Milan Šimáček – předseda stávkového výboru Čedok, bývalá Správa zahraničního cestovního ruchu

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku s vlastnoručním podpisem.

24. listopad – Prohlášení zaměstnanců ČKD Polovodiče, jímž vyjadřují podporu Občanskému fóru.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Stanovisko komunistů, svazáků a odborářů ČKD, závodů Slévárny a Elektrotechnika, k situaci v KSČ a společnosti, zaslané ÚV KSČ.

Ústřednímu výboru Komunistické strany Československa

Vážení soudruzi,
komunisté, svazáci a odboráři našich závodů, bývalé vysočanské Kolbenky jsou silně znepokojeni vývojem událostí po demonstraci studentů dne 17. listopadu v Praze.

Musíme konstatovat, že v důsledku včasného neřešení vzniklé situace, která se neustále každým dnem vyhrocuje a kterou nejvyšší stranické vedení absolutně nezvládlo, ztratili jsme k těmto orgánům důvěru a žádáme o provedení rozsáhlých kádrových změn ve vrcholných orgánech strany na všech úrovních. Nutno vytvořit orgány složené ze soudruhů, kteří mají autoritu a důvěru pracujících. Nové orgány by měly zajistit politické změny potřebné k znovunabytí autority strany a vytvoření dělného ovzduší pro probíhající přestavbu.

Vyzýváme ÚV – nepřipusťte v této osudové době prosazování zájmů jednotlivců a skupin a mějte na paměti pouze a výhradně další osud socialistické společnosti v naší zemi.

Dosavadní vývoj situace vede k podstatnému poklesu autority strany i jejích členů na závodech.

Pokud tyto požadavky nebudou brzo splněny, stane se situace na našich závodech neřešitelnou a povede k vleklé krizi.

Za závod Slévárny

předseda CZV KSČ
Jiří Havel

předseda ZV ROH
Bohdan Draštík

předseda CZV SSM
Pavel Šmída
L. S.: nečitelné razítko

Za závod Elektrotechnika

předseda CZV KSČ
Josef Vaishar

předseda ZV ROH
Jiří Hons

předseda CZV SSM
Viktor Šíma

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Prohlášení pracovníků Československé keramiky, a.s., jimž se připojují k provolání Občanského fóra.

Prohlášení

My, níže podepsaní pracovníci Československé keramiky, a.s., jsme znepokojeni vývojem vnitropolitické situace u nás a v celé naší společnosti. Zároveň jsme nespokojeni s postupem oficiálních představitelů a větší části hromadných sdělovacích prostředků, který směřuje k dezinformovanosti a rozdělení občanské veřejnosti.

Z těchto důvodů vítáme iniciativu Občanského fóra a vyjadřujeme tímto plnou podporu jejich úmyslům, činnosti a považujeme je za zástupce také našich zájmů.

198 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Prohlášení pracujících Dřevozpracujícího podniku Praha, s. p. k současným událostem.

Podepsaní pracující Dřevozpracujícího podniku Praha s.p. vyjadřují plnou podporu Prohlášení studentů pražských vysokých škol tohoto znění:

Pod vlivem událostí z pátku 17. listopadu 1989, kdy byla v centru Prahy opět brutálně potlačena pokojná demonstrace pražských studentů, nevidíme jiné cesty

jak vyjádřit svůj nesouhlas a zděšení nad současnou vnitropolitickou situací v naší zemi, a proto vstupujeme do týdenní stávky s těmito požadavky:

1. Žádáme ustavení nezávislé vyšetřovací komise federálního shromáždění s účastí zástupců stávkových výborů a zástupců ostatních občanských iniciativ.
2. Žádáme okamžité potrestání osob zodpovědných za rozpoutání pátečního pražského masakru a rovněž jeho přímých vykonavatelů a současně žádáme zveřejnění jejich jmen a funkcí.
3. Žádáme zveřejnění pravdivého svědectví očitých svědků a dalších informací o zdravotním stavu postižených.
4. Vyzýváme pracovníky všech sdělovacích prostředků, aby se nepodíleli na šíření nepravdivých informací o současném dění v Československu.
5. Žádáme okamžité propuštění všech politických vězňů a zastavení trestního stíhání všech nespravedlivě obviněných.
6. Žádáme zahájení účinného dialogu se všemi složkami společnosti bez výjimek.
7. Žádáme legalizaci Lidových novin a všech nezávislých tiskovin.
8. Žádáme, aby ústavou dané shromažďování nebylo ve skutečnosti znemožňováno interpretací prováděcích předpisů, tyto předpisy musí být zrušeny.
9. Žádáme zveřejnění tohoto prohlášení a pravdivé průběžné informování veřejnosti o probíhající studentské stávce, dále žádáme, aby toto naše prohlášení bylo prodiskutováno v živém vysílání Československé televize za účasti stávkových výborů vysokých škol.
10. Obracíme se na pedagogy všech škol i na ostatní občany s žádostí o maximální podporu.
11. Vyzýváme všechny občany, kterým není lhostejný stav v našem státě, aby vyjádřili svoji vůli generální stávkou dne 27. 11. 1989 od 12 do 14 hod.

Kopie tohoto prohlášení budou doručeny:
- Koordinačnímu stávkovému výboru pražských vysokých škol
- redakcím Rudého práva
  Svobodného slova
  Lidové demokracie
  Mladé fronty

K této výzvě se připojilo svými podpisy 270 pracovníků areálu Hostivař. Originál je uložen u předsedy Rady pracujících Dřevozpracujícího podniku Praha s.p. Za správnost údajů odpovídá komise ustavená na shromáždění pracujících areálu Hostivař dne 23. 11. 1989:

ing. Jiří Janouš, Bohumil Coufal, Ivana Pradáčová, ing. Aleš Matoušek, Jarmila Riegerová, Jan Chrdle, Jaromír Koch.

ZA KOMISI: L. S.: nečitelné razítko
3 nečitelné podpisy

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku s razítkem a vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Stanovisko ZO KSČ Ferona, oborový závod Praha 10 k současné vnitropolitické situaci.

Stanovisko k současné vnitropolitické situaci ZO KSČ Ferona OZ Praha 10

1. ÚV KSČ musí změnit dosavadní nedostatečný postoj k současné vážné situaci a urychleně ji řešit.
2. Chyby současného vedení řešit odvoláním předsednictva ÚV KSČ a dalšími kádrovými změnami.
3. Pro další dobrý vývoj v naší socialistické republice okamžitě zpracovat účinný akční program, který by řešil politické, hospodářské a ekologické problémy.
4. Zabývat se problémy organizace strany a uplatnit dvoustupňový systém řízení.
5. Komunisté ZO KSČ požadují zajištění oboustranné, pravdivé, rychlé a objektivní informovanosti mezi stranickými organizacemi a nadřízenými stranickými orgány.

za ZO KSČ

L. S.: Základní organizace Komunistické strany Československa Ferona, odštěpný závod Praha, obvod Praha 10.
1 nečitelný podpis

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku s razítkem a vlastnoručním podpisem.

24. listopad – Stanovisko pracujících závodu Chirana Strašnice k současné situaci ve společnosti.

Stanovisko pracujících závodu Chirana Strašnice k současné situaci

Pracující závodu Chirana Strašnice projednali současnou situaci, která nastala v souvislosti s demonstracemi na Václavském náměstí po zásahu pořádkových sil proti demonstraci studentů v Praze dne 17. 11. 1989. Vyjadřujeme tímto svůj postoj k situaci, která nastala:

1. Odsuzujeme vlastní nasazení pořádkových sil a vyplývající důsledek, kterým byl násilný konflikt s naší mládeží. Žádáme vytvoření takových právních záruk, aby k podobným situacím nemohlo nikdy v budoucnu docházet.
2. Vznášíme kritiku proti stavu veřejné informovanosti. Požadujeme rychlé a pravdivé informace ve všech sdělovacích prostředcích včetně zveřejnění stanovisek a požadavků studentů.
3. Nesouhlasíme s postojem a stanoviskem ÚV KSČ a vlády. Nebyla v praxi uplatňována pružnost a pohotovost, důsledkem čehož je pasivita a ztráta důvěry.
4. Nesouhlasíme se stávkou jako formou nátlaku, ale v případě neřešení současné vnitropolitické situace a nepřijetí okamžitého řešení – vytýčení akčního programu, který bude řešit požadavky pracujících, tuto případnou stávku podpoříme. Ztráty, vzniklé případnou stávkou se zavazujeme nahradit zvláštní směnou odpracovanou ve výrobě.

5. Zásadně nesouhlasíme se snahou pravicových kruhů o likvidaci socialismu. Náš kolektiv se zavazuje plnit pracovní úkoly stanovené našemu závodu na 100 %.

Za pracující závodu Chirana Strašnice:
Karel Trpka
předseda ZV ROH L. S.: ZO ROH-Odborový svaz
pracovníků kovoprůmyslu
závodní výbor
Chirana k. p. Modřany, závod Strašnice
100 35 Praha 10, Korytná 4

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

24. listopad – Prohlášení koordinačního stávkového výboru podniku Mikrotechna v Modřanech k organizaci generální stávky.

V Mikrotechně Modřany zasedal koordinační stávkový výbor, na kterém se sešly stávkové výbory těchto modřanských podniků:
Výstavba dolů uranového průmyslu, Sigma, Chirana, Elektropřístroj, Sport, Mikrotechna, Lověna, Léčiva, Orion a několik dalších menších podniků, kde byl dohodnut průběh generální stávky. Postup následující:
podniky, které nejsou schopny organizačně zajistit stávkový průvod, provedou diskusi v podnicích na téma „Jak si představujeme vývoj v ČSSR". Ostatní podniky zajistí svými autobusy kyvadlovou dopravu na Albertov, odkud společně vyjdou na Václavské náměstí.
V těchto podnicích pracuje přibližně 10 000 zaměstnanců.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

24. listopad – Prohlášení pracovníků Obnovy památek, pracoviště projekce a ředitelství, jímž se připojují k provolání Občanského fóra ze dne 19. listopadu a navrhují jeho doplnění o další body.

Prohlašujeme se touto deklarací za příslušníky Občanského fóra, vzniklého dne 19. 11. 1989 v Činoherním klubu v Praze. Své občanské a mravní postoje k událostem ze dnů 17. 11. 1989 a dalších jsme vyjádřili dne 21. 11. 1989 v Prohlášení pracovníků Obnovy památek, pracoviště projekce a ředitelství a dne 22. 11. 1989 v Usnesení ze schůze ZO ROH pracovníků projekce a ředitelství. Ve druhém z dokumentů podporujeme mj. i požadavky OF ze dne 19. 11. 1989.

Žádáme představenstvo Občanského fóra, aby do programu další aktivity zařadilo i tyto body:
1. vznik nezávislých soudů

2. vznik a uznání nezávislých odborů
3. rozpuštění pohotovostního pluku VB a Lidových milicí
4. vydání vstupních víz k návštěvě ČSSR nebo k trvalému návratu do republiky všem emigrantům, kteří o to požádají
5. prosazení požadavku, aby současné znění novel ústavy a zákonů, dotýkajících se lidských práv, nebylo projednáváno současným FS; tyto zákony musí být přepracovány a schváleny svobodně zvolenými představiteli
6. prosazení nového školství na demokratických principech
7. umožnění publikování, veřejného vystupování a vystavování všem, kterým to bylo dosud znemožňováno. Podporujeme vznik nezávislých vydavatelství a naopak zrušení nutnosti vystupovat pouze prostřednictvím uměleckých agentur
8. vrácení společenského a profesionálního uplatnění všem lidem, persekuovaným po roce 1969
9. okamžité řešení katastrofální ekologické situace v zemi, zákaz nebo zastavení ekologicky nebezpečných staveb, např. vysílače Žižkov a Pálava, restaurace a lanovka na Sněžce, tunel Stromovka, Gabčíkovo, koksárna ve Stonavě a další
10. změna památkového zákona se zavedením mnohem důslednější ochrany památkových objektů, zamezení případů, kdy „majitelé" nechají objekt zdevastovat a následně jej zbourají s ochotným souhlasem ministerstva kultury
11. zákaz výprodeje čs. kulturního dědictví z muzeí devizové cizině
12. okamžité řešení katastrofálního stavu čs. zdravotnictví, uvolnění dostatečných finančních prostředků na nákup všech potřebných léků a zařízení pro zdravotnická zařízení
13. předání Sanopzu do služeb zdravotnictví pro potřeby obyvatelstva
14. okamžité zrušení všech výhod prominentních osob ve státě – např. dovoz zboží a nezávadných potravin ze zahraničí, speciální prodejny, zvláštní zdravotní ústavy aj.
15. přehodnocení vyplácených osobních důchodů zkompromitovaným lidem
16. zajištění plných práv pro církve a vyhovění jejich požadavkům, zrušení státního souhlasu pro kněze, odluku církve od státu aj.
17. přehodnocení spolupráce s RVHP a zamezení dalším škodám na čs. hospodářství neuváženým rozhodnutím v této oblasti.

38 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Prohlášení pracovnic pedikúry, provozovna 81, Obuna – Lucerna, jímž odsuzují zásah pořádkových sil 17. listopadu a připojují se ke generální stávce.

My, pracovnice pedikúry, provozovna 81, Obuna – Lucerna se připojujeme k výzvě studentů, chceme je podpořit a přidat se ke generální stávce dne 27. 11. 1989.

Odsuzujeme zásah pořádkových sil v pátek 17. 11. 1989.
Požadujeme demisi, svobodné volby a demokracii.

13 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie rukopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Prohlášení stávkového výboru k.p. Praga-Vysočany s politickými požadavky.

Prohlášení stávkového výboru k. p. Praga – Vysočany

Dne 24. 11. 1989 se v našem závodě k. p. Praga-Vysočany ustavil stávkový výbor, který vznikl spontánně.

Tento stávkový výbor má požadavky, které se shodují s požadavky Občanského fóra.

1. Aby ihned odstoupili ze svých funkcí ti členové předsednictva ÚV KSČ, kteří jsou bezprostředně spojeni s přípravou intervence pěti států Varšavské smlouvy z r. 1968 a kteří jsou odpovědni za mnohaletou devastaci všech oblastí společenského života u nás. Jmenovitě jde o Gustáva Husáka, Miloše Jakeše, Jana Fojtíka, Miloslava Zavadila, Karla Hoffmanna a Aloise Indru. Zhoubná politika těchto lidí, kteří po léta odmítali jakýkoli demokratický dialog se společností, zcela zákonitě vyústila do hrůzných událostí posledních dnů.
2. Aby ihned odstoupil první tajemník MV KSČ v Praze Miroslav Štěpán a federální ministr vnitra František Kincl, kteří jsou odpovědni za všechny zásahy, které policie v posledních měsících provedla proti pokojně manifestujícím občanům.
3. Aby byla ustavena komise, která konkrétně vyřeší tyto zásahy, zjistí jejich viníky a navrhne jejich potrestání. V této komisi musí být zástupci Občanského fóra.
4. Aby byli okamžitě propuštěni všichni vězňové svědomí, včetně těch, kteří byli zadrženi v souvislosti s posledními manifestacemi.

Stávkový výbor navrhuje, aby se manifestační generální stávka uskutečnila v pondělí dne 27. 11. 1989 od 12 do 12.30 hodin na nádvoří ZZ-Vysočany.

Stávkový výbor se sejde v pondělí dne 27. 11. 89 v 10 hodin, aby posoudil další postup podle okamžité politické situace.

Stávkový výbor upozorňuje, že stávka si neklade za cíl narušit splnění úkolů našeho závodu. Pracovníci nepřetržitých provozů a zdravotního střediska se mohou stávky zúčastnit prostřednictvím svých zástupců.

5 podpisů

Za stávkový výbor:
Rostislav Válal – montáž (tel. 285 nebo 684)
Jiří Veselý – 12. hala (tel. 670)
Vladislav Sarközi – stř. 421-E (tel. 613)
Rudolf Piverka – MTZ (tel. 311)
Vítězslav Pospíšil – roz. úsek (tel. 337)

Na vědomí: PŘ ing. Kolář, ZV ROH, CZV SSM, redakce Svobodného slova, informační středisko Občanského fóra

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Prohlášení ZV ROH železniční stanice Praha Hlavní nádraží a Oblastního ředitelství Praha, CZV KSČ a ZO ROH aparátu oblastního ředitelství.

1. ZV ROH ž. st. Praha hl. n. podporuje oprávněné požadavky studentů na objektivní a urychlené vyšetření událostí zásahu bezpečnosti dne 17. listopadu.
2. Dále žádáme o urychlené řešení liknavého přístupu k plnění úkolů přestavby ekonomiky a sociální oblasti pracujících.
3. Naším posláním je ochraňovat oprávněné zájmy a práva pracujících, zajištění jejich sociálních jistot.
4. Nedoporučujeme však uskutečnění stávky dne 27. 11. 1989, která by měla vážné následky v celé síti ČSD.

Za ZV ROH: Fridrich Karel, předseda ZV

Prohlášení vedení Oblastního ředitelství Praha, CZV KSČ a ZV ROH aparátu oblastního ředitelství:

Železničáři

vedení Oblastního ředitelství Praha, celozávodní výbor KSČ a ZV ROH Oblastního ředitelství Praha zhodnotili současnou vnitropolitickou situaci.

Žádáme urychlené přešetření ve sdělovacích prostředcích uvedeného nepřiměřeného zásahu pořádkových sil proti účastníkům manifestace dne 17. 11. 1989.

Jsme pro řešení současné složité vnitropolitické situace na základě vzájemného dialogu a široké informovanosti celé naší společnosti.

Současně si uvědomujeme důležitost železniční dopravy pro naše národní hospodářství, generální stávku vyhlášenou na 27. 11. 1989 pokládáme za násilnou formu a odsuzujeme ji, stejně jako jiné násilné způsoby řešení politických problémů a proto se k nim nepřipojujeme.

Jsme pro zabezpečení:
- bezpečného a nerušeného provozu železniční dopravy
- přepravy cestujících v dobré kvalitě i za nepříznivých zimních podmínek
- přepravy zboží, zejména na vánoční trh pro spokojenost občanů

Jsme přesvědčeni, že železničáři vytvoří podmínky pro plynulý provoz, nepřipustí

ohrožení bezpečnosti cestujících i zboží a zabrání škodám, které by při stávce vznikly a které by železnice nemohla nikdy nahradit.

Ředitel OŘ Praha:	CZV KSČ:	ZV ROH:
ing. Vrabec	Bakeš	Dušek

Hospodářské vedení železniční stanice děkuje všem pracovníkům stanice za uvážlivý postoj v současné složité vnitropolitické situaci a za řádné plnění úkolů provozu a úkolů kultury cestování.

Archiv KC OF, cyklostyl.

24. listopad – Stanovisko Rady pracovního kolektivu, vedení podniku, odborové, komunistické a svazácké organizace s.p. Pražské pivovary k vnitropolitické situaci.

Stanovisko Rady pracovního kolektivu, vedení podniku, odborové, stranické a svazácké organizace s.p. Pražské pivovary k současné vnitropolitické situaci

Na základě vyjádření pracovních kolektivů přijímáme toto společné stanovisko:

1. Podporujeme společné prohlášení předsednictva MV SSM k událostem ze dne 17. 11. 1989 a prohlášení sekretariátu ÚV SSM ze dne 20. 11. 1989, kterým se odsuzuje zákrok pořádkových sil jako nepřiměřený a politicky neuvážený.
2. Vítáme svolání plenárního zasedání ÚV KSČ na dnešní den a očekáváme, že ÚV zaujme zásadní stanovisko k vážné politické situaci, která v naší republice vznikla. Očekáváme, že ÚV v otevřené diskusi zaujme jasné stanovisko k celospolečenským problémům, které se za dlouhá léta nahromadily.
3. Kolektiv pracujících je pevně přesvědčen, že do pondělí 27. 11. 1989 vrcholné orgány svým zodpovědným přístupem navrhnou postup k řešení nahromaděných problémů.
4. V případě, že nebude k současné situaci vrcholnými orgány zaujato konkrétní a uspokojivé stanovisko, kolektiv pracovníků státního podniku Pražské pivovary podpoří studenty při stávce 27. 11. 1989 od 12 do 14 hod. s tím, že pracující zabezpečí chod základních výrobních středisek bez dopadů na zásobování našich odběratelů.

Za vedení s. p.:	Za ZO KSČ:	Za ZO ROH:
1 nečitelný podpis	1 nečitelný podpis	1 nečitelný podpis
Za ZO SSM:	Za radu pracovního kolektivu:	
1 nečitelný podpis	1 nečitelný podpis	

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Prohlášení zaměstnanců Radlické mlékárny, v němž odsuzují zásah pořádkových sil 17. listopadu a připojují se ke generální stávce.

LAKTOS s.p.
záv. 01 – Radlická mlékárna
Nádražní 32
Praha 5 – Smíchov

Prohlášení zaměstnanců Radlické mlékárny

My, pracovníci Radlické mlékárny, jsme s velkým znepokojením přijali zprávu o brutálním zásahu pořádkových složek SNB proti pokojné manifestaci vysokoškolské mládeže a ostatních občanů u příležitosti 50. výročí 17. listopadu 1939.

S velkým znepokojením sledujeme současný vývoj. Touha nejen vysokoškoláků, ale i drtivé většiny našich občanů po klidném, demokratickém řešení vážné politické situace naráží na přezíravý postoj části vládních představitelů i představitelů KSČ.

Nesouhlasíme s prohlášením MěV KSČ, že je ohrožen program přestavby, ohrožen je pouze náš návrat mezi kulturně a politicky vyspělé státy, kam naše země svojí bohatou historií určitě patří. Odmítáme slova jako „odhalme", „oddělme", slova o zneužití dětí, studentů a umělců. Distancujeme se od výroku o rázném skoncování s vášněmi a hysterií, neboť národ v těchto chvílích zachovává mimořádnou rozvahu a vzácnou jednotu.

Nesouhlasíme se stanoviskem předsednictva ÚRO k vnitropolitické situaci. Společenská nervozita není vyvolána současnou aktivizací lidí, ale naopak již déle se prohlubující společenskou krizí.

Jsme pro socialismus, demokracii a humanismus. Na podporu našich požadavků se připojujeme k výzvě studentů a Občanského fóra, ke generální stávce dne 27. 11. 1989 tak, že nezanedbáme své pracovní povinnosti v zásobování.
Občanské fórum ze dne 22. 11. 1989.

372 zaměstnanců RM

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

24. listopad – Prohlášení členů ZO SSM Sdružení československých mezinárodních automobilových dopravců k 17. listopadu a ke generální stávce adresované Občanskému fóru.

Občanské fórum
Laterna magika
Jungmannova 31
Praha 1

Prohlášení

Členové ZO SSM Sdružení československých mezinárodních automobilových dopravců (ČESMAD) plně podporují prohlášení studentů, herců, umělců a ostatních pracujících.

I my odsuzujeme brutální zákrok pořádkových sil proti našim vrstevníkům dne 17. listopadu 1989.

Nejde nám však jen o přešetření této smutné události, ale hlavně o to, abychom se z našich sdělovacích prostředků dovídali pravdivé a úplné zprávy, chceme svobodně volit a svobodně vyjadřovat svůj názor tak, jak je to uzákoněno v naší Ústavě.

Zakládáme rodiny a chceme, aby naše děti vyrůstaly v demokratické socialistické společnosti. Přejeme si, aby dýchaly čistý vzduch a slyšely vždy jen čistá a pravdivá slova. Pokud by k vyřešení současné situace nedošlo do stanoveného dne 27. 11. 1989, podpoříme generální stávku, vyhlášenou studenty.

L. S.: ZO SSM ČESMAD Praha
1 nečitelný podpis
ZO SSM ČESMAD
Perucká 5
120 67 Praha 2

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

24. listopad – Prohlášení zaměstnanců Slepecké tiskárny a knihovny K. E. Macana k současné vnitropolitické situaci.

Prohlášení zaměstnanců Slepecké tiskárny a knihovny K. E. Macana v Praze

Již po několik dnů žije naše hlavní město a s ním celá země vlnou spontánních společenských protestů proti neslýchaně brutálnímu zásahu pořádkových oddílů MV vůči pokojnému shromáždění pražského studentstva 17. 11. 1989. Tragické události onoho večera nelze posuzovat jen jako ojedinělý politický přehmat izolovaný od ostatního dění ve společnosti. Je to naopak vyvrcholení celé škály závažných chyb a omylů, jichž se vedení KSČ a státu po léta dopouštělo v nejrůznějších oblastech života společnosti, a to i přes halasně proklamovanou všeobecnou potřebu reforem.

My, pracovníci Slepecké tiskárny a knihovny K. E. Macana, která svou prací, založenou na hlubokých humanistických tradicích, usiluje o růst vzdělanosti i obohacování kulturního života nevidomých a těžce zrakově postižených spoluobčanů, se s pocitem plné občanské odpovědnosti připojujeme k protestům studentů, umělců i ostatních pracujících, jakož i k prohlášení nově vzniklého Občanského fóra.

Proto jsme se rozhodli podpořit svou účastí generální stávku vyhlášenou na 27. 11. 1989 v době od 12. do 14. hodiny. Zároveň ujišťujeme, že stávkou nebudou postiženi uživatelé našich služeb.

Spolu se statisíci poctivých lidí žádáme nejen potrestání viníků pátečního masakru, ale i odstoupení představitelů politického včerejška, kteří přivedli tuto zemi na

pokraj politického, hospodářského i morálního krachu. Je nevyhnutelné, aby v čele Československé republiky stáli bezúhonní a nezkompromitovaní lidé, kteří umožní všem občanům svobodný a činorodý rozvoj jejich schopností i charakteru v podmínkách politického pluralismu a skutečné demokracie.

Svým podpisem stvrzuji svůj souhlas s Prohlášením zaměstnanců Slepecké tiskárny a knihovny K. E. Macana v Praze

50 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Dopis stávkového výboru závodu 2 státního podniku Stavby silnic a železnic Občanskému fóru, v němž oznamuje vyhlášení výstražné generální stávky.

Občanské fórum
Jungmannova 31
Praha 1

Zasíláme Vám Prohlášení z mimořádné schůze členů Závodního výboru ROH a delegátů shromáždění pracujících závodu 2 státního podniku Stavby silnic a železnic v Praze z dnešního dne, na kterém byla vyhlášena výstražná stávka na den 27. 11. 1989 od 12.00–14.00 hod.

Byl ustaven stávkový výbor závodu. Tento stávkový výbor zastupuje 1 300 dělníků i techniků.

Za stávkový výbor:
ing. L. Čepelka Kouřimský
tel. 46 35 58, Volf Jan
232 52 34 Škulina Václav

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Výzva stávkového výboru pracujícím k. p. Technometra Praha 10 k účasti na generální stávce.

Výzva stávkového výboru!

Stávkový výbor vyhlašuje na pondělí 27. 11. 1989 ve 12 hod. politickou protestní stávku na podporu těchto požadavků:

1. Ustavit vládní komisi, v níž budou zastoupeni představitelé nezávislých studentských a občanských iniciativ, která vyšetří všechny okolnosti událostí z pátku dne 17. 11. 1989, pojmenuje viníky a předá objektivní zprávu orgánům ministerstva spravedlnosti a československé veřejnosti.
2. Aby ihned odstoupili ze svých funkcí lidé odpovědní za současnou společenskou

a politickou krizi, kterou považujeme za logický výsledek mnohaleté devastace základních národních a obecně lidských hodnot.

3. Aby ihned odstoupil první tajemník MV KSČ v Praze M. Štěpán a federální ministr vnitra F. Kincl, kteří jsou plně odpovědni za všechny brutální zákroky v posledních měsících.
4. Aby Federální shromáždění ČSSR zrušilo článek o vedoucí úloze KSČ v Ústavě ČSSR, který odporuje demokratickému principu řízení státu.
5. Provést urychlenou novelizaci trestního zákona, zákona shromažďovacího a spolčovacího, tiskového a volebního.
6. Aby začaly být okamžitě dodržovány mezinárodní závazky týkající se lidských práv, k nimž se ČSSR oficiálně přihlásila v Helsinkách a ve Vídni.
7. Aby byla zahájena a vedena časově neomezená všelidová diskuse o současných poměrech, která bude zahrnovat hledání východisek z katastrofální společenské, hospodářské, politické a ekologické situace.

Zároveň chceme stávkou vyjádřit svou jednotu a odhodlání odvrátit další úpadek celé naší společnosti. Tyto otázky se bezprostředně dotýkají každého z nás i našich dětí a nemůžeme k nim zůstat lhostejní.

Vyzýváme všechny čestné a poctivé lidi, kteří souhlasí s naším stanoviskem k účasti na stávce.

S organizací stávky seznámí všechny pracující stávkový výbor v pondělí dopoledne.

Stávkový výbor
k. p. Technometra Praha 10

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

24. listopad – Provolání pracujících k. p. Tranzitní plynovod k probíhajícímu zasedání ÚV KSČ.

Provolání pracujících koncernového podniku Tranzitní plynovod k probíhajícímu zasedání ÚV KSČ

Pracující koncernového podniku Tranzitní plynovod plně podporují a staví se za prohlášení širokého fóra pracujících, studentů, závodů a společenských organizací z předcházejících dnů a žádají, abyste na svém zasedání přijali kádrové změny, které vytvoří nezbytné předpoklady ke splnění požadavků a tužeb národa po celkové očistě společnosti.

Pouze takovýmto přístupem lze vnést uklidnění do současné situace ve státě a předejít tak dalšímu rozšíření stávkového hnutí, které by mělo katastrofální následky na hospodářskou situaci.

Zároveň požadujeme úplnou a objektivní informovanost ve sdělovacích prostředcích, zejména Československé televizi a Československém rozhlasu.

Koncernový podnik Tranzitní plynovod je připraven připojit se k demonstrativní stávce s tím, že přes vzniklou situaci zabezpečí bezporuchový chod tranzitní soustavy, který je nezbytný jak pro zajištění mezinárodních závazků, tak i zásobování národního hospodářství a obyvatelstva zemním plynem.

Pracující tranzitního plynovodu

L. S.: Org. číslo 01-0014-3161
ROH – Odborový svaz pracovníků hornictví a energetiky
Závodní výbor
Tranzitní plynovod k.p.
podnikové ředitelství
113 94 Praha 1, Štěpánská 28

L. S.:Socialistický svaz mládeže
nečitelné
Tranzitní plynovod

L. S.: Tranzitní plynovod
koncernový podnik
Praha

L. S.: Závodní organizace
Komunistické strany Československa
Tranzitní plynovod k. p.
obvod Praha 3

4 nečitelné podpisy

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítky a vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Rezoluce ZO KSČ Vodní stavby, podniku zahraničního obchodu Motokov, Ústavu nukleární biologie a radiologie ČSAV a čokoládovny Orion, zaslané na OV KSČ Praha 4.

ČTK-PR-24.

24. listopad – Zpráva o ustavení stávkového výboru v ZPA Čakovice.

Pracující ZPA Čakovice ustavili dne 24. 11. 1989 v 10 hodin stávkový výbor, který podporuje požadavky společenských změn tak, jak je vyhlásilo Občanské fórum a studenti vysokých škol.

Za stávkový výbor: 1 nečitelný podpis

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

24. listopad – Článek Svobodného slova o situaci v Československé televizi.

Televize v rukou vlády?

Boj televizních pracovníků o diváka, především mimopražského, o jeho včasnou, přesnou a pravdivou informovanost, včera kulminoval.

Psali jsme už o dvou spontánních mítincích, které se v minulých dnech uskutečnily na Kavčích horách a kde zazněly konkrétní požadavky zaměstnanců – připomeňme alespoň přímé přenosy z centra Prahy, odvysílání záznamů událostí ze 17. listopadu na Národní třídě, zveřejnění prohlášení a petic různých skupin včetně Občanského fóra ústy jejich zástupců. Včera ráno, po středečním „přenosu" a zpravodajství, které bylo spíše výsměchem, se v garážích areálu konalo třetí shromáždění, v náladě už velmi rozhodné a vyhrocené. Členové štábů vylíčili své pocity, když jejich přenosové vozy vítali Pražané s nadšením a vděčností, a vzápětí zklamání, jakmile zjistili, že jejich práce bylo opět zneužito. Zazněla slova hlubokého pohrdání nejen vedením ČST. „Pokládám postoj nejvyšších představitelů, který zazněl i v televizním zpravodajství, za stejně brutální jako byl zásah 17. listopadu na Národní třídě," prohlásil mj. Z. Všelicha, další vypovídali o podrobnostech středečního „přenosu". Zástupce všech televizních profesí včetně převažujících dělníků přišla podpořit delegace SČDU; do garáží se za ztížených podmínek dostala jen malá část (mj. Věra Chytilová, Jana Brejchová, Marta Vančurová, Zdeněk Troška), několik desítek umělců a studentů zůstalo spořádaně před areálem. Technický ředitel ing. Pružina je požádal o klid k práci a sdělil jim, že vedení ČST právě jedná s vládou. Mezitím se podařilo technikům zvukově propojit mítinkové nádvoří s prostranstvím před areálem, díky tomu také mohli „ti uvnitř" podat „ven" zprávu, že na pracovištích jsou příslušníci Lidových milicí a poprosit studenty a ostatní, aby se v klidu rozešli. Delegace uměleckého svazu opouštěla Kavčí hory už za přítomnosti Bezpečnosti.

Poté vydal aktiv delegátů konference KSČ v ČST rezoluci adresovanou dnešnímu zasedání ÚV KSČ. Mimo jiné se v ní praví: „... od minulého pátku jako bychom zjišťovali to, co si mnozí z nás již delší dobu uvědomují. Naše slova, naše argumenty nikoho nezajímají." Po důkladné analýze aktiv doporučuje plénu ÚV KSČ přijmout taková kádrová opatření v předsednictvu, která budou zárukou neprodleného odstraňování chyb. „S takovým vedením strany pak můžeme naplňovat myšlenku, že z obrazovky se lidé musejí dovídat celou pravdu, včasnou, objektivní a přesnou informaci... Za takových okolností se jako komunisté nebojíme vstoupit do soutěže s ostatními stranami NF ani s neformálními skupinami."

Ústřední ředitel ČST L. Batrla, který se po schválení rezoluce vrátil z jednání s M. Lúčanem, odmítl zveřejnit její znění v televizi a oznámil, že vysílání začíná řídit přímo vláda. Na dotaz zástupců techniky, co se stane v případě, když odmítnou pracovat, odpověděl, že si mají vzít dovolenou a nahradí je jiní. V té době se také před jižní vrátnicí televize shromáždilo na pět tisíc studentů s transparenty Vysílejte pravdu, mítink v garážích pokračoval včetně zvukového propojení před areál.

Před půl čtvrtou: zákaz přímých přenosů platí, nicméně do centra vyjely dva dvoukamerové vozy a podle toho, jak bude vypadat zpravodajský materiál v Televizních novinách, rozhodnou s konečnou platností zaměstnanci ČST o důvěře vůči svému vedení. V každém případě: dnes v osm opět v garážích; pokud TN nesplnily představy, vstoupí televize do stávky.

Mirka Spáčilová

SS, 24. 11. 1989.

24. listopad – Požadavky Občanského fóra pracovníků Československého rozhlasu žádající odstranění vedení Československého rozhlasu a pravdivé informování veřejnosti.

Provolání Občanského fóra pracovníků Čs. rozhlasu

My, členové Občanského fóra Čs. rozhlasu, kteří jsme se sešli na shromáždění v Malostranské besedě v Praze dne 24. 11. 1989, žádáme důrazně odstoupení vedení Čs. rozhlasu, včetně jeho ústředního ředitele RSDr. Karla KVAPILA, CSc., tedy všech, kteří v minulosti zneužívali všech funkcí ke zkreslování skutečné politické, ekonomické a ekologické situace u nás i v zahraničí. Je to samozřejmě nejen porušení novinářské etiky, ale také zdiskreditování Čs. rozhlasu v očích široké veřejnosti. Je smutné, že široká vrstva obyvatelstva dává přednost vysílání zahraničních rozhlasových stanic před vysíláním Čs. rozhlasu v touze po objektivním zpravodajství.

Vedení a ústřední ředitel v nejdůležitějších chvílích těchto pohnutých dní brání úplnému, objektivnímu a pravdivému informování naší veřejnosti v Čs. rozhlase, a proto ztratili naši důvěru a my požadujeme jejich odstoupení z funkcí.

Zdůrazňujeme, že chceme svou činností v příštích chvílích, rozhodujících pro naše národy, pracovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a splatit tak velký dluh, který máme u našich posluchačů.

Požadujeme zároveň, aby toto naše prohlášení bylo vysíláno okamžitě a dále ve všech zpravodajských relacích všech vysílacích okruhů Čs. rozhlasu.

Členové Občanského fóra Čs. rozhlasu

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie.

24. listopad – Informace Svobodného slova o demokratickém hnutí v řadách sportovců.

Volání po demokracii a pravdivých informacích sílí

Sportovci nestojí stranou

Praha (rs) – Sílu lidské solidarity, podporující požadavky studentů a především touhu po životě ve svobodné společnosti, výrazně podporuje i početný tábor našich sportovců. Prohlášení reprezentantů, ligových i dalších kolektivů a jednotlivců jsou toho každodenním svědectvím. Z těch, které jsme včera dostali na redakční stůl, vybíráme:

Hokejoví reprezentanti, přičemž ve stejném duchu se vyjadřuje i kolektiv hokejových olympioniků, uvádějí:

„Jsme si vědomi cti, kterou je pro nás reprezentace Československa, a proto je naší morální povinností odsoudit nepřiměřený a brutální zákrok bezpečnostních sil proti

studentskému průvodu dne 17. listopadu. Protože reprezentujeme náš stát i v zahraničí a chceme vystupovat jako zástupci hluboké demokracie a humanismu, který byl vždy našim národům vlastní, připojujeme se i my k spravedlivému požadavku studentů a k celonárodní všelidové diskusi o situaci v naší zemi."

Ligoví fotbalisté Bohemians (19 podpisů, včetně trenérů) rovněž odsuzují nepřiměřené násilí a dodávají: „Podporujeme prohlášení ÚV SSM a studentů, ve kterých se vyslovuje požadavek na vyšetření nepřiměřeného zásahu pořádkových sil, potrestání viníků a pravdivé informace nejširší veřejnosti."

K rukám předsedy vlády ČSSR bylo odesláno stanovisko Státního závodiště Praha (39 podpisů). Z kopie, doručené do naší redakce, vyjímáme:

„I my žádáme, aby ihned odstoupili všichni zdiskreditovaní státní a straničtí činitelé. Dále žádáme, aby byly neprodleně a objektivně vyšetřeny všechny zločiny, kterých se dopustili ti, kteří zasáhli 17. 11. proti pokojným a bezbranným občanům, a především ti, kteří jim k tomu dali pokyn."

Z prohlášení Klubu fair play OV ČSTV Kolín citujeme: „Žádáme rozumný dialog ze strany vlády a ne další krvavé zákroky vůči pokojně demonstrujícím studentům a občanům. Žádáme zároveň pravidelné zveřejňování a podávání pravdivých informací ke všem těmto událostem prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků. Nejsme zvědavi na další lži a polopravdy, jinak autorita naší vedoucí síly společnosti už skutečně poklesne pod bod ‚mrazu'."

Bývalý reprezentant ve vodním slalomu a sjezdu, zasloužilý mistr sportu Milan Svoboda nám mj. napsal: „Jako současný dobrovolný trenér, který pracuje převážně s mladými lidmi, při vědomí hluboké odpovědnosti za osud tohoto státu v jeho současném kritickém stavu považuji i já za nutné vyjádřit svůj nesouhlas s neadekvátním zásahem bezpečnostních orgánů. Současně sděluji, že se plně ztotožňuji s požadavky stávkujících studentů, umělců, kulturních pracovníků a nově vzniklého Občanského fóra."

Členové odborového úseku č. 13 ZO ROH ÚV ČSTV (12 podpisů) rovněž vyjadřují zásadní nesouhlas se zákrokem bezpečnostních orgánů, který považují za naprosto neadekvátní a politicky neuvážený. Dále dodávají:

„Připojujeme se k požadavku předsednictva MV SSM a MVR SSM Praha vytvořit komisi k přešetření zásahu pořádkových sil a všech skutečností za účasti zástupců studentů a veřejnosti. Žádáme o písemnou informaci o závěrech šetření výše uvedené komise. Nesouhlasíme se způsobem, jakým jsou tyto události prezentovány v některých sdělovacích prostředcích, zejména v Čs. televizi a rozhlase."

Kolektiv pracovníků Městského stadiónu mládeže (9 podpisů) sděluje: „Jsme toho názoru, že žádná vláda ani jiný orgán nemá právo použít jakoukoliv formu násilí proti vlastnímu lidu. Jsme přesvědčeni, že vše, co se dnes u nás děje, není iniciativa provokačních a protisocialistických sil, ale projev naprosté většiny obyvatel."

Z Brna nám došla zpráva, že fotbalisté Zbrojovky rozhodně odmítají nařčení, že akce studentů mají sloužit k rozvrácení socialismu. Považují jejich akce za adekvátní

nynější politické situaci. V podobném duchu se nese rovněž prohlášení členů volejbalového oddílu Zetor Brno.

SS, 24. 11. 1989.

24. listopad – Informace Svobodného slova o iniciativě k zřeknutí se sportovních titulů na protest proti násilí a nedemokratickému jednání.

DVA MUŽI SE ZŘÍKAJÍ TITULŮ MISTRA SPORTU!

Výzva olympioniků

„Třetí den trvá ‚Výzva olympioniků' všem našim sportovcům, kterou první podepsali J. Odložil a bratři Svojanovští. Za minulých 24 hodin na ní přibylo 212 podpisů a celkem se už s touto výzvou ztotožnilo 307 sportovců!

Josef Lachman, stříbrný cyklista z OH tělesně postižených sportovců v Soulu 1988 a Ivo Piták, atletický reprezentant v chůzi se dokonce zříkají titulu mistra sportu! Z jejich rozhodnutí uvádíme: „Podporujeme Výzvu k čs. sportovcům. Jsme zajedno, že pokud se vláda dopustí vědomě porušení mezinárodních úmluv, které sama ratifikovala, ztrácí morální kredit vládnout. Zároveň nás jako členy ČSTV pobouřil postoj předsedy ÚV ČSTV J. Poledníka. Zejména, že zcela nepochopitelně odmítá svobodný tisk. Jako projev hlubokého nesouhlasu se zříkáme titulu mistra sportu, který nám byl udělen."

Svůj podpis včera připojila i několikanásobná gymnastická olympijská vítězka Věra Čáslavská, s ní legendární fotbalista Josef Bican, který připojil: „Přál bych si, aby se dnešní krizová situace vyřešila v naprostém klidu a ke spokojenosti naší celé republiky. Celý život jsem byl zvyklý na hru fair play a tu také vyžaduji dnes od všech zodpovědných činitelů."

Výzvu podepsal i neméně legendární fotbalový brankář František Plánička: „Přeji si, ať je v naší zemi klid a všichni mohou spokojeně sportovat. Jsem přesvědčen, že vše se spravedlivě vyřeší v zájmu široké veřejnosti a celého našeho lidu."

Mezi podepsanými jsou vzpěrač Pavlásek, plavkyně Fleissnerová, atletická mistryně Evropy Jehličková, gymnastický mistr světa Krbec, veslař Petříček, basketbalista Tetiva, krasobruslařka Jindra Kramperová, která dnes stále reprezentuje, nikoliv už na ledě, ale na koncertních pódiích, koulařka Matrasová, osmnáct fotbalistů Sparty a z nich je sedm hráčů mužstva ČSSR, které se probojovalo do Itálie, tyčkaři Lubenský a Jansa, Douda, třetí koulař předválečných OH, Gut, který má tři medaile z mistrovství světa na divoké vodě, a Suchánek, stříbrný na mistrovství světa rogalistů. (stk)

SS, 24. 11. 1989.

24. listopad – Žádost generálního vikáře biskupa J. Lebedy, adresovaná MS VB o zajištění veřejného pořádku na Hradčanském náměstí a okolí Sv. Víta při příležitosti oslav kanonizace Anežky Přemyslovny.

ČTK-PR-24.

24. listopad – Protest Františka kardinála Tomáška proti referování sdělovacích prostředků o jeho setkání s tajemníkem MV KSČ M. Štěpánem.

Protestuji proti zkreslujícímu způsobu, jakým sdělovací prostředky referují o mém rozhovoru s panem Miroslavem Štěpánem. Jako pastýř církve se snažím neodmítnout nikoho, kdo mne požádá o rozhovor. Setkání s panem Štěpánem však naprosto nelze považovat za ten dialog, po němž jsem léta marně volal.

Plně trvám na svém poselství všemu lidu Československa. Katolická církev stojí zcela na straně národa v jeho nynějším zápasu. Děkuji všem, kteří se nyní zasazují za dobro všech a mám plnou důvěru v Občanské fórum, které se stalo mluvčím národa.

František kardinál Tomášek

Informační servis č. 6/24. listopadu 1989.

24. listopad – Zápis z jednání stávkového výboru zaměstnanců Státní knihovny ČSR o přípravě generální stávky.

Zápis z jednání stávkového výboru zaměstnanců Státní knihovny ČSR

V 8.00 se konala společná schůze stávkového výboru a předsedů dílenských výborů ROH a ZV ROH. Byly projednány otázky právního oprávnění stávky a podrobně její průběh. Poté se konala schůzka stávkového výboru, na které byl zvolen předseda SV – ing. Martin Svoboda – a tříčlenná komise mluvčích SV ve složení: ing. Martin Svoboda, Lydie Vítová, Martina Chmátalová (zapisovatel a jednatel).

Jednání stávkového výboru dospělo k závěru o tomto postupu:

1. požádat vedení Státní knihovny ČSR o podporu generální stávky poskytnutím pracovního volna po dobu trvání dvou hodin,
2. v případě neúspěchu požádá ZV ROH o svolání mítinku zaměstnanců.

Návrh průběhu stávky:

– stávka bude vyhlášena ve 12.00 dohodnutým způsobem (pravděpodobně sirénou),

– pracovníci knihovny se shromáždí na velkém nádvoří Klementina,
– bude přečteno prohlášení Občanského fóra, případně další dokumenty,
– po zazpívání státní hymny pracovníci buď setrvají na velkém nádvoří, nebo se odeberou do všeobecné studovny, kde proběhne mítink formou diskuse, ke které bylo pozváno též vedení SK ČSR,
– o připojení se Státní knihovny ke generální stávce budou občané informováni vyvěšením plakátů a informativních letáčků,
– zachování veřejného pořádku budou zabezpečovat stávkové hlídky.

O přípravách, zahájení a průběhu stávky bude podnikový stávkový výbor informovat celostátní koordinační stávkový výbor Občanského fóra.

Za správnost: J. Pilař, O. Bezděková, A. Charvát

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Stanovisko pracovníků Pražského ústavu státní památkové péče a ochrany přírody k situaci ve společnosti.

Pražský ústav státní památkové péče a ochrany přírody
Malé náměstí 13, Praha 1

Usnesení
z plenární schůze pracovníků Pražského ústavu státní památkové péče a ochrany přírody

1. Pracovníci Ústavu zásadně nesouhlasí s prohlášením vlády ČSSR, ČSR a SSR ze dne 21. 11. 1989 uveřejněným v Rudém právu dne 22. 11. 1989 a pokládají je za neúnosné a politicky chybné. Tato stanoviska nasvědčují tomu, že současné vedení KSČ a státu není ochotno a schopno vzniklou situaci reálně posoudit a řešit.
2. Rovněž nesouhlasíme se způsobem informování veřejnosti Čs. televizí, RP a Čs. rozhlasem.
3. Odmítáme stanovisko rady NVP, obsažené ve Výzvě rady NVP k Pražanům ze dne 22. 11. 1989 ve Večerní Praze ze dne 23. 11. 1989, a stanovisko odborů ze dne 23. 11. 1989, uveřejněné ve Svobodném slově dne 24. 11. 1989.
4. Pracovníci Ústavu se ztotožňují s prohlášením Občanského fóra ze dnů 19., 20. a 23. 11. 1989 a plně je podporují.
5. Vzhledem k tomu, že žádný z požadavků usnesení schůze pracovníků Ústavu, konané dne 20. 11. 1989 nebyl splněn, zvolili pracovníci stávkový výbor, který vyhlásí v pondělí 27. 11. 1989 od 12 do 14 hod. generální stávku. Jedná se o politickou stávku, která bude všemi pracovníky po dohodě s vedením organizace napracována.

Z 80 účastníků schůze s usnesením souhlasilo 79 pracovníků (1 se zdržel hlasování).

PRAŽSKÝ ÚSTAV
státní památkové péče a ochrany přírody
110 00 Praha 1 – Staré Město, Malé nám. 13, útv. 011

PhDr. Ladislav Špaček	RNDr. Václav Ziegler, CSc.	Ing. Ivan Baťka
předseda ZV ROH	předseda ZO KSČ	ředitel

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

24. listopad – Stanovisko pracovníků Ústavu pro výzkum kultury k současné politické situaci.

My, pracovníci Ústavu pro výzkum kultury v Praze jsme se sešli na mimořádné členské schůzi základní organizace ROH, svolané z podnětu členů naší základní organizace, abychom posoudili současnou politickou situaci v Československu.

1. Rozhodně odsuzujeme opakující se zákroky pořádkových jednotek, jejichž vyvrcholením byl brutální zásah proti pokojné studentské demonstraci 17. listopadu 1989.
2. Dosavadní opatření k vyšetření této záležitosti jsou neuspokojující a odporují ústavě ČSSR. Ke spolupráci by měla být přizvána nezávislá komise složená z představitelů čs. veřejnosti a studentů. Požadujeme, aby šetření bylo urychleno, aby naše veřejnost byla o jeho postupu a výsledcích průběžně a pravdivě informována a viníci byli potrestáni.
3. Žádáme, aby byly urychleně vytvořeny trvalé právní záruky pro pravdivou a veřejnou informovanost.
4. Žádáme přijetí nového zákona o shromažďovacím a spolčovacím právu.
5. Soudíme, že dialog je nezbytnou podmínkou řešení současné situace a prvním krokem k ustavení rovnoprávného pluralitního systému, jehož vytvoření podporujeme.
6. Vyslovujeme nesouhlas s dosud uveřejněnými stanovisky stranických orgánů, vlád ČSSR, ČSR a SSR z 20. 11. 89 a Ústřední rady odborů z 23. 11. 89, která jsou v podstatě odmítnutím takového dialogu a jen dále vyhrotila situaci.
7. Vítáme rozhodnutí o svolání ÚV KSČ na 24. listopad a očekáváme od něj zásadní kádrové změny ve vedení strany.
8. Stojíme na pozicích socialismu, který chápeme jako otevřený, humánní právní systém.
9. Na podporu svých stanovisek a požadavků vyhlašujeme dvouhodinovou manifestační stávku na pondělí 27. listopadu 1989 od 12 do 14 hodin. Tyto dvě hodiny nahradíme.

Za ZO ROH ÚVK
1 nečitelný podpis
L. S.: nečitelné razítko

Schváleno 35 hlasy z 40 přítomných.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

24. listopad. – Otevřený dopis zdravotníků občanům o postoji k vývoji ve společnosti a ke generální stávce.

Otevřený dopis: ZDRAVOTNÍCI OBČANŮM

Naše povolání není obvykle spojováno s „emocemi" a „vášněmi", ale spíš s důvěryhodností, lidskostí a obětavostí. A pokud v poslední době není, je čas to napravit.

Proč jsme se v takovém počtu připojili k požadavkům studentů? Proč se vedle dělníků divadla a dělníků z továren hlásí i dělníci zdraví k hnutí občanské nespokojenosti, za spravedlnost a společenskou proměnu?

Nejen proto, že odsuzujeme násilí, které směřuje proti smyslu naší práce. Jde nám o vytvoření takových společenských podmínek, které by více přály vašemu zdraví a naší péči o ně. Věřte nám, že i v těchto dnech pracujeme v nemocnicích, na poliklinikách a v ústavech zodpovědně a často zodpovědněji než jindy.

Věřte nám, že to, jak se připojíme ke generální stávce dne 27. 11. – to jest minutou ticha, viditelným vyjádřením podpory a diskusí na pracovišti, bude-li na ni čas v polední přestávce, – nemůže vaše zdraví ohrozit. Je pro nás důležité, abyste nám v tom správně rozuměli a nepřipustili, aby tato forma stávky byla zneužita proti nám a celému občanskému hnutí.

Naopak, prohlášení, které jsme podepsali, nás zavazuje k tomu, abychom zbavili svou práci všech vlivů černého trhu s lidským zdravím, úplatků, protekce, neosobního vztahu k pacientům a všeho dalšího, co nám často vytýkáte.

Věříme, že se s vámi brzy setkáme v dialogu o takové péči o zdraví jednotlivce, rodiny i národa, která by uspokojovala vás i nás, byla kvalitní a bez privilegií dostupná všem.

Žádáme kolegy-lékaře, členy vlády ČSR, MUDr. J. Prokopce, MUDr. J. Synkovou a MUDr. E. Sýkoru, aby se k našemu prohlášení připojili.

Signatáři prohlášení „Zdravotnictví za očistu a proti násilí" (7049 signatářů)

Za správnost ručí: Kontaktní skupina občanských iniciativ ve zdravotnictví a sociální péči, Ke Karlovu 11, Praha 2

Dokument č. 5

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

24. listopad – Dopis pana V. Kadeřábka Občanskému fóru s návrhy na zlepšení organizace manifestací na Václavském náměstí.

Občanské fórum
Praha
(zde)

Přátelé,
jsem s Vámi! Od pondělí 20. 11. 1989 se zúčastňuji všech shromáždění na Václavském náměstí (i u Čs. rozhlasu) – mé stanoviště je stálé – na balkoně Domu obuvi. Z tohoto místa jsem schopen vnímat celkovou situaci v době shromáždění. Rád bych Vás upozornil, že:

1. Dle mého mínění je třeba, aby studenti v této fázi již ustoupili poněkud do pozadí a celkové režie mítinku se profesionálně ujalo Občanské fórum (jedná se již o zastoupení všech vrstev obyvatelstva, studenti, kteří to rozjeli – buď jim věčná sláva), nyní však nastoupil boj o moc a ten lze s úspěchem podnikat nikoliv na amatérské bázi. Co tím myslím ... – řečníci musí pomalu a zřetelně a nahlas artikulovat. Musí se omezit na stručné a heslovité informace. (Nejlépe mluví Havel). Co si lidé od shromáždění slibují? 1. informovanost, 2. morální podporu. Informovanost je třeba omezit na nejnutnější míru – heslovitě. Ekologická informace nevyzněla. Morální podporu chtějí ve své úzkosti a strachu všichni. Chtějí slyšet optimismus a víru – chtějí posilu v tom co činí – a pak budou posilou oni Vám! Nebát se útoku na emoce!

Prosím, chápejte tyto mé věty jako upřímnou snahu pomoci dobré věci.

Kadeřábek Václav,
Bořivojova 37, Praha 3

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

24. listopad – Návrh ing. V. Pešaty na urychlené propuštění spoluobčanů – „vězňů svědomí", adresovaný Občanskému fóru.

Občanské fórum
Laterna magika
Praha

Návrh

Pro urychlené propuštění našich spoluobčanů, vězněných pro své přesvědčení doporučuji:

1. Odeslat dopis (pokud se tak již nestalo) činiteli, který je k takovémuto kroku oprávněn, jeho text přečíst a dát schválit na Václavském nám.

2. Vyhlásit jednodenní protestní hladovku (1 den v každém týdnu až do doby splnění žádosti – např. sobota) s max. omezením spotřeby el. energie a plynu – ať se jim alespoň takto přiblížíme a pomůžeme!

S mnoha pozdravy a přáním plného zdaru
Váš Vladimír Pešata

Ing. Vladimír Pešata
Roztylské sady 23
141 00 Praha 4-Spořilov

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

Sobota 25. listopadu

25. listopad – Svobodné slovo o manifestaci občanů na Václavském náměstí dne 24. listopadu.

TŘISTATISÍCOVÉ SHROMÁŽDĚNÍ PO SVOBODĚ TOUŽÍCÍCH OBČANŮ

Bouře nadšení nad Prahou

K přítomným promluvili člen předsednictva ÚV ČSS a šéfredaktor Svobodného slova bratr Jaromír Mašek. Dále vystoupili Alexander Dubček, Václav Havel, Jiří Hanzelka, Ivan Hašek, Věra Čáslavská.

Praha – Úchvatnou a strhující atmosféru, která včera v podvečer ovládla více než třistatisícové shromáždění po svobodě toužících občanů Československa, nedokážeme plně zachytit prostým novinovým článkem. Je to výzva básníkům, dramatikům i filmovým tvůrcům. Desetitisíce lidí se před budovou, v níž sídlí Svobodné slovo, začaly shromažďovat již po 14 hodině. Po půl čtvrté bylo zcela zaplněné nejen Václavské náměstí, ale i všechny přilehlé ulice.

V 15.45 na balkón budovy vystoupil člen předsednictva ÚV Čs. strany socialistické a šéfredaktor Svobodného slova bratr Jaromír Mašek. Seznámil přítomné s některými myšlenkami, které vyplývají z usnesení včerejšího zasedání ÚV naší strany.

Poté katolický kněz Václav Malý, který opět uváděl jednotlivé řečníky, přivítal shromáždění jménem Občanského fóra a informoval je o mimořádném ohlasu této iniciativy v mnoha místech republiky. Po něm nadšeně vítán přítomnými zazpíval písničkář Vladimír Merta.

V 16.05 hod. zazněla nad Prahou bouře nadšení. V chóru sympatií vycházejícím z tří set tisíc hrdel na balkón vystoupil Alexander Dubček. (Publikujeme český překlad našeho stenografického záznamu.)

„Vážené lidové shromáždění, milí Pražané, mám vás rád, vy to víte. Moc rád jsem mezi vámi. Opět po delší době před vás předstupuji a těší mě, že tento lid opět pozvedl svůj hlas k nové bratrské pospolitosti v podobě nerozborného společenství našich tak blízkých bratrských národů. Tato schůzka je i dnes symbolem současné demokratické obrody, společné, nedělitelné vlasti našich národů, Československa. Včera na bratislavském náměstí více než stotisícové shromáždění se též neslo v duchu solidarity, občanské, lidové iniciativy, která nás spojuje v tomto historickém, dějinném povznesení. Všichni víme, že dnešní krizový stav v zemi byl způsoben násilným vojenským zásahem do věcí a života, které patřily a patří jen tomuto lidu.

Proto rozchod s tímto neblahým dědictvím a celou tzv. normalizační politikou a jejími nositeli je bezpodmínečný a nesnese odklad. Dnes to jednoznačně vyjadřují postoje všech občanských hnutí, vyloučených bývalých členů KSČ, mládežnického, uměleckého a kulturního hnutí; včera v Bratislavě a dnes opět tady. Vidíme, že toto hnutí našlo podporu v dělnické třídě, rolnictvu, ve všech vrstvách pracujících.

Pražané sehráli významnou úlohu v obrodě socialismu před 21 lety. Vzpomínám na to právě proto, že dělnická třída, Lidové milice, byly v době setkání delegátů mimořádného XIV. sjezdu, i se sympatiemi naší armády a Sboru národní bezpečnosti po našem boku. Vzpomínám na to proto, že i dnes by tyto síly měly být na straně lidu. Neobraťte svoji moc proti tomuto lidu, jste jeho součástí. Nezapomínejte, že jste z něj vzešli. Považuji také za nutné, aby občanské iniciativy a celé lidové hnutí uchránily své řady od konfrontačních extrémních tendencí.

Když se tu teď obracím k vám, Pražanům, které mám rád, přesto v tyto dny patří mé myšlenky i těm, kteří jsou za hranicemi. Sjednoťte naši pluralitní společnost do proudu, který všestranně povznese naši vlast!"

Po rozsáhlých ovacích i skandování „Dubček, Svobodu, Dubček na Hrad", vystoupil Václav Havel: „Vážení přátelé, představitelé státní moci tvrdí, že problémy této země se nedají řešit na ulici. Třináct let navrhuje Charta 77 věcný dialog o problémech země. Třináct let nás za to zavírali a hanobili. Nebylo nás mnoho. Ale přibývalo nás. Dialog dnes nabízí Občanské fórum, které existuje sice jen pět dní, ale fakticky reprezentuje všechny obyvatele této země. Občanské fórum je připraveno okamžitě jednat s mocí jinde než na ulici. Nezáleží tedy na nás, ale na nich, jestli se bude demokracie v naší zemi plodit ve vzrušené atmosféře náměstí nebo v klidu na nejrůznějších pracovištích. Na tahu nejsme my, ale oni. Voláme po svobodných volbách, po zrušení vedoucí úlohy jedné strany, po zrušení Národní fronty, jako manipulačního nástroje této strany. Ubezpečujeme vás, že dojde-li k pokojnému dialogu, budeme s vládou o všech těchto touhách občanů jednat. Olof Palme, jehož cenu jsem měl tu čest dnes převzít, řekl krásnou větu: ‚Demokracie znamená, že vláda spravuje zemi podle svobodně vyjádřených přání obyvatel.' Přesně to chceme my."

Václav Malý přečetl list Františka kardinála Tomáška: „Protestuji proti způsobu, jakým sdělovací prostředky referují o mém rozhovoru s panem M. Štěpánem. Jako pastýř církve se snažím neodmítnout nikoho, kdo mě požádá o rozhovor. Setkání s panem Štěpánem však naprosto nelze považovat za ten dialog, po němž jsem marně po léta volal. Plně trvám na svém poselství všemu lidu Československa. Katolická církev stojí zcela na straně národa v jeho nynějším zápase. Děkuji všem, kteří se nyní zasazují za dobro všech a mám plnou důvěru v Občanské fórum, které se stalo vůdcem národa."

Fotbalista Ivan Hašek: „V této době držíme palce všem studentům, dělníkům a celé naší vlasti. Děkujeme!"

Dramaturg Divadla na provázku Petr Oslzlý hovořil o umlčení některých spisovatelů, filozofů, herců a umělců v minulých dvaceti letech. Uprostřed večera 17. listopadu 1989 se v paměti všech vybavila s tragickou naléhavostí památka Jana Opletala, Jana Palacha a dalších studentů, kteří položili životy za hodnoty nejvyšší,

za svobodu svého národa. Umělci museli poslechnout přání svých mladých diváků a spojit se s nimi.

Petr Čepek nadšeně zdraven stručně řekl: „Chci vás pozdravit jménem všech stávkujících herců v celém Československu, kteří se přidali k Občanskému fóru. Vydržte s námi!"

Výtvarník Joska Skalník promluvil za Artfórum. Hovořil o tom, že po dlouhou dobu byly v naší zemi uplatňovány praktiky šikanování a zákazů. Byly používány totalitní praktiky, byli biti lidé. „V dnešní době jde o všechno. Proto voláme – Nikdo vás nechce, nikdo vám nevěří. Ať žije Občanské fórum!"

Václav Malý pak zodpověděl četné dotazy, jak 27. listopadu organizovat generální stávku. Začátek je ve 12 hodin. Délku určuje stávkový výbor v podniku, nejdéle do 14 hodin. Ve zdravotnictví, veřejné dopravě a službách, které zajišťují nezbytné potřeby pro život občanů, se práce nepřeruší, pouze se stávka symbolicky vyhlásí. Občanské fórum doporučuje, aby v době stávky zvonily zvony kostelů. Dále uvedl některé z dalších 163 podniků a ústavů, které se přihlásily ke stávce. Občané jejich názvy nadšeně s uznáním aplaudovali. Jsou to např. Kablo Hostivař, Čs. plavba labsko-oderská, Výstavba elektráren Škoda, Středočeské plynárny, Vojenské stavby Praha a Sklo Union Teplice. Poté Václav Malý pozdravil několik tisíc pracovníků ČKD, kteří se shromáždili přímo pod budovou, v níž sídlí Svobodné slovo. Za iniciativu MOST vystoupil hudebník Michael Kocáb. Vyzval k zahájení dialogu mezi Občanským fórem zastupujícím lid a současnou vládou, což třistatisícové shromáždění komentovalo skandováním „Demisi!" Poté vyzval předsedu vlády ČSSR L. Adamce, aby přijal požadavky předložené Občanským fórem.

Známý cestovatel Jiří Hanzelka připomněl svou legendární polovinu M. Zikmunda. Prošli spolu mnoho zemí světa, ale to, co se odehrává na Václavském náměstí, nemá nikde obdoby. Jde o nesmírně silnou občanskou komunitu, vyzbrojenou rozumem a vtipem, která začala psát novou kapitolu našich dějin.

Do hlasitého volání diváků „Přímý přenos" zazněla informace, že Občanské fórum podporuje Městské sdružení advokátů a někteří soudci.

Poté nastala chvíle, na niž shromáždění čekali – na balkón Melantrichu vystoupila Marta Kubišová. Chtěla začít zpívat svou Modlitbu, ale lidé začali volat, že chtějí Martu vidět. S náručí plnou květin se naklonila přes zábradlí ... A pak nastalo ticho a do něj se velebně nesla píseň, s níž se s námi zpěvačka před 21 lety rozloučila. Odměnou jí byl i včera nadšený jásot publika a nescházely ani slzy dojetí. Nikdo se za ně nestyděl ...

Nadšení vyvolalo oznámení dělníka z pražské Pragovky Františka Kosa, že Pragovka stojí za studenty a při pondělní generální stávce odstraní bronzovou plaketu tzv. Devětadevadesáti z roku 1968, která je dosud ostudou závodu.

K mikrofonu pak přistoupila další známá žena Věra Čáslavská, i ji přivítal bouřlivý potlesk. Její vyznání sportu a lásce k dnešní mladé generaci, kterou bychom my dospělí měli rozhodně podpořit, sklidilo nadšený ohlas.

Mluvčí studentského stávkového výboru Šimon Pánek byl stručný. Ukončení studentské stávky je podmíněno splněním jejich požadavků a programu Občanského fóra.

Náměstím pak zaznělo jméno léta umlčené herecké osobnosti Vlasty Chramostové. Připomněla ideje zesnulého profesora J. Patočky, který už dávno odpověděl na otázku, kde se tvoří dějiny a svět. Je to v každém z nás a také náš československý svět se začíná měnit právě zde na Václavském náměstí. Srdce naší metropole opět zaburácelo potleskem.

Chceme dát najevo, jaký je názor dělníků z Vysočan, o kterých se říká, že jsou baštou konzervatismu, uvedl poselství dělníků ČKD Elektrotechnika Praha jejich zástupce Petr Miller. Oznámil, že z ČKD se na Václavské náměstí dostavilo 10 tisíc pracujících. Do bouřlivých ovací pronesl výzvu ke zrušení Lidových milicí a likvidaci jejich zbraní a za uspořádání svobodných voleb.

Náměstí pak pozdravilo další známou tvář Pražského jara 1968, tehdejší televizní hlasatelku Kamilu Moučkovou. Její zastřený a dojatý hlas rozezvučel náměstí heslem dobře známým z pohnutých dnů srpna 1968: Jsme s vámi, buďte s námi! Mnohatisícové shromáždění heslo sborově opakovalo.

Nádherně vzrušená atmosféra připravila neopakovatelný úvod pro píseň odedávna symbolicky spjatou s dějištěm včerejšího shromáždění – chorál sv. Václava.

Jako by už nic nemohlo více rozechvít srdce lidí. A přece: čs. státní hymna, kterou zpívala Hana Hegerová s C & K Vocalem, v doprovodu mohutného sboru účastníků manifestace, připravila nám všem zážitek, na který se po celý život nezapomíná. V očích mladých i starších se leskly slzy, které nikdo neskrýval.

Největší manifestace těchto dnů se odehrála v důstojném klidu a pořádku.

Dnes ve 14.00 hodin se očekává další shromáždění Občanského fóra a všech občanů, kteří s ním a s jeho myšlenkami a cíli souhlasí a kteří jdou se všemi těmi, jež to myslí se socialismem a s budoucností naší země upřímně. Setkání se tentokrát uskuteční na Letenské pláni. Přáním nás všech, kteří tyto vzrušené dny prožíváme, je jediné: „... ať se tvá ztracená vláda věcí tvých k tobě navrátí, ó, lide, navrátí ..."

Martin Denemark, Olga Skalková, Jana Schillingová

SS, 25. 11. 1989.

25. listopad – Lidová demokracie o reakci Pražanů na odstoupení předsednictva ÚV KSČ.

Symfonie klaksonů

Poté, co se lidé dozvěděli o odstoupení předsednictva ÚV KSČ, propuklo především na Václavském náměstí v Praze nové nadšení. Před budovou Melantrichu skandoval obrovský hrozen „Ať žije Dubček!", „Ať žije armáda!", „Děkujeme studentům!" Na rohu Štěpánské ulice u knihkupectví Orbis vyhrávala malá dechovka a lidé zpívali lidové písně. Nedaleko hotelu Jalta, v prostředním pásu náměstí, zabíral kameraman BBC svého reportéra, který hovořil pro britskou televizi o nejnovější situaci v Praze. Jiné televizní štáby natáčely nadšení davů podél magistrály u Národního muzea, kde desítky projíždějících aut svými klaksony zahrály podivuhod-

nou třaskavou symfonii. Lidé jim dvěma prsty ukazovali populární V a ruce z otevřených oken vozů odpovídaly stejně. Z některých aut mávali pasažéři vlajkami, spousta taxíků měla na svých anténách naše vlajky nebo trikolory. Všude rozesmáté obličeje. U ohromného kola plápolajících svíček nedaleko sochy sv. Václava povídá maminka svému možná šestiletému capartovi: „Drž tu svíčku pořádně a podívej se na mne!" a zmáčkla fotoaparát. A poblíž kina Blaník, kráčela pomalu a těžce o holi stará paní. Pomohli jsme jí přes ulici. „Je mi osmasedmdesát let. Když vidím teď znovu šťastné lidi, mohu klidně umřít, pane." Poděkovala a pokračovala v cestě. A když nás taxikář dovezl před redakci, povídá, neplaťte mi, celý den vozím studenty zadarmo, nechci to ani od vás." Přesto jsme mu nechali obolus ve voze...

LD, 25. 11. 1989

25. listopad – Situace v pražských ulicích. Ráno byly na Václavském náměstí rozdávány stužky v národních barvách a probíhaly diskuse o zasedání ÚV KSČ. Objevil se požadavek zrušit ústavní článek o vedoucí úloze KSČ a zrušit stranickou nomenklaturu. V centru města byly promítány v Činoherním klubu, v Mánesu a v inzertní kanceláři Lidové demokracie videozáznamy z diskusí.

ČTK-PR-25.

25. listopad – Demonstrace na Letné. Kolem 14 hodiny se shromáždilo statisíce občanů na Letenské pláni. V. Havel přednesl prohlášení Občanského fóra k výsledkům mimořádného zasedání ÚV KSČ a vyzval k provedení generální stávky jako neformálního referenda o vedoucí úloze KSČ. A. Dubček připomněl, že vzniklá situace je důsledkem násilné normalizační politiky a požádal ÚV KSČ, aby se distancoval od vojenského zásahu v r. 1968 a od „Poučení". Dále vystoupili J. Hanzlík, O. Pavelka, P. Čepek, V. Chramostová, J. Kemr, I. Prachař, J. Bohdalová, H. Zagorová, J. Hutka, za Rómy dr. Šenka, dále pak prognostik M. Zeman a demonstraci moderoval V. Malý.

ČTK-PR-25.

25. listopad – Rozhodnutí prezidenta republiky G. Husáka, jímž na návrh Výboru československé veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci, vlády ČSSR a občanů zastavil trestní stíhání proti dr. J. Čarnogurskému, dr. M. Kusému, J. Rumlovi, R. Zemanovi, P. Uhlovi a prominul trest odnětí svobody I. Jirousovi, I. Polskému a F. Stárkovi.

ČTK-PR-25.

25. listopad – Článek Svobodného slova o mimořádném zasedání federální vlády.

Ze schůze vlády ČSSR

Doporučeno ústřednímu výboru NF předložit návrh na doplnění vlády o představitele jiných politických stran a nestraníky.

Praha (r) – Na sobotním mimořádném zasedání přijala federální vláda několik zásadních opatření. Doporučila ústřednímu výboru Národní fronty ČSSR předložit prezidentu republiky urychleně návrhy na doplnění vlády o představitele jiných politických stran a nestraníky a jmenovala své představitele pro okamžité zahájení rozhovorů se zástupci stávkujících studentů. Uložila ministru vnitra ČSSR, aby v dohodě s ministrem vnitra a životního prostředí ČSR pozastavili po dobu přešetřování zásahu pořádkových sil 17. 11. 1989 generálními prokuraturami výkon funkce veliteli zásahu. Zároveň vláda doporučila prezidentu republiky, aby zastavil trestní stíhání, případně prominul výkon trestu odnětí svobody občanům za veškeré trestné činy proti společenskému a státnímu zřízení. Vláda se usnesla urychlit dopracování návrhů nové ústavy, zákonů o shromažďovacím, spolčovacím a petičním právu, tiskového a branného zákona a předložit je nejpozději do konce roku veřejné diskusi. Žádá občany, aby odpovědně každý sám u sebe posoudil důsledky generální stávky.

V sobotu se rovněž uskutečnila tisková konference Úřadu předsednictva vlády ČSSR, při které se sešel s novináři její mluvčí M. Pavel. Na dotaz, z jakých důvodů požádal L. Adamec na pátečním zasedání ÚV KSČ o uvolnění z funkce předsedy vlády, odpověděl mj., že toto rozhodnutí nevzniklo ve chvíli vystoupení L. Adamce na ÚV KSČ a nevyplývá ani z osobních důvodů. Je výsledkem jeho nesouhlasu s pomalým postupem přestavby. M. Pavel byl dále dotázán, zda se projednávaly změny ve federální vládě, a odpověděl, že její členy jmenuje prezident na návrh ÚV Národní fronty. Podobně to je i s doplněním vlády o členy jiných politických stran, případně nestraníky. V těchto záležitostech vláda plně podléhá parlamentu a prezidentu republiky.

Jeden z novinářů se ptal, s čím L. Adamec nesouhlasil v souvislosti s přestavbou. M. Pavel odpověděl, že s tím, jak pomalu pokračuje v politické oblasti.

SS, 27. 11. 1989.

25. listopad – Informace o jednání předsedy vlády ČSSR L. Adamce s Občanským fórem.

Informace z jednání Adamce a OF

1. Vláda má mít rovnoměrné zastoupení KSČ a opozice
2. Vyšetřovací komise – složení 6 poslanců, 5 občanů, 1 OF, 2 studenti
3. Vláda požádá studenty o ukončení stávky
4. FS požádá prezidenta o propuštění politických vězňů

5. OF bude mít proslov ve sdělovacích prostředcích

Program VŠ – doplňky

1. Vytvořit síť mezi školami, aby bylo možno přejít na okupační stávku!
2. Koordinační výbor rozhodne podle parlamentu
3. Jsou připraveny akademické požadavky studentů vůči MŠ ČSR

1. SV vstoupí v jednání s vedením fakult 1 : 1, tento poměr bude zachován nejméně po dobu zimního semestru
2. Zimní semestr – zrušit zkoušky, které jsou zbytečné!
3. Vedení fakult uvolní potřebné prostory a techniku pro práci SV
4. Státnice budou konány jen z odborných předmětů
5. Ve společenskovědních předmětech přistoupit k diskusím (i u státnice)
6. Akademičtí funkcionáři budou voleni v tajných, rovných a přímých volbách
7. Obnovit statut akademické půdy – (žádná polit. strana, každý může být příslušníkem nějaké strany)
8. Zrušit povinnost přednášek
9. Vymezení podílu studentů na vedení fakult
10. Zatím budou studenti reprezentováni SV
11. Zrušení vojenských povinností (zatím do konce zimního semestru)
12. Volný přístup k rozmnožovací a další technice na fakultě
13. Zveřejnit rozdělení financí resortu školství
14. Rozšířit výuku o některé předměty (individuálně podle fakult)
15. Termíny zkoušek si budou studenti domlouvat s pedagogy individuálně
16. Právo přerušit studium na dva roky bez udání důvodu
17. Je nepřípustné nutit k oslovování „soudruhu", (ale je to možné)
18. Vypracovat systém daňových úlev pro podniky vyrábějící pro školství
19. Seznamy učitelů!!!

Tyto požadavky a další budou předloženy vedení fakult a MŠ ČSR. Komise budou zvoleny studenty kruhu, ke spolupráci mohou být zváni učitelé.

HÚ, Sbírka L, cyklostyl.

25. listopad – Stanovisko politického odboru Federálního ministerstva vnitra a ministerstva vnitra a životního prostředí ČSR k závěrům mimořádného zasedání ÚV KSČ s ohlasy z některých pracovišť.

Soudruzi,
závěry mimořádného zasedání ÚV KSČ směřují zejména ke zdůraznění odhodlání KSČ řešit vzniklou situaci politickými metodami a formami při důsledném respektování Ústavy a platných zákonů. Současně vybízí ostatní politické strany, společenské a zájmové organizace Národní fronty i zástupce občanských iniciativ k aktivní účasti na jejím řešení.

V současné době považujeme za rozhodující zajistit plynulý provoz národního hospodářství, obchodu, služeb, zdravotnictví, dopravy, škol, kulturních a společenských zařízení, protože neoddělitelně k životu kulturní a vyspělé společnosti patří.

Je nezbytné oprostit se od emocí a vášní, s rozumem a rozvahou a skutečně demokraticky za účasti širokých vrstev společnosti řešit nazrálé problémy. V sázce je ohrožení sociálních a životních jistot našeho lidu v případě převládnutí jakýchkoliv forem chaosu zejména násilných konfrontačních střetů.

Za základní normu politického života považujeme demokratický dialog se všemi, kteří chtějí rozvoj socialismu cestou přestavby a demokracie. Chceme otevřeně hovořit s pracovními kolektivy, mládeží i občanskými iniciativami o aktuálních problémech a v rámci konstruktivního dialogu nacházet společná východiska.

Vycházeje z historického vývoje stojíme za dalším rozvojem Národní fronty jako základu našeho politického systému. Na její platformě považujeme za nezbytné vytvořit koaliční centrum z politických stran a rozhodujících společenských organizací.

Zdůrazňujeme, že federální vláda i národní vlády jsou vládami Národní fronty. Nemůžeme však zůstávat jen při proklamaci, ale doporučujeme, aby na půdě Národní fronty byly projednány konkrétní návrhy na zastoupení i bezpartijních, včetně zástupců občanských iniciativ, kterým jde o socialismus, ve vládách.
Na platformě Národní fronty bude KSČ usilovat, aby již v souladu s novou ústavou byly připraveny a uskutečněny svobodné, demokratické volby.

V dalším postupu procesu přestavby a rozvoje socialistické demokracie budeme vycházet ze zkušeností ostatních socialistických zemí, zejména SSSR. Jsme si vědomi toho, že splnění našich cílů je možné pouze ve spojenectví se Sovětským svazem a ostatními zeměmi socialistického společenství. Proto se zavazujeme plnit své závazky, které pro nás vyplývají z členství v organizaci Varšavské smlouvy a RVHP.

Plná podpora

V prvních stanoviscích k výsledkům jednání mimořádného zasedání ÚV KSČ docházejících stranickým, služebním a politickým orgánům vyjadřují pracovní kolektivy a jednotlivci souhlas s hodnocením současné politické situace v zemi, kterou ÚV KSČ označuje jako krizovou. Uvědomují si, že další zvyšování napětí ve společnosti ohrožuje socialismus v naší vlasti. Oceňují podporu ÚV KSČ státním orgánům, vyjádřenou v usnesení, a ubezpečují o svém odhodlání beze zbytku plnit úkoly vyplývající ze služební přísahy, při přísném respektování socialistické zákonnosti.

Jménem všech příslušníků SNB, PS a vojáků vojsk MV

Demokracie a živý celospolečenský dialog vyžaduje oboustranné pochopení a vzájemné respektování reálných stanovisek a návrhů. Nemá nic společného s násilím, psychickým a fyzickým terorem.

V posledním období se objevují negativní vystoupení vůči pracovníkům bezpečnostních orgánů, které jsou odrazem neracionální interpretace zákroku pořádkových sil dne 17. listopadu 1989 v Praze.

V návaznosti na obsah dopisu vedoucího tajemníka HV KSČ na FMV a náčelníka politického odboru FMV adresovaného ÚV KSČ doporučujeme služebním i dalším orgánům a všem příslušníkům seznamovat podle konkrétní situace občanskou veřejnost s jednotlivými případy a pokusy útoků na příslušníky SNB, PS a vojáky vojsk MV a jejich rodiny.

Zpravodaj politického odboru FMV a MVŽP ČSR, 25. 11. 1989, xeroxová kopie tisku.

25. listopad, 3 hodiny ráno – Zpráva o tiskové konferenci KSČ v hotelu Forum. Zúčastnili se jí mj. Z. Hoření a J. Riško, kteří prohlásili, že „Poučení" nadále platí.

Informační servis, č. 7/25. 11. 1989.

25. listopad – Celopražský aktiv předsedů ZO KSČ. M. Štěpán informoval o zasedání ÚV KSČ, který nepovažuje stávky za demokratický způsob řešení společenských problémů.

ČTK-PR-25.

25. listopad, večer – Mimořádné zasedání MV KSČ, na němž předsednictvo v čele s M. Štěpánem podalo demisi a byli zvoleni noví členové předsednictva a řízením byl pověřen V. Pázler. Dále byla vyslovena podpora K. Urbánkovi a usneseno svolat mimořádnou konferenci pražské organizace, která má přijmout akční program.

ČTK-PR-25.

25. listopad – Projev K. Urbánka v Československé televizi.

Vážení spoluobčané, soudružky a soudruzi,
naše země se ocitla na historické křižovatce. To není fráze, tak se v posledních dnech situace v ČSSR vyvinula. A není to poprvé, kdy lid rozhoduje sám o svém dalším osudu. Já osobně jsem během posledních hodin prožil nekonečný sled událostí, které stíhaly jedna druhou a stavěly mne společně s vámi před tisíce otázek, na něž jsme odpověď měli hledat již dlouhá léta. Bohužel, je to draze vykoupené poznání. Naše města, ulice jsou v těchto dnech plny hesel, letáků a provolání. Mezi jinými mi utkvělo v paměti jedno z nich. Někdo napsal na plakát: Jsme pro socialismus, ale bez chyb.

Generálním tajemníkem ÚV KSČ jsem několik hodin stejně jako nové vedení strany. Ale člověk nepotřebuje mnoho času na to, aby si uvědomil, že v tom požadavku socialismu bez chyb je hluboká pravda. Je oprávněné přání, ale i stanovisko víry v životaschopnost společenského uspořádání, které si lid této země zvolil před čtyřiceti lety. Uvědomili si to, jak věřím, všichni komunisté a myslím, že většina z vás. Jsme tedy v situaci, kdy strana, v jejímž čele nyní stojím, chce nastoupit novou cestu. Má a bude to mít nesmírně těžké, protože úspěšně pracovat se dá jen s těmi, kteří důvěřují.

Jistě chápete, jak naléhavě mne otázka důvěry a autority naší strany v těchto chvílích oslovuje. A vím, že se nám ve vedení strany této autority a důvěry nedostává tak, jak bychom to nyní potřebovali. A jakkoli si to ještě někteří soudruzi nechtěli přiznat a dále měli sklon barvit věci na růžovo, včerejší jednání ÚV KSČ to muselo konstatovat se vší naléhavostí. Znovu jsme se poučili, jak je důležité říkat si pravdu přímo a bez vytáček, protože ten, kdo vychází z nesprávných východisek, a kolikrát jsme se toho hříchu v minulosti dopouštěli, ten není schopen přijímat správné závěry. A přitom nás na to lidé upozorňovali, leč příliš často zůstávali nevyslyšeni. S tím je už konec. Ať se to komu líbí, či nelíbí, už žádné kádry, které jen přikyvují a říkají jen to, o čem se domnívají, že se chce slyšet, právě oni jsou dnes tak alergičtí na kritiku, právě oni, kteří zapomněli, že obměna kádrů je nutná a nezbytná již proto, že noví lidé nově vidí a nejsou zatíženi předsudky a stereotypy, právě ti, kteří uškodili věci strany a socialismu nejvíce.

Příliš jsme se odtrhli od lidí, od pravdy jejich každodenního života, od jejich faktických potřeb a zájmů. Další draze vykoupené poučení, ale i kategorický příkaz do budoucna. Chceš-li mít právo ovlivňovat osudy lidí a národů, musíš jejich život dobře znát. My jsme, bohužel, někdy neumožnili ani přirozeným zprostředkovatelům lidských osudů – našim spisovatelům, dramatikům, hercům – nám toto důležité poznání předat. I proto je dnes k naší škodě nemáme na své straně.

Věřím ale, že jejich národní hrdost, přirozená touha umělce stát na straně těch, kteří usilují o nový, dokonalejší život, je znovu získá pro důvěru v naši stranu a její politiku. Tak tomu bylo od vzniku KSČ. Ti nejlepší umělci stáli na naší straně. To jen my jsme zapomněli, jak je stále nutno s nimi hovořit, radit se s nimi a pozorně jim naslouchat.

Že to nyní nemám jednoduché, to je bez debat. Vím, jaká odpovědnost na mně leží, ale já si nemohu dovolit podléhat citům, musím reagovat střízlivě a věcně. Totéž očekávám od svých spolupracovníků. A jakkoli je to požadavek nesnadný, i od vás, vážení spoluobčané. Nemohu, a bylo by to absurdní, provést nějakou vědeckou analýzu současného stavu.

Předpokládám, že to hlavní, co vás dnes zajímá, je naše představa o budoucích dnech, týdnech a měsících. Ne na vše máme hotové recepty. A navíc každá hodina přináší nové a nové podněty, požadavky, ale nikdo nedokáže dělat zázraky. Ze dne na den novou představu o naší budoucnosti, lépe řečeno o tom, jak našich cílů dosáhnout, nevytvoříme. To hlavní ale víme. Musíme usednout k jednání se všemi, kteří to s osudem této země myslí dobře, bez předsudků, bez předpojatostí, dříve tak častých. To je teď hlavní. Bez toho nenajdeme východiska. Ta se musejí rodit

z reality a ne ze zbožných přání. Budu jednat se všemi, kteří nám v rámci Národní fronty i mimo ni mohou přinést poučení, přispět radou, budou chtít spolupracovat. I s těmi, kteří po roce 1968 opustili či museli opustit stranu. Myslím si, že jakmile začneme jednat, že se také s našimi partnery dohodneme. Důležitá je vůle všech stran. Naproti tomu se však musíme rozejít se všemi, kteří zneužívali funkce, postavení. Jen tak lidé uvěří, že chceme zlikvidovat korupci, nezasloužené obohacování a podobně. Valná většina více než půldruhého miliónu řadových komunistů si zaslouží naši úctu. Zpravidla měli více práce než ostatní a nezřídka byli vystavováni veřejné kritice.

Jsem optimista hlavně proto, že si troufám tvrdit, že naše lidi znám. Celý svůj dosavadní život – a je mi 48 let – jsem mezi nimi pracoval a žil. V Bojkovicích, na mé rodné Moravě, v Brně a nyní v Praze. Snažím se žít a pracovat tak, abych se jim vždy mohl podívat zpříma do očí. Vím tedy, že umíme pracovat, že nejsme žádní hlupáci a nedouci, že naše mozky a ruce jsou největším bohatstvím Československa. A já si zvláště naléhavě uvědomuji, jak velkou chybou bylo mrhání tímto bohatstvím. Neúcta k chytrým a schopným a na druhé straně dopouštění toho, že jsme někdy řídit a rozhodovat umožnili lenochům, bohužel i kariéristům a neschopným lidem. Hovoříme o přestavbě. Hodně se o ní již mluvilo v různých projevech. Já bych to řekl jinak. Žijeme v srdci Evropy a srdce, jak známo, je náchylné na infarkt. Nedopusťme, aby naše vlast s hlubokými demokratickými tradicemi, těžce onemocněla.

Děkuji vám za pozornost.

RP, 27. 11. 1989.

25. listopad – Zpráva Svobodného slova o vystoupení ústředního tajemníka ČSS v televizi.

V HUMANISTICKÉ TRADICI

Vystoupení ústředního tajemníka ČSS bratra J. Škody v ČsT

V sobotním večerním televizním pořadu Na aktuální téma vystoupil ústřední tajemník ČSS bratr J. Škoda. Řekl mj.: „Domnívám se, že se na budoucnost našeho státu, i když v současné době je situace velice vážná, můžeme dívat optimisticky. Naše národy mají krásné humanistické tradice, mají vzdělané, kvalifikované lidi – a v tom je myslím vůbec největší bohatství. Jsem přesvědčen, že odstraníme-li všechny nedostatky a chyby, o kterých teď hovoříme, vyrovnáme se se všemi nedostatky a půjdeme kupředu rychle.

Naše strana je rozhodnuta k tomu přispět. Nejsme strana malá, chceme v budoucnosti naše řady uvážlivým způsobem rozšiřovat. Stojíme o to, aby k nám přicházeli lidé kvalifikovaní, ale především dobří vlastenci, čestní lidé, kteří budou ochotni věnovat část svého volného času veřejné práci, kteří se budou s námi zamýšlet nad tím, jak zlepšit fungování státního aparátu i aparátu hospodářského, a kteří budou ochotni nasadit kus své osobnosti za rozvoj naší republiky.

Podílíme se na práci Národní fronty a Národní frontu i do budoucna považujeme za důležitý základ pro politickou práci. Je jasné, že bude třeba především definovat vztah jednotlivých politických stran, diferencovat mezi politickými organizacemi a organizacemi zájmovými a podle mého názoru by se měla Národní fronta víc otevřít – možná i nečlenským organizacím. A to proto, aby do budoucna, se z Národní fronty mohl vytvořit skutečně široký, veliký stůl kulatý, u kterého bychom se sesedli a pohovořili o budoucnosti naší země."

Slyšeli jsme vás hovořit i z balkónu Melantrichu. Jaký dojem z vystoupení před tak velikým fórem jste měl?

„Člověk, který vystupuje před tak obrovským zástupem lidí, má strhující pocit. Ale musím říci, že ne jednoznačný. V té chvíli, když jsem na balkóně stál a viděl pod sebou nepřehledný zástup, mě napadaly vážné myšlenky: Zda se nám podaří všem těm mladým lidem, kteří s nadšením horují pro lepší budoucnost této republiky, vyjít vstříc, co bychom měli dělat, abychom nezklamali jejich naděje, a jak to zařídit, abychom vytvořili nejen pro ně, ale spolu s nimi, lepší stát, abychom nezklamali jejich, třeba někdy jednoduché představy, abychom vytvořili pro ně a pro další generace krásnou budoucnost v mírové Evropě."

SS, 27. 11. 1989.

25. listopad – Informace Lidové demokracie o účasti a vystoupení zástupců ČSL na manifestaci na Václavském náměstí dne 24. listopadu.

HODINA PRO ČS. STRANU LIDOVOU

Slova a písně na podporu studentů – ČSL k větší aktivitě

„Vážení Pražané, vážení studenti, vážení spoluobčané! Hlásíme se Vám jménem Občanského fóra ze sekretariátu obvodního výboru Čs. strany lidové ..."

Téměř hodinu od 15 do 16 hodin měli na Václavském náměstí v Praze slovo lidovci a jejich přátelé. Více než 200 tisíc shromážděných občanů uvítal svým zpěvem a kytarou písničkář Jaroslav „Samson" Lenk.

Po něm přednesl tajemník městského výboru Čs. strany lidové br. Miroslav Prokop stanovisko pražské organizace ČSL k současným vnitropolitickým událostem. Řekl mimo jiné: „V těchto chvílích, kdy celá Praha prožívá vzrušující chvíle, kdy se dnes již po šesté scházíme na Václavském náměstí, musíme konstatovat, že vedení Čs. strany lidové opětovně nebylo schopno reagovat na současné celospolečenské dění. Chceme, aby naše vedení odstoupilo."

Po těchto slovech vyjádřili shromáždění občané své nadšení bouřlivým potleskem.

Br. Prokopa vystřídal posluchač právnické fakulty UK br. Aleš Doležel s informacemi o stávce.

Herec Roman Hájek pak seznámil účastníky manifestace s provoláním sdružení Demokratické mládeže, které vyšlo z iniciativy obrodného proudu v Čs. straně lidové. Zdůraznil, že chce hájit zájmy nemarxistů všemi zákonnými cestami. Jedinou ideologií Demokratické mládeže je křesťanská morálka, koncentrovaná mravní moudrost lidstva, z čehož vyplývá i cíl. Aktivně se podílet na mravní obrodě národa právě prostřednictvím mladých lidí. Demokratická mládež se hlásí k Občanskému fóru.

Za jihomoravské lidovce promluvil br. František Tesař. Řekl, že členové ČSL, křesťané a věřící třebíčského okresu podporují požadavky studentů, herců, kulturních pracovníků a dělníků z továren i rolníků, a přidávají se k nim. Vysvětlil, že pravdivé informace o dění v současné Praze se Moravané dozvídají spíše z rakouské televize než z našich sdělovacích prostředků. V Moravských Budějovicích zakázali funkcionáři KSČ uveřejňovat ve vývěsní skříňce ČSL Lidovou demokracii. Příslušníci VB v tomto městě strhávají veškeré tiskoviny, které se objeví na veřejném prostranství. Proto veškeré zprávy, které se dostanou k nám, rozšiřujeme.

Předtím, než R. Hájek přečetl protest kardinála Tomáška, zazpíval Pepa Streichl písničku Devátého září Karla Plíhala.

O snaze přinášet pravdivé svědectví o událostech posledního týdne v pražských ulicích, na školách, v divadlech a dalších pracovištích hovořil redaktor Lidové demokracie br. Pavel Kačer. Poděkoval všem za obrovskou podporu, kterou nyní redakci projevují studenti, dělníci, všichni občané, a připomněl, že ji moc pro hájení pravdivého slova potřebujeme i nadále.

Podobně pak přednesla Karolína Motyčková poděkování studentů všem, kteří se s nimi solidarizují a nabízejí pomocnou ruku.

Krásnými slovy hovořil na závěr „Lidovecké hodinky" na Václavském náměstí br. Vladislav Barták z Prahy 4 o významu svatořečení Anežky Přemyslovny. „Byla to první velká žena, která se postarala o chudinu." Řekl dále, že „nynější vývoj událostí už nelze zvrátit. Dál můžeme jít jen tak, že se budeme opírat o historickou pravdu a o reality dnešního světa."

Mirek Formánek, který vystoupení lidovců uváděl, upozornil, že v sobotu bude ve 12 hodin pokračovat.

Mluvčí obrodného proudu br. R. Sacher ve svém projevu na Václavském náměstí ve čtvrtek řekl, že v situaci, kdy statisíce lidí pochodují Prahou, kdy občané bojují za svobodu a demokracii, vedení Čs. strany lidové nedokázalo včas zaujmout politické stanovisko k 17. listopadu, natož vyjít do ulic města. V tomto politickém pohybu ztratilo vedení ČSL jakýkoliv nárok na to dále stranu vést, a proto žádáme, aby okamžitě odstoupilo. Obroda strany spočívá především v tom, že musí přestat hrát úlohu trojského koně mezi věřícími, musí přestat být kulisou nespravedlnostem, ponižování a diskriminaci věřících občanů. Obrodný proud se plně identifikuje se zájmy všech křesťanů. Žádáme úplnou autonomii církví a náboženských společností. Odmítáme marxistické chápání náboženství jako soukromé záležitosti občanů. Náboženství vždy, po celá tisíciletí, bylo aktivní složkou kultury a je záležitostí celé lidské pospolitosti. Žádáme, aby politické strany byly svobodnými a nezávislými,

s vlastními programy, které budou předloženy voličům, a tito ať ve svobodných volbách rozhodnou. Slibujeme všem křesťanům v našem státě, všem věřícím, všem občanům, kteří si váží svobody a demokracie, že se programu Kristovy cesty nikdy nezpronevěříme. Zdař Bůh!

LD, 25. 11. 1989.

25. listopad – Diskusní a hudební večer uspořádaný MV SSM pro studenty v Parku kultury a oddechu J. Fučíka. Vystoupila řada herců a zpěváků a také církevní představitelé. Shromáždění volali po národní jednotě.

ČTK-PR-25.

25. listopad – Prohlášení členů bývalého předsednictva Sdružení partyzánů a bojových složek československého odboje vyjadřující podporu Občanskému fóru.

My, členové bývalého předsednictva Sdružení partyzánů a bojových složek čs. odboje, které bylo v rámci tzv. normalizace po roce 1968 zlikvidováno, plně souhlasíme s požadavky Občanského fóra jako politické reprezentace našich národů, zejména s požadavkem obnovy všech státních orgánů na základě svobodných voleb a s požadavkem vytvořit skutečně demokratickou společnost.

Vyzýváme všechny účastníky čs. odboje, aby se jako my stali ve svých městech a obcích členy Občanského fóra a podporovali jeho akce.

Bojovali jsme se zbraněmi za svobodu našeho lidu. Hluboce nás uráží, že si vedení KSČ vytvořilo ozbrojené jednotky proti našim národům, jak to prokázaly brutální akce během tohoto roku, vrcholící teroristickým zásahem dne 17. 11. 1989. Proto požadujeme okamžité rozpuštění všech takových jednotek, v prvé řadě tzv. pohotovostních a pořádkových jednotek SNB.

Jsme přesvědčeni, že naše národy jsou schopny znovu nabýt své svobody demokratickou cestou.

Karel Veselý-Steiner, Miloš Nekvasil, Lubomír Boháč, Antonín Haškovec, Václav Lachout, Jindřich Puš, František Traksl.

V Praze 25. 11. 1989

Za správnost: Dr. Václav Lachout, Polská 56, Praha 2, tel. 27 01 08

Informační servis č. 10/28. 11. 1989.

25. listopad – Druhé plenární zasedání Československého mírového výboru. Usneseno přejmenovat jej na Československou radu míru. Místopředseda Světové rady míru T. Trávníček informoval o nové koncepci této organizace, s níž vystoupí československá delegace v r. 1990 v Athénách.

ČTK-PR-25.

Před 25. listopadem[1] – Otevřený dopis stávkujících studentů vedoucím funkcionářům KSČ.

Otevřený dopis stávkujících studentů soudruhům

M. Jakešovi
G. Husákovi
A. Indrovi
K. Hoffmannovi
J. Fojtíkovi
M. Štěpánovi
M. Zavadilovi
F. Kinclovi

Vážení soudruzi!

Pochopte, prosím, že my budeme žít ve zcela jiném světě, než byl ten, ve kterém žila Vaše generace.

Vy jste žili pro své ideje 19. století, my budeme žít pro přírodu a člověka století 21.

Vy jste žili v industriální společnosti, my budeme žít ve společnosti informační.

Vy jste bojovali s přírodou i mezi sebou, my budeme muset přírodu i sebe navzájem zachraňovat.

Vy jste žili v době třídního boje, my budeme žít v beztřídní společnosti.

Soudruzi, prosím, pochopte, že provádět přestavbu společnosti pro nás bez nás je absurdní a zcela nesmyslné.

Soudruzi, pochopte, že provádět přestavbu s námi je nemožné, protože my Vám nevěříme a bez důvěry především mladé generace ve Vaši kompetentnost se Vám realizovat přestavbu nepodaří!

Vyzýváme všechny komunisty, své rodiče, všechny občany, o kterých víme, že ani oni nevěří v kompetentnost současného vedení naší společnosti, aby se připojili k našemu požadavku!

Vážení soudruzi!

Nezaměňujte, prosím, udržení svých mocenských pozic s obranou socialismu.

My jsme neztratili důvěru ani v socialismus, ani v možnost obrody komunistické strany. My jsme ztratili důvěru pouze v současné vedení této strany, pouze důvěru ve Vás!

Leží-li Vám skutečně tolik na srdci blaho této země, této společnosti, těchto národů, leží-li Vám skutečně tolik na srdci osud Vaší vlastní strany, osud socialismu, přestavby, osud mladé generace, tedy osud náš, prosíme, odejděte!

Odejděte, a tím nejvíce pomůžete uklidnit současnou vypjatou situaci, tím nejvíce

pomůžete našemu lidu plně se soustředit na složité úkoly, které jej v příštích letech čekají, tím nejvíce pomůžete mladé generaci znovu získat důvěru v možnost vybudovat svět 21. století i v naší zemi!

Děkujeme Vám za vyslechnutí.
Děkujeme Vám za respektování naší prosby!

Jménem všech stávkujících studentů vysokých a středních škol ČSSR
Celostátní koordinační studentský stávkový výbor

Studentská unie, Sbírka, xeroxová kopie strojopisu.

---

[1] *Dokument není datován.*

25. listopad – Stanovisko celozávodního výboru KSČ Matematicko-fyzikální fakulty UK k společenské a politické situaci.

CZV KSČ MFF UK na své schůzi dne 25. 11. 1989 jednomyslně přijal následující stanovisko:

1. Zásadně nesouhlasíme s polovičatým způsobem, jakým ÚV KSČ řešil dne 24. 11. 1989 současnou situaci a požadujeme její neprodlené důsledné řešení. Jednoznačně podporujeme výzvu k dvouhodinové manifestační generální stávce na podporu požadavků studentů.
2. Požadujeme, aby ze všech funkcí odešli ss. M. Štěpán, M. Zavadil a Z. Hoření. Doporučujeme, aby do předsednictva ÚV KSČ byli zvoleni soudruzi, kteří svými postoji a prací získali důvěru strany i občanů, jako např. v poslední době ss. L. Adamec, R. Hegenbart a V. Mohorita.
3. Požadujeme, aby všechny stranické orgány od ústředního výboru po okresní výbory byly v nejkratší možné době doplněny o poctivé a nezkompromitované členy, z řad dělníků, rolníků, inteligence a mládeže.
4. Jsme přesvědčeni, že jednou z příčin, která vedla k současné krizi, bylo zakotvení vedoucí úlohy strany v ústavě.
5. Znovu důrazně opakujeme požadavek neprodleného svolání mimořádného sjezdu strany s přímými volbami delegátů v základních organizacích.
6. Oceňujeme dosavadní rozvážné postoje a ukázněné jednání našich studentů v této vypjaté době i jejich konstruktivní spolupráci s vedením fakulty. Rozhodně se stavíme proti jakýmkoli pokusům o jejich postih za ně.

Výbor 1. ZO KSČ se ke stanovisku připojuje. 1 nečitelný podpis

L. S.: ZÁKLADNÍ ORGANIZACE
KOMUNISTICKÉ STRANY
ČESKOSLOVENSKA
Matematicko-fyzikální fakulta UK
organizace č. 1 obvod Praha 3
(BÍLEK)

L. S.: CELOZÁVODNÍ VÝBOR
KOMUNISTICKÉ STRANY
ČESKOSLOVENSKA
Matematicko-fyzikální fakulta UK
obvod Praha 3

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie stejnopisu s razítky a vlastnoručními podpisy.

25. listopad – Rozhodnutí mediků o zajištění první pomoci při manifestaci. Medici převzali iniciativu proto, že Československý červený kříž zatím nerozhodl o vlastní aktivní pomoci při manifestacích.

ČTK-PR-25.

25. listopad – Návod studentů Právnické fakulty UK na možnost odvolání poslanců ze všech zastupitelských sborů.

Archiv NM.

25. listopad, 4.30 hod. – Prohlášení Občanského fóra ke změnám ve složení sekretariátu a předsednictva ÚV KSČ.

Prohlášení Občanského fóra ze dne 25. 11. 1989 – 4.30 hod.

Právě jsme se dozvěděli z oficiálních československých sdělovacích prostředků složení předsednictva a sekretariátu ÚV KSČ.

I když některé z nejzkompromitovanějších osob, jejichž bezpodmínečný odchod jsme žádali, byly odstraněny, jsme novou personální sestavou našich nejvyšších stranických orgánů hluboce zneklidněni. Někteří z těch, jejichž odchod žádáme, stále v těchto orgánech zůstávají, a lidé, kteří jsou do nich nově zvoleni, v nás vyvolávají pochybnost, že jsou schopni pochopit krizi v naší zemi a rychle a důkladně ji řešit.

Tato fakta nás posilují v našem úmyslu vyjádřit svou vůli velkou sobotní manifestací ve 14.00 hodin na Letenské pláni.

Zároveň vyzýváme všechny občany, aby co možná nejvýraznějším způsobem manifestovali svou touhu po demokracii generální stávkou vyhlášenou na pondělí 27. listopadu od 12.00 do 14.00 hodin.

Zároveň žádáme, aby co nejlépe organizačně připravili stav permanentní stávkové pohotovosti, který by měl po stávce následovat. Studenti a umělci sami zváží, zda by neměli reagovat pokračováním své probíhající stávky.

Generální stávka 27. listopadu by se měla stát skutečně všenárodním neformálním referendem o tom, zda chceme či nechceme, aby nás i nadále ponižovali a aby i nadále tuto zemi ničili příslušníci jedné politické strany, která si přisvojuje natrvalo vedoucí roli.

Personálními obměnami jsme byli už tolikrát podvedeni, že se něco takového nikdy nesmí opakovat.

Vytrvejme, buďme obezřetní, stupňujme svůj tlak na vládnoucí kruhy! Je to jediný možný způsob, jak dosáhnout toho, aby se pootevřené dveře otevřely dokořán. Věříme, že společenský pohyb v naší zemi je nezvratný, že touha občanů žít důstojně a svobodně zvítězí!

Občanské fórum

Archiv KC OF, xeroxová kopie.

25. listopad – Zpráva o vystoupení Václava Havla v Československé televizi.*

V. Havel z obrazovky

V sobotu večer vystoupil v Čs. televizi vedle dalších osobností i spisovatel a dramatik Václav Havel. Události už mezitím pokročily, přesto však z jeho vystoupení vyjímáme alespoň úryvek, neboť Havlova přítomnost v televizním studiu byla první a svým způsobem tedy jistě mimořádně významná:

Milí přátelé, vystupuji v Československé televizi poprvé – a to ještě ne sám za sebe, jako jednotlivec a spisovatel, ale jako představitel Občanského fóra. Je to spontánně vzniklé hnutí, které se zrodilo před několika dny a i za těch několik dní může o sobě opravdu odpovědně říci, že představuje tu část všech vrstev veřejnosti, která má kritický vztah k politice současného vedení našeho státu. Naším cílem je, aby se tu žilo slušně, aby lidé byli k sobě laskaví, aby se lidsky napřímili, vymanili z té podivné ideologie, která jim byla dvacet let vštěpována, že má člověk myslet na sebe, a ne na budoucno, a ne na jiné lidi – to že má nechat těm nahoře. A tuto demoralizující demagogii je třeba prolomit. Probuzení občanské vede k sebestrukturaci společnosti. Obnoví se spolkový život. Spolky musí vznikat zdola, nemohou pořád žádat o razítko, aby se staly členy Národní fronty. Národní fronta je manipulační systém jedné strany. A až bude toto, mohou vznikat politické strany, které budou účastny ve volbách. To všechno by mělo probíhat podle harmonogramu. Já jsem pořádkumilovný člověk, ale život bohužel neprobíhá tak, jak si ho naplánujeme. Víme, že bude generální stávka, jejímž smyslem není ochromit naše hospodářství, ale chce se manifestovat vůle lidí po svobodě a demokracii. Co bude dál, v této chvíli nevím, ale pevně věřím, že zvítězí zdravý rozum a tato stávka, první generální stávka po dvaceti letech, bude též stávkou poslední, a pak už to půjde pořádně. (šv)

SS, 27. 11. 1989.

25. listopad – Prohlášení zástupců stávkových výborů českých divadel o pokračování stávky a o generální stávce.

Vážení kolegové a občané,

zástupci stávkových výborů českých divadel se dnešního dne rozhodli být nadále solidární se stávkujícími studenty a pokračovat ve stávce českých divadel až do splnění požadavků Občanského fóra, které ani po ukončeném zasedání ÚV KSČ nebyly splněny.

V jednotlivých divadlech se zakládají Občanská fóra, která jsou často totožná se stávkujícími soubory. O své existenci dávají vědět informačnímu středisku pro stávkující česká divadla, sídlícímu v Divadelním ústavu.

Konec stávky bude ohlášen po splnění požadavků Občanského fóra, televizním vystoupením herce a režiséra Miroslava Macháčka.

I nadále je hlavním úkolem českých divadel styk s dělníky a ostatními pracujícími, i nadále jsou důležitou součástí celospolečenská diskusní fóra v jednotlivých divadlech.

Generální stávka v divadlech proběhne následujícím způsobem: část souborů půjde do stávkujících závodů, ostatní se shromáždí před svými divadly a podle okolností se zúčastní průvodu městem.

Kolegové,
tím, že jsme se přihlásili k Občanskému fóru, vyjádřili jsme svou hlubokou touhu po svobodné, demokratické socialistické společnosti. Svoboda není dar ani odměna, svoboda je práce a úsilí. Věříme, že jí dosáhneme!

Zástupci stávkových výborů českých divadel

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

25. listopad – Protest stávkového výboru Městských divadel pražských proti novému složení předsednictva ÚV KSČ.

Členové Městských divadel pražských jsou zneklidněni situací po vyhlášení nového složení předsednictva ÚV KSČ. ÚV znovu prokázal nepochopení situace v zemi. Za nejvýraznější projev tohoto nevhodného postupu pokládáme setrvání ss. Štěpána a Zavadila v předsednictvu a celkové nezásadní řešení současné situace. Pokládáme za nezbytné prosadit ihned veřejný rozhovor našich mluvčích, tj. Občanského fóra před zraky veřejnosti v televizi a v rozhlase.
Žádáme, aby bylo okamžitě svoláno Federální shromáždění.

Stávkový výbor Městských divadel pražských

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

25. listopad – Mimořádné zasedání předsednictva ÚV Svazu českých výtvarných umělců, na němž byl přijat dodatek k prohlášení z 23. 11. 1989. Vyslovuje se v něm podpora Občanskému fóru, nesouhlas s dosavadními změnami v ÚV KSČ, podporuje se stanovisko vysokých uměleckých škol a byl podán návrh na svolání Svazu českých výtvarných umělců na únor 1990. Akční výbor předloží návrhy na kooptaci nových členů předsednictva Svazu, které bude na plenárním zasedání abdikovat.

ČTK-PR-25.

25. listopad – Prohlášení akčního výboru výtvarníků k současné politické situaci.

V Praze v Mánesu dne 25. 11. 1989 18 hodin

1. Požadujeme okamžité zahájení jednání nejvyšších stranických a vládních orgánů se zástupci Občanského fóra!
2. Žádáme okamžitou demisi vlády ČSSR a vytvoření vlády národní dohody, v níž budou zastoupeni zástupci Občanského fóra!
3. Žádáme, aby se Komunistická strana Československa okamžitě zřekla vedoucí úlohy v tomto státě!
4. Žádáme neprodlené vyhlášení svobodných všeobecných demokratických voleb!

Na podporu těchto základních požadavků se pražští výtvarníci připojí ke generální stávce dne 27. 11. 1989 od 12 do 14 hod. a shromáždí se v prostorách Mánesa.

Akční výbor výtvarníků

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

25. listopad – Informace Mladé fronty o iniciativách výtvarných umělců.

Nejen Mánes obležen

V současné velmi hektické době se po lidech žádá jasné stanovisko ať už k událostem kolem výročí 17. listopadu, ať už k vývoji politické situace a její budoucnosti. Mezi prvními z umělecké sféry své názory formulovali herci a výtvarníci. Pražští herci nehrají, vyjíždějí mimo město a promlouvají na manifestacích a závodech, pozadu nezůstávají ani výtvarníci. Mánes se stal jedním z nejnavštěvovanějších informačních center, jeho prosklené průčelí – to jsou jediné živé noviny, nechybí ani videozáznam zachycující brutální zásah pořádkových sil, ani fotografie se stejnou tematikou od studentů FAMU. Funkcionalistická budova je neustále v obležení desítek lidí, kteří chtějí informace, pokud možno pohotové – a pravdivé. „Když to nedá televize,

hledáme si cesty jinam!", vysvětlila mi začtená starší žena. Dalším takovým centrem je nepříliš vzdálená Galerie mladých ve Vodičkově ulici (kdysi U Řečických), když jsem se vracel včera před půlnocí domů, ještě se v oknech svítilo, byly slyšet údery kláves psacího stroje; kolem vývěsek u vchodu hrozen lidí. „Další podobné středisko operativně zřizujeme ve Špálově galerii na Národní třídě i v nedaleké prodejně Diplomat, budou tam i videa," řekl mi V. Adamec, když jsme se srazili na schodech v Mánesu. Tenhle mladý výtvarník je členem koordinačního výboru výtvarníků vzniklého při SČVU. Když jsem se s Adamcem před pár dny loučil, ptal jsem se ho, co si slibuje od zasedání předsednictva a ÚV SČVU. Tehdy odpověděl: „Že se připojí k našemu Prohlášení, pod něž se podepsalo více než 2 000 pražských výtvarníků." A jak to tedy ve čtvrtek dopadlo? „Pokud by si dal člověk tu práci, možná že by ve stanovisku předsednictva rozluštil souhlasný přístup. Ale my dnes potřebujeme jasný názor, žádné šifry! V tomhle smyslu mě zasedání neuspokojilo!", ukončil naši krátkou rozmluvu. Vedení svazu se opět sejde příští týden.

MF, 25. 11. 1989.

25. listopad – Zpráva Lidové demokracie o koncertu České filharmonie ve Smetanově síni Obecního domu v Praze dne 23. listopadu.

OVACE PRO ČESKOU FILHARMONII

Rozhovor LD s národním umělcem Josefem Sukem

Bouřlivým aplausem a voláním „bravo" přivítala ve čtvrtek večer členy České filharmonie Smetanova síň Obecního domu v Praze. Úvodem přečetl její prohlášení, kterým oznamuje přerušení své koncertní činnosti na podporu studentské stávky, člen činohry Národního divadla, zasloužilý umělec Radovan Lukavský. Obecenstvo, mezi nímž byli s transparentem i posluchači Hudební akademie múzických umění, odměnilo další projev občanské statečnosti tohoto tělesa dlouhotrvajícím potleskem. Projevy nadšení symbolicky vystřídaly tóny Tábora a Blaníka ze symfonické básně Bedřicha Smetany Má vlast a závěrem státní hymna, při níž tisíc hlasů rozeznělo celý sál.

Mezi sólisty ČF byl i národní umělec Josef Suk, jehož jsme krátce předtím požádali o rozhovor. Místo odpovědi, jak prožívá poslední dny a hodiny, přečetl své stanovisko. Říká v něm: „Nedovedu si představit, jak by mohl tento národ vybřednout z této hluboké krize, ideové i mravní, pod vedením těch, kteří jej do ní v posledních desetiletích zavlekli. Jako umělec obhajující v celém světě tradice a výsostné hodnoty české hudební kultury, stavím se jednoznačně nejen za svobodný a ničím neomezovaný dialog poctivých a schopných lidí, ale také za politické činy, které by obnovily ztracenou důvěru národa, jeho vážnost ve světě, daly mu sebevědomí i národní hrdost a tím i víru v lepší zítřek naší vlasti."

Jsme vlastně sousedé, žijeme pod jednou střechou. Čtete Lidovou demokracii? –
„Dlouhá léta. Už pětadvacet let."
– Jak hodnotíte současnou práci redaktorů tohoto listu? –
„Já myslím, že jsou velice stateční. Začínají se mi čím dál víc a víc líbit. Držím Lidové demokracii palce, přeji si, abychom brzy byli šťastní."
– O Vás je známo, že velmi často vystupujete v zahraničí. Máte možnost seznámit zahraniční publikum a kolegy s tím, co se děje u nás? –
„Jistě. Oni jsou ale obdivuhodně informováni, takže všichni s námi cítí a drží palce."

LD, 25. 11. 1989.

25. listopad – Vytvoření Občanského fóra českých spisovatelů. Na schůzce spisovatelů, kteří nemohli dvacet let publikovat, žijí v zahraničí či jsou i členy Svazu českých spisovatelů a postavili se proti vedení svazu. Jde o tyto spisovatele: Čivrný, Hořec, Šiktanc, Hanzelka, Kantůrková, Havel, Klíma, Placák, Topol, Vaculík, Filip, Fleischmann, Vladislav, Štröbinger, Horelová, Žáček atd.

ČTK-PR-26.

25. listopad – Informace Lidové demokracie o nesouhlasu nezávislých spisovatelů se stanoviskem oficiálního Svazu českých spisovatelů k současné politické situaci.

Hlas nezávislých spisovatelů

Obrátili se na nás mluvčí skupiny nezávislých spisovatelů, jejichž prohlášení jsme ve stručném několikařádkovém výtahu přiřadili ve čtvrtečním vydání neradi ke stanovisku oficiálního Svazu českých spisovatelů. Sdělili nám, že nesouhlasí s tímto stanoviskem SČS, které odsuzuje studentské stávky a tvrdí, že prý dnešní lidové a demokratické hnutí za svobodu a pravdu je ovládáno „vášněmi a neuspokojenými ambicemi některých jednotlivců a skupin". Současně konstatují, že oficiální svaz spisovatelů, v němž není řada významných českých spisovatelů, „ztratil právo hovořit za většinu českých spisovatelů a měl by být nahrazen novým demokratickým sdružením spisovatelů". Z původního prohlášení, které jsme dostali, a které podepsali L. Čivrný, J. Grossman, V. Havel, I. Havel, J. Hiršal, J. Hořec, V. Jirousová, I. Jirous (nyní ve vězení), I. Klíma, E. Kriseová, P. Placák, L. Procházková, K. Steigerwald, K. Šiktanc, Jách. Topol, L. Vaculík a A. Vostrá, se praví: „Co jsme však spatřili na vlastní oči nebo o čem jsme se dozvěděli ze svědectví očitých svědků 17. listopadu 1989, je vskutku odpuzující. Lidství tu bylo poníženo nejhrubším způsobem ... S politikou náhubků a pendreků nelze souhlasit. Je v naprostém rozporu s humanistickými tradicemi našeho národa, k nimž se hlásíme. Protestujeme proto proti zákrokům bezpečnostních složek, ale i proti těm politickým místům,

která jim to nařídila... Stavíme se zcela za stanoviska stávkujících studentů... Vybízíme k okamžitému propuštění všech politických vězňů, spisovatelů, novinářů a vydavatelů neoficiálních publikací a tisku. Současně požadujeme svobodu slova a projevu pro spisovatele, novináře, publicisty a vůbec pro všechny... Stojíme na prahu nového národního obrození, které by mohlo mít historický význam v dějinách našich národů, v dějinách naší svobody a demokracie. Jsme přesvědčeni, že pravda a svoboda, tolikrát ponižované a umlčované zejména v posledních dvaceti letech, konečně v naší zemi zvítězí."

LD, 25. 11. 1989.

25. listopad – Seznam pracovišť, která se až dosud přihlásila ke generální stávce, zaslaný koordinačním centrem ČSAV Občanskému fóru.

Občanské fórum
Laterna magika
Jungmannova 31
Praha 1

Ke generální stávce 27. 11. 1989 nám zatím potvrdila svou rozhodnou účast následující pracoviště ČSAV:
Ústav geologie a geotechniky, Vývojové dílny ČSAV, Ústav teorie a dějin umění, Ústav experimentální botaniky, Kabinet pro studia řecká, římská a latinská, ÚTE ČSAV, Geofyzikální ústav, Ústav fyzikální chemie a elektrochemie J. Heyrovského, Fyzikální ústav, Ústav teorie informace a automatizace, Prognostický ústav, Orientální ústav, Ústav fyziologických regulací, Ústav pro elektrotechniku, Ústav radiotechniky a elektroniky, Pedagogický ústav J. A. Komenského, Ústav teoretických základů chemické techniky, Ústav fyziologie a genetiky hospodářských zvířat, Základní knihovna ČSAV.

Podle telefonní zprávy jsou dále rozhodnuty se zúčastnit generální stávky Mikrobiologický ústav a tato brněnská pracoviště: Ústav slavistiky, Ústav analytické chemie, Ústav pro výzkum společenského vědomí, Archeologický ústav. Tyto telefonáty však zatím nebylo možno zpětně prověřit.

Svou účast na stávce nám dále sdělila tato pracoviště: Národní muzeum, Státní knihovna, Výzkumný ústav vodohospodářský, Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, Středočeské a Jihočeské středisko státní památkové péče a ochrany přírody.

Za koordinační centrum: Martin Profant

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

25. listopad – Informace o přípravě generální stávky v dopravním podniku Metro.

Jak stávkuje metro

Zaměstnanci metra plně stojí za všemi oprávněnými požadavky studentů, umělců a Občanského fóra. Na jejich podporu zastaví v pondělí 27. 11. od 12 do 14 hodin provoz metra na všech trasách. Žádá Pražany o pochopení a uvědomělou kázeň. Doprava před 12. a po 14. hodině bude posílena. (dk)

SS, 25. 11. 1989.

25. listopad – Prohlášení pracovníků restaurace Praha-Hlavní nádraží zaslané celostátnímu koordinačnímu stávkovému výboru Občanského fóra o připojení se ke generální stávce.

Celostátnímu koordinačnímu stávkovému výboru Občanského fóra
Laterna magika
Jungmannova 31
Praha 1

Pracovníci restaurace Hlavní nádraží ČSD JLV, Tř. Vítězného února 80, Praha 2 se na schůzi dne 25. 11. 1989 rozhodli připojit se dne 27. 11. 1989 k vyhlášené generální stávce.

Dnešního dne 25. 11. 1989 byl ustaven stávkový výbor ve složení: Miroslava Chabusová – servírka, Pavel Černý – kuchař.

Vzhledem k tomu, že se jedná o pracovníky zabezpečující služby občanům, proběhne protestní manifestační stávka formou krátkodobého přerušení práce v době od 12.00 do 12.10 hodin, tedy 10 minut. Všichni pracovníci zůstávají na pracovišti.

stávkový výbor ČSD Jídelní a lůžkové vozy závod Praha Hlavní nádraží
Praha 2, Tř. Vítězného února 80
provozní kancelář restaurace
23 podpisy

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručními podpisy.

25. listopad – Provolání stávkového výboru Pražského stavebního podniku o přípravě na generální stávku.

Všem pracovníkům Pražského stavebního podniku!

Pracující našeho podniku se spontánně a svobodně rozhodli podpořit pokrokový vývoj politických událostí těchto dnů. Jednotně přijali rozhodnutí zúčastnit se v pondělí 27. 11. 1989 v době od 12.00 do 14.00 hod. manifestačního přeru-

šení práce, tj. stávky, která by však neměla mít dopad na hospodářské výsledky podniku, pokud ústřední orgány nepřistoupí na podmínky, uvedené ve Stanovisku ZV ROH z 24. 11. 1989.

Všechny závody a podnikové útvary se rozhodly podpořit studentskou aktivitu, která se projevuje vysokou kázní a disciplínou. Nesmíme se nechat našimi dětmi zahanbit!!

24. 11. byl ustaven jedenáctičlenný stávkový výbor, který zahájil svoji práci. Všechna rozhodnutí budou pouze kolektivně schválená, pracující podniku by se jimi měli řídit.

Stávkový výbor se obrací na všechny poctivé pracovníky podniku s žádostí, aby nepodléhali nesprávným emocím. Tato akce není protestem proti vedení podniku, nesmí být zneužita k vyřizování osobních sporů či manipulována zájmy jednotlivců ani skupin. V pokojném vyjádření stanoviska pracovního kolektivu PSP není místo pro násilí a nesmí být zneužit majetek podniku.

Organizační pokyny:

- K přerušení práce by mělo dojít na pracovištích opravdu v době od 12.00 do 14.00 hod. Po 14. hodině by práce měla být obnovena.
- Ztráty na produkci je třeba nahradit co nejdříve, nejpozději do konce listopadu 1989, stávkový výbor doporučuje urychleně projednat termíny napracování a tyto nahlásit vedení podniku.
- Provoz závodní jídelny 27. 11. je zajištěn s tím, že výdej obědů bude od 10.15 do 11.45 hod. Oznámení o výdeji bude neprodleně vyvěšeno.
- Stávkový výbor bude pracovat do odvolání na telefonickém spojení 22 12 70.

Vyhlášená generální stávka je politickou protestní stávkou a nesleduje jiné cíle.

Stávkový výbor PSP

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

25. listopad – Stanovisko závodního výboru ROH s. p. Úklid, Dlouhá třída 16, s politickými požadavky.

Vážení přátelé,

dne 24. 11. 1989 přijal náš ZV ROH stanovisko, že v případě, že ÚV KSČ nepřijme na svém zasedání zásadní stanovisko k událostem ze 17. 11. 1989 a celému postupu přestavby a demokratizace celé společnosti, podpoříme dne 27. 11. 1989 generální stávku.

Vzhledem k tomu, že opatření ÚV KSČ jsou polovičatá a ve funkcích zůstali soudruzi, kteří se podíleli a podílejí na současné politické situaci – vyhlašujeme:

1. že se připojujeme k plánované generální stávce s tím, že budou z naší strany zajištěny služby obyvatelům Prahy – které byly objednány
2. požadujeme urychlené svolání Federálního shromáždění ČSSR, ustavení nezávislé komise FS k prošetření událostí ze dne 17. 11. 1989
3. požadujeme odvolání Miroslava ZAVADILA z funkce předsedy ÚRO i dalších

funkcí – jeho předchozí i současná činnost nedává záruku pro skutečný chod Revolučního odborového hnutí

4. požadujeme urychlené přijetí Zákona shromažďovacího a slučovacího a nové Ústavy ČSSR, které by měly být dány k všelidové diskusi
5. jsme pro to, aby v čele státu byli lidé, kteří mají naprosto čistý štít, kteří nestřídají ministerská křesla jako kravaty
6. požadujeme, aby vedení státu, strany a ROH šlo „do ulic" vysvětlovat, jak si představují další osud přestavby
7. nesouhlasíme s tím, že se „někdo" vydává za pracovníky s. p. ÚKLID a strhává stanoviska a plakáty z výloh.

NAŠI LIDÉ TO NEJSOU!!!!!!!!!!!

Vojtěch Bukovský
předseda ZV ROH

členové ZV ROH s.p. ÚKLID Praha

L. S.: Org. číslo 12-1108-3101
ZO ROH – Odborový svaz pracovníků místního hospodářství
Závodní výbor
Úklid, podnik hl. m. Prahy
110 00 Praha 1, Voršilská 4

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

25. listopad – Informace o připojení se ČTK ke generální stávce.

ČTK na podporu stávky

Kolektivy pracovníků ČTK se v zájmu obnovy a nastolení demokracie v naší společnosti připojují k manifestační stávce 27. listopadu 1989. Podporujeme požadavky stávkujících studentů – praví se v jejich prohlášení. Požadujeme zejména záruky zahájení širokého celospolečenského dialogu, který by vyústil ve svobodné volby, z nichž by vyšly skutečně reprezentativní zastupitelské a státní orgány. Jako novináři dále žádáme, aby byla umožněna veřejná informovanost, svoboda tisku a informací a aby tento princip byl zakotven v novém tiskovém zákoně. Vzhledem ke specifice provozu ČTK se stávka uskuteční manifestačně 27. 11. 1989 od 12.00 hod. do 12.25 hod.

SS, 25. 11. 1989.

25. listopad – Prohlášení pléna Českého výboru Horské služby o podpoře požadavků Občanského fóra.

Prohlášení + výzva

„My, účastníci pléna Českého výboru Horské služby jménem všech (cca 1 000 osob) členů Horské služby se plně hlásíme k prohlášení s. V. Marka v tisku ze dne 23. 11. 1989 a zároveň sdělujeme, že obhajujeme ve všech směrech požadavky OBČANSKÉHO FÓRA.

Na podporu těchto požadavků vyzýváme sportovce v celé ČSSR k odpracování 1 brigádnické směny ve prospěch životního prostředí a ochrany přírody."

Z pověření pléna ČV HS ČÚV ČSTV:
Václav Marek
ústřední náčelník Horské služby ČSR
L. S.: nečitelné razítko

Adresa: OBČANSKÉ FÓRUM, Praha

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s razítkem a vlastnoručním podpisem.

25. listopad – Bohoslužba u sv. Víta ke kanonizaci Anežky Přemyslovny. V katedrále se sešlo sedm tisíc věřících na pontifikální mši. Kardinál Tomášek se vyjádřil k situaci a zdůraznil, že stojí za svým poselstvím všemu lidu Československa. V areálu Pražského hradu a okolí bylo desetitisíce poutníků.

ČTK-PR-25.

25. listopad – Prohlášení mladých členů židovské náboženské obce o zásahu 17. listopadu.

My, mladí členové Židovské náboženské obce v Praze, poučeni staletými zkušenostmi našich otců, důrazně protestujeme proti násilí na bezbranných lidech, které vyvrcholilo 17. listopadu 1989.

Žádáme vládu ČSSR o objektivní vyšetření příčin těchto nám nepochopitelných událostí a vyvození patřičných závěrů a spravedlivé potrestání odpovědných i přímých viníků. Věříme, že mocenských prostředků nebude k podobnému násilí v budoucnosti zneužito.

Doufáme, a svým úsilím chceme přispět k tomu, že dialog, který se v důsledku událostí ze 17. listopadu 1989 rozvíjí, přinese výsledky ku prospěchu a opravdové demokratizaci celé naší společnosti a tím i naší pospolitosti.

Na vědomí: všem židovským náboženským obcím v ČSSR
Předsednictvu vlády ČSSR

24 podpisy k 25. 11. 1989

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

ORGANIZAČNÍ PAVOUK KOORDINAČNÍHO CENTRA OF (PRAHA)

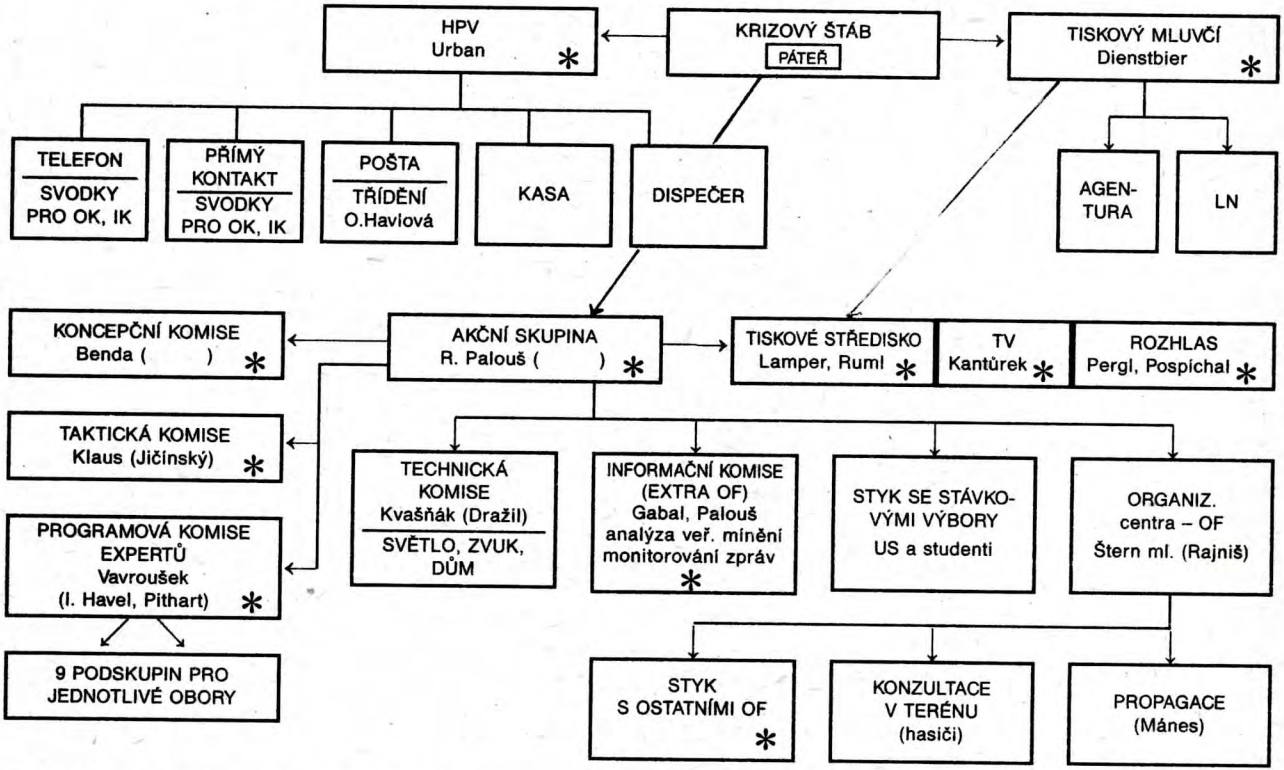

PLÉNUM jsou všichni členové skupin a komisí označených „*" plus zástupci všech ostatních skupin

⟨datum – hodina⟩

Pozn.: schéma bude postupně zdokonalováno

NEDĚLE 26. LISTOPADU

26. listopad – Reportáž Mladé fronty o průběhu demonstrace na Letné 25. listopadu.

Obrovská, dosud nevídaná demonstrace v Praze na Letné
Důvěra i nedůvěra statisíců

Zatím nejdůrazněji formulovaná stanoviska Občanského fóra zazněla včera odpoledne na pražské Letenské pláni. Těžko říci, kolik lidí se tu tentokrát sešlo. Snad méně, možná i více než milión, těžko se posuzuje, když jsme u nás nikdy předtím nic podobného neviděli. Opět záplava československých vlajek a transparentů se stále stejnými požadavky, znovu masové skandování hesel a sloganů, tentokrát aktualizovaných posledním vývojem politické situace.

Před oficiálním zahájením se z tlampačů, které tentokrát perfektně ozvučily celou plochu, ozvalo: „Není Vasil jako Vasil, každý sklízí to, co zasil!" A poté k přítomným promluvil člen sekretariátu ÚV KSČ a předseda ÚV SSM Vasil Mohorita. Oznámil, že byl pověřen novým generálním tajemníkem ÚV KSČ, aby shromážděným sdělil následující: Soudruh Štěpán sebekriticky zhodnotil svou pozici a rozhodl se vzdát své funkce. Nadšená reakce jasně ukázala, že tím byl splněn jeden z požadavků přítomných. Zároveň V. Mohorita uvedl, že představitelé Národní fronty budou s největší pravděpodobností jednat se zástupci Občanského fóra. Oznámil rovněž, že proti osobě odpovědné za zásah bezpečnostních sil proti studentům se vyvozují důsledky.

Jen co M. Kubišová dozpívala Modlitbu pro Martu, dostal slovo V. Havel, který nejprve všechny seznámil s obsahem prohlášení Občanského fóra ze sobotních časných ranních hodin. „Právě jsme se dozvěděli složení nového předsednictva a sekretariátu ÚV KSČ. I když některé z nejzkompromitovanějších osob, jejichž bezpodmínečný odchod jsme žádali, byly odstraněny, jsme novou personální sestavou našich nejvyšších stranických orgánů hluboce zneklidněni." Zdůvodnil to nedůvěrou v některé nově zvolené členy, kteří podle prohlášení nejsou schopni pochopit krizi v naší zemi a rychle a důkladně ji řešit. Vyzval občany, aby manifestovali svou touhu po demokracii generální stávkou a aby co nejlépe organizačně připravili stav permanentní stávkové pohotovosti, který by měl po stávce následovat. „Generální stávka 27. listopadu by se měla stát skutečným všenárodním neformálním referendem o vedoucí úloze jedné strany. Personálními obměnami jsme byli už tolikrát

podvedeni, že se něco takového nesmí opakovat. Vytrvejme, buďme obezřetní, stupňujme svůj tlak na vládnoucí kruhy! Je to jediný možný způsob, jak dosáhnout toho, aby se pootevřené dveře otevřely dokořán."

V. Havel zdůraznil, že jediným mužem v současném vedení, který se dokázal veřejně podívat do tváře nám všem, je předseda federální vlády L. Adamec. „Na včerejším zasedání ÚV KSČ reagoval na tento fakt pan Štěpán otázkou, jak si to mohl dovolit bez jeho souhlasu."

Následující vystoupení dělníka z ČKD několikrát přerušilo skandování části shromáždění: „Sanitka, sanitka!" Přítomní tak upozorňovali na nutnost vyslat rychlou lékařskou pomoc do určitého místa na Letné. Lidé pak okamžitě vytvářeli volný průjezd. Takové gesto humanity a disciplinovanosti nebylo v sobotu při shromáždění zdaleka ojedinělé.

Zástupci koordinačního stávkového výboru vysokoškoláků M. Mejstřík a D. Větrovský se také vyslovili k nově vzniklé situaci: „Prvotní nadšení vzápětí vystřídalo hluboké zklamání z toho, že členové ÚV KSČ nepochopili závažnost situace a osudovost volby, před kterou se ocitli." Odsoudili zvlášť volbu M. Štěpána: „Tento politik je v našich očích i v očích veřejnosti přímo odpovědný za brutální zásahy policie letos v lednu i za masakr bezbranných studentů 17. listopadu. V demokratické společnosti by byl ihned zbaven všech funkcí a souzen. Pokud on a ministr vnitra Kincl nebudou zbaveni svých funkcí, budeme se my, studenti, cítit bezprostředně ohroženi na životech." Dále se omluvili ČSLA za to, že ji původně obvinili z účasti na pátečním masakru. Způsobila to podobnost uniforem. V závěru oznámili, že jejich stávka pokračuje.

Krátce před třetí hodinou promluvil ke statisícům A. Dubček. Kromě jiného uvedl, že nynější snaha po nové obrodě je důsledkem násilné normalizační politiky, která přivedla naši společnost až do dnešní krize. Připomněl, že spolu s dalšími požádal ÚV KSČ, aby se distancoval od vojenského zásahu v roce 1968 a rozešel se s Poučením. Zdůraznil, že naše vlast může být všestranně povznesena jen za předpokladu, že se naplní heslo Všechna moc lidu! Tato i mnohá jeho předchozí slova byla oceněna bouřlivými ovacemi.

Poselství základních škol na Slovensku přednesl učitel ze Sence I. Guriča: „Po léta nás nutili klamat děti, falšovat dějiny. Nedonutili. Důkazem toho je dnešní den, kdy díky našim svěřencům se rodí nová demokracie. Naši bývalí svěřenci, jsme rádi, že jsme vás nenaučili jen číst, psát a počítat, ale i přemýšlet a milovat svobodu." Poté bylo přečteno pozdravné poselství slovenské iniciativy Nová veřejnost.

Se závažným sdělením vystoupil V. Havel: „Mělo s námi dnes večer jednat vedení ÚV KSČ před televizí. Přišla zpráva, že s námi chtějí jednat na nízké úrovni členů ÚV KSČ, představitelů organizací NF. My chceme mluvit jen s předsednictvem strany!"

V další části vystoupili herci. Mezi nimi i I. Prachař, který promluvil jménem ZO KSČ Divadla na Vinohradech: „Podle našeho názoru strana od pátku 17. listopadu ztratila svou vedoucí úlohu ve společnosti a udržuje ji do dnešního dne pouze mocensky! My, komunisté z Divadla na Vinohradech, jsme přesvědčeni, že současný ÚV není schopen vyvést stranu z hluboké krize. Dokladem toho je nově zvolené

předsednictvo. Soudruzi, kteří se nechali nově zvolit, si dostatečně neuvědomují vážnost situace. Současné vedení KSČ tím dalo jednoznačně najevo své odtržení od nás, od řadové základny členské!"

Nato bylo oznámeno, že pracovníci Čs. televize se připojí ke generální stávce. Zástupce pracujících podniku TOS Hostivař pak promluvil k dělníkům v ostatních továrnách naší vlasti v tom smyslu, že dělnickou třídu musí vést uvědomělá inteligence, kterou je nyní třeba podpořit. K našim havířům směřoval svá slova jejich bývalý kolega z uranových dolů. Za sportovce vystoupil hokejový brankář Sparty a naší reprezentace P. Bříza.

Celá Letná si potom společně s J. Suchým, H. Zagorovou a J. Hutkou zazpívala Ach, synku, synku ... a s posledně jmenovaným písničkářem ještě další dvě písně. Nato vyjádřil podporu Občanskému fóru dělník z Tušimic, stejně jako zástupce nově vzniklé Rómské občanské iniciativy.

Prognostik M. Zeman hovořil z tribuny jazykem suchých faktů: „Pokud jde o podíl výdajů na vzdělání na národním důchodu, kleslo Československo za posledních 20 let z 22. na 72. místo na světě! Pokud jde o podíl vysokoškolsky vzdělaných osob na obyvatelstvu, je ČSSR se 6 procenty na 49. místě a předstihuje nás i Nepál se 7 procenty! Z 28 šetřených evropských zemí má ČSSR druhou největší úmrtnost dospělé populace v Evropě a je na prvním místě v úmrtnosti dospělých mužů a na prvním místě v úmrtnosti na onkologické choroby. Spadem škodlivin na kilometr čtvereční za rok jsme bezkonkurenčně na prvním místě v Evropě! Podíl devastovaného území ČSSR je 32 procent plochy, což je opět první místo v Evropě! V oblasti technického rozvoje jsme na úrovni Alžírska a Peru hluboko pod Portugalskem. Za posledních čtyřicet let jsme v hrubém společenském produktu na obyvatele klesli z 10. na 40. místo na světě! Pokládám proto za absurdní, jestliže systém nekontrolované moci, který takto předvádí své dlouhodobé výsledky, se nyní obává, že tato ekonomika bude rozvrácena dvouhodinovou generální stávkou ..."

V závěru zazněla čs. státní hymna v podání všech. A těsně před tím, než se shromáždění v poklidu rozešlo, pozval V. Havel všechny na stejné setkání v neděli v stejnou hodinu na stejném místě. Mezi spoustou sloganů při odchodu z Letné se objevily i nové, například: Za rok budem o krok dál, dostanem se před Nepál.

MF, 26. 11. 1989.

26. listopad, odpoledne – Demonstrace na Letné. Mluvčí Charty 77 D. Němcová, T. Hradílek, S. Vondra žádali zveřejnění dokumentu Charty 77 z 1. 1. 1977. V. Malý vyzval k uctění obětí totalitního režimu minutou ticha. V. Benda z Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných informoval o propouštění politických vězňů, ale zdůraznil, že mnozí zůstávají ještě ve vězení. Zároveň oznámil, že kolem ekonoma O. Šika se formuje tým, který spolu s laureáty Nobelovy ceny za ekonomii chce pomoci Občanskému fóru při tvorbě programu. P. Uhl oznámil, že bude žádat o pokračování trestního řízení, aby se u soudu ukázala jeho nevina. Dále vystoupili A. Dubček, M. Růžek a L. Adamec. M. Kocáb a M. Horáček představili shromáždění příslušníky pohotovostní motorizované jednotky VB, která se zúčastnila zásahu 17. listopadu. Poručík R. Pinc přečetl prohlášení, v němž je vysloven souhlas s demokratickými přeměnami a zdůrazněno, že mezi příslušníky VB narůstá nespokojenost s vývojem společnosti. Odvolává se na fakt, že SNB je dosud vojensky organizovaným sborem a jeho příslušníci podléhají kázeňské pravomoci a justici. V. Havel informoval manifestující o jednání s ministerským předsedou Adamcem a vyzval stávkové výbory k permanentní pohotovosti a k jejich přeměně v Občanská fóra. Průběh byl vysílán rozhlasem a televizí.

ČTK-PR-26.

26. listopad – Článek Svobodného slova o setkání delegace vlády ČSSR a Národní fronty s Občanským fórem.

PODALI SI RUCE ...

Setkání delegace vlády ČSSR a Národní fronty s Občanským fórem zprostředkovalo vedení Československé strany socialistické

Praha – V Modrém salónku Obecního domu v Praze se uskutečnilo včera v poledních hodinách setkání delegace vlády ČSSR a Národní fronty s představiteli Občanského fóra, které zprostředkovalo vedení Čs. strany socialistické.

Jako první oslovil Václava Havla Ladislav Adamec: „Tak my se ještě neznáme," řekl, a za potlesku přítomných podal Václavu Havlovi ruku. „Já jsem Havel," představil se zástupce Občanského fóra. Poté byli všichni novináři požádáni, aby opustili místnost a mohlo proběhnout jednání „za zavřenými dveřmi".

Delegaci ÚV Národní fronty a vlády ČSSR vedl předseda vlády Ladislav Adamec. V delegaci byli dále Bohuslav Kučera, člen předsednictva ÚV NF ČSSR, předseda Čs. strany socialistické, Vasil Mohorita, předseda ÚV SSM, Miroslava Němcová, předsedkyně Čs. svazu žen, Miroslav Španiel, tajemník ÚRO, Jindřich Poledník, předseda ÚV ČSTV, Marián Čalfa, ministr vlády ČSSR, Vladimír Herman, předseda Jihomoravského KV NF, Jan Škoda, ústřední tajemník ČSS, Zbyněk Vokrouhlický, místopředseda Výboru čs. veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci a Josef Mečl, děkan Právnické fakulty UK.

Delegaci Občanského fóra zastupovali: její vedoucí Václav Havel, profesor Zdeněk Jičínský, odborník na ústavní právo, Milan Hruška, horník, Václav Klaus, ekonom, Saša Vondra, mluvčí Charty 77, herec Petr Čepek, student Martin Mejstřík a kato-

lický kněz Václav Malý. Dále byli přítomni Michal Horáček, redaktor, a hudebník Michael Kocáb – iniciativa Most.

Poslední dva pak s mluvčím federální vlády M. Pavlem a V. Malým, mluvčím Občanského fóra, sdělili novinářům výsledek jednání. V. Malý prohlásil, že je pověřen říci pouze to, že L. Adamec vystoupí na odpolední manifestaci a že máme naději, že budou do pondělka propuštěni všichni političtí vězni. Podle zpráv Občanského fóra byli tedy do nedělního poledne de facto propuštěni jenom čtyři (J. Ruml, R. Zeman, ing. P. Uhl a dr. J. Čarnogurský). Občanské fórum žádalo propuštění 18 politických vězňů. Z reference M. Pavla bylo patrno, že Ladislav Adamec považuje setkání za pokračování dialogu, který začal minulé úterý, upozornil ale na to, že v Československu platí řada zákonů, které nelze měnit ze dne na den. Vyjádřil se ke generální stávce, jako ke stávce manifestační.

Irena Gerová

SS, 27. 11. 1989.

26. listopad – Sdělení ministra kultury ČSR. Po dohodě s ředitelem a stávkovým výborem Národního divadla byl dán pokyn, aby byla zpřístupněna i historická budova, když již dříve byla otevřena Nová scéna, Laterna magika a Smetanovo divadlo.

ČTK-PR-26.

26. listopad – Jednání generálního prokurátora ČSR se zástupci studentů a Výboru československé veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci. Generální prokurátor informoval o stavu šetření o 17. listopadu a konstatoval, že zákrok byl neadekvátní a tvrdý. Podezření na trestnou činnost některých příslušníků SNB bylo 24. 11. 1989 předáno k vyšetření vojenské prokuratuře. Studenti vznesli požadavek, aby byla ustavena parlamentní komise s jejich účastí.

ČTK-PR-26.

26. listopad – Zpráva o mimořádném zasedání ÚV KSČ 26. listopadu a o kádrových změnách ve vrcholných orgánech KSČ.*

K NEDĚLNÍMU ZASEDÁNÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU KSČ

Přípravy na mimořádný sjezd

Jeho součástí bude přijetí akčního programu za urychlení přestavby, rozvoje demokracie a socialismu. Mimořádné okresní konference do 17. prosince, krajské do 7. ledna. Rozsáhlá obměna předsednictva ÚV KSČ.

Praha (z) – Jak jsme včera informovali, v neděli ve večerních hodinách se konalo další mimořádné zasedání ústředního výboru KSČ, které se zabývalo otázkou svolání mimořádného sjezdu strany a některými dalšími kádrovými změnami.

Po obsáhlé diskusi uskutečnil ústřední výbor řadu kádrových změn ve vrcholných orgánech.

Ústřední výbor převedl z řad kandidátů za členy ÚV KSČ soudružky a soudruhy: Jiřinu Bartáčkovou, Břetislava Bendu, Květoslavu Kovářovou, Mikuláše Litváka, Jána Lukáčika, Zdeňka Němce, Jána Theise a Františka Tyšera.

Ústřední výbor KSČ zvolil členy předsednictva ÚV KSČ soudružky a soudruhy: Břetislava Bendu, Hanu Kožešníkovou, Antonína Mladého, Vasila Mohoritu, Valérii Petrincovou, Ondreje Šalinga a Miroslava Válka; tajemníky a členy sekretariátu ÚV KSČ soudruhy Vasila Mohoritu a Ondreje Šalinga.

Ústřední výbor KSČ uvolnil:

soudruha Jozefa Lenárta z funkce člena předsednictva a sekretariátu ÚV KSČ, tajemníka ÚV KSČ a předsedy komise ÚV KSČ pro zahraniční politiku;

soudruha Miroslava Štěpána z funkce člena předsednictva ÚV KSČ a předsedy komise ÚV KSČ pro otázky kultury a umění. Schválil jeho uvolnění z funkce vedoucího tajemníka městského výboru KSČ v Praze;

soudruha Miroslava Zavadila z funkce člena předsednictva ÚV KSČ a předsedy komise ÚV KSČ pro sociální politiku;

soudruha Josefa Hamana z funkce kandidáta předsednictva ÚV KSČ;

soudruha Vladimíra Hermana z funkce kandidáta předsednictva ÚV KSČ;

soudruha Ondreje Šalinga z funkce kandidáta předsednictva ÚV KSČ;

soudruha Jana Fojtíka z funkce předsedy ideologické komise ÚV KSČ a předsedy školské komise ÚV KSČ.

Ústřední výbor poté přijal toto usnesení:

1. Schvaluje zprávu předsednictva ÚV KSČ přednesenou generálním tajemníkem ústředního výboru Karlem Urbánkem. Pokud jde o doporučení k odvolání ministra vnitra ČSSR a ministra vnitra a životního prostředí ČSR, navrhuje po vyjádření obou ministrů na zasedání ústředního výboru, aby závěr k této otázce byl učiněn na základě prošetření věci parlamentní komisí za účasti zástupců studentů.

2. Zmocňuje předsednictvo ÚV KSČ, aby mezi zasedáními ústředního výboru operativně projednávalo nezbytné kádrové otázky.

3. Bere na vědomí informaci o dialogu se zástupci Obrody a Občanského fóra s tím, že v něm bude pokračováno.

4. ÚV KSČ se obrací na všechny pracovníky, zejména komunisty ve sdělovacích prostředcích, aby pravdivě a objektivně informovali o stanoviscích pracovních kolektivů a občanů ze všech oblastí společenského života.

ÚV KSČ přijal také usnesení o svolání mimořádného sjezdu Komunistické strany Československa. Praví se v něm:

Ústřední výbor Komunistické strany na svém mimořádném zasedání 26. listopadu 1989 rozhodl podle článku 30 stanov strany o svolání mimořádného sjezdu Komunistické strany Československa na 26. ledna 1990 s tímto programem:

1. Projednání aktuální situace a úkolů Komunistické strany Československa do jejího XVIII. sjezdu.

2. Přijetí akčního programu Za urychlení přestavby, rozvoje demokracie a socialismu.

3. Volba ústředního výboru KSČ a ústřední kontrolní a revizní komise KSČ.

Podle stanov ústřední výbor KSČ určuje, aby na tisíc členů strany byl zvolen jeden delegát s hlasem rozhodujícím a na pět tisíc kandidátů členství v KSČ jeden delegát s hlasem poradním. Současně ústřední výbor stanoví následující způsob a organizaci voleb delegátů mimořádného sjezdu KSČ.

Delegáti zvolení na výročních členských schůzích základních organizací se sejdou na mimořádných okresních konferencích, které se uskuteční do 17. prosince 1989 a zvolí delegáty na mimořádné krajské a městské konference v Praze a Bratislavě.

Delegáti zvolení na okresních a obvodních konferencích v Praze a Bratislavě se sejdou na mimořádných krajských a městských konferencích v Praze a Bratislavě, které se uskuteční do 7. ledna 1990, a zvolí delegáty na mimořádný sjezd KSČ.

Ústřední výbor Komunistické strany Československa se obrací na základní organizace, na všechny komunisty a spoluobčany a vyzývá je, aby svými náměty, stanovisky a konkrétními činy přispěli k řešení současných problémů rozvoje naší společnosti.

Ve všestranné diskusi se členové a kandidáti ÚV KSČ vyjádřili k současné situaci, plně podpořili kroky ke společenskému dialogu i návrh na svolání mimořádného sjezdu KSČ.

Na závěr zasedání soudruh Karel Urbánek poděkoval ústřednímu výboru za aktivní práci, za podporu návrhu na změny ve složení předsednictva ÚV KSČ. Vyjádřil též poděkování soudruhům Lenártovi, Zavadilovi, Hajnovi a dalším, kteří dlouhou dobu pracovali ve vysokých stranických funkcích.

Zabýval se dalším významným rozhodnutím zasedání – svoláním mimořádného sjezdu KSČ na 26. leden 1990. Zdůraznil, že zvlášť důležitým úkolem je zabezpečit odpovědný výběr delegátů na tento sjezd.

Znovu jsme zde hovořili o vážnosti situace, pokračoval soudruh Urbánek. V této souvislosti vyzvedl, že minulé mimořádné zasedání ÚV KSČ vyjádřilo jednoznačně stanovisko, že Komunistická strana Československa je pro politické řešení této situace. Nikdo nás nemůže obviňovat, že nejsme pro dialog. Připomněl, že v souladu se závěry ÚV KSČ a mimořádného zasedání federální vlády bylo zahájeno jednání s politickými stranami, Klubem za socialistickou přestavbu – Obroda a s představiteli Občanského fóra.

Zdůraznil dále, že pro předsednictvo i pro něho osobně je i za této složité situace nespornou vzpruhou, že řada stranických organizací, orgánů, pracovních kolektivů vyjadřuje vedení strany podporu. Budeme svou prací usilovat, prohlásil na závěr soudruh Karel Urbánek, abychom získali důvěru všech komunistů, celé strany, našich spoluobčanů.

Zasedání ústředního výboru KSČ bylo zakončeno Internacionálou.

RP, 28. 11. 1989.

26. listopad, dopoledne – Setkání zástupců ÚV KSČ a Klubu za socialistickou přestavbu Obroda v budově ÚV SČSP. Zástupci obou organizací se shodli na řešení na bázi demokracie a socialismu.

ČTK-PR-26.

26. listopad – Stanovisko z celopražského aktivu předsedů základních organizací KSČ.

Stanovisko z celopražského aktivu předsedů ZO KSČ

1. Lid Československa byl moudřejší než vedení.
2. Je potřeba jednoznačně dokončit formování vedení strany a státu včetně řešení prezidenta republiky a vlád.
3. Zde přijaté závěry nemohou být konečné, musíme se k nim vyjádřit, všichni komunisté základních organizací a ÚV naší strany.
4. Navrhujeme ustanovit diskusní střediska k aktuálním politickým otázkám, mimo jiné i hodnocení krizových let 1968–1969 a celého následujícího období.
5. Strana jde s pracujícím lidem, mládeží a studenty. Ke generální stávce znovu opakujeme své včerejší stanovisko. Obracíme se na všechny pracující, aby nepřerušovali práci a manifestačně vyjádřili podporu generálnímu tajemníku a novému vedení městského výboru strany a stanovisku našeho aktivu.

5. a) Ve vztahu k Občanskému fóru povedeme dialog.

6. Požadujeme, aby do pondělí 27. 11. 1989 do 8.00 hodin ráno vystoupil generální prokurátor ČSSR a ukázal, kdo dal pokyn k zásahu 17. listopadu 1989.
7. Žádáme, aby dnes vystoupil některý z ústavních činitelů, aby zhodnotili, jak byly splněny požadavky studentů, se kterými my jsme se ztotožnili, a uvedl, jak budou plněny dosud nesplněné.
8. Připomínky a návrhy, které vzešly z dnešní diskuse, budou předány pracovním skupinám, které budou ustanoveny na městském výboru KSČ, a tyto připomínky budou sloužit jako podkladový materiál pro jednání mimořádné městské konference strany.
9. Žádáme, aby byla provedena ihned změna ve funkci šéfredaktora Rudého práva pro závažné politické chyby v průběhu uplynulých dnů.
10. Pověřujeme soudruha Pázlera, aby okamžitě informoval s. generálního tajemníka o závěrech a jednáních dnešního aktivu.

Zpravodaj politického odboru FMV a MVŽP ČSR, 26. 11. 1989, xeroxová kopie tisku.

26. listopad – Instrukce řadovým členům KSČ a základním organizacím pro boj s Občanským fórem.

PRAKTIKY KSČ PRO BOJ S OBČANSKÝM FÓREM

Instrukce řadovým členům KSČ a ZO KSČ

1. Smířit se s tím, že KSČ nebude mít vedoucí úlohu v Ústavě.
2. Tvrdit, že jsme poučeni chybami, za vše mohlo vedení.
3. Akční program pro sjezd KSČ 26. 1. 1990 se bude obsahově překrývat s programem Občanského fóra.
4. Dialog s Obrodou, ta je součástí Občanského fóra; co nejvíce členů do Obrody.
5. Tím současně do Občanského fóra, i když „s některými požadavky nebudou souhlasit".
6. Nerozšířit Občanské fórum ve městech a obcích (ani o píď).
7. Oddělit studenty od Občanského fóra.
8. Neurychlovat změnu Ústavy.
9. Ekonomický program pouze na bázi socialismu.
10. Televize podléhá stále vládě.
11. Občanské fórum pouze dvě hodiny týdně.
12. Rozdělit programy televize na krajské a národní okruhy, taktéž rozhlas.
13. Trvat na tom, že Občanské fórum je demagogií.
14. Oddělit od Občanského fóra ostatní složky Národní fronty.
15. Opírat se o SSSR i ve výkladu roku 1968.
16. Členy KSČ dostat do všech stávkových výborů a výborů Občanského fóra.
17. Navodit nejednotnost Občanského fóra zakládáním velkého množství levicových spolků a klubů (např. Demokratické fórum a jiné).

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

26. listopad – Prohlášení o rezignaci předsednictva ÚV ČSL.

Prohlášení předsednictva ÚV ČSL

Předsednictvo ústředního výboru Čs. strany lidové se na svém mimořádném zasedání dne 26. 11. 1989 zabývalo současnou politickou situací. Shledalo, že se ve své práci dopustilo mnoha chyb, které pod tlakem současných událostí přerostly ve stranickou krizi. Předsednictvo si uvědomuje, že ztratilo důvěru členské základny i kontakt s nynějším politickým vývojem.

Předsednictvo ÚV ČSL vyjadřuje poděkování stranickému tiskovému orgánu Lidová demokracie, který objektivně informoval stranickou i občanskou veřejnost o vnitropolitické situaci po 17. listopadu.

Předsednictvo zvážilo současnou situaci a svůj podíl na ní a došlo k závěru, že jedinou cestou k opětné jednotě a tím i akceschopnosti Čs. strany lidové je provedení

nezbytných kádrových změn a spolupráce všech členů strany. Proto podává ústřednímu výboru rezignaci celého předsednictva a sekretariátu ÚV ČSL. Svolává zasedání ústředního výboru ČSL včetně kandidátů ÚV ČSL, členů a kandidátů revizní komise i předsedů okresních a obvodních výborů naší strany na pondělí 27. 11. na 18 hodin ve velkém sále Charitas v Praze.

Řízením stranických záležitostí byla do zasedání ÚV ČSL pověřena komise ve složení: J. Bartončík, S. Hanák, F. Reichel, R. Sacher, St. Toms a J. Vácha.

LD, 27. 11. 1989.

26. listopad, dopoledne – Mimořádná porada aktivu KV SSM. Vyslovena výhrada vůči Občanskému fóru, že si osobuje nárok na úlohu mluvčího národa.

MF, 27. 11. 1989.

26. listopad – Informace o veřejné diskusi uspořádané MV SSM v Parku kultury a oddechu.

Tříbení názorů

Nedělní diskusní klub MV SSM v pražském Parku kultury a oddechu vypadal před začátkem jako čtenářský kroužek. Lidé četli a vzájemně si půjčovali mimořádná vydání Svobodného slova i dalších novin. V úvodu se diskutovalo o tom, co je to socialismus. Zcela protichůdné názory zaznívaly k otázce, zda změny v KSČ jsou věcí jen této strany, nebo celé společnosti. Bylo zde oznámeno založení nové politické strany – Demokratické iniciativy a obnovení činnosti sociální demokracie. Pracovník pražského závodu podniku Geofyzika upozornil, že studenti za nás řeší problémy, které sami nezavinili, a generální stávka je jen morální podporou. Oznámil, že jeho závod si vzal patronát nad Přírodovědeckou fakultou UK a poskytuje jí konkrétní pomoc. Závěr tříhodinové diskuse byl ve znamení dohadů, o co je nyní nejdůležitější usilovat. Jednoznačně vyvstal požadavek zrušení monopolu jedné strany a jako další uspořádání svobodných voleb.

SS, 27. 11. 1989.

26. listopad – Zpráva o mimořádné plenární schůzi ÚRO.

MIMOŘÁDNÁ PLENÁRNÍ SCHŮZE ÚRO

Na mimořádné plenární schůzi se včera v podvečer sešli v Praze členové Ústřední rady odborů, aby projednali závažnou situaci vzniklou ve společnosti i v odborovém hnutí, a přijali k ní závěry. Zasedání se zúčastnili i předsedové krajských odborových rad a vedoucí oddělení ÚRO.

Z pověření předsednictva ÚRO zahájil jednání Ludvík Opletal, předseda jihomoravské KOR, který konstatoval, že ROH stojí v tuto chvíli před závažnou volbou své budoucnosti. Jde, jak řekl, o udržení jednotné revoluční odborové organizace, o vyjádření plné podpory všem poctivým funkcionářům ROH, o získání jeho členů pro skutečnou přestavbu, socialistickou demokracii, socialistickou budoucnost.

Z vystoupení M. Zavadila

Úvodní slovo přednesl předseda ÚRO Miroslav Zavadil. Zdůraznil, že nevyslovuje hodnocení situace projednané v předsednictvu ÚRO, ale svůj názor. Předložil členům Ústřední rady odborů otázku důvěry ke své osobě ve funkci předsedy ÚRO a z pověření sekretariátu ÚRO i otázku důvěry k členům tohoto orgánu. Cítím plnou odpovědnost za situaci, která vznikla v naší odborové organizaci, řekl. Přijímali jsme kolektivní rozhodnutí, ale největší odpovědnost musí mít a má předseda ÚRO. Řekl, že v tomto smyslu se k odpovědnosti ÚRO a zejména jejího předsednictva také vyjadřuje ve svých stanoviscích řada orgánů, organizací, členů a funkcionářů ROH. Konstatoval dále, že pod jeho vedením přijalo předsednictvo ÚRO 21. 11. rozhodnutí, které neodpovídalo situaci a nedokázalo správně orientovat základní organizace, členy a aktiv ROH, což mělo a má vážné důsledky pro politiku ROH. Soudruh M. Zavadil řekl, že při veškeré sebekritičnosti nemůže souhlasit se stanoviskem, které zaznělo na sobotním a nedělním aktivu předsedů pražských ZO KSČ, že předseda ÚRO nedostatečně realizoval politiku strany v ROH. Vždy mi šlo o věc socialismu, o zájmy pracujících, o naši odborovou organizaci, prohlásil Miroslav Zavadil. Informoval rovněž, že požádal ústřední výbor KSČ o uvolnění z funkce člena předsednictva ÚV KSČ.

Kádrové změny

Mimořádná plenární schůze ÚRO v závěru svého jednání uvolnila Miroslava Zavadila z funkce předsedy ÚRO, člena předsednictva a sekretariátu ÚRO. Z funkcí členů předsednictva a sekretariátu ÚRO a tajemníků ÚRO uvolnila Jána Budaye, Stanislava Juřicu, Jiřího Neuberta, Miroslava Španiela a Marcelu Vokrouhlíkovou, z funkcí členů sekretariátu ÚRO Františka Coňka a Vladimíra Vedru.

Členem ÚRO, jejího předsednictva a sekretariátu a novým předsedou Ústřední rady odborů byl v tajných volbách zvolen třiačtyřicetiletý hrdina socialistické práce Karel Heneš, dosavadní předseda středočeské KOR. Ze sto třiceti členů ÚRO, kteří se hlasování zúčastnili, se pro něj vyslovilo 125, což je 96,15 procenta.

Mimořádná plenární schůze přijala doporučení volební komise, aby volby tajemníků ÚRO, případně další kádrové změny v předsednictvu byly provedeny na příští plenární schůzi ÚRO, aby nově zvolený předseda ÚRO měl možnost posoudit složení těchto orgánů a předložit příštímu plenárnímu zasedání příslušné návrhy.

Nový předseda ÚRO poděkoval za důvěru, Miroslavu Zavadilovi a dalším odstupujícím soudruhům za vykonanou práci.

Práce, 27. 11. 1989.

26. listopad – Zasedání celostátního studentského koordinačního stávkového výboru v divadle DISK. Bylo rozhodnuto, že stávka bude nadále pokračovat, protože nebyly dány záruky, že požadavky studentů budou splněny (ČTK-PR-26). Dále bylo rozhodnuto nedistancovat se od Občanského fóra vzhledem k některým projevům na Letné. Části studentů se nelíbil moderátor V. Malý a některé jeho průpovídky a vystoupení příslušníků pohotovostního pluku VB.

MS, 1989/51.

Před 26. listopadem[1] *– Výzva studentů Akademie múzických umění k pokojné manifestaci na Letné v Praze.*

Studenti AMU pořádají v neděli 26. 11. happening pod názvem „Žádné násilí", který proběhne od 14 hodin v Letenských sadech. Na závěr jeho účastníci utvoří lidský řetěz k Pražskému hradu. Téma happeningu „Žádné násilí" nechápeme jen v oblasti fyzického násilí, ale i v oblasti psychického, morálního, zdravotního atd. Vyzýváme sympatizující studenty celého světa a představitele studentského hnutí, aby svou aktivní účastí na této akci vyjádřili podporu československým stávkujícím studentům a zároveň tak uctili památku čínských studentů zabitých na náměstí Nebeského klidu. Zároveň vyzýváme k účasti všechny sympatizující občany Československa. Vyzýváme všechny československé studenty k obdobným akcím ve svých městech.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

[1] *Dokument není datován, jeho časové určení vychází z textu.*

26. listopad, 5.30 hod. – Varování stávkového výboru Filozofické fakulty UK před rozšiřováním provokačních letáků.

Máme ověřené zprávy, že se po Praze šíří provokační letáky typu vystoupení Havla – útok na socialismus a další – osočující CHARTU a generální stávku.
Rozváží je větší množství aut, často bez poznávací značky (toto je ověřené – v metru zadrželi jednu dívku, která podobná hesla psala strojem). Podle neověřené zprávy, jedno z těchto aut najíždělo na studenta Křížka ze zemědělské fakulty.
Informujte všechny sdělovací prostředky.

Stávkový výbor Filozofické fakulty UK Praha

Archiv stávkového výboru studentů FF UK Praha, sl. Dokumenty studentů a pedagogů FF UK, sl. Dokumenty studentů č. 21, xeroxová kopie strojopisu.

26. listopad – Oznámení Celopražského koordinačního výboru středních škol a středních odborných škol o účasti na generální stávce.

Celopražský koordinační výbor stávkujících středních škol a SOU oznamuje účast pražských středoškoláků a učňů na pondělní generální stávce a prohlašuje jejich jménem plné ztotožnění s Občanským fórem.

Schváleno dne 26. 11. 1989

podpisy ručí: 10 podpisů

HÚ, Sbírka Vojtěchová, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

26. listopad, 18. hod. – Programové zásady Občanského fóra „Co chceme".

CO CHCEME

Programové zásady Občanského fóra

Naše země se ocitla v hluboké morální, duchovní, ekologické, sociální, ekonomické a politické krizi. Tato krize je svědectvím neúčinnosti dosavadního politického a ekonomického systému. Byly vyřazeny téměř všechny mechanismy nezbytné pro to, aby společnost vhodně reagovala na měnící se vnitřní a vnější podmínky. Po dlouhá desetiletí se nerespektovala samozřejmá zásada: kdo má pravomoc, musí nést i odpovědnost. Všechny tři základní moci ve státě – moc zákonodárná, výkonná a soudní – splynuly v rukou úzké vládnoucí skupiny, složené téměř výhradně ze členů KSČ. Tím byly rozvráceny základy právního státu.

Monopol KSČ na obsazování všech významných míst vytváří nespravedlivý vazalský systém, který ochromuje celou společnost. Lidé jsou tak odsouzeni k roli pouhých vykonavatelů příkazů mocných. Je jim upírána řada základních lidských, občanských a politických práv.

Direktivní systém centrálního řízení národního hospodářství očividně selhal. Slíbená přestavba hospodářského mechanismu je pomalá, nedůsledná a není provázena nezbytnými politickými změnami.

Tyto problémy se nevyřeší záměnou osob v mocenských pozicích, nebo odchodem několika politiků z veřejného života.

Občanské fórum proto usiluje o tyto programové cíle:

1. Právo

Československá republika musí být právním, demokratickým státem v duchu tradic československé státnosti a v duchu mezinárodně platných zásad, vyjádřených především ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech.

V tomto duchu musí být vypracována nová ústava, v níž budou zejména přesně upraveny vztahy mezi občany a státem. Tuto ústavu ovšem může přijmout jedině nově zvolené ústavodárné shromáždění. Výkon občanských práv i svobod bude spolehlivě zajištěn rozvinutým systémem právních záruk. Nezávislé soudnictví musí zahrnout i ústavní a správní soudnictví.

Celý československý právní řád bude třeba postupně uvést v soulad s těmito principy a zajistit, aby zavázal nejen občany, ale i orgány a funkcionáře státu.

Trváme na tom, aby byly napraveny křivdy, ke kterým v minulosti došlo v důsledku politicky motivovaných persekucí.

2. Politický systém

Požadujeme zásadní, důsledné a trvalé změny politického systému naší společnosti. Musíme nově vytvořit nebo obnovit demokratické instituce a mechanismy, které umožní skutečnou účast všech občanů na řízení věcí veřejných a zároveň se stanou účinnou zábranou proti zneužívání politické i ekonomické moci. Všechny existující i nově vznikající politické strany a další politická a společenská seskupení musí mít proto rovné podmínky účasti ve svobodných volbách do všech zastupitelských sborů. Předpokladem však je, aby KSČ upustila od své ústavně zajištěné vedoucí role v naší společnosti a od monopolního ovládání sdělovacích prostředků. Nic jí nebrání v tom, aby to učinila již zítra.

Československo bude při zachování principu federativního uspořádání státu rovnoprávným svazkem obou národů a všech národností.

3. Zahraniční politika

Usilujeme o to, aby naše země opět zaujala důstojné místo v Evropě i ve světě. Jsme součástí střední Evropy a chceme proto udržovat dobré vztahy se všemi sousedy.

Počítáme se začleněním do evropské integrace. Ideji evropského domu chceme podřídit i naši politiku vůči partnerům ve Varšavské smlouvě a RVHP. Respektujeme naše mezinárodně-právní závazky, a to při plném zachování státní svrchovanosti. Zároveň ale chceme přezkoumat ty dohody, které byly motivovány nepřiměřenými ambicemi vedoucích představitelů státu.

4. Národní hospodářství

Musíme opustit dosavadní způsob hospodaření. Bere chuť k práci a mrhá jejími výsledky, drancuje přírodní zdroje, ničí životní prostředí a zvětšuje celkové zaostávání Československa za světem. Jsme přesvědčeni, že tento způsob hospodaření nelze dílčími úpravami zlepšit.

Chceme vytvořit rozvinutý, byrokratickými zásahy nedeformovaný trh. Jeho úspěšné fungování je podmíněné rozbitím monopolních pozic dnešních velkých podniků a vytvořením skutečné konkurence. Ta může vzniknout jedině na základě souběžné, rovnoprávné existence různých typů vlastnictví a postupným otvíráním naší ekonomiky vůči světu.

Státu samozřejmě zůstane i nadále řada nezastupitelných funkcí. Bude zaručovat obecné, pro všechny stejné podmínky hospodaření a provádět makroekonomickou regulační politiku s cílem zvládnout inflaci, nárůst zahraniční zadluženosti i hrozící nezaměstnanosti. Jedině stát může garantovat nezbytné minimum veřejných a sociálních služeb a ochrany životního prostředí.

5. Sociální spravedlnost

Rozhodující pro nás je, aby ve společnosti vznikly podmínky pro rozvoj a uplatnění schopností všech. Každému by měly být poskytnuty stejné podmínky a stejné šance.

Československo musí být sociálně spravedlivou zemí, v níž se lidem dostane pomoci ve stáří, v nemoci a ve svízelných životních situacích. Důležitým předpokladem takové společnosti je však prosperující národní hospodářství.

Ke vzniku pestré sítě sociálních služeb mohou přispět církve, obce, podniky a nejrůznější státní dobrovolné organizace. Tím se rozšíří možnosti pro uplatnění vzácného smyslu pro lidskou solidaritu, odpovědnost a lásku k bližnímu. Tyto humanitní principy jsou právě nezbytné pro stmelování našeho společenství.

6. Životní prostředí

Všichni musíme hledat cestu k obnovení harmonie mezi člověkem a jeho životním prostředím. Budeme usilovat o postupnou nápravu škod, které jsme přírodě za poslední desítky let způsobili. Pokusíme se navrátit původní krásu naší krajině a lidským sídlům, zabezpečit dokonalejší ochranu přírody a přírodních zdrojů. Zasadíme se o to, aby se v co nejkratší době podstatně zlepšily základní podmínky života člověka, aby byla zajištěna kvalitní pitná voda, čisté ovzduší a nezávadné potraviny. Budeme naléhat na zásadní zlepšení systému péče o životní prostředí, který bude zaměřen nejen na likvidaci dosavadních zdrojů znečišťování, ale především na prevenci dalších škod.

Zároveň budeme muset změnit skladbu a zaměření národního hospodářství, a tím zejména snížit spotřebu energie a surovin. Jsme si vědomi, že to bude spojeno s oběťmi, které se dotknou každého z nás. To vše vyžaduje změnu hierarchie hodnot a životního stylu.

7. Kultura

Kultura nemůže být pouze věcí umělců, vědců a učitelů, ale způsobem života celé občanské společnosti. Musí se vymanit z pout jakékoli ideologie a překonat umělé odloučení od kultury světové. Umění a literatura nesmí být omezována a musí jí být poskytnuty široké možnosti publikační a styk s veřejností.

Vědu a vědeckou práci postavme na místo, které jí ve společnosti náleží. Vylučme jak její naivní a demagogické přeceňování, tak i ponižující postavení, které z ní činí služku vládnoucí strany.

Demokratické školství nechť je organizováno na humanitních principech, bez státního monopolu na vzdělávání. Společnost si musí vážit učitelů všech druhů škol a musí jim dát i prostor pro uplatnění osobnosti. Vysokým školám je třeba vrátit historická práva, která zajišťovala nezávislost a svobodu akademické půdy, a to jak pro vyučující tak i pro studenty.

Vzdělanost společnosti pokládáme za nejcennější národní statek. Výchova a vzdělání musí vést k samostatnému myšlení a mravně odpovědnému jednání.

Toto chceme. Náš program je dnes stručný, pracujeme však na jeho konkretizaci. Občanské fórum je otevřeným sdružením občanů. Vyzýváme proto všechny, kteří mohou k této práci přispět, aby tak učnili.

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku.

26. listopad – Tisková konference A. Dubčeka a V. Havla.*

Tisková konference na prknech Laterny magiky dala Alexandru DUBČEKOVI, prvnímu čs. politikovi v období pražského jara 1968, po dlouhých letech možnost předstoupit nejen před zahraniční novináře, ale i před pracovníky našich sdělovacích prostředků. Alexander Dubček se mimochodem dnes dožívá 68 let, gratulujeme.

Myslíte si, že generální stávkou všechno skončí?

„Při takovém pohybu, který v naší společnosti nastal, si to nemyslím."

Chtěl byste se vrátit do své funkce z roku 1968?

„To se musíte zeptat na ústředním výboru strany."

Vy sám byste chtěl?

„To je složitá otázka. Teď mám svou práci, při které se musím držet při zemi. Jsem jen takovým pomocníkem nezávislých občanských iniciativ, které podporuji. Chci však udělat všechno pro to, aby se lidem v naší zemi žilo lépe."

Kdy opět vstoupíte do politiky?

„Já jsem z ní nikdy nevystoupil. Politika se totiž nedělá jen nahoře, ale i dole mezi obyčejnými lidmi."

Jaké by měly být v Československu další kroky na cestě k demokracii?

„Ty jsou dostatečně naznačené ve stanoviscích různých nezávislých skupin. Týkají se širokého spektra naší společnosti. Teď je třeba je vytříbit, aby byly skutečně v zájmu celého lidu."

Kterých cílů by reformní hnutí v Československu mělo dosáhnout?

„Já nevidím nic jiného než ti obyčejní lidé, které denně potkávám. Nejdůležitější je, aby se konečně uplatnil ten velký kulturní a rozumový potenciál, který se dosud uplatnit nemohl."

Jaká by byla Vaše reakce na to, kdyby Československo odmítlo jakýkoli druh socialismu?

„Nikdy jsem neskrýval a neskrývám ani teď svůj politický postoj. Hlásil jsem se a hlásím k reformnímu socialismu. Socialismu, který otevře prostor skutečné vládě lidu. Nesouhlasím s názorem, že socialismus nelze reformovat. To, co ale bylo v naší zemi v posledním období, nemělo se socialismem nic společného. Socialismus v představách nás reformistů, spočívá v dosáhnutí té nejširší formy demokracie a vlády lidu. Musíme se rozejít se vším, co tuto společnost formovalo. Sem patří i brežněvovský neostalinismus, sem patří i diktátorské metody uplatňování moci a nerespektování vůle lidu. Socialismus ještě čeká na svoje naplnění."

Spolu s Alexandrem Dubčekem odpovídal na dotazy několika stovek novinářů ze všech koutů světa i dramatik Václav HAVEL.

Máte stejný názor na socialismus jako pan Dubček?

„Já jsem se vydával za socialistu, ale před 15 lety jsem toho slova přestal užívat, protože v našem jazykovém kontextu ztratilo jakýkoliv smysl. Stalo se pouhým zaříkadlem, kterým se oháněla byrokratická moc. Kdokoliv se těmto lidem bez fantazie znelíbil, byl označen za antisocialistu. Socialismus byl ztotožněn s panem Jakešem a Štěpánem. To však neznamená, že netoužím po sociální spravedlnosti. Jediné, co ji může zajistit, je pluralitní ekonomika bez ohledu na to, zda je podnik státní, akciový, družstevní, samosprávný nebo soukromý. Nejdůležitější je obnovit absolutní autonomii hospodářských subjektů a tržní mechanismus. To musí být samozřejmě spojeno s racionální sociální politikou. Je mnoho příkladů, odkud se můžeme učit. Jsou ovšem spíš v zemích, kde vládla sociální demokracie než komunisté."

Jak jste reagoval na odstoupení politbyra?

„Nemám vůbec žádné iluze o pánech, kteří místo nich přišli. Přesto považuji odstoupení bývalého politbyra za velmi důležité. Žábou na prameni ve vývoji této země totiž byla skupina stalinistů, pučistů, kteří spiknuti s Brežněvem připravovali okupaci naší země. V tomto okamžiku se otevírají dveře. Zdá se být jisté, že do nich

vrazí společnost a dosáhne toho, po čem touží. To znamená demokratického Československa."

Myslíte si, že některé události posledních dnů ovlivnily přípravy na generální stávku?

„Ne. Stávka je manifestační a chce demonstrovat vůli lidu. Všichni doufáme, že tato první generální stávka po dvaceti letech bude tou poslední a že se otevře cesta k pokojnému vývoji k demokracii. Nebude-li tomu tak, budeme ve stávkové pohotovosti a stávkovat, kdykoliv to bude nutné."

Občanské fórum je v tuto chvíli reprezentováno politiky-amatéry...

„Jistě, to ovšem neznamená, že není schopno okamžitě a kvalifikovaně jednat s vládou. Své služby nám nabízejí Ekonomický a Prognostický ústav Akademie věd, politologové, ekologové, právníci. Jestliže dojde k jednání, pak představitelé Občanského fóra budou jednat o harmonogramu společenských změn, v němž v pravou chvíli přijdou na řadu naprosto svobodné volby, zrušení v ústavě zakotvené vedoucí úlohy jedné strany, i zrušení Národní fronty jako manipulačního nástroje jedné strany. Zatím se zdá, že kvalitní členové Národní fronty šílenou rychlostí přebíhají na naši stranu. Občanské fórum je vítá, a to je všechno."

Jak aktuálně vidíte otázku svobodných voleb?

„Jistě si vzpomínáte, že před pár týdny vybojovalo v NDR Nové fórum svobodné volby, ale vzápětí požádalo, aby se mohly konat až za rok. Mělo k tomu svůj důvod. V zemi, kde je devastovaná politická kultura a politický život, nemohou existovat ani alternativní politické garnitury. Ty se musejí vytvořit, musejí vyrůst politici. O svobodných volbách je třeba okamžitě začít jednání, připravovat příslušné zákony a ústavu. Ale podle mého názoru mohou také u nás být svobodné volby nejdříve za rok. Položte si otázku: Kdyby byly už zítra, koho byste volili?"

Budete se i nadále politicky aktivizovat?

„Mám svoje plány. Ale život a historie jsou tajemné. V té tajemnosti je jejich krása, která s sebou nese i nepředvídatelnost. Já jsem si například nikdy nenaplánoval, že budu disidentem... Tím chci říci, že nevím, jaké úkoly přede mne život postaví. Teď bych si přál, aby brzy skončila moje úloha angažujícího se spisovatele, abych se mohl věnovat práci v divadle. Kdy takový čas nastane, to nevím."

LD, 27. 11. 1989.

26. listopad – Výzva Občanského fóra ke shromažďování dokumentů o událostech posledních dnů.

Objektivní a pravdivé zhodnocení dramatického vývoje dějinných událostí posledních dnů vyžaduje, aby byly v úplnosti dochovány všechny dokumenty, rodící se svobody a demokracie. Jedná se zejména o následující:

a) zápisy ze schůzí a shromáždění, usnesení a především rezoluce;
b) proklamace, prohlášení a výzvy;
c) plakáty a letáky;
d) závodní časopisy a místní tisk;
e) fotografie (na jejich rub tužkou napsat základní údaje, zejména datum, místo, akce, autor);
f) magnetofonové nahrávky;
g) videozáznamy a amatérské filmy;
h) transparenty, průkazky, odznaky apod.;
ch) všechen ostatní dokumentační materiál.

Písemnosti i ostatní druhy dokumentačního materiálu shromažďujte a uchovávejte nejen ve školách a v závodech, ale i na všech ostatních pracovištích a ve společenských i zájmových organizacích. Pověřte konkrétní osobu péčí o tento materiál, jeho základním utříděním a vedením kronikářských zápisů. Využijte k tomu i počítačovou techniku. Vysílejte do ulic našich měst a vesnic profesionály i amatéry vybavené fotoaparáty, videokamerami i filmovými kamerami a dokumentujte život těchto dnů, zejména veřejná shromáždění občanů, plochy s plakáty a letáky, nástěnky atd.

Také především pracovníci archivů, muzeí a jiných kulturně osvětových zařízení aktivně shromažďujte dokumentační materiál v územní oblasti vaší působnosti.

Občanské fórum

Informační servis č. 8, 26. 11. 1989.

26. listopad – Stanovisko fóra občanů Malé Strany a Hradčan ke krizi ve společnosti.

Usnesení fóra občanů Malé Strany a Hradčan

Na Malé Straně a Hradčanech se letos vytvořilo občanské hnutí, jehož hlavním cílem je odpovědná samospráva veřejných věcí. Ke splnění tohoto úkolu si občané již ustavili odborný aktiv a přípravný výbor co nejšířeji pojatého občanského sdružení. Od počátku svých snah si ale vždy uvědomovali jejich přímou souvislost a podmíněnost a obecnou politickou situaci v našem státě. Nutný předpoklad proto viděli v možnosti příznivého vývoje společnosti k demokracii.

Násilím, spáchaným státní mocí na průvodu pražských studentů 17. 11. t.r., se však rázem ocitli i občané Malé Strany a Hradčan před základní otázkou individuální i společné odpovědnosti za vlastní minulost a budoucnost. S vůlí přispět k jejímu pravdivému a spravedlivému řešení se účastníci dnešního malostranského a hradčanského občanského fóra proto ztotožnili s Výzvou stávkujících studentů ke spolu-

občanům a s obsahem jejich Otevřeného dopisu soudruhům stejně jako s jejich Provoláním k dělníkům a rolníkům Československa. Současně s povděkem přijali také Výzvu kardinála Tomáška adresovanou Všemu lidu Československa k boji za dobro výhradně dobrými a nenásilnými prostředky.

Vědomi si již zmíněné souvislosti mezi svízelemi své obce a aktuálními problémy celospolečenskými, pověřili účastníci tohoto fóra členy odborného aktivu a přípravného výboru Sdružení občanů a přátel Malé Strany a Hradčan, aby se iniciativně zapojili do úsilí nalézt optimální východisko ze současné politické i sociální krize a přitom aby především sledovali cestu sjednocování dělníků, rolníků, inteligence a mládeže, k čemuž například směřují již vyjádřené požadavky studentů a s nimi sympatizujících osob, institucí a organizací, jakož i včera přijaté Stanovisko celoměstského aktivu funkcionářů organizací KSČ v Praze. Konečně je požádali, aby se přitom řídili již projednanými tezemi programu Sdružení, tj. koncepcí společnosti – obou jako pospolitostí všech svobodných a rovnoprávných občanů, jejímž hlavním cílem by dnes měla být „proměna státu z orgánu nadřazeného společnosti v orgán veskrze jí podřízený".

Text usnesení byl schválen účastníky fóra občanů Malé Strany a Hradčan dne 26. 11. 1989, jehož se také zúčastnili zástupci stávkových výborů některých zde působících podniků, škol a institucí.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

26. listopad – Setkání delegace Komunistické strany Itálie a Federace italské komunistické mládeže s předsedou výkonného výboru klubu Obroda M. Hájkem. Italští delegáti vyjádřili sympatii k československému demokratickému hnutí.

ČTK-PR-26.

26. listopad – Rozhovor Československé televize s členem výkonného výboru klubu Obroda Č. Císařem, který objasnil vznik a cíle Obrody a zhodnotil shromáždění na Letné.

ČTK-PR-26.

26. listopad – Programové prohlášení Levé alternativy.

Téze Levé alternativy, hnutí za demokratický a samosprávný socialismus

1. Překonání soukromokapitalistického výrobního způsobu po druhé světové válce probíhalo v Československu zcela ve znamení stalinismu. Dosavadní politický systém, založený na parlamentní demokracii, byl zrušen, aniž byl nahražen jiným demokratickým uspořádáním. Buržoazie byla likvidována jako třída,

avšak pracující se nejen nezbavili vykořisťování, nýbrž upadli do ještě větší nesvobody a hospodářského útlaku.

2. Tento vývoj zasáhl i politickou levici. Sociální demokracie byla násilně sloučena s komunistickou stranou, která zcela podlehla byrokratizaci a z politické strany dělnické třídy se přeměnila v základnu direktivně administrativní mocenské struktury, ovládající celou společnost. Ostatní levicové aktivity nepodřízené této moci byly systematicky pronásledovány a likvidovány.
3. Komunistická strana má nyní dvojí charakter. Stranický aparát se prolíná se státními orgány a tvoří byrokratický mocenský mechanismus. Členstvo strany je jeho hlavní sociální základnou. Stranická příslušnost zajišťuje menší či větší privilegia. Nejde už dávno o levicovou politickou sílu. Je konzervativní, brání zásadním společenským změnám a k reformám přistupuje pouze pod tlakem situace.
4. Nedemokratický a nesocialistický systém, podvazující a reglementující všechen politický, hospodářský a vůbec společenský život prokázal svou nevýkonnost a neschopnost umožňovat – natož pak stimulovat – rozvoj výrobních sil a celé společnosti. Prokázal i neschopnost zajistit svobodný rozvoj každého jednotlivce. Jeho důsledkem je vedle hospodářské stagnace nesvoboda občanská i obecně lidská, hluboké odcizení v oblasti práce a morální krize společnosti. Tento panující politický a ekonomický systém, ať už je nazýván stalinismem, neostalinismem či reálným socialismem, se v průběhu čtyřiceti let neosvědčil a je nyní nezbytně zapotřebí ho překonat. Tento systém však vyhovuje stranickostátní byrokracii, jež si jej také od počátku k obrazu svému a na míru svých potřeb vytvářela. Vyhovuje také dalším parazitujícím sociálním skupinám, dobře adaptovaným na jeho trvalé disfunkce a bohatě z nich těžícím.
5. Jsme stoupenci socialistického společenského uspořádání.
6. Socialismus pro nás musí být založen na důsledném – a ústavně kodifikovaném – politickém pluralismu, tj. mimo jiné na pluralitě různých (i nesocialistických) politických stran, společenských sdružení, organizací a iniciativ. Vzhledem k historickému vývoji i současným aspiracím čs. společnosti soudíme, že základem tohoto demokratického systému bude demokracie zastupitelská, a to typu parlamentního i hospodářsko-samosprávného. Parlamentní systém je však třeba chránit i před nadvládou politických stran resp. jejich vedení nad společností. Zastupitelský systém, v němž za občany a pracující rozhodují poslanci a zástupci zvolení v demokratických volbách, jim odpovědní, jimi průběžně kontrolovaní a jimi kdykoliv odvolatelní, je nutné postupně čím dál tím více doplňovat prvky přímé účasti lidí na správě věcí veřejných. Svoboda slova, shromažďování a spolčování jsou naprostou samozřejmostí. V dnešní době je pro ně třeba využít výpočetní a sdělovací techniky. Tak se může – za neexistence buržoazie a byrokracie jako společenských skupin s represivním, potlačujícím nebo manipulujícím charakterem – politický systém vyvíjet od klasického parlamentarismu ke společenské samosprávě.

Demokracie musí chránit i práva menšin, okrajových skupin a jednotlivců a zaručovat jejich rozvoj. Soudíme, že stejně tak je třeba účinně vystupovat

proti hlásání národnostní, náboženské či jiné nenávisti, proti rasismu a šovinis-

7. Socialismus pro nás může být založen jen na zásadách sociální spravedlnosti a rovnoprávnosti. Jsme proto odpůrci takového hospodářského systému, v němž vlastníci kapitálu nebo ti, kdo s ním mají právo disponovat, soustředí ve svých rukou hospodářskou moc a vylučují tím pracující z rozhodování o hospodářské činnosti a o jejích výsledcích. Politická moc vychází z ekonomické moci. I v zemích reálné demokracie, kde se tento politicko-ekonomický systém uplatňuje se souhlasem většiny společnosti, má tato moc, založená na vlastnictví kapitálu a na dispozičním právu k němu, výrazně manipulační charakter. I když se může jevit nadvláda peněz, jednostranná orientace na výkonnost jednotlivce a privatizace společnosti spojená s vykořisťováním jako přijatelnější než současné poměry v Československu, odmítáme je jako nesprávnou alternativu, která by sice mohla zvednout průměrnou životní úroveň, zároveň by však způsobila prudkou sociální diferenciaci. Tato „nová", tzv. konzumní společnost by byla zasažena krizemi jiného druhu, typickými pro západní svět. Základem hospodářské samosprávy, kterou budeme navrhovat pro střední a velké podniky národního hospodářství, by měla být demokratická tvorba hospodářských plánů a stále rostoucí podíl jednotlivých pracujících na rozhodování o práci, jejích výsledcích a podmínkách. Považujeme za ekonomickou nutnost plně rozvinout trh, tj. zcela rehabilitovat zbožně-peněžní vztahy. Působení trhu je třeba regulovat obecnými ekonomickými pravidly. Ekonomickými subjekty, soutěžícími na trhu, by neměli být jednotlivci nebo kapitálově silné skupiny (zahraniční firmy a monopoly), nýbrž samy podniky, čím dál tím více spravované pracujícími. Rovněž centrální ekonomická rozhodnutí by měla postupně přecházet z rukou státního centra do celospolečenské samosprávy. Hospodářskou samosprávu, omezenou na jednotlivé podniky, považujeme za nedostatečnou. Pokud jde o malé podniky, a to nejen ve službách a řemeslech, je třeba podporovat družstevní formy hospodaření. Považujeme je za vysoce demokratický a humánní způsob spojení lidské pracovní síly s výrobními prostředky. Musí však jít o skutečná družstva s fungující vnitřní demokracií a samosprávou, nezávislá na státní byrokracii. Podporujeme rovněž individuální vlastnictví výrobních prostředků, pokud jsou určeny k podnikání s výsledky vlastní práce, případně k rodinnému podnikání. Vícesektorová ekonomika bude patrně po určitou dobu nevyhnutelnou hospodářskou realitou. Jako socialisté však soudíme, že výrazný podíl soukromé ekonomiky neodpovídá skutečným zájmům společnosti. Stavíme se proti myšlence podpory nejen velkých, nýbrž i středních a malých soukromých podniků. Na druhé straně neodmítáme drobné podnikání, které přispívá k lepšímu dorozumívání, uspokojování potřeb občanů a vnáší do ekonomiky dynamické prvky. Společnost by však neměla tolerovat rozvoj vykořisťovatelských výrobních vztahů.

8. Zásadní úlohu v zajištění naznačeného politického systému a nového zbožně-peněžního hospodářského systému sehraje zprvu nepochybně stát, jehož úlohou musí být zmírňování a odstraňování vznikajících sociálních nerovností a napětí. Budeme usilovat o omezení zásahů státu do života společnosti na co

nejmenší míru. Četnost a intenzita těchto zásahů by se měly snižovat tou měrou, jak se lidé – jako občané i jako pracující – budou lépe sebeorganizovat v samosprávě společnosti, společnosti volné dohody. To, co bylo řečeno o státu, platí i o právu. Jeho perspektivní oslabování nesmí vést k předčasnému popírání či podceňování práva. Bezzákonnost nelze zaměnit nezákonností.

9. V zájmu práv pracujících je nezbytné – v době hospodářských reforem více než kdy jindy –, aby existovaly demokratické, samosprávné, bojovné a nezbyrokratizované odbory, pochopitelně nezávislé na státním a hospodářském aparátu a na samosprávných orgánech. Odborové hnutí se musí postavit na svůj přirozený základ, tj. přenést těžiště činnosti z byrokratického aparátu na členskou základnu. Podstatné obrození odborového hnutí se dnes stalo nezbytností. Je na pracujících, zda k němu využijí stávajících odborů, které přemění v nástroj na obranu svých zájmů, či zda budou vytvářet nové odborové organizace a přistupovat k nim.

10. Ekologická krize vyžaduje naléhavé řešení. Spatřujeme je ve společenské samoregulaci s fungujícími zpětnými vazbami, v demokratických mechanismech, účinné státní inspekci a regulaci a především pak v neomezované veřejné informovanosti. Tato krize je spolu se stále více zaostávajícím a navíc ještě kastovně diferencovaným zdravotnictvím hlavní příčinou rychle a nebezpečně se zhoršujícího zdravotního stavu obyvatelstva. Podmínkou skutečně účinného řešení ekologických problémů je změna politického systému, nastolení demokratických poměrů.

11. Národy východní Evropy stojí nyní na rozcestí. Dosavadní společenský pořádek se hroutí. Za vyspělými zeměmi západní Evropy a Severní Ameriky je tato část světa v ekonomickém i technickém ohledu zřetelně pozadu. Je reálné nebezpečí, že východoevropské národy upadnou do hospodářské a politické závislosti na vyspělých kapitalistických zemích, stanou se jejich rozvojovými přívěsky, zásobárnou levných pracovních sil a surovin a jejich země se přemění v oblasti, kam je možno vyvážet ekologicky špinavé a zaostalé technologie i ekologicky nebezpečný odpad. Státní a stranická vedení jednotlivých východoevropských zemí, včetně Československa, navazují jednotlivě a nekoordinovaně se Západem hospodářské styky takového charakteru, jako by tato nebezpečí neexistovala. Revoluční změny, jimiž se národy této oblasti zbavují byrokratické nadvlády, by měly vyústit nejen v ekonomické reformy, vytvářející zbožně-peněžní a samosprávné hospodářství, nýbrž i v užší hospodářskou a politickou integraci této části Evropy. Dobrovolná integrace by měla probíhat na demokratických principech, konfederativním základě a na zásadách hospodářské účelnosti. Poučení je třeba hledat i v procesu postupné integrace západní Evropy.
Vývoj národů Evropy i celého světa směřuje k tomu, že hranice mezi státy budou postupně ztrácet na významu.

12. Nerovnoměrnost světového vývoje, projevující se jako rostoucí propast mezi vysoce rozvinutou menšinou lidstva a strádajícím rozvojovým světem, považujeme za zásadní celosvětový problém, a to ve všech jeho aspektech – hospodářském, politickém, morálním i ekologickém. S tímto stavem se nelze smiřovat.

Naše národní problémy je třeba vždy vidět ve světovém kontextu, neboť lidstvo a jeho práva jsou nedělitelná. Budeme v Československu usilovat o účinnou solidaritu s národy rozvojového světa a propagovat změnu světového hospodářského a politického pořádku.

13. Levá alternativa chce přispět k tomu, aby se v naší společnosti vytvořila silná sféra politické a všeobecně společenské aktivity zdola, jíž se budou účastnit nejen formální organizace, strany a sdružení, nýbrž i neformální občanské skupiny, hnutí a iniciativy. Jejich působení vytvoří zpětnou vazbu, bude nástrojem kontroly dosud přetrvávajících řídících společenských struktur a center moci a stane se zárukou proti nové byrokratizaci společenského života.
14. Považujeme se za součást rodícího se politického spektra v Československu. Jsme připraveni spolupracovat s kýmkoli, kdo vážně usiluje o demokratickou revoluci, tj. o vybojování demokracie na stranickostátním byrokratickém aparátu a o dosažení změny k lepšímu v politické a hospodářské oblasti. Činnosti LA se může zúčastnit každý, kdo souhlasí s hlavními myšlenkami těchto tezí, které jsou otevřeny k další diskusi. Účasti v LA není na překážku působení v jiných nezávislých iniciativách, společenských hnutích a organizacích včetně oficiálních. Naše hnutí je však uzavřeno těm, kdož mají odpovědnost za politické represe, sociální útlak a hospodářskou stagnaci země.

Za zakládající skupinu Levé alternativy:

Egon Bondy, vl. jm. Zbyněk Fišer, Nerudova 51, 118 00 Praha 1
Alexandr Kramer, Andrštova 5, 180 00 Praha 8
Petr Kužvart, Za Zelenou liškou 967/B, 140 00 Praha 4
Vladimír Říha, Černá 6, 110 00 Praha 1
Petr Uhl, Anglická 8, 120 00 Praha 2

HÚ, Sbírka L, cyklostyl.

26. listopad – Prohlášení části spisovatelů k situaci. Kladou si otázku, proč se k spravedlivým požadavkům studentů a herců nepřipojili i spisovatelé. Svaz českých spisovatelů byl nejvíce postižen konsolidační politikou v 70. letech a jeho činnost byla úplně ochromena. Nyní začíná ozdravující proces. Tito spisovatelé dále navazují na otištěný protest 35 spisovatelů a požadují demisi výboru Svazu českých spisovatelů a svolání mimořádného sjezdu. Připojili se také k rezoluci literárního klubu pro Prahu a Středočeský kraj z 23. 11. 1989. Prohlášení podepsali: J. Žáček, V. Dušek, R. Pytlík, P. Prouza, V. Křivánek, L. Brožek, P. Kovářík, Z. Bratršovská.

ČTK-PR-26.

26. listopad – Prohlášení pracovníků Řízení letového provozu ČSSR Letiště Praha o připojení ke generální manifestační stávce dne 27. listopadu.

PROHLÁŠENÍ PRACOVNÍKŮ ŘLP ČSSR LETIŠTĚ PRAHA

Dálnopis do redakce:

Připojujeme se ke generální manifestační stávce dne 27. 11. 89 v době od 12.00 až 14.00 zastavením poskytování letových provozních služeb s výjimkou letu letadel v nouzi a pro záchranu lidského života. Zabezpečíme, aby nebyly prováděny žádné lety civilních letadel s výjimkou výše jmenovaných. Pokud přes všechna opatření let zasáhne do uvedeného období, zajistíme jeho bezpečné ukončení. Stávky se zúčastní všichni pracující, mimo těch, kteří zajišťují technologický proces řízení. Všichni zaměstnanci ŘLP ČSSR přeruší práci v době od 12.00 do 14.00 jako výraz podpory prohlášení Občanského fóra „Co chceme" ze dne 26. 11. 1989, 18.00.

Stávkový výbor ŘLP ČSSR
Letiště Praha

Archiv KC OF, originál dálnopisu.

26. listopad – Mimořádná schůze sekretariátu ÚV Československého svazu tělesné výchovy. V přijatém stanovisku se vyslovila pro generálního tajemníka KSČ K. Urbánka, ale žádala další změny ve vysokých stranických a státních funkcích. Dále bylo požadováno svolání mimořádného sjezdu KSČ a vyslovena podpora generální stávce.

SS, 27. 11. 1989.

PONDĚLÍ 27. LISTOPADU

27. listopad – Reportáž Svobodného slova o manifestaci občanů na Letné 26. listopadu.

Chorál přísahy nad Prahou

L. Adamec informoval o započatém jednání s Občanským fórem. – Generální stávka nechce bořit naše hospodářství. – Lidský řetěz v pražských ulicích. – Prohlášení příslušníků VB.

Praha (stk, zný, ač, dk, jaš) – Touha slyšet od přímých účastníků výsledky nedělního jednání vládní delegace se zástupci Občanského fóra, které zprostředkovalo vedení Čs. strany socialistické, přivedla na Letenskou pláň po sobotě znovu dobře půl miliónu Pražanů i občanů z dalších míst naší vlasti.

Nevadil jim ostrý vítr ani citelný chlad, chtěli slyšet, chtěli být při tom. Při zahájení demonstrace byl na tribuně přítomen předseda vlády ČSSR L. Adamec.

V úvodu shromáždění ve 14 hodin pozdravil V. Malý prostřednictvím Čs. televize všechny občany v Československu. Oznámení o uskutečněném jednání vládní delegace s Občanským fórem přijalo shromáždění s nadšením a skandováním vyjádřilo L. Adamcovi uznání.

Dramatik V. Havel připomněl, že před týdnem v Praze vzniklo široké lidové hnutí Občanské fórum. Za ně vám mohu oznámit, že se stalo to, po čem všichni voláme: Dialog moci s veřejností začal. Informoval, že další schůzka bude v úterý, a znovu veřejně poděkoval premiérovi za dobrou vůli. V této chvíli musíme být jednotni proto, abychom se mohli brzy rozejít do nejrůznějších odborných, politických, odborových, studentských a zájmových organizací. Občanské fórum chce být mostem od totality ke skutečné demokracii a pluralitě, kterou posléze zajistí svobodné volby. Od této chvíle se všichni účastníme řízení země a všichni proto neseme odpovědnost za její osud.

Poté k shromáždění promluvil L. Adamec, jehož vystoupení bylo zpočátku přijímáno s porozuměním, avšak během projevu vyjadřovali občané s některými pasážemi nesouhlas.

V závěru vystoupení L. Adamec ubezpečil, že federální vláda je rozhodnuta vyhovět všem požadavkům, které jsou v její pravomoci, a sleduje odstranění oprávněně kritizovaných nedostatků.

Poté přistoupil k mikrofonům na tribuně A. Dubček, který mj. řekl: „Žijeme ve složité a pohnuté době, která požaduje vyřešení mnoha klíčových věcí. Proto i vývoj u nás bude probíhat na všech úrovních. Před 21 lety jsme se vydali na cestu spojení

socialismu a demokracie. Vyjádřilo to heslo Socialismus s lidskou tváří. Vojska pěti armád toto hnutí potlačila. Dvacet let jsme žili v ponižujících podmínkách Husákovo a Jakešovo vedení strany a státu vypracovalo – a co je pozoruhodné – obhajovalo dvacet let politiku zhoubnou, nepříznivou a nežádoucí pro naše národy. Jsem proto rád, že je dnes na této tribuně předseda vlády Adamec. Náš lid chce dosáhnout svobody neodkladně. Nakonec mám dvě poznámky: První je osobní – je to odraz celého tohoto lidového hnutí – chtěl bych říci: odejděte z ÚV KSČ, z vlády, z federálního shromáždění vy všichni, kdo jste dosud byli a nadále jste brzdou dalšího obrodného procesu. (Skandování: Demisi!) Druhá poznámka je informativní: Dnes, 26. 11. 1989, napsal Michail Gorbačov, generální tajemník ÚV KSSS v sobotní Pravdě: „Hlavním cílem politiky přestavby je vybudovat socialismus s lidskou tváří."

V. Malý znovu vyjádřil postoj Občanského fóra ke generální stávce na pondělí od 12 do 14 hodin. Občanské fórum nechce nikoho řídit a nikomu nic nařizovat. Je na stávkových výborech jednotlivých institucí a továren, jak dlouho a jakou formou budou v tomto časovém rozmezí stávkovat.

Na shromáždění vystoupili dále zástupci studentů. Š. Pánek řekl mj., že generální prokurátor studentům sdělil, že zásah 17. 11. 1989 byl neadekvátní. Věc byla předána vojenské prokuratuře. „My, studenti, trváme na vytvoření parlamentní komise a budeme kontrolovat výsledky vyšetřování." Poté vystoupil jeden z maďarských hostí G. Kerenyi, zástupce nezávislých maďarských odborů a Malé koalice. Pozdravil Občanské fórum, studenty a celou čs. opozici. Popřál účastníkům manifestace svobodu, nezávislost a květy místo tanků. V. Mišík zahrál skladbu Variace na renesanční téma. Pak vystoupili zástupci Charty 77 D. Němcová, A. Vondra a T. Hradílek. Ten mj. řekl, že zástupci Charty 77 byli postihováni, nikdy však nebyl zveřejněn jejich základní dokument. Proto chce, aby sdělovací prostředky prohlášení Charty 77 z ledna 1977 uveřejnily. Dále promluvila D. Němcová. Vyzvala členy Charty, aby se spojili v Občanském fóru. Účastníci manifestace pak uctili minutou ticha památku obětí tohoto režimu. Zástupce Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných V. Benda uvedl mj., že tento výbor pomáhá nespravedlivě trestaným a jejich rodinám. Většina členů výboru byla za svou činnost vězněna. Poté jmenoval vězně, kteří byli v těchto dnech propuštěni a oznámil jména dalších občanů, kteří jsou stále ještě ve vězení. Proti mnoha dalším spoluobčanům je vedeno řízení na svobodě, řekl. Uvedl, že všechny tyto postihy musí být zastaveny. Pokud se tak nestane, musí výbor pokračovat v práci.

Ze zástupu se vznesl vzhůru drak v barvách trikolóry a na tribuně pozdravili shromáždění včera propuštění J. Ruml, R. Zeman a P. Uhl. Horník K. Nájemník z Dolu Ležáky v Mostě promluvil za své spolupracovníky, kteří podporují Občanské fórum. Zakazují nám kontakty se studenty a herci v našem závodě. Nebylo dokonce k nám vpuštěno Mikrofórum a s jeho pracovníky nakládali tak hrubě, že jim rozbili mikrofon (sesadit, sesadit, odpověděla Letná). Vedení nám brání sjednotit se – kdo chce podporovat Občanské fórum, je diskriminován, přeřazen do jiného závodu a je mu snižována mzda. V pátek v mém případě to vyvrcholilo mým okamžitým propuštěním (my vás nedáme, slíbila Letná). Za stávkový výbor Národního divadla

pozdravil Letnou národní umělec M. Růžek a pak zpěvák M. Kocáb uvedl slovy, že největším uměním je odpouštět, příslušníky pohotovostní motorizované jednotky městské správy VB (Pojďte s námi, zahřměla Letná) a poručík L. Pinc přednesl Prohlášení příslušníků svého útvaru. „I mezi námi narůstala nespokojenost. Schvalujeme změny, ke kterým dochází. Tragédií je, že jsme byli nástrojem, který jim měl zabránit. Nechceme ze sebe sejmout vinu minulých dnů. Ale tam, kde hrozí občanům nízké sankce, příslušníkům VB hrozí vysoké tresty odnětí svobody. Zvláště, když by šlo o odepření poslušnosti při hromadném zákroku. Žádný příslušník VB nemá právo k zákroku, jako 17. 11., dát pokyn. Takový pokyn je právem jen vysokých stranických a státních činitelů (kdo to je, chtěla vědět Letná). Odmítáme útoky na VB jako celek. Jsme si vědomi, že za připojení k tomuto prohlášení budeme vážně postiženi. Ale chceme vyjádřit podporu a souhlas s demokratizací společnosti. Hluboce litujeme, že nás postoj činitelů postavil proti lidu naší země. Studenti nám nabídli ruku, my ji chceme přijmout." Stávkový výbor ČKD Praha ihned vyslovil těmto požadavkům VB svou podporu a víru, že jejich nedotknutelnost se bude respektovat.

Památku T. G. Masaryka vzpomenul prorektor univerzity v Brně prof. M. Jelínek. Přinesl vřelé pozdravy z Moravy a z Brna, které už sedmý den manifestuje. Řekl, že je třeba navázat na dílo T. G. Masaryka, podpořit Masarykovu společnost, postavit opět Masarykovy sochy a vrátit jeho jméno náměstím a ulicím. (Lidé skandovali Masaryka na stovku!). Jménem stávkujících středoškoláků pozdravil shromáždění O. Přerovský. Za politické vězně padesátých let promluvil dr. J. Zvěřina. Řekl, že vězňové byli hrdi na to, že mohou přinést svou oběť. Věděli a věřili, že jejich oběť nebude marná, netušili však, že se stane něco tak neočekávaného jako v těchto dnech. „To, co nyní očekáváme, je jedna velká svobodná rodina evropská." Za sportovce podpořil shromáždění fotbalista L. Vízek. Řekl, že jako sportovec projel celý svět. Hrál vždy fair-play. Kde se fair nehraje, tam se to divákům nelíbí. On proti nefair hře protestuje. Dále vystoupil člen stávkového výboru SONP Kladno M. Peroutka. Řekl, že většina pracovníků podniku podporuje stanovisko Občanského fóra. Dokud nebudou splněny požadavky, do stávky půjdou. Bude to pochod Kladnem – a vyzval horníky, aby se k nim připojili. Na závěr V. Malý vyzval shromáždění, aby přišlo dnes v 16 hodin na Václavské náměstí. Připomněl, aby stávkující během generální stávky vyvěsili čs. vlajky, a pokud vyjdou do ulic, vzali je s sebou. Shromáždění bylo zakončeno státní hymnou, kterou zazpívala M. Kubišová. Tím ale manifestace zdaleka neskončila – ještě za půl hodiny se na Letenské pláni a kolem vinul lidský řetěz, kterým nikoliv jen studenti vyjádřili svou jednotu. A byl opravdu pevný, v šest večer dospěl na Václavské náměstí, pod okna redakce Svobodného slova, vinul se vzhůru k Muzeu a obepnul doslova celou Prahu.

K. Staněk a K. Žítek

SS, 27. 11. 1989.

27. listopad – Již před polednem se začali na Václavském náměstí shromažďovat občané a pracovní kolektivy. V poledních hodinách bylo na Václavském náměstí kolem čtvrt milionu lidí. Diskusní centrum bylo u sochy sv. Václava. Přítomní se mj. přihlašovali k programovým zásadám Občanského fóra a vyjadřovali se také k zítřejšímu jednání L. Adamce s představiteli Občanského fóra a k otázce, zda stávka poškodí národní hospodářství. Zpravodajům ČTK zdůvodnili svou účast na stávce snahou prosadit požadavky: svobodné volby, demokracie, souhlas s Občanským fórem, jednota. Před 14. hodinou se manifestanti rozešli.

ČTK–PR–27.

27. listopad – Reportáž Lidové demokracie o průběhu generální stávky.*

POŽADAVEK DNEŠKA: JEDNOTA

Generální stávka masovým projevem touhy po skutečné demokracii

(LD): Byly jich stovky, tisíce, desetitisíce. Hrdě manifestovali svou příslušnost k podnikům a organizacím transparenty a znaky. Přinesli tisíce vlajek a hesel, na kterých převažovala slova svoboda, Občanské fórum, svobodné volby, demokracie. Scházeli se spontánně ze všech koutů Prahy na Václavské náměstí, scházeli se se skutečným, nenadirigovaným nadšením. Někteří si přivezli dokonce alegorické vozy – jeden z nich živým obrazem připomínal tragické události ze 17. listopadu. Přišli, aby vyjádřili svou touhu po skutečných změnách v naší společnosti. Dělníci, výzkumníci, úředníci, umělci... Všechny vrstvy naší společnosti, aby vyjádřily požadavek dneška: heslo jednoty.

V pravé poledne se na mnoha místech Prahy rozezněly sirény, aby ohlásily začátek generální stávky. A lidé, které toto na mnoha místech ohlušující unisono zastihlo na ulicích, se zastavovali, zdravili se, tleskali. Vítali zvuky sirén, které tentokrát nezněly na povinnou počest minulosti, ale ke spontánní poctě budoucnosti.

Pracující lid v ulicích

Zvuk továrních sirén zahájil včera v pravé poledne ve Vysočanech protestní stávku pracujících kombinátu ČKD. Fučíkovu třídu zaplnilo na 15 tisíc manifestujících ze závodů ČKD Trakce, Kompresory, Lokomotivka, Slévárny, Polovodiče, Dodavatelského závodu i z Konstruktivy, Trioly a dalších podniků. Před kamerami Čs. televize a mnoha zahraničních štábů zahájila shromáždění zpěvačka Jana Koubková. A poté se již v krátkých vystoupeních střídali jednotliví řečníci – zástupci dělníků, studentů, kulturních pracovníků, Občanského fóra i Veřejné bezpečnosti.

Člen stávkového výboru ČKD – Kompresory Aleš Vančura se přimlouval za to, aby se dělníci a úředníci zbavili bariér vzájemné nedůvěry. „Pokusme se ji zbourat," navrhl a tisíce hlasů mu odpovědělo: Zbouráme, zbouráme! Připomněl také shromážděným, aby především nezapomněli na poctivou práci pro republiku. Byl za to odměněn bouřlivým potleskem.

Student Milan Dočekal vyslovil za všechny své vrstevníky poděkování dělníkům za vyjádřenou solidaritu. „Děkujeme vám, že jste tady," zdůraznil a z davu se skandovalo: „Děkujem, děkujem!"

Předseda pražského klubu Obroda Josef Kotrč hovořil o tom, že dříve bylo každé kritické slovo hodnoceno jako protisocialistické vystoupení. Proto dnes musíme využít možnosti říkat svobodně své názory. Odsoudil okupaci republiky v roce 1968 a zároveň informoval o podání návrhu na trestní stíhání Vasila Biľaka za vlastizradu.

Zrušení článku Ústavy o vedoucí úloze KSČ požadoval mistr slévárny S. Mertl. Vyslovil se také za zrušení Lidových milicí a převedení majetku dělníkům pro sociální účely. Shromáždění pracující odpověděli hromovým „Hurá!"

Poděkování herců dělníkům přednesla Jana Brejchová.

Člen Divadla na Vinohradech v Praze Rudolf Jelínek hovořil o tom, že jistý vysoký funkcionář označil dělníky ČKD za děti. „Nám hercům se zase říká blázni. Proč ne? Tedy: Děti, blázni, vám děkují!" Připomenul nedávný diskusní večer v divadle, při němž celý sál téměř jednohlasně zvolil aklamací Valtra Komárka symobolicky předsedou vlády.

Na vystoupení Jana Skopečka z Divadla S. K. Neumanna lidé skandovali „Ať žijou herci!"

Postavit do čela společnosti spolehlivé, čestné a rozumně uvažující osobnosti požadoval inženýr Trinkovič ze závodu ČKD Trakce. „Zatím mi připadá, že naše vedení chce pouze získat čas, a až se uklidní vášně, pokračovat v dosavadních metodách," řekl. Odmítl zvolení akademika Břetislava Bendy do předsednictva ÚV KSČ slovy, že tento člověk se zkompromitoval s mnoha bývalými funkcionáři a nemá důvěru dělníků a dalších pracovníků ČKD.

Představitel Občanského fóra Jaroslav Krejčík sdělil shromážděným svou nejčerstvější zkušenost: „Právě se vracím z Pragovky. Jedna soudružka se tam podivovala nad tím, že dělníci z ČKD vypískali M. Štěpána. „Copak tohle je demokracie?" ptala se. Odpověděl jsem jí, že nás z nezávislých iniciativ dlouhá léta za projevené názory zavírali. To je demokracie?, ptal jsem se.

Na závěr předstoupil před manifestující ředitel Prognostického ústavu ČSAV docent Valtr Komárek.

Po ukončení dvouhodinové stávky se průvod pracujících vydal na Václavské náměstí.

Z řečnické tribuny i z transparentů v ulicích se častokrát objevil požadavek, aby se premiérem nové vlády stal Valtr Komárek. Zeptali jsme se ho ihned na jeho názor: „Jsem hrozně skromný člověk. Mám takový sokratovský komplex, že nic nevím. Myslím si, že je mnoho lepších lidí. Jestli ovšem v dnešním složitém období dostanu nabídku na tuto funkci, musím ji přijmout. Vykonával bych ji tak, jak nejlépe umím s tím, že v podstatě půjde o přechodnou dobu, v níž by se civilizovala státní mašinérie a pomohla připravit svobodné a demokratické volby."

Lépe jít pět minut pěšky . . .

. . . než zůstat v půli cesty! To bylo hlavní heslo, se kterým vstupovali do stávky pražští dopraváci. Tramvaje a autobusy vyzdobené státními vlajkami zastavily provoz jen na symbolických pět minut, aby nebyl ochromen život města. Ale i ta chvilka, kdy celá pražská doprava stála, zvonila nebo troubila a kdy se do zvuků sirén přidávaly i klaksony projíždějících aut, nadšeně pozdravovaných cestujícími, působila dostatečně výmluvně. Metro zastavilo svůj provoz na celé dvě hodiny: cestující byli na to už po několik dní upozorňováni zvláštními hlášeními. Začátek i konec stávky jsme sledovali na stanici Karlovo náměstí, které je jen pár kroků od naší redakce. Ve dvanáct hodin lidé za naprostého klidu opustili stanici a před druhou zase celý naplněný vestibul bez reptání vyčkával, až se dveře otevřou. Přesně ve 14.00 hodin se celá ta spousta lidí s vlajkami a trikolorami zase rozjela zpátky ke své práci.

Ke generální stávce se připojili i pracovníci Řízení letového provozu, kteří mají na starosti nejen všechna letiště, ale i celý vzdušný prostor nad naším územím. Už ráno upozornili všechny své partnery ve světě, že tento prostor bude mezi dvanáctou a čtrnáctou hodinou uzavřen, a všechna letadla byla řízena tak, aby jej do poledne opustila nebo přistála. Veškerá technika i pracovníci provozu zůstali ovšem po celou dobu v plné pohotovosti, aby bylo možno poskytnout pomoc letadlu v nouzi nebo letu pro záchranu života. Žádný takový případ se ale nevyskytl. Počkat musel i let s nejmenovaným státním představitelem . . . Pracovníkům Řízení letového provozu už během odpoledne přicházela celá řada projevů solidarity. Z australského Townsville jim a vlastně i nám přejí česky „všechno nejlepší", pozdravy vyťukal rovněž dálnopis z Manchesteru, morální podporu vyjádřili kontroloři z kalifornského Riverside. Stávku svých kolegů podpořili i z Budapešti Garwicku, Bournemouthu, Madridu, Dublinu, Athén, Heathrow, Sydney a dalších světových letišť.

Svou podporu stávce projevili i lékaři a zdravotníci. Charakter jejich práce jim samozřejmě nedovoluje oputit na dvě hodiny svá místa, a tak se připojili manifestačně – minutou ticha, vlajkovou výzdobou, pozdravem. Například před nemocnicí Na Františku a před zdravotnickým zařízením v Revoluční třídě stáli a střídali se ve „stávkové" službě lékaři a zdravotní sestry a zdravili vlajkami a voláním projíždějící auta a procházející průvody. Manifestující zase ukázněně a ve zlomcích sekund uvolňovali ulice projíždějícím sanitkám.

27. listopad – Reportáž Mladé fronty o generální stávce.*

Narovnejme záda!

Ještě není dvanáct hodin. Pod mostem Barikádníků se už shromažďují pražští taxikáři, aby se vydali na manifestační jízdu hlavním městem. Zajíždíme na Bulovku. „I my se připojujeme ke generální stávce, ale provoz zajistíme do poslední mrtě," říká přednosta ortopedické kliniky prof. Miroslav Slavík. Lékaři ještě dokončují

vyšetření. Marie Vejvodová sem přišla s malou Maruškou. „S generální stávkou souhlasím. Měla by trvat opravdu dvě hodiny, a ne několik minut."

Jedeme dál. Po severojižní magistrále už jedou stovky taxíků ozdobených trikolorami, vlajkami a hesly.

Přijíždíme do Vysočan. Průvod dělníků a dalších pracujících nám zabraňuje pokračovat autem. Běžíme před ČKD–Elektronika ve Fučíkově ulici. Sešli se tu pracující snad všech závodů a institucí z Prahy 9. Pekaři rýmují: „Vytrvejte v jednom šiku, zdravíme vás od rohlíků!" Mezi demonstranty na zaplněné ulici jsou dělníci v zašpiněných montérkách a vatovaných kabátech. Skandují. „Svobodné volby! Ať žije Občanské fórum." Dělník ČKD Aleš Vančura upozorňuje všechny, aby se nenechali ukolébat. Proč jste tady? ptám se herečky Jany Brejchové, která stojí na tribuně. „I mně jde o svobodu, demokracii a dialog. O porozumění. Být tady před dělníky považuji za skvělé. Pevně věřím, že se nám to podaří."

Stávkující zatím potleskem vyjadřují souhlas s požadavkem řečníka – člena Lidových milicí. Chce, aby byly rozpuštěny a jejich místnosti předány pracujícím pro zdravotní a sociální účely.

Rychle dolů do centra. Stávkuje i obsluha čerpadla v Argentinské ulici. Zastavujeme u právnické fakulty. Demonstrace matek s dětmi bohužel už skončila. Potkáváme je v Pařížské ulici. „Nebreč, ty už se budeš mít líp," konejší jedna z nich miminko v kočárku. Jiná se stará hned o pět dětí, tři své a dvě půjčené. Na Staroměstském náměstí se setkávají hloučky z menších pracovišť, třeba z hotelu Palace. Všude zní hesla, pozdravy dělníkům a hlavně studentům. „Narovnejte záda!" čtu na jednom z transparentů. Dívám se po usměvavých a nadšených lidech a mám pocit, že mnozí se už narovnali. Uvnitř prakticky zavřeného metra je jen pár lidí. Kvůli stávce se nezlobí.

Vracíme se k právnické fakultě. Dělníci z Metrostavu táhnou na dlouhém provazu alegorický vůz pokrytý hesly. Nahoře stojí dvě figuriny – dívka s trikolorou a proti ní uniformovaný muž s pendrekem. Takhle to před týdnem začalo. Lidé, kteří dnes zaplnili pražské ulice, i ti, kteří zůstali v nemocnicích a na dalších pracovištích, věří – vlastně dneska to už vědí – že takhle to neskončí.

MF, 28. 11. 1989.

27. listopad – Reportáž Svobodného slova o průběhu generální manifestační stávky.*

STÁVKY SE ZÚČASTNILA CELÁ NAŠE REPUBLIKA

Lid za své požadavky

Opět zaplněná náměstí. Pracující vyjádřili svoji podporu studentům a umělcům. Pražské metro nejezdilo. Pracovníky ČKD navštívil doc. V. Komárek, DrSc. Zameškané hodiny pracující nahradí.

Praha (Od našich zpravodajů) – Úderem dvanácté hodiny se včera v tisícovkách podniků, závodů, úřadů, obchodů a dalších organizací v celé naší republice „zasta-

vil čas" – začala generální manifestační stávka. Lidé vyšli s čs. státními vlajkami a transparenty do ulic nebo před své podniky, aby podpořili požadavky studentů, k nimž se postupně připojila umělecká a kulturní fronta, Občanské fórum a dělníci.

Praha

Pracovníci většiny organizací našeho hlavního města směřovali do centra Prahy na Václavské náměstí a přilehlých ulic. Mezi ty, kteří zůstali před svým podnikem Na poříčí, patřili i dělníci, kteří se podílejí na výrobě Rudého práva, Večerní Prahy a dalších periodik. Plně se postavili za prohlášení celostátního studentského koordinačního stávkového výboru, jakož i za prohlášení Občanského fóra a ztotožnili se se všemi body uvedenými v jeho prohlášení. V úvodu si účastníci shromáždění před budovou RP odhlasovali, že stávka bude trvat dvě hodiny. Poté je přišla pozdravit mj. členka Divadla E. F. Buriana M. Dvorská a student VŠE J. Havel, se svými příspěvky zde vystoupili zástupci CZV KSČ a SSM. Na shromáždění pracovníků byl též citován článek nedělního Svobodného slova „Jak jsme na tom" s fakty, se kterými prognostik M. Zeman seznámil lidové shromáždění na Letenské pláni.

Ačkoliv obchodní dům Družba byl během minulého týdne tak jako ostatní prodejny na Václavském náměstí po dobu podvečerních mítinků uzavřen, visel nad rozhodnutím jeho pracovníků vyjádřit svoji podporu studentům vstupem do dvouhodinové stávky otazník. Vedení družstevního podniku a představenstvo ČSVD doporučovalo zaměstnancům Družby, aby své stanovisko projevili pouze manifestačně a během generální stávky nadále využívali prodejní prostory k běžným účelům. Pracující Družby však za podpory ZO ROH, KSČ a ředitele závodu J. Martana se k tomuto návrhu na včerejší schůzi v 8 hodin postavili zcela jednoznačně: Družba vstupuje do plné dvouhodinové stávky, a dala to všem vědět velkým transparentem umístěným pod firemním štítkem!

(ska)

Také pracující podniku Pražské pivovary se včera připojili ke stávce, manifestačním průvodem ulicemi Prahy 5. Jednotně ji podpořil závod Staropramen na Smíchově i závody v Holešovicích a Braníku.

(mag)

Ke stávce se připojilo i 22 pracovníků aparátu Čs. svazu novinářů a ČSN a všichni zaměstnanci pražského Klubu novinářů. V jejich prohlášení, v němž se připojili k cílům stávky, se uvádí, že jsou nespokojeni s tím, že jejich DV ROH a výbory dalších společenských organizací nezaujaly vůbec žádné stanovisko k současným událostem, a proto se rozhodli podpořit požadavky studentů a Občanského fóra sami. V době stávky se Klub novinářů přeměnil v diskusní klub, na němž bylo přečteno stanovisko výše zmíněných pracovníků, a poté se debatovalo o aktuálních událostech.

(ds)

SS, 28. 11. 1989.

27. listopad, 16.00–17.30 hodin – Statisícové shromáždění na Václavském náměstí svolané Občanským fórem, za něž promluvil V. Klaus. Jménem ČSS pozdravil shromáždění J. Škoda. Za ČSL promluvila I. Janků, za MV SSM jeho místopředseda J. Prádler, za Verejnosť proti násiliu L. Chudík, za studenty O. Trojan. Po projevech V. Komárka, J. Kantůrka a J. Jiráskové byl přečten dopis žádající odstoupení L. Adamce a jeho nahrazení V. Komárkem. Shromáždění bylo ukončeno hymnou.

ČTK–PR–27.

27. listopad – Článek Lidové demokracie o průběhu manifestace na Václavském náměstí.*

MANIFESTACE SE „VRÁTILA" DO CENTRA PRAHY

Nelze zradit poselství, které vynesli na slunce studenti

(re): Zpět na Václavské náměstí se vrátily statisíce občanů, aby opět manifestačně vyjádřily podporu požadavkům stávkujících studentů a Občanského fóra. Z budovy vydavatelství Melantrich k nim promluvili zástupci jednotlivých politických stran, svazácké organizace, studující mládeže a další.

Jménem Občanského fóra J. Kantůrek oznámil, že generální stávka se podařila. V celé naší republice manifestující lidé vyslovili svoji jednotnou vůli.

Shromáždění pozdravil ústřední tajemník Čs. strany socialistické J. Škoda. Ujistil přítomné, že poslanci ČSS budou ve federálním shromáždění, v České národní radě a národních výborech důsledně prosazovat přijetí některých důležitých zákonů, a uspořádání svobodných voleb.

K mikrofónu poté přistoupil člen KSČ, dělník z Motorletu Praha E. Průša. Řekl, že to, co dnes oslavujeme, je vítězstvím lidu.

Zástupkyně Čs. strany lidové sestra I. Janků oznámila, že v neděli večer odstoupilo dosavadní vedení této strany. V pondělí zasedání jejího ústředního výboru volilo vedení nové.

Místopředseda městského výboru SSM J. Prádler ujistil, že tento výbor se shoduje s požadavky Občanského fóra a plně je podporuje. Za občanskou iniciativu Veřejnost proti násilí vystoupil národní umělec L. Chudík. Sdělil, že tato iniciativa v neděli předala prvnímu místopředsedovi vlády SSR své požadavky, které jsou v zásadě totožné s požadavky vysokoškolských studentů, aby je tlumočil na mimořádném zasedání ÚV KSS. Jak L. Chudík oznámil, první tajemník ÚV KSS se s nimi ve svém vystoupení v principu ztotožnil.

S jednotlivými body stanoviska Občanského fóra k včerejšímu dni seznámil shromáždění V. Klaus. Sdělil, že ve stanovisku se navrhuje ukončit dnem 27. listopadu celostátní stávkové hnutí, protože původní požadavky fóra byly v zásadě splněny nebo se plní. Úterní jednání zástupců Fóra s L. Adamcem rozhodne o dalším postupu.

Z budovy Melantrichu poté promluvil ředitel Prognostického ústavu ČSAV V. Komárek. Řekl, že nesmíme zradit veliké poselství, které vynesli na slunce naši

studenti. Varoval před kompromisy mezi novou skutečností a starou společenskou strukturou. Takovéto kompromisy vypadají zdánlivě nesmírně seriózně, ale jsou odrazem politické naivity.

Shromáždění pozdravili herci Vinohradského divadla. J. Jirásková přečetla dopis, který delegace stávkového výboru této scény předala prezidentu ČSSR, v němž žádá odstoupení premiéra Ladislava Adamce a navrhuje do této funkce V. Komárka. O. Trojan z FAMU zdůraznil, že studenti budou ve stávce pokračovat, pokud nebudou splněny všechny jejich požadavky. Předseda čs. koordinačního stávkového výboru studentů vysokých škol M. Mejstřík připomenul ideály, za něž národ povstal – svobodu, demokracii, úctu člověka k člověku, toleranci, respektování osobnosti.

J. Kantůrek v závěru shromáždění ujistil přítomné, že Občanské fórum jejich jménem povede složitá jednání, při nichž nebude přistupovat na kompromisy. Zároveň oznámil, že v úterý se již shromáždění nebude konat. Bude-li však podle mínění Občanského fóra třeba, manifestace budou opět svolány.

Shromáždění na Václavském náměstí bylo tradičně zakončeno čs. státní hymnou.

LD, 28. 11. 1989.

27. listopad – Reportáž Svobodného slova „Vydržíme a vytrváme" s informacemi o manifestaci občanů na Václavském náměstí.*

PROZATÍM POSLEDNÍ TŘISTATISÍCOVÁ MANIFESTACE

Vydržíme a vytrvámě!

Vystoupení ústředního tajemníka ČSS bratra Jana Škody. Ke shromáždění promluvili člen korespondent ČSAV Valtr Komárek a další řečníci. Stávková pohotovost pokračuje.

Praha – Mohutná manifestace, jíž se zúčastnilo odhadem tři sta tisíc občanů, se uskutečnila včera v podvečer v Praze na Václavském náměstí.

Již v poledne jsme z oken naší redakce sledovali občany se státními vlajkami a transparenty, kteří těsně před čtvrtou hodinou zaplnili opět celé náměstí. Na transparentech jsme četli hesla „Zrušit monopol jedné strany", „Mluvit naší řečí", „Pravda vítězí", „Svobodné volby". Z nápisů jsme poznali, že jsou zde přítomni pracovníci mj. Avie, Vojenských staveb, Rudého Letova, Masokombinátu Čakovice, ČSAD Klíčov i hotelu Forum. Shromáždění bouřlivě provolávali hesla, požadující zejména svobodné volby.

V úvodu organizátoři poděkovali Svobodnému slovu, Melantrichu a TJ Sparta za to, že jim umožnili v minulých dnech mítinky organizovat.

V 16 hodin vystoupil na balkón budovy, v níž sídlí vydavatelství Melantrich a Svobodné slovo, ústřední tajemník Čs. strany socialistické bratr Jan Škoda.

Vystoupení bratra J. Škody

Vážení spoluobčané,
zdravím toto shromáždění jménem předsednictva ústředního výboru Československé strany socialistické. Od minulého týdne, kdy se z této budovy poprvé ozval hlas lidu, se situace v naší zemi radikálně změnila.

Řadu požadavků, které zde byly vysloveny, se podařilo splnit.

Jednota lidu a jednota požadavků po demokratických reformách byla manifestačně potvrzena generální stávkou.

Stojíme dnes již v jiné etapě obrody společnosti. Je nezbytné urychleně najít východisko z politické krize!

Čs. strana socialistická zprostředkovala a připravila prvou schůzku mezi delegací vedení státu a Národní fronty s představiteli Občanského fóra. V tomto dialogu je třeba pokračovat!

Současně je však nutné připravit půdu pro dialog na širší základně. K osudu našeho státu se chtějí vyjádřit i další. Je zřejmé, že masová shromáždění zde na Václavském náměstí, na Letné, na náměstích ve stovkách měst a v celé naší vlasti byla tím impulsem, který přivodil zásadní změnu!

Na těchto shromážděních bylo dosaženo naprosté shody v základních požadavcích:

- je třeba důsledně respektovat občanská práva
- je nutné urychleně přijmout některé důležité zákony:
  shromažďovací, spolčovací, petiční, volební, tiskový a vydavatelský
- je nutné ustavit vlády národní jednoty
- je třeba co nejdříve uspořádat svobodné volby.

Praktické provedení těchto úkolů je třeba svěřit kompetentním představitelům.

Chci vás ujistit, vážení občané, že poslanci Čs. strany socialistické budou ve FS, v ČNR a národních výborech tyto požadavky důsledně obhajovat a prosazovat. O jejich vystoupeních vás budeme informovat ve Svobodném slově, budete tak mít možnost jejich činnost kontrolovat!

Stejně tak chceme postavit v našem deníku pod veřejnou kontrolu i činnost vlád a dalších orgánů.

Předsednictvo Čs. strany socialistické dnes zřejmě přijme první část návrhu programu strany. Také ten bude uveřejněn. Prosím, věnujte mu pozornost.

Program projednají členové strany, ale budou nás zajímat i názory veřejnosti.

Vážení přátelé, sestry a bratři,
nečeká nás lehké období. Musíme obnovit důvěru lidu ve vlastní budoucnost, vrátit se k mravním základům, z nichž tato země vznikla, k principům pravdy, svobody, bratrství, odpovědnosti.

Zůstávejme bdělí, ale udělejme vše pro to, abychom se co nejdříve mohli plně věnovat své práci.

Udělejme vše pro to, abychom překročili rok 2000 v jedné řadě s národy svobodné sjednocené Evropy, jako stát bohatý, silný a krásný.

Pravda vítězí!!!

Mluvili řečí lidu

Ne demokratickým způsobem přijali přítomní řadového člena KSČ, dělníka Motorletu Praha Evžena Průšu. Uvedl, že díky generální stávce dnes oslavujeme opravdové vítězství pracujícího lidu. „Lid této země byl moudřejší než naše minulé vedení. Vytvořila se jednota mládeže, umělců a dělníků. Važme si jí a chraňme ji."

Členka Čs. strany lidové dr. Ivana Janů oznámila aktuální zprávu – obrodný proud v ČSL zvítězil. Vzali jsme osud strany do svých rukou. Strana bude prosazovat zájmy věřících občanů. ČSL požaduje svobodné volby.

Místopředseda MV SSM Praha ing. Jan Prádler: Požadavky Občanského fóra jsou oprávněné a shodné s našimi. Proto je plně podporujeme, řekl mj.

Za občanskou iniciativu Veřejnost proti násilí promluvil herec SND Ladislav Chudík. Oznámil základní požadavky této iniciativy, předložené vládě SSR; jde o zrušení vedoucí úlohy KSČ a přípravu svobodných a demokratických voleb.

Programové zásady Občanského fóra, které otiskujeme na jiném místě, přednesl ing. Václav Klaus.

Poté za bouřlivých ovací promluvil ředitel Prognostického ústavu ČSAV Praha, člen korespondent ČSAV Valtr Komárek. Zdůraznil, že nastal čas činů. Nesmíme ztratit veliké bohatství, které vynesli na slunce naši studenti. Vyplnili sny svých otců a matek, semkli se s dělníky a celým národem. Dále řekl, že nyní je třeba stručně a jasně říci, jak postupovat dál. Náš program musí vycházet z vědecké analýzy. Z ní vyplývá, že v Československu vznikla nová politická situace. Nesmíme připustit kompromisy, jež zdánlivě vypadají seriózně, ale jsou důkazem politické naivity.

„Od nové historické reality nelze ustoupit ani milimetr. Staré politické struktury se musí plně změnit a vytvořit nové, které budou adekvátní nové politické situaci," uvedl dále. K hlavním úkolům patří zabezpečit dodržování lidských práv a uskutečnění svobodných voleb. Naše srdce, hladová po svobodě, nenasytí laciná rétorika o přestavbě. Je nutné ustavit demokratickou vládu, která bude vládou velké koalice. Jejími členy se musejí stát lidé vysokých odborných schopností i morálních vlastností. Do čela vládnoucích struktur je třeba vyzvednout lékaře, právníky, vědce, umělce, mladé lidi i dělníky.

V 17 hodin shromáždění pozdravili herci Divadla na Vinohradech Jiřina Jirásková, Jana Štěpánková, Ota Sklenčka a Viktor Preiss. J. Jirásková oznámila, že delegace stávkového výboru a pracovníků divadla odevzdala prezidentovi republiky dopis s návrhem jmenovat V. Komárka předsedou federální vlády.

Tento návrh podpořila studentka Antonia Miklíková, která byla členkou delegace studentů na Pražský hrad. V. Komárek by podle mínění studentů měl vytvořit úřednickou vládu, která by byla ve funkci do doby vypsání sovobodných voleb.

Zdravici studentů z Bratislavy a Prahy přednesli Luboš Kadlec a Ondra Trojan.

Na závěr vystoupil student Martin Mejstřík. Hovořil o ideálech svobody, demokracie, důstojnosti jednoho každého z nás, ideálech, které byly na počátku studentského hnutí, jež přerostlo v hnutí celonárodní.

Před ukončením manifestace organizátoři přítomné vyzvali, aby zachovali stávkovou pohotovost. „Chceme vás ujistit, že nebudeme couvat ani přistupovat na kompromisy. Vydržíme a vytrváme." Organizátoři upozornili, že v příštích dnech se manifestace nekoná. Bude-li třeba: „Zavoláme vás". Vyvrcholením mítinku se opět stala státní hymna, kterou společně s Martou Kubišovou zpívalo celé Václavské náměstí.

Jana Schillingová, Martin Denemark

SS, 28. 11. 1989.

27. listopad, odpoledne – Mimořádná plenární schůze federální vlády ČSSR. Předseda L. Adamec informoval o průběhu jednání s představiteli Občanského fóra. Vláda určila delegaci pro další rozhovory. Byla přijata demise L. Batrly a ústředním ředitelem Československé televize byl jmenován M. Pavel.

ČTK–PR–27.

27. listopad – Výzva vedení Federálního ministerstva vnitra všem pracovníkům resortu k obětavému plnění služebních úkolů.

Všem příslušníkům SNB, PS OSN, vojákům vojsk MV a občanským pracovníkům resortu MV

Vážení soudruzi,

v posledních dnech vyjadřují stranické i pracovní kolektivy, orgány a organizace Národní fronty znepokojení nad vážnou situací, která se vytvořila v Praze a dalších místech naší vlasti. Je výsledkem cílevědomé dlouhodobější snahy antisocialistických sil, podporovaných a inspirovaných ze zahraničí, o zneužití procesu přestavby a demokratizace, zahájeného a vedeného Komunistickou stranou Československa k prosazení jejich destrukčních záměrů.

Tyto síly využívají přirozeného zájmu pracujcích a zejména mladé generace o rychlé a důsledné řešení nazrálých společenských problémů a snaží se nasměrovat jejich aktivitu proti politice KSČ a orgánů socialistického státu. Důkazem toho, že nepřátelským silám nejde o konstruktivní dialog, ale již o přímou konfrontaci s politickou a státní mocí, směřující ke zvratu socialismu, svědčí i zneužití pietního aktu organizovaného k 50. výročí listopadových událostí roku 1939.

Oficiální program povolené manifestace byl narušován piskotem a skandováním nepřátelských hesel: „Zrušte monopol KSČ", „Chceme jinou vládu", „Pověste všechny komunisty", „Zrušte armádu, Státní bezpečnost a Lidové milice", „Chce-

me Chartu" apod. Organizátoři vzhledem k vývoji situace neměli možnost zajistit pořádek a důstojný průběh manifestace.

Po skončení oficiální manifestace část účastníků pokračovala ve vyvolávání protistátních hesel, napadala příslušníky Veřejné bezpečnosti a odmítla uposlechnout opakované výzvy k ukončení demonstrace. To vyžadovalo zákrok pořádkových sil.

Předem připravená kampaň za využití lží a dezinformací, například o úmrtí studenta Martina Šmída na následky zranění způsobeného příslušníky SNB, šířených západními sdělovacími prostředky, zkreslující hodnocení tohoto zákroku, vedla k vyvolání nepokojů mezi mládeží, studenty a částí kulturní fronty.

Vážíme si a oceňujeme rozhodné a obětavé plnění služebních úkolů v posledních dnech i odpovědné a iniciativní zabezpečení všech dalších povinností spojených s ochranou socialistického zřízení a výsledků budování socialismu v Československu všemi příslušníky a pracovníky resortů MV.

V současném období je pro SNB zvláště významné, že má podporu nejvyšších stranických a státních orgánů, vyjádřenou ve stanoviscích předsednictva ÚV KSČ, vlád ČSSR, ČSR a SSR. Jsme přesvědčeni, že v duchu slavných tradic Sboru národní bezpečnosti, služební přísahy příslušníků SNB a s vědomím závažnosti situace vynaložíte i nadále všechny své síly, schopnosti a zkušenosti k iniciativnímu zabezpečování veřejného klidu a pořádku, k přehrazení záměrů vnitřních a vnějších nepřátelských sil, k vytvoření příznivých podmínek pro klidnou a tvořivou práci našeho lidu v naplňování revolučních cílů přestavby a demokratizace.

Při plnění úkolů dále prohlubujte a všestranně rozvíjejte jednotu všech složek SNB, jejich sepětí s pracujícím lidem, které je garantem naší síly a akceschopnosti.

Soudruzi,

děkujeme Vám za odpovědný a svědomitý výkon služby a přejeme hodně úspěchů v odpovědné a náročné práci pro naši socialistickou vlast, internacionální zájmy a cíle socialismu ve světě.

ministr vnitra ČSSR
genpor. ing. František Kincl v. r.

MVŽP ČSR
RSDr. Václav Jireček v. r.

MVŽP SSR
ing. Štefan Lazar v. r.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

27. listopad – Oznámení ministerstva školství mládeže a tělovýchovy ČSR o okamžitém zrušení tzv. prohibitních fondů.

ČTK–PR–27.

27.–28. listopad – Stanovisko mimořádného a rozšířeného zasedání HV KSČ na ministerstvu vnitra a životního prostředí ČSR vytyčující hlavní úkoly resortu pro současnou dobu.

Stanovisko
mimořádného a rozšířeného zasedání hlavního výboru KSČ na MVŽP ČSR konaného ve dnech 27. a 28. listopadu 1989

A) Souhlasíme s hodnocením situace a jejích příčin uvedených ve vystoupení generálního tajemníka ÚV KSČ a vyslovujeme mu plnou podporu.

Cílem naší činnosti je:

a) posílení bezpečnosti státu a výkonu státní správy
b) zachování socialismu a jednoty našich řad

K dosažení těchto záměrů je třeba:

ad a): analyzovat, co z dosavadního zaměření, forem a metod práce zachovat, v čem je prohloubit, čeho se vzdát trvale nebo dočasně a které úkoly zařadit nově. Přípravu těchto opatření i jejich provádění zabezpečovat v součinnosti s organizacemi sdruženými v NF, a to každá svými specifickými prostředky.

Na bezpečnostním úseku zejména po politické i služební linii zabezpečit:

1. posílení ochrany veřejného pořádku, majetku, zdraví a života občanů
2. ve stejném zájmu obnovit kázeň v dopravě
3. ve spolupráci s vedením hospodářských organizací a občany zabraňovat případnému výskytu událostí vedoucích k ohrožení společenského majetku a majetku občanů
4. rychle a důsledně, s využitím všech dostupných kriminalistických prostředků a metod se přednostně zaměřit na odhalování neoprávněného obohacování

Na civilně správním úseku se soustředit zejména:

1. na důsledné prosazení principů demokracie při urychleném dokončování prací na vydání zákonů o volbách, zákona spolčovacího, shromažďovacího a ve vztahu k mladé generaci také zákona o bytech;
2. na odstranění byrokratického systému v práci národních výborů a v jejich řízení. Zredukovat rozsah a počet písemností ve styku s občany, urychlit jejich oběh a zabezpečit podstatně pohotovější vyřizování záležitostí občanů. Řádně zpřístupnit archivní dokumenty;
3. na vytvoření jednotného systému společenské péče o životní prostředí. Zrušit změť zákonů a předpisů, vydat jeden, obecně platný zákon a zabezpečit jednotu odpovědnosti a pravomoci při jeho uplatňování, včetně kompetence zastavit nežádoucí výrobu.

Na obou úsecích je nutné posílit profesionalitu a specializaci odborných služeb, v zájmu toho vytvořit podmínky pro vybavení příslušných pracovišť moderní technikou.

ad b): Komunisté musí být tam, kde jsou lidé. Proto je třeba aktivně působit ve všech společenských organizacích a strukturách, včetně Občanského fóra. Každá organizace si v obvodu své působnosti musí vytvořit konkrétní program, který bude odpovídat usnesením sjezdu, který bude sjednocovat

stranickou organizací. Program musí vycházet ze znalosti podmínek života lidí a jejich potřeb, z pokrokových názorů širokého spektra společnosti.

B) Svolat mimořádnou konferenci komunistů na MVŽP ČSR v sobotu 16. 12. 1989 a zvolit na ní nový hlavní výbor a kontrolní revizní komisi. Znovu posoudit mandát delegátů na konferenci komunistů na MVŽP ČSR, zvolených při výročních členských schůzích, s termínem do 8. 12. 1989.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

27. listopad[1] *– Akční program organizace KSČ na ministerstvu vnitra a životního prostředí ČSR pro období do mimořádného sjezdu KSČ.*

Akční program
organizace KSČ na MVŽP ČSR do mimořádného sjezdu KSČ

V současné vnitropolitické situaci, kterou musíme respektovat jako objektivní realitu a jejíž složitost je dána i tím, že u jejího vzniku stály chyby a nedostatky námi dlouhodobě kritizované, je pro komunisty MVŽP ČSR nezbytné ihned a okamžitě:

1. Zaměřit pozornost komunistů na bezpečnostním úseku na konsolidaci morálně politického stavu útvarů Veřejné bezpečnosti, k tomu
   - uskutečnit u útvarů ministerstva aktivy pracovníků, na kterých vystoupí nejvyšší funkcionáři resortu (ministr nebo náměstkové), vyslat k útvarům VB komunisty schopné svou odbornou a politickou průpravou podpořit důvěru příslušníků VB ke KSČ a ovlivnit upevnění vnitřní jednoty SNB,
   - uložit komunistům MVŽP ČSR začít okamžitě aktivně působit na změnu nynějšího celkově negativního vztahu veřejnosti k SNB, vybavovat je k tomu pravdivými a nezkreslenými informacemi, usilovat i o ovlivňování nových občanských iniciativ a studentského hnutí
   - cestou komunistů v HV SSM a v organizacích SSM na MVŽP ČSR zabezpečovat navázání dialogu těchto organizací s mládežnickými kolektivy mimo resort, organizovanými v SSM i mimo jeho rámec, stejnou cestou postupovat i v navazování vztahů mezi organizacemi a orgány ROH MVŽP ČSR a odborovými organizacemi
   - změnit dosavadní nízkou úroveň Zpravodaje a zaměřit jeho obsah jak na rychlou a včasnou informaci, tak na posilování morálně politického stavu a odstraňování nejistot a obav příslušníků, požadavek zkvalitnění Zpravodaje uplatnit u útvarů Politicko výchovného odboru FMV a u redakce Bezpečnosti.
   - seznámit příslušníky PP VB ČSR se stanoviskem HV KSČ k otázce odpovědnosti za nařízení zákroku SNB dne 17. 11. 1989 v Praze.
2. Navázat spolupráci a zajistit jednotný postup v činnosti HV KSČ na FMV, HS PSOSH, MVŽP ČSR a SSR.
3. Navazovat přímo i cestou stranických organizací na KS SNB kontakty s organizacemi KSČ v továrnách, národních výborech, institucích, útvarech ČSLA

a ozbrojených sborů s cílem odstranit vakuum, které se ve vztazích mezi nimi a SNB vytvořilo.

4. Obnovit v součinnosti s ostatními resorty MV propagandistické působení ve veřejných sdělovacích prostředcích, zejména pravidelné vysílání bezpečnostních programů, jejich obsah orientovat na otázky ochrany života, zdraví a majetku občanů, ekonomiky a veřejně prospěšných zařízení, zahájit výrobu a distribuci materiálů určených k působení na veřejné mínění. Zajistit vystoupení vedoucích funkcionářů MVŽP ČSR v televizním a rozhlasovém vysílání.
5. Aktivizovat činnost komunistů při plnění služebních úkolů, využívat poznatky získané v práci HS VB a SV VB při působení na veřejné mínění.
6. Podpořit autoritou HV KSČ požadavek podřízení všech jednotek PP VB ČSR přímo ministerstvu vnitra a životního prostředí ČSR.
7. Zabezpečit podíl CSÚ MVŽP ČSR na dopracování návrhů zákonů o volbách, zákona spolčovacího a shromažďovacího a zákona o bydlení.
8. Zintenzivnit bezprostřední styk s národními výbory zejména ve velkých městech s cílem prosazovat demokratické metody a formy práce volených orgánů a aktivů a podpořit upevnění jednoty ve stranických skupinách poslanců a v ZO KSČ v aparátech národních výborů.
9. Upustit od provádění MLP, vnitrostranické výchovy a přednáškové propagandy podle již neaktuálních plánů, zaměřit se na průběžnou informaci a každodenní politickou agitaci.
10. Soustředit síly a pozornost na kvalitní přípravu mimořádné konference KSČ na MVŽP ČSR, v přípravě využít všechny podněty a návrhy přednesené na mimořádném plénu HV KSČ, včetně Akčního programu. Na konferenci provést i volby stranických orgánů.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

---

[1] *Dokument není datován, ze souvislosti vyplývá, že byl přijat na mimořádném zasedání HV KSČ na MVŽP ČSR 27. 11. 1989.*

27. listopad – Souhlas ministerstva zdravotnictví ČSR s cíli generální stávky.

ČTK-PR-27.

27. listopad, odpoledne – Schůze předsednictev sněmoven Federálního shromáždění ČSSR. Usnesla se svolat 16. společnou schůzi obou sněmoven na 29. listopad. Bude na ni projednáno prohlášení k politické situaci a navržena nezbytná opatření k jejímu řešení. Dále bylo jednáno o přípravě společné schůze obou sněmoven, která bude svolána na 12. a 13. prosince a bude jednat o legislativních otázkách. Předsednictva učinila opatření k vytvoření komise k přešetření událostí 17. listopadu 1989.

ČTK-PR-27.

27. listopad, 2 hod. – Tisková konference v hotelu Intercontinental k mimořádnému zasedání ÚV KSČ, konanému 26.–27. 11. 1989. Novináři byli seznámeni s kádrovými změnami, které ÚV schválil. Dál bylo oznámeno, že ÚV pokračuje v zasedání a projednává otázky dalšího postupu KSČ.

ČTK–PR–27.

27. listopad, odpoledne – Předsednictvo ÚV KSČ ocenilo postoj občanů, kteří setrvali v době generální stávky na pracovištích anebo nedopustili zneužití stávky k protispolečenským akcím.

ČTK–PR–27.

27. listopad – Prohlášení Demokratického fóra komunistů k vývoji KSČ v uplynulých dvaceti letech a o vytvoření samostatného proudu uvnitř KSČ.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

27. listopad – Programové teze Demokratického fóra komunistů s návrhy reforem společnosti a KSČ.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

27. listopad – Informace o tiskové konferenci ČSS, která se soustředila na otázky současného vývoje v Československu a návrhy ČSS na jejich řešení.*

SS, 28. 11. 1989.

27. listopad, večer – Zasedání ÚV ČSL jednalo o aktuální situaci a úkolech strany.

ČTK–PR–27.

27. listopadu – Výzva stávkujících studentů ke spoluobčanům.

Výzva ke spoluobčanům č. 2

Generální stávka 27. 11. 1989 se stala manifestací nejen podpory našich požadavků, ale i vyjádřením postoje občanů k současné politické situaci.

S uspokojením jsme přijali odstoupení nejzkompromitovanějších stranických funkcionářů, ale musíme konstatovat, že jim zůstávají funkce státní. Bylo také propuštěno několik politických vězňů, ale jde pouze o nejkřiklavější případy, na které se po léta upozorňovalo. Federální vláda projevila ochotu řešit naše požadavky, ovšem současná situace nám nedává dostatečné záruky, že jim bude vyhověno, a proto považujeme za nezbytné:

1. Ustavit komisi předsednictva federálního shromáždění, v níž budou zastoupeni představitelé nezávislých studentských a občanských aktivit, která vyšetří všechny okolnosti pátečních událostí, pojmenuje viníky a předá objektivní zprávu orgánům ministerstva spravedlnosti a československé veřejnosti.
2. a 3. Aby se zkompromitovaní funkcionáři zcela stáhli z veřejného života.
4. Aby na nejbližším zasedání federální shromáždění zrušilo článek 4 o vedoucí úloze KSČ v Ústavě ČSSR.
5. Aby se státní orgány okamžitě spojily s Výborem na obranu nespravedlivě stíhaných a ve spolupráci s ním osvobodily všechny politické vězně.
6. Aby byly co nejdříve vypracovány a k dispozici předány osnovy zákonů o shromažďování, sdružování a petičním právu.
7. Uspořádat setkání představitelů všech politických stran, nezávislých iniciativ, církví a významných společenských hnutí.

Stávkující studenti

Archiv KC OF, originál tisku.

27. listopad – Informace Koordinačního výboru vysokých škol o programu a požadavcích studentských hnutí.

V mimořádných podmínkách studentské stávky jsme ustavili stávkový výbor, který ji organizoval. Nyní je však potřeba přistoupit k demokratickému ustavení studentského zastoupení, které bude jednoznačně reprezentovat studenty na dalších jednáních. Tyto nové zástupce navrhujeme zvolit na shromáždění všech studentů fakulty. Navrhujeme fakultní organizaci SSM, aby účastí svých členů podpořila autoritu tohoto orgánu. Požadujeme, aby tato organizace byla vedením školy uznána jako legitimní zástupce studentů.

Zvolení studenti budou jménem všech studentů prosazovat změnu postavení vysokého školství ve společnosti a přebudování systému studia. Po vytvoření obdobných orgánů na ostatních školách přistoupíme k vytvoření zastupitelstev vyšších stupňů.

Pokud bude stávka pokračovat, bude řízena dosavadním stávkovým výborem, při přerušení či ukončení stávky bude stávkový výbor zajišťovat permanentní stávkovou pohotovost.

Pro nejbližší období přijímáme tento program:

1. Vytvořit nepolitickou studentskou stávkovou organizaci, kterou si představujeme jako fakultní shromáždění zástupců studentů. Bude pracovat na parlamentním principu a reprezentovat studenty fakulty. Za studenty fakulty jsou považováni studenti řádného denního studia, absolventi ve studijním pobytu a interní aspiranti. Tato fakultní zastoupení vytvoří federace na vyšších stupních.
2. Okamžitě vytvořit z pedagogů a studentů akademické shromáždění, které bude rozhodovat o zásadních otázkách chodu fakulty. Otázky vědecké práce zůstanou v kompetenci vědecké rady.
3. Okamžitě zastavit projednávání novely vysokoškolského zákona. Zahájit zpracování nezávislé analýzy dosavadního vývoje a návrhu koncepce vysokého školství, a to za účasti i zahraničních expertů. Na základě této analýzy formulovat ne novelu, ale nový vysokoškolský zákon.
4. Do prosazení tohoto zákona požadujeme prosazení těchto bodů:
   a) Nejpozději do konce letního semestru 1989/90 uskutečnit demokratické volby akademických funkcionářů fakulty bez nomenklaturního řízení. Organizaci určí akdemické shromáždění fakult vysokých škol.
   b) Okamžitě uvolnit na úrovni ministerstev školství, mládeže a tělovýchovy, fakult i kateder všechny dostupné prostředky, které umožní pedagogickou činnost vynikajícím odborníkům, z nichž mnozí byli z politických důvodů diskriminováni. Obracíme se na vedení organizací a jejich ZV ROH, aby těmto odborníkům činnost umožnily.
   c) Na základě profesionální a osobní zodpovědnosti obnovit princip svobody bádání a výuky a princip možnosti volby témat studia a vědecké práce.
   d) Okamžitě rozšířit možnosti studia našich studentů v zahraničí, stejně jako studia zahraničních studentů v Československu. Stejný požadavek platí i pro vědecké a studijní pobyty pedagogů.
   e) Na parlamentním principu vytvořit ze zástupců studentů, pedagogů a odborné veřejnosti nový orgán – Vysokoškolskou radu. Ta bude rozhodovat o koncepčních otázkách rozvoje vysokého školství. Úloha ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy vůči vysokým školám bude spočívat v uskutečňování rozhodnutí Vysokoškolské rady.

Koordinační výbor vysokých škol

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

27. listopad – Oznámení ústředního stávkového výboru pražských vysokoškoláků pro televizní a rozhlasové zpravodajství.

V pondělí 27. listopadu 1989 do hlavních zpráv Československé televize a rozhlasu.
Oznámení ústředního stávkového výboru pražských vysokoškoláků.

Abychom mohli těžit také ze znalosti a schopnosti odborníků, kteří z těch či oněch důvodů na vysokých školách nevyučují, rozhodli jsme se založit otevřený fond, z něhož bude jejich pedagogická činnost placena. Navrhujeme, aby do tohoto fondu na účet Státní banky československé č. ..... každý student přispěl částkou 10 Kčs. Obracíme se v této souvislosti na vedení organizací a jejich ZV ROH, aby těmto odborníkům pedagogickou činnost umožnili a případně jim vyšli vstříc při žádosti o rozvázání pracovního poměru.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku.

27. listopad – Mítink vysokoškoláků na Malostranském náměstí uspořádaný Matematicko-fyzikální fakultou UK. Zúčastnili se ho zástupci studentů konzervatoře pro zrakově postiženou mládež. Promluvili zástupci politických stran a náboženských hnutí. Náměstek ministryně školství, mládeže a tělovýchovy ČSR M. Šulista byl vypískán.

ČTK-54-27.

27. listopad, 13.05 – Zpráva M. Palouše o jednání se studenty na Přírodovědecké fakultě UK.

Informace komisi

Zpráva o návštěvě Přírodovědecké fakulty UK v Praze, 27. 11. 89, v 11.30–12.00 hodin

Byl jsem povolán „hasit požár". Setkal jsem se s konstruktivní náladou a několika nejasnostmi, které stačilo jednoduše vysvětlit. Poplašné zprávy, které přicházejí do Laterny, zjevně přehánějí a jsou asi věcí členů stávkového výboru a nikoli řadových studentů. Dotazy na Komárka a ne na Havla.

Závěr: Vydávat jasné a instruktivní zprávy, co dál. Situace mezi studenty zdaleka není tragická – zprávy o „Požárech" ověřovat.
Otázka otevřená Havlem – možnost jeho stahování do pozadí: zkušenosti nejbližších dnů a hodin ukáží více, ale zdá se, že je to možné.

Martin Palouš, 13.05 hodin

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

27. listopad, 19.30 hodin – Informace o tiskové konferenci Občanského fóra, na níž bylo hovořeno mj. o generální stávce.*

Kdy zazní „Stop" z úst M. Mejstříka v televizi?

Soutěž stupňuje tempo

Opět v 19.30. A opět v tempu. Tiskovka Občanského fóra v Laterně Magice, první po generální stávce, logicky často reagovala právě na ni.

J. Dienstbier ji označil za neformální referendum o nedekretované vedoucí roli strany, které vyznělo jednoznačně. Že pro někoho byla i demonstrací vůle po obnově socialismu, jak naznačil jeden západní novinář, příp. důrazným masovým projevem rozhodnutí dát vale všemu přežitému, už řečník nedodal. Mluvčí stávkových výborů studentů I. Chaun s M. Pajerovou se dali slyšet, že pro ně stávka trvá. O tom, bude-li pokračovat, rozhodne prý zítřejší (tedy dnešní) jednání se zástupci vlády. Pojistka proti dezinformaci je tentokrát jasná, řekli. Stávku studentů může odvolat jen M. Mejstřík v televizi!

Tužky novinářů, zejména cizích, se rychleji rozlétly po papíře při interpretaci slov V. Havla, že OF není antikomunistické, nýbrž je jistě i dostatečně inspirativní pro příznivce obrodných proudů v KSČ, odpůrce totality.

V dotazech dominoval i vztah Fóra k vládě. Byl ujasněn lapidárně. Úterní setkání s ní míní OF „načít" otázkou: je premiér odhodlán a vláda dost silná k řešení stavu? Pokud ano, dáme požadavky, pokud ne, budeme žádat demisi vlády . . . Věříme, že premiér pochopí.

K dalšímu hostu večera – doc. V. Komárkovi, DrSc – se pozornost upřela po otázce, jak vidí svou kandidaturu na premiéra, navrženou mj. herci Vinohradského divadla? „Diskuse se účastním spíš jako vědec a divák," řekl. „Mám na věc svůj názor. Nejsme nuceni napodobovat cizí modely. Nepotřebujeme diskusi ani uplatňovat starými strukturami." Nechyběla ani programová myšlenka: poslední se musí přizpůsobit prvnímu, ne naopak.

Shrnuto: soutěž nejen začala, ale akceleruje. A tvrdě. (mer)

MF, 28. 11. 1989.

27. listopad – Prohlášení tiskového centra Občanského fóra k pražským manifestacím.

Občanské fórum k pražským manifestacím

Sešli jsme se třikrát na Václavském náměstí, dvakrát na Letné. Byla to setkání nečekaná poprvé vás i pro nás, setkání, která rozhodla o současném rychlém společenském pohybu. Chceme se vyjádřit k několika poznámkám tisku i veřejnosti k naší údajné netolerantnosti a emotivnosti našich manifestací. V případě zástupců aktivu MV KSČ v Praze, kteří se dostavili uprostřed vzrušené atmosféry mítinku na Letnou, nebylo možné prověřit jejich kompetenci. Nebylo ani možné zařadit desítky

jiných příchozích řečníků, neboť nám ve většině případů nebylo známo „kdo je kdo" a nesli jsme odpovědnost za případné výlevy exhibicionistů a provokatérů.

Naše setkání byla spontánní účastí těch, kteří se přihlásili k Občanskému fóru, byla jakousi dohodnutou, nicméně v každé vteřině aktualizovanou skicou, odrážející veřejné mínění. Nejsou ani neměla být hudebními či divadelními představeními, ale výrazem přirozené touhy občanů nejrůznějších profesí spravovat tuto zemi smysluplně. Chceme se omluvit také mnoha pozvaným odborníkům, umělcům a zástupcům nejrůznějších vrstev společnosti, na které se z časových, prostorových, technických a jiných důvodů prostě nedostalo.

Čas nás předběhl. Před devíti dny vzniklo Občanské fórum. Dvacet let mlčení nelze nahradit několika mítinky, organizovanými nikoliv předem připravovanými profesionálními štáby, ale několika lidmi, kteří v rozhodující chvíli dali všechny své schopnosti a ve stresové situaci byli nuceni pracovat bez potřebného zázemí. Kdo z nás kdy stál před statisíci lidmi, podroben nesmírnému nervovému napětí dějinného okamžiku? Tato nevyhnutelná etapa velkých lidových vystoupení pomalu končí. V očekávaném čase svobodného soužití každý z nás nalezne svou příležitost vyjádřit svůj názor.

Tiskové centrum Občanského fóra

Archív KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

27. listopad – Informace o vzniku Nezávislého tiskového střediska.*

Centrum informací

Praha – Na vzedmuté vlně občanské aktivity a iniciativy, kterou probudily události posledních dní, vzniklo v Praze také Nezávislé tiskové středisko. Denně vydává vlastní bulletin orientovaný především na aktivitu Občanského fóra, průběžně informuje čs. sdělovací prostředky a předává své zprávy také ČTK. Včera se zabývalo monitorováním a informováním o právě probíhajících procesech, jejichž samotné konání je naprosto v rozporu s demokratickým hnutím současnosti.

MF, 28. 11. 1989.

27. listopad – Otevřený dopis docenta V. Komárka ÚV KSČ se stanoviskem k situaci ve společnosti a straně.

Otevřený dopis ÚV KSČ

Prakticky po celou dobu svého členství v KSČ procházím strastiplným řetězcem politické diskriminace, podezírán z „revizionismu", „pravičáctví", zahrnut návrhy na vyloučení a zbavování funkcí, přesto však stále setrvávám ve straně, abych

pomáhal zabránit tomu nejhoršímu a také při přípravě nutných politických a ekonomických reforem, čemuž jsem se mohl plněji věnovat alespoň do r. 1969 a v posledních letech.

Nyní však kritická situace ve straně vyvrcholila. Podle mého přesvědčení někteří její vysocí funkcionáři se stali původci krvavého masakru studentů 17. listopadu 1989 a strana se až doposud nedokázala omluvit ani za toto, ale i další dlouhodobě předcházející potlačování občanských práv a lidskosti, za deformace hospodářského i společenského života s nelegitimním uplatňováním vedoucí funkce a nomenklaturních práv dosazování lidí do všech odpovědnějších míst ve výkonném aparátu státní i místní správy, podniků, vědeckých, pedagogických a dalších hodností.

Naopak reakce na masové vystoupení studentstva, herců a posléze všech pokrokových dělníků a občanů po 17. listopadu je naprosto neadekvátní. Dílčí, podle mého názoru nepodstatné změny ve vedení, absence návrhu radikálních reforem a vůle dobrovolně odejít ze zcela nenormálních pozic postátněné, vedoucí strany, ulpívání na původních konvenčních představách přípravy sjezdu a stanov strany nadále vnucujících pod titulem demokratického centralismu vůli vedení členstvu, jsou v rozporu s elementárním pojetím jak vnitrostranické demokracie, tak i demokracie vůbec. Mnohé nasvědčuje snaze v dosavadní praxi plně pokračovat.

Takovýto vývoj nejenom znemožňuje obnovit autentické ideály socialismu či spíše určité orientace k větší sociální spravedlnosti (sám pojem socialismu se stal velmi nejasným a sporným), ale i ohrožuje celý vývoj naší společnosti.

Proto celou vahou své dosavadní práce pro sociální pokrok v naší zemi i ve světě požaduji, aby byl urychleně svolán mimořádný sjezd strany s přímou volbou delegátů a pozitivně vyřešil všechny výše uvedené otázky. Jen za těchto podmínek, kdy se strana nejen zřekne uzurpované vedoucí úlohy, ale učiní k tomu všechny nezbytné praktické kroky, lidé uvěří, že tentokrát jde o upřímnou snahu k plnému ztotožnění socialismu v ČSSR s pluralitní demokracií a moderní tržní ekonomikou. Jinak stranu čeká oprávněný úpadek a já se svými humanistickými ideály, jež mne k socialismu původně vedly a které v těchto dnech pociťuji více než kdy jindy, pak v ní nemám co pohledávat.

Doporučuji, aby takto kategoricky požadavek na další orientaci strany postavili všichni její členové, kteří při vstupu do strany byli upřímně přesvědčeni o tom, že socialismus má sloužit lidem a ne naopak.

Valtr Komárek

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie tisku s vlastnoručním podpisem.

27. listopad – Program Československé sociální demokracie vydaný při příležitosti obnovy činnosti strany.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

27. listopad – Informace Svobodného slova o činnosti a požadavcích Nezávislého sdružení novinářů.

Stanovisko nezávislých
Praha (dam) – Přesto, že předsednictvo ÚV Čs. svazu novinářů na svém mimořádném zasedání v sobotu odpoledne odstoupilo, Nezávislé sdružení novinářů (NSN) nadále trvá na ostatních požadavcích, k nimž zatím ani nově zvolené předsednictvo ČSSN nezaujalo žádné zřetelné stanovisko: Možnost objektivně a pravdivě informovat čs. veřejnost; sdružovat všechny praktické novináře včetně perzekuovaných po roce 1968; zastat se domácích i zahraničních žurnalistů postižených při výkonu svého povolání v Československu; odmítnutí vedoucí úlohy jedné strany; vypsání svobodných, přímých, rovných a tajných voleb; podpora generální stávky 27. 11. Tím důvody pro existenci NSN nadále trvají.

SS, 27. 11. 1989.

27. listopad – Prohlášení výkonného výboru klubu Obroda o politickém vývoji v Československu a o programových zásadách klubu.

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

27. listopad – Koordinační výbor Strany zelených informoval ČTK o programu a cílech strany, které podpořilo již 15 tisíc občanů.

ČTK–PR–27.

27. listopad – Prohlášení Výboru na obranu ing. Petra Uhla a všech politických vězňů.

Předsedovi vlády ČSSR
Generálnímu prokurátorovi ČSR
Občanskému fóru

Prohlášení „Výboru na obranu ing. Petra Uhla a všech politických vězňů" č. 2

Vážení spoluobčané,
dne 25. listopadu 1989 v časných ranních hodinách vám bylo adresováno naše Prohlášení č. 1. Jelikož se během 24 hodin situace pozměnila, dovolujeme si vyjádřit své další stanovisko. Oceňujeme komuniké vlády ČSSR ze dne 25. 11. t. r., považujeme je za první krok k vyřešení vnitropolitické situace. Činnost našeho výboru tím

však nekončí, ani neuvažujeme o změně názvu, neboť zde stále ještě není žádná důvěryhodná záruka, že ing. Petr Uhl i jiní mohou být v nejbližších okamžicích znovu uvězněni. Zároveň však upozorňujeme, že náš výbor netlumočí stanoviska ing. Petra Uhla, nereprezentuje jeho výraznou osobnost, byl zřízen pouze na jeho obranu a vyjadřuje názory vlastní. Svou činnost ukončíme za těchto okolností:

- Po splnění všech našich požadavků
- Pokud nás novelizace především trestního zákona dostatečně uspokojí, tj. znemožní obavy z potenciálního nebezpečí, že kterýkoliv náš spoluobčan může být uvězněn, zachová-li se v souladu se svým svědomím.
- Stejnou hrozbu představuje existence StB, která pokračuje ve svých praktikách a proti komukoliv může být zahájeno trestní stíhání pod záminkou hospodářské aj. kriminality, podobné inscenované procesy ostatně dobře známe už z minulosti. Nebude-li tento všemocný aparát, zřízený k zastrašování občanů a odstraňování nepohodlných, odoperován od ostatních složek ministerstva vnitra a pohozen na smetiště dějin, ani důkladná novelizace zákonů neutiší naše obavy.

Naše původní požadavky v současnosti vypadají takto:

- (bod č. 2) Pozměňujeme na: Pokračovat ve vyšetřování případu Šmíd, s jeho výsledkem seznámit veřejnost a umožnit nezávislé komisi, aby jej prozkoumala a potvrdila jeho věrohodnost. Ing. Petra Uhla v souvislosti s tím veřejně zprostit viny.
- (bod č. 3) Propustit okamžitě i ostatní jmenované politické vězně, kteří tvoří 2/3 původního seznamu jejich jmen. Propustit i ostatní nejmenované osoby zadržované a vězněné pro své přesvědčení. Zprostit viny Stanislava Devátého, který již dva měsíce strávil v nucené ilegalitě.
- (bod č. 4) Při uskutečňování tohoto požadavku je možné vycházet ze sdělení VONS, který po dobu 14 let průběžně upozorňoval stranické a státní orgány na registrované případy právního nihilismu v naší zemi. Ačkoliv by sdělení VONS měla být orgánům ministerstev vnitra a spravedlnosti z uvedeného důvodu dostupná, jsme ochotni jim je na požádání znovu předložit.
- (bod č. 5) Pro vyšetřování okolností umučení Pavla Wonky jsme schopni poskytnout podrobnější materiál.
- (bod č. 6) Novelizaci očekáváme v průběhu následujícího roku 1990.
- (bod č. 7) Ztotožňujeme se s dosavadními požadavky, stanovisky a programem Občanského fóra, vítáme zahájení dialogu, nadále trváme na vyhrazení velkého sálu pro potřeby Občanského fóra a vysílacího času k obdobnému účelu, aby regulérnost dialogu mohla být posouzena každým jednotlivcem. O Občanském fóru se v současnosti sice hodně mluví, jeho vlastní tribuna je bohužel takřka výhradně omezena na veřejné manifestace na Václavském náměstí a Letenské pláni.

Věříme, že další pohyby v naší společnosti budou změnami k lepšímu. Přejeme každému jednotlivci: nedejte se a vydržte. S pozdravem „Veškerá moc v tomto státě patří pracujícímu lidu"

Petr Holeček	Jaroslav Tuček	Jiří Wonka
Letců 678	Cílkova 666	Pražská 878
Praha 9 – Kbely	Praha 4 – Lhotka	Vrchlabí

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

27. listopad – Prohlášení Občanského fóra Divadla S. K. Neumanna s politickými požadavky.

Prohlášení Občanského fóra DSKN ze dne 27. 11. 1989.

Po dosažení prvních úspěchů v našem snažení si uvědomujeme, stále větší potřebu koncentrace sil. Nechceme se dát ukolébat euforii masových mítinků. Orientujeme svůj politický boj jedním směrem:

1. Zrušení ústavních článků o vedoucí úloze KSČ.
2. Vypsání svobodných voleb. Nečekejme na pokyny shora. Shromážděný politický kapitál využijme na přípravu voleb, kde nezávislí kandidáti vytvoří potřebnou místní iniciativu zdola. Vedoucí osobnosti nynějších stávkových výborů mohou poskytnout právě takové kandidáty. Ze svobodných voleb vzejde skutečná demokracie, nikoliv demokratizace.
3. Apelujme na své poslance, aby buď plnili naše požadavky, nebo odstoupili.
4. Revizi událostí roku 1968 a zrušení „Poučení z krizového vývoje."
5. Prosadit tržní ekonomiku.
6. Odvahu k nepopulárním opatřením. Ty umožní investovat do dlouhodobých programů (např. kvalifikační program, sociální program, ekologické a zdravotnické programy) i na účet dočasného snížení životní úrovně. Finanční zdroje lze vzít také snížením výdajů na zbrojení, Státní bezpečnost atd.
7. Navrhujeme a podporujeme kandidaturu ing. Miloše Zemana, jehož názory jsme vyslechli na veřejné diskusi v našem divadle, do nejvyšších zastupitelských orgánů.

za OF DSKN
Martin Velíšek
mluvčí OF DSKN

HÚ, Sbírka L, opis.

27. listopad – Umělci během generální stávky. – Shromáždění 1500 výtvarníků v Mánesu trvá na požadavcích Občanského fóra. Ve 12.00 hodin se připojili ke generální stávce. V poledne u Domu umělců zahrála Česká filharmonie fanfáry z Libuše, následovala recitace a zpěv. Odtud se shromáždění odebrali do centra města.

ČTK–PR–27.

27. listopad – Prohlášení akčního výboru Občanského fóra architektů o připojení se k provolání Občanského fóra.

Akční výbor Občanského fóra architektů
Svým podpisem se připojujeme k provolání Občanského fóra. Pro diskriminaci architektů požadujeme odstoupení vedení Federálního svazu architektů i Svazu Českých architektů.

Ing. arch. Dana Koutecká
Lovosická 20
Praha 9 – Prosek

Ing. arch. Jiří Koutecký
Lovosická 20
Praha 9 – Prosek

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

27. listopad – Prohlášení členů ROH Úřadu prezídia ČSAV kritizující politiku ROH a obsahující politické požadavky.

HÚ, Sbírka L, kopie strojopisu.

27. listopad – Dopis stávkového výboru Archeologického ústavu ČSAV Koordinačnímu centru občanské aktivity o účasti pracovníků ústavu na generální stávce.

HÚ, Sbírka L, kopie strojopisu.

27. listopad – Prohlášení společné schůze ZO KSČ, ZO ROH a ZO SSM Československo-sovětského institutu ČSAV s požadavky a návrhy na řešení krize ve společnosti.

Společná schůze ZO KSČ, ZO ROH a ZO SSM v Československo-sovětském institutu ČSAV v Praze konaná dne 27. listopadu 1989 prohlašuje, že je třeba opustit přežilé principy a metody řízení naší společnosti a vyřešit nahromaděné problémy, a proto:

1. Prohlašujeme, že dne 21. listopadu 1989 ředitel našeho pracoviště odeslal vyšším stranickým orgánům dopis, který nebyl projednán s výborem ZO KSČ, ZV ROH, výborem ZO SSM ani s kolektivem pracujících, a proto se od tohoto dopisu distancujeme a prohlašujeme, že v žádném případě nevyjadřuje naše skutečné názory.
2. Rozhodně odsuzujeme mocenský zákrok proti studentům dne 17. listopadu 1989 a požadujeme, aby celá záležitost byla důkladně a objektivně vyšetřena

a aby byla vyvozena nejen právní, ale především osobní politická odpovědnost za tento zákrok.

3. Požadujeme, aby ze stranických a státních funkcí odešli neschopní a zkompromitovaní lidé, kteří nemají žádnou důvěru komunistů ani československé veřejnosti. Požadujeme, aby byla vyvozena osobní odpovědnost vůči těm funkcionářům, kteří nesou vinu za současný krizový stav společnosti. Dále požadujeme důkladné prošetření případů zneužívání funkcí a služebního postavení k osobnímu prospěchu.
4. Požadujeme, aby do čela KSČ a státu přišli lidé, kteří mají potřebné schopnosti a morálku i důvěru občanů, a aby byla vyloučena jakákoliv osobní privilegia a zajištěno, aby uspokojování potřeb všech občanů vyplývalo z výsledků jejich poctivé práce.
5. Požadujeme propuštění těch vězňů a zastavení stíhání proti těm lidem, kteří jsou pronásledováni za využívání svých občanských práv v rozporu s mezinárodními závazky přijatými ČSSR.
6. Požadujeme, aby žádná politická strana neměla vedoucí úlohu ve společnosti předem zajištěnu v ústavě nebo v jiném zákoně a aby si tuto úlohu zasloužila pouze poctivou politikou a důsledným prosazováním oprávněných zájmů občanů.
7. Požadujeme, aby pokračoval dialog mezi politickými stranami i organizacemi Národní fronty, Občanským fórem a společenskými i politickými proudy a hnutími o způsobu řešení současné krize. Přitom trváme na tom, aby důsledky řešení nakupených problémů, a to hlavně problémů ekonomických, nebyly svaleny na prosté pracující a nebyla tak ohrožena životní úroveň a dosažené sociální jistoty lidu.
8. Požadujeme svobodné, demokratické, všeobecné, přímé a tajné volby podle nového demokratického volebního zákona s právem veřejné kontroly ve všech jejich etapách.
9. Vyzýváme oficiální politické orgány, Občanské fórum a společenské a politické proudy i hnutí, aby postupovaly uvážlivě s vědomím společné odpovědnosti za budoucnost země, aby nedošlo k tragickému střetnutí, které by vyhrotilo společenské napětí a znemožnilo by národní dohodu a spolupráci těch, kterým jde o prospěch naší země.
10. Trváme na dodržování zákonů a požadujeme urychleně nezbytnou úpravu těch zákonů, které se týkají občanských, lidských a sociálních práv tak, aby odpovídaly zásadám skutečné demokracie, a také požadujeme vypracování nové demokratické ústavy a předložení návrhu těchto zákonů a návrhy ústavy k všelidové diskusi. Žádáme toleranci k odlišným názorům a vytvoření zákonných záruk pro svobodné vyjadřování takovýchto názorů bez nebezpečí jakéhokoli postihu. Požadujeme pravdivé a stálé informování veřejnosti o všech otázkách každodenního života občanů i otázkách vývoje celé společnosti.
11. Žádáme kritické a solidní vědecké zhodnocení dosavadního socialistického vývoje Československa, zvláště let 1968–69, a vyvození patřičných závěrů z tohoto hodnocení.

12. Odsuzujeme vstup vojsk Varšavské smlouvy do Československa dne 21. 8. 1968, který považujeme za hrubé vměšování se do vnitřních záležitostí naší země.
13. Žádáme, aby politika byla postavena na vědecký základ, aby se věda již nikdy nestala pouhou služkou praktické politiky.
14. Prohlašujeme, že svou poctivou prací chceme přispět k řešení existujících problémů a podporovat takovou politiku, která bude prováděna s lidem a pro lid ve prospěch naší socialistické vlasti.
15. Žádáme, aby zásady socialistické demokracie a socialistické samosprávy pracovních kolektivů byly uplatněny také v rámci ČSAV. Československo-sovětský institut ČSAV je vědecké pracoviště zabývající se dějinami socialistických zemí, jejich vzájemnými vztahy a dějinami světové socialistické soustavy. Výsledky našeho dosavadního studia a náš vědecko-výzkumný potenciál nabízíme ve formě expertíz, přednášek a diskusních příspěvků všem konstruktivním společenským silám v zájmu nalezení optimálních variant budoucího rozvoje naší socialistické vlasti.

L. S.: Základní organizace
Komunistické strany
Československo-sovětský
institut ČSAV
obvod Praha 1
1 nečitelný podpis

L. S.: ZO–ROH–Odborový svaz
pracovníků školství a vědy
Závodní výbor
Československo-sovětský
institut ČSAV
Thunovská 22
118 28 Praha 1
1 nečitelný podpis

L. S.: Socialistický svaz mládeže
základní organizace
Československo-sovětský institut ČSAV
Praha 1
1 nečitelný podpis

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s razítky a vlastnoručními podpisy.

27. listopad – Provolání stávkového výboru ZO ROH Matematického ústavu ČSAV na podporu stávkujících studentů a Občanského fóra.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

27. listopad – Požadavky Občanského fóra Ústavu československých a světových dějin ČSAV předložené Úřadu prezídia ČSAV a týkající se kádrových změn v ústavu.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

27. listopad – Zpráva stávkového výboru o průběhu generální stávky v Ústavu československých a světových dějin ČSAV.

Zpráva o průběhu generální stávky v Ústavu čs. a světových dějin ČSAV

Již ve čtvrtek 23. 11. t. r. se v ústavu ustavil stávkový výbor ve složení: dr. Pánek, dr. Kostlán, dr. Smrček, dr. Vlk, dr. Kučera, dr. Moškoř, J. Kočová a dr. Šedivý. Situace se však zkomplikovala ve čtvrtek odpoledne, kdy se stranická schůze vyjádřila proti použití stávky. Zavázala stranickou disciplínou ty členy stávkového výboru, kteří jsou členy KSČ (tři osoby). V pondělí byl vzat stávkový výbor pod ochranu výboru ZO ROH. Na společném zasedání bylo dohodnuto, že se pracovníci ústavu ke stávce připojují:

1. již svým podpisem na přiloženém podpisovém archu, kterým se současně přihlašují k myšlenkám Občanského fóra;
2. v době od 12.00 do 14.00 buď společným pochodem na Václavské náměstí nebo diskusním mítinkem v zasedací místnosti ústavu.

V poledne odešlo na Václavské náměstí asi 40 pracovníků ústavu s tabulí se jménem ústavu. V zasedací místnosti se sešlo asi 30 pracovníků, z nichž část takto vyjadřovala účast na generální stávce, někteří však tímto způsobem chtěli vyjádřit podporu novému vedení strany. Na diskusním fóru se řešily otázky dalšího vývoje ústavu a společnosti.

Celkový počet pracovníků ústavu je 104 osob.

Za správnost: A. Kostlán, J. Vlk, V. Kučera

1 příloha – ověřená kopie podpisového archu

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

27. listopad – ZO ROH Ústavu teoretické a aplikované mechaniky ČSAV se připojuje ke generální stávce.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

27. listopad, dopoledne – Seznam (neúplný) závodů, které se rozhodly připojit se ke generální stávce.

Archiv NM.

27. listopad – Průběh generální stávky v některých závodech. – Zaměstnanci Československých aerolinií se sešli na mítinku se zástupci studentů. Od 12 do 14 hodin nebylo letiště v provozu. Ostatní letecké společnosti respektovaly postoj Československých aerolinií. – Ve 12 hodin zazněly v závodě Tatra na Smíchově sirény a pracující uctili dvěma minutami ticha památku zraněných studentů. Spolu s ostatními závody Prahy 5 prošli pracující Národní třídou na Václavské náměstí a odtud zpět do továrny. Přidávali se k nim studenti a občané tohoto obvodu. – Také v Praze 8 zazněly ve 12 hodin sirény na podporu generální stávky. Zástupy dělníků procházely Fučíkovou třídou na Náměstí Lidových milicí. Ve 12.30 hodin byl zahájen před závodem ČKD Elektrotechnika mítink. Dělník J. Kotrč promluvil za Obrodu a Občanské fórum a navrhl změnit ústavní článek o vedoucí úloze KSČ. Jménem herců vystoupila mj. J. Brejchová. Na funkci předsedy vlády byl spontánně navrhován V. Komárek, který ve svém projevu odsoudil stalinistický systém. Za prostředek k zajištění blahobytu v Československu považuje demokracii. – Také v Praze 9 se konal mítink pracujících. – Dopravní podnik Metro stávkoval v době od 12.00 do 14.00 hodin, kdy byly všechny stanice uzavřeny. Elektrické dráhy zastavily provoz na pět minut, čímž se přihlásily k požadavkům studentů a Občanského fóra. Městské autobusy zůstaly stát s rozsvícenými světly dvě minuty na místě.

ČTK–PR–27.

27. listopad – Prohlášení Výpočetního střediska III, s. p. Čedok, jímž se připojuje ke generální stávce a žádá splnění svých politických požadavků.

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku.

27. listopad – Stanovisko 5. ZO KSČ Dopravního podniku Metro vyjadřující mj. nesouhlas s řízením manifestací na Letné a distancující se od sil, jimž jde o konfrontaci a násilí.

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku.

27. listopad – Prohlášení stávkového výboru závodu Elektrotechnika ČKD Praha ke generální stávce.

Prohlášení

Dne 27. listopadu 1989 ve 12.00 hodin vstoupí pracující ČKD Praha, kombinát, do dvouhodinové generální stávky.

Cílem stávky je dosáhnout záruky hluboké strukturální změny politického systému, způsobu řízení národního hospodářství a celkového společenského klimatu v zájmu obnovení mravní a občanské odpovědnosti každého jednotlivce.

Aby toho bylo dosaženo, považujeme za nezbytné, aby bylo splněno všech sedm základních požadavků, vyhlášených stávkujícími studenty středních a vysokých škol a Občanským fórem.

V průběhu stávky nesmí dojít k žádným materiálním či jiným škodám. Proto budou na pracovištích na základě dohody mezi členem stávkového výboru a hospodářským vedoucím pracoviště ustaveny stávkové hlídky, které zabezpečí zejména ostrahu drahých zařízení. V nepřetržitých provozech, jejichž chod nesmí být z technologických důvodů přerušen, setrvávají stávkující na svých pracovištích a vhodným způsobem vyjádří podporu stávky. Tím nedojde k ohrožení provozu a bezpečnosti práce pracovníků.

Generální stávka potrvá dvě hodiny. Vlastní organizaci činnosti v těchto dvou hodinách řídí stávkový výbor každého závodu (organizační jednotky). Stávkující neopustí pracoviště před dvanáctou hodinou a na své pracoviště se vrátí nejpozději do čtrnácti hodin.

Stávkový výbor závodu požádá vedení závodu o možnost napracování uvedených dvou hodin. Vedení souhlasí, odchod je nutno odpíchnout.

My, pracovníci závodu Elektrotechnika, stávkujeme také za to, co jsme v naší rezoluci požadovali a demokraticky schválili v poměru 1378 pro, 150 proti nebo s výhradou, 86 se zdrželo hlasování.

Každý má přesto právo se stávky zúčastnit nebo nezúčastnit podle svého současného názoru a prosíme, aby nikdo nikoho nepřemlouval. Ti, kteří z vážných důvodů pracovních nebo osobních nevyjdou ze závodu, mohou se libovolným viditelným způsobem ke stávce přihlásit.

Pro ostatní bude na Fučíkově ulici připraven přibližně od 12.30 krátký program, společný pro celou vysočanskou oblast ČKD. Program organizuje podnikový stávkový výbor ve spolupráci se studenty a herci. Uvnitř závodu se žádné akce nekonají.

Stávkujeme za obnovu základních morálních hodnot svobody, rovnosti a bratrství a proto bez emocí dejme znát svou sílu.

Za stávkový výbor: Jergl, Miller, Malec, Pergler, Hubáček
Organizační pokyn: sraz všech členů stávkového výboru v 9.20 u druhé vrátnice.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu.

27. listopad – Oznámení o založení Občanského fóra pražských útvarů Chemoprojektu.

Občanské fórum je otevřeným sdružením občanů

Dne 27. 11. 1989 bylo na schůzi stávkového výboru založeno Občanské fórum pražských útvarů Chemoprojektu. Níže podepsaní pracovníci Chemoprojektu se přihlašují k programovým zásadám Občanského fóra z 26. 11. 1989 a stvrzují svoji příslušnost k Občanskému fóru.

23 podpisy

Archiv KC OF, xeroxová kopie s vlastnoručními podpisy.

27. listopad – Stanovisko obvodní správy Lidového bytového družstva Praha 2 k činnosti OV NF v Praze 2.

OV NF Praha 2
nám. Míru 8
120 00 Praha 2

OS LBD Praha 2 se sešla dne 27. 11. 1989 na mimořádné schůzi, na níž zaujala toto stanovisko:

Vyslovuje zásadní nedůvěru předsednictvu a aparátu OV NF Praha 2 a žádá o urychlené svolání pléna OV NF a tajnou volbu nového předsednictva OV NF Praha 2.

Je to prvý krok, aby bylo možno považovat Národní frontu za aktiv zastupující rovnoměrně všechny politické strany a zájmové organizace, schopný reagovat na demokratický proces ve společnosti.

Za OS LBD Praha 2
ing. Ladislav Sýkora
PhDr. Ivan Ruml

Na vědomí: Občanské fórum, Jungmannova 31, Praha 1
OV KSČ Praha 2
sekretariát ČSL, ČSS

Archiv KC OF, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručními podpisy.

27. listopad – Petice zaměstnanců Polygrafického průmyslu, s. p. Praha, Tiskařské závody, sdružený podnik, provozy 31, 33 a 34 požadující sestavení nové vlády ČSSR v čele s docentem V. Komárkem.

Petice

z veřejného shromáždění zaměstnanců Polygrafického průmyslu, státní podnik Praha, Tiskařské závody, sdr. podnik, provozu 31 – Slezská, 33 – Hálkova, 34 – návrhářské středisko, konaného dne 27. 11. 1989 na nám. Míru v Praze 2

Vedeni znepokojením s krajně neutěšenou a stále neřešenou situací našeho hospodářského a politického života, požadujeme co nejdříve sestavení nové vlády ČSSR v čele s ředitelem Prognostického ústavu ČSAV doc. Valtrem Komárkem, DrSc.

Jsme přesvědčeni, že dokáže spolu s kvalitními partnery vyvést tuto společnost z hrozící krize.

30 podpisů

Archiv KC OF, xeroxová kopie s vlastnoručními podpisy.

27. listopad – Stanovisko stávkového výboru k. p. Praga, základního závodu ve Vysočanech k politické situaci ve společnosti a podniku.

Stanovisko stávkového výboru k. p. Praga, základního závodu ve Vysočanech k politické situaci v naší společnosti a našem podniku

Stávkový výbor dne 27. 11. 1989 vyjadřuje vůli většiny pracujících podniku PRAGA tímto prohlášením:

Zahájíme dne 27. 11. 1989 manifestační stávku v délce půl hodiny, protože nedošlo k zásadním změnám ve vedení KSČ a ve státním vedení. Dále se vyjadřujeme ke stanovisku ZV ROH a DV ROH (předsedů) podniku PRAGA ze dne 23. 11. 1989. Považujeme je za alibistické, neopírá se o členskou základnu. Poukazujeme na celkový nezájem setkat se s pracujícími od 20. 11. do 27. 11. 1989.

Protože ústava ČSSR říká, že vedoucí úloha v naší společnosti patří KSČ, chceme zaujmout stanovisko k postupu CZV KSČ, který se chová během krizového období stejným způsobem jako ZV ROH, a proto si myslíme, že obě složky nevyjadřují skutečné zájmy pracujících, jejich členové nebyli zvoleni do svých funkcí svobodnou a demokratickou cestou; nevyjadřují skutečné zájmy pracujících, což v minulosti jasně prokázali, když mluvili za nás, všechny zaměstnance k. p. Praga, dokonce posílali písemná prohlášení.

Doporučujeme vedení závodu, aby nadále projednával otázky, týkající se všech zaměstnanců se stávkovým výborem, který nadále bude působit. Doporučujeme vedení podniku, odborovým a stranickým složkám, aby provedli sebekritiku za situaci v krizovém týdnu a ve vedení zůstali lidé, kteří stojí pevně na pozicích moderního socialismu, pravdy, pluralismu, demokracie, odpovídajících schopností, a totéž se přeneslo na nižší články řízení.

Současně se tímto způsobem hlásíme ke stanoviskům Občanského fóra.

Toto prohlášení četl p. Piverka dne 27. 11. 1989 při zahájení manifestační stávky v prostorách k. p. PRAGA (na nádvoří).

za pravost ručí
1 nečitelný podpis

HÚ, Sbírka L, originál strojopisu s vlastnoručním podpisem.

27. listopad – Kolektivy pracovníků ČTK se v zájmu obnovy a nastolení demokracie připojily ke generální stávce od 12.00 do 12.15 hodin. V prohlášení zdůraznili, že stávka je vyhlášením jednotné vůle dělníků, rolníků, studentů, které v těchto dnech spojilo odhodlání změnit přítomnost ve jménu budoucnosti. Dále požadovali, aby svoboda tisku a informací byla zakotvena v tiskovém zákonu.

ČTK–PR–27

27. listopad – Zpráva o průběhu generální stávky ve zdravotnických organizacích. Připojilo se k ní 30 tisíc pražských zdravotníků. V každém zdravotnickém zařízení zvolily stávkové výbory různé formy stávky, aby nebyla narušena péče o pacienty.

ČTK–PR–27.

27. listopadu – Návrh pracovníků Archívu hl. města Prahy k ochraně movitých i nemovitých památek kulturního dědictví našeho národa.

Paměť kultury

Události posledních deseti dní ozřejmily, v jak hluboké krizi se nalézá naše společnost. Cesty k řešení hledají politické strany, Občanské fórum i organizace Národní fronty. Je však nutno si uvědomit, že ve stávající situaci je kladen důraz na řešení politických, hospodářských, sociálních a ekologických problémů, zatímco stranou zájmu zůstává katastrofální stav movitých i nemovitých památek kulturního dědictví našeho národa. V zájmu urychlení kroků k jeho záchraně před další devastací, zcizováním či výprodejem navrhujeme jménem pracovníků pražských archívů, galerií, knihoven, muzeí a památkářských institucí následující:

1. Zastavit veškerou kategorizaci a odepisování památek, jejich zcizování, rozprodej a destrukci, jak ji umožňuje např. zákon č. 20/1987 o ochraně památek. Stanovit striktní povinnost a zákonnou odpovědnost nynějších uživatelů a opatrovatelů udržet památky jim svěřené.
2. Předložit koš zákonů o všech typech památek kulturního dědictví národa veřejné diskusi, odstranit jejich zastaralé a odborníky kritizované pasáže a navrhnout jejich novelizaci tak, aby nové návrhy mohla v dohledné době schválit ČNR.
3. Doplnit státní dotace na ochranu a zpracování národního kulturního dědictví o prostředky mezinárodních i místních společenských i výrobních organizací a zájmových sdružení, umožnit v rámci daňové reformy financování kultury formou daňových odpisů.
4. V zájmu zachování pokladů národní kultury zvýšit počet studentů historických a uměnovědných oborů v denním i dálkovém studiu a úměrně tomu zvýšit i počet kvalifikovaných pedagogů historických a uměnovědných kateder – v prvé vlně širokým přizváním externích odborníků k výuce.
5. Na pracovištích, která pečují o národní kulturní dědictví, změnit systemizaci míst tak, aby se zvýšil počet odborníků a jejich požadovaná kvalifikace. Zároveň vyloučit možnost, aby v této oblasti rozhodovali a řídili neodborníci.
6. Pravdivě informovat veřejnost o stavu movitých i nemovitých památek všeho druhu o všech aspektech jejich ohrožení.
7. Vzhledem k všeobecnému poklesu humanitního vzdělání a informovanosti veřejnosti o kulturní problematice minulosti i přítomnosti rozšířit možnosti, jak přímo i prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků na seriózní úrovni působit na veřejnost, aby se zvýšil její zájem na uchování národního kulturního bohatství.
8. Důsledně trvat na pravidelné účasti našich odborníků v nadnárodních komité-

tech a společnostech, na pravidelné mezinárodní výměně studentů i výkonných odborníků našich oborů, na volném oběhu informací, potřebných k naší práci. Takto opět včlenit českou kulturu a umění minulosti i přítomnosti do evropského kontextu.

Tuto iniciativu schválilo dne 27. 11. 1989 32 hlasy shromáždění pracovníků Archívu hlav. města Prahy.

Za správnost: PhDr. Jiří Pešek CSc.

Podporu této iniciativě adresujte Koordinačnímu výboru muzeí a galerií nebo Archívu hlav. města Prahy, Husova 20, Praha 1.

HÚ, Sbírka L, xeroxová kopie strojopisu s vlastnoručním podpisem.

27. listopad – Programové prohlášení Občanského fóra Pražského ústavu státní památkové péče a ochrany přírody.

Prohlášení
Občanského fóra Pražského ústavu státní památkové péče a ochrany přírody ze dne 27. 11. 1989

1. Stávkový výbor PÚSPPOP se dnešního dne prohlásil Občanským fórem PÚSPPOP.
2. Občanské fórum PÚSPPOP souhlasí s programovým prohlášením OF ze dne 26. 11. 1989 v 18.00 hodin a plně podporuje 7 programových cílů.
3. Z programového prohlášení OF chceme vyzdvihnout a zdůraznit požadavek, aby KSČ upustila od své ústavně zajištěné vedoucí role v naší společnosti.
4. Zároveň žádáme okamžité vyjádření Federálního shromáždění a federální vlády k událostem r. 1968.
5. Žádáme okamžité odvolání „Poučení z krizového vývoje".
6. Prohlašujeme, že chceme a jsme připraveni spolupracovat při řešení všech otázek zejména v oblasti státní památkové péče a státní ochrany přírody v rámci OF.
7. Jednotliví členové OF PÚSPPOP se rozhodli věnovat 3 % z čisté měsíční mzdy za měsíc listopad 1989 na obnovu republiky. Požadujeme, aby o použití těchto prostředků rozhodovalo OF.

Občanské fórum PÚSPPOP

S tímto prohlášením byli seznámeni pracovníci PÚSPPOP na mítinku dne 27. 11. v 11.45 hodin a přihlásilo se k němu dalších 73 pracovníků.

Archív KC OF, xeroxová kopie strojopisu.

Vnitřní organizace Občanského fóra

1. Občanské fórum (dále OF) je spontánně vzniklé hnutí občanů, které spojuje snaha o hledání pozitivních východisek z dnešní krizové situace naší společnosti. Z tohoto hnutí není vyloučen nikdo, kdo souhlasí s programovými zásadami OF, vydanými dne 26. 11. 1989, a zejména odmítá další přetrvávání politického systému jedné vládnoucí strany.

   Za základní cíl OF považujeme úplné otevření prostoru pro vznik politického pluralismu a pro uspořádání svobodných voleb v naší zemi.
2. Místní OF je možno tvořit kdekoliv na základě územní, pracovní nebo zájmové příslušnosti občany, nikoli institucemi. Doporučujeme, aby se příslušnost k OF vyjádřila podpisem zakládací listiny místní organizace OF, dále doporučujeme ustavení neformální koordinační skupiny, ke které by se občané mohli obracet, a dále zvolení jejího představitele.
3. Vztahy koordinačního centra a místních OF:
   a) koordinační centrum a místní OF tvoří jednotu spojenou pouze aktivním občanským postojem členů. Občanské fórum nevytváří žádnou hierarchii, ale jen horizontální síť s veškerými místními občanskými fóry napojenými na jediné koordinační centrum.
   b) koordinační centrum je pouze informačním a organizačním centrem, v žádném smyslu však není centrem řídícím; jeho úlohou je shromažďovat informace z místních OF, zprostředkovat je a informovat o provedených i chystaných akcích. Všechna místní občanská fóra pracují zcela samostatně.
   c) koordinační centrum zastupuje Občanské fórum v jednáních s centrálními státními a mezinárodními institucemi, a to především na základě námětů a doporučení místních OF.
4. Funkce informačního systému OF:
   a) k zajištění informačních vazeb je potřebné dodat koordinačnímu centru písemně tyto základní údaje o jednotlivých místních OF:

      podnik, obec nebo zájmová organizace, u které místní OF vzniklo, přesná adresa, telefon, jména představitelů, počet členů (alespoň přibližný).

      Tato data budou centrálně evidována.
   b) styk s koordinačním centrem

      po dobu tří týdnů počínaje 28. listopadem 1989 bude evidence, sběr informací a poradenská služba OF umístěna:

      Špálova galerie, Národní třída 30, 110 00 Praha 1, tel. 22 47 09. Nová adresa a telefonní spojení koordinačního centra budou včas oznámeny.

      poštovní schránka

      632, pošta 111 21, Praha 1, Politických vězňů 4, vchod Střední odborné učiliště spojů.

      číslo účtu OF:

      2346 – 021, SBČS pobočka Praha 2, 110 03 Praha 1, Václavské náměstí 42.

c) přenos a zprostředkování informací mezi jednotlivými místními OF a koordinačním centrem bude zajišťován formou informačního zpravodaje, který bude rozesílán z koordinačního centra, prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků nebo výjimečně telefonicky.

5. Zaměření činnosti místních OF:
Smyslem činnosti místních OF je dobrovolná aktivizace občanského chování a jednání v politickém i každodenním životě. Proto koordinační centrum nechce a nemůže ukládat místním OF žádné příkazy a zákazy, poskytuje pouze náměty a doporučení.

6. Domníváme se, že v nejbližší době by se místní OF mohla zabývat těmito okruhy činnosti:
   a) Místní OF by měla v široké demokratické diskusi upřesňovat názorová stanoviska občanů. Tato diskuse by měla vést k politické diferenciaci, která je nezbytným předpokladem demokratického pluralitního politického systému.
   b) Místní občanská fóra se mohou zabývat řešením místních problémů, které nejsou uspokojivě zvládány stávajícími společenskými strukturami. Místní OF tak mohou vést ke vzniku občanských samospráv nebo k přeměně byrokratického aparátu institucí v demokratický.
   c) Místní OF mohou připravovat stávkové, demonstrační a jiné akce na podporu svých požadavků, případně požadavků celého Občanského fóra, budou-li tyto akce nezbytné. V tomto smyslu jsou místní OF pokračováním stávkových výborů do doby splnění všech požadavků OF.
   d) Místní OF mají podporovat všechny občany všude tam, kde ve styku se stávajícími nedemokratickými strukturami dochází k porušování občanských práv v nejširším slova smyslu. Místní OF jsou tedy prostředkem občanské sebeobrany.

Občanské fórum

Archiv KC OF, xeroxová kopie tisku.

ROZHOVORY

Úvodní poznámka

Druhá část této publikace obsahuje rozhovory, které byly vedeny s představiteli politických sil a směrů o průběhu revolučních událostí. Aby se čtenář mohl orientovat, uvádíme jejich příslušnost k organizacím či hnutím, v nichž v oné době působili. V Občanském fóru pracovali: Pavel Bratinka, Ivan Havel, Václav Malý, Emanuel Mandler, Martin Palouš, Petr Pithart, Saša Vondra a Jan Ruml: ve studentském hnutí: Martin Klíma, Marek Benda, Šimon Pánek. Členem skupiny Most byl Michal Horáček; Ladislav Adamec byl předsedou federální vlády a Vasil Mohorita předsedou ÚV SSM. Poslední dva jmenovaní odpověděli na předložené otázky písemně, ostatní poskytli živé interview. Rozhovory jsou a zůstanou cenným informačním zdrojem, protože na jedné straně doplňují písemný materiál, na druhé straně zachycují nezapomenutelnou atmosféru listopadových dní. Jsou tudíž nepominutelnou součástí dokumentace.

Chtěli bychom na tomto místě ještě jednou poděkovat všem, kteří si našli v době, která si vyžadovala od každého veřejného činitele nemalá vypětí, čas na rozhovor s námi.

M. Otáhal – Z. Sládek

ODPOVĚĎ LADISLAVA ADAMCE

Panu L. Adamcovi byly předány tyto otázky:

1. Při jednání se zástupci studentů a Občanského fóra 21. listopadu 1989 jste se zaručil, že proti demonstrantům nebudou nasazeny ozbrojené síly. Dal jste tento slib o své vůli, nebo byl konzultován s příslušnými stranickými a státními činiteli?

2. Které důvody Vás vedly k tomu, že jste se rozhodl neřešit situaci v ČSSR násilnými prostředky?

3. Jakou úlohu sehrála skupina Most (M. Horáček, M. Kocáb) při navazování kontaktů mezi nezávislými skupinami a vládními orgány?

4. Byl jste informován o tom, že se do Prahy stahují mimopražské útvary Lidových milicí a kdo dal k tomu příkaz?

5. Na mimořádném zasedání ÚV KSČ 24.–25. listopadu jste se opět vyslovil pro řešení situace pokojnými prostředky. Hrozilo ještě tehdy použití násilí a které skupiny ve vedení státu a KSČ toto řešení prosazovaly?

6. Jak hodnotíte kádrové změny v předsednictvu provedené na tomtéž zasedání ÚV KSČ včetně toho, že jste nebyl do něho zvolen. Považujete je za pokus o posílení síly oněch skupin, které se stavěly proti řešení krize jednáním s nezávislými skupinami?

7. Kdy jste došel k názoru, že tuto krizi lze řešit pouze jednáním, a koho jste považoval za možné partnery v těchto jednáních?

Písemná odpověď L. Adamce z 19. června 1990:

Na zadané otázky odpovím vcelku, protože se v mnohém prolínají a dílčí odpovědi by mohly vést ke zjednodušenému pohledu.

Za klíčový považuji problém způsobu řešení krize ve společnosti po 17. listopadu 1989. Je pravda, že při jednání se zástupci studentů a Občanského fóra 21. listopadu 1989 jsem se zaručil, že proti demonstrantům nebudou použity ozbrojené síly. Hovořil jsem tehdy za svou osobu a ve smyslu svých pravomocí předsedy federální vlády. S nikým jsem toto stanovisko předem nekonzultoval. Bylo nutno reagovat bezprostředně. Nemám ve zvyku se schovávat za jiné, vyhýbat se odpovědnosti. Na přímou otázku, kterou jsem obdržel, jsem dal jasnou odpověď. Nešlo o žádnou oddalovací taktiku či získávání času. Vyjádřil jsem tím své životní krédo člověka, přesvědčeného o potřebě řešit krizové situace jednáním, dialogem, společným hledáním východisek, bez násilných konfrontací a rizik nezvládnutelných situací. Myslím, že toto prohlášení umožnilo lepší vzájemné pochopení, vneslo do tohoto prvního oficiálního kontaktu s představiteli občanských iniciativ potřebný prvek důvěry, založené na respektování pozic všech zúčastněných, přispělo k překonání počáteční nejistoty a k navázání partnerských vztahů. Musím po právu říci, že k vytvoření atmosféry věcnosti a dobré vůle přispěla i skupina Most – páni Horáček a Kocáb,

se kterými jsem již dříve a zejména v tehdejších kritických dnech měl několik užitečných setkání.

Mým přesvědčením o nutnosti řešení krize politickými prostředky bylo řečeno i mé stanovisko k povolání mimopražských útvarů LM. Byla to záležitost stranických funkcionářů.

K přesvědčení zásadně změnit politický kurs, založený na udržování starých, přežilých struktur a metod práce, jsem se postupně dopracoval již před XVII. sjezdem KSČ v roce 1986. Na něm jsem vystoupil s požadavkem uskutečnění hlubokých společenských změn, které jsem spojoval zejména s rychlým obratem k respektování potřeb nastupující mladé generace. Na následujících zasedáních ÚV KSČ jsem požadavky na radikální hospodářskou reformu stále důrazněji spojoval s nezbytností přeměn politického systému, překonání byrokratických deformací a morálního zaostávání celé společnosti. Musím otevřeně říci, že moje kritické připomínky a konstruktivní návrhy vyvolávaly u většiny bývalého stranického vedení nevraživost, podezíravost a nesouhlas. Na druhé straně jsem z řad řadových občanů – a to nezávisle na jejich politické příslušnosti – dostával množství projevů sympatií a podpory. Na jednáních ÚV i na sjezdu se tyto názory setkávaly s pozitivním ohlasem.

Mimořádné zasedání ÚV KSČ ve dnech 24.–25. listopadu bylo především dokladem neschopnosti většiny bývalého vedení strany odpovědně se vyrovnat s novou situací a nalézt odpovídající řešení. Proto ani jeho závěry nenalezly podporu ani ve straně, ani ve společnosti.

Svůj názor na příčiny krizového stavu i způsob jeho řešení jsem vyslovil v diskusním vystoupení. Znovu jsem se rozhodně vyslovil pro řešení krizové situace pokojnými prostředky. Nechci nikomu – jak se říká – připisovat ty či ony úmysly. Považuji za správné, aby se k tomu vyjádřil každý sám za sebe. Nepochybuji o tom, že k těmto věcem musí říci objektivní stanovisko historická věda. Nejsem zastáncem ukvapených, na základě nedostatečných a neprověřených faktů vynášených soudů.

Moje stanovisko dát jednoznačně přednost politickému řešení vyplývalo z vědomí, že o dalším vývoji země musí rozhodnout demokraticky projevená vůle lidu, že ztrátu důvěry veřejnosti nelze nahradit použitím mocenských prostředků. Nepolemizoval jsem s nějakým odlišným doporučením konkrétních jednotlivců nebo skupin, ale šlo mně o to, podívat se pravdě do očí, zabránit politickému a hospodářskému chaosu, vyřešit v bouřlivé době složité otázky kulturně, demokraticky, dialogem, jednáním.

Ve vystoupení na zasedání ÚV KSČ 24.–25. listopadu mé obavy mne vedly k tomu, že jsem vyslovil názor, že nemám jistotu o ochotě vedení provést potřebné změny. Proto jsem požádal o uvolnění z funkce člena předsednictva ÚV a o schválení žádosti na odchod z funkce předsedy federální vlády, které toto zasedání ÚV KSČ přijalo. Odmítnutí stranickou i ostatní veřejností závěrů, jako zcela nedostatečných, ukázalo, že má obavy nebyly liché.

V této souvislosti bych se chtěl odvolat i na obsah mých dvou dopisů generálnímu tajemníkovi ÚV KSČ z 27. června 1989 a z 30. října 1989. Vyslovil jsem v nich zásadní nesouhlas s pomalým postupem a polovičatostí reforem. Upozornil jsem na

neuskutečnitelnost radikálních změn v řízení ekonomiky bez souběžné přestavby politického systému, na nutnost zásadních kádrových změn ve vedoucích orgánech strany. Vyslovil jsem se pro konstruktivní dialog se společností o nalezení východisek ze stále se prohlubujícího a nebezpečnějšího krizového vývoje. Věrnost myšlence širokého dialogu se všemi, kterým jde o blaho vlasti, jsem prokázal v mnoha setkáních s představiteli různých politických sil a názorových směrů. Uplatňoval jsem při nich – i když docházelo k ostrým střetům a tvrdé výměně názorů – zásadu, že lze jednat o všem a s každým, ale jen čestně, otevřeně, upřímně, v zájmu společného hledání východisek, ale bez diktátu, výhrůžek a ultimát, postranních úmyslů a podvodů. Zkrátka tak, jak je to obvyklé mezi slušnými, rozumnými lidmi.

O nezbytnosti předcházet konfliktům státní moci s protestujícími občany mě přesvědčily lednové a další demonstrace na Václavském náměstí. Za velikou chybu bývalého vedení strany jsem považoval sektářský vztah k různým iniciativám, dogmatický přístup k socialistickým a demokratickým myšlenkovým proudům, který KSČ dostal do izolace. Na mnoha jednáních předsednictva ÚV KSČ jsem k politice neformálního dialogu – například s Obrodou, ale i s dalšími – vyzýval. Nejenže jsem nenacházel podporu, ale postupně jsem byl vystaven osobním útokům, podezírání a nedůvěře, které mne vedly k rozhodnutí odmítnout nést spoluodpovědnost za těžké důsledky takovéto politiky pro budoucnost naší země.

L. Adamec

Rozhovor s Markem Bendou 10. dubna 1990

OS: *Nejdříve bychom vás požádali o dokument studentů k 17. listopadu.*

MB: Dokument „Nezávislí studenti"? Bratr ho bude mít doma. Nejedná se však o provolání, ale o pracovní seznam účastníků první schůzky „Nezávislých studentů" někdy počátkem října 1989. V tomto dokumentu jsou podpisy lidí, kteří se schůzky zúčastnili.

OS: *A nyní ke vzniku studentské organizace Stuha.*

MB: Říkali jsme si „Nezávislí studenti". Až před listopadem dostal někdo nápad, že by se mělo vydat prohlášení podepsané *Stuha*. Přes veškerou snahu se nám nepodařilo takové prohlášení sepsat. Pak jsme se zaměřili na přípravu 17. listopadu, kde Martin Klíma naším jménem přečetl projev. Na shromáždění byly rozdávány letáky s kontaktními adresami „Nezávislých studentů". Neprohlásili jsme se za sdružení nebo organizaci, pouze jsme oznámili, že kdo má zájem pracovat v intencích Klímova projevu, aby se přihlásil na uvedené adresy.

OS: *Myšlenka nebo organizace Nezávislých studentů vznikala dříve, od začátku roku?*

MB: Myšlenka studentských akcí začala vznikat už po lednových událostech. Na řadě škol proběhly akce proti vyhazování studentů a proti šikanám za účast na demonstracích. Někdy na jaře řekl náměstek ministryně školství, že podpo-

*OS – Otáhal-Sládek

ruje myšlenku studentských samospráv. Snažili jsme se využít i tohoto podnětu, i když tehdy bylo obtížné dělat cokoliv.

V souvislosti s diskusí o návrhu vysokoškolského zákona kolovala na několika školách petice protestující proti paragrafu stanovujícímu, že jediným zástupcem studentů je SSM. Usilovali jsme o jeho zrušení, neboť neodpovídal Helsinským dohodám a dalším dokumentům. Na matematicko-fyzikální fakultě, kde studuji, podepsalo petici asi 190 studentů a několik málo profesorů. O našich požadavcích a petici jsme jednali s děkanem a tehdy jsem se seznámil s Martinem Klímou. Někdy v polovině září přišel jeden z mých přátel, Michal Semín z pedagogické fakulty, s nápadem, že bychom se měli pokusit studenty organizovat. S bratrem jsem uvažoval o tom, že by 17. listopad neměly organizovat dosavadní nezávislé struktury, ale studenti sami. Nápad nás nadchl. První schůzka, která byla svolána prostřednictvím filozofického semináře vedeného D. Kroupou, se konala v restauraci na Slovanském ostrově 28. září. Jeho účastníci byli z různých škol a každý přivedl dva tři kamarády. Schůzky se zúčastnilo asi 15–20 studentů. Z restaurace jsme pro špatnou slyšitelnost odešli na betonové prolézačky a tam jsme diskutovali o dalším postupu. Informovali jsme se hlavně o situaci na jednotlivých školách a o výsledcích naší akce o prosazení samosprávy, plánovali jsme také vydávání studentských časopisů. Kolegové ze strojní fakulty nabídli, že bychom se mohli scházet na jejich koleji v Podolí. V tamním klubu jsem se sešli 9., 19. a 23. října. Na těchto schůzkách zástupci jednotlivých škol informovali o situaci, co se dosud udělalo, jak se chová děkan, jaké byly perzekuce za lednové a za srpnové demonstrace. Tam se zrodil nápad – nevím, kdo s ním přišel, že bychom měli organizovat vzpomínkovou akci na 17. listopad 1939. Dohodli jsme se na anonymní letákové akci. Na první schůzce 9. 10. se rozhodlo a na druhou 19. 10. jsme přinesli leták. Leták jsme napsali s bratrem Martinem, M. Klímou, M. Semínem 16. října a 19. října byl schválen na zmíněné schůzce. Pak se začal distribuovat po Praze. Dále jsme uvažovali o petici ministryni školství proti výuce marxismu-leninismu na školách. Akce začala kolem 10. listopadu; sám jsem sebral asi 10–12 podpisů, pak ale přišel sedmnáctý a s ním jiné úkoly. Na schůzce 23. října jsme se dohodli, že se příště budeme scházet u pomníku Máchy na Petříně.

Dne 29. října přišel za mnou Martin Klíma a sdělil mi, že Městská vysokoškolská rada SSM chce s námi jednat. Večer jsme se s M. Klímou setkali v kavárně ČKD na Václaváku se zástupci SSM Martinem Mejstříkem a Vladěnou Mejtskou. Martin Mejstřík přestavoval v SSM nejradikálnější proud a byl členem městské vysokoškolské rady. Oznámil, že se také zabývali podobnou myšlenkou a že oficiálně by demonstraci „pokryli". Naším úkolem mělo být zabezpečit účast, neboť na svazáckou manifestaci by nikdo nepřišel. I když jsme tehdy tuto nabídku nepřijali, sami mezi sebou jsme takovou možnost nevyloučili, ale museli jsme ji nejdříve projednat se studenty. Na schůzce 2. listopadu na Petříně u Máchova pomníku, za účasti asi 30–50 studentů, jsme s Martinem Klímou navrhli, abychom zorganizovali 17.

listopad spolu s městskou vysokoškolskou radou, která by akci dodala punc oficiálnosti. Také jsme mluvili o trase průvodu; postavili jsme se proti cestě na Václavské náměstí, protože v Praze 1 byl zákaz demonstrací. Martin Klíma navrhoval Vyšehrad. Řada studentů proti spolupráci protestovala, někteří ze strojařů dokonce odešli. Svůj postoj mj. odůvodňovali tím, že po Praze už kolovalo několik set, ne-li několik tisíc letáků vyzývajících k účasti na průvodu do Opletalky. Jednalo se o naše letáky „Vezměte s sebou květinu a svíčku". Proto jsme museli vydat nové letáky s novou trasou. V podstatě jsme souhlasili, protože jsme se snažili – já, Martin a další studenti – nezorganizovat „tradiční" demonstraci, jak ji připravovaly nezávislé struktury, demonstraci, při které by nás ztloukli. Proto jsme chtěli na této konkrétní akci vyzkoušet spolupráci se svazáckými strukturami, aniž bychom s nimi chtěli v budoucnu navazovat nějaké rozsáhlejší kontakty. Akce by se tím stala legální. Dne 8. listopadu byla schůze u mě doma, které jsem se zúčastnil já, bratr, Michal Semín, Pavla Knoblochová, Honza Dus, Martin Klíma a možná ještě další. Vypracovali jsme „Prohlášení", které Martin Klíma přečetl na Albertově. Den nato jsme jednali ve STISu (Studentské a informační středisko) s Vladěnou Mejtskou. Předběžně jsme se dohodli, kdo by na manifestaci měl promluvit, a souhlasili jsme, že to nemohou být disidenti. Za profesorský sbor jsem navrhoval pana Katětova, který přednášel na MFF UK a kterého jsem znal z Kruhu nezávislé inteligence. Po setkání ve STISu jsme se sešli s Městskou vysokoškolskou radou, protože bychom se kompromitovali. Před hlasováním se všichni zavázali, že přijmou výsledek, ať bude jakýkoliv. Z přítomných zástupců 17 škol hlasovalo pro náš návrh 9, 7 bylo proti, 1 se zdržel. Večer jsem se sešel já, Honza Dus, Matin Bláha a další lidé v Malostranské kavárně s předními zástupci městské vysokoškolské rady Ulčákem, Jaskmanickým, Vladěnou Mejtskou, Martinem Mejstříkem a ještě dalšími funkcionáři. Projednávali jsme náš projev. Náš požadavek o „minutě ticha za čínské studenty" žádali doplnit o palestinské studenty. V Palestině jsou opravdu vysoké školy zavřené a v mnoha dalších zemích se dělo vysokoškolákům bezpráví, takže jsme jejich požadavek akceptovali. Dál požadovali, abychom vypustili zmínku o potlačení demonstrace k 28. říjnu 1989. Slibovali, že zařídí, aby byly zastaveny postihy na školách proti účastníkům nepovolených manifestací. Souhlasili jsme s podmínkou, že závazek splní do 17. listopadu. V případech, o kterých jsme věděli, opravdu slib splnili. Zvláště důrazně trvali na tom, abychom nešli do Opletalky. Stále na nás žádali: „Zaručte nám, že půjdete na Vyšehrad." Chtěli jsme jít samozřejmě na Vyšehrad, vždyť po Praze kolovalo několik tisíc, možná v té době už desítek tisíc letáků, které vyzývaly, aby se šlo na Vyšehrad. Protože první letáky ještě určovaly trasu do Opletalky, nemůžeme zaručit, kam studenti půjdou. Pesimisté odhadovali, že na Albertov přijde 2–5 000 jiní 5–10 000 lidí. Přibližně o týden později, kolem 15. listopadu, jsem slyšel odhad městské vysokoškolské rady, nebo spíše stranických orgánů, že se očekávalo 50 000 lidí. Smáli jsme se, jak jsou z nás

vystrašení, vždyť skupina Nezávislých studentů měla 30 členů. Ale demonstrace se zúčastnilo skutečně tolik, ne-li více lidí.

Dne 13. listopadu jsem navštívil s Monikou Pajerovou, která v té době vedla STIS, a s Honzou Daňhelem, který se na ÚV SSM zabýval nezávislými strukturami, M. Katětova. Slíbil nám, že na shromáždění promluví.

Odpoledne 13. listopadu proběhla první akce před pedagogickou fakultou, kde se mělo konat kárné řízení s nějakou dívkou, s Michalem Semínem, s Davidem Litvákem. Nejdřív jsme se sešli v budově, odkud nás děkan Pedagogické fakulty s odvoláním na akademické svobody vykázal; pokud neodejdeme, zavolá Bezpečnost. Naprosto se s ním nedalo jednat. Asi stovka nás zůstala stát pod okny fakulty, zpívali jsme písničky, koledy a pouštěli jsme bublinky z bublifuků. Myslím si, že akce měla svůj význam. Nikdo ze zmíněných tří studentů nebyl potrestán. Prý to také nebyla kárná komise, ale jen pohovor.

Dne 13. litopadu proběhlo další jednání Stuhy. Dohodli jsme se na textu prohlášení a podepisovali jsme kontaktní adresy, mezi nimiž chybí Martin Klíma, který tam z nějakého důvodu nechtěl být uveden. Zastoupení není úplně reprezentativní, např. přišel Šimon Pánek a podepsal se za přírodovědeckou fakultu. A naopak tam nejsou uvedení studenti, kteří s námi spolupracovali od začátku. Dne 15. listopadu jsme v Obecním domě jednali opět s městskou vysokoškolskou radou, kterou zastupovalo 15 mocných funkcionářů jako Jaskmanický, Ulčák, Daňhel a samozřejmě Martin Mejstřík. Schvalovali jsme projevy a program.

Upozorňovali jsme je, že jejich projev, který napsal Martin Mejstřík, přítomní vypískají, jestliže ho přečtou. Hodí se snad na nějakou svazáckou schůzi. Podle mého názoru ta první část byla nemožná, druhá část byla relativně dobrá, asi by vyvolala potlesk na schůzi SSM, ale nehodila se vůbec na demonstraci. Nakonec se ukázalo, že jsme měli pravdu. 16. listopadu jsem byl dopoledne u Katětova, s nímž jsem jednal o jeho projevu. Den předtím večer mne kontaktoval Honza Daňhel, představitel údajně progresívního proudu SSM, a řekl mi, že prý už týden HOS rozšiřuje letáky vyzývající k průvodu do Opletalky. Já, ale hlavně bratr a otec, objeli několik místních a městských schůzí HOSu, aby zjistili, zda skutečně je tomu tak, ale nikdo o tom nevěděl. Dosud nevíme, zda skutečně vydal letáky HOS, nebo zda šlo o policejní provokaci. Ještě 16. listopadu se Honza Daňhel domlouval s některými představiteli HOSu. Setkal se s mým otcem a s Rudolfem Battěkem. Apeloval na ně za obrodný proud SSM, aby demonstraci nerozbíjeli a neodváděli lidi na Václavské náměstí. Odpověděli mu, že nic takového nemají v úmyslu, že je to naše demonstrace, že ji nezávislé struktury samozřejmě přijdou podpořit, ale že její průběh závisí na nás. Téhož dne odpoledne jsem byl ve STISu, kde jsem se setkal s Ivanem Gabalem, který manifestaci organizoval za profesorský sbor, s Monikou Pajerovou, s Vladěnou Mejtskou atd. Dojednávali jsme poslední podrobnosti jako zajištění organizárorů atd.

Manifestaci jsme připravovali 17. listopadu od 2 hodin. Martin Bláha si

přinesl megafon, který měla zajistit MVR. Chystali jsme pódium, odhadovali, kolik přijde lidí a kolik je pořadatelů. Podotkl jsem, že Albertov je málo ozvučený a že lidí bude hodně. V tu chvíli se už tušilo, že přijdou davy. Nakonec se ukázalo, že naše odhady nebyly přehnané.

O půl čtvrté začali přicházet lidé a do začátku manifestace bylo prostranství zcela zaplněno. Po čtvrté hodině začal program, který uváděla Monika Pajerová, pak promluvil Šárka, Katětov, Jaskmanický a za nás Martin Klíma, který měl velký úspěch. Má mírně patetický projev, ale zněl nádherně. Pan Katětov měl sice trochu dlouhý projev, na který přítomní reagovali s ne zcela nadšeným potleskem, ale přece jen s potleskem. Pan Šárka, který přišel na poslední chvíli, se zúčastnil manifestace 17. listopadu 1939; řekl jen několik vět, ale velmi přesvědčivých, protože končil větou „Tvrdě do tvrdého!" což se setkalo s obrovskou bouří ovací. Skandovalo se „Svobodu!" a klasická manifestační hesla. Jaskmanický začal blábolivou částí, lidé začali pískat a nechtěli ho nechat domluvit. Martin Mejstřík – v té chvíli už na půl cestě mezi MVR a Nezávislými studenty – žádal, aby nechali Jaskmanického domluvit. Během jeho projevu bylo vzneseno několik otázek, například co může MVR SSM udělat pro vysoké školy. A dav několik minut skandoval „Odstoupit!" Vystoupení zástupců SSM tedy skončilo úplným krachem, byli vypískáni. V průběhu mítinku jsme rozdávali kontaktní adresy, které jsme měli rozmnožené v několika stech, možná v několika tisících kusů, což vzhledem k přítomným bylo – jak se ukázalo – málo. Rozdávali jsme i svíčky, sám jsem nakoupil asi čtyři krabice svíček; kytky měli všichni.

Od druhé poloviny mítinku bylo jasné, že řada přítomných chce jít na Václavské náměstí. Zdaleka nebylo jasné, jestli se nám podaří dav zvládnout. Skupina organizátorů z nezávislých studentů jako můj bratr, Jirka Dienstbier a Magdaléna, teď si nevzpomenu, jak se jmenovala, se snažili přemluvit každou skupinu s transparentem, aby odbočili doleva místo doprava. V podstatě se jim to podařilo. Martin Mejstřík a já jsme stáli na lešení a volali, ať průvod jde na Vyšehrad. Pak jsem šel ke skupině několika set lidí, z nichž někteří – zřejmě radikálové – váhali, zda vyrazit do centra města. Pohádal jsem se s nimi, označovali mě za kolaboranta a vykřikovali, že jsme zbabělci.

OS: *Byli to studenti?*

MB: Studenti, starší lidi, různě. Byl tam mezi nimi i poručík Žifčák, alias Růžička, s nímž jsem se také střetl. Zdálo se, že lidé nás nebudou poslouchat, ale nakonec se ke mně připojilo ještě několik dalších kluků a v podstatě jsme je přemluvili. Skončilo to tím, že nám různé paní podávaly kytky a říkaly, že jsme skvělí, a že se tedy půjde na Vyšehrad.

Šel jsem na konci průvodu. Když jsem přišel na Vyšehrad, neslyšel jsem už ani hymnu, už se dav otáčel a šel zpátky dolů a pak na nábřeží, kde už se dalo přehlédnout, o jak mohutný průvod jde. Když jsem odcházeli z Albertova, naše odhady se pohybovaly kolem 50 000 lidí. Zástupce italské agentury tvrdil, že odhaduje počet účastníků na 80 000. Na nábřeží už průvod byl skutečně ohromný, obrovský.

OS: *Jak to bylo s usměrňováním trasy průvodu policií?*

MB: Zahrazena byla Vyšehradská ulice. Když jsme se vraceli z Vyšehradu, část lidí chtěla zabočit přímo nahoru na Karlák, ale tam byly také zátarasy, proto jsme sešli na nábřeží.

OS: *Máme na mysli situaci přímo na Vyšehradě. Už tam prý byly nějaké zátarasy, které usměrňovaly cestu dolů na nábřeží.*

MB: To si neuvědomuji. Vím, že když jsme vyšli z Vyšehradu – byl jsem skutečně na čele – se ozývaly četné hlasy, že by se mělo jít k Paláci kultury. Byl jsem silně proti, říkal jsem si, že tam je otevřené prostranství a u dálnice nás smetou. Proto jsme průvod přemlouvali, aby šel s námi dolů. Jelikož byla zahrazena Vyšehradská, vedli nás na nábřeží. Zřejmě se šlo cestou nejmenšího odporu, kde byla cesta volná.

OS: *Měli jste představu, kde by průvod měl vyústit?*

MB: V tu chvíli se už jednalo o naprosto spontánní akci. Můj pocit, ale i pocit většiny účastníků bylo především nadšení, že jsme se v takovém počtu sešli. Volala se hesla, ale ne provokativní. Rozhodně nepanovala nálada jít vypalovat okresní sekretariáty. Lidé byli optimističtí, skandovalo se „Dneska jsme na Hradě" a „Bude bita totalita" a žádalo se odstoupení předních funkcionářů. Jedno z nejpopulárnějších volání bylo „Jakeš – kůl v plotě". Protože nás bylo tolik, chtěli jsme dojít ještě na Václavák. Na Palackého náměstí, kde se nábřeží trochu zvedá, dívali jsme se dolů a dojem byl fantastický. Všude bylo plno a bylo zřejmé, že se valí další a další davy lidí.

OS: *A vy jste šel stále v čele?*

MB: Šel jsem s přáteli stále v čele. Došli jsme k Mánesu, kde jsem se s braterm oddělil, protože bydlíme na Karláku. Doběhli jsme domů a krátce jsme referovali, co se děje, protože z domova se pravidelně volalo do různých „štvavých" vysílaček. Vrátili jsem se až k závěrečné části průvodu. Pak jsme šli kolem Národního divadla, kde nám mávali umělci z oken a lidé z tramvají. Měli jsme pocit „teď jsme zvítězili". Prožívali jsme nadšení mladé generace, která se konečně ozvala. Národní třída byla přehrazená. Po půl hodině jsme odešli do Mikulandské ulice, kde stál kordon policistů. Po chvíli dostali rozkaz, rozběhli se proti nám, přeběhli nás a uzavřeli prostor za námi. Obešli jsme celý uzavřený prostor a s bratrem jsem se vrátil do Mikulandské, kde už policejní kordon nebyl, proto jsme šli dál. Znovu za námi kordon uzavřeli, ale nějací dva policisté s bílými přilbami nás pustili – také to některým z nich bylo trapné. Určitou dobu jsme čekali, až byla Mikulandská zcela zaplněna, a volali jsme na policisty, aby lidi pustili. Začali nás vytlačovat do stran. Zdálo se, že tak jako dříve i nyní dav rozptýlí. Mnoho lidí odcházelo domů. Večer jsme byli doma a dostávali jsme první zprávy o průběhu zásahu na Národní třídě.

OS: *Co bylo vaším hlavním cílem: manifestovat se jako nezávislá síla, nebo konfrontace s mocí?*

MB: Konfrontace s mocí byla v podstatě ve všem, co jsme dělali. Naším hlavním záměrem bylo, aby manifestaci na 17 listopad k 50. výročí událostí z roku 1939 nepřipravovaly nezávislé struktury, ale studenti sami. Kdyby měla celou

akci zorganizovat opět Charta, byla by to pro studenty ostuda. To byl hlavní důvod. Věděli jsme, že na školách je mnoho aktivních lidí, ale nejsou jednotní. Když jsme rozdávali adresy, věřili jsme, že se studenti přihlásí. Počítali jsme, že budeme vyloučeni ze škol, ale museli jsme toto riziko podstoupit, chtěli-li jsme školy sjednotit. Už předtím jsme však vyvíjeli činnost, například vytvořil jsem na fakultě 30 člennou skupinu propojenou na jednotlivé ročníky. Všechny petice jsem organizoval jejich prostřednictvím. Hlavním cílem bylo tedy sjednotit studenty.

OS: *Měli jste určitou výhodu proti nezávislým iniciativám, že jste nebyli izolováni od masy studentů.*

MB: Nebyli jsme izolováni a nebyli jsme jako nezávislá síla pod dohledem. Také jsme chtěli začít pomalu, 17. listopad byla naše první akce. Vycházeli jsme z toho, že snad máme právo uspořádat oslavu, i když právo v té době neplatilo. Jinou akcí byla petice ministryni školství za zrušení výuky marxismu-leninismu. Čekali jsme, že ji podpoří téměř každý student, protože všichni marxismus nenáviděli. Domnívali jsme se dále, že k takovým záležitostem bychom měli mít právo se vyjadřovat. Nechtěli jsme zpočátku klást politické požadavky jako třeba svobodné volby, neboť by to mohlo být chápáno jako výzva k okamžité konfrontaci. S otevřenou konfrontací s mocí jsme chtěli počkat, až nás bude víc. Chtěli jsme především získat masovou podporu a sjednotit studenty.

Vedle naší se objevovaly další iniciativy. Asi měsíc před 17. listopadem jsem jednal se studentským spolkem Demokratická iniciativa mládeže, který měl podobné záměry a cíle. Jeho členové spolupracovali s námi při přípravě 17. listopadu. Po revoluci spolek zanikl.

OS: *Nevzpomínáte si, kdo v tom spolku působil?*

MB: Například Miloš Rybáček ze strojní fakulty, který nyní působí ve Stavovské unii studentů.

Večer 17. listopadu jsme s bratrem a otcem analyzovali situaci. Táta se domníval, že studentské stávky nebo pokojné manifestace v ulicích nestačí. Pokud stávku nepodpoří i ostatní nebo pokud nedojde k bitkám v ulicích jako v Německu, tak nás státní moc porazí. V noci probíhalo jednání Mejstříka se zástupci DAMU. Druhý den dopoledne jsme prostřednictvím kontaktních adres byli pozváni na DAMU, kde se jednalo o stanovisku k pátečním událostem. Nezávislé studenty jsem zastupoval já, bratr, Pavla Knoblochová, Jirka Dienstbier a tuším Miloš Rybáček, možná, že ještě někdo další. Za DAMU vystupoval hlavně Michal Dočekal, který mj. pronesl památná slova: „Konec přemýšlení, musíme jít do toho." Tak se DAMU rozhodlo, že vstoupí do stávky, a vydalo o svém postoji známý leták.

OS: *Jeho text jste schválili na zmíněném jednání?*

MB: Text připravili a schválili studenti DAMU, my jsme zvažovali, jak zapojit do stávky ostatní fakulty. Problém byl v tom, že na schůzce nebyli zástupci všech fakult. Nemohli jsme se připojit ani jako nezávislí studenti, ale protože ze 16 fakult bylo zastoupeno jen šest, nemělo smysl přihlásit se ke stávce jednotlivě

a za všechny fakulty jsme nemohli mluvit. Proto jsme se dohodli rozhodnutí odložit, až se sejdou zástupci všech fakult. V neděli večer mělo být další setkání, na němž měla být vyhlášena stávka na všech fakultách. V poledne jsem jednal s Honzou Daňhelem, který se tvářil, že neví o události na Národní třídě. Odpoledne ve čtyři hodiny jsme s Martinem Klímou začali hrát u nás hru DaD. Stále však telefonovali různí lidé, přicházeli studenti z kolejí a ptali se, zda jdeme do stávky. Odpověděl jsem kladně a současně jsem jim dal letáky s výzvou ke stávce, které měli vyvěšovat na kolejích.

Počítali jsme, že od pondělka vstoupí fakulty do stávky. Monika Pajerová si se mnou dala sraz v 18 hodin u Obecního domu. Místo ní přišli jiní studenti, kteří se zmínili, že Martin Šmíd a snad i další jsou mrtví. Medikové potvrdili, že Martin Šmíd byl z matematické fakulty – já jsem ho dokonce znal – odjeli jsme na koleje do Tróje, kde jsme se setkali se dvěma studenty tohoto jména; třetí, který se také tak jmenoval, na koleji nebyl. Začali jsme o zprávě pochybovat.

Na koleji jsem se sešel s několika kolegy a jednali jsme o stávce. Dostavili se i studenti, s nimiž bych vůbec nepočítal. Překvapilo mě, že považovali za samozřejmé, že půjdou do stávky, a přišli se jen dohovořit o spolupráci. O matematicko-fyzikální fakultě bylo tedy rozhodnuto.

OS: *Máme zde prohlášení datované 18. listopadu, přijaté v pražském divadle Disk, a z téhož dne Prohlášení Ústředního stávkového výboru pražských VŠ o 7 a 10 bodech.*

MB: Prohlášení o sedmi bodech se příliš nerozšiřovalo. Prohlášení pražských vysokých škol bylo vydáno a připravila je vlastně DAMU. Jiné školy tehdy ještě nestávkovaly, protože v neděli se neučilo. Studenti z DAMU hrají v divadlech. V Disku jsem nebyl. V neděli večer jsem měl mít několik porad stávkujících a Nezávislých studentů. Ráno, když jsem ve čtvrt na jedenáct šel do kostela, sebrala mě před vchodem do domu policie. Posadili mě do auta, odvezli do vyšetřovatelny na Mírák, kde mě nechali asi 4–5 hodin sedět. Vyhrožovali, že prý organizuji manifestace, že nás opět ztlučou apod. Sebrali i řadu mých přátel, jako třeba paní Šabatovou, kolegu ze školy Martina Košuta, Jirku Dienstbiera. Zajistili také všechny, kdo šli k nám domů. Měl jsem obavy, že jde o široký zátah. Asi v 15 hodin mě odvezli do věznice, která je vedle hotelu Fórum, kde jsou cely předběžného zadržení. Je to příšerný betonový bunkr. Betonová cela, kde je všechno zabetonované, i postele a umyvadlo. Člověk tam nemůže nic ovlivnit, ani šoupnout židlí. Nic vám nedají do cely, nesmí se kouřit. Prostě člověk jenom sedí.

Během výslechu se ptali na dvě věci: Co vím o odpoledních manifestacích, kdy mají začít a s kým jsem vycházel z bytu. O odpoledních manifestacích jsem nevěděl vůbec nic, pokud se uskuteční, tak půjde o spontánní akci. Z bytu jsem vycházel s bratrem, což nezaregistrovali. Když se vrátil, měl s otcem domácí vězení. Jelikož jsem neodpovídal, vyhrožovali mi, že mne odvezou, abych si mohl vše promyslet. Nevěřil jsem jim ani slovo.

Pustili mne asi v 11 hodin v noci současně s Milošem Hájkem, jedním z bývalých mluvčích Charty. Odjel jsem domů. Bratr mi říkal, že volal na

městskou vysokoškolskou radu. Vynadal jim, že přemýšlejí o prohlášeních, zatímco studenty zatýkají. Pak jsem zjišťoval, zda propustili i ostatní. V pondělí ráno jsem přišel na fakultu a nálada byla jednoznačně pro stávku. Podpořili nás i profesoři.

OS: *Studenti byli jednotní?*

MB: Studenti v naší budově v Karlíně byli zcela jednotní. V několika budovách se snad ráno začalo učit, ale během půl hodiny se také stávkovalo. Celý den jsem cestoval mezi Karlínem a Karlovem, kde je děkanát. Vedli jsme jednání s děkanem, zda můžeme být přes noc na fakultě, protože stávka byla okupační. Objížděli jsme školy a zjišťovali, kde se už stávkuje. Postupně jsme přebírali školu do svých rukou. Nevěděli jsem, co bude odpoledne, panovaly velké obavy, že policie zasáhne, ale uklidňovalo nás, že v neděli demonstrace proběhla pokojně, bez zásahu. Velmi mě potěšilo, když někdo asi v 17 hodin oznámil, že Mikrofórum vyzývá lidi, aby vyšli do ulic. Byla to pravda a bylo to fantastické, velmi nám to pomohlo. Na manifestaci na Václaváku jsem byl chvíli a pak jsem šel do Disku. Tehdy jsem už věděl, že bylo ustavené Občanské fórum, ale prohlášení jsem ještě neznal.

V Disku Martin Mejstřík myslím s Bartoškou četli nějaké prohlášení. Nezdálo se mi důležité zůstat tam a za nějakou chvíli jsem odešel domů. V půl jedenácté mi volali z Karlína, abych okamžitě přijel, neboť situace je vážná. Domníval jsem se, že fakulta je snad zabrána policií. V Karlíně byl však klid. Záhy přijeli dva studenti, kteří přivezli 7 bodové prohlášení schválené v Disku, které požadovalo odstoupení zkompromitovaných vedoucích činitelů. Tento požadavek vyvolal zděšení. Obhajoval jsem prohlášení, i když podle mého názoru mělo být jmenováno více osob, protože tento požadavek byl zahrnut do „Prohlášení vysokých škol"; kdybychom jej odmítli, rozbíjeli bychom jednotu studentského hnutí. Z Karlína jsme jeli na kolej, kterou ještě ovládali svazáci, ale poměrně progresivní. Až do 4 hodin ráno jsme s nimi diskutovali o prohlášení a v zásadě jsme se vyslovili pro přijetí. Druhý den jsme prohlášení obhajovali před celým plénem. Zasedání bylo velmi namáhavé a trvalo dlouho.

Řada studentů měla strach před následky, řada studentů si myslela, že je zbytečné uvádět konkrétní jména. Nakonec se však prohlášení schválilo. Do určité míry se opakovala situace z předchozího dne, kdy se velmi podrobně a dlouho diskutovalo o každém z dalších bodů prohlášení DAMU.

Asi o půl páté jsem telefonoval všem známým z nezávislých struktur, jak dopadlo jednání s Adamcem. Vyslovil jsem určité obavy, zda nepoužijí zbraní proti demonstrantům, vždyť za Sokolovskou stálo 5 obrněných vozů a 20 autobusů s ozbrojenými složkami, které byly zřejmě připravené zasáhnout. Saša Vondra mě ujistil, že vše je v pořádku a že všichni odjíždějí na balkón. Uklidnil jsem všechny přítomné a odešel na demonstraci. Pak jsem se vrátil do Disku, kde se mj. zakládal stávkový výbor.

Ve středu jsem zasedal skoro celý den v Disku. Večer se začaly ozývat hlasy protestující proti tomu, že v čele hnutí jsou pouze „Damáci", tj. Michal

Dočekal, Pavel Lágner, Dan Větrovský a Martin Mejstřík; požadovalo se i zastoupení jiných škol.

V prvním zvoleném koordinačním výboru byl Martin Mejstřík, Šimon Pánek, já a místo Michala Semína můj bratr Martin, a Tomáš Ctibor. V čele zvolené tiskové skupiny byl Igor Chaun a Monika Pajerová.

SO: *Uvědomovali jste si, že postavení zmíněných požadavků znamená boj kdo s koho?*

MB: V podstatě bylo jasné, že jde o vše. Vyčkávali jsme páteční zasedání ÚV a uvědomovali jsme si, že jestli vládnoucí klika nepadne, tak nás smetou. Od čtvrtka od rána už jsem téměř nebyl na fakultě, ale seděl jsem stále v Řetězové, kde sídlil hlavní štáb, a zvedal jsem telefony. Martin Majstřík a Šimon Pánek byli mluvčími a reprezentovali studenty na jednáních. Bratr a já se sekretářkami jsme tam řídili „chod revoluce". Šimon Pánek později přešel do Fóra.

V pátek ráno jsme se rozhodli poslat výzvu pánům z ústředního výboru, aby odstoupili. Doručili jsme ji některým rektorům, kteří ji měli přečíst, ale měli jsme ji předat také panu Štrougalovi, o kterém se tehdy tvrdilo, že nás podporuje. Jelikož jsem nezjistil jeho adresu, jeli jsme na VŠP v Dejvicích, kde jsme na něho čekali před vchodem. Přijížděly šestsetřináctky s papaláši a my jsme tam stáli s dopisem a otřískaným autíčkem. Výzvu jsme Štrougalovi nakonec poslali prostřednictvím ostrahy v obálce.

SO: *Jak vznikal stávkový výbor?*

MB: Ze začátku stáli v čele hnutí skutečně „Damáci", kteří měli centrum v Řetězovce a měli spojení na Fórum. Od pondělka večera se nejen „Damáci", ale již zástupci jednotlivých škol začali scházet v Disku. Zpočátku chodili i nezvolení zástupci, ve středu byl pak zvolen stávkový studentský koordinační výbor. Disk, tj. zvolení zástupci škol a fakult, se scházel každý večer, koordinační výbor zasedal přes den a koordinoval akce, řídil operativně celé hnutí apod. Koncem prvního týdne začal pracovat „celostátní Disk", tj. shromáždění zástupců všech vysokých škol v republice. Koordinační výbor a pražský „Disk" vlastně pracoval nepřetržitě.

OS: *Jaký byl vztah studentů k Občanskému fóru?*

MB: Ve vztahu k Občanskému fóru byly problémy. Mezi studenty bylo několik proudů a každé prohlášení se vlastně schvalovalo po dlouhé diskusi. Podstata spočívá v tom, že vždycky si stěžují ti, kteří nejsou spokojeni, kdežto ti, co jsou spokojeni, nekřičí. Například večer se sešel Disk, který schválil nějaké usnesení. Po skončení zasedání někdy ve 2 hodiny v noci začali chodit nespokojení žádající: „Tohle se musí změnit, jsem zástupce té a té školy a jestli se to nezmění, tak naše škola odstupuje od stávky." Snažili jsme se nerozbít studentskou jednotu, protože bylo jasné, že jde o boj na život a na smrt a že pokud se nám nepodaří jednotu zachovat, padneme. I proti Občanskému fóru měli studenti výhrady.

SO: *Zdály se vaše požadavky Fóru příliš radikální?*

MB: Ne, naše požadavky v podstatě vycházely z požadavků Fóra. Studentům se zdálo, že Fórum uchopilo moc, že dělá kabinetní politiku a že jsou vlastně

z hnutí vytlačováni. Střetli jsme se s Fórem např. kvůli panu Malému, někteří studenti například protestovali proti způsobu, jakým řídil manifestaci na Letné. Jeho úloha byla však velmi ztížená, neboť byl nesmírně unavený, vždyť jsme vlastně celý týden nespali.

SO: *A co vadilo studentům na panu Malém?*

MB: Především jeho průpovídky jako „Podívej se Gusto, jak je tady husto", „Pan Adamec nás moc nerozehřál, ale dohřál", apod., které se jim zdály nedůstojné. Mluvil jsem s otcem a jinými, kteří byli na tribuně. Všichni ocenili způsob moderování pana Malého. Snad opravdu existovalo nebezpečí, že se demonstrace buď rozpadne, nebo že se lidé vydají na Hrad. Jeho jednání přispělo i k tomu, že lidi přijali zástupce pohotovostního pluku příznivě. Považuji to za důležitý moment, protože nenávist proti červeným baretům a pohotovostnímu pluku byla obrovská.

OS: *Zúčastnili se zástupci Občanského fóra zasedání v Disku?*

MB: Zástupci Fóra chodili pravidelně do Disku a jednou nebo dvakrát přišel též V. Havel. Dokonce chodili i do Řetězovky. Studenti jezdili agitovat do závodů (150 výjezdů denně) a zajišťovali distribuci tiskovin, např. Svobodné slovo nás požádalo, abychom rozvezli na venkov celý náklad, neboť policie noviny zabavuje. Navíc na školách bylo hodně techniky, jako xeroxy, tiskárny, počítače, které pracovaly nepřetržitě. Fórum si uvědomovalo náš význam. Také my, když jsme se domnívali, že např. na zasedání v Disku budou problémy, jsme se obrátili na Fórum, aby někoho do Disku poslalo.

OS: *Jaký byl váš vztah k V. Havlovi?*

MB: Někteří studenti přišli za mnou v neděli večer, tj. 26. listopadu, kdy v televizi vystoupil V. Havel poprvé. Nezaujal příliš, snad i proto, že byl značně unaven a neuměl ještě vystupovat. Tito studenti se domnívali, že nemůže být v čele Fóra. Mnohem více je zaujalo vystoupení V. Komárka, o němž se domnívali, že je správná osoba pro Fórum. Vysvětloval jsem jim, že musíme stát za Havlem, neboť je zárukou našeho vítězství.

Večer 27. listopadu jsme vystupovali v televizi v TKM. Odpovídali jsme na dotazy, proč studenti pokračují ve stávce, zda si uvědomujeme, kdo nás vede, že Havel je kriminálník apod. Odpovídal jsem, že znám Havla 10 let, nesmírně si ho vážím jako světoznámého dramatika a člověka, který dlouhá léta bojuje o svobodu.

OS: *Jak jste hodnotili změny v ÚV KSČ?*

MB: Už první změny byly přijaty s nadšením.

OS: *I když tam ještě zůstal M. Štěpán?*

MB: Ale odstoupil M. Jakeš.

OS: *Už tento fakt vyvolal nadšení?*

MB: No jasně!

OS: *Neměli jste obavy, že M. Štěpán je nadále členem předsednictva?*

MB: Věděli jsme, že ještě není vše v pořádku. V Řetězovce jsme měli vyvěšené seznamy celého ÚV KSČ a celé vlády. Odškrtávali jsme, kdo už vypadl. Vyvolávaly v nás nadšení, jak první, tak další změny v předsednictvu a ÚV

KSČ. Stejně tak zrušení 4. článku ústavy o vedoucí úloze KSČ a zrušení výuky marxismu-leninismu na vysokých školách federálním shromážděním 29. listopadu. Vzpomínám si, že Martin Mejstřík seděl večer v Disku a říkal: „Uvědomujete si, že marxáky a tyhle jejich ideologie jsou pryč, pryč a že už se to nikdy nevrátí?!"

To byly nadšené chvíle.

OS: *Vyvolaly zprávy o zásahu mezi vámi paniku?*

MB: Stále chodily zprávy, že se v noci chystá zátah. Ještě v prosinci jsme hlídali výpadovky. Všude byly studentské hlídky, a jakmile by se zjistilo, že opravdu přichází vojsko, udělaly by poplach. Vznikaly i panikářské nálady, ale spíše posilovaly naše struktury.

OS: *Měli jste obavy o bezpečnost vedení?*

MB: Vedení? Ve středu nebo ve čtvrtek přišly zprávy, že generální prokuratura vydala zatykače na 20 vůdců studentského hnutí. Zatykače prý skutečně vydané byly, ještě tam na generální prokuratuře někde leží. Vyvolaly značné obavy, ale nikdo nikdy ze strachu neodešel. Spíše vedly takové akce k aktivizaci.

OS: *Dostávali jste dezinformační zprávy?*

MB: Přicházelo všechno. Dezinformace, hrozby, zprávy, jak se ozbrojené síly přesunují, jak obsazují školy, apod. V podstatě nebylo možné se do Řetězovky dovolat, stále bylo obsazeno. Měli jsme pouze dva telefony, lidi volali, jak nám fandí, jak nás nenávidí, že podporujeme Havla a tuhletu sběř a že chceme zničit jejich socialistické výdobytky. Takových bylo také spousta. A jiní zas, ať si dáme pozor, že viděli vojenskou kolonu. To bylo každý den. Pak přicházely zprávy kolem skartací, tamhle že se pálí listiny atd. Na všechno jsme museli reagovat, vysílat studenty, kontrolovat, kde se co děje.

OS: *Jak se k vám chovali lidé?*

MB: Lidi se chovali ohromně. Povzbuzovali nás, osobně či přes různá konta nám posílali hodně peněz. Doručovali dopisy, v nichž nám oznamovali, že odpracovali zvláštní směnu pro studenty, vybrali na nás peníze. Nosili jídlo, léky, řada nemocnic nabízela pomoc jako vitamíny, šumivé acylpyriny atd. Asi po dvou týdnech stávky jsem měl jednání s ministerstvem zdravotnictví. Jeho zástupci nabízeli zdravotnické kontroly studentů, aby se zabránilo jejich zhroucení. Občas se skutečně někdo zhroutil. Spali jsme tři hodiny denně. Žili jsme na kafi, cigaretách a vitamínech. Jídlo nám také lidé nosili. Mejstřík a Pánek dostávali spoustu i osobních dopisů, v nichž jim např. dívky vyznávaly lásku.

Když byl poprvé v televizi kulatý stůl, kde vystupoval i Mlynář, měl Šimon proděravělý límeček; vzápětí mu přišly asi čtyři košile. Podpora studentů byla obrovská.

OS: *Co se stalo s těmi dopisy?*

MB: Všechno je v archívech ...

OS: *Děkujeme za rozhovor.*

Rozhovor s Pavlem Bratinkou 17. dubna 1990

PB: Rád bych se vrátil do října. Byl jsem veliký optimista – a mám o tom dokonce písemný doklad. Loni v polovině října jsem byl ve Florencii na tak zvaném Evropském univerzitním institutu, kam jsem byl pozván já a Pithart. Pithartovi vydali pas a nedali výjezdní doložku. Byla to konference na téma: *What is left* – to měl být vtipný titul: „Co je levice" a současně „Co zbývá" –. Byl tam také slovinský novinář, který se mnou dělal interview pro časopis Mladina. Ptal se, jak to vidím, odpověděl jsem, že dny režimu lze počítat na měsíce, že Jakeš padne a bude vystřídán Urbánkem. Říkal jsem, že praktiky režimu platily na „popálenou" generaci z osmašedesátého, ale že režim zapomněl ve své nadutosti – a jak sám v sobě všechno zatemňoval, nedokázal zabránit vlastním oficiálním lžím, aby nepronikly do jeho vlastního myšlení – na novou generaci, která má vrozené kvantum odvahy a je „nepopálená", takže ji nedeprimují určité věci, které deprimují starší. Proto jsem s pádem režimu počítal velmi brzy. Ale když se lidé ptali, kdy, říkal jsem, když roste napětí ve společnosti – a to roste den ze dne –, pak stačí nějaká náhodná událost a všechno šíleně rychle letí.

A ještě bych v této souvislosti připomněl druhou věc: když se s námi loučil jeden americký diplomat, kterého náš režim vypověděl 14 dní předtím, než mu skončil termín, byli jsme na večeři. Byl hrozně smutný, že musí odjíždět a říkal, že naše země je zlá země a že ho rozčiluje, že je tu pár lidí ochotných se angažovat a ostatní jenom tupě přihlížejí. Čím víc tu někomu na něčem záleží, tím víc trpí. V tom je to zlo. Tahle rovnice platí, že je to země zla. A říkal, že to tady potrvá ještě roky. Odpověděl jsem, že zapomíná na jednu věc. V prvním šiku je v Čechách hrozně málo bojovníků, daleko méně než v Polsku nebo v Maďarsku, ale v druhém sledu jsou všichni. Zdvořile přikyvoval, a když pak došlo k revoluci, napsal mi z Ameriky, že jsem měl pravdu. A loni v květnu jsem se zase vsadil s panem Todtem z britské ambasády, že režim padne do konce roku, a on tvrdil, že to bude trvat ještě deset let. Ale to jen tak na okraj. V podstatě jsem byl vždy přesvědčen, že je to jen otázka času.

Když potom 18. listopadu 1989 odpoledne zasedal koordinační výbor Hnutí za občanskou svobodu, měli jsme pocit, že jde do tuhého. Hradílek nás seznámil s prohlášením Charty, které přečetl už předtím na schodech Národního divadla. Napsali jsme prohlášení HOSu, podporující výzvu ke generální stávce. Všichni jsme to podepsali.

OS: *Máte toto prohlášení?*

PB: Nikdo se nestaral, aby je uchoval. Nejdřív jsme dokončili naše prohlášení, velmi ostré, pak přišel Kantůrek a řekl: „Mám skvělé zprávy. Právě jdu ze zasedání divadelníků, připojili se k výzvě DAMU, takže už jsou dvě výzvy ke generální stávce. Divadla nebudou hrát." To nás potěšilo. Šel jsem k telefonu a volal jsem do Anglie produkčnímu nezávislé televize Canada, který tady byl začátkem listopadu, a řekl jsem mu, aby sem okamžitě přijel, že se zvedá bouře. Nevěřil mi, nepřijel, pak samozřejmě litoval.

Potom – a trvá to dodneška – jsem svědek událostí, které jsem ještě nestačil mentálně zpracovat. Jako by se v člověku odvíjel nějaký film. Když jdu ráno do práce podchodem a tam kameloti vykřikují názvy novin, musím si vždycky říct, že to není sen, ale skutečnost – že se to všechno tak rychle proměnilo.

OS: *Byl jste už dříve v kontaktu s národními socialisty?*

PB: Ne, národní socialisté nás sami kontaktovali začátkem listopadu 1989, prostřednictvím jedné paní, která dělala na obvodním sekretariátě a znala Daniela Kroupu. Tehdy jsme se sešli v bytě D. Kroupy. Tam se s námi setkal tajemník Národní fronty, český národní socialista. Řekl, že je třeba koordinovat úsilí opozice a jejich, vzájemně se informovat o náladách a zjišťovat možnosti spolupráce s ohledem na budoucnost, která začíná být velmi napjatá. V neděli 19. listopadu avizovali čeští socialisté, že by se s námi rádi sešli. Schůzka, na níž jsem byl já, Křeček a Kroupa, se uskutečnila o 14.30 a trvala do 16.30. Uvažovali jsme o různých možnostech a rozhodli jsme se pro společnou deklaraci, která obsahovala čtyři body a byla nazvána Deklarace národní jednoty. Nebyla tak radikální jako prohlášení Občanského fóra. Vždyť spoluautory byli čeští socialisti. Pak přišla zpráva o demonstracích. Deklarace se přepsala na stroji a jel jsem za Vaškem Bendou. To jsem ještě nevěděl, že vzniklo Občanské fórum. Počítal jsem, že opoziční předáci podepíši deklaraci spolu se socialisty. Jenže u Vaška Bendy byli policajti. Tak jsem projížděl Prahou, jak vypadá situace. Večer jsem čekal telefonát z BBC. Vrátil jsem se domů někdy v ½9., volal jsem Vaškovi Bendovi a ten telefon kupodivu zvedl. Říkal jsem „Potřeboval bych k tobě zajet, ale u tebe jsou oni," a on řekl, „Právě odjeli". Rozjel jsem se tam znovu, dal jsem mu deklaraci přečíst, ale on s ní nebyl spokojen, zdála se mu bezzubá. Vysvětlil jsem, že to chce s námi podepsat socialistická strana. V. Benda odpověděl, že to je něco jiného a že deklaraci dodá do Fóra. Druhý den ráno jsme se už dověděli o Občanském fóru i o tom, že bude zasedat večer v Realistickém divadle. Prostřednictvím oné paní jsme se smluvili s tajemníkem Křečkem, že večer po 6. hodině, jakmile skončí zasedání jejich předsednictva, přijde jako představitel socialistické strany. Dorazili jsme do Realistického divadla s obtížemi. Čekali jsme asi 2½ hodiny, ale čeští socialisté se nedostavili. V kritickém okamžiku si zřejmě řekli, že půjdou svou cestou. Dvě hodiny jsem čekal. Divil jsem se, že nás v divadle nikdo nevyzval k nějaké spolupráci. Mnoho lidí jsem znal, ale nikdo se nezeptal, jestli chci spolupracovat. Připadalo mi, že jde o konspiraci, ne o spolupráci. Ale socialisti nepřišli.

OS: *Proč myslíte, že nepřišli?*

PB: Čeští socialisté byli v podstatě 40 let vychováváni k opatrnictví. Když je 40 let aparát a členstvo zvyklé na to, že je tady komunistický pán, kde se v nich měla vzít zase veliká odvaha? Zřejmě viděli, jak se režim hroutí, a nechtěli se sesypat s ním. Samozřejmě, že v této straně jsou slušní lidé, ale jejich jednání bylo motivováno hlavně strachem, aby je vlna nesmetla. Bylo to vidět už z předběžného jednání. Tehdy, v listopadu, se nás Křeček ptal, jestli myslíme,

že je v zemi silná antikomunistická pravice, protože oni měli strach, že až se režim zhroutí, nebudeme rozlišovat mezi komunisty a nekomunistickou Národní frontou. Podle mého názoru jejich tehdejší jednání bylo motivováno snahou distancovat se od komunistů, kteří se hroutili, ale chyběla odvaha udělat krok – vlastně ne už do tmy, ale do šera. Pak vzkázali, že mají vlastní linii. A ještě ve středu, 22. listopadu, měli jednání na ÚV KSČ.

OS: *Myslíte, že se orientovali na vás z nějakého kalkulu, nebo to byla náhoda?*

PB: Myslíte na opozici, nebo na mě osobně?

OS: *Na vás.*

PB: To byla čistě náhoda, že ta paní znala Danka Kroupu.

OS: *Orientace na opozici byla promyšlená?*

PB: Chtěli se s ní setkat.

OS: *Mohl byste nám říci něco k HOSu?*

PB: HOS vznil 15. října 1988. V létě 1988 byla potřeba přejít od čistě občanskoprávních, kulturních nebo mírových, v podstatě ne úplně politických hnutí, k otevřené politice. Samozřejmě jsme věděli, že nemůžeme založit stranu. Tu by komunisté okamžitě rozmetali. Takže se vytvořilo naše hnutí. Vydal se manifest zvaný „Demokracie pro všechny", jako základní manifest HOSu, kde byly zveřejněny kontaktní adresy.

U těchto lidí byly samozřejmě provedeny domovní prohlídky a 27. října 1988 jsme byli všichni sebráni policií. V lednu bylo zahájeno trestní stíhání proti neznámému pachateli, který měl sepsat a rozšiřovat Manifest.

V lednu 1989 se ustavil prozatímní koodinační výbor, v kterém byli Václav Benda, Rudolf Battěk, Ladislav Lis, Tomáš Hradílek, já, Pavel Nauman, Jaroslav Šabata, Ivan Mašek. Chápali jsme jej jako politickou koalici demokratů nejrůznějších politických odstínů. V podstatě šlo o tři proudy, sociálně demokratický, křesťanskodemokratický a něco jako obecně demokratický. Usnesli jsme se na způsobu hlasování a scházeli jsme se pravidelně každých 14 dní. Mám pocit, že asi 50 % schůzek se odehrávalo v mém bytě.

Program byl různorodý, zaujímali jsme stanoviska a prohlášení k událostem a zároveň připravovali návrh stanov HOSu. Prozatímní koordinační výbor se postupně rozrostl o další členy. Byl zvolen užší výbor, kde byl Ján Čarnogurský starší, Benda, Battěk, já a Čarnogurský. Skutečně jsme ten návrh vypracovali, spíš takový ideový. Vydávali jsme časopis zvaný Alternativa, který řídil Kantůrek; Pavel Nauman a Jiří Skalický zajišťovali technické záležitosti. Také já jsem byl redaktorem. Samozřejmě časopis byl dělán na koleně, ale byl velice populární – ani 200 výtisků nestačilo poptávce. Na konci června loňského roku jsme měli i jedno zasedání v Brně.

Loni v srpnu, když v souvislosti s výročím sovětského vpádu se stupňovala kampaň, vytvořili jsme užší výbor, v němž byl Battěk, Lis, Benda a já a snad Hradílek. Měli jsme se scházet v každé situaci a vydávat prohlášení. V rozpoutané hysterické kampani, když dezinformační oddělení pracovalo na plné obrátky a mezi lidmi se šířil strach, zaváhaly i disidentské skupiny, jejichž prohlášení byla opatrnická. Jedině HOS a Demokratická iniciativa vydaly

prohlášení podepsané Battěkem, Lisem a Mandlerem, v němž upozorňovali, že smyslem kampaně je zabránit lidem jít do ulic. V prohlášení se odhalovalo, komu celá kampaň slouží a komu mají lidé věřit. Zdůraznili jsme, že 21. srpna půjdeme do ulic. Na to se, myslím, zapomnělo.

Na demonstraci v srpnu jsem do Prahy přijel. Je to paradoxní, ale před estábáky jsem se skrýval v NDR. Byl jsem ve stanu s dětmi a manželkou a říkal jsem si, že před temnými silami se lze ukrývat v ještě větší tmě, vlastně pod ochranou Stasi. Dorazil jsem do Prahy všelijakými oklikami a šel jsem demonstrovat. Ve ¼ na 8 jsem byl na Můstku. Vlastně jsem přišel o hodinu pozdě. Šel jsem domů – a zase jsem zmeškal, co bylo v noci.

Na konci listopadu bylo už 10 lidí z celkového počtu 16 členů koordinačního výboru trestně stíhaných. Čarnogurský byl ve vězení, Kusý, který byl také ve výboru, byl také ve vězení nebo měl na krku trestní stíhání, seděl Mašek a Nauman. Všichni tři další signatáři byli také trestně stíháni.

OS: *Na konci října?*

PB: Na konci října a v listopadu. Mašek a Nauman, kteří byli propuštěni ve ¼ na 5 17. listopadu. Vrátný v Ruzyni jim řekl, že když si pospíší, tak možná ještě stihnou demonstraci. Potom HOS ve staré podobě přestal existovat. Vytvořily se tři strany. Sociální demokracie, křesťanská demokracie a obecně demokratická část se proměnila v Občansko-demokratickou alianci. A zůstali jen čtvrtí, jak si oni sami říkají, prví příslušníci Hnutí za občanskou svobodu, které je nadstranické. Tito lidé měli silný odpor proti vstupu do nějaké politické strany a považovali nás, co jsme do politických stran vstoupili, za rozbíječe. Existují dál.

OS: *Kdo to je?*

PB: To je Kozlík, Tomáš Zelenka ... nové vedení ani pořádně neznám. Podpořili nezávislé kandidáty. Okolo Vaška Bendy se začali sdružovat křesťané v rámci HOSu – to bylo právě v říjnu –, kteří měli vyvážit levici v HOSu. Ovšem část křesťansky smýšlejících lidí uvnitř HOSu nesouhlasila s myšlenkou křesťanskodemokratické strany. Ne že by tyto strany na západě nebyly úctyhodné, ale že se čas těchto stran vyčerpal nebo přežil. Že názorem politické strany nemůže být náboženství z toho prostého důvodu, že politické strany usilují sjednotit občany podle politického přesvědčení, to znamená podle problémů a postojů společnosti k politickým otázkám. Z křesťanství neplynou v 99 % otázek politická stanoviska. Mohou existovat dva křesťané, kteří třeba jednou v budoucnu budou prohlášeni za svaté, a přesto se budou v politických otázkách lišit. Na základě křesťanství si nelze představovat politickou stranu. Tato část nespokojenců s ideou křesťanské demokracie a další lidé z HOSu ustavili Občanskou demokratickou alianci, která se pojímá jako striktně občanská strana. Na prvním místě občan, na druhém národnost nebo náboženství.

Chceme být stranou obecných zájmů, což nejsou pouze zájmy většiny, zájmů, které se dotýkají všech lidí jakožto občanů. Chceme důsledně bránit směšování zájmů většin nebo zájmů partikulárních se zájmy obecnými. To je jedno

z dětí HOSu. A propos, od počátků Občanského fóra byla v něm většina našich lidí. Většina lidí v Občanském fóru patřila k HOSu. Když se podíváte po Koordinačním centru OF, kdo předsedá jednotlivým komisím – programové či zahraniční a dalším – členové strany ODA, poradce Klausův je také ODista.

OS: *Takže HOS vplul do Občanského fóra?*

PB: My jsme vpluli do Občanského fóra a v Koordinačním centru jsem se ocitl zcela přirozeně.

OS: *Kdy jste se vy dostal do Občanského fóra?*

PB: Byl jsem na schůzi v Realistickém divadle. Co se týká mé osoby, tak tam nikdo po mně nic nechtěl. Od 25. listopadu jsem byl skoro denně v Laterně magice a od neděle, kdy se vytvořily komise, jsem pracoval v zahraniční, kterou řídil pan Šedivý. Ježek, D. Kroupa, já a ještě někdo, na jehož jméno si nevzpomínám, jsme vypracovali požadavky, které měl V. Havel přednést L. Adamcovi 28. listopadu. Zda je použil, to nevím.

První týden jsem byl na všech demonstracích, nebyl jsem zavřený a tak jsem demonstrace pilně navštěvoval.

V listopadu jsem unikl kotli tím, že jsem byl s dcerou na Vyšehradě. Když se řeklo, že se jde na Národní, tak jsem dceři řekl: „Doprovodím tě domů a pak se sem vrátím." Vrátil jsem se k Muzeu a vidím, že Václavák je prázdný. V osm hodin jsem měl schůzku u Daniela Kroupy. Vrátil jsem se ke Kroupovi a v deset hodin přišel Jirka Skalický, který v tom kotli byl. Tak jsem byl informován. Nepřetržitě volali z Austrálie, z Kanady, z Ameriky, z BBC, seděl jsem od rána do večera u telefonu a na demostrace chodila manželka.

OS: *Tyto zahraniční styky jste měl už z předchozí doby?*

PB: V podstatě už rok a půl.

OS: *Zúčastnil jste se jednání s L. Adamcem?*

PB: Podílel jsem se jen na vypracování podkladů k jednání. 28. listopadu sepsala požadavky skupina, v níž byl Vavroušek, Sčuka (?), já, Kroupa, Nauman. V pondělí se zjistilo, že požadavky nikdo nemá a Vašek Havel že odešel. Nové požadavky vypracovala menší skupina, v níž jsem byl já, Ježek a Dan Kroupa. To je můj podíl na jednáních. Při nich jsem ovšem nebyl.

OS: *Vycházel jste z toho, že je možné vystoupit mocensky?*

PB: Ne, že by se z toho vycházelo. Prostě – již v prvním týdnu bylo jednání s Havlem. V úterý si vynutil Kocáb na Adamcovi jednání. Dohodlo se, že bude Václavák ozvučený a že se nepoužije násilí. V úterý dopoledne jsem šel do města, do ekonomického (?) ústavu, kde naše parta vlastně vznikla. Asi hodinu jsem tam strávil a řekl jsem lidem, že dneska je Fórum v Mánesu, a protože měli zájem, přivedl jsem tam řadu ekologů. V době, kdy jsem byl v Mánesu, někdo tam přiběhl a řekl, že do Prahy jedou tanky. Připadalo mi to fantaskní, protože člověk měl pořád strach. Bylo to tím, jak se události řítily, jak to bylo zcela neobvyklé, organismus na to nebyl připravený. Ale bylo to v podstatě fantaskní, protože tohle řešení nikdo nečekal. Policajti mohou střílet a důstojníci nařizovat střílení jenom v situacích, kdy si mohou

být jisti, že režim si tím prodlouží život nebo bude mít aspoň pokojnou smrt. Ale aby se střelbou pád odložil o dva měsíce, s tím, že by pak všichni byli popraveni, že by je pak lidi polévali benzínem a zapalovali – tak to nikdo ten kohoutek nezmáčkne.

Státy prohrávaly války a revoluce vítězily ne proto, že ta druhá strana již neměla dost vojáků, ale protože nebyla vůle bojovat! A kde lze počítat jen s vítězstvím nejistým a jen dočasným, ne trvalým – to se pak režim hroutí zrovna tak, jako když pistolníci vědí, že jak si vystřelí, tak je dav roztrhá na kusy. Bylo jasné, že se střílet nebude. Člověk se mohl bát, až na těch několik desítek lidí, kteří vědí, že budou oběšeni, a kteří pak nemají co ztratit. Pak může někdo odněkud začít střílet jako v Rumunsku, kde byl připraven puč proti Ceaușeskovi, jenže povstání přišlo dříve. Kdyby část Securitate nepřešla na stranu nového režimu, bylo by to mnohem krvavější. Ale i v Rumunsku věděli členové Securitate, že to nemá budoucnost, že je tam budou lidi napichovat na kůly. Na Kubě je to také jasné, tam je to jen otázka několika měsíců.

OS: *Myslíte?*

PB: Když se říkalo 10 let Polsko, 10 měsíců Maďarsko, 10 týdnů NDR a 10 dní Československo, tak jsem dodával – 10 hodin v Bukurešti. Tam bylo jasné, jak tam něco začne, tak že rodinu Ceaușesků vyvraždí.

OS: *Děkujeme za rozhovor.*

Rozhovor s Ivanem Havlem 30. března 1990

IH: Asi vás zklamu: nebudu schopen věcně reprodukovat konkrétní události, jména osob a časové údaje – bylo toho tolik a já nejsem na detaily. Snad tedy jen povšechné dojmy a jaká byla atmosféra.

OS: *Jak vznikla a realizovala se myšlenka Občanského fóra?*

IH: U samotného vzniku jsem nebyl, byli jsme od soboty 18. listopadu s ženou mimo Prahu a když jsme se den nato odpoledne vrátili, byla myšlenka Občanského fóra již na světě. Od bratra, se kterým sdílím byt, právě odcházelo pár přátel, disidentů, a bylo už dohodnuto setkání v Činohrním klubu. Spěchal jsem tam též. V hledišti bylo již plno – různorodá směs lidí z neoficiálních i oficiálních struktur. Jediné volné místo jsem našel ve druhé řadě vedle předního funkcionáře socialistické strany a svého i bratrova dávného přítele a spolužáka Jana Škody. Řekl mi: „Nevím ani, o co jde. Volal mi Vašek a tak jsem přišel." Nebojí se? „Teď už je to všechno jedno." (Tři dny předtím mi sdělil své přesvědčení, že do dvou let se musí něco stát.) Na jeviště postupně přicházeli zástupci jednotlivých inciciativ, hnutí a stran, jak byli vyvoláváni z hlediště a jak přijížděli z různých jiných probíhajících mítinků po Praze. Kdosi, nejspíš můj bratr, přečetl návrh provolání Občanského fóra, načež se o něm dlouho, živě – a tehdy ještě nutno říci odvážně – diskutovalo.

OS: *Uvědomili jste si již v Činohrním klubu, že byste se měli scházet a nějakým způsobem se organizovat?*

IH: Nepamatuji se, že by o tom byla nějaká konkrétní domluva. Bylo však jasné, že všichni, kdo zde byli, budou něco společně dělat, dokud nebudou požadavky provolání splněny. Na organizovanost nikdo tehdy moc nemyslel a později na to už ani nebyl čas, události šly příliš rychle. OF mělo a má vlastně dodnes problém, jak svou vnitřní organizační strukturou dohonit svůj vnější význam.

Je třeba si též uvědomit, že ani jeviště, ani hlediště Činoherního klubu netvořilo nějakou „členskou základnu" OF. Všichni jsme se cítili spíš jen více méně náhodnými reprezentanty daleko většího počtu lidí. Pokud se plénum OF někde „scházelo", bylo to v dalších dnech na Václavském náměstí. Vzniklo ovšem jakési jádro, pár nejaktivnějších lidí, kteří se spontánně ujali vedení – a uplynulo hodně dní, než si kdo položil otázku, zda k tomu mají či nemají mandát. Tito nejaktivnější se ale nescházeli, protože spolu byli v podstatě nepřetržitě. Prvním útočištěm tohoto jádra byla galerie U Řečických.

V pondělí 20. listopadu se ráno konala ohlášená tisková konference s mým bratrem v našem společném bytě. Souviselo to s cenou Olofa Palmeho, která mu byla udělena. Hlavním tématem však byla situace v Praze, která se i během konference zostřovala. Pamatuji se, jak se velký pokoj, napěchovaný novináři a kameramany, začal kvapem vyprazdňovat, když kdosi přinesl zprávu, že se na ulicích shromažďují lidé. Mezi námi se tiše – tehdy se ještě dodržovala konspirační pravidla (čekalo se, že dříve nebo později policie zasáhne) – rozneslo, že stávkující výtvarníci dávají hlavnímu stanu OF prostor galerie U Řečických. Velký prostor to nebyl, dvě větší a jedna menší místnost v podstatě bez nábytku. Sedělo se na jakýchsi dřevěných krychlích.

OS: *Rýsovala se již tehdy konkrétnější představa o úloze OF?*

IH: Takhle obecně by tu otázku v tehdejší atmosféře nikdo nepoložil. Úloha na OF prostě spadla, nikdo mu ji neměl čas vymýšlet. Cíle byly velmi krátkodobé. V pondělí se například konala odpolední manifestace na Václavském náměstí. Čekala se na 16. hodinu (tradice z ledna). Museli se narychlo vymyslet a sehnat řečníci. Můj bratr byl ve svém živlu, protože si jednou mohl zarežírovat. Netušil ještě, že mu to zůstane. V prvním týdnu se centrum OF staralo hlavně o dvojí: zajišťování programu pro každodenní manifestace a vyjednávání s vládou. Vedle toho bylo třeba se starat o média (zprvu zahraniční, později naše) a pečovat o vlastní bezpečnost.

OS: *Kdy a jak vznikla myšlenka programu OF?*

IH: Potřebu mít svůj vlastní formulovaný program jsme cítili stále intenzívněji. První verze z pera dvou tří autorů (myslím, že Klause, Vavrouška a Bendy) vznikla během jedné noci, to bylo už v Laterně magice. Následovala redakce v kruhu asi šesti na jevišti (tam se poprvé objevil i Pithart), poslední úpravy pak u nás doma na počítači. Pamatuji se na podvečerní zasedání toho, co se nazývalo akční skupinou, v kuřárně Laterny, kde se text objevil přesně ve chvíli, kdy jeho potřeba vyvrcholila. Klaus to přečetl, Miller utnul jakoukoli diskusi („Jsem dělník a rozumím každému slovu") a ihned se hlasovalo. Bylo to jedno z prvních hlasování v OF. Text „Co chceme" byl publikován tušim hned ten den, 26. listopadu v noci.

OS: *Jaká byla organizační struktura OF a jak se vytvářela?*

IH: Jak už jsem uvedl, OF (rozumím tím centrum OF) to nemělo se svou strukturou nikdy snadné. Tvořila se za pochodu, či lépe řečeno v běhu, vždy tehdy, kdy už nikomu nebylo jasné, kdo co má vlastně dělat. V jednu chvíli už bylo zcela nezbytné vyrobit schéma, prvního „pavouka" OF. Tehdy též můj bratr vymyslel termín „koordinační centrum", protože občanská fóra začala spontánně vznikat i jinde. Hlavní rozhodnutí dělal krizový štáb, jehož páteří byl můj bratr, Křižan a Vondra; zbytek štábu se měl každým dnem měnit (trik proti odpůrcům kabinetní politiky). Poněkud „demokratičtějším" orgánem byla denně se scházející akční skupina (asi 10 až 15 lidí) a nejširším (ale pomalu se rozhodujícím) orgánem KC bylo plénum. Koncepční komise (dnes to snad už mohu prozradit) měla soustředit především ty, kteří by mohli zdlouhavými politickými diskusemi ohrozit efektivnost rozhodování.

Třístupňovou strukturu si KC OF zachovalo dodnes (operační kruh – rada – sněm). Bylo příznačné, že ve skupině, kde se rozhodovalo, neustále přibývali lidi – každý chtěl být u toho – a po čase bylo nutno ustavi užší a akceschopnější skupinu. Tuto bobtnající tendenci mělo OF ještě dlouho potom. Ti, kteří nebyli v nejužším kruhu, to někdy těžce nesli. Myslím, že zpočátku nikoli proto, že by se obávali kabinetní politiky, ale prostě proto, že se cítili ochuzeni o nejzajímavější informace.

OS: *Uvědomovalo si OF – a odkdy –, že se stalo jakýmsi řídícím centrem, že rozhoduje o běhu událostí?*

IH: Myslím, že ano, a to od chvíle, kdy ono „Zítra zase tady" se ozvalo i z balkónu, nejen z náměstí. OF tak převzalo závazek postarat se zase o příští program. Jako jednotlivci jsme náš veliký vliv vnímali spíše s překvapením, řekl bych.

OS: *Uvědomovali jste si, že však jde o mnohem víc než o přípravu další manifestace, že jde o boj o moc, že jde vlastně o všechno?*

IH: Všem bylo jasné, že se hraje o hodně, že OF je jediné, které převzalo iniciativu, a že představitelé režimu jsou ochotni k jednání. Zdrojem naší moci však bylo celé Václavské náměstí a toho se režim zřejmě panicky bál. Tím nechci snižovat význam těch, kteří vyjednávali. Byla to iniciativní skupina Most, Kocáb a Horáček. Formálně se k OF nepřihlásili, aby si zachovali nezávislost.

OS: *V úterý proběhlo první jednání mezi L. Adamcem a zástupci OF. Ministerský předseda slíbil, že proti demonstrantům nepoužije síly. Odmítl však jednat s vaším bratrem.*

IH: Pamatuji si, že můj bratr byl trochu nesvůj z toho, že v tomto bodu Adamcovi vyhověli. Uvažovalo se zprvu i o tom, že se ve zprávě pro tisk o tom nebude mluvit.

OS: *Jak jste reagovali na heslo generální stávky? Nás její vyhlášení zarazilo, považovali jsme to za riskantní krok.*

IH: O stávce a jejím charakteru se dlouho diskutovalo již u Řečických. Bylo třeba předvést, že za OF nestojí jen ti, kdo se mohou dostavit na Václavské náměstí. Věnek Šilhán byl pověřen, aby vymyslel, jak stávku organizovat v jednotli-

vých odvětvích. Choulostivé provozy jako nemocnice měly stávkovat jen symbolicky. Závazný byl jen začátek: pravé poledne.

OS: *OF zajistilo organizaci stávky a řídilo ji. Jak se podíleli studenti?*

IH: Studenti, kteří stávkovali dlouhodobě, udělali obrovský kus práce zvláště v továrnách. Vyjížděli i do vzdálených měst.

OS: *Jaká bylo spolupráce mezi OF a studenty?*

IH: Zástupci studentů se na jednáních v OF střídali: Mejstřík, Pánek, Benda jun. a další, částečně i Vítkovičová, která však v OF už zůstala. Studenti rovněž ochotně poskytli pohotovostní četu na různé pochůzky (vedla ji Staňová, která v OF rovněž zůstala) a prováděli první ostrahu mého bratra (studenti fakulty tělené výchovy).

OS: *Kolem 26. listopadu prý došlo ke konfliktu mezi OF a studenty, snad ve věci moderování V. Malého.*

IH: Mám pocit, že k rozporům, nikoli však vážným, docházelo vícekráte. Například při jednání o podmínkách generální stávky, kdy studenti trvali i na těch svých bodech, které nebyly mezi požadavky OF. Několikrát se stalo, že někteří z nás spěchali na studentská jednání v Disku, abychom aspoň svou přítomností odvrátili některá napětí. V podstatě myslím šlo o jejich pocit, že OF se k nim chová jako dospělí k dětem, což byla do jisté míry pravda. O kontraverzi kolem moderování Vaška Malého toho moc vlastně nevím. Byl jsem sice na Letné na tribuně, jeho jsem však tehdy neslyšel a nevěděl jsem, za co ho kritizovali.

OS: *K jinému problému. Uvažovali jste, proč jsou komunisté tak pasivní? Vždyť nepoužili mocenských prostředků.*

IH: Zprvu jsme ani moc nevěřili, že jsou skutečně pasivní. Měli jsme bdělou a dobře organizovanou (někdy snad až příliš teatrální) ostrahu. Spíše ovšem proti tajné policii, o níž nikdo nevěděl, zda něco nechystá. Pamatuji se, že zejména při první cestě od Řečických na balkón jsme počítali téměř najisto, že budeme přepadeni. Nic se nestalo. Komunisté ani nevěděli, jak reagovat na situaci, která se jim vymkla z rukou. Vliv asi měl i blížící se summit na Maltě. Ostatně i v ten pátek 17. listopadu to mohlo být horší. Mluví se sice o masakru, což v mezinárodní terminologii je dost silný výraz, ale podle mého soudu šlo spíše o šok z kontrastu mezi počáteční uvolněnou až vítěznou náladou v průvodu („Už je to tady") a tvrdým zásahem až před samým cílem.

OS: *Zásluhou studentů a všech demonstrantů bylo, že neodpověděli na násilí násilím.*

IH: To hrálo velkou roli. Odtud ten samet. Nikdy, ani při všech pozdějších shromážděních, se nepřekročily určité meze, nebylo rozbito jediné okno. Naopak, dav vynikal svou ohleduplností. Lidé uvolňovali cestu sanitkám, na slovo poslouchali i organizační pokyny z tribuny (například při zoufalé tlačenici na Letné: „Všichni ustupte o 10 kroků!"). Charakteristické heslo: „Nejsme jako oni!"

OS: *Vysvětlujete si pokojné chování demonstrantů tím, že policie nezasáhla, nebo vlivem disidentů, kteří zdůrazňovali mravní odpovědnost?*

IH: Asi obojí. Když se rozkřiklo, že policie nebije, vzrostl značně počet lidí na Václaváku. Atmosféra nenásilí na manifestacích byla zase spíše důsledkem disidentské etiky. Mezi tribunou a publikem byl neuvěřitelný kontakt, byl to dialog, který nemá v historii obdoby. Když se mluvilo z tribuny mírumilovně, nebylo možné, aby se lidé chovali agresivně.

OS: *To je zajímavý postřeh, který jsme si neuvědomovali, jak silně působí bezprostřední kontakt. Myslíte si, že disidenti měli vliv na studenty?*

IH: Spíše šlo o vliv na určitý malý počet jednotlivců, kteří pak strhli další, byl to tedy nepřímý vliv. Mnozí studenti byli odchováni neoficiálními semináři. Mimochodem, téměř všichni předáci studentů mají příbuzenské vztahy k disidentům, např. Dienstbier, Benda, Pánek atd. Ti se stali vůdci.

Davová psychóza může být nejen negativní, ale i pozitivní; často záleží na postoji jednotlivce, jak dav osloví. Jiná situace byla ovšem v Rumunsku, kde nebyla disidentská minulost.

OS: *Byl podstatou strategie OF dialog s komunisty a dohoda o určité dělbě moci?*

IH: Koncepce nebyla dána předem. Mám dojem, že často šlo spíš o improvizaci. Úspěch v takové míře vlastně nikdo nečekal, zaskočil nás všechny. Původně OF vůbec nechtělo jít do vlády: odpovědnost za odklízení škod měli převzít komunisté a jejich odborníci. Teprve v případě neúspěchu se měla vytvořit nová vláda. Avšak vývoj se vydal jinou cestou a první kompromis spočíval vlastně v tom, že naši lidé vstoupili do vlády.

OS: *Když L. Adamec vytvořil vládu v poměru 15 : 5, rozhodli jste se, že do vlády vstoupí i zástupci OF. Došlo k tomu především pod tlakem veřejnosti?*

IH: Nejdříve byla ustavena Adamcova nepodařená vláda. Následovalo ostré vyjednávání a komunisté prohlásili, že jiné odborníky nemají. Návrh OF byl připraven v silné časové tísni. (Vím, že například V. Klaus byl velmi potěšen, když se náhle dověděl, že bude ministrem.)

OS: *Vzpomínáte si na nějaký okamžik, kdy jste měl pocit obavy, že prohrajete, nebo pocit radosti, že už je vyhráno?*

IH: Na radost, ani na obavy nebyl prostě čas. Nepamatuji si, že bych měl za revoluce čas na opravdovou radost. Byl to obrovský „nepřetržitý a vyčerpávající spěch a shon, stále se něco dělo, něco se muselo rozhodovat, každý dělal skoro všechno, běhalo se sem a tam.

OS: *A jaký jste měl pocit, když se poprvé ozvučilo Václavské náměstí a když OF poprvé předstoupilo před tak ohromnou masu lidí?*

IH: Mám z toho nezapomenutelný zážitek. Několikrát jsem shromáždění viděl shora, jak ten dav byl živý a jednolitý. Skandovala se hesla, která vznikla někde ve skupince a velice rychle se šířila po celém Václavském náměstí. Nahoře bylo slyšet, jak se rychlostí zvuku šířilo heslo „Jakeš ven! Jakeš ven!" nebo „Zítra zase tady!" Zvukový a současně i optický dojem byl impozantní, protože lidé se přitom pohybovali. A když vznikla dvě hesla, jedno dole a jedno nahoře, setkala se a posléze byla slyšet obě v jakémsi kontrapunktu.

OS: *Rádi bychom se ještě vrátili k jednání s L. Adamcem. Nakonec se rozhodl, že s OF spolupracovat nebude a podal demisi. Proč?*

IH: Později se říkalo, že odstoupil proto, aby se mohl stát prezidentem. Jeho abdikace totiž nebyla dost odůvodněná. Mluvil v televizi o nátlaku, ale žádný nátlak na něho vykonáván nebyl.

Vlastně jako první byl ochoten – mám na mysli před revolucí – vyjednávat. Zdá se však, že se bál překročit určitou hranici. V zájmu věci bylo postavit se na jeho stranu proti skalním komunistům. Můj bratr mu snad i slíbil, že Letenská plán zvolá „Adamec, Adamec!" Zřejmě vytušil z jednání, že by Adamcovi velmi pomohlo, kdyby byl davem přijat. A tak se můj bratr rozhodl, že to zrežíruje. Ve svém projevu na Letné uvedl, že jediný Adamec byl na naší straně. Pak ukončil větu Adamcovým jménem a odmlčel se. A lidé začali skandovat „Adamec, Adamec!"

oS: *Když pak promluvil, všechno zkazil.*

IH: Ano.

OS: *Rychlý a klidný průběh revoluce zřejmě usnadnil naprostý rozklad komunistické moci.*

IH: Tato moc byla v podstatě rozložená. Dne 16. listopadu jsem byl na návštěvě u zmíněného Jana Škody. Mluvili jsme o situaci. Poměry v KSČ nehodnotil dobře, prý tam je každý pro sebe, neexistuje spolupráce a jsou s to si navzájem podrážet nohy. Štěpána charakterizoval jako ambiciózního a inteligentního člověka, který však proti sobě vzbuzuje averzi. Domníval se, že Štěpána čeká budoucnost. Soudil, že ke změnám dojde tak do dvou let, a to pravděpodobně v důsledku zhoršující se ekologické situace. Namítl jsem, že impulsem ke změnám může být třeba i taková manifestace studentů 17. listopadu. On se zasmál: „Ne, zítra ne." Jeho vlastní syn byl pak na Národní třídě ztlučen policií. Možná, že i tato skutečnost měla vliv na postoj tehdejšího vedení socialistické strany.

OS: *V Polsku i v Maďarsku byl na rozdíl od nás růst nespokojenosti ovlivňován ekonomickými faktory.*

IH: U nás hrály roli důvody téměř opačné. Lidé viděli východní Němce, jak přelézají zeď a zanechávají trabanty a wartburgy stát na ulicích. Musel to být morální šok: Němci dávají svobodě přednost před majetkem. Už i ti Němci udělali revoluci, takže je to ostuda, že ještě váháme. Stačil náhodný podnět a pak to šlo ráz na ráz. Nevím, kdo to řekl, že zveřejnění Jakešova projevu v západních Čechách sehrálo důležitou roli, protože se ukázalo, jací jsou to směšní lidé, z nichž není třeba mít strach. Týkalo se to Jakeše, ale lidé poznávali i na svých pracovištích, že představitelé KSČ jsou v podstatě šaškové. Autorita strany byla velmi otřesena.

OS: *Dovolte poslední otázku: jak se díváte na úlohu svého bratra v onom listopadovém týdnu?*

IH: Je přece dramatik. Připadal mi jako režisér veliké a vzrušující divadelní hry, v níž se děj ani chování herců nedalo úplně předvídat. Myslím, že ho to celkem bavilo.

OS: *Děkujeme za rozhovor.*

Rozhovor s Michalem Horáčkem 19. dubna 1990

OS: *Kdy a jak vznikla skupina Most?*

MH: Most vznikal někdy v srpnu 1989. S Michalem Kocábem jsme si říkali, že doba je už dávno nazrálá a že je nutno vytvořit platformu, kde by se mohli setkat zástupci odlišných, soupeřících nebo přímo nepřátelských stran, prostřednictvím někoho, kdo je přijatelný pro všechny. Establishment totiž už neměl ani možnost, ani někoho, kdo by s ním mluvil. A ani by se mu moc nevěřilo. Když Štěpán mluvil na nějaké fakultě, říkal, s kým a za jakých okolností je možné jednat a že podmínkou je socialismus. Byla to taková hra. Mysleli jsme si, že naši představu lze uskutečnit, že zejména lidé z kultury mají přístup jak k představitelům politického života, tak k undergroundu. Jsou mezi a neaspirují na politické funkce. Nedovedl bych si představit, že třeba pan Kačer nebo paní V. Chytilová by chtěli dělat ministry. Ačkoliv pak se někteří z nich stali třeba velvyslanci, což nás nenapadlo, ani mě, ani nikoho jiného.

Všude nám říkali, že jsme naivní, že je to nesmysl, že tak se politika nedělá, že politika je umění možného. A my jsme odpovídali: Ne, politika má být i uměním nemožného. Chápe-li se jen jako umění možného, ospravedlňuje vlastně pasivitu, nicnedělání pod záminkou, že to takzvaně není možné. Nám to tak ale nepřipadalo. Vyslechli jsme si tedy leitmotiv, baladickou linku „jste naivní" z mnoha různých úst, v mnoha různých tónech, od káravého po sympatický. Překvapivé pro nás ale bylo, že ministerský předseda přinejmenším „zavětřil", protože vyslal svého poradce, aby s námi – téměř jakoby bez jeho vědomí – kontakty navazoval... Více nás ale překvapilo, že se o náš podnět zajímali zejména nezávislí, protože jsme mysleli, že jsou mnohem nesmiřitelnější. Několikrát jsme se setkali s panem Křižanem. Vůbec první setkání mezi zástupcem Charty, a řekněme tedy přímo odboje, a establishmentu bylo zprostředkováno poradcem předsedy vlády Krejčím. Křižan přijel, předal mu dopis a řekl, že obsah budou embargovat 10 dní na zahraničních vysílačkách, aby na vládě měli čas záležitosti projednat. Nezávislí skutečně 10 dní dodrželi a teprve pak předali dopis zahraničnímu rozhlasu. Druhá strana byla uspokojena, protože embargo bylo dodržené.

Viděli jsme, že největší překážkou je, že se nesetkávají lidé s lidmi. Takový Adamec si snad myslí, že Havel je gorila, která jenom plivá krev – a to samé si mysleli nezávislí o nich, o všech: že jsou to zločinci, banda, mafie, která nezaslouží, aby se s ní jednalo. Když se ale setkají lidé s lidmi, tak je vždycky všechno trochu jinak. Zdálo se to být skutečně naivní, ale pokračovali jsme. Byli jsme u Mohority, byli jsme u docenta Komárka, byli jsme u Čejky, který byl tenkrát vedoucím oddělení kultury na ÚV KSČ, stále znovu jsme tkali síť a zdálo se, že se přece jenom něco hýbá. Přesto by se asi nic nestalo, kdyby nepřišel 17. listopad. Nedovedu si představit, že by se někdo rozhoupal a řekl: – Pane, jdeme na to.

Takovou vzpouru by ani Adamec, ani ostatní, ani ti nejprogresivnější a nejslušnější lidi – já považuji Ladislava Adamce za slušného člověka – nebyli schopni udělat, protože by to asi nebylo možné. Stále žili v domnění, že politika je umění možného. Nicméně 17. listopad přišel a náhle bylo všechno jinak.

OS: *Jak se choval Mohorita?*

MH: Mohorita mi sám zavolal domů, ačkoliv jsem se s ním vůbec neznal, nejsem svazák, nebyl jsem svazák, nebyl jsem komunista, nic, v ničem, ani odborář. Přesto mi zavolal domů, respektive sekretářka se ptala: „Je doma soudruh Horáček?" Manželka odpověděla: „Soudruh Horáček tady není a pan Horáček šel na procházku, co si přejete?" Přesto Mohorita volal znovu – osobně večer a omlouval se, že ruší, že mám určitě moc práce. Požádal mě, abych za ním přišel, ale že o nic nejde. Dostavil jsem se a Mohorita stále kroužil dokola. Už tenkrát jsem vytušil, že jsou s Adamcem ve styku, protože v sobě vzájemně vycítili progresivní „nákazu". Myslím si, že Mohorita je z nich nejchytřejší, je to skutečně nebezpečný, chytrý člověk. Není svázaný myšlenkovým schématem, je ochoten ho porušit a dělat tvořivou politiku. O jejím smyslu nebo účelu můžeme diskutovat, ale je nepochybné, že je schopen být politikem. Adamec také, ale Mohorita víc, je energičtější a méně komunismu věří. Adamec je skutečný komunista.

OS: *– přesvědčený?*

MH: Naprosto nepochybně. Znáte lidi, idealisty, kteří říkají, že myšlenka je přese všechno dobrá. Tak takový je myslím pan Adamec. Ale pan Mohorita takový není, za toho bych krk nedal.

OS: *Pragmatický politik?*

MH: Tak. Přišel 17. listopad a události dostaly rychlý spád. Okamžitě jsme navázali kontakty. Sepsali jsme provolání, ale současně hned ráno 19. listopadu nám volal poradce Adamcův a my jsme říkali: Ne, s tebou už ne, my musíme přímo za předsedou. Souhlasil, zavolal mu domů, ihned jsme přijeli k Adamcovi domů a mluvili jsme s ním hodinu a půl. Sami jsme nevěřili tomu, co se na Národní stalo, a pak jsme se dozvěděli, že to bylo ještě horší. Byli jsme v Disku, svolali jsme kamarády, kteří byli v „Mostu", Zdeňka Rytíře a Petra Hájka, který je teď šéfredaktorem Reflexu, a několik dalších lidí. Napsali jsme několik stanovisek jako kdekdo v té době. Patrně psalo hodně lidí, což jsme netušili. Mysleli jsme, že jsme velcí revolucionáři. Hádali jsme se o každé slovo. Ve 3 hod. ráno jsme měli požadavky napsané, v 8 hod. zhruba volal Krejčí, v 11 jsme byli u Adamce.

OS: *Sepisovali jste podklady pro Adamce?*

MH: Co chceme a co navrhujeme, aby udělal. Předali jsme mu od Havla a od Křižana jeden dokument, kde navrhují, jak zorganizovat setkání. Sami za „Most" jsme mu dali další návrhy, co je potřeba udělat okamžitě. Říkal, že je členem kolektivního vedení. Všechno detailně popisuji ve své knize, protože jsem si všechno zaznamenal. Kniha možná bude zajímat spíš vás než kohokoliv jiného, protože je to vlastně jenom dokument, trošku „zpomalený" mými

vlastními úvahami. Chtěl jsem zachytit nejistotu, váhání, chyby. Dnes už se všechno jeví takové naivní – „Prosím vás, co vás to napadlo, jednat s nimi?" Tenkrát to bylo vlastně radikální, teď to vypadá legračně. I za cenu, že budu považován za blbce, jsem to chtěl zaznamenat, protože snad i omyly jsou historicky cenné. Nechci psát memoáry, jak bych se byl rád viděl.

Došlo tedy k setkání s Adamcem a večer bylo ustaveno Občanské fórum v Činoherním klubu, kde jsme byli, a kde Kocáb vystoupil. Všichni reportéři konstatovali: „Nejzajímavější je, že jste už navázali jednání." My jsme pak horečně jednali přes Krejčího. V úterý jsme byli s Honzou Rumlem a s Jirkou Bartoškou a dalšími u Adamce. Mezitím se stala zvláštní věc, která mi utkvěla v paměti. Byli jsme u pana Havla a diskutovali jsme celé odpoledne, co se panu Adamcovi má říct.

OS: *V úterý?*

MH: Ano, v úterý. V 8 hodin ráno jsme byli u Adamce a tam jsme se dohodli, že se jednat bude. On říkal: „Havel ne, v žádném případě." A já jsem říkal – „Vy tedy říkáte, nějaký chartista ano, ale ne Havel?" Bylo jasné, že přijme i ďábla, jen když to nebude Lucifer. Havel ne, to by nemohl obhájit. Pak jsme jeli k Havlovi, tam byl Honza Ruml a Saša Vondra a dlouho jsme jednali, co s tím. My jsme Havlovi říkali: – „Ale tebe nechtějí!", a on odpovídal: „Co se dá dělat, tak ne."

OS: *Souhlasil?*

MH: Souhlasil, ale zdůrazňoval: „Já nejsem žádný král, v 11 máme schůzku v Mánesu" – nebo ne, ve 12 to bylo, „a tam si musím nechat schválit postup, který tady dohodneme. Nemůžeme čtyři lidi dělat kabinetní politiku." Jeli jsme tedy s Kocábem domů něco napsat a převléknout se a Havel a Vondra šli do Mánesu, kde, aniž my jsme to věděli, došlo ke zvratu. V 1 hodinu, kdy byla schůzka, jsme přijeli na vládu. A pět minut po jedné přijela nějaká tři embéčka a v prvním seděl Havel. Ten Krejčí málem omdlel: „To není možné, dohodli jsme se, že ne!" Adamec měl pozvanou televizi, kterou poslal rychle pryč, když se dozvěděl, že jde Havel. Kocába probodávali očima za to, že jsme dohodu porušili.

Dneska by se mohlo říci: proč jsme rezolutně a neústupně nepodporovali Havla? Nebylo však jasné, že Havel bude vedoucí postavou. Byl přirozenou autoritou, všichni ho velice ctili, ale nevypadalo to, že by měl hrát nějakou politickou úlohu. Byl morální autoritou, ale nikdy neřekl, že by chtěl být „něčím". Prezidentem, to už vůbec ne.

Najednou Havel řekl: „V revolučních chvílích jsou situace, kdy je třeba jednat a rozhodovat se samostatně. Já za těchto okolností říkám, že na setkání nepůjdu, protože je důležité a nechci ho svým osobním přístupem ohrozit, přestože mám mandát Občanského fóra, abych tam šel. Riskuju, že budu z Občanského fóra vyloučen a jsem na to připraven, ale moje svědomí je čisté, protože podle mého nejlepšího vědomí a svědomí bych to spíš ohrozil, než tomu pomohl."

A Krejčí hned říkal, „tak jdeme, jdeme, honem," a všichni šli. Zastavil jsem

se a vidím Havla, jak tam sám stojí v té černé bundě, vytahuje cigaretu Petru, zapaluje si, všichni ostatní odcházejí... Byla to taková krásná chvíle, kdy jsem si říkal: tenhle člověk umí prohrát bitvu, aby vyhrál válku. Ten musí být prezidentem, jinak to není možné. – Přesně v tom okamžiku jsem si to řekl, byla to pro mne klíčová chvíle. To, že někdo má úspěch za úspěchem svou neústupností, to je dobré. Ale když někdo umí prohrát – on riskoval oboje, on riskoval i mandát Občanského fóra. Vlastně riskoval celý život, protože radikálové mohli tvrdit: „Tak takhle ne! Jednou jsme řekli, že půjdeš, a tys to porušil." On to věděl, trápil se, morální principy ho zajímají víc, než cokoli jiného. Viděl jsem celý jeho zápas, vyloženě jsem si ho vychutnal. Asi minutu jsem tam stál a díval se na něj, jak tam přešlapuje, kouří, a říkal jsem si: To je ono! Člověk, který umí prohrát: to je největší umění. Vyhrávat dovede každej blbec, ale prohrát! To se mi líbilo víc, než že se jednalo s Adamcem a co se tam řeklo. To už byla jenom politika, jen takové handrkování, ale tohle, to je tvůrčí činnost. To se mi líbilo a od té doby jsem byl přesvědčen, že Havel musí být prezidentem.

OS: *Ostatní souhlasili s rozhodnutím Havla?*

MH: Byl tam Honza Ruml a pan Bergman, který to přijel ohlídat. Je velký radikál, sociální demokrat, dlouholetý disident. Já ho mám rád, ale tam byl naprosto neústupný. „Kádrovat nás nebudete, my jsme politici," křičel na Krejčího a ten na něj koukal, co je to za člověka, jaký je to politik. Krejčí byl úplně zmatený a Adamec tam nahoře byl na mrtvici. Asi o 10 minut se jednání zpozdilo; Adamec je přitom potřeboval rychle uskutečnit, než se vše prozradí. A proto byl strašně nervózní, ale s Havlem neustoupil, podle něj to nešlo.

OS: *Jaký byl výsledek jednání pro vás?*

MH: Já jsem to pociťoval jako naprostý triumf. Když přijme komunistický ministerský předseda chartistu, který řekne: „Já jsem mluvčí Charty 77, tady je prohlášení Občanského fóra, které se ustavilo. Upozorňuji vás, že tyhle věci předkládáme už 11 let pravidelně ministerstvu vnitra a vládě, nebyly nikdy vyslyšeny." Adamec odpoví: „Otázka Charty, to se musí všechno řešit. Prosím vás, dnes neohřívejme staré křivdy, pojďme jednat konstruktivně, určitě se k tomu dostaneme" – Tak to už je něco, to je najednou lidská řeč! Předtím monolog těch debilů a najednou dialog. I mluvčí americké vlády následujícího dne označil jednání za triumf opozice, za nadějeplné, a vyslovil s ním souhlas, jen ať se to dodrží. Pro mne znamenalo průlom ledů.

OS: *To byla Adamcova soukromá iniciativa?*

MH: Ano, myslím že naprosto, nevím, zda konzultoval s Mohoritou, ale myslím, že ne.

U Mohority jsme byli den předtím a vedli s ním takovou řeč: „Na Václaváku je 100 000 lidí," a on řekl: „No jo...". Stále odpovídal na něco jiného: – „Ale já vám ten Most nemohu v novinách otisknout," My jsme za ním totiž přišli, aby otiskl jako výzvu text, který jsme dali Adamcovi. „Nemohu vám to otisknout, chápete?" Já jsem konstatoval – „je tam už víc než sto tisíc, lidi jdou z práce, tam je víc než 100 000". A Mohorita odpovídal: „Já vám to nemohu

otisknout, uvědomte si, že vy žádáte odvolání invaze, to je mezinárodní otázka."
A Michal říkal – „No jo, 100 000, ale jak křičej, jak jsou naštvaní, to je hrozné, s tím se musí něco udělat!" Pak jsme odjeli. Mohorita text druhý den otiskl s malou změnou, místo invaze napsal „odvolání vstupu" nebo něco takového. Tehdy odpoledne jsme však jeli ke Kocábovi domů a Kocáb byl nespokojen: „Neměli jsme ustupovat" – souhlasil jsem „Neměli, člověče, to byl velký poker a on přeci jen uhrál dobrý štych. Měli jsme ho dotlačit ke zdi..." Zavolali jsme mu. Mohorita jistě ještě seděl za obrovským kulatým stolem, ve vylidněné místnosti, všichni nohsledi se už někde skrývali. A seděl tam sám. Řekl nám: „Víte co, já jsem se rozhodl, říkáte 100 000 lidí, já jsem se rozhodl na ten Václavák jít." – Pro mne to bylo úžasné. Viděl jsem, že je opravdu odvážný politik, že není tak zbabělý jako Jakeš nebo Fojtík, tihleti kreténi. Jde mezi 100 tisíc lidí, kteří protestují proti Komunistické straně Československa, on, člen ÚV KSČ, a počítá s tím, že ho lidé třeba roztrhají na kusy. Nevěděl nic. Věděl jen, že sto tisíc nasranejch lidí je na Václaváku, a šel tam! To bylo podle mě úžasné. Já jsem viděl, že učinil neuvěřitelně odvážné rozhodnutí, které všechno zvrátilo v jeho prospěch, ale i ve prospěch revoluce, protože SSM tím pádem šlo se studenty. V té chvíli revoluci nesmírně pomohlo, že SSM nebylo kontra. Zasilo to mezi komunisty strašný svár. Mohorita je vlastně zničil a Adamec je potom dorazil. Tihle dva je rozlomili, řekl bych. A my jsme k tomu snad přispěli, protože jsme říkali, že na Václavák se musí jít, my že tam jdeme. – „Tak nám to neotisknete, dobrá, ale my tam jdeme, my tam prostě musíme být, všichni lidi tam jdou, tam se to děje, tam je historie!" On pak na ten Václavák šel, což bylo fantastické. A možná, že se domluvil večer s Adamcem.

OS: *V tyto dva dny byl rozlomen monolit předsednictva ÚV KSČ.*

MH: Právě, což byl samozřejmě náš cíl. Jejich síla byla jen v monolitu, kde jsou neprůstřelní, a je to kolektivní nezodpovědnost. Všichni řeknou: „Já vím, že jsme tak trochu vrazi, ale já za nic nemohu, politika je umění možného, viďte." A když se najednou začali chovat jinak, všechno se změnilo. Proto si myslím, že Most k tomu hodně přispěl. Třeba by to šlo samo, ale tohle bylo rychlé, elegantní, briskní, a šlo to ráz naráz.

OS: *Projevil se při jednání s Adamcem a s Mohoritou odstup od ostatních?*

MH: Naprosto. Jistě.

OS: *Už se distancovali?*

MH: Jednoznačně. V knize o tom píšu konkrétně. Říkali jen „Jakeš" a „Husák" a vůbec ne „soudruh generální tajemník" atd. Distancovali se jednoznačně. Neřekli, „Jsou to vrazi, jsou to svině", ale „S nimi?! Jsou to balvany!", – takhle mluvili. A Adamec, když jsme u něj v neděli seděli, tak říkal: „Dvacet tisíc lidí? Co to je? Kdyby jich bylo jako v Lipsku dvě stě tisíc, tři sta tisíc, to by bylo!"

OS: *Myslíte si, že ze strany Adamce byla upřímná snaha se dohodnout s opozicí, demokratizovat společnost? U Mohority se asi jednalo spíše o taktiku, ne?*

MH: Řekl bych, že Adamec je více citový, víc tomu věří, je založený víc nábožen-

sky-komunisticky. Mám pocit, že by býval chtěl být Gorbačovem, tak si to možná představoval. Už v neděli nám říkal, že komunistická strana se musí celá přestrukturovat, asi pod jiným jménem. To řekl nám – v podstatě cizím lidem. Věděl, že jsme potažmo od Havla, a přesto nám to řekl. To znamená, že skutečně víru posunul dopředu. Nevím, neznám jeho životopis, koho vyloučil ze strany atd., ale svého druhu čistou víru bych mu neupíral. Bydlí v normálním bytě na Obránců míru, má normální byt, vycpaného krtka, obyčejné pianino, sedací soupravu, doma chodí v texaskách, manželka poslouchá Svobodnou Evropu – a říká nám věci nepochybně nebezpečné první den do obličeje.

OS: *Jak pokračovaly styky po rozhovoru v úterý?*

MH: Pokračovaly přes poradce Krejčího, protože ten také vsadil na „Most" a dodnes na to doplácí. Michael Kocáb musel zakročit, aby ho ostatní poradci nevyštípali.

OS: *Krejčí byl s vámi ve styku od počátku?*

MH: Ano. Potkal jsem ho náhodou někdy v červenci, když jel přednášet. Chtěl jsem ho slyšet. Šel jsem na přednášku a řekl jsem mu: „Co nám to tady vykládáte, člověče, vždyť je to úplný nesmysl, co to tady plácáte, komunismus má za sebou jen průsery, celoživotní debakl." Odpovídal: „To ne, je to dobré, bude to dobré!" A my „Máte za sebou 40 let!" Odvětil: „40 let, to je málo, 500 let, za 500 let se zeptejte." Takovéhle hity měl. A „třídní cítění". Když nevěděl, co dál, tak nastoupilo „třídní cítění". Je však inteligentní člověk, zasažený dogmatem. Když neví, tak řekne „třídní cítění".

OS: *Nemá argumenty, tak...*

MH: Teoreticky to měl zvládnuté, není hloupý.

OS: *V kontaktech jste pokračoval jeho prostřednictvím?*

MH: Šel jsem za Kocábem a říkal jsem mu, že když děláme most, tak upozorňuji na poradce Krejčího, který není hloupý a hlavně to není mafián. Bydlí na sídlišti ve špatném bytě, nic nemá, je chudý, nic nenakradl, jen věří kánonu...

OS: *Tyto styky byly asi rozhodující. Těžko by se našla jiná skupina, která by měla takové kontakty. Jinak by asi vývoj šel víc konfrontačně.*

MH: No právě. Já jsem nebyl disident, nebyl jsem vězněný za politickou činnost, nevydával jsem samizdaty, nepřipravoval jsem půdu dlouholetým odříkáním, rizikem pro celou rodinu. Lidé, kteří to dělali, ti to skutečně připravili. My jsme dělali mechanismus.

Musel tu však někdo být, kdo do mechanismu vstoupí. Z jedné strany morálně vybavení, z druhé strany vstřícní lidé, jako byl Adamec. Museli se najít. Nevím, kdyby tam nebyl Adamec, ale třeba Urbánek, Štěpán – tak to by nešlo. Dodnes si myslím, že Adamec má na všem obrovskou zásluhu. Lidé říkají – „ty ho chválíš, vždyť je to kariérista", ale já jsem to tak neviděl.

OS: *V daném okamžiku sehrál kladnou úlohu.*

MH: Velice. Dokonce si myslím, že se hodně angažoval, protože dal Mejstříkovi na jednání v úterý záruku: Mejstřík na jednání řekl, že po Praze kolují zprávy o přípravách k zásahu a Adamec odpověděl: „Já se zaručuji svým slovem

a svou osobou, že k tomu nedojde." Bál se, jeho leitmotivem bylo: „Oběti musí být co nejmenší; oběti určitě budou, tomu se nedá zabránit, ale já se musím postarat o to, aby byly co nejmenší." To nám říkal doma, to nám říkal v divadle, všude. On opravdu chtěl, aby – ať to bude jakkoliv – se nestřílelo. A myslím, že to dokázal. On to dnes nemůže říci, ale já to říci mohu, protože si myslím, že je to pravda. Ale také to nemohu dokázat. Možná, že pak, až se za ním půjde a řekne se, „Horáček tvrdí že jste se zaručil slovem a osobou, řekněte nám o tom víc", že už pak bude moci říci víc. Já osobně bych to rád věděl. Schválně jsem nechtěl jít zjišťovat, jak to bylo doopravdy. Chci zachytit subjektivní pravdu, jak jsem to viděl. Jak to bylo, to je váš úkol, vy oběhnete 50 lidí, 5 let na tom budete pracovat a pak se možná něčeho dobereme. Ale kamínek, který tam dodám já, musí být subjektivně přesný.

OS: *Myslíte, že by nás Adamec přijal?*

MH: Určitě.

OS: *Máme to zkusit?*

MH: Stoprocentně. Řekněte mu, že mám pocit, že on v tom sehrál...

OS: – *kladnou* –

MH: – vynikající úlohu. V některých momentech snad nesmírně záslužnou, ale není na mně, abych to verifikoval, protože to už by byla objektivní a ne subjektivní pravda, a mě zajímá subjektivní. Ale protože vy jste tady od té objektivní, tak se ho jděte zeptat. Že jste apolitičtí, že nechcete ani diskreditovat, ani chválit KSČ –

OS: *Ani jedno, ani druhé.*

MH: Zeptejte se, jak mohl slib dát, protože nám v neděli tvrdil, že neřídí ani vnitro, ani policii, ani sdělovací prostředky, že to jde mimo něj. Jak se tedy v úterý mohl zaručit, že nebude krveprolití? – Já jsem mu to nechtěl říci nahlas. Byl jsem rád, že to říká, že to můžeme použít. Jednou bych však za ním rád přišel a zeptal se ho: „Jak jste to mohl zaručit, co jste mohl pro to udělat?" On by býval neblufoval.

OS: *Tak rafinovaný zase není.*

MH: Nevím. Ve své knize píšu: „Blufuje, nebo má něco v kartě? Nevím." To by bylo nesmírně zajímavé zjistit.

OS: *Zkusíme to. Jak se vám jevilo Občanské fórum? Mělo svou představu, jak situaci řešit, nebo reagovalo spontánně?*

MH: Řekl bych, že si dodnes lidé myslí, že věc byla řízená, strategicky vypracovaná, pravděpodobně za pomoci zahraničí atd. Já si myslím, že je to úplný nesmysl. Nevím, nebyl jsem ve všech místnostech Laterny Magiky najednou. Co jsem však viděl, vsadil bych hodně peněz na to, že to bylo úplně spontánní. V některých momentech hysterické, zmatené, pod šíleným fyzickým tlakem, protože se vůbec nespalo, i pod tlakem psychickým. Vnitřní mechanismus skupiny byl psychologicky fascinující. Program nebyl žádný, nic než to, co měl Havel vymyšlené: že musí být něco jako Občanské fórum, to znamená, že všechny opoziční a nejen opoziční, ale i nespokojené skupiny se musí na nějaké platformě sjednotit – a jmenovat se to bude Občanské fórum – a snad

vzniknou i jinde než v Praze. Tomu jsem nevěřil, dokud se neobjevilo, což byl pro mne zázrak. Občanské fórum se mělo automaticky rozpadnout, až splní svůj úkol, rozdělit se podle filozofií, životních názorů a toho, k čemu lidi tíhnou. Tak to viděl Havel a já bych byl rád, kdyby Občanské fórum skutečně přestalo existovat a začala normální parlamentní demokracie. Byl bych velmi rád, kdyby se po volbách řeklo: Dost!

OS: *Otázka je, zda to bude možné.*

MH: Nevím, to je už záležitost politiků. Já mohu říkat jen svůj citový názor. Takhle si to Havel představoval na začátku, to byla jeho politika jako umění nemožného. Myslel jsem si, že to nepůjde, nicméně šlo to. Všechno, co bylo připravené, byla filozofická konstrukce, která se nějakým způsobem stala i praktickou, což mě fascinuje. Neexistoval harmonogram, kdy se co převezme! Do Fóra chodili lidé a říkali, „Milice jedou do Prahy, houfují se, jsou v Riegráku, co s nimi budeme dělat?" My jsme po sobě koukali, bylo nás tak 15–17 v té době, a mysleli jsme si: „Co máme dělat? To není náš problém!" Nedalo se to řešit, tak jsme to neřešili.

OS: *Kdy se vykrystalizovala představa, že dochází k boji o moc?*

MH: Bylo jasné, že je to boj o moc – přinejmenším o to, aby moc už nadále nebyla monopolem – od první chvíle, co se Občanské fórum sešlo v Činoherním klubu. Bylo to jasné, ale nevědělo se jak a samozřejmě – objevilo se hodně názorů. Já jsem nebyl radikál, myslel jsem si, že vyhlásit generální stávku v neděli večer na další pondělí, tj. za 8 dní, je nesmysl. Že je to sebevražda, že to vůbec nejde, že heslo se ani nedostane někam do Ústí, o Kremnici nebo Prešově ani nemluvě. Že je to nesmysl: vyhlásíme stávku, ta nebude, a tím jsme prohráli. Řekne se – no vidíte, pár fantastů! Takhle to píšu ve své knize, ačkoliv dnes je jasné, že to zabralo, že to byl jednoznačný úspěch. Mohl bych napsat, že jsem byl pro, ale já jsem neříkal to ani to, jen jsem si to myslel. Myslel jsem, že je stávka neproveditelná.

OS: *Byli jste informováni o záměrech Adamce? Měli jste dojem, že na zasedání ÚV KSČ vystoupil ofenzívně?*

MH: Jistě, to se postupně vyjasňovalo. Tohle bylo v úterý, ještě daleko do zasedání ÚV. Jednali jsme s nimi a připravovali další postupy. Jednou nastala taková chvilka, kdy poradce pustil nahlas všechna rádia a šeptal na nás. Bylo vidět, že Adamec je sám, že mu všichni „jdou po krku". Dneska nikdo neví, že riskoval úplně všechno. My jako „Most" jsme neriskovali vůbec nic, když se to dnes vezme. Myslel jsem si, že je to o život, ale asi nebylo.

OS: *Kdyby se revoluce prohrála, šlo by o život.*

MH: To nevím, to zjistíte asi vy spíš než já. Já jsem si myslel, že šlo o život, ale když to píšu ve své knize, ta redaktorka měla výhrady: „Prosím vás, nehrajte si na nějakého konspirátora, hrdinu." Tak jsme to všechno škrtli.

OS: *Je to stejně škoda.*

MH: „Škrtl jsem to, aby si lidé nemysleli, že si hraju na hrdinu, ale tehdy jsem to tak prožíval. Manželka mi říkala: „Co když tě zavřou nebo pověsí?" A já jsem odpovídal, jak mám vychovávat děti jinak než svým příkladem? Když si

myslím, že je něco pravda, tak to dělám, místo abych si o tom v hospodě povídal s kamarádem... Musí se to dělat, to je důležitější než peníze. – Což manželky mohou pochopit, ale nemohou s tím souhlasit. Manželka musí chránit rodinu, bála se. Já jsem se taky bál, ale spíš tajně.

OS: *Dověděl jste se při vašich rozhovorech a jednáních něco o chystaném zasedání ÚV KSČ?*

MH: Všechno se týkalo jenom tohoto zasedání, všechno k němu směřovalo. Už ten další den – ale to si opravdu musíte přečíst; je tam zaznamenána minuta po minutě, jak se situace vyvíjela. Já jsem doufal, že pro archiváře a historiky bude moje kniha užitečnější než pro běžné čtenáře. Lidi čekají, že to bude nějaká kovbojka, ale jde jen o soupis událostí, minutu od minuty.

Všechno v těch chvílích směřovalo k zasedání ÚV. Ve čtvrtek nás nepustili ani na předsednictvo vlády, protože bylo jasné: rozhodne se to v pátek večer na ÚV a do té doby je embargo. Všichni zmizeli, taky Mohorita. Dokonce jsme si mysleli, že se dohodli blokovat styky, ale pak jsem zjistil, že Mohorita byl na Kladně nebo kde. Měl jsem dojem, že se vzájemně dohodli, že nebudou nic říkat a vše rozhodnou na ÚV, kde to bude mafiánská záležitost.

Takhle si to asi všichni představovali, jenže jim to nevyšlo; rozpadlo se jim to. Štěpán, Liška, tihle největší ďáblové, měli silnou podporu, ale nikdo nebyl schopen převzít vedení. Adamec vystoupil odvážně, ale ani jeho nebyli ochotni akceptovat. Nebyl zvolen do předsednictva ÚV, ani do kontrolní komise, jak jsme se dozvěděli z novin. Koukali jsme jako blázni, že Adamec nebyl zvolen, jak je to možné?

OS: *Považoval jste to za prohru?*

MH: My jsme to nepovažovali za nic, my jsme si jen říkali, co to znamená? Já jsem to pokládal za výhru. Když tam bude Štěpán, Liška, Zavadil, Hoffmann, tak tím plivli národu do tváře. Hůř už to v žádném případě nešlo udělat.

Dokonce jsem vystoupil v americké televizi na ABC a říkal jsem: Že FBI bojuje svými agenty proti komunismu, to víte i vy. Mohu vám prozradit – já to vím docela přesně –, koho tady má. Vystupuje pod jménem Kenneth Smith. Oni se ptali, kdo je to ten Kenneth Smith, a já jsem odpovídal, že ještě nevíme přesně, ale že KSČ je Kenneth Smith Corporation, která má za úkol zničit komunismus navždy, totálně ho rozbít. Říkali, že si dělám legraci. Zdůraznil jsem, že ne, že hůř to už udělat nešlo, že to, co udělali, je výzva k povstání. Odvolali Jakeše a dali tam Štěpána. Ukázali, že se na nic nezmohou. Ano, plivli národu do tváře. Tím se navždy sami zničili, hůře už to nešlo. Kenneth Smith triumfuje. A oni říkali: „Ne, ne, tomu nevěříme!" Požádal jsem, aby se nad tím zamysleli. Kocáb mi vyčítal, „Co šaškuješ?" – a já na to – „Jaképak šaškuješ. Vždyť je to přece tresť pravdy, je to přesně tak." Ptal se: „Jaký Kenneth Smith, kdo je to?" a já – že na to přijde, prakticky všichni komunističtí pohlaváři to jsou.

Kocáb říkal: „Co si o nás budou myslet?!" a já jsem mu vyložil, že dosud revoluce znamenala krev, teď znamená legraci, to je česká revoluce, tak to musí být. Tedy, byly tam dobré chvíle.

OS: *Dneska se vám to tak všechno jeví, že?*

MH: Ale já jsem opravdu tenkrát takhle zavtipkoval a v té chvíli jsem už přestal cítit strach. Jak sundali Jakeše a dali tam Hoffmanna, tak jsme si už jen říkali, proč tam není Adamec? Ale taky jsem říkal, to je ono, Havel také říkal, že je to super, všichni to říkali.

OS: *Jak posuzujete úlohu studentů?*

MH: Ta byla úžasná. Vůbec to není doceněné. Strávil jsem s nimi jednu divokou noc v koordinačním výboru, asi od dvou do pěti do rána, kde jsme dělali Havla prezidentem...

OS: *Kdy?*

MH: Ještě před generální stávkou, když Mejstřík přišel od Čalfy a od Juliše. Jednali – Čalfa, Juliš a ještě někdo – s Mejstříkem čtyři hodiny. Studenti pochopili, že se s nimi nedá jednat.

OS: *Ani s Čalfou?*

MH: Podle nich – tehdy – ani s Čalfou. Žádali: „Odvolejte Poučení," a on: „To je stranický dokument, mládenci, to my nemůžeme." – „Tak zajistěte nezávislou komisi!" – „Vy nevěříte generálnímu prokurátorovi?" studenti: „Ne." Divili se, že nějací studenti nevěří generálnímu prokurátorovi. Byli opravdu úplně mimo. Nemohli nic, i když chtěli; Juliš je docela slušný člověk a Čalfa taky. To nejsou mafiáni. Ale nevěděli, jak se vládne, v tom to bylo. Na ÚV byl Fojtik, Müller, Husák, Štrougal, Hegenbart, no a ministři byli jejich loutky. Byli stafáž a najednou nevěděli, jak vládnout, protože nic neměli, žádnou páku, žádný mechanismus, aby mohli vládnout. Studenti to pochopili. Studenti přišli na stávkové centrum v Disku. Když jsem odcházel s Kocábem z Laterny, stál tam Rychetský, Jičínský a Ivan Havel. Vypracovávali prohlášení pro Adamce, když už bylo jasné, že s ním druhý den budeme jednat.

OS: *Už s Havlem?*

MH: Ano – s Václavem Havlem. Vytýčili to požadavků; třetí z nich zněl: „Okamžitě zvolit Alexandra Dubčeka prezidentem republiky." Ptal jsem se Jičínského: „Dobře, vy jste odborník na ústavní právo, pane profesore, já jsem laik, ale vysvětlil byste mi, jak je možné žádat, aby byl někdo okamžitě zvolen?" Odpověděl, že se to musí nějak sestylizovat a já: „Dobře, ale proč Dubček?" Namítl „Kdo jiný?" Odvětil jsem, že nevím, ale že je otázka, jestli tuto kandidaturu přijmou studenti. Jičínský podotkl, že studenti nejsou všechno, a já: „Ale je to dynamo revoluce! Nebudou spokojeni." Stále trval na svém, že to jinak nejde, že to musí být Dubček. Říkal jsem: „Dubček? To je minulost, musíme dopředu se studenty, s mladými lidmi!" Pak jsme šli ke studentům, kteří urgovali: „Všechno je to dědkárna, oni tam blábolí pořád o nějakém Dubčekovi," protože studenti měli v KC OF také své zástupce.

Ptal jsem se: „No a co Havel?" – „Toho neznáme". Na to jsem řekl: „No jo, ale dědek to není," a oni: „Toho my moc neznáme, ale Dubčeka ano – a toho na prezidenta?" Tak jsme je s Kocábem postupně přesvědčili, že Havel. Havel to nechtěl. Také jeho žena a jeho bratr nechtěli, aby byl prezidentem, a ostatní to napřed taky většinou nechtěli.

Přesvědčili jsme Krejčího a ostatní, že prezidentem bude Havel, a oni už mu

začali říkat Vašek. Krejčí ještě v červenci říkal: „Jedno vám řeknu jasně. S Havlem za jeden stůl? Nikdy!" Já jsem mu namítl, že v politice se neříká „nikdy". A teď najednou: „Havel? No jistě." My na to: „Vašek je nejrozumnější." A Krejčí: „ No jistě." Líbil se mu a najednou to byl Vašek.

OS: *Havel byl pro ně ztělesněním všeho zla?*

MH: Pak ne, když ho viděli.

OS: *Myslíme před 17. listopadem.*

MH: Jistě. Milionářský synek, FBI, všechno tohle.

OS: *Všechno tohle přežívalo?*

MH: Do poslední chvíle, než ho viděli v Obecním domě, kde byl vstřícný. Mimochodem: Adamec tam hodně zabodoval. Sedli si, čekali, co bude, a najednou Adamec vstal a říkal: „Pane Havel, my se ještě neznáme." Takhle, řekl bych, strejcovským způsobem. No – super, Havel se ho držel za podanou ruku a dívali se do fotoaparátů, bylo to trochu směšné. Havel v bundičce...

OS: *Myslíte, že studenti nejen že začali revoluci, ale i mysleli politicky?*

MH: Jistě.

OS: *Ačkoli nemohli mít zkušenosti?*

MH: Ale, jaké zkušenosti. Zkušenosti jen zavazují a zatěžují. Čalfa a ostatní byli těmito takzvanými zkušenostmi doslova prolezlí a proto nemohli vůbec nic dělat. Studentům to bylo jedno. O co šlo? Aby komunisti šli pryč. Budeme stávkovat tak dlouho, dokud se nesplní tohle a tohle. Zrušení vedoucí úlohy, marxismu-leninismu; a půjdeme ještě dál a Havel bude prezidentem. Ostatní nebyli takové „dětské" přímočarosti schopní. Pro ně byla politika umění možného – pro studenty ne.

OS: *Představovali více méně rozhodující sílu?*

MH: Určitě, jednu z klíčových.

OS: *A Fórum?*

MH: Taky. V Občanském fóru byli důležití lidé jako Rychetský, Jičínský, Klaus, Miller, který se tam najednou objevil a byl důležitý. A neústupný. Když proti Adamcovi zasedl kovář, takovej udělanej, a řekl: „Ne, ne, čestně, budeme stávkovat. Lidový milice? Zrušit! Zjistit, proč vůbec nechodí do práce, kolik nás to stojí – tohle neexistuje" ... Když to takhle řekl Adamcovi, normálně, českou řečí, tak to bylo hrozně důležité. A Havel si ho našel.

OS: *Byl někdy členem KSČ?*

MH: Nevím, ale myslím, že ne.

OS: *Chtěl studovat, ale nemohl.*

MH: Ano, ano, to říkal. Přišel do Laterny už ve čtvrtek a naši říkali, „Ty jsi ten dělník z ČKD? To je dobré, tak pojď." A když se ptal, kdo je to ten malej mužík s tím knírkem, odpověděli – Havel. A on – „No jo, nějakej Havel." A za deset dní byl ministr. Jméno Havel mu tehdy moc neříkalo, neznal ho ani podle vizáže... Těší mě, že jsem takovéhle řeči slyšel a mohl zapsat. Všechno jsem napsal podle pravdy, jen jednu věc jsem vynechal. Když se mělo podruhé jednat s Adamcem, šlo o to, co se předloží parlamentu po vítězné generální stávce, jestli to bude i proti Adamcovi. A říkalo se – Komárek. Jednu věc jsem

tedy do knihy nenapsal: Vystoupil Klaus a řekl, že Komárek ne, že je autokrat, a to že nejde. Potom se na něj pár lidí vrhlo a Klaus přišel za mnou, bylo mu do breku a říkal: „Já jsem to musel říct, já si to poctivě myslím, že to není dobré". Podotkl jsem, že ho chápu, samozřejmě, že udělal dobře, když poctivě řekl svůj názor. A tohle, jedinou věc, jsem do té knihy nenapsal, nevím proč, ale nějak mi to nedalo.

Možná, že jsem měl risknout všechno a napsat to. Přece jen cítím, že je určitá hranice, krajina úplně soukromá a není ke zveřejnění.

OS: *Přijde doba, kdy se i to bude moci říci. Děkujeme za rozhovor.*

Rozhovor s Martinem Klímou 11. února 1990

OS: *Mohl byste říci něco o Stuze a o přípravě 17. listopadu?*

MK: Každý člověk, kterého se zeptáte, tak vám bude vyprávět, jak dělal revoluci. Podílelo se na ní mnoho lidí současně a v podstatě nezávisle na sobě, ale každý má pocit, že nebýt jeho, tak by se nebylo nic stalo. Podle mého všechno začalo loni na jaře, v souvislosti s následnou schůzkou ve Vídni. Já jsem se tehdy ještě osobně neangažoval, ale přátelé z matematicko-fyzikální fakulty, jmenovitě Marek Benda, sepsali petici, která požadovala zrušení § 50 vysokoškolského zákona, podle něhož se studenti podílejí na řízení vysoké školy prostřednictvím SSM. Petici tehdy podepsalo asi 200 lidí. Ještě předtím jsem se já sám zapojil do akce proti zbourání naší fakulty. Vedení školy s námi začalo jednat o zavedení jakési samosprávy na naší fakultě. Pořádali jsme o tomto problému otevřené diskuse. Došli jsme k závěru, že potřebujeme navázat kontakt s ostatními školami, kde vznikla podobná iniciativa. Dělali jsme to s horoucím srdcem, ale...

OS: *Málo racionálně?*

MK: Ano. Marek Benda a další získali kontakt na některé fakulty, já pak jmenovitě na přírodovědu a na medicinu. Spojení jsme navazovali prostřednictvím známých. Jelikož jsme stejně smýšleli, vytvořila se skupina, která již do určité míry byla akceschopná. V podstatě jsme sice každý mluvil jen za sebe, ale myslím, že kdybychom byli nuceni zůstat v ilegalitě, naše organizace by se rozrůstala. Její členové byli schopní a racionální lidé.

Sešli jsme se několikrát, podrobnosti by vám řekl Marek Benda nebo Michal Semín, kteří si snad dělali podrobnější poznámky. První setkání bylo na Žofíně, pamatuji si, jak jsme tam seděli na pískovišti. Scházeli jsme se také na kolejích v Podolí a později pod Máchovou sochou. Dohodli jsme se, alespoň já jsem to tak chápal, že se budeme snažit získat co nejvíce individuálních členů. Chtěli jsme, aby se každý sám přihlásil, podmínkou však bylo, že nemohl být členem SSM; až bychom dosáhli asi 2 000 členů, požádali bychom o registraci. Od toho okamžiku jsme mohli jednat jako přípravný výbor a dokud registrace nebude zamítnutá, mohli jsme vystupovat jako legální organizace. Proto jsme se také dohodli uspořádat na 17. listopad nezávislou demonstraci, abychom upozornili veřejnost na svou existenci.

OS: *Měli jste představu, co by tedy organizace měla dělat, jaký by byl její smysl?*

MK: Naše organizace měla být jakousi protiváhou SSM. Její činnost měla být vysoce politická, vydávali bychom různá prohlášení, odsuzovali situaci v Číně, zastávali se různých perzekvovaných, jednali s ministerstvem školství, pokud by souhlasilo, o nějakém druhu samosprávy. Šlo o to, vytvořit další nezávislou strukturu; ale tentokrát mezi studenty a ne mezi „profesionálními revolucionáři". Všechny nezávislé struktury měly v podstatě identický program.

Demonstrace 17. listopadu měla být původně naprosto neoficiální vzpomínková akce s květinami, přičemž se mělo jít v malých skupinkách z Albertova do Opletalovy ulice. Jsem také redaktorem nejstaršího vědecko-fantastického časopisu a proto jsem se zúčastňoval schůzí Studentského tiskového a informačního střediska (STIS), které založila městská vysokoškolská rada SSM. Vedl ji Martin Mejstřík, takže jsem se s ním trochu znal. Do STISu jsem přinesl naše prohlášení, že průvod půjde z Albertova do Opletalovy ulice. Někdo zavolal Moniku Pajerovou, jež přinesla provolání městské vysokoškolské rady, které také zvalo na Albertov. Tehdy vznikl návrh, aby se vzpomínkové oslavy organizovaly společně. Jelikož jsme ani já ani Monika nemohli na místě sami rozhodnout, Monika navrhla, abychom se sešli s Mejstříkem. Na poradě s Markem a Martinem Bendou jsme dospěli k názoru, že pokud půjde zase o další nepovolenou demonstraci, tak přijde obligátních 5 000 lidí, kteří se už nechali zmlátit desetkrát, a zase se nic nezmění. Jestli se nám ale podaří zorganizovat polooficiální demonstraci, kde budeme moci říkat, co chceme, přijdou lidé, kteří by na zakázanou demonstraci nepřišli, a nám se podaří informovat a tudíž ovlivnit větší počet lidí. Vedeni touto myšlenkou – ale možná, že nás to takhle napadlo až ex post, nebo jsme to jen tušili a nebyli schopni racionálně zformulovat – jsme se setkali s Mejstříkem v kavárně na Můstku. Diskutovali jsme, kam nasměrovat průvod. V Praze 1, kde se nachází Opletalova ulice, byl zákaz demonstrací. Zvažovali jsme, kam půjdeme. Protože jsem chodil do školy na Botičskou pod Albertovem, navrhl jsem, abychom šli na Vyšehrad. Zástupci vysokoškolské rady přijali náš návrh a slíbili, že vyřídí formality – povolení, ozvučení apod. Na letácích měli být uvedeni jako organizátoři vzpomínkové slavnosti městská vysokoškolská rada SSM a Nezávislí studenti. Dohodli jsme se na společném programu: uvítání účastníků, projev Opletalova současníka, projev akademického funkcionáře – už tam jsme navrhovali Katětova, projev zástupce SSM a mluvčího Nezávislých studentů.

OS: *Městská vysokoškolská rada souhlasila?*

MK: Martin Mejstřík naprosto a bez výhrad. Nezávislí studenti se poté sešli u Máchova pomníku, kde jsme je seznámili s výsledky dohody. Byli jsme kritizováni, že jsme v kontaktu se svazáky, s nimiž není nikdo ochoten jednat. Přesvědčovali jsme o správnosti našeho postupu. Náš návrh jít na Vyšehrad a nikoliv do Opletalovy ulice zvítězil poměrem 9 : 7. Bylo to jediné funkční hlasování, které jsem ve studentském hnutí zažil. Když v tak těsném poměru

hlasoval Studentský parlament, prohlásilo se rozhodnutí za neplatné. Hlasování o trase se všichni disciplinovaně podřídili. I odpůrci se začali podílet na realizaci přijatého rozhodnutí. Projev, který jsem pak přednesl na Albetově, jsem nejprve přečetl zástupcům fakulty na schůzce pod Máchovým pomníkem. V podstatě jej schválili. Do konečné podoby jsme jej upravovali s Martinem a Markem Bendovými, Michalem Semínem a Janem Dusem. V souvislosti se 17. listopadem stojí ještě jedna věc, myslím, za zmínku. Den předtím jsme se sešli v Obecním domě se zástupci MVR, byl tam Ulčák, Jaskmanický, Daňhel a samozřejmě Mejstřík. Přečetli tam projev, který měl mít zástupce SSM a který napsal Mejstřík. Varovali jsme je: „Ne, nečtěte to, vypískají vás". Nedali si říct, jak to dopadlo víte – vypískali je. A přestože projev na Albertově přečetl Jaskmanický, napsal ho Mejstřík. To je jen taková kuriozitka.
Druhý den jsme se sešli na Albertově, odkud průvod odešel na Vyšehrad. Na Albertově udělali členové ze Stuhy obrovskou práci; stáli přes ulici a jednoho po druhém přesvědčovali, aby šli doprava. Byla to mohutná akce, nesmírné množství lidí: někteří už byli na Vyšehradě a z Albertova ještě neodešel konec průvodu.

OS: *Byli jste účastí překvapeni?*

MK: Naprosto. Když jsme se na Albertově asi o půl čtvrté scházeli, nebyla tam ještě ani noha, celé to obrovské prostranství bylo naprosto prázdné, listí povívalo ve větru a my jsme si říkali, kdyby tak přišlo tisíc, dva tisíce, optimisti říkali pět tisíc...

OS: *A pak tam přišlo desetkrát víc.*

MK: Víc než 50 000. Došli jsme tedy na Vyšehrad. Po cestě mě zastavila dívka z Polského nezávislého svazu, s kterou jsme diskutovali až na Vyšehrad, kde se zazpívala hymna. Mysleli jsme si, že se lidí potom rozejdou, protože byla zima, vítr, tma, mlha, už by se nikomu nechtělo chodit zpátky přes celé město. Ale shromáždění netvořili jednotlivci, nýbrž dostalo už novou kvalitu; byl to dav, který se vydal spodem na Václavské náměstí. Lidé volali „Přes most toho vraha", čímž mysleli Gottwaldův. Most je ale strašně úzký, po něm by se nedalo projít. Šlo se tedy ulicemi dolů. Zažil jsem většinu předchozích demonstrací, vždycky nás byl hlouček – hlouček revolucionářů, který jen čekal, až jej rozeženou. Vždy jsme se snažili jednat strašně slušně, neprovokovat, zastavovali jsme na přechodech na červenou. Kdežto tenhle dav, to bylo něco jiného. Byl si vědom vlastní síly, jak se valil těmi ulicemi, ignoroval dopravu a světla a prostě šel...

OS: *A doprava dav respektovala?*

MK: Ano, šli jsme po nábřeží a tramvaje zastavovaly, vybíhali z nich lidé a přidávali se k nám. Byla to krásná atmosféra vzájemného souznění. Lidé konečně pochopili, že už nejsou sami, že si myslíme všichni totéž a když jsme všichni spolu, že se nemůže nic stát, tak jsme silní... Pak jsme přišli na Národní třídu, kde jsem se dostal dopředu a kde nás zastavili. Tam jsme křičeli dnes známá hesla. Přišel Jaskmanický a vyzýval nás, abychom se otočili. Myslím, že už to nešlo, neboť Národní byla celá uzavřená. Skutečně nevím,... tehdy jsem byl

vpředu. Jaskmanického vystřídal nějaký policista, tlampači vyzýval k rozchodu. Byla už úplná tma, svítila pouliční světla, my ze Stuhy jsme se vydali k policistům a chtěli jsme vyjednávat s jejich náčelníkem. Šli jsme podél zdi, vyptávali jsme se, kde bychom našli velitele, ale jako by člověk mluvil do zdi. Domnívali jsme se, že se ještě dá utéct, ale jak už jsme viděli, že je uzavřená Spálená, Národní... I kdyby byl most Legií proti Národnímu divadlu volný, tak jít po břehu a po něm už také vlastně nešlo, nemohli jsme ani vyjednávat s nějakým odpovědným činitelem. Pak přišli přátelé, konkrétně Jiří Dienstbier, který mi řekl, abych odešel z první řady, neboť by nebylo dobře, aby mě zmlátili či dokonce zatkli. Táhl mě doprostřed davu – a v tom okamžiku vlastně zákrok začal. V té chvíli jsem moc neviděl, byl na nás strašlivý tlak. Řada lidí udělala kordón, chytili se za ruce a postavili se proti policistům. Pak byla asi metr mezera a za ní stál dav, který se bál. Lidé v první řadě křičeli, aby jim šli pomoci, ale lidé z davu stáli, jako by pomoci chtěli a zase se báli, prostě jaksi vnitřně rozervaní; báli se docela fyzicky, vpředu už bušily pendreky. Úplně na začátku, to je pravda, zůstaly asi dvě řady sedět a nechaly se prostě zatknout a odvést; nenásilí – to byl statečný čin. Já bych nedokázal sedět, když se tři řady policajtů v těžkých botách se štíty přibližovaly. Když jsem zjistil, že nás policisté obejdou a spojí se za námi, začali jsme ustupovat. Mezitím jsme zpozorovali železné zátarasy, v nichž byly otevřené dvě uličky; druhou jsem proběhl a dostal jsem ránu pendrekem, volali na mě „Choď po chodníku!"

OS: *Jednání policistů bylo značně agresivní?*

MK: Asi ano – měl jsem naprosto přízračný dojem, seděli jsme a oni do nás začali mlátit. Nebyl jsem jejich reakci s to nějak racionálně hodnotit, jen jsem měl takový naprosto přízračný pocit – iracionální hrůzy. Vytvořila se taková atmosféra, která naprosto nedovolovala člověku myslet – ani policistům, jednali naprosto pudově. Ani bych jim jejich jednání nevyčítal, jsem schopen je pochopit. Naprosto nemůžeme toto chování brát jako nějakou vědomou agresivitu. Takový je můj názor.

OS: *Nepřekvapovalo vás, že se studenti ani nepokusili o obranu?*

MK: Ne, opravdu.

OS: *Myslíte, že se stále řídili heslem „Vezměte květinu"?*

MK: Ne, v žádném případě. To bychom se dívali na celou záležitost příliš idealisticky. Myslím, že lidé byli prostě příliš zděšeni. Také žádné kameny nebyly po ruce. Lidé byli opravdu vyděšeni, vždyť se takových demonstrací nikdy předtím nezúčastnili. Na nábřeží ještě panovalo nadšení, lidé se dali nalákat vidinou, že teď už budeme žít svobodně. Když se stali svědky masakru, příšerně se vyděsili, vůbec nepomýšleli na odpor. Demonstranti, co házejí kameny a flašky, jsou profesionálové.

OS: *Co jste dělal, když jste se dostal z Národní?*

MK: Běžel jsem doleva, Mikulandskou, ne to vlastně nešlo, už si nepamatuji, ale nějak jsem se dostal pod Národní divadlo, kde jsem se zastavil. Kolem mne ještě šli lidé v pětistupech, nepřetržitě se valil proud lidí, mohlo jich být

20 000. Můj odhad bude asi přehnaný, ale měl jsem dojem obrovské masy. Nevím, jak se tolik lidí může vejít na tak malý prostor. Na tvářích byla vepsaná hrůza a děs, lidé byli úplně zděšení, zničení. Abych jim dodal odvahu, vylezl jsem na patník a křičel jsem „Přátelé, to není naše prohra, to je jejich prohra, definitivně ukázali svoji tvář a tohle už nemohou přežít, to už nemůžeme tak nechat." Nepamatuji si už přesně, co jsem říkal. Srdcem jsem ale nevěřil jedinému slovu, i když mi rozum říkal, že by to měla být pravda.

OS: *A reagovali lidé příznivě?*

MK: Ne, naprosto ne, nikdo vůbec nevnímal, co jsem říkal, proto jsem za chvíli přestal. Asi jsem nepůsobil moc přesvědčivě.

OS: *Potom jste šel domů?*

MK: Ne. Potkal jsem Jirku Dienstbiera. Společně jsme ještě skandovali: „Zítra u koně!", abychom naznačili lidem, že se mají opět shromáždit. Pak jsme šli k Marku Bendovi, který bydlí na Karláku. Přišli jsme k němu někdy ve 20 hodin. Telefony nepřetržitě zvonily; všichni, např. Svobodná Evropa, chtěli vědět, co se děje. Potkal jsme dva kamarády, Ondřeje Zacha z filozofie a Vojtěcha Melenkovského. Vyprávěl nám, že viděl, jak zmlátili jednu ženu, a konstatoval: „Stávka, to je jediné řešení." Skutečně toto řešení se zrodilo už v pátek večer.

OS: *Už tehdy se tedy objevila myšlenka stávky?*

MK: Ano. A byli to filozof a medik, žádní „damáci" tam nebyli, což bych rád zdůraznil.

OS: *Vás tato myšlenka zaujala?*

MK: Chápal jsem, že se za každou cenu musí něco stát. Domů jsem přišel ráno. Když jsem vyřídil nutné telefonáty, odešel jsem k Bendům. Byli jsme domluveni, že budeme hrát hru, kterou jsem si před rokem koupil v Anglii a přeložil do češtiny. Pokusili jsme se zahrát, ale nic z toho nebylo, neboť stále zvonil telefon. Tehdy jsme ještě nic nevěděli o prohlášení DAMU.

Martin Benda přinesl zprávu o smrti Šmída z naší fakulty. Kamarád, který byl u Bendů s autem, nás naložil, jeli jsme na kolej a společně jsme si říkali, to je konec. V Tróji, kde je kolej matematicko-fyzikální fakulty, šel už jeden hlas, že od pondělka stávkujeme. K mému úžasu jsem potkal lidi, které jsem vždycky považoval za naprosto apolitické, konformní a bez zájmu. Všichni se shodovali, že není o čem diskutovat, prostě stávkujeme.

OS: *Lze tedy říci, že myšlenka stávky se rodila nezávisle ve dvou centrech, na DAMU a ve vaší skupině?*

MK: Ano, to minimálně. Já bych řekl, že se rodila na více místech současně.

OS: *Spontánně?*

MK: Ano, rozhodně. Stálo by zato, prozkoumat z tohoto hlediska každou fakultu. Myšlenka stávky se rodila zcela nezávisle. Rozhodně jsme nevěděli, že budou stávkovat herci.

OS: *Byl jste v sobotu večer v Realistickém divadle, kde se ke stávce připojili herci?*

MK: Ne, nebyl.

OS: *Ve vaší koleji byla asi jiná situace než na DAMU, neboť studenti se na weekend rozjíždějí domů.*

MK: „Damáků" je také méně. Když se jich sejde 20, mohou mluvit za fakultu, kdežto nás musí být 200 a stejně by to nebyl reprezentativní vzorek. Domů jsem přišel až ráno, přespal jsem u Bendů. Přespávám u nich častěji, protože bydlí v centru. Doma na mne už čekal první novinář a poskytl jsem první interview. Přijeli k nám kamarádi z Brna, které jsem informoval o situaci, a odešel jsem na kolej.

OS: *O stávce?*

MK: Jistě. Brňákům jsem prostě řekl, že musí začít stávkovat. Byli spíše pesimističtí, neboť si mysleli, že se stávka neuskuteční, ale že udělají, co bude v jejich silách; a udělali.

Samozřejmě, že v těchto dobách spousta lidí dělala totéž co já, to není nijak výjimečné. Každý, kdo byl o nutnosti stávky přesvědčený, dal všechny síly, aby se realizovala.

OS: *Ve Stuze však byla už zformovaná vedoucí skupina, která se během událostí dostala do čela.*

MK: Částečně. V neděli na fakultě schůze, která měla rozhodnout o stávce, byla pořádána SSM. Diskutovalo se o prohlášení DAMU. Na shromáždění na koleji Hvězda, které se konalo po naší schůzi, jsem vystupoval jako zástupce matematicko-fyzikální fakulty. Ve Hvězdě byli studenti z různých fakult, seděli jsme v klubovně a seznamovali se s různými prohlášeními. Přítomen byl i náš děkan jako jediný z děkanů; stejně mu to nepomohlo. Někdo přišel se zprávou, že jsme obklíčeni StB, proto jsme se rozešli. Další schůzku jsme domluvili do Činoherního klubu. Jel jsem na naši kolej, kde bylo třeba vytvořit stávkový výbor. Zavřel jsem prostě dvacet lidí do jedné místnosti a prohlásil jsem, že je to stávkový výbor. O patro výš vznikl ještě jeden stávkový výbor, s nímž jsme se sešli a sepsali si jejich požadavky. Odjeli jsme do Činoherního klubu, ale nepustili nás dovnitř, zkrátka ukázalo se, že tam nemůžeme být.

OS: *To bylo v neděli?*

MK: V neděli večer.

OS: *Ale tehdy se v Činoherním klubu ustavovalo Občanské fórum.*

MK: My jsme tam byli ještě předtím.

OS: *Ještě předtím?*

MK: Ano. Nebo to bylo potom? Když se tedy ukázalo, že v divadle nemůžeme být, odcházeli jsme v malých skupinkách, po dvou, po třech Presslovou ulicí – to byla úplná konspirace – na fakultu na Karlově náměstí. Někdo měl klíče od branky. Uvnitř byla úplná tma, nesmělo se svítit a kouřit. Když jsme se všichni shromáždili, vedli nás v naprosté tmě a tichu přes dvůr do nějaké místnosti. Zatemnili ji a pak rozsvítili. V místnosti byl Mejstřík, který si okamžitě sedl na první lavici, čelem k ostatním – a stal se vůdcem studentského hnutí.

OS: *Třeba to bylo náhodou, že si tak sedl.*

MK: To nebyla náhoda. Má velikou přirozenou autoritu a kromě toho se považoval za člověka, který se významně podílel na vytvoření této situace. Zdaleka ne

jen spoluúčastí na páteční demonstraci, ale celou svou dlouholetou činností – publikováním relativně nezávislého časopisu, členstvím v MVR.

OS: *Prohlášení o deseti bodech vznikalo v budově fakulty elektrotechniky?*

MK: Ano. Četla se dvě prohlášení, jedno „damácké", jedno snad napsala FAMU nebo filozofie, ani jedno nebylo podle mne příliš dobré.

OS: *Kdo tam všechno byl?*

MK: Zástupci tak deseti fakult, pamatuji si na Moniku Pajerovou, Šimona Pánka, Tomáše Drábka. Za mat-fyz. jsem tam byl sám. Benda tam nebyl, protože byl zajištěn.

OS: *Oněch 10 bodů bylo schváleno tam?*

MK: Ano, tam. Mejstřík vždycky přečetl jednu větu, o níž se hned hlasovalo. Proto ne vždy věty na sebe navazují.

OS: *Na této schůzi byl ustaven také Koordinační výbor pražských vysokých škol?*

MK: Ne, ne. Nevím, ale snad někdo informoval, že Koordinační výbor bude na DAMU. Po schůzi jsem odjel na matematicko-fyzikální fakultu, kde jsme sepsali prohlášení a rozdělovali hlídky. Ráno jsem odjel do Motola, kde je vojenská katedra. V pondělí jsme totiž měli mít vojnu. I tam se stávkovalo. Odjeli jsme pak na Karlov, kde máme děkanát, a zabrali jsme největší posluchárnu, v níž se ještě učilo. Vyučování jsme přerušili. V posluchárně se shromáždilo asi 200 studentů, jimž jsme vysvětlili, že je stávka. Všichni nás podpořili. Začaly se volit stávkové výbory. Odpoledne k nám přišli zástupci Karlínské budovy a kritizovali mě, že postupujeme nedemokraticky, neboť jsme nezvolili zástupce fakulty. Velice ostře jsem odpověděl, že máme jiné starosti, a oni se urazili. Volby se však provedly. Měli samozřejmě pravdu, ale já jsem již 40 hodin nespal.

OS: *Pravdu – v revoluční situaci není třeba respektovat pravidla demokracie.*

MK: Pokud to není nezbytně nutné, což nebyl náš případ. Stávkový výbor jsme šťastně zvolili.

OS: *Nikdo ze studentů nebyl proti stávce?*

MK: V podstatě ne. Rozhodnutí bylo naprosto jednotné a spontánní. Další události se mi začínají trochu splétat. V pondělí večer jsem šel k rektorovi, sedl jsem si do kožené židle a snažil jsem se nespat očividně. Později mi jeden prorektor z naší fakulty vyčetl, že jsem se tam nechoval dostatečně aktivně.

OS: *Kdo tam byl? Češka?*

MK: Ano, samozřejmě, a jeho suita prorektorů. Z jednání mi nejvíc utkvělo: zdůrazňovali jsme, že na demonstraci nebyly žádné protisocialistické „živly", že demonstrace měla pozitivní význam a že nás zmlátili bezdůvodně. Jeden z prorektorů replikoval: „Ne, na začátku to bylo správné, ale na konci vás protisocialistické živly zmátly." Snažili jsme se oponovat a druhý z prorektorů řekl: „Ne, od počátku to bylo zneužité k protisocialistickým cílům." S nimi opravdu nebylo o čem diskutovat, ani jsem v úspěch příliš nevěřil. Už tehdy jsem říkal, že stávku jsme vyhlásili proto, abychom si udrželi vědomí lidské důstojnosti. Museli jsme do ní vstoupit, i kdybychom neměli žádnou naději na úspěch.

OS: *Vy jste nepočítali s takovým vývojem?*

MK: Ne, v žádném případě. Ale museli jsme takhle postupovat, abychom si zachovali tvář, lidskou důstojnost.

OS: *Tato schůzka byla v pondělí večer.*

MK: Tehdy jsem měl za sebou asi tři interview.

OS: *V Disku nebo v Řetězovce jste ještě nefungovali?*

MK: Ne. V pondělí v poledne jsem odešel na DAMU; v Řetězové se tvořilo Koordinační centrum. Byl tam Mejstřík a nějací „damáci", Dan Větrovský, Pavel Dočekal, Pánek asi taky. Diskutovali jsme o situaci.

OS: *Vytvářel se stávkový výbor?*

MK: Začalo krystalizovat, kdo v něm bude. A přitom jsme dostávali zprávy, že se chystá velká odvetná akce, že v Libni v úterý odpoledne jsou tanky a kladenské milice mají bojovou pohotovost. Neustále přicházely do Řetězovky takové zprávy. Proto jsme se rozhodli napsat Prohlášení ke všem vládám světa v OSN, v kterém jsme žádali o pomoc v případě, že u nás vývoj půjde čínskou cestou. Požádali jsme o diplomatickou intervenci.

OS: *Tento dokument nemáme.*

MK: Mohu vám jej poskytnout. Šlo o tajný dokument, opsali jsme ho asi ve třech kopiích a bylo zakázáno o něm mluvit a jakkoliv s ním nakládat; jen já a Tomáš Drábek jsme měli za úkol dopravit ho případně na vyslanectví, především americké. Poté jsme jeli do Alcronu, kde jsme měli dohodnout rozhovor s BBC. Zástupcům BBC jsem o tomto poselství řekl a požádal je, aby ho za žádných okolností nepublikovali, dokud k tomu nedáme souhlas.

OS: *Respektovali váš požadavek?*

MK: Respektovali. Dojeli jsme na americké velvyslanectví, kde nás rozhodně nepřivítali s nadšením. Řekli, že nám budou držet palce, ale že pro nás nemohou nic udělat, protože jako oficiální diplomatická mise nás nemohou otevřeně podporovat. Zeptali jsme se, zda nám mohou alespoň udělat několik kopií naší „Výzvy", a bylo nám řečeno, „Bohužel, pánové... I tak nás vaše vláda stále obviňuje z aktivní podpory protivládních sil..." Nakonec souhlasili s tím, že si udělají jednu kopii pro vlastní potřebu.

Před odchodem jsme se – jakoby žertem – zeptali, jestli se sem můžeme přijít ukrýt, až nás budou honit tanky. Panu konzulovi to nepřipadalo ani za mák legrační, ale vážně přikývl: „Co nám zbývá..."

Pak jsme odjeli na velvyslanectví SSSR. Mezitím se setmělo, ale dostali jsme se dovnitř, řekli jsme, že jsme z centrálního stávkového výboru a že chceme mluvit s panem velvyslancem. Nechali nás asi 20 minut čekat a pak přišel 3. tajemník velvyslance. Přečetl si prohlášení a konstatoval: „Oficiální postoj Sovětského svazu znáte - jde o vnitřní záležitost Československa." „Ano," přisvědčili jsme, „ale jaký je váš osobní názor?" Pan tajemník se nám podíval do očí a řekl: „Soukromý názor? Můj soukromý názor je, že se nemáte čeho bát." A v tom okamžiku jsem věděl, že mluví pravdu.

OS: *Kdy jste se poprvé dostal do kontaktu s představiteli Občanského fóra?*

MK: Mám takovou vzpomínku: Disk, Mejstřík tam sedí na pódiu a čte Prohlášení Občanského fóra. Říká: „Tak, já jsem je podepsal." Zda se to událo v úterý nebo ve středu, si už nepamatuji.

OS: *Vy jste pak spolupracoval s Koordinačním centrem OF?*

MK: Ano. Ve středu nebo v úterý jsme se v Disku rozhodli, že vytvoříme skupinu pro styk s tiskem. V Disku jsem byl jen zástupcem matematicko-fyzikální fakulty. Ve zvoleném Koordinačním výboru byli Mejstřík a Pánek jako předsedové a další tři členové, Marek Benda, Michal Semín a Tomáš Ctibor. Do čela tiskové skupiny byl postaven Igor Chaun a Monika Pajerová. Monika proto, že umí asi pět světových jazyků, dále tam ještě asi byli Honza Fulín z DAMU, Michal Sedláček z žurnalistické fakulty. Já jsem se tam přihlásil, protože jsem se domníval, že může jít o zajímavou práci; s Monikou jsem se znal ze STISu. Tak jsem se stal členem tiskové skupiny a od té doby jsem seděl v Řetězovce permanentně.

Denně jsem hovořil asi s deseti zahraničními novináři a měl jsem pocit dobře vykonané práce. Ale tuto práci jsem nevykonával dobře, protože jsem téměř každou větu začínal: „Jsem oficiální tiskový mluvčí" a novináři v tomto okamžiku ztratili o věc zájem. To jsem si bohužel uvědomil až později. Když jsem o svém postupu přemýšlel, měl jsem říkat: Jsem hlavní studentský vůdce a mám na vás dvě minuty času.

OS: *Jako tiskový mluvčí jste se jim zdál příliš bezvýznamný?*

MK: Byli by mnohem spokojenější a efekt by byl stejný. Ale mně zase bylo proti mysli dělat ze sebe víc než jsem. Naším zástupcem v Občanském fóru byl nejdříve Dan Větrovský. „Damáci" nejsou schopni konstruktivní týmové práce. Jsou individualisté, někteří velice inteligentní, ale individualisté. Nemám proti nim nic, ale nejsou schopni nesobecké drobné práce. Např. Dan Větrovský přišel do Disku, postavil se na jeviště a říkal: „Byl jsem v Laterně Magice a Vašek vám vzkazuje..."

Místo něho jsem byl schválen Diskem jako zástupce studentů v Občanském fóru já. Mým nejdůležitějším úkolem na konci prvního týdne bylo psát prohlášení: napsal jsem většinu prohlášení, která byla čtena na Václaváku a na Letné.

OS: *Jaká byla spolupráce s Koordinačním centrem Občanského fóra? Došlo k nějakým konfliktům?*

MK: Dostal jsem průkazku a chodil jsem do Laterny magiky. Ve Fóru se na studenty dívali jako na ty, s nimiž je třeba počítat a nelze je brát na lehkou váhu; ale jeho profesionální politikové říkali – nenecháme si ani od studentů do ničeho mluvit. Když si studenti postaví hlavu, je třeba jim vyhovět, ale dělalo se to vyloženě s nechutí. Ve Fóru jsem měl vždy pocit, že se na nás dívali svrchu, jako na brutální sílu, kterou lze nasměrovat určitým směrem a ona prorazí cestu. Později jsme samozřejmě už ani takovou silou nebyli. Nevím, nechtěl bych představitelům Fóra křivdit, jejich postoj byl pochopitelný, vždyť šlo o profesionální politiky, my jsme byli pouzí amatéři, nadšenci, to bylo naprosto v pořádku. Chovali se k nám vždycky slušně, nechali nás promluvit, někdy dokonce odpověděli i na naše připomínky. Ale měli zřejmě spoustu práce, vlastních záležitostí, které museli řešit. Studenti byli zastoupeni

v několika skupinách, já s Martinem Bendou jsem pracoval v organizační, která řídila všechny ostatní. V čele byl myslím Radim Palouš, který později řídil i Radu.

Nebylo jednoduché studenty přesvědčit, že mají Občanské fórum podporovat; ještě v úterý panovaly nálady, že chartisté si zase založili nějakou skupinku, jako již mnohokrát předtím. Ani tato akce prý nebude mít žádný praktický výsledek. Ale nebylo to pravda, přestože to vypadalo jako rozumný názor, zvláště když člověk o Fóru moc nevěděl, jen že v něm byli Havel, Vondra a Benda.

OS: *Neměli studenti vůči chartistům skeptický postoj?*

MK: Jak kdo. Protože jsem měl k disidentům blíže, věděl jsem, že dělají užitečnou práci a že revoluce by nebyla možná, kdyby nejméně deset let nebyli působili. Věděl jsem, že vykonali obrovskou a záslužnou práci, kterou nelze docenit. Myslím ale, že řada studentů měla k nim jiný vztah; mysleli si, že jsou šílenci, kteří na rozdíl od ostatních nevyužívají příležitostí ve svůj prospěch. Jiní zase říkali, že Charta vyčerpala své možnosti, neboť se u nás nic nezměnilo. Nebylo to pravda, změnilo se hodně, i když to třeba nebylo vidět. Zeď sice pořád stála, ale byla pořád tenčí a zpuchřelejší. Někteří viděli jenom zeď, která stojí. Takoví lidé tvrdili, že Charta sama nad režimem zvítězit nemůže, že s chartisty nikdo jednat nebude.

OS: *Spolupracovníci Stuhy měli k Chartě a disidentům blízko; vždyť mnozí z vás byli jejich příbuzní. Jaký byl vztah masy studentů k Občanskému fóru?*

MK: Kdyby Fórum nedokázalo shromáždit takové masy lidu, tak by se k němu asi nepřihlásili. Jednou proběhla asi šestihodinová nebo čtyřhodinová diskuse o poměru k Fóru a nakonec skončila vyslovením jednohlasné podpory. Kdyby neproběhly demonstrace na Václavském náměstí, jednání by bylo mnohem obtížnější.

OS: *A podpora Havla?*

MK: Je to vlastně totéž jako s Fórem nebo s chartisty, jen ještě extrémnější. Někteří tvrdili, že Havel je jako chartista naprosto nepřijatelný a že vláda s ním nebude vyjednávat. Zdůrazňovali dále, že obyčejní lidé Havla nepodpoří, když se proti němu vedly takové kampaně. Tento argument se nám podařilo vyvrátit velice prostě: Když to nebude Havel, tak kdo?

OS: *Jak se objevila vaše kandidatura na prezidenta Studentské unie?*

MK: Studentské unie? Protože nebyl nikdo jiný.

OS: *Nepodobá se váš případ Havlovu?*

MK: No – to asi ne, nevím. Na jaře zasedal několikrát parlament, na němž se hovořilo o organizaci Unie. Vystupoval jsem, upozorňoval jsem tam na chyby a měl jsem štěstí, že většinou na moje slova došlo. U některých lidí jsem tak získal určitou autoritu.

OS: *Jak jste hodnotili odstoupení Jakeše?*

MK: Zhruba od středy jsem byl v Koordinačním centru, rozhodně vám neřeknu, jaká byla nálada mezi studenty. Nebyl jsem na jediné manifestaci, nebyl čas.

OS: *Ve studentském parlamentu jste nezasedal?*

MK: Když jsem se stal zástupcem studentů ve Fóru, chodil jsem do parlamentu častěji, abych zjistil, co studenti chtějí, a tlumočil jejich požadavky ve Fóru.

OS: *Uvědomoval jste si, že nejde jen o zachování studentské integrity, ale o boj o moc?*

MK: Skutečně nevím. Slyšel jsem, že když přišla zpráva o rezignaci politbyra, tak že číšníci nalévali šampaňské zdarma. Padali jsme si do náručí, dívky plakaly, nastala ohromná euforie. Nás, kteří jsem dostávali zprávy první, nemohlo nic překvapit. Měli jsme spoustu práce, nebyl skutečně čas se z něčeho radovat.

OS: *Zúčastnil jste se jednání s Adamcem?*

MK: Byl jsem přítomný jednomu jednání u Adamce a u Pitry.

OS: *A jaký jste měl dojem z jednání s Adamcem?*

MK: O Adamcovi jsem si tedy udělal názor – možná mylný –, že je v podstatě chytrý politik. Jediný se snažil vyvolat dojem muže z lidu; představoval se jako sedlácký typ, robustní, který říká lidem pravdu do očí a nebude se přetvařovat. Doufal, že tím získá oblíbenost u národa, hlavně na venkově. Tak s námi jednal i mezi čtyřma očima. Nemyslím si, že by byl takový ve skutečnosti; byla to maska, kterou si nasazoval, aby zakryl pravou tvář. Nebyl beztvarý politik, jako většina v KSČ. K jednání s Adamcem jsem jel místo nepřítomného Mejstříka. Při cestě autem mi pan Klaus vysvětlil, kam se jede a co tam mám říkat. Adamec se pozdravil s V. Havlem, který řekl: „Pane premiére, chceme, abyste do dvou dnů podal demisi a jmenoval novou vládu," což skutečně nebylo příliš přátelské. Adamec odpověděl: „Ne, na to nemohu nikdy přistoupit, to je vydírání." Zvedl se, odešel, suita odešla s ním. Havel si zapálil cigaretu a konstatoval: „S tím jsem počítali, tak ustoupíme na předem připravené pozice. Demise nám stačí do neděle."

Ale zapomněl jsem vám říct, že na začátku nás asi pět minut fotografovali a pak přišel Mejstřík na vteřinu přesně. Myslel jsem, že by snad nebylo dobře, kdybych se zvedl a odešel, a tak jsem zůstal. Pak se Adamec vrátil, jednání pokračovalo. Řekl jsem, co si myslí studenti. Oznámili jsme mu, že demise stačí do neděle. V podstatě souhlasil a vymínil si, že nejde o demisi, ale o rekonstrukci. Tak vznikla ta nepovedená vláda 15 : 5.

OS: *A jednání s Pitrou?*

MK: První jednání s Pitrou bylo snad ještě před tou rekonstrukcí. Ve čtvrtek nebo v pátek jsem jel k Pitrovi s Pithartem, hercem Rajmontem a V. Havlem. Bylo to jediné jednání, na němž jsem měl pocit, že jsem také k něčemu užitečný. Řekli jsme: „Pane premiére, tak jsme se s Adamcem dohodli, že demisi podávat nebude, ale protože aspoň jednu demisi potřebujeme, tak ji podáte vy." Chvíli se chabě bránil a pak rezignoval. Sepsání komuniké trvalo asi tři hodiny a byla v něm věta, že zástupci OF a studentů požadovali demisi předsedy vlády. Pitrovi poradci komuniké předělávali a úplně je přepracovali. Věta o demisi vypadla, na což jsem upozornil jako jediný. Musela být doplněna. Snad jen v tomto případě studenti nějak výrazněji do jednání zasáhli.

OS: *Jaký byl Pitra?*

MK: Pitra nebyl žádná osobnost. Adamec také ne, ale na rozdíl od něj byl Pitra naprosto beztvarou amorfní postavou. Rozhodně nebyl schopen

aktivně škodit v žádné funkci. Neudělal by nic, k čemu by nedostal příkaz.

OS: *Jak vás ovlivňovalo disidentské hnutí?*

MK: Vidím to jednoduše. V každém větším městě, v každém státě se vytvoří určité uskupení lidí s určitými společnými zájmy a názory, vznikne za všech podmínek. I v Praze se zformovalo společenství neoficiální, podzemní kultury. Patřili k němu i lidé, kteří přijeli studovat do Prahy, dostali se do styku s tímto prostředím a začali se s ním sžívat. Existovala spousta různých subkultur, které třeba šly i proti sobě, a třeba se z nich lidé ani moc neznali, ale spojoval je nesouhlas s režimem. Vůdčími postavami byli disidenti, kteří ztělesňovali neformální kulturu jako celek. Zde spatřuji jejich vliv.

OS: *Děkujeme za rozhovor.*

Rozhovor s Václavem Malým 27. dubna 1990

OS: *Chtěli bychom, abyste se vrátil k listopadovým dnům, i když jste o tom jistě již často mluvil, a rádi bychom věděli, jak jste se vlastně dostal na tribunu Fóra.*

VM: 17. listopadu jsem byl mimo Prahu na severní Moravě, konkrétně v Šumperku a v Jeseníku, kde jsem povzbuzoval početné skupiny lidí, kteří přišli na setkání se mnou, aby vytrvali, že situace není beznadějná. Lidé podléhali určité skepsi – došlo k pohybu už i v Německé demokratické republice. A stále jsem dostával dotazy, kdy už to přijde, copak tady nikdy nenastane svoboda? A to jsem netušil, že po ty dny, kdy jsem tam s nimi byl, 17., 18. a 19. listopadu, už se dějí rozhodující události v Praze. Do Prahy jsem přijel v neděli 19. listopadu autobusem na Florenc a odtud jsem šel na Karlovo náměstí. Tam jsem viděl, že se shluklo několik desítek, poté stovek lidí a četla se první prohlášení, nesouhlasící s postupem policejních sil 17. listopadu. Vystoupily tam i známé osobnosti: například si pamatuji herce Haničince z Vinohradského divadla. Poté se šlo na Václavské náměstí a kupodivu na rozdíl od obvyklých pár tisíc, které se zúčastnily předcházejících manifestací od srpna 1988 a byly v minulosti brutálně zbity a postříkány, byl to mnohatisícový dav, který se pohyboval po Václavském náměstí. Už se otevřeně projevovala nespokojenost sroceného davu s politikou tehdejšího prvního tajemníka strany pana Jakeše. Byl to protest proti brutálnímu zákroku, zaznívalo volání „Svoboda", „Respektovat lidská práva" a podobně. Policie nezasáhla, i když příslušníci Státní bezpečnosti filmovali dav z různých míst. Na rozích ulic ústících z Václavského náměstí ven stáli po dvou nebo po čtyřech příslušníci Veřejné bezpečnosti, kteří měli evidentně za úkol pouze události sledovat a o nich referovat. Nedošlo ani k zásahu, ani k provokaci, v blízkosti nebyla ani vodní děla. To bylo něco nového, co naznačovalo, že se něco v tehdejších mocenských strukturách dělo. Bylo těžko předpokládat, co se z toho vyvine, ale prvním překvapením byl početný dav, který se poté vydal z Václavského náměstí Národní třídou. Přidávali se další lidé.

Taková perlička: na chodnících Václavského náměstí postávaly ještě stovky lidí, kteří byli velmi rezervovaní, velmi opatrní a spíš jen situaci pozorovali.

Nezapojili se do mnohatisícového davu. Zde se ještě projevila typicky česká vlastnost „nepal si prsty". Nicméně stále více lidí se nechávalo i na tom Václavském náměstí strhnout a posléze se vytvořil nejméně dvacetitisícový dav, který šel Národní třídou směrem k Vltavě.

Překvapilo mě, kolik lidí se sešlo, a za druhé, že policie nezasahovala, i když – jak sem se později dozvěděl – na druhém břehu Vltavy byla Malá Strana zatarasena, aby lidé nemohli jít na Hradčany. Došlo tam i k dalším brutálním zásahům – i když už ne v takovém rozsahu jako 17. listopadu.

V davu jsem potkal Rudolfa Battěka, Zbyňka Hejdu a některé další přátele. Podivovali jsme se, co se to děje, a měli jsme zároveň obrovskou radost, že konečně lidé zareagovali. Rudolf Battěk mi říkal, že v šest hodin je u Václava Havla schůzka, na níž se má situace analyzovat. Tudíž u Národního divadla jsem se od davu odtrhl a šel jsem s Rudolfem Battěkem do bytu Václava Havla, kde už byl Saša Vondra, Jiří Křižan, tuším, že tam byl také Ladislav Lis. Na další si bohužel nepamatuji, celkem více než 10 osob. Václav Havel předložil svůj návrh na Prohlášení Občanského fóra, který byl v podstatě schválen, došlo jen k některým korekturám. Jak známo, v tomto návrhu byly vzneseny 4 požadavky, o nichž se nebudu zmiňovat, protože jsou známy. Potom jsme se odebrali do Činoherního klubu. Je třeba poznamenat, že už od soboty stávkovala některá pražská divadla a v neděli, zdá se mi, už všechna divadla vstoupila do stávky na podporu studentů. To byl také důležitý moment, že na stranu studentů se přidali lidé známí z televizních obrazovek. Na stranu studentů se také přidali výtvarníci.

Do Činoherního klubu kromě diváků byli také pozváni přátelé z Charty a různých nezávislých iniciativ. Uskutečnilo se vlastně nepsané referendum o textu Václava Havla, který byl po někdy ostřejší výměně názorů vcelku schválen. Tak vzniklo Občanské fórum. Zúčastněnými byla pověřena skupina 15 lidí, aby situaci sledovala a nabídla tehdejším mocenským strukturám dialog. Zavázala se, že bude nejen situaci sledovat a analyzovat, ale vystupovat na obranu případně postižených. V této patnáctičlenné skupině jsem byl též já.

Atmosféra v Činoherním klubu byla nezvyklá. Proběhla opravdu svobodná debata, svobodná výměna názorů, i když někdy jiskřivá. Okolo 22. hodiny přišel telefonát do Činoherního klubu, že do 22 hodin musí být Činoherní klub vyklizen, že hrozí nebezpečí zásahu policejních jednotek. Takže situace nebyla zdaleka rozhodnuta.

Nicméně jsme s Václavem Havlem a s dalšími ještě v Činoherním klubu setrvali a hovořili jsme o tom, kde se zítra sejdeme a co bude třeba učinit. Většina účastníků setkání v Činoherním klubu po 22. hodině divadlo skutečně opustila. Někteří z nás zůstali asi až do půl dvanácté v noci a nic se nestalo. I to značilo, že se v mocenských strukturách něco děje. Odpoledne vyšlo na Václavské náměstí mnoho lidí. Státní bezpečnost věděla o setkání v Činoherním klubu, a přesto nezasáhla. To bylo aspoň pro mě velmi povzbudivé,

i když jsem samozřejmě nemohl předpokládat, že už je to definitivní. Tehdy nemohl být nikdo prorokem.

V pondělí dopoledne se uvedená skupina patnácti sešla v galerii U Řečických. Tam jsme situaci analyzovali a rozhodli jsme se, že vyčkáme, co se bude dít.

Odpoledne se na Václavském náměstí shromáždil ještě větší, mnohatisícový dav – řádově se dá říci, několik desítek tisíc. To bylo pro nás obrovské překvapení. Večer jsme se přesunuli do Realistického divadla na Smíchově a tam jsem se vlastně stal mluvčím Občanského fóra. Protože během několika dní od 17. listopadu začaly do Prahy proudit desítky, možná stovky zahraničních novinářů a televizních štábů, řekli jsme si, že bude třeba pořádat pro ně tiskové konference. Byl jsem pověřen dělat mluvčího Občanského fóra, protože jsem měl už z minulosti zkušenosti s novináři a protože ovládám cizí jazyky. Původně tato funkce mluvčího Občanského fóra byla míněna jenom pro vedení tiskových konferencí. Náplň funkce se postupně zpřesňovala. V úterý jsme se sešli v galerii U Řečických díky statečným výtvarníkům, kteří se také přidali na stranu stávkujících studentů. Během úterka 21. listopadu byly dohady, zda budeme moci vystoupit nebo ne. Nebylo ještě zdaleka rozhodnuto, že budeme moci vystoupit na balkón Melantrichu. My jsme uvažovali následovně: I když tím budeme dělat socialistické straně – v její tehdejší podobě – reklamu, důležitější pro nás bylo, abychom mohli vystoupit a oslovit shromážděný dav. Nebylo možné ponechat události pouze spontaneitě, ale bylo třeba hnutí zaměřit a zacílit, k čemu by mělo vést: aby si lidé uvědomili, že oni sami vytvářejí nutný a potřebný tlak na mocenské struktury. Prvním cílem bylo, aby tehdejší moc začala vést s občany dialog. A to byl vlastně obsah našeho prvního i následujících vystoupení. Zároveň už v prvním prohlášení Občanského fóra byl vznesen požadavek generální stávky; proto jsme zaměřili úsilí na to, aby lidé myšlenku stávky přijali a podpořili.

Tak začala naše vystoupení na balkóně Melantrichu na Václavském náměstí a později na Letné. Přátelé mi v úterý řekli: „Umíš mluvit, proto budeš dělat moderátora." Neměl jsem čas se připravit, protože i obsah vystoupení byl velmi volný. Šlo nám o to, abychom získali pro vystoupení známé tváře – herce, sportovce, vědce, aby lidé pochopili, že to není záležitost jenom několika disidentů, ale celonárodní.

A tak jsem se po pondělním pověření funkcí mluvčího Občanského fóra stal též moderátorem setkání. Po úterku mi přátelé řekli: „Bylo to dobré, zítra to budeš dělat zas," – a tak jsem vlastně dělal moderátora až do neděle.

OS: *Zmínil jste se, že v Činoherním klubu byla ostrá diskuse. Nevzpomínáte si, o kterých požadavcích?*

VM: Například o zrušení vedoucí úlohy komunistické strany.

OS: *Tento požadavek se objevil již v Činoherním klubu?*

VM: Ano. Padly i ostřejší názory, ale při veškeré toleranci a respektu. Nezavládla žádní neslušnost nebo sprostá slova, nikdo nebyl napadán. Ale v zápalu věci jistě padly i ostřejší názory. Jednalo se především o zrušení vedoucí úlohy

komunistické strany a zároveň o zrušení nebo přijetí určitých zákonů. Nakonec zvítězil názor, že budou kladeny jednoduché požadavky, které osloví každého. Aby každý měl konkrétní představu, co znamenají. Odstoupení zkompromitovaných členů předsednictva ÚV, potom pana Štěpána a pana Kincla. A ustavení komise pro vyšetření událostí 17. listopadu. To byly konkrétní požadavky, které mohl pochopit každý. Z tohoto důvodu nebyly navrhované požadavky do původního prohlášení přijaty.

OS: *Oněch 15 lidí, kteří tvořili pozdější štáb, to jsou totožní s těmi, co byli podepsáni pod Prohlášením?*

VM: Ano, takový pracovní výbor.

OS: *Jeho složení se měnilo?*

VM: Ano, a bylo důležité, že tam byli lidé ze všech vrstev, dělníci, vědci, herci, faráři.

OS: *Reprezentovali tudíž celou společnost.*

VM: Ano.

OS: *Do jaké míry jste byl jako moderátor vázán připraveným scénářem, a do jaké míry jste mohl improvizovat?*

VM: Program byl rámcově určený, ale nedovedete si představit zmatek, jaký panoval. Jednak nebylo často do poslední chvíle jasné, jestli řečník přijde, jednak mnoho ambiciózních lidí si chtělo přihřát polívčičku a chtělo se na balkón dostat. Tedy – rámcový program byl dán, ale jakým způsobem jsem jej uváděl nebo jak jsem naplnil jednotlivá vystoupení, to záleželo jen na mně, to mi nikdo nepředepisoval. Tam jsem skutečně měl svobodnou volbu a svobodný prostor.

OS: *Myslíme si, že se vám podařilo navázat kontakt s lidmi stojícími dole. Považovali jsme to za velmi důležité, neboť to byl předpoklad pro získání důvěry k lidem nahoře. K tomu jistě přispěly i vaše osobní vlastnosti a schopnosti.*

VM: Především jsem se snažil, abychom nevystupovali pouze jako řečníci, aby si lidé neřekli, „jedni nahradili druhé". Aby lidé nebyli pouze v roli trpných posluchačů, ale aby se vytvořila atmosféra, v níž by pocítili, že jsou bráni a váženi jako jednotlivci. Ač je jich mnoho – a bylo jich stále víc – že je nevnímám jako masu, ale jako jednotlivce ve velkém množství.

OS: *Jaký jste měl pocit, když jste stál před takovým velkým shromážděním?*

VM: Na nervozitu jsem neměl čas. Cítil jsem obrovskou odpovědnost, protože za mnou byl veliký zmatek, jak si dovedete představit. Nebyli jsme připraveni, byli jsme nevyspalí, dostávali jsme spoustu pozoruhodných zpráv, situace byla nejistá. Tudíž to všechno působilo na naši psychiku, vyvolávalo to neklid a nervozitu. Řídil jsem se jedním pravidlem, že přese mne se nervozita nesmí dostat k shromážděným davům. Protože – jakmile by lidé vycítili nervozitu v našem vystoupení, tak by se přenesla na ně, začali by váhat a mohlo by to mít nepředvídatelné důsledky. Proto jsem neměl čas ani na nervozitu a cítil jsem zodpovědnost, ale velmi brzo jsem vlastně cítil radost a obrovské uvolnění. Protože lidé reagovali vtipně, mírně, neagresivně. Nejen že mě to překvapilo, ale tak oslovilo, že jsem byl vtažen do dialogu s lidmi dole.

OS: *Myslíte si, že vaše dnešní povolání vám pomohlo při moderování?*

VM: Nespojoval bych to, protože jednak jsem prakticky 11 let nemohl na veřejnosti mluvit, i když jsem při některých příležitostech mluvil například na pohřbu Pavla Wonky anebo na Škroupově náměstí. A atmosféra v kostele, byť hodně navštěvovaném, je a byla přece jen trochu jiná než na Václavském náměstí. Snad, jestli to tak mohu říci, je to určitý dar, který se nedá vynutit, ale který člověk musí velmi pokorně přijmout a nemůže s ním disponovat jako s určitou hračkou nebo nástrojem. Dar, který je člověku snad pro tu chvíli dán, ale může být zrovna tak odebrán. Takže bych svoji roli vůbec nepřeceňoval.

OS: *V které chvíli jste už měl pocit, že je rozhodnuto? Že už nemůžete prohrát?*

VM: Po zasedání ÚV KSČ v pátek večer, kdy bylo oznámeno, že odstoupil Jakeš. To byl důležitý psychologický moment, že musela komunistická strana ustoupit. I když výměny byly polovičaté, i když v tehdejším vedení zůstal pan Štěpán, i když do čela byl postaven zkompromitovaný pan Urbánek, přesto samotná změna značila důležitý psychologický zlom. Já osobně – nemohu mluvit za své přátele – jsem nabyl jistoty, že vývoj bude po zasedání ÚV KSČ pokračovat. Moje jistota byla potvrzena nebo upevněna tím, když jsme hovořili s tehdejším předsedou vlády panem Adamcem. To bylo neslýchané, že během jednoho týdne se podařilo prorazit bariéry mezi mocnými a bezmocnými. Od pátku už jsem žil, alespoň osobně, v jistotě, že je rozhodnuto. I když jsem nečekal, že změny půjdou tak rychle, a podobu změn nemohl nikdo předpovědět.

OS: *V průběhu prvního týdne se každý člověk, který byl nejen na tribuně, ale i ve vedoucím grémiu, nějakým způsobem projevoval. Ten byl spíš dobrý jako řečník nebo stylista, ten byl dobrý jako organizátor, ten byl spíš plánovač. Souhlasil byste s takovou kategorizací lidí?*

VM: Ano ... Ale přiznám se, já už to mám dnes v mysli jako jeden okamžik. Chodili jsme na Václavské náměstí, přišli jsme z Václavského náměstí, byla tisková konference, na níž byly doslova ne desítky, ale stovky nejen zahraničních, ale naštěstí už i našich, československých novinářů. Takže mi to splývá v jedno, v jeden okamžik, i ti lidé mi splývají. Bezpochyby se projevila výborná intuice Václava Havla, který se stal vůdčí osobností podzemí v Laterně magice. To byl gejzír nápadů. Velmi dobře se zapojil Zdeněk Jičínský, který vnesl do často překotného dění a diskusí určitý řád. Upozorňoval na různé právnické aspekty, což bylo velmi důležité korigování. Dále se velmi aktivně podílel Saša Vondra. Takže bych řekl: Václav Havel – nápady, Zdeněk Jičínský – určitý právnický podklad, právnický odraz pro naše jednání. Saša Vondra, který měl také nápady. Jiří Křižan působil především svým klidem. V jakékoliv situaci si zachoval klid a nepodlehl nervozitě. To jsou asi osobnosti, na které si nejvíc vzpomínám. Radim Palouš. Chtěl bych zdůraznit jeho úlohu; přispěl klidem a klidným a věcným řízením debat. My jsme se s Radimem Paloušem v řízení debat střídali. Všechno se teprve strukturovalo, protože ze začátku do Fóra přicházel kdekdo, takže nás nebylo jenom těch 15–20. Lidé různě chodili, nosili zprávy, přerušovali jednání. Řád se vytvořil teprve až ke konci

chodili, nosili zprávy, přerušovali jednání. Řád se vytvořil teprve až ke konci prvního týdne.

OS: *V takových okamžicích se objevují lidé taktiky, lidé taktizující a radikálové. Projevily se třenice nebo diskuse mezi těmito dvěma tábory?*

VM: V prvním týdnu jsem nic takového nezpozoroval. Ještě bych chtěl zdůraznit úlohu pana Wágnera, současného náměstka ministra zahraničí – to byl ten organizátor a ten – kůň – promiňte, že používám takové ošklivé slovo. Tahoun. Člověk, který toho moc nenamluvil, ale dovedl zorganizovat, dovedl zařídit. Pana Wágnera si velmi vážím.

Vy jste se ptal na ty typy: gejzíry nápadů – pan Havel, právnické zakotvení – pan Jičínský, potřebný klid – pan Křižan a pan Palouš, nápady – Saša Vondra a organizačně se opravdu skvěle osvědčil pan Wágner. Na další si opravdu tolik nevzpomínám.

OS: *A pokud jde o studenty?*

VM: Tato otázka je důležitá. Studenti, jak se mi zdálo, trochu žehrali na Občanské fórum; aniž chci zevšeobecňovat, bylo vidět, že ve studentském hnutí začíná únava, projevující se zvýšenou nervozitou i spory, zda jít úplně s Občanským fórem nebo ne. Protože jim se zdálo, že my jsme se najednou chopili iniciativy, což bylo přirozené. Museli jsme také několikrát zasahovat, aby studenti nezačali jednat s mocnými na vlastní pěst. Ne proto, že bychom zásadně nechtěli, ale že bylo třeba zachovat jednotný postup. Také při každém setkání s tehdejším panem předsedou vlády Adamcem byl někdo ze studentů. Studenti sice mohli rozhodnout, co studentský zástupce během těch setkání řekne, ale jednání se nemohlo vést dvoukolejně. Bylo přirozené, alespoň tak se mi zdá, že Občanské fórum soustředilo na sebe pozornost – lidé vycítili určitý program, určité ujasněnější představy. I když znovu upozorňuji: představy vznikaly během dění a program se naplňoval určitým obsahem také během dění. Nicméně myslím si, že jako celek jsme reagovali věcně, neemotivně a že bylo vidět výsledky. K definitivnímu zlomu došlo podle mého tím, že se generální stávka zdařila. Mocní se přesvědčili, že jsme s to vyvolat další stávku a tím ovlivnit dění. Nechtěli jsme, aby lidé stávkovali jen tak. My jsme chtěli, aby události probíhaly klidně, bez ekonomických otřesů. Například přišli za námi z jednoho pražského obvodu, že zavřou všechny obchody. Ostře jsme protestovali a vysvětlili jsme jim, kteří to jistě mysleli dobře, že nechceme, aby docházelo k ekonomickým nesrovnalostem, že je třeba, aby život probíhal dál. Proto jsme také nepokračovali v demonstracích, proto jsme je plánovali tak, aby trvaly nanejvýš dvě hodiny, abychom lidi neunavovali. Proto jsme plánovali, aby byly až po pracovní době, aby se nám nemohlo vyčítat, že chceme destrukci, destabilizaci, že chceme, aby nastal ekonomický a společenský chaos. Lidé to myslím vycítili, proto si Občanské fórum získalo sympatie, které nebyly vázány zprvu na jednotlivé osobnosti, protože – upřímně řečeno – ani Václav Havel nebyl do té doby – podle mého – alespoň polovině české veřejnosti znám. Jeho literární dílo znala jen úzká vrstva intelektuálů. Svým prvním veřejným vystupováním na Václaváku se Václav Havel teprve začínal představovat širší veřejnosti. Občanské fórum

získalo důvěru, která však nebyla zpočátku vázána na jednotlivé osobnosti. Tuto skutečnost, zdá se mi, někteří studenti nesli nelibě a chápali poněkud zkresleně; domnívali se, že oni se zasloužili o pohyb, a najednou jsou jako by z toho hlavního proudu vyřazováni. Ale nebylo to pravda. Nám šlo o jednotný postup, o jasný program. A za druhé – i když je pravda, že podnět dali studenti, 17. listopad nespadl zčista jasna z nebe. Ponechám stranou mezinárodní okolnosti, protože se mi zdá, že psychologicky bylo tehdejší vedení zlomeno tím, že byl sesazen Honecker, neboť usilovalo o vytvoření pevné osy Berlín – Praha – Bukurešť. Avšak Bukurešť, což si snad uvědomovali i někteří z tehdejšího vedení, nebyla zrovna nejspolehlivějším partnerem. Kdežto NDR se zdála, že bude stabilním partnerem. Tehdejší ekonomika NDR a Československa byla nejlepší a nejsilnější z východního bloku. Obě vedení pod vedením Jakeše a Honeckera dělala také všechno proti změnám. Myslím, že nelze podceňovat, že už i uvnitř mocenských struktur docházelo k diferenciaci. Nevím, kdo na jaké straně stál – to myslím řeknou archívy, až budou přístupné –, ale rozhodně k událostem po 17. listopadu přispěla i určitá rozklíženost a diferenciace uvnitř mocenských struktur. A potom tady byly nezávislé skupiny, byl tu samizdat. Vždyť před 17. listopadem už vycházelo pravidelně asi 40 periodik – ať už časopisů historických, filozofických, uměleckých nebo teologických a já nevím jakých. Duchovně byla půda také připravena.

I když neupírám studentům zásluhy – a díky jim za to, že měli odvahu –, soudím, že je třeba také vidět, z čeho celé hnutí vyrůstalo. Už samotný fakt, že manifestace byla povolena, byl už důležitým momentem. Do té doby nebylo, kromě Škroupova náměstí, povoleno žádné shromáždění.

OS: *Myslíte si, když zpětně hodnotíte události, že v průběhu prvních deseti dnů se Občanské fórum dopustilo nějaké chyby?*

VM: Řekl bych, že závažnější ne.

OS: *A druhá strana?*

VM: Druhá strana se dopustila veliké chyby. Pan Adamec dostal příležitost mluvit na Letné – už se k Letné nechci vracet – ale zkazil, co mohl. Kdyby byl řekl: „Děkuji za důvěru, kterou jste mi dali, přivítal jsem, že zde mohu vystoupit, a já vás chci ujistit, že budu podporovat oprávněné požadavky společnosti. Pochopte, že mám omezené možnosti." – tak vyšel z Letné jako muž číslo 1. Ale pan Adamec místo toho začal aparátnickým netaktním způsobem lidi mustrovat, začal mluvit o ekonomickém chaosu, začal nabádat k desetiminutové stávce a podobně. Vystoupení bylo politicky tak hloupé, že jsem nechápal ...

OS: *Myslíte si, že to byla jejich největší chyba?*

VM: Jedna z mnohých ... mlčeli, udělali polovičaté, kosmetické změny v ÚV, Pitra reagoval hloupě atd. ...

OS: *Nebyla to spíše chyba Adamcova, jako představitele jednoho z křídel?*

VM: Ano, byla to chyba pana Adamce. K Adamcovi je však třeba být spravedlivý. Přičinil se, že mocní s námi začali vůbec jednat. Nemohu nic tvrdit, nemáme

archívy z jednání uvnitř tehdejších mocenských struktur, ale domnívám se, že on a pan Mohorita, i když s nimi dnes nesouhlasím, přispěli první týden k tomu, že nedošlo k puči. A také bych chtěl zdůraznit, alespoň podle dost důvěryhodných zpráv z prvního týdne, že se i generální štáb armády odmítl podílet na případném puči. Což bylo myslím dost důležité.

OS: *Pokládáte informaci o postoji generálního štábu za věrohodnou?*

VM: Většina generálů se prý vyslovila proti tomu, aby armáda byla použita – relata referor –, zase nemáme archívy. Ale myslím si, že zásadní chybu udělal pan Adamec. Nakonec se ukázalo, že bylo dobré, že pan Adamec tuto chybu udělal, protože kdo ví, jak by se jinak změny podařilo prosadit.

OS: *Měli jsme totiž z jeho postupu dojem, že jeho ideálem jsou reformy podobného druhu jako v roce 1968.*

VM: Hrál na to, stát se prezidentem.

OS: *Prezidentem reformátorem.*

VM: Ano, ale doba ho přerostla. Mohorita byl mnohem realističtější a analyzoval situaci přesně hned 17. listopadu, Adamec zůstal přece jen v utkvělých představách, jak by změny mohly probíhat. Měl jakousi určitou představu, kterou nechtěl opustit, ale která, jak se ukázalo, nebyla nosná.

OS: *Věděli jste v prvním týdnu, co zamýšlí druhá strana? Informace, o které byste se mohli při rozhodování opřít?*

VM: Na některé informace se bylo možno spolehnout. Tady bych chtěl ještě zdůraznit, jak jste se ptali na osobnosti, roli pana Kocába a Horáčka. V prvním týdnu sehráli důležitou roli. A nejen v prvním týdnu. Opravdu vlastně byli „mostem". Díky jim jsme dostávali zprávy, které jsme museli vyhodnocovat jistě velmi opatrně, mohly to být také kamufláže. Celkem ale, jak se ukázalo, odpovídaly realitě, když jsme je později analyzovali.

OS: *Kocáb s Horáčkem umožnili navázat kontakt mezi vámi a mocí.*

VM: K prvnímu kontaktu s Adamcem došlo už v úterý. Tehdy Adamec řekl, že u jednání nesmí být Havel.

OS: *A jaký osobní dojem na vás Adamec udělal?*

VM: Byl jsem při nedělním i úterním jednání. Adamec byl pod tlakem. Bylo evidentní, že mu situace přerůstá přes hlavu, že není s to přesně analyzovat, co se ve společnosti děje. Nebyl zvyklý, že se s ním diskutuje. Nicméně bych mu neupíral určitou chlapskou přímost. Ač jeho intelekt není – tím ho nechci snižovat, to jenom konstatuji – na nejvyšší úrovni, řekl bych, že to je člověk poměrně přímý. Ale nestačil na tu dobu. Alespoň podle toho, jak se choval ke svým podřízeným nebo k těm, kteří s ním na jednání byli, bylo vidět, že je to muž, který je zvyklý být prvním, zvyklý poroučet. Byl velmi zaskočený, že jsme s ním polemizovali a že jsme nedali ani na jeho zvýšený hlas. Na takový postoj do té doby nebyl zvyklý.

OS: *Co myslíte, že způsobilo, že do čela Občanského fóra se dostali lidé z Charty, v níž převažovala zásada mravní, nikoli násilná revoluce? A že jste dokázali lidi v tom smyslu také vésti?*

VM: Aniž bych chtěl zveličovat naše zásluhy, tak toto bych připustil. Tento cha-

rakteristický duch se projevil i při setkáních na Václaváku a Letné. Od začátku nám bylo jasné, že musíme lidem říkat, že hesla jako „Pověsit komunisty", „Pryč s komunisty" mohou jen všechno narušit a že s nimi zásadně nesouhlasíme, i když nesouhlasíme s ideologií komunistů.

OS: *Mstivé nálady se vůbec neobjevily ...*

VM: Bylo nám od začátku jasné, že toto nesmíme připustit a že musíme působit pozitivně. Že nejsme vedeni pomstou, ale touhou, aby konečně byla respektována lidská svoboda. Že nám jde o pohled dopředu, a ne vyřizovat si účty. Z toho důvodu jsme také přivítali na Letné Adamce, který je jistě spoluzodpovědný za posledních 20 let. Není to člověk, který měl malé funkce. Celá léta byl místopředsedou české vlády, posléze předsedou české vlády, pak federální – takže jeho zodpovědnost je evidentní. Ale nechtěli jsme si s ním vyřizovat účty, ale chtěli jsme podpořit ty v mocenských strukturách, kteří byli ochotni pro změny něco udělat. To bylo naše krédo ...

OS: *Děkujeme vám za rozhovor.*

Rozhovor s Emanuelem Mandlerem 5. května 1990.

OS: *Podepsal jsi prohlášení HOSu?*

EM: Ne. Ostatní členové předsednictva Demokratické iniciativy také ne. Má-li ovšem být jasné, proč jsme je nepodepsali, má-li být zřejmé, oč šlo, je třeba nejprve říci základní údaje o Demokratické iniciativě.

Zvláštnost Demokratické iniciativy byla v tom, že se vyvíjela nejprve jako politická skupina, potom politická organizace, hnutí a nakonec politická strana. Tento vývoj byl víceméně spontánní, nebyl nijak předem naprogramován. I když v tom, že jsme se od počátku definovali jednoznačně politicky, v tom určitý program byl. Vyjadřovali jsme se k obdobným veřejným záležitostem jako například Charta 77, ale z úplně jiného úhlu, ne z hlediska společensky morálního, nýbrž právě politického. Tento směr našeho vývoje způsobil, že během jednoho roku vznikly, když se ustavil HOS, dvě odlišné koncepce společenské a politické činnosti.

OS: *Mohl bys to upřesnit?*

EM: Ano. Nejprve k začátku naší koncepce. V září roku 1987 jsme ve spolupráci s předními členy Charty 77 (Havel, Štern, Martin Palouš, Urbánek, Battěk a někteří další) poslali dopis všem poslancům Federálního shromáždění. Popsali jsme v něm úpadek země a státu a požádali poslance FS ČSSR, aby byli nápomocni při prosazování základních demokratizačních opatření, v nichž jsme spatřovali hlavní prostředek k řešení společenské krize.

Od té doby jsme tímto způsobem postupovali i nadále. Psali jsme dopisy a prohlášení a posílali je na nejrůznější úřední místa, hlavně ovšem českým rozhlasovým stanicím na Západě. Svobodné české vysílání bylo až do 17. listopadu jediným prostředkem, jímž jsme mohli hovořit s našimi lidmi doma. Zbytek roku 1987 jsme se věnovali rozpracovávání dopisu poslancům. Podali jsme parlamentu podněty k zákonům, které měly zrušit kádrování, amnesto-

vat politické „zločiny" a vyřadit z trestního zákona nejostudnější paragrafy. Dali jsme podnět k vytvoření zákona o sdružování, který je myslím koncepčně mnohem lepší než zákon, který nyní přijalo Federální shromáždění.

OS: *Návrhy zákonů byly i právně zpracované?*

EM: Ne. Byly to pouze podněty k vypracování zákonů. Úzce souvisely s přehledným a na počátek roku 1988 i poměrně dalekosáhlým programem společenských a politických změn, který jsme zaslali ústřednímu výboru KSČ k výročí února 1948. Dokument to byl dosti ostrý a očekávali jsme, že bude následovat represe. Nenásledovala.

OS: *Vzhledem k tomu, že tyto dokumenty nemohou být v naší dokumentaci uveřejněny, mohl bys trochu blíže „Prohlášení" charakterizovat, aby se objasnil směr, který kladl důraz na politickou stránku věci?*

EM: V dopise určeném ÚV KSČ k výročí února se úvodem říká, co únor znamenal, že nastoloval mimoprávní revoluční poměry, které se potom petrifikovaly, že počátkem sedmdesátých let za tzv. normalizace nastal nelítostný proces obnovy poúnorových struktur, sloužících k represi, k potlačování celých sociálních vrstev, k rozdmychování nenávisti a nepřátelství. Že na základě toho vznikla v Československu hluboká společenská krize. Dále jsme psali o zaostávání ekonomiky, neexistenci řemesel, drobného podnikání, o nutnosti obnovit zničené životní prostředí a zajistit právně i fakticky rovnoprávnost občanů, o rozdělení společnosti na menší část straníků a většinu nestraníků. Zdůrazňovali jsme, že je nezbytné zrušit kádrování, direktivní řízení politických stran a umožnit svobodný rozvoj společenských organizací. Další kapitola pojednává o tom, že v rámci dané informační soustavy neexistuje svoboda informací, že je nesvobodná kultura, hovoří o nezbytnosti uskutečnit odluku církve od státu, o tom, že je třeba navázat na tradice první republiky, na Masaryka. Následuje kapitola o lidských právech a svobodách, ve které se klade důraz na rovnost občanů, na soukromé vlastnictví a na právo podnikat. Hovoří se tu o tom, že práva hospodářská a sociální je třeba přeměnit ve svobody a že je třeba vytvořit právní stát. Tyto myšlenky jsme pak rozpracovávali. A vysílali. Nejprve do Hlasu Ameriky, ale tam jsme měli potíže, a tak jsme se přeorientovali na Svobodnou Evropu.

OS: *Jak na váš dopis ÚV KSČ reagovala moc?*

EM: Nulově, nijak ... Zjevně se už poučili z případu Charty 77 a rozhodli se nedávat dopisu zbytečnou publicitu. Z hlediska moci to jistě byla správná taktika; poskytla nám ovšem půl roku poměrného klidu.

OS: *A mohl bys říci, kdo stál u počátku vaší iniciativy? Dneska už je to možné říci ...*

EM: Jistě, od počátku jsme se pod dokumenty podepisovali pravými jmény. „Tradice" naší skupiny sahala až do 60. let k časopisu Tvář. Základ jsme tedy tvořili tři z Tváře (Štindl, Doležal a já) a k tomu byli „noví" lidé (Martin Litomiský, Eva Štolbová, ing. Voseček a další). Skupina, která se neustále měnila a doplňovala, měla od 7 do 10 členů. Taková byla vnitřní struktura až do září 1989. Na jaře 1989 jsme začali vytvářet organizace v krajích a na okresech. Několikrát se zástupci těchto organizací z Čech a Moravy sešli

v Praze u Evy Štolbové. Demokratická iniciativa se začala organizačně rozvíjet; to pochopitelně neušlo pozornosti policie. Od léta loňského roku jsme byli soustavně sledováni a rozháněni. Policie nás někdy nechala sejít v oněch 7–10 lidech, ale větší schůzky zásadně nedovolovala.

Já sám jsem byl střežen tak dokonale, že od srpna 1989 až do 17. listopadu jsem prakticky nemohl vyjet mimo Prahu. Spojení s venkovem museli zajišťovat přátelé a spolupracovníci.

OS: *A pokud jde o HOS?*

EM: Musíme se vrátit o rok zpět. Prohlášení HOSu jsme dostali, teprve když bylo hotové. Měli jsme k němu – ze svého hlediska – vážné výhrady. Především k postupu. Vznikající HOS požadoval, abychom manifest podepsali. Jestliže však hosisté chtěli naši podporu, měli s námi o tomto prohlášení včas jednat a umožnit nám podíl na jeho přípravě, připomínky, námitky – vždyť šlo o velice závažnou věc.

Manifest HOSu nepochybně svou obecností dával možnost sdružit velmi široké opoziční síly. Nicméně neříkal, jak konkrétně se má daná společenská situace řešit, neuváděl konkrétní politické prostředky. My jsme ovšem nechtěli obecný manifest, my jsme potřebovali politický program. Také jsme nakonec – za rok – politický program udělali. Z politického hlediska jsme obecný manifest v té době už nepovažovali za krok vpřed. Na vztahu k Manifestu se projevilo ono dvojí pojetí řešení situace, o kterém jsem hovořil na začátku. Ale byly tu ještě nějaké zdánlivě vedlejší, ve skutečnosti velmi důležité věci. Myslím, že ze strany HOSu hlavně snaha nás nebrat na vědomí. Jenže, co se dá dělat, byli jsme první politickou skupinou a v té době už dosti vyhraněnou.

To je tedy HOS. Přes všechny potíže jsme s HOSem, Chartou 77 i s dalšími skupinami, které mezitím vznikaly, zorganizovali veřejnou oslavu 28. října (1988). Po této akci a v souvislosti se sympoziem „Československo 1988" se policie na Demokratickou iniciativu vysloveně zaměřila. Začala provádět domovní prohlídky, a to i mimo Prahu. Bylo to nanejvýš nepříjemné, protože naši stoupenci nebyli ostřílení disidenti, zvyklí na ilegalitu. Byli to „obyčejní" lidé. Mnozí z nich nás začali obviňovat, že je dostáváme do neštěstí.

OS: *Byli proti nim vyvozeny i existenční důsledky?*

EM: Ne – z důvodů, o kterých budu hned hovořit. Všem ovšem stačili policajti naslibovat nejrůznější hrůzy, postihy a tresty. 90 % z těchto lidí, kteří se nejvíc provinili tím, že na něco takového nebyli zvyklí, okamžitě zpanikařilo. Za této situace jsme stáli před obtížně řešitelnou otázkou, co vlastně máme dělat. Mohli jsme, přirozeně, jít do otevřeného boje, obdobně jako předtím Charta nebo v téže době Nezávislé mírové sdružení. Ale my jsme se nechtěli stát „morálně společenskou", disidentskou organizací, nýbrž organizací lidí ze struktur a přitom organizací politickou. Ostatně Chartu 77 ani nebylo možné dublovat.

Výsledkem takových a podobných úvah byl krok, který dodnes považuji za správný, oprávněný a odpovídající jak podmínkám, tak našim záměrům: ustoupili jsme a na čas jsme přerušili činnost; vydali jsme prohlášení, ve

kterém jsme otevřeně vysvětlili důvody, proč to činíme a že brzy činnost obnovíme.

Jenomže ... Prohlášení nikdo nepublikoval (ani Svobodná Evropa ne) a kolem našeho přerušení začaly kolovat neuvěřitelné pomluvy. Přitom přerušení činnosti DI trvalo přesně pět neděl. A skutečně nám pomohlo: policajti si nás přestali všímat a my jsme se od nich – alespoň vizuálně – odpoutali.

Je ovšem pravda, že než se naše organizace obnovila, chvíli to trvalo. Na štěstí právě v této době, na jaře 1989, v době, kdy jsme vytvářeli organizace ve všech krajích, nás vnitro ještě tolik neobtěžovalo (byli jsme pouze několikrát u výslechu). Bylo to vlastně naše nejlepší období za celou dobu ilegality, protože jsme mohli víceméně nerušeně jezdit po Čechách. Ovšem lidí, s kterými bylo možno mluvit a domluvit se, bylo až k uzoufání málo. Většinou o nás lidé nic nevěděli a potom – všichni jsme se báli. Každý myslel, že režim bude trvat ještě deset patnáct let a že i kdyby se to všude v Evropě obrátilo na ruby, u nás zůstane vše při starém.

Nedělali jsme DI samozřejmě proto, abychom si jednou mohli stěžovat. Chtěli jsme, aby přívrženců přibývalo, a to se nám dařilo. Už předtím (v září 1988) jsme se prohlásili, bylo to ještě před manifestem HOSu, politickým a společenských hnutím. Po obnovení činnosti a vytvoření krajských organizací Demokratická iniciativa rychle získávala vyhraněně politický charakter. V létě 1989 jsme vytvořili přípravný výbor DI. Situace začala být vážná, protože StB zasahovala od konce léta velmi ostře.

OS: *Dostáváme se k podzimu 1989, kdy se v opozici projevil dvojí postoj. Charta zdůrazňovala potřebu odpovědnosti, vaše prohlášení zdůrazňovalo, že je nutné podpořit demonstrace.*

EM: Ano. V roce 1989 bylo už od jara hodně sporů o tom, kdy jít a kdy nejít demonstrovat. Nemyslím si, že stanovisko v těchto sporech vždycky odpovídalo politickému postoji daného člověka. Odpovídalo také tomu, jak byl schopen posoudit danou situaci a ovšem jaká byla jeho situace osobní. A v prvním pololetí jsme komunikovali s ostatními skupinami především prostřednictvím Helsinského výboru.

OS: *Hlavně prostřednictvím Hájka?*

EM: S Jiřím Hájkem jsme často jednali, Jiří Hájek Helsinský výbor zastřešoval. Ale komunikaci jednotlivých skupin organizoval Láďa Lis. Bylo to zapotřebí, protože tato komunikace byla nesmírně obtížná. Jakmile se nás sešlo víc, estébáci nás až na řídké výjimky sebrali.

Teď k oněm sporům o demonstrace. Na jaře 1989 byl velký spor o první máj. Tehdy radikálové, především Jan Ruml, chtěli využít oficiálních oslav a průvodů k tomu, aby opozice vyšla do ulic. My (Demokratická iniciativa a s námi Rudolf Battěk a Láďa Lis z HOSu) jsme to odmítali. Vzhledem k silnému útlumu po lednu jsme tu dobu nepovažovali za příznivou. Kdo měl pravdu, to se dá dneska asi těžko posoudit. Zato si odvažuji tvrdit, že v obdobných sporech na podzim (tehdy v srpnu i v říjnu jsme trvali na tom, že je třeba vyjít do ulic) pravda na naší straně byla. Opoziční skupiny posílaly společné dopisy Gorbačovovi i na Západ o nutnosti zrušit důsledky srpna 68

a myslím si i teď, že bylo neúnosné říkat přitom, aby lidi nechodili demonstrovat. Takový vnitřně protikladný postoj musel oslabit celé hnutí. Dopadlo to nerozhodně, nicméně někteří lidé přece jen do ulic šli.

OS: *Vy jste byli jediní, kdo je veřejně podpořil?*

EM: Spolu s uvedeným křídlem HOSu jediní. Tam už se také rozvíjel spor mezi politickou linií a linií apolitické politiky. Začali jsme s tím my na jaře 1989, když jsme vypracovali nárys politického programu „Helsinská iniciativa k demokratizaci Československa". Mezi základními požadavky tohoto programu byly na prvním místě svobodné volby. Navrhovali jsme, aby se konaly, jestli se nemýlím, koncem roku 1989. Smysl našeho úsilí spočíval v tom, prosadit národní politiku, kterou by uskutečňovaly ústavní orgány, a tak úplně odříznout KSČ jako vedoucí sílu: měla by úplně stejné postavení jako kterákoliv jiná organizace. Žádali jsme tedy volby do ústavodárného shromáždění a více méně přechodnou vládu. Už tento nárys obsahoval v podstatě všechno to, co jsme potom přijali na ustavující konferenci 15.–16. září 1989. Ta je vůbec naším největším úspěchem z celého období. Konference se konala na dvou místech, v Praze a v Brně. Všichni jsme se sejít nemohli, mohli jsme se sejít ve třech hospodách. V každé bylo mezi deseti až patnácti lidmi – a to prošlo. Kdyby nás bylo dvacet, už by to neprošlo.

OS: *Vy tři jste se rozdělili do tří hospod?*

EM: Ne, to nás už bylo přibližně jedenáct. S těmi krajskými organizacemi, které už existovaly, a několika sekcemi jsme udělali ustavující konferenci, program strany, stanovy a zvolili jsme předsednictvo. Program ze září 1989 je programem přechodu od totalitní k demokratické společnosti. I když vývoj ve všem neprobíhal podle našich představ, v obecných rysech kupodivu ano.

OS: *Vaše strategie byla tedy určena v září.*

EM: Tehdy se nám zdálo být naprosto jasné, jak postupovat. Především, že se musíme obracet na ostatní skupiny a spolupracovat s nimi. Když se vrátil Havel z vězení, byli jsme za ním s Doležalem dvakrát. Nesli jsme mu náš program. Rozhodující zřejmě bylo, že Havel s námi v podstatě odmítal mluvit, přesně řečeno neudělal si čas.

OS: *Havel byl stoupencem antipolitiky.*

EM: Je jím dodnes. To byl, zdá se, základní rozpor. Ale myslím, je to můj osobní názor, že šlo hlavně o to, aby se Demokratická iniciativa nebrala moc vážně. DI se totiž snažila na podzim roku 1989 vytvořit politickou opozici (výrazem našeho úsilí je i dokument z 18. listopadu). Jediní, s kým jsme mohli komunikovat, byli Lis a Battěk z HOSu. Battěk pak po konzultaci s Havlem od závažnějších kontaktů ustoupil. Nakonec jsme na pokusy o vytvoření politické opozice rezignovali. Měla by smysl jen tehdy, kdyby v jejím rámci spolupracovaly všechny organizace, jejichž činnost měla fakticky politický význam, tzn. kromě HOSu a nás Charta 77 a Nezávislé mírové sdružení. S tím se však komunikovat nedalo, protože jejich organizace byla záměrně anarchistická.

OS: *Byli radikální, nerealisticky radikální?*

EM: Těžko říci. Byli velmi mladí. Navíc měli asi šest mluvčích a každý z nich měl

možnost mluvit za všech šest. Ve skutečnosti to znamenalo, že nikdo nemohl mluvit za nikoho a s nikým se nedalo nic sjednat. Ale všichni, nejenom oni, vlastně všichni disidenti byli v té době prozíraví a moudří a věděli, že vytvářet politickou opozici koncem října 1989 je předčasné. To bylo několik neděl před 17. listopadem. Po akci Několik vět – dověděli jsme se o ní, když už byla dávno v běhu – nám bylo jasné, že ani spolupráce s Chartou nebude na této platformě možná. Po analýze situace jsme se rozhodli jednat samostatně, protože na rozdíl od ostatních jsme byli přesvědčeni, že situace už je přezrálá. Prohlásili jsme se tedy politickou stranou.

OS: *Kdy to bylo?*

EM: To bylo 11. listopadu. Jenom na dokreslení toho, jak rychle se mění vědomí lidí: během října a listopadu se vytvořila tzv. studentská sekce DI, kterou tvořili studenti pedagogické fakulty.

OS: *Můžeš někoho jmenovat?*

EM: Vedl ji Michal Semín. A tato studentská sekce, jakmile zjistila, že jsme se prohlásili politickou stranou, tak pod záminkou – ostatně velice oprávněnou –, že jsme s nimi žádost o registraci měli konzultovat (což jsme nestačili udělat), nám řekla: „S tímto postupem nesouhlasíme, nechceme být při politické straně, a s politikou nechceme mít nic společného."

Jinak měl ovšem náš postup velký ohlas. Dostali jsme mnoho přihlášek a mnoho se jich zřejmě také ztratilo. Dneska tito lidé většinou přestali v DI pracovat. Tehdy se hlásili do jediné opoziční strany, která tu byla. Dnes je situace jiná. Tehdy, opakuji, byl ohlas veliký.

OS: *To znamená, že společnost už byla připravena na takovýto krok?*

EM: Jistěže ano. Otázka byla, podle mého, jestli se to učiní politickými prostředky nebo jinými. Spor v podstatě probíhal mezi námi a V. Havlem a rozhodnut byl vlastně tím, že V. Havel udělal koalici s kulturními činiteli. To je to, co se nám nepovedlo. Psali jsme osobní dopisy, že bychom s nimi rádi spolupracovali, a vyzývali jsme je, aby podpisovali různé protesty. Začali jsme v roce 1987, ale nikdy nám neodpověděl ani jeden. Nepovažovali nás za tak významné, aby s námi spolupracovali.

OS: *Nehledě na to, že Havel byl jeden z nich.*

EM: Jistě, Havel byl významná osobnost, byl jedním z nich a vytvořil s nimi koalici. Tato skupina nebyla pro řešení sporů politickou cestou, ale prostřednictvím „Mostu". Dozvěděli jsme se o jeho existenci až počátkem listopadu, kdy ještě neměl prakticky žádné výsledky. Byl to projekt na řešení situace jednak apolitickými prostředky, jednak prostřednictvím dohody s Adamcem. Později, po 17. listopadu nám prý měli za zlé, že jsme chtěli zabránit, aby L. Adamec byl jmenován novým ministerským předsedou, jak mu bylo slíbeno. Budiž, ale že mu tohle někdo slíbil, jsme nevěděli. Je ale pravda, že s projektem „Most" jsme nesouhlasili. Náš postup byl opačný, a proto jsme také hned po 17. listopadu žádali odstoupení vlády.

OS: *To je tady ten dokument z 18. listopadu.*

EM: Ano, tady ten leták.

OS: *Vznikl před ustavením Občanského fóra?*

EM: Ano, byl dokonce vysílaný ve Svobodné Evropě před ustavením Občanského fóra. A 19. listopadu, při ustavení Občanského fóra byl odmítnut.

OS: *Byl přečten v Činohemím klubu?*

EM: Doslova ne.

OS: *Byl jsi tam přítomen?*

EM: Ne, mne drželi policajti na náměstí Míru a potom ve Čkalovově ulici.

OS: *A jak dlouho tě drželi?*

EM: Asi do jedenácti hodin večer. Ostatní členy předsednictva DI zadržovali také, Ale Karel Štindl se probojoval do Činoherního klubu. Tento dokument nepřečetl doslovně, ale seznámil plénum s jeho podstatou; jednomyslně byl zamítnut jako cesta, která je příliš radikální. Práce Občanského fóra jsme se aktivně účastnili jen přibližně týden, protože jsme nedostali příležitost nějak se uplatnit. Byli jsme několikrát poučeni, že se teď nedělá politika a nerozdělují ministerská křesla, teď se dělá převrat a až se začne dělat politika, tak se uvidí. Několikrát jsme žádali, abychom mohli veřejně jako strana vystoupit na manifestacích před Melantrichem, a vždy nám bylo řečeno velice důležitými lidmi, že nepřipustí, abychom si dělali reklamu.

Asi měsíc jsme pak více méně zaujímali vyčkávací pozici. Byli jsme v nemilosti. Zřejmě s tím souvisí okolnost, že když jsme znovu požádali o registraci, byla opět odmítnuta, takže jsme vlastně až do 31. ledna existovali nelegálně. Občanské fórum pro nás neudělalo nic, pokud jde o materiální prostředky, říkali, že nám žádné dát nemohou, protože je dostávají ze zahraničí s tím, aby nebyly používány pro politické strany. Později jsem na vlastní oči viděl ve Švýcarsku několik tiskovin vyzývajících k sbírce pro Občanské fórum a demokratické politické organizace s ním spolupracující. To byla tedy skutečnost.

Karel Štindl se pak stal členem rady KC OF a zdálo se, že se vztahy upraví. Neupravily se, protože OF se i nadále přidržovalo apolitické politiky („Fórum je pro všechny"). Ovšem v předvolebním období se muselo chovat jako politická strana a konec konců muselo považovat své vlastní strany za strany konkurenční. Do voleb jsme zůstali v OF, ale po volbách už v něm samozřejmě nebudeme. To nejde.

OS: *Z dalších hovorů, které jsme uskutečnili, vyplývá, že Fórum nemělo strategii; jeho vedení vždycky jen reagovalo na okamžitou situaci.*

EM: To ne.

OS: *Ne? Nesouhlasíš s tím?*

EM: Operativní i taktická činnost, smím-li to tak říci, byla improvizovaná, ale strategie byla promyšlená a pevně stanovená. Spočívala v rekonstrukci komunistické vlády v regulérní vládu, ve které by kromě komunistů a stran NF byly zastoupeny především demokratické síly. My jsme se domnívali, že komunisté jsou natolik zdiskreditovaní a poražení, že má smysl s nimi jednat ne o rekonstrukci dosavadní vlády, ale o její demisi. Tak měla vzniknout vláda nová, dočasná.

OS: *Souhlasili jste se zastoupením komunistů v dočasné vládě?*

EM: Přímo jsme to navrhovali. S námi ale o tom nikdo nejednal. Ovšem my jsme nebyli ani u žádného dalšího jednání.

OS: *S Adamcem?*

EM: Ani u jednání s Adamcem. A v Občanském fóru, jakmile jsem navrhl, aby vláda podala demisi, zvedl se nesmírný povyk, takový, že jsem nemohl dál mluvit. A tak jsme tento spor vzdali. Chápal jsem jeho vyústění jako důsledek vztahů mezi již zmíněnou Chartou 77 a kulturními pracovníky na jedné straně a námi na straně druhé, vztahu, který oni pojímali v rovině mocenské. Uvážíme-li, že na počátku měl v Občanském fóru větší slovo jeden každý výtvarník než celá politická organizace, nemělo pokračování v tomto sporu smysl. Ještě k naší koncepci. Nebyla to koncepce vlády národního porozumění, nýbrž vlády dočasné, jejímž hlavním úkolem by byla rychlá příprava voleb. Podle našich představ měly být volby v lednu, nejpozději v únoru. I dnes trvám na tom, že nejvíc našemu demokratickému vývoji ublížilo (a komunistům posloužilo) to, že se volby neuskutečnily v prvních měsících roku. Byly by rovněž jednoznačným referendem. Místo toho vznikla vláda za účasti komunistů a bývalých stran Národní fronty, konaly se kulaté stoly s touž účastí atd.

OS: *Vaše strategie byla skončit s režimem, abych tak řekl, naráz? Nechtěli jste uznat ani reorganizovaný parlament?*

EM: Ovšemže jsme uznali reorganizovaný parlament; spolu s B. Doležalem jsme do něho byli také kooptováni. Ale pokud jde o naši původní strategii, reorganizace parlamentu nás ani nenapadla. Chtěli jsme jeho práci místo rekonstrukce ukončit a vypsat nové volby. Vím, hlavní argument proti časnému datu voleb byl, že se volby nedají v tak krátké době zvládnout po stránce organizační. Nechápu ale proč. Bylo to možné v Polsku i v NDR, proč by to bývalo nešlo u nás, kde bylo tolik rukou ochotných pomoci?

Volby na počátku roku by se nemohly konat v krajských obvodech, jak předpisuje nynější volební zákon, musely by se převzít dřívější malé obvody a většinový systém. Samozřejmě že by měly spoustu vad, ale ty by byly omluvitelné tím, že šlo o revoluční opatření.

OS: *Jak se díváš na problém, který je staršího data a vztahuje se vlastně až k Masarykovi, na úlohu mravního faktoru v politice a podceňování institucionálně politických prostředků v české politice? I když v jiné formě projevuje se tento problém i u V. Havla. Čili jak vidíš problém mravnosti a politiky jako takové?*

EM: Dali jste si vlastně sami odpověď, dodám jen podrobnosti, jak je vidím. Myslím, že současná Havlova politická činnost navazuje ne na Masaryka z období Rakouska-Uherska, ale na „Hrad". Dělá to jinak. Masaryk se věnoval politice hodně dlouho. Věděl, že prezident musí stát nad stranami, a tak regulovat politickou strukturu. Havel se i v současné době domnívá, že politiku je třeba dělat především mimo politické strany, že ji mají vytvářet samy politické osobnosti. To nikdy nebylo možné a nevěřím, že to bude možné u nás. S jistým smutným pobavením jsem například za tři měsíce práce

v kooptovaném parlamentu pozoroval toto: když měli poslanci hlasovat o novém zákoně, bylo zřejmé, že třetina se v jeho obsahu orientovala, třetina nevěděla, oč jde, a zbytek si ho nestačil pořádně přečíst – ať už šlo o osobnosti nebo ne. Co tedy dělala politická osobnost, která si nestačila zákon pořádně přečíst nebo které byla jeho problematika španělskou vesnicí? Zoufale zjišťovala, jak kdo hlasuje, a podle toho se zařídila.

Každý politicky aktivní člověk přece potřebuje nějakou organizovanost, která by mu pomohla při orientaci v politických a společenských problémech. Všichni potřebujeme to, za čím jdeme, patřičně zdůvodnit, bez toho není možná politická činnost.

Ještě k Masarykovi. Slabinu jeho pozice bych viděl v tom, v čem je velký problém každé politiky, která chce být jen trochu důsledná a nevychází zbytečně vstříc náladám a emocím „davu" (ani si neuvědomujeme, jak málo stačí, aby se každý z nás stal jeho součástí). Pro závažný a základní etický postoj, který tím zaujímá, to bude mít taková politika vždycky těžké. Zásadní politika je velký handicap a Masaryk to dobře věděl. My víme, že ani zásadní politika se bez institucionálních prostředků nemůže obejít.

OS: *Demokratická iniciativa byla antipólem koncepce apolitické politiky. Neztratila svou funkci v okamžiku, kdy se apolitická politika stala politikou?*

EM: Myslím, že ne. Demokratická iniciativa jako liberálně demokratická strana má zejména své pozitivní cíle. Nadto – apolitická politika kromě toho, že se stala politikou, nepřestala být apolitickou. Taková politika se poměrně brzy musí dostat do vnitřních rozporů, které není schopna sama vyřešit. V jarních měsících to bylo přímo fyzicky patrné na politice Občanského fóra. Toto revoluční hnutí, založené na neexistenci členství a vertikální struktury, se stalo základnou moci a reprodukovalo tak revoluční situaci. To ovšem už bylo v době, kdy lidé předpokládali, že se situace normalizuje směrem k právnímu státu, a nechápali, co se to vlastně děje (např. „nedemokratické" kooptace poslanců do národních výborů atd.).

OS: *Ještě k listopadu. Považovali jste za jistou chybu kontaktování Adamce, kontaktování struktur?*

EM: Ne. I my jsme žádali jednání se strukturami, ale na základě požadavku, že vláda má podat demisi. To se přece stát nemělo, aby vláda, která má odpovědnost za všechno, co se zde v této zemi za celý vůbec nejhorší rok dělo, zůstala dál. Odstoupení vlády bylo reálné, vždyť vláda fakticky přestala existovat.

OS: *Dejme tomu, že vláda by byla ochotna odstoupit, ačkoli o tom máme jisté pochybnosti, ale pořád bylo v mocenské struktuře křídlo, které mělo k dispozici obrovskou mašinérii. Přece jen bylo výhodné rozštěpit vedení strany a státu?*

EM: Je těžké a nevděčné tvrdit, že to, co se stalo, stalo se ještě také z jiných důvodů a pohnutek, než že se to stát muselo. Já vím – a slyšel jsem to z úst dobře informovaného člověka ještě před 17. listopadem – že takto, pomocí „Mostu" a kontaktů s L. Adamcem, měl být režim donucen zahájit dialog s opozicí. Scénář byl připraven a jiný nevznikl. Za daného stavu věcí vedl masakr 17.

listopadu logicky k rozštěpení ostatně už jen papírově existující jednoty vedení strany a vlády. K tomu byl Adamec – podle mého názoru – zbytečný; to je ovšem věc názoru.

Při posuzování podobných situací se často opomíjí mimořádný význam ideologie a morálky. Organizace, instituce, organizované mechanismy (vojsko, policie, milice) posuzujeme často jen podle početnosti a „výzbroje". Ale co když jejich duchovní výzbroj načisto zrezivěla, ocitají-li se ve stavu rozkladu, co když například ztrácejí schopnost zasáhnout proti vlastnímu obyvatelstvu?

OS: *Vy jste se neobávali možnosti násilného zásahu?*

EM: Ne. Vycházeli jsme ovšem i ze zahraničně politických souvislostí. Bylo před schůzkou na Maltě, totalitní systémy se všude v Evropě rozpadaly, naši komunisté byli úplně bezradní. Tehdejší „sametové" jednání vůči nim jim dalo možnost alespoň trochu se vzpamatovat. Nebýt realizovaného postupu, nemohl by se totálně zkompromitovaný Adamec nikdy stát předsedou KSČ, komunistická strana by si nemohla ponechat dosavadní jméno (což je důležité, protože tím si ponechala i stalinistickou tradici) a se vší pravděpodobností by jí nezbylo nic jiného, než aby se, podobně jako v Polsku nebo v Maďarsku, rozpustila. Problémy s tím, má-li být KSČ zakázána, nebo ne, by nikdy nenastaly, protože komunisté by se nedostali do hry jako víceméně vládní strana. KSČ má pochopitelně dosti silné pozice proto, že je nikdy neztratila.

OS: *Ve váš prospěch svědčí mimo jiné argument, že se podařilo dostat na ulici statisícové masy a uskutečnit generální stávku. Byla vlastně jakýmsi plebiscitem, co národ chce.*

EM: Ovšem, mohli jsme se mýlit, každý se mýlí. Tím podstatnější je, že o námi navrhovaném postupu se s námi nikdo nebavil. Fórum se tehdy předem rozhodlo, že s námi nepovede diskusi ani o vládě, ani o termínu voleb.

OS: *Lze říci, že opozice, reprezentovaná Občanským fórem, nepřipouštěla alternativní postupy a diskusi?*

EM: Toho typu ne. Občanské fórum se vyvinulo v konglomerát v podstatě dvou skupin: Koordinačního centra a místních (okresních, krajských) OF; na půdě místních OF pochopitelně vznikaly velmi živelné nápady. Protože Občanské fórum nemělo vertikální strukturu, byla taktika i operativita ústředního koordinačního centra na celém hnutí dosti nezávislá („kabinetní"). V koordinačním centru jsme my nikdy neměli dost vlivu. KC se navíc pomalu, ale jistě posunovalo doleva, takže se zvětšovala diskrepance mezi nimi a námi.

OS: *Považoval jsi myšlenku vytvoření celonárodní organizace, jak s ní přišlo Fórum být jen pro přechodné období, za správnou?*

EM: Ano. My jsme to ovšem chápali jako vytvoření určitého bloku demokratických organizací, jednotlivců a politických sil, přičemž politické síly by v něm musely hrát dosti podstatnou úlohu.

OS: *Domnívali jste se, že vnitřní struktura OF by měla mít demokratičtější charakter, totiž aby se každá z organizací na jeho práci se podílejících mohla svobodně projevit a vyjádřit svůj názor?*

EM: Jistě; přirozeně nejde jen o možnost vyjádřit se, ale aby toto vyjádření mohlo

mít příslušný vliv. Ale náš vliv na rozhodování byl v OF od samého počátku minimální. Občanské fórum bylo organizováno tak, že v koordinačním centru se vytvořily komise – volební, školská, politická, národnostní atd. A pak tu byla komise zvláštní, politická. Do ní vedení KC soustředilo všechny společenské skupiny a politické strany. Tím byly skupiny, organizace a strany zneškodněny. Demokratičnost by musela spočívat v tom, že rozhodující politické síly by se podílely na vedení hnutí, a ne aby byly odloženy do málo významné komise. Přitom vytvořením pevnějšího centra mohl vzniknout protipól živelnému tlaku místních organizací, a vytvořit tak jakousi vazbu. Navíc, politické organizace jsou organizovány vertikálně, což OF chybělo a chybí.

Není ovšem jasné, v jakém stavu a za jakých podmínek bude možno udržet OF po volbách. K tomu, co už bylo řečeno, připočtěme to, že Fórum inklinuje čím dál víc doleva. Dáno je to už apolitickou politikou; myšlenka, že budeme dělat politiku nějak jinak, než se to v Evropě dělalo, že světu ukážeme, jak se to má dělat správně, je myšlenka silně levicová.

OS: *Dovolili bychom si oponovat. Havlova analýza posttotalitního režimu je velmi racionální. Ukazuje, že krize není jen politická, ale je to i krize člověka jako takového, která není typická jenom pro východní země, ale existuje i v západních zemích. Je-li tomu tak, pak řešení této krize by se mělo zaměřit na člověka. I když chápu, že je třeba vytvořit politické podmínky, aby se mohla řešit i krize člověka jako takového. Myslíš, že je to racionální?*

EM: Určitě je v tom hodně racionálního. I když já bych byl opatrný při srovnávání naší krize se stavem na Západě, protože pro takové srovnání toho vím o Západu velice, velice málo. Že naše krize je obdobná jako v ostatních východoevropských zemích, je myslím nepochybné, ale stejně málo lze pochybovat o tom, že má velice specifické české kořeny. V květnovém prohlášení „Svoboda – tolerance – aktivita" ČsDI tvrdí, že se zatím nepodařilo naši krizi překonat a že potřeba řešení trvá. Od počátku ovšem k této krizi přistupujeme z pozic politických – to se týká i otázky lidských práv. Politická strana má možnost a myslím i povinnost – a tím se dostávám k vašim úvahám – přihlížet k lidskému faktoru jako k jednomu ze základních činitelů. Přihlížet k němu programově i svou činností. Domněnka, že politické strany a priori nemohou řešit lidskou dimenzi naší krize, je podle mého soudu výrazem levicového postoje, který pochopitelně nesdílím. Už v našem politickém programu ze září loňského roku jsme konstatovali, že tato krize je rovněž krizí osobnosti, popisovali jsme v čem a navrhovali řešení.

OS: *Děkujeme za rozhovor.*

Písemná odpověď Vasila Mohority na předložené otázky

OS: *Jaký měl Socialistický svaz mládeže podíl na přípravě 17. listopadu 1989? Jaká byla spolupráce městské vysokoškolské rady a nezávislých studentských iniciativ?*

VM: Jakkoli je 17. listopad považován za datum, které přineslo zásadní zlom ve společenském vývoji, bylo by chybou přehlížet, že byl především výslednicí

vývoje, který probíhal již dávno předtím, výslednicí zápasu zcela konkrétních společenských sil s existujícími vládnoucími strukturami v komunistické straně i státu. Součástí těchto procesů byly i tendence, které se především v letech 1980–1989 projevovaly v Socialistickém svazu mládeže.

Poznání, že dosavadní poměry jsou již neudržitelné a že i tato organizace na ně musí reagovat, nakonec vyústilo v rozhodnutí vedení ÚV SSM svolat na listopad 1989 celostátní konferenci. Já osobně zde spatřuji kontinuitu s celkovým vývojem v tehdejším mládežnickém hnutí, započatým již IV. sjezdem SSM.

Už jeho průběh byl zřetelně poznamenán nespokojeností mladých lidí s dosavadním vývojem, s jejich sociálním postavením, jejich zkušeností z pracovišť, kde se stále zřetelněji projevovala neschopnost vedení strany a státu zajistit efektivní chod ekonomiky.

Tato tendence se v následujících měsících nadále prohlubovala. V situaci, kdy se prakticky každým dnem přiostřoval tlak vedení na udržení statu quo, na potlačování kritiky, bylo svolání konference jedinou možností, jak dát legálně najevo názory mladé generace. Začali jsme u otázky pojetí mládežnické organizace, jako tehdy vlastně jediné legální struktury, která zájmy mladých lidí programově obhajovala. Šlo o všestranné změny týkající se nejen charakteru organizace, ale zejména její činnosti a postavení ve společnosti. Došli jsme k závěru, že organizace může být jednotnou, ale přitom široce diferencovanou. Přitom jsme konstatovali, že SSM nemusí být jedinou mládežnickou organizací.

Členy ústředního výboru se stali i představitelé dalších politických stran, zástupci věřící mládeže, ale už tehdy jsme předpokládali, že mladí s jinými názory se mohou a začnou sdružovat do vlastních organizací. Těmto pokusům jsme také nebránili.

V tomto duchu byla od léta 1989 také připravována celostátní konference Socialistického svazu mládeže, která se uskutečnila týden před událostmi 17. listopadu, především její základní dokumenty. Jejich obsah vyvolal značnou nevoli v tehdejším předsednictvu ÚV KSČ, ale přesto byly předneseny a přijaty prakticky v původním znění. Tak se stala konference první legální konfrontací autentických názorů lidí s tehdejším vedením strany a státu.

Proto je třeba i roli SSM v přípravě a organizaci manifestace studentů na Albertově 17. listopadu vidět jako logický projev linie nastoupené již předtím a já osobně jsem si nedokázal představit svoji neúčast na této akci, i když jsem si byl samozřejmě vědom rizik, která již tehdy hrozila. Bylo proto zcela pochopitelné, že při přípravě uctění památky Jana Opletala jsme spolupracovali s nezávislými studentskými strukturami, přičemž obě strany souhlasily, že půjde o společnou akci.

OS: *Je známo, že Socialistický svaz mládeže udržoval už před 17. listopadem 1989 kontakty s různými skupinami a strukturami. Proč?*

VM: Protože na rozdíl od tehdejšího vedení strany, které již dávno ztratilo schopnost vidět věci reálně, jsme si my i já osobně uvědomovali, že rozdílné názory

nelze řešit mocensky, zvláště když s řadou z nich jsme souhlasili. Prostě jsme si ve vedení SSM řekli, že když nemají rozum čelní reprezentanti strany, musíme jej mít my.

Proto také vznikly diskusní kluby mládeže v Praze a pak i v řadě dalších měst, kde se otevřeně hovořilo o aktuálních společenských problémech. V počátcích to byly debaty víc emotivní než věcné, ale postupně se začalo hovořit opravdu věcně se snahou hledat možné cesty porozumění a řešení. Bez ohledu na to, že po čase stranické orgány, především iniciativou městského výboru KSČ v Praze, tyto kluby zakázaly, byla už navázána řada kontaktů, které jsme dál rozvíjeli. Například s Nezávislým mírovým sdružením, se společností přátel Johna Lennona, se zástupci Hnutí za občanskou svobodu a některými představiteli Charty 77.

OS: *V čem jsou příčiny vaší osobní angažovanosti na počátku listopadové revoluce? Proč jste později skončil v aparátě KSČ?*

VM: Moje cesta k 17. listopadu, k pochopení toho, jaká společnost doopravdy je, o co v ní ve skutečnosti jde, nebyla jednoduchá. Prošel jsem určitým vývojem, během kterého se měnil můj pohled na svět i postoje k němu.

Každý z nás vyrostl v určitém prostředí, byl nějak vychován. Moji oba rodiče byli a jsou komunisté, sourozenci také, otec bojoval v Sovětském svazu. Od svého vstupu do komunistické strany v roce 1970 jsem věřil tomu, že to, co se děje kolem mne, je jediné správné a možné. Podle toho jsem také jednal a pracoval. Shodou okolností jsem postoupil od řadového funkcionáře obvodního výboru až do funkce předsedy ÚV SSM. Na této cestě jsem poznával stále více lidí nejrůznějších názorů. A uvědomil jsem si, resp. poznal, že leccos je ve skutečnosti jinak, než se oficiálně tvrdí. To se samozřejmě muselo projevit i na mých názorech a postojích.

Jako člen sekretariátu ÚV KSČ, kam jsem byl zvolen na základě své tehdejší funkce, jsem poznal, že tehdejší vedení si přivlastnilo právo rozhodovat o všem, co se v této společnosti děje. Znal jsem a stýkal se s řadou komunistů, kteří měli na většinu problémů a způsob jejich řešení zcela jiný názor než vedení strany. Bylo mi jasné, že není schopno ani ochotno přistoupit k jakýmkoli zásadním změnám. Vyplývalo to především z toho, že u moci byli lidé navzájem úzce svázaní rokem 1968. Tím, že se každý z nich – různým způsobem, ale všichni společně – podílel na násilném přerušení tehdejšího obrodného procesu ve společnosti, který začal z iniciativy progresivních sil v komunistické straně. Jakákoliv zásadní společenská reforma by musela tuto skutečnost i jejich vzájemné vazby odhalit. Proto se snažili vývoj v naší zemi, bez ohledu na vývoj ve světě, v Evropě, zejména v Sovětském svazu, brzdit. Proto byli ochotni použít všech prostředků, aby zůstali u moci, aby k sobě postupně mohli přibírat ty, o nichž věděli, že se jim přizpůsobí. A to jsem zásadně odmítal. To všechno jsou příčiny mé osobní angažovanosti před 17. listopadem i po něm. Nazval bych je normálně a prostě stavem rostoucí nespokojenosti, ale i lidského studu za ty, kteří tehdy naši stranu vedli. I proto mě těšila třeba drobná vítězství.

Kdo sledoval tehdejší politické dění, jistě si vzpomene na poděkování Imre Nagye za to, že jsem zasáhl ve prospěch dvou zatčených maďarských občanů při srpnových událostech. Podstatné je ale to, že bezprostředně po 17. listopadu přijal sekretariát ÚV SSM stanovisko, které jednoznačně odsoudilo události na Národní třídě a žádalo jejich důsledné prošetření. Byli jsme první z tak významných organizací. Toto stanovisko bylo okamžitě zveřejněno v rozhlase, rozmnožováno a distribuováno do ulic. Navečer za mnou přišla skupinka mladých lidí se žádostí, abych vystoupil na Václavském náměstí. Šel jsem tam, přečetl naše stanovisko a řekl k němu svůj názor. Nešlo mi o žádné politické ambice. Někteří se pokoušejí tvrdit, že jsem v 17. listopadu viděl šanci, jak se dostat do čela komunistické strany, další dokonce nehorázně naznačují, že jsem ze stejného důvodu 17. listopad pomáhal zinscenovat. To je samozřejmě nesmysl. A podle mého názoru pozdní křik těch, kteří když o něco šlo, krčili se někde v koutku. Cítil jsem prostě samozřejmě povinnost být v těch chvílích tam, kde jsou mladí lidé. Vyjádřit, že si myslím totéž, co oni. Podpořit je, pomoci jim. Čekal jsem dlouho, že ti, kteří stojí v čele společnosti, komunistické strany, pochopí, co se děje, že řeknou, jak se budou věci okamžitě řešit. A ono nic. Proto, přestože jsem věděl, že nemohu situaci zásadně ovlivnit, jednal jsem tak, jak jsem jednal.

Od 21. listopadu začaly na adresu ÚV SSM přicházet první rezoluce podporující studenty, naše stanovisko. Od organizací a členů SSM, z vysokých a středních škol, z vědeckých pracovišť. Později i od odborových organizací a organizací KSČ. Přicházely rezoluce podepsané dělníky, kolektivy pracujících. Těch rezoluci bylo nakonec přes tři tisíce a obsahovaly na milión podpisů.

OS: *Proč jste skončil v aparátu KSČ?*

VM: Nikdy jsem v aparátu nepracoval, ani dnes se za pracovníka aparátu nepovažuji. To slovo „skončil" zní, jako by šlo o to, že jsem nakonec nějak dobře nedopadl, či že moje nynější funkce je v rozporu s tím, co jsem dělal před 17. listopadem. Já si naopak myslím, že jako dříve i dnes dělám to, co považuji za správné a prospěšné.

OS: *Jak hodnotíte výsledky zasedání ÚV KSČ 24.–25. listopadu 1989?*

VM: Jsem přesvědčen, že ústřední výbor strany se měl sejít ihned 17. listopadu. A ne pouze čekat, jak se situace vyvine. Bylo třeba okamžitě jednat se zástupci opozičních sil a hnutí. Říci zcela jasně, co chce a bude strana v té situaci, která nastala, dělat. Rozebrat se v příčinách, které vedly ke krizi, v tom, kdo za ni nese politickou odpovědnost. A konečně přistoupit k zásadním kádrovým změnám ve vedení strany. Výsledky zasedání ústředního výboru však byly opět polovičaté. Tehdejší vedení do poslední chvíle trvalo nejen na svých funkcích, ale co bylo mnohem horší, také na svém hodnocení vnitropolitické situace. Na tomto zasedání se jasně prokázala neschopnost bývalého vedení strany, bývalého ústředního výboru KSČ, vidět věci reálně, nazývat je pravými jmény, vůbec něco vést a řídit. A také se projevilo, jaké výsledky nesl kádrování a tvoření nejvyššího orgánu strany shora, kdy většina ústředního

výboru nebyla schopna jednat normálně a rozumně, kdy z tohoto ústředního výboru bylo najednou těžké sestavit i nové předsednictvo, protože řada lidí se sice do funkcí tlačila, ale všichni věděli, že na to nemají, další zase funkce odmítali a jiní museli být obtížně přesvědčováni. A tak není divu, že vznikl orgán, který nebyl schopen činu.

Výsledky tohoto zasedání se setkaly se zcela odmítavou reakcí ve veřejnosti a u převážné většiny komunistů. I proto, že do nového předsednictva ÚV KSČ byli znovu zvoleni někteří zkompromitovaní lidé. Pod tlakem veřejnosti i členské základny strany bylo jasné, že se ústřední výbor KSČ musí sejít znovu.

OS: *Hovořilo se o použití síly? Kdo byl pro, kdo proti?*

VM: Na samotném jednání pléna se o tom nehovořilo. Domnívám se ale, že někteří tak uvažovat mohli. I toto nebezpečí jsem si uvědomoval a myslím, že takových byla většina. Každý soudný člověk musel pochopit, že použití síly by mělo nedozírné následky a i když by možná dokázalo udržet stávající vedoucí garnituře moc, tak pochybuji, že by to bylo nadlouho. Já osobně jsem již předem před takovým krokem na zasedání důrazně varoval.

OS: *Jaký význam přikládáte zasedání ÚV KSČ 26. listopadu 1989 jak z hlediska KSČ, tak i pro jednání s Občanským fórem a dalšími stranami a iniciativami?*

VM: Zasedání ÚV KSČ 26. listopadu bylo zasedáním doslova vynuceným. Z předsednictva byli sice uvolněni členové nejvíce svázaní s minulostí, ale nové složení tohoto orgánu strany bylo opět jen dalším kompromisem. Vytvořila se skupina lidí, z nichž někteří zůstávali dále blízce napojeni na bývalé členy předsednictva ÚV KSČ. Prostě skupina lidí v podstatě bezradných, neschopných reálně reagovat na situaci, přijímat účinná opatření týkající se chodu strany, politického řešení společenské krize. Někteří z nich dokonce odmítali s politickými protějšky, oponenty, o čemkoli jednat. Nadále si mysleli, že strana může všechno řídit a o všem rozhodovat. Celkově se prohlubující krizi přispívala i vystoupení tehdejšího generálního tajemníka. Sliboval nemožné, zaručoval nesplnitelné a v dané situaci neudržitelné.

26. listopadu jsem byl zvolen členem předsednictva a tajemníkem ÚV KSČ. Bylo mi jasné, že postupovat a jednat je třeba jinak, než se domnívala většina členů ústředního výboru i jeho předsednictva. Uvědomoval jsem si, že je třeba jednat, diskutovat, hledat s politickými oponenty to, jak vyvést společnost z velice složité situace.

Bylo to období, kdy si řada rozumných a slušných lidí ve straně začala stále jasněji uvědomovat neudržitelnost mnoha věcí – ve straně i ve společnosti – a začala o tom také otevřeně hovořit. V těchto dnech, při rozhovorech u „kulatého stolu" se začala rýsovat podoba vlády národního porozumění, postupné změny v nejvyšších zastupitelských sborech. A stále zřetelněji se také ukazovalo, že především komunistická strana musí podstoupit zcela zásadní a radikální změny, k nimž nakonec přistoupil 20. a 21. prosince 1989 její mimořádný sjezd.

MP: Poznámky s sebou nemám. Mohu vám zhruba říci, co si pamatuji. Nejlepší by to bylo s poznámkami. Sháníte fakta nebo hodnocení?

OS: *I fakta, i hodnocení, i vaše osobní dojmy. Například – byl jste u jednání s Adamcem v úterý?*

MP: Ne, nebyl.

OS: *Jaké máte dojmy z Činoherního klubu, byl jste v bytě Václava Havla v neděli dopoledne? Jaký význam měla tato schůzka?*

MP: Ano, tam jsem byl. V pátek jsem měl asi v jednu hodinu sraz na mostě s jedním žurnalistou z Los Angeles Times; vyptával se, co je v Praze nového. Říkal jsem mu, ať se jde podívat na demonstraci, která bude od 16 hodin, že tam bude asi hodně lidí a mohlo by to být zajímavé. Šel tam a dostal klackem přes hlavu. Ránu mu zašili asi 20 stehy. Potkal jsem ho pak asi po měsíci nebo ještě dříve v Laterně magice. Říkal, že mnoho dnů za sebou obsazoval první stránku v novinách a všichni jeho kolegové mu to záviděli. Pak jsem měl schůzku s holandskými a belgickými diplomaty. Chystal se k nám belgický ministr zahraničního obchodu, měli jsme s ním jít v pátek na snídani, která byla, pokud se dobře pamatuji, v poslední chvíli odvolána. Belgičané patřili k posledním, kteří s námi začínali navazovat kontakty. Pak jsem šel na demonstraci. Na Klárově jsem potkal – z osobního hlediska to pro mne mělo historický význam – Mikuláše Chadimu a jeli jsme spolu. Zvrat doby jsem prožil s Mikulášem Chadimou. Šli jsme spolu v průvodu a rozloučili jsme se na Národní třídě. Průvod vám popisovat nebudu, ten vám jistě už mockrát popisovala spousta lidí.

OS: *Ano. Měli jste nějaké informace o tom, jak je ta demonstrace připravovaná, jednali jste se zástupci studentů?*

MP: Já osobně jsem informaci měl, znal jsem se s Monikou Pajerovou. Studenti měli asi 2 měsíce předtím schůzku v nějaké hospodě. Poslouchal jsem ze schůzky záznam. Občas jsem zašel na Staroměstské náměstí, kde měli v sklepení čítárnu. Podle počtu časopisů a obsahů nástěnek bylo zřejmé, že v jejich kruzích se cosi chystá. Albertov mne tedy nepřekvapil. Samozřejmě, co pak následovalo, překvapilo každého. Na Albertově už bylo jasné, že půjde o něco většího. Jestli sbíráte také provolávaná hesla, považuji za rozhodující, když lidi tam dole, jak se jde od železničního mostu k Botanické zahradě, začali volat „Už to začalo!" a „Poslední zvonění!". Zvonění klíči se ozvalo poprvé u první závěry, tj. u ministerstva spravedlnosti. Průvod nemohl dál a obrátil se na nábřeží, kde se ozvala tato hesla a kde dav byl již velmi početný. Odešel jsem, zdá se, v pravý čas. Ve 20 hodin jsem měl být na anglické ambasádě na večeři. Gregor se loučil a pořádal pro pár lidí večeři. Stejně jsem tam přišel až po 21. hodině. Odcházel jsem z Národní třídy asi ve 20.15 hod., kdy už byla z obou stran uzavřena. V postranních ulicích se objevila řada policajtů.

Já jsem normálně odešel. To bylo dost absurdní. Šel jsem domů, tj. na Kampu, pěšky. Převlékl jsem se a šel do metra, jel jsem na Václavák a přestoupil na „Céčko". Všude ticho a nic se nedělo; říkal jsem si, že demonstrace skončila. Jel jsem tedy tou částí Prahy něco po 21. hodině, kdy akce musela probíhat – a nikde nic. Když jsem byl na večeři, přiběhl jako úplně poslední nějaký Angličan, nevím jak se jmenuje, pracuje u nás jako soukromý žurnalista. Dostal taky přes hlavu a jako první nám referoval, co se stalo. V sobotu jsem odjel z Prahy a celý den jsem poslouchal Svobodnou Evropu. Proto jsem nebyl v Realistickém divadle. Vrátil jsem se do Prahy v neděli odpoledne, všude jsem viděl demonstrace; zrovna šel průvod od Národního divadla na Újezd. Šel jsem k Havlům, Vašek už doma nebyl, ale byli tam ostatní. Dozvěděl jsem se, že máme sraz v Činoherním klubu ve 20 nebo 21 hodin. Také jsem se seznámil s textem Prohlášení, který už byl napsaný.

OS: *Vzpomínáte si, kdo u V. Havla ještě zůstal?*

MP: Ruda Battěk tam byl – a s kým to seděl?... Když jsem odcházel, zastavili jsme se v hospodě u Pravdů; pak jsme šli nahoru a došli jsme do Činoherního klubu. Těch lidí tam bylo více, snad bych to zrekonstruoval. Šli jsme společně. Vašek odešel z domova dříve, protože se chtěl do Činoherního klubu dostat bezpečnou cestou.

OS: *Nesledovali vás policajti?*

MP: Jediného sledování jsem si všiml v úterý, kdy byl ve 12 hodin sraz v Mánesu. Měli jsme jednat v nějaké místnosti, která vypadá trochu jako bar. Najednou nám došlo, že si to místní nepřejí, takže jsme odešli k Řečickým. A právě na cestě od Mánesa k Řečickým jsem si všiml sledování. A v pondělí večer Realistické divadlo snad filmovali z druhé strany.

OS: *A před Činoherním nikdo nestál?*

MP: Nezajímal jsem se. Ze svých zkušeností vím, co je to, když je člověk sledovaný. Vím, že se může velice jednoduše splést. Když má někdo stín, vidí policajta v každém. Nedíval jsem se, ani když jsme asi kolem 23. hodiny odcházeli. Také jsem těžko mohl někoho vidět, před divadlem bylo totiž mnoho lidí. Šli jsme na Václavák a před Svobodným slovem byl chumel lidí, kteří čekali na noviny. V Činoherním jsme nejdříve seděli v šatně. Rozhodli jsme, že na jevišti bude za každou iniciativu jen jeden zástupce, aby jeviště nebylo přeplněno. Chodil jsem okolo a pozoroval. Myslím, že průběh schůzky znáte. Došlo tam k jedné nejasnosti, která se potom projevovala i nadále. Pod Prohlášením byli podepsáni zástupci jednotlivých iniciativ. Ale tato skupina v té podobě, jak byla jmenovaná, nikdy institucionalizovaná nebyla, měla se však sejít druhý den. V pondělí byla demonstrace, která nebyla organizovaná; neměla žádný program, ale shromáždění bylo velmi početné, o hodně početnější než v neděli. Nicméně na pondělní schůzku, ať z těch či oněch příčin, přišlo více lidí, než bylo pozváno. Vytvořila se jakási dynamická, stále se proměňující, spíš stále rostoucí skupina. V Realistickém divadle bylo, řekl bych, asi 15 lidí, ale nebylo jich tam tolik jako v Laterně magice. Člověk to poznal podle takového kruhového rozsazení. Kruh se roztahoval a roztahoval.

V neděli večer někdo přišel se zprávou, že byl zabaven náklad Svobodného slova, což vyvolalo obavy. Já jsem nikdy nepřipustil, že bychom příliš riskovali. Myslím, že tato nálada nejen že nepřevažovala, ale neměla šanci se prosadit. Že bychom si měli dát pozor, to nikdo vážně nebral.

OS: *Byla to euforie.*

MP: Ano, žili jsme v euforii. Řekl bych, že až později, když se milicionáři začali objevovat po Praze a nebylo jasné, co se stane, jsme si uvědomovali riziko. Ale to už se události tak řítily a tolik lidí už bylo zapojeno – jako když se celá třída hromadně ulije a pak není strach. O jednotlivcích to asi neplatí. Za celou neděli večer a pondělí nepadlo jediné varování.

OS: *Byli v Činohemím klubu komunisté?*

MP: Byl tam docent Obdržálek z matematicko-fyzikální fakulty, který se prohlásil za komunistu a mluvil jakoby za komunisty. Byl v úzkém kontaktu s Kruhem nezávislé inteligence. S členstvím v KSČ měl vždycky problémy, takže pro něj vznikla možnost angažovat se. Ale zase nevím, do jaké míry byl reprezentantem KSČ; myslím, že přišel spíše sám za sebe.

OS: *Byli tam zástupci českých socialistů?*

MP: Byl tam Škoda a vystoupil. Jeho projev byl výrazem politického „čuchu" socialistické strany; zdůraznil, že Prohlášení jako tajemník strany podporuje, ale podepsat nemůže, neboť je osoba veřejná. Čili vyjádřil podporu, byl přítomen, ale mohl lehce, myslím si, udělat krok zpět.

OS: *Nechal si zadní dvířka?*

MP: Byl prostě politikem, na rozdíl od ostatních, kteří přijali disidentskou bezelstnou a jednoznačnou pozici, jež znemožňovala jakýkoliv kompromis. Nicméně od samého počátku bylo jasné, že socialistická strana má nejlepší „nos". Ne náhodou sehrál Melantrich takovou roli. Pozornost k Svobodnému slovu se obracela už v neděli večer, když si do redakce šli lidé pro tisk. Nebyl jsem před Lidovou demokracií, ale myslím si, že první náznaky jiné interpretace, než té oficiální, vyšly z Melantrichu.

OS: *Bylo v Činohemím klubu řečeno, že se zástupci sejdou?*

MP: Bylo implicitně jasné, že se aktivisté – a to byla taková neurčitá množina, která se sama definovala – mají sejít. Mimochodem, od samého počátku – možná, že se jedná o obecnější zkušenost konfliktu mezi totalitní strukturou a menšinou – se ukázalo, že kdo má informace, má šanci být aktivní. Ten kdo informace předává, je schopný je neznehodnocovat, ale vyhodnocovat a na základě toho dělat rozhodnutí. Pak má jakousi šanci být operativní. Teď to říkám v té souvislosti, že ten kdo věděl, kam má kdy přijít, tak tam byl. Informace se šířila a struktury se vytvářely. Z informativního hlediska byl to takový samoregulující systém. Informace se šířila a lidi se „nabalovali". Orgán se začal pak větvit, dělit, vznikaly výbory, ale to už je otázka dalších dnů. V neděli večer člověk odtamtud odcházel s tím, že bude druhý den demonstrace. Byl to hlas lidu. Heslo „Zítra zase tady", nebylo vyhlášené v Činohemím klubu. Tam bylo, myslím, anticipováno. Bylo logické, že se sejdeme a uradíme se.

OS: *Lidovci nevystoupili?*

MP: Lidovci v klubu nebyli.

OS: *Pane doktore, mohli bychom se ještě vrátit k Činohernímu klubu? Bylo vám jasné, že vzniká jakési mocenské centrum?*

MP: Ne, ne, ne. Řekl bych, že to nebylo jasné nikomu. A nelze říci, že by tam byl nějaký šachista, stratég, který by jednal opravdu jako na šachovnici. Byl to spíš takový proud, nejdříve jakási říčka, pak řeka, která všechny unášela a všichni v ní plavali. Den za dnem, jak vývoj pokračoval, tak všichni byli hrozně překvapení, jak se všechno skládá dohromady, jak jeden krok následuje za druhým. Mám na mysli další dny, kdy Občanské fórum, už zkonstituované, začalo klást jeden požadavek za druhým, aby odstoupil prezident a podobně. Každý požadavek měl v sobě agresivitu až drzost, ale zároveň byl dostatečně reálný a jeho realita byla neustále potvrzována tím, že byl splněn. Což bylo zvláštní. Do té doby disidenti kladli nejrůznější požadavky, od slušných bezzubých, až k drzým, například když Tomáš Hradílek s Berezou podepsali žádost, aby Biľak s Husákem odstoupili. Čekali jsme, jestli je zavřou. Nezavřeli. Ale jinak se nic nestalo, nikdy. A teď najednou, jako kdyby historie nebo cosi rozhodlo, že všechno bude jinak a všechna disidentská přání budou plněna najednou. Což bylo podivné. Ale zpátky k průběhu. V pondělí jsme byli na obědě s belgickým ambasadorem a nějakými žurnalisty z televize, kteří byli v Praze a s nimiž jsme hovořili o situaci. Pokud si pamatuji na průběh rozhovoru, rozhodně jsme nevkládali do situace žádné dalekosáhlé naděje. Kam to povede, to nenapadlo nikoho, ani v nejdivočejších snech. Ani když se jednalo s Adamcem, tak nikoho nenapadlo, že bychom měli vstupovat do vlády. Spíše jsme měli na mysli takové minimalistické požadavky jako právo shromažďovací a odvolání pražských zákazů, zastavení trestních stíhání a maximálně snad tiskovou svobodu, ale rozhodně ne změnu režimu. Oběd byl v pondělí, myslím v jednu u Malířů na Maltézském náměstí. Pak jsem šel na odpolední manifestaci, ze které jsem musel odejít o chvíli dřív, protože zasedala dříve svolaná pracovní skupina Helsinského výboru někde na Vinohradech. Bylo tam pár lidí a odtud jsme s Rudou Battěkem a Vaškem Malým, který nás vezl, odjeli do Realistického divadla na schůzku, na níž jsme se uradili, že se znovu sejdeme druhý den. Osobně jsem ještě nic nevěděl o jednání s Adamcem, které bylo až v úterý dopoledne. Dověděl jsem se o něm až na úterní schůzce v Mánesu ve 12 hodin, než jsme se dostali k Řečickým.

Na pondělní schůzce byli, jak si určitě pamatuji, Honza Ruml, oba dva Havlové, můj otec, Pavel Bratinka s Danielem Kroupou, lidi z Realistického divadla, Saša Vondra, Jiří Křižan, Petruška Šustrová.

OS: *Studenti?*

MP: Nějaký student na schůzce byl určitě. Myslím, že šlo o Dana Větrovského.

OS: *Bylo vám jasné, že v divadle vzniká organizace?*

MP: Ne, nebylo. V podstatě však bylo jasné, že cosi vzniká. Dohodli jsme se, že se na druhý den opět setkáme. A cíl byl celkem zřejmý – ještě před jednáním s Adamcem – generální stávka, jak ji podpořit a jak ji vlastně uskutečnit, aby

neskončila neúspěchem. Žádali jsme vyšetření zákroku. Šlo také o kontakty. Začala se vytvářet organizační síť. Školy stávkovaly, proto se musely zajistit návštěvy škol. Divadla stávkovala a my jsme se rozcházeli s tím, že půjdeme do pražských divadel. Já jsem šel do Divadla na Vinohradech s Vaškem Malým a Janou Petrovou. Dorazili jsme na Vinohrady, kde bylo plno, a průběh dokonce přenášeli z amplionu na ulici. Na Václaváku, kde ještě doznívala demonstrace, byly davy lidí a velice živo. Ve Vinohradském nás k žádnému projevu nepřipustili. Ne, že by měli zlou vůli nebo strach, ale jejich stávkový výbor si odhlasoval zásady postupu. Přečetli vyhlášení divadelníků, shromáždili divadelní soubor, ale s námi jako hosty nepočítali. Herci už byli na scéně, když jsme přišli, takže jsme se zdrželi jen chvíli a poté jsme se rozešli. Zastavil jsem se u Hanky Šabatové (Petr byl zavřený), kde bylo velmi živo. Bylo u nich pár lidí, Honza Payne a jeho bratr Jirka; Honza Payne je lékař. Snažili se založit skupinku, která by vyšetřila, jak to bylo s Drahomírou Drážskou, která oznámila smrt svého přítele. Pokoušeli jsme se dát dohromady také nějaké prohlášení, což se nám nepodařilo, a Jirka Payne už sháněl svědectví. Bylo evidentní, že nezávislé skupiny jsou v pohybu, navazují se informační spoje, lidi sedí u telefonu atd. I jiní se zabývali případem Drahomíry Drážské a Šmída. Hnutí se dávalo do pohybu, ale pořád nebylo jasné, o co jde. Cíl si nikdo nestanovil, ale bylo zřejmé, že je nutné reagovat na vzniklou situaci a jít dál. Bylo jasné, že demonstrace budou, že bude stávka a věci jsou v pohybu.

OS: *Připravovala se úterní demonstrace?*

MP: S ideou přípravy úterní demonstrace jsem se setkal až v úterý. V pondělí večer jsme se dověděli, že na Václavském náměstí byl Mohorita a pokoušel se mluvit. V úterý dopoledne začalo být jasné, že městský výbor SSM je jiného mínění než strana a vláda. Začali jsme se starat o ozvučení, které muselo být připravené do 16 hodin. Nevěděli jsme ovšem, zda se nám to povede. Na organizování demonstrace jsem se začal podílet až během úterka ještě v Mánesu, odkud jsme sborově přešli k Řečickým, kde už k tomu účelu byla vytvořena skupina. Nejsem si jistý, jestli tato myšlenka nepadla už v pondělí večer v Realistickém divadle. Jenže jsme nevěděli, jak záležitost zařídit technicky. V úterý jsme si rozdělili práci – někteří se starali o ozvučení, jiní šli jednat o balkón. S Láďou Lisem jsme chodili po Melantrichu, nejdřív jsem mluvil s paní redaktorkou Kvačkovou, kterou znám, neboť je to naše sousedka. Říkala nám, že ten balkón patří Lidovému nakladatelství, odkud jsme odešli s nepořízenou. Až v druhém kole jednání – to už jsem se nezúčastnil – se průchod podařilo zajistit.

Mezitím jsme s Láďou Lisem sháněli ozvučení, což bylo docela zajímavé. Šli jsme ke svazákům, byli jsme na městském výboru SSM v Senovážné ulici, jenže tam nám říkali, že pan Mohorita sídlí na Gorkého náměstí. Nicméně už tam bylo jasné, že ti svazáci jsou – nechci říct přímo s námi, ale rozhodně mají jiný postoj, než jaký se propagoval oficiálně. Chystali se jakýmsi způsobem jít manifestovat. Ale ve věci ozvučení jsme byli neúspěšní. Od svazáků jsme šli

ještě na Národní výbor hl. města Prahy, ale ani tam jsme se v podstatě s nikým nedomluvili. Když jsme se vraceli, to už se tedy blížila hodina H, jsem poprvé uviděl v Železné ulici nápisy „Miloši, končíme!" V Melantrichu jsem byl na balkóně, ale přiznám se, první den mě to nějak otrávilo; chodila tam spousta lidí, přičemž nebylo jasné, kdo tam má být a kdo ne. Proto jsem odešel a díval jsem se zdola. Tam se také poprvé ozvala Marta Kubišová. Po demonstraci jsme šli zpátky k Řečickým.

OS: *V pondělí jste zasedali v Realistickém divadle?*

MP: V pondělí večer v Realistickém a druhý den ve 12 hodin jsme měli schůzku v Mánesu. Z Mánesa jsme ihned odešli k Řečickým, kde jsme začali organizovat demonstraci. Od Řečických jsme šli s Láďou Lisem shánět věci k ozvučení, o čemž jsem již hovořil. Po demonstraci, asi ve 20 hodin, byla ještě tisková konference.

OS: *Pro zahraniční žurnalisty?*

MP: Hlavně pro zahraniční novináře, jichž nebylo ještě přítomných moc. Druhý den ráno byla svolaná tiskovka na desátou hodinu, na níž už bylo plno.

OS: *Proč jste se přesunuli do Laterny magiky?*

MP: Laterna magika je větší a sami nám ji nabídli. Na rozdíl od ostatních divadel, která stávkovala a měla stávkové programy, Laterna magika je neměla, protože tamější ředitel, tuším, Pauer, to nedovolil. Nějaký Honza, druhé jméno jsem zapomněl, vím jen, že dřív byl také u baletu a teď dělá mistra techniky, nesmírně schopný chlapík, všechno zorganizoval. Teď bych potřeboval svůj zápisník, abych mohl přesně říci, kdy jsme se stěhovali do Laterny magiky. Mimochodem, ve středu byl, řekl bych, historický moment. Na tiskovce byl Vašek Malý jako hlavní speaker, přítomen byl Vašek Havel, já i můj otec jsme tam vystoupili. Těsně před tiskovou konferencí se objevil člověk, který pak na té tiskovce promluvil. Řekl, že se jmenuje Václav Klaus a je z Prognostického ústavu, a oznámil, že prognostikové se připojují k Fóru. Toto prohlášení bylo psychologicky velmi významné. Fórum, které, řekl bych, organicky navazovalo na disidentské, umělecko-bohémské tradice, najednou dostalo oporu v kompetentní skupině, která vypracovávala ekonomickou reformu. Od této chvíle se Klaus na práci Fóra začal aktivně podílet.

OS: *V. Komárek už s vámi spolupracoval?*

MP: Komárek byl velká neznámá do poslední chvíle. Poprvé jsem Komárka viděl v Laterně magice až během druhého týdne, teprve když došlo k jednání. Komárek dlouhou dobu hrál vlastní hru, hrál ji i potom; v tom smyslu, že se nikdy zcela jasně nevyjádřil, zda se přidává k Občanskému fóru, na rozdíl od Klause.

Ve čtvrtek byla demonstrace a po ní tradiční schůzka, ještě u Řečických. Dostal jsem za úkol jít do divadla E. F. Buriana spolu s hercem Petrem Burianem. Poprvé jsem měl možnost zúčastnit se diskuse a poprvé jsem si uvědomil, jak herci významně pomohli. Divadlo bylo skoro plné a vytvořila se bezprostřední a dobrá komunikace mezi námi a obecenstvem. V divadlech dostalo hnutí politickou gradaci. A tam si také člověk zpětně uvědomil, jaký

je vztah mezi politikou a divadlem. Tak tomu bylo už ve starém Řecku a nyní se to v docela nečekané podobě znovu objevilo.

OS: *Věděli jste, co se v divadlech děje?*

MP: Ano, to jsme věděli. Taková atmosféra se vytvářela již dříve, např. při představení Res publiky v Realistickém. Jak už jsem říkal, v pondělí jsme chtěli vystoupit ve Vinohradském divadle, kde bylo hodně lidí, kteří poslouchali i před divadlem. Ale poprvé jsem měl vlastní zkušenost a mohl jsem sám vystoupit, a to byl nesmírně silný zážitek. Ale proč to říkám: z divadla jsem šel – trochu unaven – rovnou do Laterny magiky, protože už odpoledne bylo řečeno, že se tam budeme stěhovat. Ale v Laterně byla jen skupinka místních lidí, lehce dezorientovaných, protože z Fóra tam ještě nikdo nebyl, ale už sem lidé telefonovali z celé republiky. Snažil jsem se jim vysvětlit situaci a vyřídil jsem pár telefonátů. Osazenstvo Laterny mělo držet vlastně jen noční službu a ne informovat. Když jsem přišel do Laterny ráno v pátek, tak organizace se už rozjížděla.

Nejdřív jsme v Laterně měli jednu místnost, bufet, tam se konaly porady. V druhém týdnu jsme se rozptýlili i po šatnách, začali se dělit na komise a věnovat se jednotlivým službám. Až do neděle jsme se vlastně orientovali spíše na program jednotlivých manifestací, které nějak podivně gradovaly. Dále jsme se soustředili na jednání s Adamcem, které bylo v úterý. Další jednání bylo odložené na sobotu a Adamec slíbil, že přijde na Letnou. V neděli přišel a udělal velkou chybu. Velkou práci vykonali Michal Horáček s Kocábem, protože na manifestaci přivedli dva policajty z přepadového oddílu.

OS: *Ve středu jste si tedy začínali uvědomovat význam vlastní organizace. Kdy se začala rýsovat konkrétnější představa?*

MP: Už, řekl bych, první dny v pondělí, v úterý. Tehdy se také objevil Milan Hruška, horník z Dolních Svatoňovic, dnes myslím, že je poslanec. Byl prvním zástupcem dělnické třídy, také byl v první delegaci u Adamce.

Mimochodem, v té souvislosti vznikl první lehký konflikt, který ale dopadl dobře. Bylo to myslím první pátek, když se ve Fóru objevil Petr Miller, který přivedl již ve čtvrtek lidi z ČKD na Václavák ... nebo v pátek tam byli? Petr Miller počítal, že bude zástupcem dělníků při jednání s Adamcem. Sám jsem si myslel, že by tam měl jít Miller z ČKD, které představuje větší sílu, a kromě toho prokázal jakousi vůdčí schopnost. No, ale nakonec šel Hruška a vím, že Petr Miller byl velice zklamán. Málem vznikl ve Fóru konflikt mezi intelektuály a dělníky. Záležitost se podařilo vysvětlit a urovnat. Petr Miller se stal zástupcem dělníků.

V tehdejší době se uskutečnilo také mnoho výjezdů. Agitovali jsme pro stávku. Jezdili studenti a též Občanské fórum organizovalo jednotlivé výjezdy a hlavně celé dny chodilo do Laterny neskutečné množství lidí. Proto jsme měli jakési průkazky. Nejdřív to byl takový malý bílý papírek, pak jsme dostali na krk zelené kartičky bez fotky s číslíčkem, s fotkou až později.

V Laterně magice jsme vydrželi až do příští soboty, tj. 2. prosince. Další

sobotu byla v Laterně magice jakási oslava Občanského fóra. Hrála hudba, byl ohňostroj, Vašek Havel něco říkal, byl tam Schwarzenberg a také Max van der Stock.

OS: *To bylo začátkem prosince, kdy jste se loučili s Laternou?*

MP: Ano, de facto jsme se loučili a přecházeli do Špalíčku. Vláda se sestavovala 8. prosince, a to už jsme byli tady.

HÚ: *Měli jste už představu, čeho chcete docílit?*

MP: Tedy představa jasná nebyla. Adamec na jednu stranu neustále hrozil demisí a na druhou stranu pořád lavíroval.

OS: *A na jednání s Adamcem jste nebyl? Nevzpomínáte si, kdo tam byl?*

MP: Horáček a Kocáb na jednání byli, protože Adamec je považoval za zprostředkovatele. Poprvé se jednání zúčastnil V. Havel, dále Jičínský, ze studentů Pánek, za dělníky Hruška.

OS: *Podílel jste se na přípravě programu „Co chceme"?*

MP: Program „Co chceme" vytáhl z kapsy Vašek Klaus. Několikrát přišel s jasnými příspěvky – například když se objevil poprvé – a podruhé už vytáhl základ tohoto programu. Prognostici vnesli do Fóra realistický duch. Havel umí psát o identitě a to je téma realističtějším a pragmatičtějším polohám životním poněkud vzdálené. Tehdy došlo k velice šťastné koincidenci, když se spojil duch dostatečně pragmatický a geniální dramatik Havel.

OS: *Jak se podílel E. Mandler na akcích Fóra?*

MP: S Emanem, řekl bych, byla malinko potíž. Od samého počátku byl jedním z prvních, kdo začali myslet stranicky. Reklamoval, že jejich jediná existující strana je málo reprezentovaná. Ostatní se spíše snažili zbavit své stranickosti a uvažovali z hlediska Občanského fóra jako celku. Poněkud se z Fóra stáhl. Ale – budiž mu ke cti řečeno, Mandlerova strana jako jedna z mála u Fóra vydržela.

OS: *Podílel se na programových prohlášeních?*

MP: Moc ne. Spíš se ve Fóru vytvořila pro tento účel taková skupinka, kde hrál významnou roli Vašek Klaus. Tehdy se objevilo něco, co mě teď, když si to zpětně promítám, uvádí trochu do rozpaků. Najednou se Václavovi Havlovi začalo dostávat státnického zasvěcení, protože byl stále v permanenci a všeho se zúčastnil. Dostal ochránce, kteří začali vytvářet kolem něho zeď, potom i maséry, protože byl úplně na zhroucení. Tisíce lidí po něm pořád něco chtělo; když někoho něco napadlo, tak za ním běžel. Proto bylo nezbytné ho izolovat, ale tím se ztížila komunikace s ním. Stále byl obklopen mechanismem, který se vytvořil na jeho ochranu.

OS: *Byla to i jakási nutná sebeobrana?*

MP: Byla to nutná sebeobrana, ale ... Všechno se totiž odehrávalo v divadle a ještě pod vedením dramatika a tak to bylo celé tak trošku divadlo. A v tom divadle byli i tací, kdo si jaksi osvojili roli velice razantních ochránců.

OS: *Byl ve Fóru nějaký výjimečný organizátor, který si uvědomoval, že je nutno vytvořit pevnou strukturu?*

MP: Struktura začala vznikat de facto hned.

OS: *Ale spontánně.*

MP: Hned ten první weekend jak Fórum vzniklo, se utvořilo poradní těleso, jehož jméno se měnilo, např. krizový štáb a akční skupina. A pak vznikly jednotlivé komise. Já jsem se tenkrát stal členem komise informační. Naším úkolem bylo analyzovat zprávy přicházející z medií a dávat podklady pro mluvčí na tiskových konferencích. Snažili jsme se vytvořit smysluplný obraz o každém jednotlivém dni. Postupně se ukazovalo, že všechny skupiny nabubřují a jsou čím dál tím větší. Bylo nutno vytvářet menší tělesa, aby mohla rozhodovat. Proto vznikl krizový štáb. V krizovém štábu snad byl vedle Václava Havla Jiří Křižan, Saša Vondra...

OS: *Váš otec?*

MP: Ten byl v akční skupině, kde dělal moderátora. Za způsob moderování zaslouží chvály. Pak vznikal Sněm, a to z Akční skupiny, a ten se scházel odpoledne v hledišti, již v době mezi demonstracemi na Letné a další sobotou.

OS: *Čili po generální stávce. Tehdy už Fórum dostávalo organizační formu.*

MP: Tu formu mělo už od pondělka. Už v sobotu či v neděli na odpoledním zasedání se začala vytvářet dnešní struktura.

OS: *Kdy se u vás poprvé objevili Slováci? Jakým způsobem jste s nimi komunikovali?*

MP: Veřejnost proti násilí vznikla paralelně s Fórem. Velice důležité bylo, že se v pátek prvního týdne objevil v Praze Alexander Dubček.

OS: *Za Veřejnost?!*

MP: Ne za Veřejnost, sám za sebe. Vystoupil pak i na Letné, ale ve Fóru se objevil už v pátek na Václavském.

OS: *A byl tam i někdo z Veřejnosti?*

MP: To je zajímavé, já mám pocit, že ne.

OS: *Myslíme, že Dienstbier odjel na Slovensko už v prvním týdnu.*

MP: V prvním týdnu nějaké kontakty byly. Potom už byly pravidelné. Podle mého názoru odjel Dienstbier na Slovensko až po stávce.

OS: *Čili k nějaké koordinaci tehdy ještě nedošlo.*

MP: Podle mého názoru v prvním týdnu obě centra pracovala sama, nebylo příliš mnoho co koordinovat. My jsme dělali v podstatě program na Václavák. Tisk a komunikace, to existovalo ve velké míře v Praze. Většina lidí byla zahlcena tím, že k nám stále někdo chodil a bylo třeba s každým komunikovat, rozšiřovat síť komunikace a v té pracovat, stále sledovat vše, co by se jinak mohlo samo od sebe rozpadat.

OS: *A orientovali jste se také na generální stávku?*

MP: Generální stávka byla klíčovou otázkou. Veškeré úsilí jsme zaměřili na to, aby dobře dopadla.

Pořád ale přemýšlím, co se vlastně dohodlo v sobotu s Adamcem. Myslím, že jsme dohodli pouze pokračovat v jednání. Adamec nemohl vědět, co a jak dopadne. Byl pouze ochoten se s lidmi setkat, přijmout požadavky, které kladlo Občanské fórum, jako odstoupení některých funkcionářů, vyšetření události na Národní třídě a podobně. Od samého počátku bylo jasné, že musí odstoupit Husák, Jakeš... a dále, že musí být propuštěni političtí vězni.

OS: *Ale ještě se nepožadovala reorganizace vlády?*

MP: Ne, tento požadavek přišel až po komunistickém sjezdu, po generální stávce. Další krok byl, že vláda souhlasila s odstraněním ústavních článků o vedoucí úloze KSČ.

OS: *V sobotním jednání pozval V. Havel Adamce na Letnou...*

MP: Ano a Adamec přišel. Celá záležitost byla taková velká režie, což byla, řekl bych, Havlova silná stránka. Vládnutí, jak se projevuje dnes, to už je, řekl bych, jiné. Když se tehdy probíral jeden den za druhým, tak měl člověk skutečně pocit, že je v nějakém dramatu, které má vlastní sílu, vlastní logiku. Stále se očekával nějaký průšvih, ale nikdy k němu nedošlo. Požadavky předpokládám, že patřičné dokumenty máte – vyhlášené v tom prvním týdnu, gradují dál a dál, až po požadavek demise. To byla součást Havlova plánu, dostat Adamce na Letnou a dostat tam i policajty z pohotovostního pluku; obojí se mu podařilo. Adamec e na Letné zjevně pokoušel hrát jakousi svoji politickou hru.

OS: *Zdál se možným partnerem, protože byl už předtím jedním z mála reformních představitelů.*

MP: To ano, začal se projevovat jako partner. Horáček s Kocábem jej také od začátku prosazovali; nicméně na Letenské demonstraci vše zkazil. Kdyby byl mluvil krátce a úsporně, tak mohl zabránit tomu, aby ho vypiskali. Havel tehdy připravil scénu pro to, aby ho přivítali potleskem. Ale on mluvil a mluvil a používal aparátnické fráze.

OS: *A postavil se vlastně proti generální stávce.*

MP: Jistě.

OS: *Když se z úterka na středu stahovaly do Prahy milice, připadalo vám, že je to jeden z krizových momentů, kdy by celé hnutí mohlo být násilím potlačeno, nebo jste už nevěřili v násilný zásah?*

MP: Nebezpečí jsme ještě cítili, bylo ve vzduchu. Šel jsem po Praze, milice byly v ulicích, nebylo jasné, zda obsadí nebo neobsadí televizi.

OS: *A vysoké školy ...*

MP: Byl jsem na středních školách, na vysokých školách, leckde. Ale situace se mi zdála horší spíše ve čtvrtek, protože to jsme měli zprávy z vyslanectví. Nebylo jasné, co udělá armáda. Vašek Klaus s Michalem Kocábem jeli do Tábora na velitelství. Vojáci argumentovali, že občané napadají jejich ženy a děti. Vím, že jsem tenkrát cítil obavu. To bylo –

OS: *Horší než milice?*

MP: S milicemi to bylo podivné. Ponecháním Štěpána komunisté prokázali, že jejich řešení není upřímné; zdaleka nesplnili, co jsme čekali.

OS: *Ve čtvrtek byly opět naveleny do Prahy pohotovostní jednotky ...*

MP: Ve čtvrtek večer jsem šel domů z tiskové konference s panem Bonesem z amerického vyslanectví. Zastavili jsme se na panáka, kde jsme celou záležitost probírali. Byl jsem dost nejistý, nevěděl jsem, co mají za lubem. Druhý den jsem se vzbudil ráno a zjistil, že je vše v pořádku. Večery byly vždy horší, protože k ránu se dalo očekávat ledacos.

OS: *A zabývali jste se tím, jak byste reagovali, kdyby došlo k nějakým masakrům ze strany ozbrojených sil?*

MP: V Laterně magice skoro žádná bezpečnostní opatření učiněna nebyla, jestli se nemýlím. Někteří lidé si řekli, že nebudou spát doma, ale v Laterně magice mohli vybrat kdykoliv celou partu bez jakýchkoliv obtíží. Spíše bych řekl, že jsme byli neseni jakousi důvěrou, že už zdaleka situace nezávisí jen na centru, že už přesáhla jeho možnosti...

OS: *Že už do akce byla vtažena veřejnost jako aktivní činitel. Děkujeme vám za rozhovor.*

Rozhovor s Šimonem Pánkem 9. dubna 1990

OS: *Byl jste činný ve studentském hnutí před 17. listopadem a měl jste co činit s nezávislými skupinami?*

ŠP: Ano, byl jsem činný, i když nikoliv systematicky. Jsem mj. blízký přítel Martina Klímy. Někdy na jaře, když na matematicko-fyzikální fakultě jako na první škole vznikala studentská samospráva, povídali jsme si o tom, že by bylo zapotřebí vytvořit jakousi ilegální studentskou síť. V létě jsem byl na cestách na Sibiři, v Turecku a v Arménii a vrátil jsem se až koncem října. Mezitím kluci samozřejmě nelenili, oba Bendové, Klíma, kolega Semín z pedagogické fakulty, Dus, Dienstbier – to jsou stěžejní jména – ale i další založili Stuhu; znamená jednak „Studentské hnutí", jednak trikolóra; jde tedy o takovou hříčku. Přijel jsem sice tři týdny před 17. listopadem, nicméně na schůzkách, kde se připravovaly oslavy, jsem byl, takže moje jméno mohlo být napsáno v letáku s kontaktními adresami studentů asi z 20 pražských fakult. Lidé, kteří byli na demonstraci 17. listopadu, se na ně, pokud měli chuť, měli hlásit. Naším cílem bylo získat více studentů – zatím nás bylo asi 50–70 a vytvořit širší síť. Studenti, kteří byli uvedeni v letáku – např. já za přírodovědu, M. Benda za elektro, M. Klíma za matematiku – tvořili základ této sítě. Vývoj nás však předběhl a šel jinou cestou. Nakonec se nejrychleji zorganizovala DAMU, která vlastně již v průběhu noci ze 17. na 18. listopad se rozhodla a vyhlásila stávku. Naše Stuha se opírala spíše o vědecké školy, techniku a univerzitu. FAMU a DAMU měly časopis Kavárnu, který dělal Mejstřík.

OS: *Kavárna ale byla oficiálně povolená?*

ŠP: Někdy byla povolená, někdy zakázaná, měli s ní velké problémy, nicméně vydávali časopis naprosto neohroženě.

OS: *Měli jste kontakt s disidentským hnutím, třeba s Chartou?*

ŠP: Ano, ale hlavně prostřednictvím osobních kontaktů. V nezávislém studentském hnutí například působily děti disidentů jako Bendové, Dienstbier nebo já; můj otčím Jiří Tichý byl odsouzen v roce 1988 na 6 měsíců v procesu s M. Jirousem. Ale úmyslně jsme chtěli vytvořit něco vlastního. Cítili jsme potřebu vykonat něco, co by zapůsobilo na větší počet studentů, a mysleli jsme si, že Stuha by mohla tento úkol plnit. Ale jak už jsem říkal, vývoj byl daleko rychlejší...

OS: *Stuha chtěla zůstat v ilegalitě?*

ŠP: Demonstraci 17. listopadu připravovala Stuha ve spolupráci s městskou vysokoškolskou radou SSM, jejímž členem byl Martin Mejstřík, který nezávislým studentům připadal nejpřijatelnější a nejslušnější. Nicméně náš program byl zcela jasný, jak ostatně byl vyjádřen v projevu M. Klímy na Albertově. Rozhodně jsme se nechtěli stát žádnou oficiální strukturou, ale v úplné ilegalitě jsme také zůstat nechtěli, jak o tom konečně svědčí několik tisíc letáků s podpisy a s adresami mluvčích Stuhy, rozdávaných na manifestaci. Leták byl podepsaný Stuha a podepsalo jej asi 20 studentů.

OS: *Váš vztah k SSM byl jen účelový, tj. chtěli jste využít SSM k tomu, aby bylo shromáždění oficiálně povoleno?*

ŠP: Přesně tak. **Vztah k SSM** byl velmi účelový. Šlo o to, aby shromáždění na Albertově bylo povolené, abychom mohli prostranství ozvučit, abychom mohli promluvit.

OS: *Celý program manifestace 17. listopadu byl připravován vámi, včetně hesel na transparentech?*

ŠP: Ano, hesla jsme vymýšleli a posílali je mezi lidi; snažili jsme se, aby měla studentskou tvář, nicméně aby byla co nejotevřenější. Neměli jsme zájem hrát si na schovávanou. Chtěli jsme dát jasně najevo, kdo jsme a co chceme.

OS: *A ty transparenty?*

ŠP: Ty si připravovaly školy. Myslím, že už se začínalo objevovat odhodlání dát najevo veřejně nesouhlas. Kdyby nedošlo k zásahu na Národní třídě, nespokojenost mezi studenty by stejně narůstala, protože na většině fakult jakési napětí panovalo. Vždyť my na přírodovědě jsme sepsali už po lednu petici, podobně i na FAMU, na matematicko-fyzikální fakultě; u nás ji podepsalo asi 150 lidí...

OS: *Petici proti zásahům policie?*

ŠP: Proti zásahům a to velice ostrou. Na školách situace nazrávala, takže spíše se jevila potřeba koordinace, aby lidé o sobě věděli, což umožnila jednak Kavárna a umělecké školy, jednak Stuha a kontaktní adresy.

OS: *Studenti se dlouho aktivně neprojevovali. Co myslíte, že bylo bezprostřední příčinou, že jste si řekli: „A máme toho dost!"?*

ŠP: Myslím, že příčina nebyla jedna, bezprostřední, že to byl spíše posun ve společnosti, který byl způsoben jednak trochu svobodnějším větrem z východu, jednak tím, co se dělo kolem v zemích, dříve stejně porobených jako my, ale které na tom byly tenkrát už trochu lépe. A samozřejmě jako jednotlivci jsme chodili od srpna 1988 na demonstrace; tehdy se začala v člověku probouzet nová naděje a pocit, že má smysl něco dělat.

OS: *Působil na vás například známý Jakešův projev, který zdiskreditoval vedení v očích lidí a způsobil další oslabení autority KSČ?*

ŠP: Myslím, že autorita byla v podstatě směšná vždy, ale režim se držel na základě strachu, který nás všechny velmi hluboko zasáhl. Tento strach začal trochu opadávat. Když se někde sejde 50 000 lidí, přestože proti nim zakročí pořádkové síly, má člověk pocit, že už není sám nebo s pár přáteli, ale že v národě

se začíná objevovat velká skupina, která je odhodlaná vydržet leccos proto, aby mohla projevit svůj názor.

OS: *Především mladá generace?*

ŠP: Nebyla tam jenom mládež. Jak vzpomínám na demonstrace, bylo tam hodně mladých lidí, ale byla tam spousta lidí středního věku i starších.

OS: *Když však třeba jako na demonstraci 28. října 1989 bylo relativně málo lidí, měl člověk takový depresivní pocit, že se lidé opět bojí jít do ulic! – Myslíte, že masová účast 17. listopadu byla umožněna i tím, že shromáždění bylo povolené?*

ŠP: Samozřejmě. To byla v podstatě naše taktika: získat povolení a tím pomoci lidem oprostit se od strachu a usnadnit jim účast. Cestu z Vyšehradu do centra jsme neplánovali. Oficiálně jsme ohlásili, že naše účast končí na Vyšehradě. Ieméně intuitivně a vnitřně se čekalo, že se půjde dál. Navíc by nepovolili ozvučit Albertov; kde ozvučení bylo, mohlo se mluvit.

OS: *Čili Škroupovo náměstí?*

ŠP: Tak. Trochu Škroupovo náměstí. Jak si vzpomínám, byla tam také taková volnější, dýchatelnější atmosféra, než třeba v lednovém týdnu, který byl přísemný...

OS: *Tam lidé neměli strach, nebo měli menší strach, že policie zasáhne.*

ŠP: Tak, menší strach.

OS: *Teď k 18. listopadu.*

ŠP: 18. listopadu jsem v Praze ještě nebyl. Odjel jsem ve čtvrtek na Šumavu ke geologům vydělávat, protože jsem byl úplně bez peněz, a vrátil jsem se v neděli 19. listopadu, když jsem zjistil, co se vlastně stalo.

OS: *Co jste dělal po příjezdu do Prahy?*

ŠP: To byla neděle – stěhovali jsme se z kolejе na kolej, řekl bych trochu s policií v patách, neboť kolem kolejí jezdily hlídky. Vědělo se, že se něco chystá. Na Václavském náměstí bylo velké shromáždění. Večer jsme se sešli poprvé v reprezentativním složení, tuším že na Větrníku, nebo možná na koleji Hvězda. Zastoupeny byly všechny pražské fakulty. Schůzi vedl spontánně M. Mejstřík. Rozešli jsme se a znovu se sešli asi v 11 nebo ve 12 hodin v noci. Původně mělo k schůzi dojít v Činoherním klubu. Jelikož byl uzavřen, odešli jsme do budovy techniky na Karlově náměstí. Tam nás někdo pustil zadním vchodem. Tam jsme vypracovávali asi do čtyř do rána první desetibodové studentské prohlášeni. Pak jsme se rozjeli na fakulty a v pondělí ráno byla vlastně na všech pražských fakultách vyhlášena stávka. Například na přírodovědě se SSM a vedení fakulty pokusily vzít režii do vlastních rukou; svolaly totiž na desátou hodinu do největší posluchárny shromáždění celé školy. Ale už kolem 1/2 10. jsme dali jasně všem na vědomí, že nemá smysl se scházet v posluchárně, protože se tam nevejdeme a protože je to akce vedení školy. Sešli jsme se přesně na stejném místě, na kterém byly tři dny předtím oslavy 17. listopadu 1989. Vylezl jsem si na zábradlí a přečetl výzvu k zahájení okupační stávky. Asi tisíc shromážděných studentů stávku schválilo. Dále jsem navrhl, aby fakultní stávkový výbor byl zvolen po oborech. Za hodinu se skutečně sešel první stávkový výbor fakulty, který začal pracovat; já jsem

se stal spojkou do centra, do Aktivu všech stávkujících fakult, který sídlil v divadle Disk.

OS: *Zárodky Koordinačního stávkového výboru vznikly už vlastně v sobotu, ne?*

ŠP: Ne tak docela.

OS: *Stávka byla však vyhlášená už v sobotu.*

ŠP: V sobotu vyhlásilo stávku DAMU.

OS: *Šlo tedy jen o akci DAMU?*

ŠP: Byla to vlastně jen akce DAMU, ale abychom byli úplně pravdiví a konkrétní, na DAMU vyhlásili stávku ti studenti, kteří se sešli na fakultě v noci z pátku na sobotu. Nevím, jestli rozhodnutí verifikovali ještě v pondělí. Regulérní stávka podle mne vzniká, že ji odhlasuje shromáždění studentů. Na naší přírodovědecké fakultě byla na shromáždění asi většina pedagogů a 1 000 studentů z celkového počtu 1 300; stávku odhlasovalo tedy velmi reprezentativní shromáždění.

OS: *Na většině fakult byla stávka vyhlášena v pondělí?*

ŠP: Ano, až v pondělí, protože přes sobotu a neděli na fakultách nikdo nebyl.

OS: *Kdo byl na DAMU vůdčí osobností, nevzpomínáte si?*

ŠP: Nevím, na DAMU jsem nebyl. Myslím, že tam byli lidé jako Pavel Lágner, Vašek Klemens a další. DAMU byla první asi proto, že studenti zůstávali v Praze a mohli se rychleji domluvit. Navíc měli spojení na divadla, což byla veliká výhoda. Během soboty obcházeli a objížděli divadla, přesvědčovali, spojili se s herci. Divadla vstoupila také ještě v sobotu do stávky, což bylo velmi významné. My jsme se nesnažili, aby stávka byla vyhlášená na školách v neděli; většina studentů je na koleji nebo doma. Na fakultách se neučí, takže vyhlásit stávku nemá smysl. Připravovali jsme ji však i tím, že jsme vytvořili jakési organizační centrum. To se naštěstí v neděli večer povedlo vznikem Aktivu zástupců pražských vysokých škol. V pondělí v první vyučovací den byla pak stávka vyhlášena.

OS: *Byla na vašem shromáždění diskuse?*

ŠP: Ne, vůbec žádná.

OS: *Rozhodnutí o stávce bylo přijato spontánně?*

SP: Ano, bez problémů a většina profesorů se přidala k nám. Vystoupil sice děkan fakulty a mluvil o tom, že by nerad, aby studenti byli na fakultě přes noc; na jeho projev jsem reagoval já a konstatoval jsem, že naše stávka je okupační, že zabíráme školu a názory děkana nás nezajímají.

OS: *A jak se chovalo vedení SSM?*

ŠP: Vedení SSM přišlo někdy v pondělí s návrhem, že by s námi rádo spolupracovalo. Dali jsme jim jasně na srozuměnou – jaké „spolupracovalo". Jako studenti školy mají na vybranou: stávkovat a pomáhat nebo jet domů, SSM jako orgán nás nezajímá, v podstatě přestává existovat.

„Disk" se v pondělí a v úterý scházel snad dvakrát denně. Zástupci všech fakult několik hodin rokovali a pak se rozjeli zpátky na fakulty.

OS: *To už existoval Ústřední stávkový výbor?*

ŠP: Ne, to byl Aktiv zástupců fakult. Na aktivu, který se asi konal v úterý, byl

zvolen tzv. užší koordinační výbor. Zvoleni byl Martin Mejstřík a já jako spolupředsedové, Martin a Marek Bendové a Tomáš Ctibor z Umprum jako členové, Martin Klíma, Monika Pajerová, Michal Sedláček ze žurnalistiky, Jan Fulín z DAMU a Igor Chaun z FAMU jako tiskoví mluvčí. Tiskoví mluvčí vykonali v prvních dnech hodně práce, neboť dávali jedno interview za druhým, informovali novináře, což bylo velmi důležité. Na to jsme my v řídícím centru neměli čas. V úterý nebo ve středu byla první čistě studentská tiskovka, kde jsme vysvětlovali náš program. Spojky začaly vytvářet kontakty mezi námi a Fórem; někteří z nás začali docházet do Fóra pravidelně a stali se členy rady.

Naši zástupci ve Fóru se měnili. Od počátku tam byl Martin Klíma, Bendové, ale pak jsme usoudili, že by studenty ve Fóru měl zastupovat jeden ze spolupředsedů, aby spojení mezi Václavem Havlem a studenty bylo reprezentativní a co nejkratší. Byl jsem určen já a zúčastňoval jsem se také jako člen delegací Fóra jednání u kulatých stolů o vládě národního porozumění i o obsazení funkce prezidenta.

OS: *A jaké jste měli představy o strategii a cílech hnutí? Chtěli jste jít cestou kompromisu nebo jste byli od začátku odhodláni úplně a naráz odstranit totalitní systém?*

ŠP: Tedy, to bylo velice různé. Každý k tomu přistupoval jinak. Někteří s tím, že je třeba prosadit studentské požadavky; šlo jim o studentské záležitosti, třeba o Studentský svaz, který se teď sice těžko – což je ovšem logické po dvaceti letech –, ale přece konstituuje. Já jsem do toho vstupoval čistě politicky s jediným cílem, tj. maximální boj proti bolševikovi. Nešlo mi o studentské hnutí, šlo mi prostě o odstranění totalitarismu v co největší míře. To mi bylo jasné hned od počátku revoluce. V pondělí odpoledne jsme ve dvou nebo ve třech napsali „Prohlášení k dělníkům a rolníkům". Snažili jsme se apelovat na většinu obyvatelstva, protože jsme si uvědomovali, že se nesmí opakovat chyba studentů z osmašedesátého, kteří zůstali osamoceni. Za nejdůležitější jsme tedy považovali propojit a oslovit všechno obyvatelstvo, dělníky, rolníky. Proto také vznikl velmi šťastný projekt „spanilých jízd". Agitovat, probouzet a informovat; vyjížděli společně student, herec, sportovec, což bylo šťastné spojení, které mělo největší šanci skutečně zapůsobit na široké masy. Šlo opravdu o jakousi informační válku, vozili a kolportovali jsme tisk na venkov, protože tam docházelo jenom Rudé právo, a Svobodné slovo a Lidovku vyhazovali z vlaku policejní hlídky.

OS: *Kdo „spanilé jízdy" organizoval?*

ŠP: Prvních několik dní vše probíhalo pochopitelně v obrovském chaosu. Potom se stala výjezdovým centrem Vysoká škola ekonomická, protože to je obrovská škola a má na to potenciál. Výtvarníci měli své centrum v Mánesu, takže si vždycky zavolali, domluvili se a vyjeli spolu...

OS: *Získali jste nějaké poznatky o tom, jak byli v prvních dnech studenti přijímáni?*

ŠP: V pondělí a v úterý, než jsem byl zvolen spolupředsedou, jsem byl přes den částečně na fakultě a večery obvykle v koordinačním centru, zvláště v ty dva krizové večery, kdy probleskovaly zprávy o puči. I když tenkrát ještě neexisto-

val koordinační výbor, seděli jsme s několika studenty celou noc v posluchárně a drželi hlídku na DAMU v Řetězovce, kde bylo naše centrum. Děvčata z DAMU obsluhovala telefony a zapisovala vzkazy apod. Udělaly obrovský kus práce a skutečně se nadřely. Tehdy jsem také chodil i na fakultu, neboť jsem byl jejím zástupcem. Teprve když jsem byl zvolen spolupředsedou, zůstal jsem automaticky v centru a jiný student se stal delegátem fakulty a spojkou mezi fakultou a centrem. Koordinační výbor pracoval vlastně po celých 24 hodin a jednou denně se scházel aktiv zástupců všech pražských fakult.

OS: *Na tom aktivu se rozhodovalo o dalším postupu?*

ŠP: Spíše jsme se vzájemně informovali o situaci, sdělovali si novinky, tlumočili zprávy z Fóra, přijímala se stanoviska. Značný čas jsme věnovali koordinaci akcí a hnutí. Byli jsme však nuceni – chtě nechtě – i v prvním týdnu rozhodovat bez porady s ostatními, i když tento postup nebyl příliš demokratický, ale často se jednalo o hodiny.

OS: *Byla to revoluce.*

ŠP: Byla to revoluce. Takže na fakultě jsem byl první dva dny. Na tu dobu mám pěkné vzpomínky. Na pondělním shromáždění jsem si vzal mikrofon a křičel do něj ze zábradlí, na kterém jsem stál, a ihned se vytvořilo několik skupin, které vyjely do fabrik. Dokonce se připojili i někteří mladí pedagogové, členové strany, a na stranické legitimace se pak dostávali do fabrik. Však také z fakulty odešlo po revoluci jen pár pedagogů, stejně jako na matfyzu. Snad i proto, že učitelé byli skutečnými vědci, ne jako na společenskovědních oborech.

OS: *Vztahuje se tvoje hodnocení i na členy KSČ?*

ŠP: Většinou ano. Třeba na ústavu zoologie, na kterém pracuji, je zaměstnána spousta straníků, kteří po 17. listopadu vystoupili ze strany, kteří jsou dobří vědci a politikou se nezabývali; snad až na jednoho, o němž si dodnes myslím, že by měl odejít.

OS: *Předávali vám studenti své zkušenosti?*

ŠP: Na fakultě jsme samozřejmě měli také malé centrum s tiskovým střediskem, výjezdovou skupinou apod., které pracovalo celých 24 hodin a jednou denně bylo fakultní shromáždění, na němž se analyzovala situace, rozdělovaly úkoly atd. Tato organizace vlastně byla stejná na všech fakultách. Už v pondělí večer odletěli naši kamarádi z přírodovědy do Košic a do Bratislavy informovat slovenské kolegy o událostech a našem postupu. Ve stálém telefonickém spojení jsme byli s Brnem. Díky této organizačně politické práci stávkovaly ve středu už všechny vysoké školy v Československu kromě Nitry, která se ke stávce připojila asi po deseti dnech. Studenti, kteří navštěvovali fabriky, zpracovávali své zkušenosti a tak vznikl jakýsi seznam továren, v nichž studenti byli dobře přijati, kde projevili zájem o letáky, ale i těch, kde je nepustili dovnitř či vyhodili. Tyto seznamy se předávaly do studentského koordinačního centra či Občanského fóra, kde se evidovaly všechny výjezdy, aby nedošlo ke zbytečné duplicitě.

OS: *Proč v některých továrnách nepřijímali studenty?*

ŠP: Buď vstup do továren znemožnilo vedení či stranická organizace, nebo tyto orgány rozpoutaly jakousi protiagitaci, takže dělníci nám nedůvěřovali a přijetí bylo chladné. Myslím, že v této informační válce sehrála důležitou roli ta skutečnost, že dělníky oslovovali studenti a herci, většinou známé tváře, k nimž vlastně měli důvěru.

OS: *Úloha herců je jasná, ale proč si myslíte, že bylo významné, aby v delegacích byli právě studenti?*

ŠP: Signatáři Charty by mohli vzbuzovat nedůvěru či dokonce antipatii, neboť hodně obyčejných lidí bylo ovlivněno dlouholetou oficiální propagandou proti chartistům, ale obyčejní studenti přece nebyli žádní rozvraceči republiky. Byli to kluci a holky, kteří chtěli něco sdělit svým dědům, otcům, strejdům, a s nimi navíc populární herci. Důležitou a kladnou úlohu sehrál, i když to možná vyzní cynicky, masakr na Národní třídě. Trochu mě to bolí, když musím říci, že vlastně bylo nutné, aby tekla krev... Ale takový je skutečný stav věcí; byl to silný emotivní zážitek – vidět na vlastní oči, na videokazetě nebo na fotkách reálný socialismus v praxi, brutalitu totality. Tyto skutečnosti probudily mnoho obyčejných lidí, kteří začali přemýšlet o tom, jak je to možné a co mohou dělat, aby se to už neopakovalo. Dospěli k závěru, že je třeba vyměnit politbyro, zrušit moc jedné strany, a zajistit kontrolu moci. V tom spočíval význam emotivní reakce, kterou vyvolalo násilí a hněv proti násilí.

OS: *Nehledě na to, že mnoho rodičů mělo v průvodu také své děti.*

ŠP: Mám o tom zajímavý doklad. Hned v pondělí jsem se zastavil v gymnáziu v Botičské, kde jsem studoval. Spolu s dalšími kamarády jsme založili komisi ochrany přírody. Vedle ochranářské činnosti – sázení stromků – jsme často celé večery seděli a povídali si. Začalo v nás postupně krystalizovat, jací být chceme a hlavně nechceme a proti čemu chceme bojovat. V pondělí jsem se tam zastavil. Celá škola byla v tělocvičně, kde studenti předčítali různá prohlášení. Potkal jsem novou ředitelku, která v době mých studií byla zástupkyní. Věděl jsem, že byla členkou strany, jinak to tehdy nešlo. Celoškolské shromáždění považovala za samozřejmé a nejen že sama nic proti němu nepodnikla, ale obhajovala je před inspektorkou, která telefonicky zjišťovala, co se ve škole děje. Potom jsem se dozvěděl, že její dcera byla na Národní a vrátila se domů v šoku. I z tohoto příkladu je vidět, jak významnou roli sehrála Národní v myšlení lidí.

OS: *Středoškolské hnutí vznikalo zcela spontánně nebo bylo vámi nějak ovlivňováno?*

ŠP: Vznikalo spontánně, nicméně snažili jsme se poradit, pomoci. Vozili jsme na školy svá prohlášení, abychom žáky informovali o tom, co chceme, a aby se mohli nějakým způsobem inspirovat nebo připojit, podporovali jsme jejich stanoviska a oni nás.

OS: *Říkal jste, že jste se zúčastnil jednání u kulatého stolu. Byl jste i u úterního jednání s Adamcem?*

ŠP: Ne, u všech jednání s L. Adamcem byl Martin Mejstřík. Když jsem přišel do Fóra, podílel se na vypracování taktiky při jednáních u kulatých stolů s poli-

tickými stranami. Pak následovalo jednání s M. Čalfou o vládu národního porozumění, kterou prezident schválil ve 12 hod., a ve 2 hod. abdikoval.

OS: *Jak jste přijali novou vládu Adamcovu?*

ŠP: Bylo nám naprosto jasné, že ji nemůžeme přijmout, stejně jako v případě prvních kádrových změn v předsednictvu ÚV KSČ. Dokonce bych řekl, aspoň dnes mám takový pocit, že jsme měli z pekla štěstí, že první politbyro i první vláda byly tak špatné – kdyby byly jen trochu kompromisnější, tak by je třeba většina nebo aspoň někteří lidé přijali. Vláda 15:5 a politbyro se Štěpánem byla tak průhledným manévrem, že toto řešení nemohl nikdo přijmout a také nepřijal, ani my.

OS: *Mezi KC OF a studenty existovaly též rozpory, například v otázce generální stávky nebo v souvislosti s moderováním V. Malého na Letenské pláni. Mohl byste k tomu něco říci?*

ŠP: Jistě. Pokud jde o generální stávku a naše požadavky: V noci z neděle na pondělí jsme přijali deset bodů, které byly podle mého názoru málo radikální. Byly výsledkem koncensu všech škol. V pondělí večer na základě analýzy situace jsme požadavky přeformulovali, dá se říci přitvrdili, a vzniklo 7 univerzálních požadavků, které od té doby platily. Jestli byly radikálnější, než si představovalo koordinační centrum, nebo ne, to já osobně nevím, nicméně byly skutečně projevem toho, co chceme; v podstatě mne nezajímá, jestli mělo KC pocit, že jsme příliš radikální. Byli jsme svébytná síla a měli jsme plné právo chtít, co jsme chtěli, a prohlášení bylo projevem našich požadavků a přání.

Kolem 26. listopadu, to máte pravdu, došlo k nepříjemnému případu. Já osobně mám pocit, že pan Malý na Letné odvedl vynikající práci, vzhledem k podivné atmosféře, která tam tenkrát byla, zvláště v souvislosti s vystoupením příslušníků pohotovostního pluku. Myslím, že situaci jako konferenciér zvládl perfektně, dokázal odlehčit trochu nabitou a snad i bouřlivou atmosféru, která na Letné panovala, vždyť jedno z ústředních hesel té doby bylo nenásilí. Nenásilí, ale spravedlnost. Myslím, že V. Malý sehrál roli v tom, jak situaci odlehčil. Ale musím říci, že i mezi studenty se zvedl nesouhlas s konferováním pana Malého. V neděli v noci dokonce přijeli zástupci několika fakult a postavili mě před velice nepříjemné ultimátum. Řekli mi – snad se mi to povede doslova ocitovat – „Buď pan Malý nebude napříště konferovat mítinky Fóra, nebo vystupujeme ze stávky." Tak takové byly momenty! Naštěstí ve Fóru pochopili – pan Malý to myslím pocítil sám –, že je nejtaktičtější vyhovět požadavkům nespokojenců. Podle mne jejich rozhořčení nebylo oprávněné. Ale byli prostě rozhořčeni, takže nadále pan Malý mítinky Fóra nekonferoval. Musím říci, že tenkrát jsem byl ve velice nepříjemné pozici. Hlavně jsem byl rozzlobený, že někteří lidé mohou kvůli takové malichernosti hrozit tím, že jejich školy přestanou stávkovat. Dnes už nezáleží na tom, které to byly fakulty, já si to sice pamatuji, ale není třeba je jmenovat. Každý z nás čas od času v něčem přestřelí. Myslím si však, že spolupráce s Fórem byla velmi dobrá až někdy do vánoc, kdy někteří lidé z naší strany opět vyslovili nespokojenost. Víte, studenti jsou možná ještě daleko nezvladatelnější než

dospělí lidé, zvláště jsme si každé, byť malé omezení svobody strašně žárlivě hlídali.

Kolem vánoc jeden náš kolega konstatoval, že se ve Fóru objevují monopolistické tendence. Vlastně nešlo ani o apel proti Fóru, ale spíše o interní upozornění, to, na co je třeba dát si pozor. Neobviňovali jsme Fórum z ničeho konkrétního, z toho, že by monopolisticky už jednalo. Ale upozorňovali, že nebezpečí asi existuje, i když si myslím, že Fórum nebezpečí monopolistického chování nepodlehlo. Náznaky se ovšem projevovaly například v odvolání a jmenování nových poslanců. Dodnes si myslím, že zvolený způsob nebyl sice demokratický, ale systém, který u nás panoval, se demokraticky dal těžko bourat. Myslím, že zvolený postup byl skoro nejslušnější, nejslušnější v lidském slova smyslu, protože složení federálního shromáždění bylo nutné změnit.

OS: *Spolupráce s Občanským fórem, až na takové drobnosti, byla tedy dobrá a postupovali jste ve všech rozhodujících politických otázkách společně?*

ŠP: Dá se říci, že klapala výborně. Uvědomili jsme si, že musíme mít přímé spojení mezi studentským vedením a vedením Fóra; z toho důvodu jsem tam vlastně začal docházet. Musím říci, že kdykoli jsme měli něco na srdci, tak nás vedení Fóra, tenkrát reprezentované panem Havlem, přijalo velice vstřícně, vyslechlo nás, snažilo se posoudit naše problémy a dojít k nějakému společnému řešení.

OS: *Myslíte si, že vy, jako studentská síla, jste představovali v rámci celé široké fronty občanského odporu krajní, radikální proud? Nebo jste, i když jste neměli politické zkušenosti, dovedli zvážit a třeba i potlačit studentský radikalismus?*

ŠP: To je složité, protože lidé, kteří byli ve studentském vedení, byli pochopitelně různí. Já jsem třeba zastával, zvlášť asi od poloviny prosince, proti radikalismu spíše státotvorný přístup, taktiky, případné eskalace požadavků, bude-li třeba, protože jsem se snažil uvažovat tak, abychom maximálně získali. Někteří z mých kolegů byli daleko radikálnější, nicméně si myslím, že jednotlivé postoje vykrystalizovaly ve stanoviska, která odrážela názor většiny studentů. Jestli jsme byli krajní pravice nebo ne, to nemohu posoudit. Je pravda, že jsme v našich požadavcích byli nekompromisní, ale byli jsme ochotni i ustoupit. Ostatně v našich postojích se odrážela i skutečnost, že žijeme jen dvaadvacet let...

OS: *Byla na shromážděních v Disku při jednání o prodloužení stávky jednota?*

ŠP: To bylo různé. Stávku vlastně nechtěl skončit nikdo. Ale vemte si tento případ: po sestavení vlády národního porozumění jsem byl pro ukončení stávky. Bylo to mé osobní přesvědčení na rozdíl od Martina Mejstříka, který byl pro pokračování stávky. Každý jsme svou variantu odůvodňoval a předložil ke zvážení. Disk rozhodl ve stávce pokračovat. Rozhodnutí jsem se podřídil a pokračoval v práci. V zásadních věcech jsme se řídili rozhodnutím parlamentu. Trochu jiná situace byla třeba před volbou prezidenta, kdy šlo o to, odhlasovat, zda a koho budeme navrhovat. 10. prosince byl navržen poprvé V. Havel. Tehdy jsem vystupoval za studenty na mítinku, ale protože tehdy

ještě Václav Havel nebyl schválen jako studentský kandidát, schválně jsem jej v projevu nejmenoval, nicméně Václavské náměstí volalo Václav Havel! Já jsem však neporušil žádné usnesení.

OS: *Vy jste nebyl zmocněn, abyste za studenty s tímto požadavkem vystoupil?*

ŠP: Ne, ne, já jsem tam neřekl žádné jméno. To, co si z toho náměstí vybralo, to byla jeho věc. Tuším, že právě desátého večer bylo v Disku celostátní zasedání za účasti zástupců všech fakult z celé republiky, které se scházelo jednou týdně. A tenkrát jsme odhlasovali téměř jednomyslně Václava Havla jako studentského kandidáta.

OS: *Jaký byl vztah studentů ke KSČ?*

ŠP: Vycházeli jsme z toho – a myslím, že správně – že s KSČ nelze jednat. Proto jsme s ní separátně také nikdy nejednali, kromě nepodstatných záležitostí. Samozřejmě setkávali jsme se třeba s Urbánkem či jinými funkcionáři, ale vlastně nešlo o žádné vyjednávání, spíše jsme poslouchali, abychom se něco dozvěděli. Nic jsme jim nenavrhovali. Osobně si myslím, že bylo správné s komunisty nejednat, protože je považuji v podstatě za zločince, zvláště pak vedení komunistické strany, a se zločincem uzavírat kompromisy nelze. Proto takový nekompromisní postoj všech studentů. A z toho, myslím, vyplývá i vztah ke KSČ v současné době; nemám nic proti obrodě nebo vnitřní reorganizaci strany, ale připadá mi trochu jako fraška „obrodit se, očistit se a zreorganizovat se" za tři měsíce. Myslím, že až tak po pěti letech bude možné brát komunistickou stranu jako solidního partnera. Dnes vidím za každým slovem, které uslyším z úst jejích předáků, jenom lež, jako jsem ji viděl v minulosti. A myslím, že tak by to měla vidět většina lidí.

OS: *KSČ tedy je a byla pro vás v podstatě představitelem totalitní moci. A pokud jde o bývalé komunisty, vyloučené dejme tomu v roce 1969, jste pro spolupráci s nimi?*

ŠP: Já osobně s nimi mám nepříjemné zkušenosti, především ze setkání s Mlynářem v televizi, kdy došlo k velmi nepříjemné srážce. Diskuse se zúčastnil Petr Pithart, já a několik, řekl bych, neutrálních lidí. Mlynář na nás dvě hodiny velmi intenzivně útočil a my jsme se bránili. Byli jsme zaskočeni, hlavně tím, že jsme takový průběh nečekali. Můj osobní vztah k bývalým komunistům? Tedy mé čistě osobní mínění – těžko mohu mluvit za studenty – je asi takové, že je celkem chápu, i když příklon ke komunismu považuji za určitou chybu v intelektu. Co si myslet o lidech, kteří vstoupili třeba v 50. letech do KSČ, prožili je jako členové strany, v roce 1968 se snažili o jakousi obrodu, byli vyloučeni a ocitli se na druhé straně. Ale když někdo prožil padesátá léta jako člen strany...

OS: *Zdá se vám to nepochopitelné?*

ŠP: Ne ne, zdá se mi to pochopitelné, ale považuji to za chybu v intelektu. Prostě ten člověk neprohlédl...

OS: *Prostě ten člověk měl vědět?*

ŠP: No – měl vědět. Nevím, jestli já sám bych věděl. Ale neprohlédl. Udělal chybu. Spletl se. Hodně bývalých komunistů podepsalo v roce 1977 Chartu 77. Tento čin byl podle mého soudu vyjádřením jejich skutečných postojů,

protože Charta – to zřejmě opravdu nebyla legrace. Už nešlo jen o to, čekat změnu, ale aktivně se připojit k boji za lidská práva.

OS: *A proti moci.*

ŠP: Přesně tak, proti moci.

OS: *A jak se díváte na Obrodu?*

ŠP: Obroda? K Obrodě mám neutrální vztah, ale musím říci, že mě nijak zvlášť nefascinuje.

OS: *V myšlenky socialismu věříte?*

SP: Přemýšlel jsem o tom, samozřejmě. V předchozích letech jsem trochu studoval marxismus jako filozofický směr a připadá mi jako nereálný, jako utopie. Rozhodně se ukázalo, že socialismus se dostal do slepé uličky. Jako poměrně sociálně spravedlivé nebo sociálně rozumné mi připadají severské státy Evropy, které se však k tomu dostaly úplně jinou cestou, ne cestou socialismu, ale cestou rozvoje kapitalismu. A to je asi jediná, skutečně realizovatelná cesta, dostat se přes kvalitu a intenzivitu výroby k tomu, aby stát mohl poskytovat a garantovat sociální jistoty.

OS: *Myslíme, že v revoluci byla rozhodující myšlenka generální stávky. Kdyby nebyla vyhlášená, tlak na moc by nebyl tak hrozivý. Neobával jste se, že je to příliš riskantní krok? Když jsem slyšel, že se vyhlašuje generální stávka, nejen studentská, tak jsem strnul.*

ŠP: Samozřejmě že jsem měl obavy. Proto jsem považoval za maximálně důležitý týden informační války, jakéhosi probouzení lidí z únavy, letargie a beznaděje, v které většina národa posledních 15 let přežívala. Proto byly podmínky stávky maximálně upraveny, aby bylo vidět, že nejde o útok na ekonomiku. že všude tam, kde je to nezbytné, jako v nemocnicích, u vysokých pecí, stačí 5 symbolických minut, houkání sirén; vždyť šlo o to, vyjádřit spontánní potřebu vzepřít se. Za velmi důležitý moment považuji, když televize začala přenášet pražské mítinky.

OS: *Bylo vidět masy demonstrantů...*

ŠP: Přesně tak. A potom naše „Prohlášení k dělníkům a rolníkům". Odhadovali jsme, že bylo rozmnoženo v několika miliónech exemplářů. Některé školy připravily 30 000 výtisků Prohlášení za noc. Množilo se i mimo Prahu a rozváželo se po celé republice. Řekl bych, že každý měl možnost si ho přečíst.

OS: *Když vznikala myšlenka generální stávky, byli jste si vědomi, že je třeba určitého času, aby ji lidé přijali?*

ŠP: Určitě. Nebyl jsem tu, když tato myšlenka vznikla. Nicméně dramaturgicky to bylo naplánováno správně, protože bylo nutno nějakým způsobem probudit a eskalovat vědomí lidí. Kdyby se generální stávka vyhlásila na středu nebo na čtvrtek, tak by se nepovedla.

OS: *To by bylo příliš brzy?*

ŠP: Příliš brzy na první střetnutí. Týden byl optimální lhůtou už proto, že masmédia, hlavně televize, se přidala na naši stranu až v pátek a v sobotu.

OS: *Tento postup zřejmě svědčí i o politické zralosti studentů. Děkujeme za rozhovor.*

Rozhovor s Petrem Pithartem 4. dubna 1990

OS: *V čem vidíte příčiny rychlého rozpadu mocenských struktur na jedné, a neobyčejné aktivizace společnosti v listopadu 1989 na druhé straně?*

PP: Mocenské struktury pochopily, že stát je na pokraji bankrotu, že nemá smysl držet za každou cenu všechny pozice ve státním a stranickém aparátě, které považovaly stejně za ztracené. Jejich představitelé se začali stahovat do podnikové sféry, ať již stávající či nově budované, která byla pro jejich mocenské ambice a nároky na životní standard stále ještě atraktivní.

Prudkou aktivizaci společnosti nelze podle mého názoru vysvětlit jen všeobecnou nespokojeností. Jsem hluboce přesvědčen, že k výbuchu bylo zapotřebí šoku. Mysleli jsme si, že podnětem bude náhlý pokles životní úrovně, ale ukázalo se, že ekonomika byla stále ještě schopna uspokojovat základní potřeby obyvatelstva. Úlohu jiskry, která tak náhle zaktivizovala společnost, sehrála prolitá krev na Národní třídě 17. listopadu, kdy si lidé připomínali 50. výročí nacistického útoku proti české inteligenci. Tento den byl úzce spjat s 28. říjnem 1939, s datem, které symbolizuje českou státnost. Všechny okolnosti se šťastně-nešťastně propojily na Národní třídě a oslovily mnohem více lidí, než srovnatelné předchozí akce. Tehdy bylo najednou ve hře všechno, naše státní existence i role intelektuálů ve společnosti. Bez krve na Národní třídě bychom, obávám se, možná ještě dnes čekali na závažnější společenský pohyb.

OS: *Myslíte si, že 17. listopad vedl k tak dalekosáhlým důsledkům také proto, že shromáždění bylo povoleno?*

PP: Nechápal jsem, proč demonstrace byla povolena. Vždyť bylo evidentní, že oslavy nemohou skončit na Slavíně. Pokládám skoro za jisté, že se s konfrontací počítalo a že jí chtěly využít některé skupiny v KSČ proti svým konkurentům. V opačném případě uniká smysl postupu mocenských orgánů. Je též pravděpodobné, že akce mohla být inspirována ze zahraničí. Národní třída byla však jen prvním dějstvím scénáře, který pak probíhal nikoli podle představ autorů, ale díky aktivnímu vystoupení nakonec všech vrstev národa, zcela jinak.

OS: *To znamená, že existoval „plán student", že se počítalo s tvrdým zásahem?*

PP: Jednalo se však o amatérský plán, který se neopíral o znalost situace ve společnosti. Jeho autoři se domnívali, že se zbaví, dejme tomu, zkompromitované části vedení a pohyb v pravou chvíli zastaví.

OS: *Ovlivnily názory disidentů, zdůrazňující mravní aspekty, studenty a jejich postoj k násilí?*

PP: Některé určitě, ale sotva většinu. Vždyť studenti se teprve v následujících dnech seznamovali s mnoha předními osobnostmi disidentského světa. Tehdejší chování studentů bylo ovlivněno především tím, že nebyli zatíženi pocity pomsty, resentimenty, že nezažili rok 1968 a mnozí z nich nebyli ještě na světě. Jejich cílem nebylo zvrátit mocenskou situaci v zemi, ale shromáždění se zúčastnili především proto, že je výročí nějakým způsobem oslovovalo. Popravdě řečeno o nějakých kontaktech mezi studenty a disidenty nelze mluvit. Určité vztahy mezi nimi existovaly, ale omezovaly se spíše na jednotlivce nebo malé skupinky, které asi neovlivnily ani průběh průvodu, ani jeho zakončení, ani postoj studen-

tů na Národní třídě. Studentské osobnosti se teprve začaly objevovat, nikdo z nich vlastně nevěděl, kdo se stane vůdcem či mluvčím. Ani my jsme je neznali.

OS: *Jak jste hodnotil vyhlášení generální stávky? Sami jsme byli skeptičtí a v její úspěch jsme příliš nevěřili.*

PP: Já také. Jak známe z českých dějin, pokládá se stávka u nás za krajní prostředek, který se nepoužívá ani v nejdramatičtějších situacích. K úspěchu stávky pravděpodobně přispělo, že byla vlastně manifestační, dvouhodinová, která nemohla ochromit národní hospodářství. Snad právě proto se výzva k takové stávce stala záhy obecným majetkem. Znepokojovalo mě, že byla vyhlášena s takovým časovým předstihem. Ukázalo se však, že delší časový odstup byl nutný. Občanské fórum a zejména V. Havel jej využili k propagaci stávky, neustále ji připomínali, takže vstoupila do vědomí lidí.

OS: *Stávka se stala velkým mobilizačním prostředkem. Bez generální stávky by se nepodařilo dělníky a celou společnost aktivizovat v tak krátkém čase.*

PP: Snad měla takový efekt právě proto, že – jak jsem již řekl – se u nás se stávkami zachází jako se šafránem. Naše tradice jakési opatrnosti sehrála určitě svou roli. Proto i krátká stávka, jakmile se k ní sáhlo a uskutečnila se, byla a musela být jakýmsi zrcadlem postoje společnosti.

OS: *Když dovolíte, přejdeme k druhé otázce. Dne 22. listopadu, kdy ještě nebylo rozhodnuto, jste napsal dopis studentům, v němž zdůrazňujete nikoli politické úkoly, ale problém odpovědnosti. Proč?*

PP: Naše společnost byla zkorumpována a dopisem jsem chtěl připomenout těm, kdož na situaci nenesli vinu, odpovědnost všech. Ke korupci je totiž vždy zapotřebí dvou: jednoho, kdo korumpuje, a druhého, kdo se dá korumpovat. Mezi těmi, kdo měli čisté ruce, a těmi, kdo nesli plnou politickou odpovědnost, byla odpovědnost za všeobecný marasmus rozdělena do širokého spektra. Tuto skutečnost bylo třeba připomenout právě studentům, kteří na tomto stavu neměli podíl, ale kteří si museli uvědomit odpovědnost všech starších. Základní motiv mého dopisu spočíval tedy ve vysvětlení, proč nemůže jít o všeobecnou dramatickou konfrontaci, kterou si ostatně nikdo nepřál. Dále jsem jim chtěl říci, že korupce není jen materiální. Lze být korumpován již tím, že uvažujeme zjednodušeně. Přijímáme mocenská myšlenková schémata a jenom je obracíme naruby. Kdybychom si tento způsob uvažování uchovali, zůstali bychom zajatci jejich myšlenkového světa. Chtěl jsem zdůraznit, že vše je složitější, což je samozřejmě banální. Ale lidem nezatíženým, s čistýma rukama, bylo třeba tuto pravdu připomenout a mírnit tak jejich radikalismus. Naší snahou muselo být spravedlivé posouzení odpovědnosti nejen politických činitelů a mocenských špiček, ale nás všech.

OS: *I v období boje o moc je třeba zachovat „čisté ruce" a nejít proti všem.*

PP: Myslím, že se to nestalo. Jednání společnosti alespoň v prvních týdnech prokázalo schopnost rozlišovat, nepaušalizovat, neglobalizovat. Právě proto se u nás neujala a patrně neujme žádná varianta představy kolektivní viny.

OS: *Komunistů?*

PP: Tak o tohle mi šlo.

OS: *O dopise jsme se dověděli z Matematického ústavu ČSAV, kde byl vyvěšen a vyvolal velkou pozornost. Domníváme se, že sehrál mezi studenty a intelektuály velkou úlohu. A nyní k třetí otázce: Jak se vyvíjel vztah mezi Občanským fórem a KSČ? Navrhovali jste zástupce do Adamcovy vlády?*

PP: Nikdo nepočítal s tak rychlým rozpadem mocenských struktur. O našich kandidátech pro reorganizovanou Adamcovu vládu jsme neuvažovali ani v kuloárech. Adamcovým úkolem nebylo sestavit vládu, v níž by byly spravedlivě zastoupeny různé politické síly, ale vládu odborníků. Adamec vlastně jako jediný projevil ochotu jednat s opozicí. V. Havel velmi dbal, aby důvěra, která mu byla dána, nebyla vzápětí popřena, ani když sestavil zcela nepřijatelnou vládu. Stále byl totiž ochoten s Občanským fórem jednat. Jeho postup však situaci vyostřil. Potvrdilo se, že nikdo z vedení KSČ vlastně neví, jaká je situace ve společnosti; jinak by Adamec nemohl takovou vládu sestavit. Napadlo nás, že KSČ už ztrácí prostý pud sebezáchovy. Teprve po sestavení vlády jsme začali uvažovat o konkrétních lidech, kteří by se mohli stát členy vlády. Vývoj by probíhal ne tak dramaticky a zcela jinak, kdyby Adamec dosadil odborníky a neprosazoval komunisty.

OS: *Občanské fórum tedy nechtělo ihned převzít moc?*

PP: V žádném případě. Jak jsem již řekl, neuvažovalo se ani o případných kandidátech. Teprve sestavení nové vlády přesvědčivě prokázalo, že Adamec není mužem na svém místě a že musíme přijít již s konkrétními návrhy.

Mezitím, pokud se nemýlím, byla rekonstruována česká vláda. Jednání s Pitrou se zúčastnil V. Havel, Rajmont z Národního divadla, jeden student a já. Nepřinesli jsme vlastní návrhy, ale žádali jsme výměnu ministrů 5 resortů, které se nejvíce dotýkaly každodenního života společnosti, tj. školství, kultury, spravedlnosti, zdravotnictví a vnitra. V průběhu jednání jsme pak uvedli jediné jméno, na němž jsme se v poslední chvíli před příchodem dohodli, a to Lukeše, kterého jsme navrhli za ministra kultury. Opět jsme tedy navrhli komunistu, neboť Lukeš byl tehdy ještě ve straně. Náš požadavek však nebyl ultimativní. Když se nás Pitra ptal na další jména, byli jsme zaskočeni. V zásadě jsme pouze žádali, aby například ministr spravedlnosti nebyl z oficiálních struktur, ale řadový advokát. Ministrem vnitra neměl být člen KSČ. Když se ukázalo, že Pitra po nás chce jména, nebyli jsme schopni mu je dát. Teprve po návratu jsme začali uvažovat a padla jména jako Burešová, Moldán atd. Pitrovi velmi záleželo na dohodě, a proto naše návrhy akceptoval. Resorty, na jejichž obsazení jsme nedali návrhy, si Pitra obsadil sám.

Zcela jinak probíhalo jednání s Čalfou, na které jsme již přišli s podrobným návrhem. Ostatně tomuto jednání předcházel „kulatý stůl" v Paláci kultury, kde jsme se shodli na zásadách rekonstrukce vlády, tj. o poměru zastoupení KSČ, stran Národní fronty a ostatních. Požadavek byl, aby většina ministrů byla z řad nestraníků. Navrhovali jsme nejen členy Občanského fóra, například paní Štěpová a profesor Klener se přihlásili k Fóru až později.

OS: *Občanské fórum si tedy začalo uvědomovat, že je jedním z mocenských center, a začalo vědomě do mocenských center pronikat.*

PP: Vakuum bylo třeba vyplňovat. Obsazovali jsme pozice podle dohody sjednané u „kulatých stolů". Naší základní strategií byl dialog s těmi, kteří byli pro dialog a byli schopni jej vést.

OS: *Jak se objevila myšlenka na změnu prezidenta? Bylo to pod tlakem zdola?*

PP: Požadovali jsme, aby prezident Husák odstoupil do 10. prosince. Diskuse o novém kandidátovi byly nekonečné. Mnohokrát se začínalo znovu. Řeklo se: Havel ano, pak zase Havel ne. Pro Havla mluvily jeho osobní kvality a také osud Občanského fóra, s nímž byl nerozlučně spjat. Považovali jsme za samozřejmé, že ve chvíli, kdy bude jeho jméno oficiálně vysloveno, musí z Občanského fóra odejít a styky s ním by se mohly realizovat jen nepřímo. Vynořovaly se také argumenty dnes se nám jevící jako směšné a nepodstatné, ale tenkrát hrály svou roli. Říkalo se: Havel nemůže být prezidentem, neboť je dramatik a jeho hry by se nemohly hrát. Havel odpovídal: Jasně, nemohly by se hrát. Kdyby se však přece jen hrály, nikdo by o nich nepsal, a když, tak jen jako o „prezidentských hrách". I tyto, zdánlivě bezvýznamné argumenty se zvažovaly, proto byla diskuse nekonečná a velmi únavná zvláště pro příštího prezidenta.

OS: *Mohl byste objasnit proces rozhodování v Občanském fóru?*

PP: Ve Fóru vznikla improvizovaná, ale přece jen formalizovaná struktura určitých skupin, jako byl krizový štáb, akční skupina, vyjednávači. Jejich složení se měnilo. Akční skupina se scházela každé ráno, ale často i v průběhu dne, a rozhodovala zásadní záležitosti. Soustřeďovaly se v ní všechny informace a na základě jejich analýzy dávala podklady vyjednávačům a doporučovala jim určitý postup. Akční skupina měla ve svém jednání určitou volnost. Vyjednávači byli vždy jmenováni pro jednotlivá jednání. Nikdy to nebyli stejní lidé, záleželo na momentální situaci. Na schůzku s Pitrou jsem byl delegován proto, že jsem formuloval základní požadavky; zdálo se, že tím jsem nejlépe kvalifikován k takovému jednání.

OS: *Mohl byste jmenovat některé členy akční skupiny?*

PP: Nerad, neboť bych se mohl zmýlit. Významnou roli sehrál M. Kocáb jako „contact-man". Byl v úzkém styku s lidmi kolem Adamce a někdy přímo i s ním. Proto měl volnou ruku. Pomocí těchto kontaktů a informací se snažil rozšifrovat jejich záměry. Zvláště při jednáních s Adamcem se situace prudce a neočekávaně měnila. I naši protivníci hráli aktivně svou hru, měli své varianty. Poněkud jednodušší situace byla na úrovni české vlády. Premiér Pitra byl zkompromitován stanoviskem k 17. listopadu a necítil se tak silným. Adamec byl naopak silným protihráčem a přicházel s návrhy, které celou situaci zvrátily. S Adamcem byla vůbec obtížná komunikace. Několikrát jsme tvrdili určitou věc a pokaždé replikoval, jako bychom říkali něco úplně jiného. Stále jsem říkal: „Tak zpět, pane předsedo, my jsme přece neřekli toto, ale něco úplně jiného." Vystupoval popuzeně, osobně a autoritativně. V jednu dobu se například zdálo, že se o osobě prezidenta bude rozhodovat dříve, než jsme předpokládali. Ale to bych ještě raději nechal stranou.

OS: *Byl váš postup pouze reakcí na momentální situaci, nebo jste měli i jakýsi generální plán?*

PP: Generální plán jsme neměli. Nikoli však proto, že bychom jej neuměli vypraco-

vat, ale byli jsme neustále zaskakováni rychlým rozpadem mocenských struktur. S touto skutečností jsme nepočítali. Museli jsme vždy reagovat na vzniklou situaci, která se často dramaticky měnila.

OS: *Čtvrtá otázka: Jak se vyvíjel vztah mezi studenty a Občanským fórem? Došlo někdy ke krizi?*

PP: O krizi nelze mluvit. Měli jsme ponČkud odlišné názory na pokračování stávky. Sám jsem se jednou dlouho do noci přel s Koordinačním centrem. Musím však připustit, že postoje studentů se v podstatě potvrzovaly. Události ukázaly, že stávka pokračovat měla. Studenti jednali, řekl bych, s instinktivní nedůvěrou, nebyli zatíženi odpovědností jako my, na nichž ležela veškerá odpovědnost za jednání. Dostávalo se nám jistých slibů a závazků, o nichž jsme se domnívali, že budou dodrženy. Studenti u jednání často vůbec nebyli nebo byli zastoupeni jednotlivci. Koordinační studentský výbor vycházel z jakési tvrdošíjné nedůvěry a situace mu dávala za pravdu.

OS: *Nevyskytly se rozpory, pokud šlo o požadavky generální stávky?*

PP: Studenti formulovali některé požadavky tak kategoricky, že je nebylo vlastně možné nikdy uspokojit. Tvrdili například, že studentská stávka bude pokračovat tak dlouho, pokud nedostanou absolutní záruky nezvratitelnosti vývoje. Říkal jsem Mejstříkovi: „V tom případě budeš stávkovat mnoho měsíců, neboť absolutní záruku nebudeš mít nikdy. Absolutní zárukou jste prostě vy, my, stávková pohotovost." Studenti chtěli zřejmě i právní záruky. Víme, jak dlouho jsme se obávali všelijakých zvratů a pokusů o puč a převrat. Skutečnou zárukou je aktivní společnost, která je schopna, bude-li potřeba, sáhnout k poslední, a jak se ukázalo, nejúčinnější zbrani, ke stávce. Studentské požadavky byly pochopitelné, ale absolutistické. Hlavní rozpory s nimi se týkaly požadavku, zda studentskou stávku ukončit či nikoliv.

OS: *Ale vždy došlo k dohodě?*

PP: Vždy. Ani studenti nebyli zcela a vždy jednotní. O otázce pokračování ve stávce se rozhodovalo těsným poměrem hlasů. Radikální proud představoval Mejstřík, konstruktivnější Pánek. Ale i když jsme někdy cítili, že studenti nejdou správnou cestou, zůstali jsme s nimi raději celou noc, přeli jsme se, ale nikdy jsme je nelámali. Postavili jsme se za jejich rozhodnutí i tehdy, když jsme si mysleli, že nemají pravdu. Nejen studentská stávka, ale i jejich obrovská agitační a osvětová role byla naprosto nezastupitelná. Byli schopni skutečně během hodiny vyrazit z Prahy s novými pokyny a materiály do škol i do závodů. Byli mobilní infrastrukturou celého hnutí, které by bez nich nemohlo žít. I z těchto důvodů, nejen morálních, jsme je nikdy nenechali samotnými, třebaže jsme někdy pochybovali, zda je jejich rozhodnutí správné.

OS: *Děkujeme za rozhovor.*

Rozhovor s Janem Rumlem 6. dubna 1990

OS: *Pracoval jste od počátku v Občanském fóru, mohl byste objasnit jeho vznik a poslání?*

JR: Začnu asi trochu nesouvisle, nemám to připravené. Myšlenka Občanského fóra

vznikla v podstatě ihned po 17. listopadu. Pamatuji se, že jsem se již 17. listopadu a v průběhu následujících dní sešel s několika lidmi a došli jsme k názoru, že bude zapotřebí organizačně navázat na myšlenku, která žila v disidentském prostředí již delší dobu. Na myšlenku jakýchsi občanských výborů, ve kterých by byli zastoupeni nejen disidenti, ale také lidé, kteří pracují v normálních strukturách, aby se vytvářely základy občanské společnosti. Tyto úvahy se zradikalizovaly po 17. listopadu, kdy se začalo rychle a konkrétně jednat.

Prvním výsledkem bylo shromáždění v Činoherním klubu v neděli 19. listopadu, kam jsem byl přizván. V té době jsem ještě pracoval jako sanitář v nemocnici na Strahově. Telefonovali mi, že mám okamžitě přijít do Činoherního klubu, kam jsem se za velkých obtíží dostal. Klub byl obležen velkým davem lidí, kteří se shlukovali i na Václavském náměstí. Atmosféra byla napjatá, stísněná a zároveň nadějná. Byl jsem spolu s 25–30 lidmi uveden na jeviště. V hledišti bylo plno, podle mého odhadu 500–600 lidí. Poznával jsem známé tváře. Někteří lidé, kteří byli přizváni, se nedostavili, protože byli zadrženi policií, jako třeba E. Mandler a ještě někteří další. Tam byla poprvé vyslovena myšlenka Občanského fóra.

OS: *Kolem Činoherního klubu policisté nebyli?*

JR: Ne, tam nebyli. Stál tam velký hrozen lidí, kteří se chtěli dostat dovnitř a protože sál byl přeplněn, zůstali před Činoherním klubem a byli průběžně informováni, co se uvnitř odehrává. Na jevišti seděla různorodá společnost. Byli tam chartisté, herci i lidé z normálních struktur. Konkrétně si vzpomínám, že tam byl i tajemník socialistické strany J. Škoda. Vzpomínám si dále na pana Kemra, Čepka, na Bartošku. V podstatě to bylo jádro budoucího akčního výboru Občanského fóra.

OS: *Komunisté tam nebyli?*

JR: Komunisté byli zastoupeni člověkem, kterého neznám a který se pak do práce nazapojil. Ale byli tam – samozřejmě – i bývalí komunisté, např. Jiří Hájek. V Činoherním klubu se diskutovalo o úvodním prohlášení Občanského fóra, v němž byla krátce zhodnocena situace a byly formulovány první požadavky Občanského fóra. Meritum sporu bylo v tom, zda dialog se státní mocí má být podmíněn splněním těchto požadavků. Nakonec zvítězila umírněnější část Činoherního klubu. Dohodlo se, že tyto čtyři požadavky budou předmětem jednání se státní mocí čili že jednání nebude podmíněno jejich splněním.

OS: *Takže nešlo o ultimatum.*

JR: Ne.

OS: *Domníváte se, že lidé, kteří seděli na jevišti, byli vybráni náhodně, nebo šlo o reprezentativní zastoupení všech disidentských nebo nezávislých skupin?*

JR: Nahodilý výběr to nebyl, ale vycházelo se z konkrétní situace. Všechny zástupce proudů a směrů v disidentském hnutí a z kulturní obce se nepodařilo sehnat. Lidé byli vybíráni podle jistého klíče. Někteří se potom na práci Občanského fóra aktivně podíleli. V divadle jsme byli předběžně informováni o dění venku. Ředitel Činoherního klubu pak oznámil, že dostal příkaz, aby shromáždění okamžitě skončilo. Někteří se odebrali do stísněných prostor Činoherního

klubu, kde Prohlášení přepisoval na stroji Ivan Havel a Václav Havel mu diktoval. Kopie jsme si rozdělili, aby byla jistota, že se dostanou ven. Někteří z nás odešli Prohlášení rozmnožovat. Saša Vondra se odebral na Karlovo náměstí, kde bylo na strojírenské fakultě první zasedání studentského stávkového výboru, aby se studenty dohodl další spolupráci. Tolik ke vzniku Občanského fóra.

OS: *A při odchodu?*

JR: Při odchodu jsme nebyli obtěžováni, nikdo z nás.

OS: *V pondělí jste se sešli už u Řečických?*

JR: Ano. Sešli jsme se u Řečických, kde se formovalo jádro Občanského fóra. Dohadovaly se většinou organizační věci, kdy a kde se budeme scházet a kdo bude v prozatímním řídícím výboru Občanského fóra.

OS: *Vzpomínáte si na nějaká jména?*

JR: Byli tam zcela jistě Václav Havel, Ivan Havel, Radim Palouš, herci, Čepek, zcela jistě tam byl Rudolf Battěk.

OS: *Vy sám jste tam byl od počátku?*

JR: Také. První větší schůzka byla v pondělí v Realistickém divadle po první svobodné demonstraci, proti níž policisté nezasáhli. Byla to velká demonstrace, lidé šli z Václavského náměstí na Národní třídu. Policisté ještě hlídkovali, ale už nezasahovali. Po demonstraci, které jsem se zúčastnil, jsem šel přes most do Realistického divadla, kde v kanceláři zasedal akční výbor Občanského fóra. Jednali jsme o organizačních věcech a rozhodli se, že budeme zasedat v galerii U Řečických. Od té doby, až do chvíle, kdy se podařilo získat Laternu magiku se veškeré schůzky a tiskové konference konaly právě tam. U Řečických pracovalo po přesídlení Občanského fóra do Laterny magiky Nezávislé tiskové středisko, které vzniklo původně v bytě Saši Vondry.

OS: *Kdy jste přesídlili od Řečických do Laterny?*

JR: To si nedovedu vybavit, mně se všechny dny slévají dohromady. Pamatuji si začátek a pak byl týden, deset dní, kdy ani nevím, kdy byla noc a kdy den a jak události vlastně šly po sobě. Moje situace byla specifická, neboť jsem byl zároveň ve vedení Tiskového střediska i v řídící radě Občanského fóra, takže jsem neustále pendloval mezi galerií U Řečických a Laternou magikou. Vím, že se život v Laterně magice začal organizovat a strukturovat a že byl vytvořen tzv. krizový štáb s Václavem Havlem, Sašou Vondrou a Jiřím Křižanem, plus Radimem Paloušem. Do krizového štábu byli každý den vybíráni lidé, kteří měli nějaký důležitý úkol a museli být přímo v centru. Volný přístup do krizového štábu měl tehdy Michael Kocáb a Michal Horáček, kteří dělali prostředníky mezi krizovým štábem a vládou. Kolem krizového štábu vznikl akční výbor, který se nejdříve nazýval akční štáb. Skládal se asi z 20–25 lidí. To byla v podstatě exekutiva, výkonný výbor, který rozpracovával a realizoval úkoly, jež připravil krizový štáb. Akční štáb zároveň vytvářel zárodek budoucích komisí Občanského fóra – politické, organizační, tiskové, školské. Kromě akčního štábu existovalo tzv. plénum OF, které se ze začátku scházelo každý den večer, zúčastnili se ho všichni, kteří měli něco společného s užším vedením

Občanského fóra, takových 40–50 lidí. Scházeli se v hledišti Laterny magiky, kde se probíralo, co se za ten den událo a projednávaly se důležité věci. Každý mohl vystoupit s názorem. Průběh se zapisoval. Byl to námětový servis pro jednání akčního výboru a krizového štábu, které zasedaly permanentně.

OS: *Průběh se zapisoval nebo nahrával?*

JR: V podstatě ani jedno ani druhé, pokud si pamatuji. Nějaké zápisky existují, nejvíc jich měl asi Radim Palouš, který dělal jednatele a spojovníka mezi plénem, akčním výborem a krizovým štábem a byl hlavním organizačním motorem celého dění v Laterně magice. Měl velký poznámkový blok, kde si všechno psal. Ještě bych se chtěl vrátit před Laternu magiku, do doby, kdy jádro budoucího Občanského fóra zasedalo v galerii U Řečických a jednou nebo dvakrát, úplně na počátku, také v galerii Mánes. Myslím, že v galerii Mánes se zasedalo, ještě než se šlo k Řečickým. Bylo to tak: první velká schůzka řídícího štábu byla v Činoherním klubu, druhá v Realistickém divadle, třetí a čtvrtá v galerii Mánes a teprve potom jsme se přesídlili do galerie U Řečických.

Krizový štáb zasedal u Václava Havla skoro permanentně a na schůzky rozšířeného výboru se odcházelo z jeho bytu. Asi v úterý jsem byl zavolán Václavem Havlem k Sašovi Vondrovi, kde jsme měli improvizované tiskové středisko. Byl tam Kocáb s Horáčkem, řekli, že delegace Občanského fóra má jít k Adamcovi, ale že v této fázi není ještě možné, aby tam šel Havel. Václav mě zavolal jako představitele radikálního křídla a ptal se, zda máme na tyto podmínky přistoupit nebo trvat na tom, že buď Havel nebo nikdo. Situace byla napjatá. Kocáb s Horáčkem neustále odcházeli, telefonovali a říkali, že schůzka je dohodnutá a že nelze couvnout. Václav Havel zvolil nejlepší způsob, jaký mohl zvolit. Požádal mě, jako představitele radikálního křídla, abych šel k Adamcovi v jeho zastoupení. Radil jsem se s přáteli a všichni zdůraznili, že jde o historickou chvíli, která se již nemusí opakovat, že člověk by měl trochu zapřít sám sebe, jednat v zájmu věci a přistoupit na určité kompromisy. Nakonec jsem souhlasil. Václava Havla jsme zavezli do Mánesu, kde zasedal akční výbor, a dohodlo se – akční výbor byl v té době radikálnější než krizový štáb – abych k Adamcovi jel, ale že kromě mne, Mejstříka a Bartošky má jet v každém případě V. Havel. A pokud Havla nepřijmou, máme odejít. S tímto pověřením jsme si sedli do auta Rudolfa Battěka, který nás zavezl na předsednictvo vlády. Přijeli jsme před předsednictvo vlády a tajemníka předsedy Krejčího jsme informovali o požadavku akčního výboru. Po poradě se vrátil a oznámil, že není možné, aby se jednání zúčastnil V. Havel. Už jsme odcházeli k autu a v tu chvíli mě V. Havel zarazil. Říkal, že vezme na sebe odpovědnost za porušení rozhodnutí akčního výboru, že jde o rozhodující okamžik a že jednou bychom si třeba strašně vyčítali, kdybychom nejednali. Praha byla plná pověstí o tom, že vojska zasáhnou. Studenti byli velice znepokojeni a schůzka podle jeho názoru mohla přispět k uklidnění situace. Rozhodl jsem se na schůzku jít. Po návratu jsme jednali v Mánesu o výsledcích schůzky a večer Bartoška oznamoval na Václaváku, že k žádnému zásahu nedojde.

OS: *Mohl byste se vrátit k jednání s Adamcem?*

JR: Jednání mělo asi takový průběh: Byli jsme tam my tři jako zástupci Občanského fóra, zástupce SSM, Horáček s Kocábem za MOST a pak Adamec, Krejčí, tehdejší tiskový mluvčí Pavel, hlasatel Janků a – pokud si vzpomínám – někdo z ČTK. Ještě než jednání začalo, Mejstřík informoval předsedu vlády o tom, jaká je atmosféra v Praze, co se děje mezi studenty. Adamec se zaručil slovem ministerského předsedy, že k zásahu nedojde. Mejstřík odběhl k telefonu a volal do stávkového výboru, že má slovo ministerského předsedy, že se proti studentům a demonstrantům mocensky zasahovat nebude.

Další jednání bylo dost formální. V podstatě šlo o první kontakt. Já jsem L. Adamce informoval o smyslu Občanského fóra, proč vlastně vzniklo, že je v této chvíli přirozenou reprezentací společnosti a že hodlá s vládou vést dialog o svých požadavcích. Vše bylo zapsáno a dohodly se další dvě schůzky.

Jednání u Adamce trvalo asi hodinu, odtamtud jsme odjeli zpátky do Mánesu, kde Havel vysvětlil, proč jsme se rozhodli tak, jak jsme se rozhodli. Všichni to bez výhrad akceptovali.

Pamatuji si, že v Mánesu byla ještě jedna schůzka. Potom se Fórum přesunulo k Řečickým a vzápětí do Laterny magiky a přišel další termín schůzky s Adamcem. Tam už měl jít Havel. Já jsem tam už nebyl, protože jsem se zařekl, že už nikdy nepůjdu...

OS: *A při jednání o vládu jste nebyl?*

JR: Já už jsem pak nebyl u žádného jednání.

OS: *Bylo hnutí Občanských fór mimo Prahu také spontánní?*

JR: V podstatě bylo spontánní. Myslím, že se zpočátku, mimo Prahu, nenazývalo Občanské fórum. Veřejnost však rychle pochopila, že musí do ulic a na náměstí a začala vytvářet tlak na místní orgány. S Občanským fórem se identifikovala až dodatečně. V souvislosti se vznikem koordinačního centra se začalo hovořit o tom, že není řídícím, ale koordinačním centrem a když má někoho koordinovat, tak to musí být Občanská fóra v krajích, okresech, městech a místech. Vznikala postupně a spontánně, myslím, že spíš zdola než nějakým usnesením koordinačního centra. Lidé cítili potřebu hlásit se k myšlence Občanského fóra, převzali název a společnost se začala organizovat a strukturovat.

OS: *Iniciativa, aby studenti a divadelníci jezdili do ostatních měst, vzešla z Občanského fóra, nebo byla také spontánní?*

JR: Tato akce byla velmi spontánní. Výjezdy byly organizovány z různých míst. Vím, že z galerie Mánes byla organizovaná velká výjezdová skupina, ale to si dělali výtvarníci sami. Měli seznamy herců a politiků, byli s nimi v kontaktu a sestavovali tříčlenné skupiny. Pak přicházely požadavky přímo na Občanské fórum, do Laterny Magiky, odkud se někdo posadil do auta a odejel tam, kde vznikala nějaká krizová situace.

OS; *A studenti?*

JR: Studenti si dělali vlastní výjezdové skupiny bez pokynů z OF. Výjezdy byly zcela spontánní. Lidé se tehdy chovali úplně jinak, byli aktivní sami od sebe.

V galerii Mánes jsme měli tiskové středisko, které od počátku vydávalo někdy i dvakrát denně Informační servis, což byl v podstatě deník. Náklad se postupně zvyšoval od 5 000 až na 50 000. Tiskárny tiskly Informační servis zdarma, jezdily si k nám pro předlohy a vozily vytištěné noviny zpět. V prvním týdnu stálo u Řečických vždycky 20–30 taxikářů, kteří zdarma rozváželi Informační servisy, letáky, plakáty po celých Čechách, vylepovali je a rozdávali lidem. Aktivita byla v té chvíli obrovská. Všichni se o nás starali, nosili nám jídlo, dali nám k dispozici všechny telefonní linky z baráku, takže jsme měli k dispozici několik telefonů.

OS: *Nepřekvapila vás tato spontánní aktivita? Nezdá se vám tento přelom – protože ještě demonstrace na 28. října nedávala velkou naději, že by lidé byli ochotni do ulic jít – překvapivý?*

JR: Bylo to hodně překvapivé, ale protože jsem zažil osmašedesátý rok, kdy se dělo něco podobného, tak jsem měl již zkušenosti a vím, že lidé v extrémních situacích, pokud mají nějakou naději, se dokážou krátkodobě rychle zaktivizovat. Solidarita byla až neskutečná. Lidé nám nosili jídlo, nabízeli auta, byty, všechno, a nejen nám. V Laterně magice to bylo stejné. Trvalo to 14 dní a pak nadšení pomaličku opadávalo. Je vidět, že člověk potřebuje silnou osobní motivaci a jakmile ztrácí bezprostřední kontakt s událostmi, stahuje se zpět do sebe. Také to souvisí s tím, že Občanské fórum se v Laterně magice poněkud izolovalo; byl to jakýsi bunkr. Tam už se začaly objevovat náznaky krize. Od počátku jsme upozorňovali na toto nebezpečí.

OS: *Když Občanské fórum vznikalo, uvědomovali jste si, že jste jakési mocenské centrum?*

JR: Ze začátku jsme takový pocit neměli. Měli jsme pocit, že jsme si všichni nejen rovnocenní, ale že děláme společně důležitou věc, při níž vůbec nejde o to, jestli někdo rozhoduje anebo jen pomáhá. Prostě práce byla rozdělena podle toho, na co kdo stačil, k čemu měl síly, schopnosti a možnosti. A všichni jsme si byli v té chvíli rovní a nikoho nenapadlo, že by měl sedět v nějakém řídícím centru a mít v rukou moc. Každý dělal, co mohl. Pracovala celá veřejnost. Někteří chodili na demonstrace, jiní vylepovali plakáty anebo jezdili na venkov. Tak to bylo až do generální stávky, pak se Občanské fórum ještě víc zorganizovalo, přešlo do Špalíčku a stalo se úřadem.

OS: *Jak jste pociťovali problém Slovenska? Věděli jste, co se tam děje?*

JR: Věděli jsme, že se tam děje něco obdobného jako v Praze. Jiří Dienstbier byl první dny v Bratislavě a zúčastnil se všech mítinků. Když se vrátil do Prahy, podrobně informoval koordinační centrum o situaci. Se Slovenskem jsme měli i další spojení, protože do Laterny magiky přijela velká delegace Veřejnosti proti násilí v čele s Kňažkem a Budajem. Byl jsem u několika jednání, kde se hovořilo o vzájemné spolupráci a koordinaci práce.

OS: *Objevovaly se náznaky nacionálních sporů?*

JR: Ne, ze začátku vůbec ne. Všem nám šlo o společnou věc. Vůbec nešlo o to, zda se něco děje na Slovensku nebo v Praze. Měli jsme kontakty i na Brno, na Šabatu. Všechno bylo přirozeně propojené, všem nám šlo o společnou věc, definitivně zlomit totalitu. Nikdo se nezabýval tím, jestli je z Brna nebo Bratislavy.

OS: *Byly nějaké neshody se studenty a čeho se týkaly?*

JR: K prvnímu konfliktu došlo ještě v Laterně magice. V jednu v noci jsme byli vzbuzeni, že se něco děje ve studentském stávkovém výboru v Disku. Nezávisle na sobě jsme se tam sjeli Havel, já a řada dalších lidí. Řešila se velice vážná krize, která byla asi mimo jiné vyvolána tím, že studenti byli už hrozně unavení a na školách docházelo ke vzájemným sporům. Měli pocit, že jsou z Občanského fóra tak trochu odstrkováni. Že všechno začali a nemají dostatečně velké slovo, aby mohli věci ovlivňovat tak, jak si představovali. Vznikla složitá krizová situace, Havel promluvil a podařilo se mu ji zažehnat. Krizí byla celá řada a jejich podstata spočívala v tom, že studenti byli radikálnější než Občanské fórum a měli pocit, že jsou tak trochu mimo hru. Trpěli také vlastními problémy – uzavřeností na fakultách. Už to trvalo příliš dlouho a všichni byli unaveni.

OS: *Kdy jste si začali uvědomovat, že jste mocenským protihráčem, na němž závisí další osud průběhu revoluce?*

JR: V podstatě od začátku. Bylo vidět, že si lidé uvědomují, že nastala zlomová situace a poslední příležitost zasáhnout do dějin. A nikoho v té chvíli nenapadlo, že by se ta cesta mohla zvrátit. Občanské fórum přistupovalo ke všemu velice sebevědomě a radikálně. Od samého začátku si uvědomovalo svoji obrovskou sílu, která měla mandát veřejnosti a neustále orgány státní moci a komunistickou stranu tlačilo do defenzivy. Občanskému fóru se to dařilo proto, že lidé, kteří šli na jednotlivá jednání, měli samozřejmě mandát, ale mohli v podstatě jednat za sebe. Rozhodovali se rychle a proti nim byla strnulá struktura státní moci, lidé, kteří si potřebovali pořád všechno telefonicky ověřovat. Neustále byli dva tři kroky za námi, protože ať byl od nás u jednání kdokoliv, mohl improvizovat a v dané chvíli se mohl sám rozhodovat, což státní moc nebyla schopná. Z toho také vyplýval pocit obrovského sebevědomí, bylo vidět, jak vše postupuje, jak se rozšiřují možnosti a manévrovací prostor.

OS: *Byli jste si vědomi rizika, že vás mohou zavřít? Do jaké míry jste s tím počítali a jaká jste dělali opatření?*

JR: To nás v podstatě vůbec nenapadlo, myslím, že nikoho. Samozřejmě jsme měli zprávy o tom, jaké převraty chystají. Dneska je už doložené, kdy měl být hlavní puč. To všechno jsme věděli. A dělala se různá opatření, vždy se vytvořila dvou nebo tříčlenná delegace, která šla jednat s představiteli moci. Napětí se těmito rychlými zásahy podařilo tlumit. Věděli jsme o všech nebezpečích, ale nikdo z nás tím nebyl zastrašen a neměl pocit ohrožení. Na to vůbec nikdo nemyslel. Nedělala se vůbec žádná bezpečnostní opatření. Až potom, v Laterně Magice, byl chráněn Václav Havel, měl tam skupinu strážců, protože by tam vůbec nemohl existovat. Jinak se ale nikdo nijak nechránil. V jednu chvíli jsme si – to si pamatuji, bylo to bezprostředně po těch nejkritičtějších dnech – uvědomili, že jsme snad měli někde ukrýt rozmnožovací přístroje, pro případ ilegality. Ale nikdy jsme to neudělali.

OS: *Měli jste informace o tom, co připravuje druhá strana?*

JR: Měli. Většinu přinášeli Kocáb s Horáčkem, kteří měli kontakty jak na Adamce a Vacka, tak na bezpečnost a věděli, co se připravuje, a to se vždycky operativně řešilo.

OS: *Nezdálo se vám, že moc dělá spíše demonstrativní opatření – třeba záležitost s milicemi – a že už není schopná se bránit?*

JR: To je ambivalentní. Na jedné straně se všechny pokusy bývalé struktury o zvrat registrovaly. Vytvářely, pochopitelně, atmosféru napětí. A na druhé straně Občanské fórum radikalizovaly, dávaly mu impuls pro ještě radikálnější postup. Uvědomovalo si, že musí jednat rychle. Šlo o sesazení funkcionářů, o novou vládu. Přicházeli jsme s radikálními požadavky pod tlakem nejistoty, která vznikala pod vlivem různých fám o pučích, převratech. A také to opravňovalo Občanské fórum, aby vyzývalo k demonstracím. Protože jsme se cítili jistějšími, nejen my, ale celá společnost, když byli lidé pohromadě. Proto se organizovaly obrovské demonstrace nejen na Václaváku, ale i na Letenské pláni. Myslím, že po dvou demonstracích bylo v podstatě rozhodnuto. Státní moc viděla, že proti miliónové síle, která přišla na Letenskou pláň, nemá šanci. Byly to rozhodující okamžiky, což si uvědomovali i oni, protože demonstrace přenášela i televize.

OS: *Odstoupil také Jakeš a ostatní.*

JR: Když odstoupil Jakeš, nastala obrovská euforie. Celý národ se radoval. Ale pak vznikla krize s vládou. Byla to jedna z největších krizí. Všechno se nějak zaseklo a projevila se také únava a zklamání, že se nepodařilo hned dosáhnout vítězství, ale že se všechno zase protahuje. Panovala nervozita, protože se už vědělo, že Husák musí odstoupit, a proto bylo potřeba rychle vytvořit vládu. Umírněnější, i z Občanského fóra, poukazovali na to, že nesmíme vyvolat ústavní krizi. Adamec tím, že jmenoval vládu v takovém složení, situaci nesmírně zkomplikoval. Pamatuji si, že to byl jeden z nejkritičtějších momentů té doby vůbec.

OS: *O Adamcovi se tvrdilo, že to je realistický politik, který chápe vývoj situace. Proč myslíte, že takhle jednal?*

JR: Já si to nedovedu vysvětlit. Myslím si, že nestačil na obrovský úkol, který před ním stál. Samozřejmě byl neustále vystavován tlaku z nejrůznějších stran. Kocáb s Horáčkem vyprávěli, že v jedné chvíli už byl v džínách a připravoval se na to, že ho přijdou zatknout. To bylo těsně před demonstrací na Letenské pláni, kam potom šel. Občanské fórum mu poskytlo obrovskou příležitost – získat podporu veřejnosti. On toho nevyužil. Mluvil velice kontraverzně. Ze začátku měl potlesk, pamatuji si, že lidi skandovali: „Adamec! Adamec!" – a pak to svým projevem pokazil. Vzpomínám si, že nakonec byl vypískán; myslím si, že prostě nezvládl situaci, nepochopil, o co jde. Mohl se stát mužem číslo 1 – a to také nepochopil. Vyvolal tak obrovskou krizi, že si to nedokážu vysvětlit. Pak už nebyla žádná šance na jeho záchranu. Bylo jasné, že jakmile se Občanskému fóru podaří krizi překonat a nastoupit opět do ofenzívy, Adamec musí odejít.

OS: *Na prvním mimořádném zasedání ÚV KSČ mluvil Adamec tak, jako by chtěl vytvořit protiváhu proti oficiálnímu vedení.*

JR: Tak to vypadalo, a proto jsme jeho pozdější postup nedovedli pochopit. Vysvětlovali jsme si to tím, že selhal.

OS: *Chtěli bychom se vrátit k 18. listopadu. Říkal jste, že jste se radil se známými, čím začít. V té chvíli to už vřelo mezi studenty, na DAMU už připravovali letáky a pak bylo jednání v Realistickém. Byl jste o tom informován?*

JR: 18. listopadu jsem v Realistickém nebyl. Pamatuji se, že jsem v sobotu mluvil se Sašou Vondrou, který mě informoval, že se připravuje něco jako Občanské fórum. Pak jel přímo do Realistického divadla, kde se asi v kuloárech jednalo a připravovala se neděle.

OS: *To znamená, že se už 18. listopadu o založení Občanského fóra uvažovalo?*

JR: Tak to nazváno ještě nebylo, ale už 18. listopadu mi Saša Vondra řekl, že se cosi jako Občanské fórum připravuje.

OS: *Zmínil jste se, že už před 17. listopadem se uvažovalo o vzniku jakýchsi občanských výborů?*

JR: O tomto projektu se vědělo. Přišel s ním, myslím, Ladislav Lis a konzultoval ho s V. Havlem. Uvědomovali jsme si, že něco takového je zapotřebí, ale zatím to viselo ve vzduchu. Vycházelo se z toho, že se aktivizovala celá kulturní obec už půl roku předtím. Podepisovalo se Několik vět, petice... přidala se nejen kulturní, ale i vědecká veřejnost. Disidenti už nežili v ghettu. Společnost byla už před 17. listopadem v pohybu. Vznikly normální kontakty s herci, s vědci, s výtvarníky i se studenty.

OS: *Kterým směrem jste se vy zaměřil?*

JR: Zaměřil jsem se na práci v Nezávislém tiskovém středisku, ale neustále jsem docházel do akčního výboru. Občas jsem byl i v krizovém štábu, ale stále více jsem se snažil dělat to, co umím a čemu rozumím, to je informovat lidi, dělat noviny a prorazit informační blokádu, která v té době ještě existovala. Nezávislé tiskové středisko nevydávalo jenom Servis. Stovky lidí si tam chodily pro informace, takže jsme měli živý kontakt s veřejností.

OS: *Informační štáb tvořili lidé, s nimiž jste se stýkal již předtím?*

JR: Vydávali jsme samizdatový politický časopis Sport a Revolver revue. Tyto dvě redakce se v podstatě spojily a přišli ještě další lidé.

OS: *Zajímala by nás povaha vaší informační činnosti. Situace i v Občanském fóru nebyla přehledná. Vytvářet ucelený, přesný obraz, který by přinášel oficiální i neoficiální informace, mohlo být obtížné.*

JR: Tehdy panoval ve středisku nesmírný zmatek a nikdo se v tom už v podstatě nevyzná. Byli jsme sice Nezávislé tiskové středisko, ale zpočátku jsme vlastně fungovali jako orgán Občanského fóra. Proto veškeré informace šly k nám. To si nedovedete představit, kolik krabic různých hlášení z krajů, z okresů, z fabrik jsme zpracovávali. Až 40 novinářů dělalo monitory, z nichž se pak sestavoval Servis. Zbytek monitorů se ukládal nebo se předával redakcím a Fóru, které později jmenovalo svého tiskového mluvčího a snažilo se budovat vlastní informační systém. Ještě když byl tiskovým mluvčím Václav Malý, pak Rita Klímová a Jiří Dienstbier, dávali jsme podklady pro tiskové konference my. Potom si vytvořili vlastní informační soustavu, a zpracovávali jsme všechny informace z krajů, okresů, od lidí, z telefonátů, od osobních návštěv, z různých Občanských fór. O tom všem se podávaly informace; je samozřejmé, že nebyly komplexní. Když jsem však pročítal Servisy od začátku, zjistil jsem, že podávají

určitý obraz. Je to dokument doby, už jen těch 50–55 čísel. Stálo by za to jednou je vydat. Neobsahují úplný pohled na situaci. Byly omezené i tiskovými možnostmi, které jsme měli, některé zprávy se do tisku vůbec nedostaly. Ale lze tu sledovat, jak se situace vyvíjela.

OS: *Kdo představoval nejužší štáb vašich spolupracovníků?*

JR: Všichni ti lidé, kteří zde dnes pracují, redaktoři Respektu, plus technický štáb. Lidé na počítačích, u telefonu, v sekretariátu – v podstatě titíž lidé, kteří byli tenkrát U Řečických.

OS: *Jistě hrozilo i riziko, že informace nebude vždy pravdivá. Chodily určitě i informace pochybného původu.*

JR: Chodily a my jsme neměli čas všechno ověřovat. Nejdůležitější věci jsme si samozřejmě ověřovali. Docházelo i k některým vážným chybám. Dostali jsme například zprávu, že našli nějakého zbitého studenta. Něco z toho jsme dokonce uveřejnili. I nám uklouzly pitomosti. Ale nejzávažnější věci jsme se snažili ověřovat třeba na dvou, na třech místech. Rezoluce, které k nám chodily z továren, z Občanských fór a z míst, jsme neověřovali. Zpracovávali jsme je do krátkých zpráv a uváděli jsme je tak, jak šly za sebou. Řadu informací jsme nestačili otisknout a ukládaly se do archívu.

OS: *Jaký byl váš názor na vyhlášení generální stávky?*

JR: Kdyby studenti stávku nevyhlásili, znamenalo by to snad úplný konec. Chápal jsem, že stávka byla jediným řešením. Stýkal jsem se se studenty už před revolucí, ale neměl jsem k nim dobrý vztah. Připadalo mi, že, ač jsou mladí a studenti, nechají se vláčet režimem. Náznaky změn se přesto projevovaly, i kontakty s nimi jsme měli. Dělali svůj časopis a měli i své tiskové centrum. Chápal jsem vyhlášení generální stávky jako naprostou nutnost – a jako přirozenou věc, která musela přijít.

OS: *Děkujeme za rozhovor.*

Rozhovor se Sašou Vondrou 11. května 1990

OS: *Mohl byste blíže objasnit vznik myšlenky Občanského fóra, schůzku v bytě Václava Havla a v Činoherním klubu?*

SV: Myšlenka vytvořit takové hnutí vznikla okamžitě po 17. listopadu. Mnozí si tehdy jasně uvědomovali, že nastal okamžik, kdy státní moc, která se ocitla ve velké krizi a která byla na pokraji sil a rozkladu, potřebuje silnou a pokud možno jednotnou opozici. Podobně jako například v Polsku, kde v rozhodujících chvílích vznikla Solidarita. Ostatně už dříve jsme se v opozici snažili koordinovat postup jednotlivých nezávislých iniciativ. Tehdy se ovšem jednalo jen o snahu disidentských skupin, s nimiž veřejnost sympatizovala, účastnila se jimi pořádaných demonstrací, ale z přímé politické podpory měla ve své většině stále ještě strach. Situace se začala měnit v průběhu loňského roku. K vystřízlivění velmi přispěly lednové události v tzv. „Palachově týdnu", kdy policejní brutalita jasně prokázala, že státní moc o dialog s vlastními občany nestojí. Naopak následně petiční akce – zejména „Několik vět" – ukazovaly, že lidé se

už přestávaji bát. Důležitým faktorem byl i vývoj v okolních zemích – v Polsku, Maďarsku, Sovětském svazu a v neposledni řadě i v NDR. S pádem Berlínské zdi se změny v Československu staly otázkou jen několika týdnů. Ale že zásadní zlom nastane tak brzy a v tak radikální podobě, to nečekal asi nikdo.

Studentské demonstrace 17. listopadu se účastnilo velké množství lidí. Průvod na nábřeží, který se táhl od Výtoně až k Národnímu divadlu, jsem odhadoval na dobrých 50 000 lidí. Zvláštní a svým způsobem nová byla i atmosféra demonstrace – velké množství transparentů, vtipná a přitom jasně politická hesla, odvaha lidí nenechat se zatlačit... Vzpomínám si, že tehdy jsem poprvé použil slovo „revoluce". O to víc mě zarazila reakce Bezpečnosti na Národní třídě. Byla stejná jako kdykoli dřív. Přítomní byli jménem ONV v Praze 1 vyzváni, aby se rozešli, protože shromáždění je prý nezákonné. Demonstrace se zúčastnili studenti z celé republiky, lidé všech věkových kategorií a někdo z amplionu k nim mluvil jménem Prahy 1. To bylo neadekvátní a neúnosné. Policejní zásah byl navíc tentokrát neobyčejně tvrdý.

OS: *Jak jste na něj tehdy reagovali? Byl jste jedním z mluvčích Charty 77.*

SV: V sobotu dopoledne jsme měli pravidelnou schůzku mluvčích u Dany Němcové. Začali jsme psát obvyklý protest. Bylo ovšem zřejmé, že je třeba reagovat okamžitě a že na nějaké širší konzultace není čas. Asi za dvě hodiny jsme měli hotový dost ostrý text. Mezitím přišel Jirka Křižan a informoval nás, že ve dvě hodiny začíná v Realistickém divadle shromáždění divadelníků, herců a režisérů, na které mají přijít i studenti DAMU se svým vlastním prohlášením. Domnívali jsme se, že bychom dokument Charty na shromáždění měli přečíst. Taxíkem jsem rychle odjel do divadla, které už bylo zcela zaplněné známými herci a režiséry. Studenti herectví z DAMU právě „přehrávali" svá autentická svědectví z pátečního večera a na závěr přečetli „Provolání", které bylo radikálnější než náš text. Studenti vyhlašovali okamžitou stávku na školách a vyzývali ostatní občany ke generální stávce na příští pondělí, nebudou-li jejich požadavky splněny. To bylo něco do té doby neslýchaného. Číst chartovní dokument už nemělo smysl, po dvou hodinách úplně zastaral. I když na druhý den se stal osnovou k prohlášení Občanského fóra. Další diskuse v divadle se soustředila na to, že divadla studentskou stávku podpoří. Nebylo pochyb, že do stávky vstoupí, otázkou však zůstávalo, kdy ji zahájit, zda hned, anebo počkat, až dojde ke koordinaci s mimopražskými divadly. Naštěstí převážily hlasy, které se vyslovily pro okamžité zahájení stávky. Jakýkoli odklad ji totiž mohl vážně ohrozit, někteří by ji mohli zpochybnit, jiní začít váhat, až by ji nepřítel zlikvidoval v samém zárodku. Po třech hodinách shromáždění skončilo a jeho účastníci se rozjeli do dalších divadel a koncertních sálů, aby informovali ostatní. Stávka začala. Večer už většina pražských divadel nehrála a místo představení četli účinkující text přijatého Provolání.

V noci jsme se v klubu Realistického divadla sešli všichni znovu. Atmosféra v Praze byla tehdy ovlivněna odpolední zprávou o domnělém úmrtí studenta Martina Šmída, kterou ještě týž večer vysílaly všechny hlavní světové agentury. Nálada ve veřejnosti se dál polarizovala. Ve středu města vyrostlo několik

pomníčků, mnohde hořely svíčky. Pochopitelně se o této zprávě diskutovalo i v divadelním klubu. Jana Šmídová ze Svobodného slova všem vzrušeně říkala, že její syn Martin, student na jedné pražské vysoké škole, je živ a zdráv. Přítomní studenti telefonicky zjišťovali, kolik Martinů Šmídů studuje v Praze. Zároveň se čekalo, jaké rozhodnutí ohledně stávky přijmou ředitelé několika pražských divadel, kteří mezitím jednali v divadle Na zábradlí. V noci konečně dorazili do klubu a oznámili, že stávku podporují. Myslím, že odpolední zpráva sehrála v jejich rozhodování důležitou roli.

V neděli v poledne jsem přišel k Václavu Havlovi. Aniž by se jakkoli domluvili, sešlo se u něj v bytě asi deset lidí. Vzpomínám si, že přišli Honza Urban, Ruda Battěk, Miloš Hájek, Karel Štindl a další. Všichni jsme byli stejného mínění: na novou situaci je třeba reagovat, musíme spojit své síly. Tehdy padlo rozhodnutí ustavit Občanské fórum. S názvem „fórum" přišel, myslím, Honza Urban (po vzoru východoněmecké iniciativy), „občanské" k tomu doplnil Václav Havel, který také napsal návrh úvodního „Provolání". V diskusi jsme se soustředili na otázku, kdy svolat ustavující shromáždění, při kterém by se text veřejně přečetl a schválil; nakonec jsme se rozhodli pro večer téhož dne. Riskovali jsme sice, neboť během několika málo hodin jsme museli informovat hodně lidí a navíc končil víkend, takže nemuseli být ještě v Praze. Podařilo se však vše zajistit. V. Havel pozval svého bývalého spolužáka a tajemníka socialistické strany Jana Škodu, katolici dr. Svobodu z obrodného proudu strany lidové. Jelikož dosud všechny akce proběhly v Realistickém divadle, zařídil Petr Čepek na večer Činoherní klub. V osm hodin se tam sešlo asi 200 až 300 lidí, některé významné osobnosti byly přizvány na pódium. Nejprve se přečetl text „Provolání OF", pak Václav Havel vysvětlil jeho smysl a následovala asi dvouhodinová diskuse. Závěrem byl text přijat a svým podpisem se za něj zaručilo 18 osob. Nepředstavovali nějaký ústřední výbor nebo předsednictvo, ale chtěli jsme, aby bylo reprezentováno široké spektrum občanské veřejnosti v Praze i Brně, disidenti, studenti i lidi ze „struktur", mladí i staří, umělci, vědci i dělníci. Podepsaní vyjadřovali širokou pluralitu právě vzniklého Občanského fóra. Lidovci ani socialisti se sice přímo nepřipojili, ale účastí demonstrovali svou solidaritu.

OS: *Byly proti „Provolání" nějaké vážné námitky?*

SV: Závažné námitky nikdo neměl. Všichni zhruba věděli, co je třeba dělat, výhrady byly ojedinělé a spíš formulační. Lidé diskutovali víc o situaci než o textu. Ještě v noci jsem s Vaškem Malým a se svou ženou, která díky dálkovému studiu byla se studenty ve spojení, jel na Karlák na ČVUT, kde se ustavoval koordinační výbor pražských vysokoškoláků. Odevzdali jsme studentům čerstvé „Provolání Občanského fóra". Zároveň jsme vyslechli jejich diskusi, která byla velice bouřlivá a trvala asi do 3 hodin do rána. Studenti byli rozděleni na dva tábory: tábor „radikálů", hlavně z uměleckých škol, kteří předložili 10 požadavků žádajících mj. zrušení vedoucí úlohy KSČ, a tábor „umírněných", spíš z technických a přírodovědeckých škol. Nakonec zvítězil kompromis, jehož výrazem se stalo první společné studentské prohlášení (ne to „damácké", to je už ze soboty). Rozhodující bylo, že se studenti dokázali sjednotit. Stávku v pondělí

skutečně zahájili a vytrvali v ní. Netrvalo pak dlouho a všichni se už bez zábran přihlásili k požadavkům studentů z uměleckých škol.

OS: *Uznali studenti Občanské fórum jako „vůdčí sílu"?*

SV: Přivítali ho jako hnutí, které jde ruku v ruce s nimi a jehož jsou součástí. Ani jedna strana – ovšem s výjimkou komunistů – neměla pocit nějaké vedoucí úlohy. Pro mě osobně byl tento první kontakt se zrodivším se studentským hnutím nezapomenutelný zážitek. Na schůzi na ČVUT, nutně ještě utajenou, nás přes temný dvůr fakulty doprovázel jeden ze studentů. Byla jedna hodina v noci, všude šero, jen kdesi nahoře ve třetím patře svítilo jediné okno – symbolické světlo uprostřed temnoty...

OS: *Věděli jste, že v sobotu a v neděli začala policie některé disidenty zajišťovat?*

SV: Ano. Především v neděli zavřeli Petra Uhla, který se z několika pramenů dozvěděl o údajné smrti Martina Šmída, a protože tu zprávu považoval za hodnověrnou, předal ji do zahraničí. Dodnes je kolem této události dosti nejasností a nelze, myslím, vyloučit ani provokaci. Zadrželi také Emanuela Mandlera, Haničku Šabatovou, u Bendů byla ostraha. Ze studentů byli krátce zajištěni Marek Benda a mladý Dienstbier. Nicméně a navzdory všem těmto ojedinělým bezpečnostním manévrům bylo zřejmé, že moc nějakou razantní akci nechystá. Na schůzi v Činoherním klubu byli lidé zváni telefonicky, protože na nějakou konspiraci nebyl vůbec čas, a policie přesto nezasáhla.

OS: *Bezpečnost tedy byla informována?*

SV: Podle mě musela být informována. Přinejmenším z odposlechů v bytech i telefonů. A přesto před Činoherákem byl klid. Bezpečnost buď kapitulovala, anebo měla příkaz nechat vše proběhnout v klidu. Přitom tehdy nebylo ještě zdaleka vyhráno. Důležitý zlom nastal teprve v pondělí odpoledne, kdy se Václavské náměstí poprvé zaplnilo odshora až dolů alespoň 100 000 demonstrantů. Takové shromáždění už nebylo možné rozbít obvyklými prostředky.

OS: *Zúčastnil jste se jednání s L. Adamcem?*

SV: Prvního jednání v úterý jsem se nezúčastnil. Za Občanské fórum jednali Honza Ruml, Jiří Bartoška, Milan Hruška a Martin Mejstřík, za skupinu Most oba Michalové – Kocáb a Horáček, dále nějací svazáci. Byl jsem ale na schůzi v Mánesu, kde se projednával program jednání a složení naší delegace. Usoudili jsme tehdy, že prvního kontaktu s mocí by se neměl účastnit Havel.

OS: *Byl jste v Mánesu, když se delegace vrátila z jednání s Adamcem?*

SV: Ano, ale mezitím se Fórum přestěhovalo do galerie U Řečických. Tehdy šlo opravdu jen o první kontakt. Za důležité jsem však považoval, že Adamec se osobně zaručil, že proti demonstrantům nezasáhne silou, a že se distancoval od pověsti o chystaném stanném právu.

OS: *Myslíte si, že toto rozhodnutí byla jeho vlastní iniciativa?*

SV: Snad ano. Samozřejmě nemohl stoprocentně garantovat, že k ničemu takovému nedojde. Mocenské vedení nebylo zdaleka jednotné. Někteří komunisté ve vedení ani pořádně nevěděli, co se v Praze děje. Například Urbánek byl v Rumunsku. Jiní, jako třeba Mohorita, najednou zmizeli. Ale když Adamec veřejně prohlásil, že nezasáhne, určité záruky dal. Byl přece předsedou vlády

a tedy nadřízeným ministra vnitra. Od té chvíle bylo zřejmé, že jakýkoli zásah by byl akcí proti Adamcovi a tedy státním pučem. Osobně mě to poněkud uklidnilo.

OS: *Sdíleli váš názor i ostatní?*

SV: Nebyl čas situaci příliš analyzovat. Každá uklidňující zpráva měla svůj význam. Praha byla v ty dny plná pověstí i zaručených zpráv o tom, kde se zrovna pohybují vojska, policie, milice. Atmosféra v ulicích byla plná nejistoty a strachu.

OS: *Zdálo se vám už po prvním rozhovoru s Adamcem, že nastává doba mocenského rozhodnutí, nebo jste cítili, že ještě nejste takovým protihráčem, který by mohl klást požadavky směřující k zásadním změnám?*

SV: Věděli jsme, že nastal okamžik, kdy se nositelé moci nemohou vyhnout dialogu. Mocenské požadavky? Nevím, co máte na mysli.

OS: *Třeba účast opozice ve vládě.*

SV: O účasti opozice ve vládě jsme ještě neuvažovali. Chtěli jsme dialog, který jsme ovšem podmiňovali některými požadavky, odstoupením nejvíce zkompromitovaných politiků, propuštěním všech politických vězňů, ustavením vyšetřovací komise a zrušením vedoucí úlohy KSČ. Ale znovu opakuji: na převzetí zodpovědnosti ve vládě jsme stále nepomýšleli.

OS: *Ale uvědomovali jste si, že dochází k rozhodujícímu střetnutí?*

SV: Ano, cítili jsme, že je revoluční doba a že lidé už se nenechají odstrašit. A polská zkušenost...

OS: *Hrála ve vašem jednání nějakou roli?*

SV: Samozřejmě. U mě vždycky. Často jsem do Polska jezdil, měl jsem tam mnoho přátel, byl jsem dobře informovaný. Zúčastnil jsem se několika setkání s polskou Solidaritou, chodil jsem často do hor, kde jsme si vyměňovali batohy se samizdatovou literaturou. Polský způsob boje mi byl vždy daleko bližší než pokusy o reformu režimu v rámci jeho struktur nebo čekání na nějakého reformátora z jiné země, jak tomu bylo dlouho u nás. Pro mě to bylo passé. Vždy jsem pokládal za jedinou účinnou metodu sebeorganizaci a sebeidentifikaci společnosti zdola, ať už to byl samizdat, nebo pouliční demonstrace. Na svobodu nelze čekat, je třeba si ji vybrat a vybojovat.

OS: *Docházelo v pojetí strategie a taktiky k rozporům mezi vámi a Mandlerem, který postavil už 19. listopadu odlišné, možno říci radikální požadavky?*

SV: Docházelo, i když nešlo o rozpory zásadní a vážné. Především byl Mandler s několika lidmi z Demokratické iniciativy dost osamocený, bez velkého vlivu. Zdálo se mi také, že jim šlo víc o vlastní politický kapitál. Jistě, i nám bylo jasné, že ve vládě nejsou lidé důvěryhodní, lidé, s nimiž bychom mohli vážně spolupracovat. Ale, říkám znovu, tenkrát jsme neuvažovali o přebírání moci nebo zodpovědnosti ve vládě. Chtěli jsme dialog. Kdybychom požadovali okamžitou demisi vlády, jak chtěl Mandler, s kým bychom pak dialog vedli? V tu chvíli se Adamec zdál být jediným člověkem, s nímž bylo možné dialog vést. S politbyrem to možné nebylo, s Husákem také ne, takže zbývala jedině vláda. Podle mě bychom udělali chybu, kdybychom se řídili Mandlerem. Situace gradovala,

měla svůj vývoj. Ostatně k úspěchu revoluce přispěly i velké rozpory ve vedení státu a KSČ. Kdybychom se hned první den postavili proti všem ve vedení a nediferencovali, nedá se vyloučit, že bychom byli přispěli k jejich dočasnému sjednocení. A nezapomeňme, že měli v ruce všechny prostředky, jak situaci zvrátit.

OS: *Brali jste vážně poplašné zprávy, že na Prahu táhnou tanky apod.?*

SV: Vážně? Samozřejmě, ke klidu takové zprávy nepřispívaly. Vážně jsme je museli brát. Obvykle jel někdo tyto zprávy zkontrolovat, například na Zbraslav. Ale rozhodně je lidé nebrali až tak vážně, aby se na Václaváku nesešli. Všem bylo jasné, že jde o všechno a že je třeba pokračovat.

OS: *Jak vlastně vznikla myšlenka vystoupit na Václavském náměstí?*

SV: Všechny důležité demonstrace v posledních dvou letech se konaly právě tam. V pátek 17. listopadu tam průvod navzdory zákazu také směřoval. 18., v sobotu, a v neděli se tam scházeli lidé. V pondělí lidé opět spontánně zaplnili Václavák. Jinde to bylo nemyslitelné. Václavské náměstí představovalo srozumitelný symbol, ke kterému všichni směřovali, aniž by se předem dohodli. Teprve koncem týdne, když bylo zřejmé, že Václavák už více lidí nepojme, jsme zvolili Letnou. Čili úkol byl jediný: najít místo, odkud by bylo možné shromáždění trochu řídit, odkud by se k lidem mohlo mluvit. Nakonec se nám v úterý podařilo zabrat balkón v budově Melantrichu.

OS: *Balkón nebyl otevřený?*

SV: Dostat se na balkón nebylo jednoduché. Pomohli lidé, kteří ve Svobodném slově pracovali, například Petr Kučera. Kdyby však nebyl tlak, dveře balkónu by se sotva samy otevřely. Pana Vyvadila, který na balkónu založil volební kampaň, jsem tam tehdy nepotkal.

OS: *Docházelo k rozporům mezi OF a studenty?*

SV: Zásadní rozpory, myslím, nebyly. Vždyť nakonec obě hnutí dokázala postupovat společně až do konce roku a studenti mnohokrát zdůraznili, že se považují za součást OF. Na tom nic nemění ani skutečnost, že studentské hnutí muselo permanentně zažehnávat vnitřní krize, které pravidelně přijížděli tlumit i lidé z Fóra včetně Havla. Neustále probíhal spor mezi „radikály" a „umírněnými". Ale hlavním problémem byla – a nemyslím to nijak špatně – určitá nezkušenost studentů s demokracií, z čehož vznikaly rozpory mezi studenty a jejich vlastní reprezentací. Pověření zástupci, kteří se účastnili jednání s OF, se museli svým parlamentům nejen neustále zodpovídat, ale často měnit i přijaté dohody. Na štíru byla často otázka důvěry a mandátu.

OS: *Jak probíhala příprava demonstrací na Václavském náměstí?*

SV: Ve čtvrtek jsme se přestěhovali do Laterny magiky. Každý den sepisovali lidé z akční skupiny scénář, kdo bude mluvit.

OS: *Co řekne?*

SV: Ne, to ne. Obsah projevů byl věcí řečníků. Stanovilo se jen, kdo a v jakém pořadí bude mluvit, či zpívat; šlo nám o vhodné sladění projevů a písniček. Je nutné si uvědomit, že rozhodoval každý den, každá hodina. Lidé se nesměli

unavit, museli být stále v jakémsi napětí. Směli jsme vypadat jako nudní politici, kteří jen stále něco blábolí, ale jako lidé, kteří jsou schopni razantně vystoupit, ale kteří se také dokážou bavit, zpívat a veselit. Každá demonstrace měla svou režii. Ostatně už dřív jsme podnikli jakousi průpravu. Když jsem se 10. listopadu vrátil z vězení, odjel jsem hned druhý den s Jirkou Křižanem k Havlům na Hrádeček. Blížil se 10. prosinec, Den lidských práv, a nás napadlo na ten den svolat všechny signatáře. Několika vět. Tehdy jich už bylo přes 30 000. Zdálo se nám ovšem dobré, aby shromáždění, kromě protestního a politického významu, mělo i svou kulturní dimenzi. Začali jsme proto na Hrádečku promýšlet předběžný program. Nakonec nás dějiny předběhly. Ale to, co se pak celý týden odehrávalo na Václaváku a později na Letné, mělo svou přípravu už dřív.

OS: *Proč vlastně nemohl vystoupit Ludvík Vaculík? Šlo o obsah jeho projevu?*

SV: O obsah jeho projevu nešlo. Vystoupit chtěl tehdy kdekdo a na mnohé včetně Vaculíka se nedostalo. Kdyby demonstrace pokračovaly dál a situace se zklidnila, mohly by se číst i fejetony. Prostě na těch 7 dnů bylo příliš mnoho zájemců. Museli jsme dávat hlas nejen disidentům (těch vůbec mluvilo málo), ale i dělníkům, hercům, sportovcům, vědcům a dalším osobnostem. Bylo třeba oslovit všechny lidi na náměstí. Navíc demonstrace nesměly trvat příliš dlouho, nanejvýš něco přes hodinu. Musely skončit dřív, než se lidé unaví a začnou rozcházet. Později, zejména na Letné, byla také velká zima.

OS: *Jaký kontakt jste měli se Slovenskem a VPN?*

SV: Zpočátku nebyl na pravidelné kontakty čas a prostor. Nicméně revolučnost dnů dokládá i to, že obě hnutí – OF i VPN – vznikla prakticky současně. Do té doby se Slovensko drželo dost pozadu, Charta tam nikdy nezapustila tak hluboké kořeny jako v Praze nebo v Brně. Pravidelná spolupráce začala až druhý či třetí týden. Ale od prvních dnů byl v Bratislavě Jirka Dienstbier a naopak již první týden přijel do Prahy Alexander Dubček.

OS: *Byl jste u druhého jednání s L. Adamcem 26. listopadu?*

SV: Ano, to bylo v neděli dopoledne v Obecním domě. Za OF nás jednalo asi deset, už s Václavem Havlem a Vaškem Malým. Do personálního složení vlády jsme ještě nezasahovali. Jednání mělo celkem klidný a věcný průběh. Jediným, zato důležitým sporným bodem se stala otázka generální stávky. Řekli jsme, že na ní trváme a argumentovali jsme tím, že dvě hodiny protestní stávky – při zvláštním režimu v nepřetržitých provozech – národnímu hospodářství neublíží. Adamec nesouhlasil a stále zdůrazňoval, že stačí symbolická dvouminutová stávka. Rozešli jsme se bez dohody a Adamce jsme pozvali odpoledne na Letenskou pláň. Skutečně se dostavil, ale když zopakoval své varování před generální stávkou, byl miliónovým shromážděním vypískán. V pondělí se pak generální stávky zúčastnilo asi 10 miliónů lidí.

OS: *Jak se dál vyvíjel tzv. kulatý stůl?*

SV: Především nešlo o analogii polského kulatého stolu, který byl dlouho připravovaný, trval několik měsíců a jeho závěry byly závazné na několik let. U nás se odehrála celá série kulatých stolů, na nichž se vždy řešila určitá konkrétní

problematika. Situace se vyvíjela velice rychle a my se snažili zachovat si ofenzivní přístup. V úterý po generální stávce se delegace OF sešla s Adamcem znovu. Kromě opakovaného požadavku na zrušení vedoucí úlohy strany jsme se poprvé vyslovili ke složení nové vlády, která měla být sestavena do konce týdne. Nešlo o personální požadavky, ale spíš o jakési obecné technické podmínky. Chtěli jsme, aby složení vlády odpovídalo situaci ve společnosti a aby ministerstva obrany a hlavně vnitra byla řízena nestraníky. Dále jsme žádali abdikaci Husáka do 10.prosince. Nová vláda, jmenovaná Adamcem 3. prosince, byla ovšem nepřijatelná. Nebyla ani vládou odborníků, jak Adamec přislíbil, ani vládou koaliční. Poměr 15 : 5 a jen kosmetické personální změny byly výsměchem, který ignoroval daný stav věcí. Adamec mezitím odjel do Moskvy, a když se vrátil, sešli jsme se v úterý 5. prosince znovu. Po dlouhých úvahách a vlastně na předchozí premiérova doporučení jsme se rozhodli do vlády navrhnout i některé konkrétní lidi s tím, že bychom převzali spoluodpovědnost podobně jako těsně předtím ve vládě české. V prvním návrhu se objevila jména Jána Čarnogurského a Vladimíra Dlouhého, které jsme doporučili do užšího kabinetu federální vlády. Na druhý den jsme jeli na předsednictvo vlády znovu. Před Hrzánským palácem to vypadalo jak za „francouzské revoluce". Studenti vytvořili před vchodem barikádu z papírových krabic, kolem projíždějící auta dlouze troubila. Samotné jednání s Adamcem však bylo tentokrát velmi krátké. Naše návrhy odmítl a pohrozil demisí. Byl celý rudý a vypadal na infarkt. Večer vystoupil v televizi s prohlášením, že pod ultimáty pracovat nemůže, a ve čtvrtek demisi skutečně podal. Tehdy se odkryly limity Adamcovy osobnosti. Oddělil sice stranu od vlády, čímž možná zabránil dočasnému zvratu, ale nepřekročil svůj druhý „rubikon", tedy sestavit vládu z lidí, které neznal, a spolupracovat s nekomunisty už nedokázal. Zdá se mi, že své tu sehrála předcházející návštěva Moskvy. Adamec byl prakticky jediným komunistou z čs. vedení, s nímž se Gorbačov pravidelně bavil. Ani Jakeš k němu neměl přístup. Proto Adamec, když zjistil, že vývoj v Československu daleko přesahuje rámec Gorbačovových reforem, radději kapituloval. Sestavením vlády pověřil Mariana Čalfu.

To už šlo do tuhého. Zbývaly prakticky pouze dva dny a hrozila ústavní krize. Čalfovi jsme tehdy příliš nevěřili, na první kulatý stůl přinesl v podstatě stejný seznam ministrů jako Adamec. K rozuzlení došlo v sobotu 9. 12. Během obtížného pětihodinového jednání se nám podařilo spolu s Čalfou sestavit vládu národního porozumění. Téměř všechny naše návrhy s výjimkou obsazení ministerstva vnitra byly akceptovány. Kupodivu největší obtíže už nebyly s Čarnogurským nebo Dienstbierem, ale s prosazením Komárka a Dlouhého, protože KSČ se nedokázala smířit s tím, že její členy navrhuje do vlády někdo jiný. Tehdy rozhodl Čalfa možná s pomocí Mohority na vlastní odpovědnost. Marian Čalfa tehdy snad překročil sám sebe, ukázal se jako schopný politik. Dokázal se, na rozdíl od Adamce, velice rychle rozhodnout pro spolupráci s lidmi, jež do té doby neznal, snad s výjimkou Jána Čarnogurského, s nímž chodil do školy, s lidmi do tohoto okamžiku „z druhého břehu".

OS: *Zažil jste během prvního týdne nějaký okamžik radosti, uspokojení?*

SV: Vlastně – pořád. Od pondělka bylo patrné, jak se všechno mění. Radost, to ovšem nebyla žádná „něha", ale usilovná, tvrdá a často únavná práce. Ale nebyla marná a to je hlavní.

OS: *Když se zpětně díváte na první týden, myslíte, že jste se dopustili nějaké závažné chyby?*

SV: Myslím, že ne. Za situace, kdy jsme se museli rozhodovat velice rychle, často během minut, jsme asi těžko mohli obstát lépe. Aspoň do konce roku 1989 se, myslím, žádné vážné chyby neudělaly. Samozřejmě, z dnešního pohledu se zdá, že se mohlo udělat víc. Vláda mohla např. lépe pohlídat všechny archívy. Ale lze jí to zazlívat? Vždyť většina z nás se ze dne na den ocitla v prostředí, které nikdy nepoznala. Větší chyby se udělaly až později. Například si myslím, že volební systém mohl být lepší, nemusely být ani tahanice kolem názvu republiky.

OS: *Pokoušeli jste se dát Občanskému fóru nějaký řád už v prvním týdnu?*

SV: Jistě. Brzy jsme zavedli jakýsi operativní vnitřní systém, protože bylo třeba, aby ve Fóru byli neustále přítomni lidé, kteří mohou rychle rozhodovat v nově vzniklých situacích. Vznikl tříčlenný krizový štáb ve složení Havel, Křižan a já. Okolo vznikla akční skupina, složená asi ze 20 lidí, která pracovala téměř nepřetržitě. Postupně se začaly vytvářet různé úseky práce: tisková, organizační, politická, koncepční, školská atd.

OS: *Objevily se ve Fóru nějaké výrazně vyhraněné, radikální proudy?*

SV: Názorové rozdíly samozřejmě existovaly. Ale všem bylo zároveň jasné, že je třeba postupovat jednotně. Zdá se mi, že právě Václav Havel sjednocoval všechny ty, mezi nimiž byly nějaké latentní svár y. Na zásadní rozpory nebyl čas. Politický vývoj gradoval tak rychle, že jsme nemohli uvažovat v delších časových horizontech.

OS: *Jak jste hodnotili první zasedání ÚV KSČ?*

SV: Jakeš padl v pátek v podvečer. Byl jsem tehdy pozván na veřejnou diskusi do Vinohradského divadla a tu novinku jsem vůbec nevěděl. Naštěstí mně nebylo nejlíp, a tak jsem se schoval v zákulisí, kde jsem si asi hodinu povídal s Honzou Potměšilem. Kdybych býval vystoupil, asi bych si uřízl pěknou ostudu. Z divadla jsem šel pěšky k Petrovi Uhlovi a všude troubila auta. Teprve pak mi došlo proč. To bylo asi dvě hodiny po Jakešově pádu.

Demise Jakeše byla samozřejmě významným aktem, který signalizoval, že vývoj jde kupředu. Už se netvářili, jako by se nic nedělo. Ovšem složení nového politbyra znamenalo sotva posun dopředu, spíše šlo o odklizení několika nepohodlných členů, ne-li dokonce o pokus o stranický puč. Díky osobním rozporům a rivalitám ho však nezvládli. Na to byste se však měli zeptat jiných. Já jsem tam přátele nikdy neměl.

OS: *V některých novinách i na Západě se později objevilo tvrzení, že listopadové události měly svou režii v cizině, v KGB. Co si o tom myslíte?*

SV: Nevím. Není samozřejmě vyloučené, že tu existoval jakýsi plán, který předpokládal zavést reformy v Gorbačovově stylu nebo aspoň nějakou prvotní maďarskou cestou. Fojtík se 17. listopadu vrátil z Moskvy a večer v televizi vypadal

dost zkroušeně. StB zřejmě navazovala už několik let kontakty s jednotlivci v obrodných proudech různých stran, viz případ Bartončík. Existují svědectví, že v Praze v ty dny pobývalo několik sovětských důstojníků. Byl-li tu ovšem nějaký plán na odstranění nejkonzervativnějšího jádra ve straně kolem Fojtíka, byl to plán dost primitivně vymyšlený. Všechno nakonec stejně rozhodli lidé v ulicích, kteří dali jasně najevo, co chtějí a co ne. Klíčové bylo zřejmě období někdy od středy do soboty, kdy se vedení KSČ pokoušelo situaci s pomocí milic zvrátit. Ale vnitřní rozpory a rozklad nakonec stejně musely jakékoli záměry odsoudit k neúspěchu. Zdá se, že Sověti zachovávali zdrženlivý postoj. A naši komunisté, kteří nikdy v takových situacích nebyli zvyklí jednat a rozhodovat samostatně, nemohli mít prostě šanci.

OS: *Možná sehrála určitou roli i schůzka na Maltě.*

SV: Jistě, to byly vnější aspekty.

OS: *R. Hegenbart v interview pro list Independent naznačuje toto pozadí také. Hájí v něm mj. Jakeše, který prý chtěl provádět reformy. Proti němu prý byla zorganizována tato akce.*

SV: Zeptejte se Hegenbarta, musí toho vědět víc než já. A Jakeš? Snaha ho udržet byl nesmysl. Vždyť hlavním heslem páteční demonstrace bylo, že „nechceme kůl v plotě". To nám nemusel nikdo napovídat.

OS: *Děkujeme za rozhovor.*

SEZNAM AUTORŮ FOTOGRAFIÍ

R. Boček *č. 5*
ČTK *č. 1, 2, 4, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 34, 35, 44, 45, 46, 47, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90*
B. Dobrovolský *č. 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73*
M. Fokt *č. 6, 7, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 58, 74*
O. Man *č. 43*
H. Slavík *č. 9, 10, 49*
P. Štoll *č. 8, 26, 31, 32, 33, 48, 91, 92*
A. Štreit *č. 11, 12, 76*
J. Všetečka *č.3*

VÝBĚROVÝ TEMATICKÝ REJSTŘÍK

Výběrový tematický rejstřík obsahuje základní okruhy, podle nichž jsou uspořádány dokumenty první části publikace v rámci jednotlivých dnů. Jeho posláním je obecná orientace. Dokumenty k činnosti jednotlivých institucí, organizací, podniků a osob dlužno hledat uvnitř uvedených tematických okruhů.

Informace a komentáře o průběhu jednotlivých dnů: 15–20, 27–31, 59–63, 130–136, 205–208, 292–295, 393–399, 463–467, 491–494, 516–528.

Státní správa a její orgány: 42–43, 63–64, 137–139, 209–213, 295–302, 399–401, 467–471, 494–495, 528–533.

Politické strany: 43–45, 65–68, 139–148, 213–222, 303–306, 401–412, 471–476, 495–500, 533.

Oficiální organizace: 69–73, 148–151, 222–233, 306–312, 412–413, 476–477, 500–501.

Studentské hnutí: 15, 31–34, 74–89, 152–163, 233–246, 312–324, 414–422, 477–479, 502–503, 534–537.

Nezávislé iniciativy: 21–26, 34–36, 46–52, 89–92, 163–165, 247–251, 324–329, 423–426, 479–480, 503–514, 537–542, 553–554.

Umělci: 36–39, 53–56, 93–102, 166–171, 251–262, 329–336, 426–430, 481–485, 514, 542–543.

Československá akademie věd a další výzkumné ústavy: 102–114, 172–180, 262–271, 336–353, 430–435, 485, 543–546.

Výrobní závody a ostatní instituce a podniky: 114–119, 181–190, 272–281, 354–379, 436–454, 486–488, 515, 546–550.

Sdělovací prostředky: 119–120, 190–192, 281–282, 380–383, 454, 488, 550.

Sportovci a jejich organizace: 192–193, 282–284, 383–386, 454–456, 488–489, 515.

Církve: 40–41, 56, 120–123, 194–196, 284–287, 457, 489.

Kulturní instituce: 124–125, 197–201, 287–288, 386–387, 457–459, 551–552.

Zdravotnictví: 57–58, 125–127, 202, 289–290, 387–388, 460, 551.

Ostatní a jednotlivci: 127–129, 202–204, 290–291, 388–392, 461–462.

OBSAH

Úvod 7
Seznam zkratek . . . 12
Pátek 17. listopadu 15
Sobota 18. listopadu 27
Neděle 19. listopadu 42
Pondělí 20. listopadu 59
Úterý 21. listopadu 130
Středa 22. listopadu . 205
Čtvrtek 23. listopadu 292
Pátek 24. listopadu 393
Sobota 25. listopadu 463
Neděle 26. listopadu 491
Rozhovory . . . 555
Ladislav Adamec 556
Marek Benda 558
Pavel Bratinka 570
Ivan Havel 575
Michal Horáček 581
Martin Klíma 592
Václav Malý . . 603
Emanuel Mandler 611
Vasil Mohorita 621
Martin Palouš 626
Šimon Pánek 636
Petr Pithart 647
Jan Ruml . 651
Saša Vondra 660
Seznam autorů fotografií 670
Výběrový tematický rejstřík . 671

Deset pražských dnů

17. – 27. listopad 1989

DOKUMENTACE

Vydala Academia
nakladatelství Československé akademie věd
Praha 1990

Výtvarný redaktor Oleg Man
Redaktorky publikace Jana Axamitová a Olga Castiellová
Technická redaktorka Stanislava Herdegenová
Sazba: Středisko technické přípravy vědecké literatury
Academia Praha
Vytiskl TISK s.p. BRNO

1. vydání, 672 stran (92 obr.)
57,88 AA 58,74 VA
Náklad 50 000 výtisku 02/63 6826

21 105 90
ISBN 80 200 0340 1
Cena váz. výtisku 71, Kčs

21-105-90
02/63 Kčs 74,–
ISBN 80-200-0340-1